

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
BASHKIA KUÇOVË

Adresa: Lagjia nr.1, Blloku "T. Skendo", Kuçovë, Shqipëri. Tel:+35531123306., e-mail: bashkiakucope@yahoo.com,
web: www.bashkiakucope.gov.al

DOKUMENTI
I RAPORTIT PËRFUNDIMTAR TË VLERËSIMIT STRATEGJIK
MJEDISOR
TË PLANIT TË PËRGJITHSHËM TË TERRITORIT TË BASHKISË

30 Shtator 2016

Përgatitur nga:

Arta Alla, Eksperte mjedisi dhe zhvillimi rural

Rodion Gjoka, Inxhinier mjedisi

Kristi Bashmili, Menaxhim mjedisi urban

Xhesika Hoxha, Inxhiniere mjedisi

Silvi Jano, Ekspert i planifikimit të peizazhit

Ani Shtylla, Ekspert i GIS dhe planifikimit

Renisa Muka, Iris Hyka dhe Ada Lushi, Ekspertë të përpunimit grafik

Imeldi Sokoli dhe Zenel Bajrami, Ekspertë të planifikimit të territorit

Prof. Sherif Lushaj, Ekspert i bujqësisë e mjedisit, Çertifikatë me Vendimin nr. 6, Nr. 006Regj

PhD* Rudina Toto, Eksperte planifikimi mjedisor, Çertifikatë me Vendimin nr. 12, Nr. 246Regj

Tabela Përmbajtjes

Parathënie	12
Përmbledhje Jo-Teknike	13
1 Hyrje	13
1.1 Qëllimi i dokumentit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor	14
1.2 Objektivat Mjedisore të VSM-së dhe ndikimet e mundshme	14
1.3 Metodologjia për hartimin e VSM-së: Procesi	15
1.4 Kuadri ligjor i VSM-së	16
2 Analiza e territorit të Bashkisë Kuçovë	16
2.1 Situata mjedisore.....	16
2.2 Shërbimet publike	20
2.3 Ndeshimet klimatike dhe rreziqet.....	21
3 Vlerësimi i ndikimit në mjedis të propozimeve të PPV-së	21
4 Masat	25
4.1 Masat gjatë zbatimit të PPV-së	25
4.2 Masa të përgjithshme mbrojtëse për mjedisit	26
1. Qëllimi i dokumentit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor të Bashkisë Kuçovë	31
1.1 Objektivat Mjedisore të VSM-së dhe ndikimet e mundshme	31
2. Metodologjia për hartimin e VSM-së	35
2.1 Procesi.....	35
2.2 Kuadri ligjor	37
2.3 Grumbullimi i informacionit dhe analizat e kryera	41
2.4 Format e vlerësimit.....	47
3. Përmbledhje Planit të Përgjithshëm Vendor	51
3.1 Vizioni dhe Objektivat strategjike	51
3.2 Plani i Zhvillimit të Territorit	70
3.2.1 Plani i propozimeve territoriale	70
3.2.2 Shërbimet dhe infrastrukturat publike	83
3.2.3 Hapat për zbatimin e PPV-së	93
4. Analiza mjedisore e territorit të Bashkisë Kuçovë	104
4.1 Analizë e përgjithshme e territoit	104
4.1.1 Kushtet gjeomorfologjike të territorit	104
4.1.2 Rreziku gjeologjik.....	110
4.2 Metabolizmi i territorit	122
4.3 Burimet ujore	133
4.3.1 Burimet ujore sipërfaqësore.....	133
4.3.2 Burimet ujore nëntokësore.....	152
4.4 Ajri	164
4.5 Pyjet, peizazhi, zonat e mbrojtura dhe biodiversiteti	174
4.5.1 Pyjet dhe kullotat	174
4.5.2 Peizazhi	178
4.5.3 Zonat e Mbrojtura	185
4.5.4 Biodiversiteti.....	188
4.6 Toka	197
4.6.1 Përdorimi i Tokës.....	197
4.6.2 Toka Bujqësore	198
4.7 Shërbimet publike	206
4.7.1 Furnizimi me ujë dhe ujërat e ndotura	206
4.7.2 Mbetjet e ngurta	215
4.8 Ndeshimet klimatike dhe rreziqet.....	227
4.9 Trashëgimia historike dhe kulturore.....	234

4.10 Zona e nxehta mjedisore dhe aktiviteti industrial.....	235
5. Vlerësimi mjedisor i ndikimit të PPV-së.....	252
5.1 Detyrimet ligjore e institucionale	252
5.2 Vlerësimi i Planit të zhvillimit të territorit.....	260
5.2.1 Procesi i vlerësimit.....	260
5.2.2 Vlerësimi i ndikimit në mjedis i Planit të propozimeve territoriale	265
5.2.3 Vlerësimi i përputhshmërisë së propozimeve të PPV-së	271
5.2.4 Vlerësimi i projekteve të veçanta të PPV-së.....	283
5.2.5 Ndikimi i përgjithshëm i Planit sipas OM-ve	289
5.3 Përmbledhje e vlerësimit të propozimeve të PPV-së.....	292
6. Masat mbrojtëse për mjedisin	296
6.1 Masa për parandalimin e zbutjen e ndikimeve mjedisore të propozimeve të PPV-së... 	296
6.2 Masa për mbrojtjen e burimeve ujore.....	299
6.2.1 Masa mbrojtëse për burimet ujore sipërfaqësore	299
6.2.2 Masa për mbrojtjen e burimeve ujore nëntokësore (akuiferët).....	303
6.3 Masa për mbrojtjen e peizazhit, biodiversitetit dhe zonave të mbrojtura.....	307
6.3.1. Masa për mbrojtjen e peizazhit	307
6.3.2 Masa për mbrojtjen e biodiversiteti	311
6.3.3 Masa për menaxhimin e Zonave të Mbrojtura.....	314
6.4 Masa për përmirësimin e mbrojtjen e cilësisë së ajrit	316
6.5 Masa për mbrojtjen e tokës	320
6.5.1 Masat për mbrojtjen e tokës/territorit	320
6.5.2 Masa për mbrojtjen e tokës bujqësore	322
6.6 Masa për mbrojtjen e pyjeve e kullotave	324
6.7 Masa për trajtimin e zonave të nxehta mjedisore	326
7. Plani i veprimit për zbatimin e masave mbrojtëse mjedisore.....	327
7.1 Plani i veprimit: monitorimi, treguesit e vlerësimit e institucionet e monitorimit.....	327
7.2 Çështjet institucionale, ligjore dhe instrumentet që lidhen me masat mjedisore.....	335
Shtojca 1: Lista e Institucioneve/Bashkëpunëtorëve të kontaktuar.....	340
Shtojca 2: Materiale nga Dëgjuesat me Publikun.....	341

Lista e Figurave

Figura 1. Procesi i hartimit dhe miratimit të VSM-së për PPV-në e Bashkisë Kuçovë.	15
Figura 2. Përdorimi i tokës	20
Figura 3. Procesi i hartimit dhe miratimit të VSM-së për PPV-në e Bashkisë Kuçovë	35
Figura 4. Vizioni i përgjithshëm i Bashkisë Kuçovë.....	52
Figura 5. Fashat, qendërsitë dhe zonat e Bashkisë Kuçovë.....	53
Figura 6. Karakteri i vendbanimeve	57
Figura 7. Përdorimi i propozuar i tokës.....	71
Figura 8: . Harta e sistemit aktual të furnizimit me ujë dhe propozimeve të reja, Bashkia Kuçovë.....	87
Figura 9: Harta e sistemit aktual të shërbimit me kanalizime dhe propozimeve të reja, Bashkia Kuçovë.....	90
Figura 10: Harta e situatës ekzistuese dhe propozimeve mbi menaxhimin e mbetjeve.	91
Figura 11. Fazimi i njësive strukturore.....	94

Figura 12. Fazimi i ndërhyrjeve në rrjetin rrugor.....	95
Figura 13. Pozicioni gjeografik i Bashkisë Kuçovë	104
Figura 14. Relievi në Bashkinë e Kuçovës.....	106
Figura 15. Harta klimatike.....	106
Figura 16. Analiza e mbivendosjes së hidrogjeologjisë dhe hidrografisë	108
Figura 17. Elementet e fortë në territor	110
Figura 18. Zonimi gjeoteknik i Shqipërisë dhe Kuçovës.	112
Figura 19. Rrëshqitjet në Bashkinë Kuçovë.	113
Figura 20. Erozioni në Bashkinë Kuçovë.....	114
Figura 21. Digat e prishura përgjatë lumit të Lumbardhës në NjA-në Lumas:.....	114
Figura 22. Punimi i tokës bujqësore me zhveshje të saj në Bashkinë Kuçovë.....	116
Figura 23. Vëllimi i rezervuarit/digës mbushur me erozion (%).	117
Figura 24. Rrezikshmëria e përmbytjeve në vend për periudhë rikthimi 100 vjet.	120
Figura 25. Harta e rrezikut të përmbytjes së Ultësirës Perëndimore me rikthim 100 vjet.	121
Figura 26. Harta e fluksit të energjisë në rajon.	122
Figura 27. Fluksi i ujit (ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore) në rajon.	123
Figura 28. Fluksi i energjisë (prodhimi dhe konsumi)	127
Figura 29. Njësitë ekonomike familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje dhe zonës urbane dhe rurale në qarkun e Beratit.....	128
Figura 30. Fluksi i ujit (konsumi i ujit të pijshëm, zonat e mbulimit me shërbimin e ujësjellësit).....	129
Figura 31. Fluksi i ushqimit, prodhimet dhe konsumi (treg e eksport) për qarkun e Beratit.	130
Figura 32. Fluksi i prodhimeve bujqësore në bashkinë e Kuçovës	131
Figura 33. Fluksi i prodhimeve blegtorale në bashkinë e Kuçovës.....	131
Figura 34. Fluksi i bujqësisë, qarku Berat, 2014.....	132
Figura 35. Fluksi i mbetjeve në bashkinë e Kuçovës	133
Figura 36. Lumenjtë dhe rezervuarët kryesorë në Bashkinë Kuçovë.....	134
Figura 37. Profilet e monitorimit të gjendjes së shtratit të lumenjve në basenin e Semanit.	135
Figura 38. Thellimi i shtratit të Semanit e Osumit për shkak të erozionit fundor.	136
Figura 39. HEC-et në Pellgun e lumit Seman	139
Figura 40. Harta e marrjes së kampioneve për vlerësim në lumin Osum.....	142
Figura 41. pH dhe përçueshmëria elektrike në Basenin e Semanit.	143
Figura 42. Vlerat e Nevojës Biologjike për Oksigjen dhe oksigjeni i tretur (DO) në Basenin e Semanit	144
Figura 43. Lënda e ngurtë e tretur dhe pezull në Basenin e Semanit	144
Figura 44. Nitratet dhe nitritet në ujë në Basenin e Semanit.....	145
Figura 45. Niveli i bakteve koliforme, Baseni i Semanit	146
Figura 46. Metalet e rënda në Basenin e Semanit	146

Figura 47. Shkarkimi i ujërave të ndotura urbane në kanale e lumenj	148
Figura 48. Foto nga rruga hyrëse për në NjA Lumas	150
Figura 49. Akuiferët në Bashkinë Kuçovë	152
Figura 50. Lloji dhe shtrirja e akuiferëve në Qarkun e Beratit.....	152
Figura 51. Akuiferët në Bashkinë e Kuçovës	155
Figura 52. Harta e puseve të naftës dhe e Akuiferit Kuarternar të Beratit.....	158
Figura 53. Zonat me shpim horizontal (majtas) dhe teknologjia e përmbytjes me polimer dhe ujë djathtas (<i>Water and Polymer Flooding</i>)	161
Figura 54. Vlerat ditore të treguesve të monitoruar në vitin 2014	164
Figura 55. Sasia e CO2 që shkarkohet në ajër për çdo litër benzinë e naftë	166
Figura 56. Numri i makinave në Shqipëri për 1,000 banorë ndër vite	167
Figura 57. Numri i pasagjerëve dhe tonazhi i mallrave që transportohen me tren në Shqipëri	167
Figura 58. Numri i mostrave të lëndës djegëse të analizuar	168
Figura 59. Përmbajtja e squfurit në naftë dhe benzinë (numri i mostrave në %)	169
Figura 60. Numri i makinave (në %) që shkarkojnë CO e HC mbi vlerat e lejuara në ajër, sipas vitit të prodhimit	170
Figura 61. Harta e fondit pyjor	176
Figura 62. Harta e tipologjive të Peizazhit (Fashat)	179
Figura 63. Harta e tipologjive të peizazhit dhe fondi pyjor.....	179
Figura 64. Harta peizazhistike dhe rrugët.....	180
Figura 65. Zonë ripariane e kultivuar për bujqësi: Rezervuari i Kozarës.....	181
Figura 66. Rrip i gjelbër me bimësi të ulët përgjatë një kanali vaditës.	182
Figura 67. Harta e Elementeve Peizazhistike	182
Figura 68. Harta e rrezikut ndaj elementeve peizazhistike.....	184
Figura 69. NjA Lumas, Kuçovë	186
Figura 70. Burimi i Sinecit me shkëmbinj gëlqerorë pllakorë.	187
Figura 71. Numri i llojeve të florës dhe shpendëve të rrezikuar në shkallë vendi.	189
Figura 72. Konfliktet kryesore të përdorimeve të tokës.	201
Figura 73. Pus-shpimet dhe zonat e banuara.	202
Figura 74. Tokë bujqësore, Kozarë.	204
Figura 75. Skema e furnizimit me ujë nga U.K-ja Kuçovë	207
Figura 76. Zonat e shërbyera nga U.K.Kuçovë	212
Figura 77. Shtrirja e rrjetit të ujësjellësit në Kuçovë, qytet.....	213
Figura 78. Vend-depozitimi mbetjeve urbane Bashkia Kuçovë.....	216
Figura 79. Projektioni i gjenerimit të mbetjeve urbane në Bashkinë Kuçovë	218
Figura 80. Ndryshimet në sipërfaqe të vend-depozitimit në harkun kohor 2003-2015.....	218
Figura 81. Foto nga vend-depozitimi i mbetjeve Rreth Tapi, Perondi-Bashkia Kuçovë	219

Figura 82. Sasia e mbetjeve prodhuar gjatë viteve 2003-2015 Bashki e rang vendi.....	221
Figura 83. Mbetje përreth pusit të naftës dhe shkarkime në kanalet kulluese, Kuçovë	224
Figura 84. Zona e ish-UPN-së dhe Projekti i Rehabilitimit	224
Figura 85. Skenarët e parashikimit të rritjes së temperaturës.....	228
Figura 86. Foto nga venddepozitimi i mbetjeve, Bashkia Kuçovë.....	235
Figura 87. Ndryshimet e sipërfaqes së vend-depozitimit në harkun kohor 2003-2015.....	236
Figura 88. Shtrirja e kanalit të Dikatrës – Kuçovë	236
Figura 89. Ish-zona e UPN-së, Kuçovë	237
Figura 90. Ish-zona e UPN-së, Projekti i Rehabilitimit, Kuçovë	238
Figura 91. Depozitë dekantimi me ndarje të lire (majtas), me dy faza (djathtas)	241
Figura 92. Mbetje të lëngëta industriale nga pusët e naftës	244
Figura 93. Pusët e naftës në Akuiferin e Beratit.....	248
Figura 94: Foto nga dëgjesa e parë me publikun.....	345
Figura 95. Listprezenca nga dëgjesa e parë me publikun.....	346
Figura 96. Foto nga dëgjesa e dytë publike VSM-së, Bashkia Kuçovë.	349
Figura 97: Listprezenca nga dëgjesa e dytë publike e VSM-së Bashkia Kuçovë.	350

Lista e Tabelave

Tabela 1. Përputhshmëria përfundimtare e Planit me Objektivat Mjedisore	23
Tabela 2. Përputhshmëria përfundimtare e Planit me Objektivat Mjedisore	24
Tabela 3. Kuadri ligjor për mbrojtjen e mjedisit	38
Tabela 4. Format i inventarit paraprak të informacionit për VSM-në.....	42
Tabela 5. Peshat specifike e elementëve/kritereve të vlerësimit	48
Tabela 6. Vlerësimi sasior, konvencional e cilësor i ndikimit në mjedis	49
Tabela 7. Paraqitja përfundimtare e vlerësimit.....	49
Tabela 8. Vlerësimi i përputhshmërisë mes objektivave të Planit dhe të VSM-së.....	50
Tabela 9. Vlerat e përdorura në vlerësimin e përputhshmërisë mes objektivave të Planit dhe atyre të VSM-së.....	51
Tabela 10. Zonat e bashkisë së Kuçovës	72
Tabela 11. Standardet dhe parametrat aktualë dhe të propozuar të gjelbërimit në qytetin e Kuçovës.	74
Tabela 12. Fazimi i Projekteve	96
Tabela 13. Vlerësim teorik për nivelin e erozionit potencial në tokat bujqësore në vend.....	116
Tabela 14. Zonat e përmbytura në dimrin e viteve 1962-1963.	118
Tabela 15. Karakteristikat kryesore hidrologjike të pellgjeve ujëmbledhëse të lumenjve më të mëdhenj në vend.....	118
Tabela 16. Lumenjtë/përrenjtë e vegjël me prirje për përmbytje në basenet Shkumbin, Seman e Vjosë.....	119

Tabela 17. Zonimi i rrezikut të përmytjeve në Shqipëri për periudhë rikthimi 100 vjet.....	120
Tabela 18. Pasojat e përmytjes për periudhë rikthimi 100-vjet në Ish-Rrethin e Kuçovës	121
Tabela 19. Sasia e energjisë së prodhuar në territorin e qarkut Berat 2011	125
Tabela 20. Rezultatet e regjistrimit të popullsisë dhe banesave 2011	126
Tabela 21. Bilanci i energjisë elektrike, 2011	127
Tabela 22. Njësitë ekonomike familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje dhe zonës urbane dhe rurale në qarkun e Beratit.....	128
Tabela 23. Prodhimtaria bujqësore e blegtorale në bashkinë e Kuçovës	130
Tabela 24. Prodhimet dhe konsumi (treg dhe eksport) për qarkun e Beratit.....	131
Tabela 25. Vendndodhja e profileve të monitorimit.	135
Tabela 26. Erozioni fundor ndër vite në lumenjtë Osum dhe Seman.....	136
Tabela 27. HEC-et në Basenin e Lumit Seman.....	137
Tabela 28. HEC-et në Lumin Devoll.....	139
Tabela 29. Pikat e monitorimit	142
Tabela 30. Fshatrat pa sistem furnizimi me ujë të pijshëm	154
Tabela 31. Ujësjellësit e Bashkisë Kuçovë dhe pus-shpimet e tyre	156
Tabela 32. Bilanci i gjelbërimit publik në Bashkinë Kuçovë.....	165
Tabela 33. Rezultatet e monitorimit të cilësisë së lëndës djegëse në Shqipëri.....	168
Tabela 34. Kategoritë e përdorimit të fondit pyjor dhe kullësor në përqindje	174
Tabela 35. Ndarja e pronësisë së sipërfaqes pyjore në Bashkinë Kuçovë.....	174
Tabela 36. Shpërndarja e ekonomive pyjore në Bashkinë Kuçovë	175
Tabela 37. Fondi pyjor dhe kullësor sipas viteve 1984-1985 dhe 2007.....	177
Tabela 38. Kategoritë e zonave të mbrojtura sipas karakteristikave.	185
Tabela 39. Numri i llojeve të florës dhe shpendëve të rrezikuar në Shqipëri.....	189
Tabela 40. Tregues të përgjithshëm të florës dhe faunës në Shqipëri e në Bashkinë Kuçovë	190
Tabela 41. Speciet floristike të rrezikuara në Bashkinë Kuçovë.....	192
Tabela 42. Speciet e rrezikuara në Bashkinë Kuçovë.	194
Tabela 43. Kategoritë bazë të përdorimit të tokës, sipas sipërfaqes.....	197
Tabela 44. Sipërfaqja e tokës bujqësore në Bashkinë Kuçovë sipas NjA-ve.....	198
Tabela 45. Sipërfaqja e kultivuar sipas kulturave bujqësore dhe prodhimtaria bujqësore e Bashkisë Kuçovë në raport me atë të Qarkut Berat.....	198
Tabela 46. Prodhimi në ton i prodhimeve blegtorale në Bashkinë Kuçovë	199
Tabela 47. Vlerësim teorik për nivelin e erozionit potencial në tokat bujqësore të Shqipërisë. ...	200
Tabela 48. Rritja e numrit të fermave të pluguara me traktor	205
Tabela 49. Rritja e sasisë së përdorur të plehrave kimike në vend.....	205
Tabela 50. Prurja mesatare e burimeve të ujit në Bashkinë Kuçovë	207
Tabela 51. Volumi i depozitimit dhe furnizimi e popullatës me ujë të pijshëm.	208
Tabela 52. Të dhëna magjistrale mbi situatën e sistemit të furnizimit me ujë të pijshëm.....	208

Tabela 53. Shërbimi i furnizimit me ujë të pijshëm për NjA-të dhe fshatrat.	209
Tabela 54. Pus-shpimet në Bashkinë Kuçovë.	210
Tabela 55. Gjendja e tubacione të rrjetit të furnizimit me ujë.....	212
Tabela 56. Gjendja e tubacione të rrjetit të furnizimit me ujë.....	214
Tabela 57. Sasia e mbetjeve urbane të prodhuara në Bashkinë Kuçovë dhe në rang vendi.....	217
Tabela 58. Prodhuesit e mbetjeve spitalore.....	221
Tabela 59. Aktivitete qe prodhojnë mbetje industriale (sipas lejeve mjedisore).....	222
Tabela 60. Skenaret e parashikimit të rritjes së temperatures (Referuar Tem. Mes. 1990)	228
Tabela 61. Fenomenet ekstreme të parashikuara deri në vitin 2100 në rajonet bregdetare.....	229
Tabela 62. Numri i ditëve me fenomene ekstreme të motit në vit: Parashikime.....	229
Tabela 63. Ndryshimi i regjimit të reshjeve (në %) në krrhasim me vitin 1990	230
Tabela 64. Rezervat naftëmbajtëse në Bashkinë Kuçovë.....	239
Tabela 65. Detyrimet ligjore e institucionale	252
Tabela 66. Objektivat mjedisorë.....	261
Tabela 67. Pesha specifike e elementëve/kritereve të vlerësimit	262
Tabela 68. Shembull: Pikët e grumbulluara nga 6 kriteret e ndikimit për OM1 (Ajër):	263
Tabela 69. Vlerësimi sasior, konvencional e cilësor i ndikimit në mjedis	263
Tabela 70. Konvertimi i pikëve të ndikimit të projektit në pikë përputhshmërie.....	264
Tabela 71. Vlerat e përdorura në vlerësimin e përputhshmërisë mes objektive të Planit dhe atyre të VSM-së.....	264
Tabela 72. Përputhshmëria e shprehur në vlera numerike dhe vlerësimi cilësor përkatës.....	264
Tabela 73. Vlerësimi i përputhshmërisë O1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik.....	265
Tabela 74. Objektivat e programet e Planit	265
Tabela 75. Vlerësimi i ndikimit në mjedis të O.1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik	266
Tabela 76. Vlerësimi i ndikimit në mjedis të O.2: Zhvillimi Infrastrukturës Lokale dhe Aksesit	268
Tabela 77. Vlerësimi i ndikimit në mjedis të O.3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit	269
Tabela 78. Vlerësimi i ndikimit në mjedis të O.4: Zhvillim bujqësor e rural	270
Tabela 79. Përputhshmëria e objektive mjedisore me projektet strategjike	271
Tabela 80. Përputhshmëria e objektive dhe progameve të planit me OM-të.....	282
Tabela 81. Përputhshmëria e objektive (në %).....	282
Tabela 82. Vlerësimi i projektit.....	283
Tabela 83. Përputhshmëria e projektit me objektivat mjedisore	284
Tabela 84. Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis i projektit	285
Tabela 85. Përputhshmëria e projektit me objektivat mjedisore	286
Tabela 86. Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis i projektit	287
Tabela 87. Përputhshmëria e projektit me objektivat mjedisore	287

Tabela 88. Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis i projektit	288
Tabela 89. Përputhshmëria e projektit me objektivat mjedisore	288
Tabela 90. Përputhshmëria përfundimtare e Planit me Objektivat Mjedisore	294
Tabela 91. Përputhshmëria përfundimtare e Planit me Objektivat Mjedisore	295
Tabela 92. Projektet e propozuara në PPV për mbrojtjen e lumenjve.....	302
Tabela 93. Projektet e planifikuara në PPV që synojnë përmirësimin e peizazhit.....	311
Tabela 94. Projektet e planifikuara në PPV për përmirësimin e biodiversitetit	313
Tabela 95. Kategoritë e zonave të mbrojtura të propozuara në Bashkië Kuçovë sipas karakteristikave.....	315
Tabela 96. Shkalla e mbrojtjes dhe domethënia (veprimtaritë e ndaluara)	315
Tabela 97. Projektet e propozuara në PPV që synojnë përmirësimin e cilësisë së ajrit	319
Tabela 98. Projektet e planifikuara në PPV për mbrojtjen e tokës.....	324
Tabela 99. Projektet e planifikuara në PPV për shtimin e zonave pyjore	325
Tabela 100. Projektet e planifikuara në PPV për rehabilitimin e vatrave të nxehta mjedisore	326
Tabela 101. Programi i monitorimit të mjedisit gjatë zbatimit të projekteve të PPV-së.....	330
Tabela 102: rekomandime për përmirësimin e monitorimit të mjedisit	339

Lista e Shkurtimeve:

AKM	Agjencia Kombetare e Mjedisit
AKPT	Agjencia Kombetare e Planifikimit të Territorit
ARM	Agjencia Rajonale e Mjedisit
BB	Banka Boterore
BE	Bashkimi Evropian
BMA	Bimet medicinale dhe aromatike
BTEX	Benzen, Toluen, Etilbenzen dhe Ksilol
ERE	Enti Rregullator i Energjise
GHG	Shkarkimet e gazeve sere
GHG	Shkarkimet e gazeve sere
HCFC	Hidrogjen flourklorkarbonet
IAP	Gazesjellesi Joniano-Adriatik
IEA	Zona me Rendesi Ekologjike
INSTAT	Instituti i Statistikave
IOM	Organizata Nderkombetare per Migrimin

IPA	Instrumenti per Asistencen e Para-Anetaresimit
ITUN	Impiant i Trajtimit të Ujerave të Ndotur
KE	Komisioni Evropian
KEE	Keshilli Ekonomik Evropian
Kfw	Banka Gjermane per Zhvillim
KKT	Keshilli Kombetar i Territorit
KM	Keshilli i Ministrave
LAeq	Niveli i zhurmave urbane
METE	Ministria e Ekonomise, Tregtise dhe Energjetikes
MM	Ministria e Mjedisit
MZHU	Ministria e Zhvillimit Urban
MZHU	Ministria e Zhvillimit Urban
NBSAP	Strategjia Kombetare e Biodiversitetit dhe Plani i Veprimit
NBSAP	Strategjia Kombetare e Biodiversitetit dhe Plani i Veprimit
NMVOC	Perberes organike të paqendrueshem pa-metan
OBSH	Organizata Boterore e Shendetesise
OM	Objektiv Mjedisor
OP	Objektiv i Planit
PBB	Prodhimi i Brendshem Bruto
PCB/PCT	Bifenile të poliklorinuara / Trifenile të poliklorinuara
PLGP	Projekti i Planifikimit dhe Qeverisjes Vendore
PINS B	Plani i Integruar Ndersektorial per Bregdetin
PKIE	Plani Kombetar per Integrimin Evropian
PKPZM	Programi Kombetar i Punes per Zonat e Mbrojtura
PPV	Plani i Pwrgjithshwm Vendor
PPK	Plani i Pergjithshem Kombetar
PT	Planifikim I Territorit
SEIZP	Sistemi Evropian i Informacionit per Zjarret ne Pyjet
SHBA	Shtetet e Bashkuara të Amerikes

SKMIU	Strategjia Kombetare per Menaxhimin e Integruar të Ujerave
SKMM	Strategjia Kombetare per Menaxhimin e Mbetjeve
SKZHI	Strategjia Kombetare per Zhvillim dhe Integrim 2014-2020
SPI	Sistemi i Planifikimit të Integruar
TAP	Tubacioni Trans-Adriatik
TMD	Teknikat me të mira të disponueshme
UBT	Universiteti Bujqesor i Tiranës
NJA	Njësi Administrative
UNDP	Programi i Kombeve të Bashkuara per Zhvillim
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe
UNEP	Programi i Kombeve të Bashkuara per Mjedisin
UNESCO	Organizata per Edukim, Shkence dhe Kulture e Kombeve të Bashkuara
UNFCCC	Konventa Kuader e Kombeve të Bashkuara per Ndryshimet Klimatike
USAID	Agjencia e Shteteve të Bashkuara për Zhvillim Ndërkombëtar
VKM	Vendim i Keshillit të Ministrave
VNM	Vleresim i Ndikimit ne Mjedis
VOC	Perberes organike të paqendrueshem
VSM	Vleresimi Strategjik Mjedisor

Parathënie

Hartimi i raportit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM) është ndërmarrë në kuadër të hartimit të planit të Përgjithshëm Vendor (PPV) të territorit të Bashkisë Kuçovë. Hartimi i këtij dokumenti është zhvilluar paralelisht me procesin e hartimit të PPV-së, sikurse përcaktohet në Ligjin nr. 91/2013, datë 28.02.2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”. Hartimi i PPV-së dhe VSM-së ka nisur në tetor të vitit 2015, pas vendimit të Këshilit Bashkiak për të miratuar Nismën e Hartimit të PPV-së dhe me përfundimin e reformës administrativo-territoriale përmes krijimit të bashkive të reja.

Në raportin e VSM-s janë analizuar përbërësit mjedisorë dhe janë marrë parasysh të gjitha ndikimet e mundshme, që propozimet e PPV-së, mund të kenë në mjedis. Rëndësi e veçantë i është kushtuar dhënies së rekomandimeve e masave për prandalimin apo zbutjen e ndikimeve të mundshme në mjedis nga këto propozime dhe për përmirësimin e gjendjes së mjedisit në territorin e bashkisë.

Në zbatim të ligjeve në fuqi, gjatë procesit të hartimit të këtij raporti janë kryer konsultime të vazhdueshme me specialistë dhe institucione vendore e qendrore, si dhe me grupe të interesit. Përgjatë procesit të hartimit të VSM-së janë zbatuar të gjitha kërkesat që burojnë nga Ligji nr. 91/2013, datë 28.02.2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor” dhe aktet nënligjore të tij, mbi mënyrën e vlerësimit, përfshirjen dhe njoftimin e institucioneve të linjës (mjedisit) nga autoriteti propozues, institucioneve të tjera, forumit qytetar të krijuar në kuadër të PPV-së dhe të publikut të gjerë. Janë kryer tre raunde të dëgjësave dhe konsultimit publik, nga të cilat dy janë organizuar posaçërisht për VSM-në. Kjo në përputhje me VKM nr. 219, datë 11.03.2015 “Për përcaktimin e rregullave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjësën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor”.

Raporti i VSM-së ka synuar mbrojtje të lartë të mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm, përmes përfshirjes së çështjeve të mjedisit gjatë hartimit të PPV-së. Pavarësisht këtij koordinimi mes PPV-së dhe analizave mjedisore, disa nga propozimet e Planit kanë mundshmëri të pasojave negative në mjedis, për shkak të natyrës dhe të nivelit ekzistues të teknologjisë. Për të parandaluar apo zbutur këto pasoja, VSM-ja propozon masat përkatëse dhe një plan hapash për zbatim.

Në përfundim të hartimit të VSM-së, grupi i punës shpreh mirënjohjen për të gjitha institucionet dhe individët, që ishin pjesë e pandashme e procesit, duke dhënë ekspertizë, këshilla, të dhëna, komente dhe mbështetje praktike mbi mbarëvajtjen dhe realizimin me sukses të këtij raporti.

Ky proces nuk do të ishte realizuar në mënyrë të suksesshme pa rolin e rëndësishëm dhe drejtimin aktiv nga vetë Kryetari i Bashkisë Kuçovë, Z. Selfo Kapllani.

Informacioni i përdorur për hartimin e këtij dokumenti është bërë i mundur falë kontributit të të gjitha drejtorive të Bashkisë Kuçovë, Institucioneve të tjera dhe punës së grupit në terren.

Grupi i punës: Arta Alla, Rodion Gjoka, Rudina Toto, Xhesika Hoxha, Kristi Bashmili, Sherif Lushaj, Silvi Jano, Renisa Muka, Ani Shtylla, Ada Lushi, Iris Hyka, Imeld Sokoli dhe Zenel Bajrami.

Shpëtim Nishani, Nënkyetar, Xhesika Kostreni, Specialiste pranë Drejtorisë së Planifikimit, Ferdinand Putro, Drejtor Planifikimi, Fatos Nako dhe Anila Sina, AdZM Berat, Ardian Mile, Xhako Llamçellari, Endrit Kosta, ARM Berat, Bardhi Sula, Drejtor Mjedisi, Petrit Ruka, Drejtorja e Pyjores, Idriz Shuaipi, Specialist Pyjesh.

Institucione bashkëpunuese: Ministria e Mjedisit, Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura dhe AdMZ Berat, Agjencia Rajonale e Mjedisit, Berat, Forumi Qytetar, Bankers Petroleum, Albpetrol.

Përmbledhje Jo-Teknike

1 Hyrje

Hartimi i raportit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor (VSM) është ndërmarrë në kuadër të hartimit të planit të Përgjithshëm Vendor (PPV) të territorit të Bashkisë Kuçovë.

Hartimi i këtij dokumenti është zhvilluar paralelisht me procesin e hartimit të PPV-së, sikurse përcaktohet në Ligjin nr. 91/2013, datë 28.02.2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”. Hartimi i PPV-së dhe VSM-së ka nisur në tetor të vitit 2015, pas vendimit të Këshilit Bashkiak për të miratuar Nismën e Hartimit të PPV-së dhe me përfundimin e reformës administrativo-territoriale përmes krijimit të bashkive të reja.

Raporti i VSM-së ka synuar të sigurojë masa për mbrojtje të lartë të mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm, përmes përfshirjes së çështjeve të mjedisit gjatë hartimit të PPV-së. Pavarësisht këtij koordinimi mes PPV-së dhe analizave mjedisore, disa nga propozimet e Planit kanë mundshmëri të pasojave negative në mjedis, për shkak të natyrës dhe të nivelit ekzistues të teknologjisë. Për të shmangur apo minimizuar këto pasoja, VSM-ja propozon masat përkatëse dhe një plan hapash për zbatim.

Në raportin e VSM-s janë analizuar të gjithë përbërësit mjedisorë dhe janë marrë parasysh të gjitha ndikimet e mundshme, që propozimet e PPV-së mund të kenë në mjedis. Rëndësi e veçantë i është kushtuar dhënies së rekomandimeve e masave për prandalimin apo zbutjen e ndikimeve të mundshme në mjedis nga këto propozime.

1.1 Qëllimi i dokumentit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor

Qëllimi i Vlerësimit Strategjik Mjedisor të Bashkisë Kuçovë reflekton drejtpërdrejt qëllimin e ligjit nr. 91/2013, datë 28.02.2013, “Për vlerësimin strategjik mjedisor”, sipas nenit 1 të tij, konkretisht: *të sigurojë mbrojtje të lartë të mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm, përmes përfshirjes së çështjeve të mjedisit gjatë hartimit, miratimit të planeve a programeve me pasoja të mundshme negative në mjedis.*

1.2 Objektivat Mjedisore të VSM-së dhe ndikimet e mundshme

Gjatë procesit të VSM-së janë patur parasysh një numër i caktuar objektivash mjedisorë të cilët kanë shërbyer si udhëzues në hartimin e PPV-së Kuçovë. Këto janë:

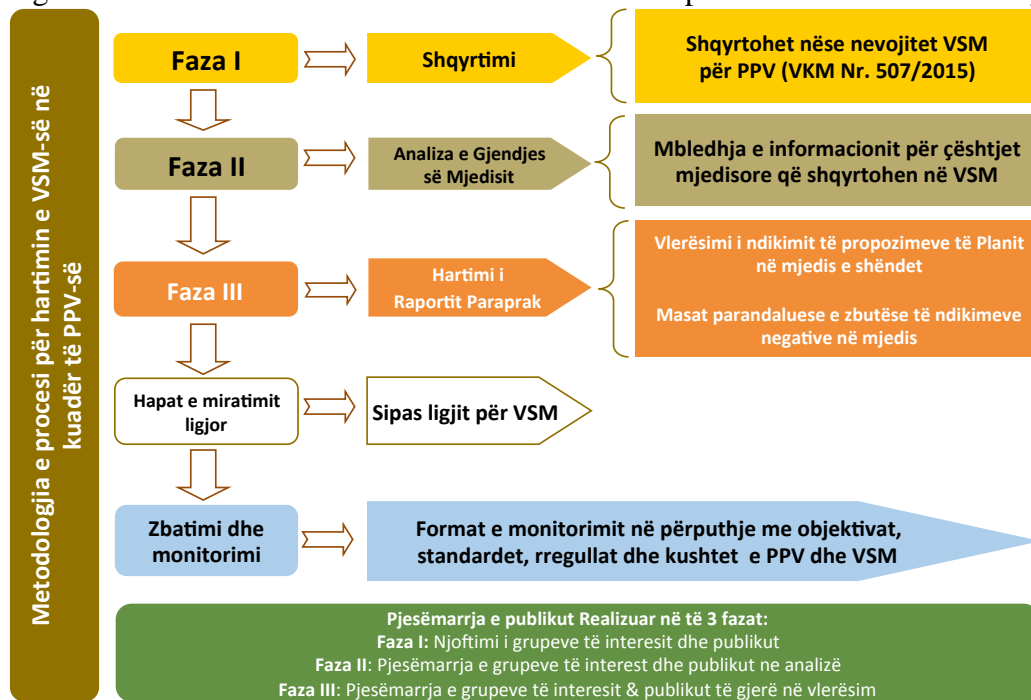
- Objektivi Mjedisor 1 (OM1) – Ajri: Përmeshja e objektivave afatmesme për sasi të vjetore të shkarkimeve të ndotësve, sipas kufijve maksimalë e normave të lejuara nga Bashkimi Europian
- Objektivi Mjedisor 2 (OM2) – Uji: Zbutja, kufizimi dhe parandalimi i efekteve negative të aktivitetit njerëzor në territorin e bashkisë, mbi burimet dhe trupat ujorë sipërfaqësorë e nëntokësorë, përfshirë ujin e pijshëm, ujërat bregdetare dhe brigjet.
- Objektivi Mjedisor 3 (OM3) – Toka: Mbrojtja dhe përdorimi e manaxhimi i qëndrueshëm i tokës dhe burimeve natyrore të lidhura drejtpërdrejt me të
- Objektivi Mjedisor 4 (OM4) – Biodiversiteti: Mbrojtja dhe manaxhimi i qëndrueshëm i biodiversitetit në funksion të ruajtjes së ekosistemeve, shërbimeve të tyre dhe garantimit të aftësisë vetëripërtëritëse të mjedisit.
- Objektivi Mjedisor 5 (OM5) – Pyjet: Konservimi, shtimi dhe manaxhimi i qëndrueshëm i pyjeve në funksion të garantimit të aftësisë vetëripërtëritëse të ekosistemit, zbutjes së efekteve të ndryshimeve klimatike dhe ofrimit të një burimi të qëndrueshëm jetese për banorët e zonave rurale.
- Objektivi Mjedisor 6 (OM6) – Peizazhi dhe Ekosistemet: Konservimi dhe manaxhimi inteligjent i peizazhit, si matricë bazë për sigurimin e qëndrueshmërisë së shërbimeve të ekosistemeve.

- **Objektivi Mjedisor 7 (OM7) – Ndryshimet klimatike:** Realizimi i masave dhe infrastrukturës për të mos kontribuar në ndryshimet klimatike dhe efektin serë, si dhe për të parandaluar, apo zbutur efektet negative nga ndryshimet klimatike, në përmeshje edhe të angazhimeve përkatëse kombëtare.
- **Objektivi Mjedisor 8 (OM8) – Trashëgimia kulturore:** Konservimi e restaurimi për jetëgjatësi i objekteve dhe zonave historike e të trashëgimisë kulturore e arkeologjike.
- **Objektivi Mjedisor 9 (OM9) – Cilësia e jetës:** Garantimi i zhvillimit social dhe ekonomik në harmoni me mjedisin dhe burimet natyrore.

1.3 Metodologjia për hartimin e VSM-së: Procesi

Vlerësimi Strategjik Mjedisor është proces sistematik, që parashikon e vlerëson ndikimet e mundshme mjedisore gjatë hartimit të planit të përgjithshëm vendor të bashkisë, me qëllim adresimin e këtyre efekteve në mënyrën e duhur që në fazat më të hershme të vendimmarrjes për instrumentin e planifikimit.

Figura 1. Procesi i hartimit dhe miratimit të VSM-së për PPV-në e Bashkisë Kuçovë.

Burimi: Co-PLAN, 2016.

Qartësia mbi detyrimin për hartimin e VSM për PPV-në e Bashkisë, vjen edhe nga VKM-ja nr. 507, datë 10.6.2015, “Për miratimin e listës së detajuar të planeve apo programeve me pasoja negative në mjedis, që do t’i nënshtrohen procesit të vlerësimit strategjik mjedisor”.

Grupi i punës për hartimin e PPV-së dhe VSM-së i ndoqën fazat e procesit si më poshtë:

- Njoftimi i ministrisë nga Bashkia është kryer në periudhën shtator-tetor të vitit 2015.
- Konsultimi me grupet e interesit, për çështjet që trajtohen në raportin e VSM-së, është realizuar nëpërmjet 5+2 takimeve publike dhe përmes takimeve individuale, sipas rastit.
- Hartimi i raportit paraprak u realizua gjatë periudhës nëntor 2015 - maj 2016.

- d) Hartimi i raportit përfundimtar të vlerësimit strategjik mjedisor është realizuar në periudhën qershor – shtator 2016.
- e) Shqyrtimi i propozimit dhe deklarata e Ministrit realizohet me dorëzimin e materialit përfundimtar tek autoritetet përgjegjëse.
- f) Vendimi i autoritetit miratues vjen pas shqyrtimit të materialit.
- g) Monitorimi dhe raportimi i pasojave në mjedis të planit është një proces në vazhdim, i cili do të realizohet nga Bashkia dhe institucionet përgjegjëse për mjedisin, në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe Planin e Veprimeve, pjesë përbërëse e dokumentit të VSM-së.

1.4 Kuadri ligjor i VSM-së

VSM-ja është hartuar në bazë të legjislacionit shqiptar në fuqi ku ligjet kryesore janë:

Ligji Nr. 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedor” ka për qëllim të sigurojë mbrojtje të lartë të mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm, nëpërmjet përfshirjes së çështjeve të mjedisit gjatë hartimit, miratimit, rishikimit, ndryshimit ose modifikimit të planeve a programeve me pasoja të mundshme negative në mjedis. Ligji përcakton institucionet përgjegjëse dhe procedurat sipas të cilave kryhet vlerësimi strategjik mjedor. Krahas procedurave, Ligji përcakton planet dhe programet që i nënshtrohen procesit të vlerësimit strategjik mjedor ku përfshihet edhe hartimi i planeve vendore të planifikimit të territorit.

VKM-ja Nr. 507, datë 10.06.2015 “Për miratimin e listës së detajuar të planeve apo programeve me pasoja negative në mjedis, që do t'i nënshtrohen procesit të vlerësimit strategjik mjedor”

VKM Nr. 219, datë 11.03.2015 “Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedor”

2 Analiza e territorit të Bashkisë Kuçovë

2.1 Situata mjedisore

Pozicioni gjeografik: Bashkia Kuçovë është pjesë e qarkut të Beratit dhe shtrihet në pjesën lindore të Ultësirës Perëndimore, e kufizuar në veri dhe veriperëndim nga zona e Sulovës dhe lumi Devoll e në jug e jugperëndim nga rrjedha e poshtme e lumit Osum. Me një sipërfaqe prej 160.22 km², territori i Kuçovës së sotme e tejkalon atë të rrethit të Kuçovës duke përfshirë nën juridiksionin e saj edhe njësinë administrative Lumas, krahas njërive Kuçovë (qendër), Perondi e Kozarë. Nga pikëpamja administrative, Kuçova kufizohet me bashkitë e Lushnjës, Belshit, Cërrikut, Gramshit, Beratit dhe Urës Vajgurore.

Topografia:¹ Nga ana e relievit, Shqipëria ndahet në disa rajone dhe Bashkia e Kuçovës është pjesë e Ultësirës Perëndimore në njësinë kodrinore. Terreni është në formë vargësh kodrinore me lartësi jo shumë të larta. Në përgjithësi, ky terren përbëhet nga shkëmbinj të dobët të paqëndrueshëm ndaj rrëshqitjeve. Lartësitë më të mëdha në bashkinë e Kuçovës janë në zonën lindore dhe qendrore. Kodrat krijojnë vargje dhe ndërmjet këtyre vargjeve kemi disa lugina ku kalojnë lumi Devoll dhe përrenj të tjerë. Alternimi ndërmjet kreshtave dhe luginave krijon variacion në terren dhe lartësitë shkojnë duke u rritur nga verilindja në juglindje. Pjerrësia e terrenit është më e theksuar në zonën kodrinore, e cila varion nga 25%- 100%. Gjithsesi, pjesa më e

madhe e terrenit kodrinor varion nga 25- 42%. Pjesa fushore e bashkisë varion nga 0-9.8 %, ndërsa pjesa parakodrinore është me pjerrësi 9.9%- 25%.

Klima: Klima në këtë bashki, sipas klasifikimit Köppen-Geiger², i përket Csa³-së dhe njihet në përgjithësi me termin klimë mesdhetare. Tiparet karakteristike të kësaj klime janë: dimër i butë me reshje dhe verë e ngrohtë e thatë. Bashkia e Kuçovës ka rreth 2,500- 2,700 orë në vit me diell dhe, në përgjithësi, nuk ka erëra me shpejtësi të madhe. Treguesit klimatikë të qytetit pasqyrohen vazhdimisht nga stacioni meteorologjik i qytetit, i krijuar në vitin 1936 dhe është një nga më të vjetrit në vend. Temperatura mesatare vjetore është rreth 16.7°C. Temperatura maksimale vjetore gjatë ditës është rreth 29.2°C, ndërsa ajo minimale është 4.1°C. Zona e Kuçovës është një nga zonat më të nxehta të vendit, ku temperatura e ditëve të nxehta mund të arrijë edhe 42-45°C, ndërsa ajo e ditëve të ftohta të dimrit mund të shkojë rreth -7°C. Territori i bashkisë ka erëra me shpejtësi rreth 1.5 m/s dhe vetëm në pjesën perëndimore ka erëra që shkojnë nga 1.6 m/s deri në 2.0 m/s.

Gjithashtu, Bashkia e Kuçovës ka rreth 2,500- 2,700 orë në vit me diell. Reshjet mesatare në vit në këtë bashki variojnë nga 750 mm deri në 1,250 mm. Qyteti i Kuçovës ka arritur shifrën rekord në Shqipëri për temperaturën më të lartë të regjistruar, 44.4°C, në korrik të vitit 1986.

Hidrografia: Bashkia Kuçovë bën pjesë në pellgun ujëmbledhës të lumit Seman. Kjo bashki ka një rrjet hidrografik të pasur, pasi në territorin e saj kalon lumi Devoll. Në kufirin e bashkisë së Kuçovës me bashkinë e Urës Vajgurore ndodhet edhe vendbashkimi e lumenjve Osum dhe Devoll, të cilët krijojnë lumin Seman, i cili vazhdon përgjatë kufirit bashkiak. Gjithashtu, në territorin e bashkisë kemi edhe shumë përrenj dhe disa rezervate ujore.

Ujërat nëntokësore (akuiferët): Sipas hartës hidrogeologjike të qarkut të Beratit⁴, pjesa më e madhe e bashkisë Kuçovë përbëhet nga jo akuifere⁵: shkëmbinj të cilët janë pa porozitetin e mjaftueshëm ndërkokrrizor ose çarje. Në përgjithësi, tek këto shkëmbinj mungojnë burimet ujore për furnizim lokal me ujë të pijshëm. Zona jo akuifere e bashkisë përbëhet kryesisht nga shkëmbinj kompakt sedimentar dhe shkëmbinj magmatik dhe metamorfik. Tek shkëmbinj të sedimentarë hasim me shumicë llojin flish, më pak llojin alevrolit dhe argjilor dhe rrallë atë ranor, ndërsa tek shkëmbinj të magmatikë kemi llojin e vullkaniteve.

Burimet natyrore: Në territorin e bashkisë kemi një gjeomonument me vlera ndërkombëtare dhe ai është vendburimi i naftës. Vendburimi i Naftës Kuçovë (VII-4) përbën një gjeomonument historik dhe është zbuluar qysh në vitin 1930. Ai ndodhet në 84 ranorët e depozitimeve neogjenike të tortonian-miocenit të sipërm, të vendosura transgresivisht mbi antiklinalin karbonatik të eroduar të Kuçovës. Shtratimet janë të tipit litologo-stratigrafik. Vendburimi është më i vjetri i naftës në Shqipëri.⁶

Rrëshqitja/rrëzimi i gurëve⁷: Rrëshqitjet e dheut janë një fenomen tejet i përhapur në Qarkun e Beratit dhe në Bashki. Deri më sot, në rang qarku janë numëruar rreth 150 rrëshqitje. Bazuar në hartën e zonimit gjeoteknik të Shqipërisë, marrë nga Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), në pjesën malore të Qarkut të Beratit, shpatet kanë pjerrësi të madhe, mbi >30°. Për këtë arsye, në këto shpate është përhapur më së shumti fenomeni i rrëshqitjeve. Në përgjithësi, ky fenomen është më tepër i përhapur në formacionet flishore me dominim argjiloro-alevrolitik, por edhe në formacionet e molasave argjilore, kryesisht në shkëmbinj të ku ndodh vendosja e shkëmbinjve më të fortë mbi ato më të butë. Një situatë e tillë ndodh në zonën “Kruja”, “Krasta-Cukali”

dhe “Mirdita”⁸. Zona kodrinore është prekur nga fenomeni i rrëshqitjes si pasojë e procesit të tarracimit të cilit iu nënshtrua gjatë viteve ‘70-’80. Në pjesën fushore kemi rrjedhje në trajtën e laharëve, në kohë shirash të bollshëm. Përveç zonave me pjerrësi të lartë, fenomeni i rrëshqitjes është përhapur edhe në zonat me shpate që preken pak nga dielli si dhe në fund të shpateve, nëpër të cilat kalojnë lumenj, ose përrenj të ndryshëm duke i gërryer ato.

Erozioni/vatrat e erozionit: Në Kuçovë, erozioni ka qenë i pranishëm në territor dhe, për fat të keq, vazhdon të mbetet një ndër problematikat kryesore, kryesisht të tokës bujqësore dhe kodrinore në NjA-në Lumas. Sipas SHGJSH-së⁹, ky fenomen është i përhapur në zonat me përbërje litologjike argjilore e flishore të cilat preken nga erozioni tokësor. Ky i fundit është ndihmuar në një masë shumë të madhe edhe nga shpyllëzimet e shumta që u bënë gjatë viteve ‘80-’90 të shekullit të kaluar si dhe gjatë këtyre viteve të fundit. Erozioni tokësor shfaqet në formën e dy tipeve kryesore: erozion sipërfaqësor dhe erozion fundor.

Ajri: Sipas ARM-së Berat 2014, monitorimi i cilësisë së ajrit në qytetin e Kuçovës është realizuar për një periudhë prej 9 ditësh (22 -30 dhjetor 2014), për pesë treguesit kryesor si: PM₁₀, SO₂, CO, O₃ dhe Benzen.¹⁰ Monitorimi është realizuar me pajisje automatike, ku për indikatorët NO₂ dhe O₃ të dhënat rregjistrohen për 30 minuta, kurse për SO₂ të dhënat regjistrohen për çdo 5 minuta, ndërsa për PM₁₀ llogariten ditore dhe monitorimi realizohet me metodën gravimetrike, me peshim të filtrit para dhe pas mostrimit. Nga rezultatet e monitoruara nga ARM-ja Berat 2014, vihet re se ka një tejkalim të vlerave të PM₁₀ krahasuar me normën ditore të BE (5 nga 9 ditë të monitoruara). Vlerat orare të NO₂ paraqiten më të larta se norma e BE-së mbi përqendrimin e tij në ajër, vlera maksimale e arritur është 85.8 µg/m³ (23.12.20014), ndërsa ajo minimale arrin në 1.07µg/m³ (28.12.2014). Gjithashtu edhe Benzeni paraqitet me vlera mbi normën e lejuar nga BE-së në vlerat orare. Vlera maksimale arrin në 12.16 µg/m³ e rregjistruar më datë 26.12.2014, nërsa vlera më e ulët është regjistruar më 28 dhjetor 2014 me vlerën 0.11 µg/m³.

Pyjet, peizazhi, zonat e mbrojtura dhe biodiversiteti: Sot, Bashkia Kuçovë ka në pronësi të saj 4791.128ha sipërfaqe pyjore dhe kullosore, pa zonat e mbrojtura. Sipërfaqen më të madhe e zë ajo e pyllit prodhues me 3,055.81ha të sipërfaqes totale e ndjekur nga sipërfaqet e kullotës me 423.26ha dhe sipërfaqet me bimësi pyjore me vlera të përafërta (përkatësisht 119.14ha dhe 116.09ha). Interes paraqesin dhe sipërfaqet me pyll pisha, me një sipërfaqe prej 77.75ha. Sipërfaqet pyjore dhe kullosore janë të shpërndara në të gjitha njësitë administrative të Bashkisë Kuçovë.

Në NjA-në Lumas dhe në Bashkinë Gramsh gjendet Kanioni i Sinecit (Saraselit) i cili është shpallur monument natyre me Vendim nr. 676, date 20.12.2002.¹¹ Sipas AKZM-së¹² ky kanion ndodhet pranë fshatit të Saraselit të komunës së Sultit, rrethi i Gramshit dhe është i gjatë rreth 1,5 km, rreth 300m i thellë dhe rreth 20-30m i gjerë.

Shumëllojshmëria e bimëve në Bashkinë e Kuçovës është lokalizuar në zonat pyjore të NjA-ve të Lumasit, Kozarës dhe Perondis. Për Bashkinë e Kuçovës nuk njihet numri total i llojeve të specieve të florës sepse mungojnë studimet specifike për njohjen e saj. Megjithatë, në bashki ka një numër të konsiderueshëm me bimë larta të cilat përfaqësohen nga pisha mesdhetare, dushqet, pemët frutore, ullishtet, vreshtat dhe foragjerët.

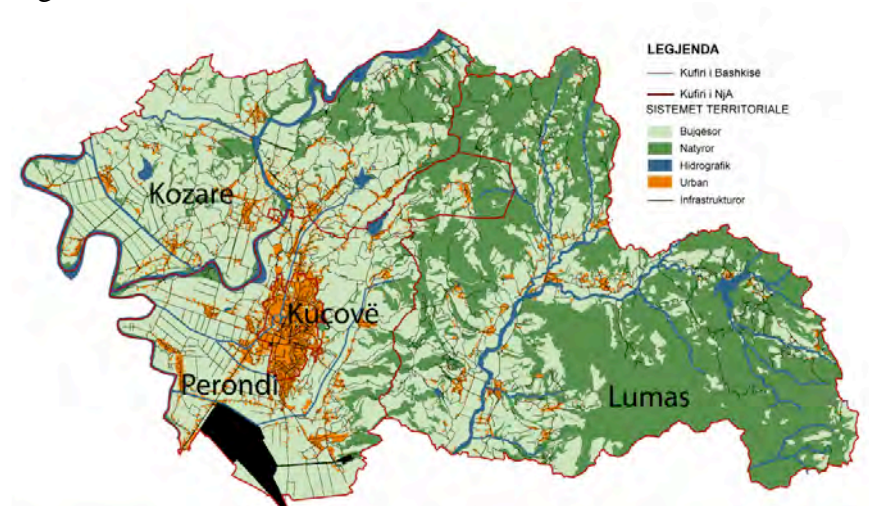
Shkaqet kryesore që kanë rrezikuar rritjen e numrit të specieve të bimësisë në zhdukje janë grumbullimi pa kriter i bimëve të ndryshme për tregëti si bimë mjekësore,

veprimtaria e njerëzve në zonat ku përhapen speciet e bimësisë, shfrytëzimi pa kriter i specieve të ndryshme floristike, përhapja e rrallë dhe e kufizuar e specieve të ndryshme, përdorimi i metodave të gabuara për grumbullim (me shkëlqje, duke dëmtuar rrënjët), kullotja intensive, ndjeshmëria e lartë ndaj ndryshimit të klimës dhe dëmtimi i habitatit ku është vendosur kjo bimësi.

Sa i përket faunës në zonën e Bashkisë Kuçovë, sikurse dhe rasti i florës, nuk njihet numri total i specieve që jetojnë në territorin e kësaj Bashkie. Pavarsisht kësaj, aty gjenden një shumëllojshmëri kafshësh, shpendësh dhe zvarranikësh. Zonat pyjore të NjA-ve bëhen strehë për kafshët si: dhia e egër (*Rupicapra Rupicapra*), baldosa (*Meles Meles*), urithi, çakalli, nusja e lalës, dhelpra, si dhe disa lloje zvarranikësh si gjarpri etj. Në Bashkinë Kuçovë gjejmë edhe lloje të ndryshme zvarranikësh por dhe shumëllojshmëri shpendësh shtegtarë ose jo shtegtarë si thëllëza dhe sorra. Edhe pse nuk njihet me saktësi numri i specieve në zhdukje, nga Libri i Kuq i Faunës Shqiptare (Tiranë, Nëntor 2006) është vënë re se numri i tyre arrin në 22 specie. Llojet e specieve në zhdukje janë të ndryshme, por ndër ta dallohen lloje të rralla specimesh të faunës shqiptare si kërmilli i shkurreve (*Helix Lucorum*), flatërbluja njollëzezë (*Pseudophilotes Vicrama*), bullari (*Ophisaurus Apodus*), bolla me 4 vija (*Elaphe Quatrolineata*) etj.

Përdorimi i Tokës: Nga dixhitalizimi i kryer kohët e fundit,¹³ Bashkia Kuçovë ka një sipërfaqe të përgjithshme prej 161.25 km², me karakter dominues bujqësor, të ndërthurur me natyror. Tokat bujqësore, të shpërndara kryesisht në njësitë Kozare dhe Perondi dhe përgjatë luginave të njësisë Lumas, përbëjnë 52% të territorit, në një sipërfaqe të përgjithshme prej 84km². Ndërkaq sistemi natyror, i përfaqësuar nga tërësia e pyjeve dhe sipërfaqeve shkurreve të shpërndara në bashki, më së shumti në njësinë Lumas, zë 37% të territorit. Sistemi ujor përbëhet nga fragmente të lumit Osum dhe Devoll që bashkohen në afërsi të fshatit Arrëz, të Urës Vajgurore, si dhe nga përrenjtë dhe 4 rezervuarët bujqësorë kryesorë të bashkisë, duke zënë kështu 3% të sipërfaqes së territorit. Sistemi urban që përfshin gjithçka që është e ndërtuar, si përdorimet për banim, shërbime, industri etj., zë 5.4% të territorit. Qendërsi të dukshme në këtë aspekt përbën Kuçova, me strukturë hapësinore kompakte dhe tendenca zhvillimi në zgjatimet e akseve kryesore, ndërkohë që fshatrat janë të vendosur në mënyrë lineare, ose të shpërndara në trajtë pikësore, në varësi të terrenit. Sistemi infrastrukturor zë një përqindje të lartë, jo për arsye të rrjetit rrugor të dendur e me gjerësi të madhe, por për shkak të pranisë së fushës së aviacionit, në qendrën e dikurshme ushtarake aeronautike të Kuçovës.

Figura 2. Perdorimi i tokës

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-P LAN, 2016

2.2 Shërbimet publike

Furnizimi me ujë: Aktualisht, sektori i furnizimit me ujë dhe kanalizimeve të ujërave të ndotura urbane operon nëpërmjet shoqërisë aksionere rajonale Berat-Kuçovë (e vetmja sh.a. rajonale në Shqipëri), e cila ofron shërbimin në Bashkinë e Beratit dhe Kuçovës, por që aktualisht është duke ndjekur procesin e tranzicionit të sektorit sipas reformës territoriale.

Bashkia e Kuçovës siguron furnizimin e popullatës me ujë për konsum publik në pjesën më të madhe nga burimi Bogovës në malin e Tomorrit rreth 37km në jug-lindje të Qytetit Berat në një lartësi prej 343m. Prurja maksimale e këtij burimi është 2 deri në 2.4m³/s gjatë periudhës së dimrit dhe në verë është rreth 350l/s. U.K-ja Kuçovë krahas ujit nga burimi Bogovës, përdor edhe pus-shpimet në fushën e Devollit, 2km në veri të qytetit, ku nëpërmjet pompave furnizon kryesisht fshatrat Tapi, Drizë, Goraj, Velaglosht, Gegë dhe Polovinë¹⁴. Klorinimi ndodh në këtë St.P, i cili injektohet direkt në rrjetin e transmetimit. Kërkesa e përgjithshme e Bashkisë Kuçovë, përkatësisht e NjA-ve të saj mbulohet pjesërisht nga pus-shpimet e Frashërit, Vlashkut, Magjatës dhe Gegës.

Ujërat e ndotura: Shërbimi i grumbullimit dhe kanalizimit të ujërave të ndotura urbane ofrohet në qytetin e Kuçovës dhe në fshatrat fqinje Perondi e Tapi. Shërbimi i ofruar është në nivele të pakënaqshme, kjo për shkak se sistemi i kanalizimeve të ujërave të ndotura është në pjesën më të madhe i bllokuar, i dëmtuar si pasojë e vjetërsisë së tij, si edhe mjaft problematike paraqiten seksionet të cilat në mungesë të kuotave për të shkarkuar me gravitet, detyrojnë ujërat e ndotura që të flenë për një kohë të gjatë në seksionet e tubacioneve të kanalizimeve. Ky sistem është i kombinuar, mbledh si shkarkimet e ujërave të ndotura gjithashtu edhe ujërat e larta e ato industriale. Nuk ofrohet asnjë nivel trajtimi i këtyre ujërave dhe shkarkimet ndodhin mbi trupat ujore sipërfaqësore më të afërta.

Mbetjet e ngurta urbane: Shërbimi i manaxhimit të mbetjeve në territorin e Bashkisë Kuçovë ofrohet nga firma private “Higjena”, e cila bën grumbullimin e mbetjeve nga pikat e grumbullimit dhe depozitimin e tyre në vend-depozitimin e mbetjeve që ndodhet përgjatë brigjeve të lumit Devoll, në Rreth Tapi, në një largësi 5.5 km nga qyteti i Kuçovës, i cili funksionon që prej vitit 1987. Në këtë vend-depozitim mbetjet

shpesh herë ngjeshen dhe mbulohen me dhe, por ai është plotësisht i papërshtatshëm, pasi toka në këtë zonë është shumë aluvionale dhe mbetjet e lëngshme toksike (shllamet) depërtojnë lehtësisht në shtresat e nëntokës, duke shkaktuar ndotje jo vetëm shtresat nëntokësore, por edhe ujërat nëntokësorë, gjithashtu edhe në ujërat sipërfaqësore të lumit. Përpos fakteve të sipërpërmendura, derdhje direkte shkaktohen edhe në rrjedhën natyrale të Lumit Devoll. Pika ku takohet lumi Osum me Devoll duke u bashkuar në Seman me vend-depozitim të mbetjeve, në vijë ajrore është rreth 2,7 km. Impakti në mjedis të këtij vend-depozitimi qartësisht ka një shtrirje shumë më madhe pasi përhapja e elementëve ndotëse, toksike dhe të dëmshme përcillet nga rrjedha e lumit Devoll dhe Seman.

2.3 Ndryshimet klimatike dhe rreziqet

Ndryshimet klimatike në Rajon: Në vendet e Europës Juglindore, përfshirë Shqipërinë, pasojat e ndryshimeve klimatike do të shprehen në forma të ndryshme si:

- rritje e temperaturës me 1.7 – 3.5°C deri në vitin 2100,
- ulje e sasisë së reshjeve dhe ndryshimi i regjimit të tyre (-3.84 deri në -18.13% deri në vitin 2100)¹⁵.

Këto fenomene parashikohet të kenë pasoja të theksuara në zhvillimin e rajonit sepse kanë mundësi të shkaktojnë ngritjen e nivelit të detit duke krijuar erozion detar, përmbytje, pakësimin e ujërave nëpër lumenj e liqene gjatë vitit dhe përmbytje në periudha të caktuara për shkak të shtimit të reshjeve me intensitet të lartë, ndryshime në stinën e kultivimit në bujqësi, ndryshime të habitateve, pakësimin e numrit dhe llojeve të specieve, shtimin e llojeve të huaja invazive së bashku me rritjen e sëmundjeve infektive.¹⁶

3 Vlerësimi i ndikimit në mjedis të propozimeve të PPV-së

Projektet e propozuara në Planin e Bashkisë Kuçovë janë hartuar duke patur parasysh njëkohësisht gjendjen e mjedisit në territorin e Bashkisë dhe problematikat e ndryshme që kanë të bëjnë me shërbimet që Bashkia i ofron qytetarëve të saj. Projektet synojnë arritjen e katër objektivave specifike të Planit që janë:

1. Zhvillimi i qëndrueshëm
2. Zhvillimi i infrastrukturës lokale e aksesit rajonal social-ekonomik
3. Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit
4. Mbështetja e komuniteteve për zhvillim social

Zbatimi i projekteve së bashku me projektet që parashikohen në Planin e Detajuar Vendore pritet të ketë ndikim konkret në përmirësimin e jetës së qytetarëve dhe gjendjes së mjedisit. Ndërkohë, ndikimi i tyre gjatë fazës së zbatimit mund të shkaktojë përkeqësimin e përkohshëm të gjendjes mjedisore të Bashkisë Kuçovë.

Duke qenë se projektet mbulojnë fusha të ndryshme, ata janë të ndryshëm për nga lloji dhe ndikimi që ata kanë në mjedis. Me qëllimin përcaktimin e ndikimeve të mundshme të projekteve në mjedis gjatë fazës së zbatimit dhe në një periudhë kohore afatgjatë, si dhe përcaktimin e natyrës së ndikimeve dhe masave zbutëse, u bë vlerësimi i ndikimit në mjedis të projekteve të Planit të Bashkisë Kuçovë. Vlerësimi i ndikimit në vetvete është kryer në nivel projekti, objektivi specifik dhe Plani.

Në bazë të analizës së ndikimit, rezultoi se projektet do të kenë kryesisht ndikim të ulët në mjedis, me disa përjashtime për projekte specifike. Konkretisht, në nivel objektiv të planit, rezultatet paraqiten si më poshtë:

- a. projektet e O.1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik: nga 11 projektet e këtij objektiv, projektet, programet dhe objektivat e Planit do të kenë ndikim të ulët në objektivat mjedisore ajër, ujë, tokë, pyje, peizazh, klimë, kulturë, shëndet dhe social-ekonomi. Ndikimi është mesatar në biodiversitet.
- b. Projektet e O.2: Zhvillim i infrastrukturës lokale e aksesit rajonal: nga 25 projekte të përfshira në këtë objektiv, rezulton se projektet do të kenë ndikim mesatar në përbërësit e mjedisit si ajër, ujë, tokë, biodiversitet, ndërsa në përbërësit e tjerë si pyje dhe peizazhi ndikimi është i ulët. Projektet do të kenë ndikim pothuajse të papërfillshëm në klimë, kulturë, shëndet dhe socio-ekonomi.
- c. Projektet e O.3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit: nga analiza rezulton se të 19 projektet e përfshira në këtë objektiv të Planit do të kenë ndikim të ulët në të gjithë përbërësit e mjedisit, përveç ujit në të cilin parashikohet të ketë ndikim mesatar. Në përbërësit e kulturës, shëndetit dhe socio-ekonomisë, ndikimi ka rezultuar pothuajse i papërfillshëm.
- d. Projektet e O.4: Mbështetje e komuniteteve për zhvillim social: nga një total prej 22 projektesh, rezulton se ndikimi i projekteve është i ulët në të gjithë objektivat mjedisore. Përjashtim bëjnë përbërësit e kultures, shëndetit dhe socio-ekonomisë të cilët kanë ndikim të papërfillshëm.

Vlerësimi numerik (sasior) i ndikimit në mjedis është bërë duke patur parasysh se gjatë zbatimit të projekteve do të merren masat teknike për zbutjen e ndikimit, pra në skenarin kur realizohen ndërhyrje mjedisore përmirësuese.

Duke u bazuar në rezultatet e vlerësimit të ndikimit, është vlerësuar edhe përputhshmëria ndërmjet objektivave, programeve e projekteve të Planit të Bashkisë Kuçovë dhe objektivave të VSM-së. Duke qenë se projektet formojnë programe dhe programet formojnë objektiva, vlerësimi është kryer fillimisht në nivel projekti dhe ka përfunduar në nivel objektivash. Për vlerësimin e përputhshmërisë janë paraqitur 5 nivele të cilat janë:

1. Objektivat/ programet/ projektet përputhen plotësisht me OM-të: Ky rast merr vlerësim maksimal të barabartë me 3. Ka raste që projekte të caktuara mund të mos kenë përputhje të plotë, por marrja e masave mjedisore i bën të përputhshëm.
2. Objektivat/ programet/ projektet përputhen pjesërisht me OM-të: Përputhja është e pjesshme edhe pse zbatohen masa mjedisore, pra realizohet me kushte.
3. Lidhja/ përputhshmëria është e zbehtë: Përputhshmëria është e dobët, edhe pse realizohen masat mjedisore. Kjo nënkupton që ndikimi neutralizohet pjesërisht ose minimalisht.
4. Nuk ka lidhje (përputhshmëria neutrale): Objektivat, programet, projektet nuk tregojnë përputhje në pamje të parë por as përplasje. Pra nuk kanë ndikim negativ të ndërsjelltë e veçanërisht ato të planit në objektivat e VSM-së.
5. Objektivat/ programet/ projektet nuk përputhen me OM-të: janë në kundërshtim të plotë, pavarësisht masave zbutëse që mund të merren.

Rezultatet e analizës së përputhshmërisë në nivel Planit të Bashkisë Kuçovë janë paraqitur më poshtë:

Tabela 1. Përputhshmëria përfundimtare e Planit me Objektivat Mjedisorë

Bashkia KUÇOVË: Përputhshmëria										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	Vlerësimi mesatar
	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Cilësia e jetës	
Përputhshmëria e Objektivave të Planit	1.66	1.64	1.65	1.27	1.71	1.90	2.11	2.69	2.88	1.95

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016

Bashkia Kuçovë, nga procesi i vlerësimit të Përputhshmërisë, ka rezultuar se Plani ka përputhshmëri të pjesshme me objektivat mjedisorë. Ky tregues mund të interpretohet në mënyrë të përmblendhur duke theksuar se ndikimet në mjedis nga zbatimi i programeve dhe projekteve të PPV-së do të jenë konkrete dhe të matshme. Këto ndikime janë referuar në seksionin e mësipërm (5.2.1) dhe në bazë të tyre janë hartuar masa shoqëruese (referuar në kapitullin 6) të cilat nëse respektohen nga zbatuesit dhe monitorohen me përpikmëri nga institucionet përgjegjëse (të referuara në seksionin 5.1), mund të zbutin ndikimin në mjedis në nivele më të ulta edhe pse nuk mund ta eliminojnë fenomenin plotësisht.

Duke iu referuar tabelës përmblendhëse të Përputhshmërisë në nivel PPV-je, është vlerësuar se Objektivat Mjedisorë Ajër, Ujë dhe Tokë, janë në kufinj të kategorizimit me përputhshmëri të zbehtë. Për këtë arsye edhe masat e referuara për keto elementë nevojitet që të trajtohen me rreptësi.

Lidhur me biodiversitetin, është vlerësuar se ky objektivi mjedisor pritet të jetë më i cënuari nga zbatimi i kësaj PPV-je. Kjo për arsye të ndjeshmërisë së lartë që ka ky përbërës thelbësor i mjedisit por edhe nga shtrirja e projekteve në një sipërfaqe të konsiderueshme në territor. Duke qëndruar nën presionin e ndikimit të fortë njerëzor, ky element i mjedisit është përballur me sfida të forta ndër vite për të cilat vetëm kohët e fundit janë hartuar politika dhe ndërhyrje konkrete të cilat synojnë parandalimin e përkeqësimit të gjendjes dhe përmirësimin e saj në rang Republike e jo vetëm në Bashkinë e Kuçovës.

Plani është vlerësuar të ketë përputhshmëri mesatare për OM-të pyje, peizazh edhe klimë, ku ndikimet në pyje dhe peizazh janë vlerësuar të jenë konkrete dhe për këtë arsye nevojitet që të hartohen masa specifike për zbutjen e ndikimit dhe të respektohen gjatë fazës së zbatimit të projekteve. Problematikat me këto dy objektiva janë shumë të prekshme ende pa filluar zbatimi i planit, ndaj edhe projektet e reflektuara synojnë rehabilitimin e zonave të dëmtuara dhe shtrëngimin e rregullave për moscënimin e mëtejshëm të territoreve natyrore dhe përmirësimin e gjendjes së tyre.

Kultura dhe cilësia e jetës janë dy përbërës mbi të cilët është punuar veçanërisht për të krijuar një harmoni natyrore dhe përmirësim të vlerave qoftë natyrore, të shëndetit publik dhe trashëgimisë kulturore e historike duke identifikuar vlerat thebësore dhe identitetin e kësaj Bashkie.

Në tabelën e mëposhtme reflektohen Projektet e Planit të PPV-së të shpërndara në % në bazë të niveleve të përputhshmërisë që ato kanë ndaj Objektivave Mjedisorë.

Tabela 2. Përputhshmëria përfundimtare e Planit me Objektivat Mjedisorë

Bashkia KUÇOVË: Shpërndarja e Përputhshmërisë					
Objektivat Mjedisore	% e OM me Përputh. e Lartë / Projekt	% e OM me Përputh.e Pjeshme / Projekt	% e OM me Përputh.te zbehtë / Projekt	% e OM me Përputh. Neutrale / Projekt	% e OM pa Përputhje / Projekt
Përputhshmëria e Objektivave të Planit	26.3%	46.6%	15.2%	11.3%	0.6%

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016

Përgjithësisht, shumica e përputhshmërive në nivel mesatar dhe të ulët lidhet më tepër me fazën e planifikimit (pozicionimi i infrastrukturës në hapësirë dhe përgatitja e kushteve teknike të përshtatshme), pasi Shqipëria ka veçori të theksuara nga ana natyrore, kulturore dhe peizazhi, që mund të ndikohen ndjeshëm nga zhvillimet e infrastrukturës, veçanërisht nga projektet me shtrirje të gjerë sipërfaqësore dhe sektorë të ndryshëm si energji, ujë, etj.

Nga rezultatet e mësipërme rezulton se:

1. Në total, nga 77 projekte të PPV-së, 23% e tyre kanë përputhshmëri të lartë me objektivat mjedisorë. Pra ndikimi që këto projekte do të kenë në mjedis do të jetë i papërfillshëm dhe në disa raste ato janë hartuar si një domosdoshmëri e rehabilitimit të gjendjes mjedisore për Bashkinë Kuçovë.
2. Rreth 47% e fondit të projekteve kanë përputhshmëri mesatare, çka nënkupton se ndikimi i tyre do të jetë i ulët dhe mund të zbutet ndjeshëm me marrjen e masave të parashikuara në legjislacionin shqiptar (masat përcaktohen gjatë hartimit të raportit të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis) gjatë fazës së zbatimit. Monitorimi i këtyre masave është element kyç në ruajtjen e nivelit të përputhshmërisë edhe gjatë fazës së operimit të këtyre projekteve.
3. Vetëm 9 projekte nga 77 që janë propozuar në Planin e Bashkisë Kuçovë kanë përputhshmëri të zbehtë. Në këtë rast, qoftë respektimi qoftë monitorimi i përpiktë i masave shtrënguese mjedisore nuk do të sillte neutralizim të plotë të ndikimeve, por thjeshtë do të kufizohej me zbutjen e ndikimit të projekteve tek objektivat mjedisorë.
4. Projektet e vlerësuara me përputhshmëri neutrale kanë të bëjnë kryesisht me hartime planesh, studime, investime dhe ngritje kapacitetesh njerëzore. Pra projekte dhe ndërhyrje të cilat mbartin një ndikim mjedisor me peshë fare të

vogël krahasuar me ndërhyrjet fizike. Ndaj edhe vlerësimi i tyre është faktorizuar si neutral.

5. Nuk ka asnjë projekt, nga i gjithë fondi me pëputhshmëri negative me Objektivat Mjedisore. Megjithatë, Plani përfshin edhe projekte që parashikojnë ndërhyrje të fuqishme fizike në territor. Si rrjedhojë, edhe ndikimi i tyre në përbërës specifike të mjedisit si ajër, ujë, zhurma, etj. parashikohet të jetë mjaft shqetësues dhe në disa raste me ndikim shkatërrues.

Ndikimet që rrejdhin nga ky Plan i Përgjithshëm Vendor janë vlerësuar kryesisht të kenë karakter intensitet të ulët dhe në disa raste rehabilitues e të domosdoshëm për të sistemuar dhe përmirësuar cilësinë e jetës dhe të mjedisit në Bashkinë Kuçovë.

Ndikimet pozitive afatgjate identifikohen kryesisht në përmirësimin e cilësisës së jetës dhe nivelit kulturor të shoqërisë, kjo si rezultat i përmirësimit të infrastrukturës dhe shërbimeve publike të parashikuara në këtë PPV. Ndikimi që paraqitet në fushën e ndryshimeve klimatike do të jetë relativisht i ulët ku si kontribues kryesor do vazhdojë të mbetet industria (industria e naftës në veçanti) dhe sektori i bujqësisë.

Ndikimet pozitive në popullatë dhe pasuri materiale do të vijnë si rezultat i zbatimit të infrastrukturës rrugore dhe të shërbimeve në përgjithësi gjë që do të çojë në përmirësimin e lëvizjes së banorëve brenda dhe jashtë bashkisë duke shkurtuar kohën e udhëtimit, sigurinë në lëvizje, përafrimin me tregjet dhe qendrat kryesore urbane dhe shërbimet publike në përgjithësi.

4 Masat

4.1 Masat gjatë zbatimit të PPV-së

Marrja e masave për mbrojtjen e mjedisit gjatë zbatimit të një projekti dhe në rastin tonë të projekteve të PPV-së së bashkisë është kompetencë e një numri të caktuar institutesh publike dhe e zhvilluesit të projektit. Institutet publike sigurohen që për çdo projekt, zhvilluesit e projekteve parashikojnë dëmtimet e mundshme të mjedisit gjatë fazës së zbatimit dhe përpara fillimit të zbatimit të projektit, marrin masat teknike të nevojshme për parandalimin dhe zbutjen e tyre. Kjo bëhet e mundur nëpërmjet zbatimit të Ligjit nr. 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis” i cili përcakton kushtet e zbatimit të një projekti në respekt me mjedisin.

Sipas Ligjit nr. 10440, projektet, përpara zbatimit do t’i nënshtrohen “procedurës paraprake të vlerësimit të ndikimit në mjedis” ose “procedurës së thelluar të vlerësimit të ndikimit në mjedis” sipas Ligjit nr. 10440, datë 7.7. 2011. Ky ligj zbatohet për projektet e propozuara, private apo publike, të cilat mund të shkaktojnë ndikime të rëndësishme negative, të drejtpërdrejta ose jo, në mjedis, si pasojë e madhësisë, natyrës apo vendndodhjes së tyre. Sipas nenit 4 të të njëjtit ligj, vlerësimi i ndikimit në mjedis përfshin përcaktimin, përshkrimin dhe vlerësimin e ndikimeve të pritshme të drejtpërdrejta e jo të drejtpërdrejta mjedisore të zbatimit apo moszbatimit të projektit. Ndikimet mjedisore të projektit vlerësohen në lidhje me gjendjen e mjedisit në territorin e prekur në kohën e paraqitjes së raportit përkatës për vlerësimin e ndikimit në mjedis të projektit. *Vlerësimi i ndikimit në mjedis përfshin vlerësimin e ndikimit të projektit gjatë fazës së zbatimit dhe gjithashtu dekontaminimin/pastrimin apo rikthimin e zonës në gjendjen e mëparshme, funksionimin normal, ashtu edhe mundësinë për aksidente. Vlerësimi i projektit përfshin, gjithashtu edhe propozimin e masave të nevojshme për parandalimin, zbutjen, minimizimin e ndikimeve të tilla ose rritjen e ndikimeve pozitive mbi mjedisin, gjatë zbatimit të projektit, përfshirë edhe vlerësimin e efekteve të pritshme të masave të propozuara.*

Autoriteti vendimmarrës për hartimin e VSM-së është Agjencia Kombëtare e Mjedisit, e cila vendos nëse një projekt i nënshtrohet VNM-së paraprake ose duhet t'i nënshtrohet edhe procedurës së thelluar të VNM-së. Hartimi i vlerësimit të ndikimit në mjedis (VNM-së) të një projekti mbetet detyrë e zhvilluesit të projektit (neni 11 i Ligjit nr. 10440). Hartimi i VSM-së është proces që përfshin institucionet shtetërore (Ministrinë e Mjedisit dhe AKM-në), zhvilluesin e projektit, pushtetin lokal ku zhvillohet projekti dhe palët e tjera të interesuara si publiku dhe organizatat jofitimprurëse, etj. Zhvilluesi, për projektet që i nënshtrohen procedurës së thelluar të VNM-së, informon dhe konsultohet me publikun e interesuar për vlerësimin e ndikimit në mjedis të veprimtarisë së tij (Neni 14 i Ligjit nr. 10440).

Një rol të rëndësishëm në mbrojtjen e mjedisit gjatë zbatimit të një projekti luan edhe autoriteti i planifikimit ose autoritete të tjera përgjegjëse për liçencimin e veprimtarive (zbatimin e projekteve). Ligji nr. 10440 i kërkon autoriteteve në fjalë që, përpara vendimit për dhënien e lejes së zhvillimit apo licencës përkatëse për një projekt të propozuar, të sigurohet që projekti t'i jetë nënshtuar kërkesave të këtij ligji dhe në varësi të projektit, të jetë pajisur me vendim apo deklaratë. Vendimi apo deklarata për projektin e propozuar është i vlefshëm për aq kohë sa është e vlefshme dhe leja e zhvillimit/licenca përkatëse për projektin (Neni 20 i Ligjit nr. 10440).

Mbas marrjes së lejes për zbatimin e projektit, zhvilluesi, gjatë fazës së zbatimit të projektit, i raporton ministrisë për masat e marra për mbrojtjen e mjedisit nga ndikimet negative të veprimtarisë (Neni 20 i Ligjit nr. 10440).

Një vëmendje të veçantë si objekt mbrojtjeje i kushtohet zonave të mbrojtura, ose zonave veçanërisht të mbrojtura (neni 21 i Ligjit nr. 10440). Në këtë rast, dispozitat e ligjit nr. 10440 zbatohen edhe në rastet kur veprimtaria e propozuar nuk ka të bëjë drejtpërdrejtë apo nuk është e nevojshme për administrimin e zonave veçanërisht të mbrojtura, por që, veçmas apo në bashkëveprim me plane dhe projekte të tjera, mund të shkaktojë efekte të rëndësishme mbi atë zonë.

4.2 Masa të përgjithshme mbrojtëse për mjedisit

- Masa mbrojtëse për burimet ujore sipërfaqësore
- Monitorimi i menjëhershëm i Lumit Devoll, Osum dhe Seman: gjatë fazës së monitorimit të ujërave të lumit Devoll, ka rezultuar se ujërat janë të ndotur me metale të rënda si Pb, Cd, Ni, Mn, Fe, Cu, Cr.
- Ndalimi i shfrytëzimit pa kriter të inerteve lumore në Osum e Devoll: Lumenjtë e Basenit të Semanit janë shfrytëzuar për inerte në rrjedhën e mesme dhe të poshtme.
- Menaxhimi i mbetjeve të rrezikshme: Bashkia Kuçovë nuk ka një plan për menaxhimin e mbetjeve të rrezikshme. Si rrjedhojë, menaxhimi i mbetjeve të rrezikshme shtëpiake që është kompetencë e bashkisë mbetet ende një sfidë. Me qëllim parandalimin dhe mbrojtjen e ujërave të lumienjve në Bashkinë Kuçovë nga ndotja e shkakuar nga mbetjet e rrezikshme, rekomandohet hartimi i një plani bashkiak për menaxhimin e mbetjeve të rrezikshme.
- Kontrolli i shkarkimeve industriale në ujë.
- Hartimi i një Plan Veprimi për Praktikën e Mira Bujqësore
- Hartimi dhe zbatimi i një plani vendor dhe një plani ndërbashkiak për menaxhimin e lumit Devoll.

- Ndërgjegjësimi i qytetarëve rreth mbrojtjes së mjedisit ujor.
- Shtimi i numrit të stacioneve të monitorimit të lumenjve.
- Masa për mbrojtjen e burimeve ujore nëntokësore (akuiferët)
  - Ndalimi i menjëhershëm i furnizimit me ujë të popullsisë nga Akuiferi i Beratit: ky akuifer është përdorur për një kohë të gjatë nga industria e naftës.
  - Monitorimi në mënyrë urgjente i Akuiferit të Beratit për ndotje nga nafta (naftë bruto, gasoline, dhe aditivë të gasolinës).
  - Zbatimi dhe mbrojtja e zonave higjeno-sanitare përreth pus-shpimeve (legale/ilegale): Në Bashkinë e re të Kuçovës, pus-shpimet janë shpërndarë përgjatë brigjeve të Devollit dhe të pellgjeve të tyre ujëmbledhëse përkatëse në zona me përdorim të ndryshëm toke (bujqësor dhe industrial).
  - Krijimi i zonave të mbrojtura me status të veçantë (Dritaret hidrogeologjike): Në disa zona të bashkisë, ujërat sipërfaqësorë (ujërat e lumenjve Devoll dhe Osum) kanë lidhje të mira hidrologjike me ujërat nëntokësore.
  - Ndalimi i dhënies së lejeve të shfrytëzimit për inertet lumore në zona të ndjeshme ndaj ndotjes.
  - Shtimi i pikave të monitorimit të ujërave nëntokësore dhe i parametrave të monitoruar në varësi të aktivitetetve ekonomike në zonë.
  - Marrja e masave për mbrojtjen e akuiferëve nga Industria e naftës.
  - Hartimi i një Plan Veprimi për Praktikën e Mira Bujqësore:
  - Pajisja me një pasqyrë të rezervave vjetore të ujërave nëntokësore në akuiferë.
  - Të analizohen akuiferët në thellësi mbi 200m: deri më sot, SHGJSH ka kryer studime përreth akuiferëve të cekët (nën 200m thellësi).
  - Monitorimi i sasisë së ujit që shfrytëzohet nga akuiferët në Qarkun Berat e Bashkitë e tij: Sipas ligjit Nr.111/2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, Bashkisë së Kuçovës në bashkëpunim me AKM, ARM dhe Këshillin dhe Agjencinë e Basenit Ujor të Semanit i del për detyrë të mbikqyrin dhe të detyrojnë subjektet e individët të instalojnë pajisje për mbajtjen nën kontroll dhe matjen e sasisë së përdorimit të ujit në tokë private për të eliminuar lidhjet e paligjshme dhe shfrytëzimin e pakontrolluar të akuiferit ujëmbajtës.
- Masa për mbrojtjen e peizazhit
  - Peizazhi Urban: Futja dhe ndërthurja e përbërësve të peizazhit natyror në brendësi të zonave urbane (sipërfaqe të gjelbërta, pemë, shkurre, sipërfaqe ujore).
  - Peizazhi industrial: Të merren masa në drejtim të uljes së ndikimit negativ visual të zonave industriale.
  - Peizazhi natyror: Të synohet mbrojtja dhe përmirësimi i peizazhit natyror nëpërmjet shtimit të zonave të pyllëzuara dhe uljes së fragmentimit të zonave natyrore.
  - Peizazhi rural: Mbrojtja e peizazhit rural dhe përmirësimi i cilësisë së tij, duke e konsideruar si pjesë të pandashme të peizazhit natyror.

- Masa për mbrojtjen e biodiversitetit
  - Hartimi i Planit të Menaxhimit/Veprimit të Biodiversitetit dhe zhvillimin e qëndrueshëm të tij në brëndësi të territorit të bashkisë, kryesisht për zonat të cilat shihen prioritare për ruajtjen e specieve të mbrojtura.
  - Inventarizimi i specieve dhe përditësimi i tij për territorin e bashkisë (në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit dhe institucionet të tjera vendore dhe qëndrore, AKM, ARM, AKZM, ADZM).
  - Hartimi i Planit të Mbarështimit të Fondit Kullosor, në mënyrë që të dihet kapaciteti i territorit për kullotje dhe të merren masa për ndalimin e kullotjes aty ku vlersohet e nevojshme.
  - Hartimi i Planit të Mbarështimit të Bimeve mjekësore dhe Aromatike, në mënyrë që të njihet kapaciteti i lejuar i shfrytëzimit të këtyre bimeve duke ruajtur balancat e tyre (në bashkëpunim me institucionet vendore dhe qëndrore, Ministrinë e Mjedisit, Ministrinë e Linjës, ARM, AKM, etj.).
  - Bashkëpunimi me fermerët e zonës për mbarështimin dhe ruajtjen e biodiversitetit e specieve bujqësore dhe blektorale lokale dhe vendase të cilat janë cilësuar si të rrezikuara nga lista e specieve të rrezikuara në shkallë vendi (në bashkëpunim me Ministrinë e Bujqësisë dhe Ministrinë e Mjedisit).
  - Kontrolli i zbatimit të moratoriumit të ndalimit të gjuetisë dhe prerjeve të pyjeve (duhet theksuar që për zbatimin e moratoriumit të pyjeve Bashkia është e ngarkuar drejtpërsëdrejti për kontroldhin dhe zbatimin e tij, ndërsa për atë të gjuetisë Bashkisë i lind detyrim nga ligji për mbrojtjen e faunës dhe ligji për mbrojtjen e biodiversitetit).
  - Studimi i ndikimit të industrisë së naftës në ndotjen e ujërave dhe marrja e masave për zvogëlimin e ndikimeve negative dhe shpërndarjen e ndotjes
  - Marrja e masave paraprake për uljen e ndikimeve negative në habitate nga ndërtimi/zgjerimi i infrastrukturës rrugore
- Masa për menaxhimin e Zonave të Mbrojtura
  - Krijimi i një parku natyror të përbashkët ndërmjet Bashkive Koçovë dhe Gramsh ku të përfshihen vendburimi i Sinecit së bashku me shpellën e Xhixhilesë dhe zona të tjera piktoreske. Një gjë e tillë mundëson ruajtjen e këtij burimi dhe kanioneve të tij si dhe shfrytëzimin e tij si një pasuri kombëtare dhe vendore për zhvillimin e turizmit. Në bazë të ligjit nr. 8906/2002 “Për zonat e mbrojtura”, Bashkia ka të drejtë të propozojë dhënien e statusit të mbrojtjes për zona të caktuara natyrore dhe të jetë palë gjatë shpalljes dhe menaxhimit të zonave të mbrojtura në territorin e saj.
  - Hartimi i një Plan Menaxhimi për zonën e mbrojtur të propozuar në bashkëpunim me ADZM Berat dhe Elbasan.
  - Promovimin e vendburimit dhe kanioneve të Sinecit si zonë turistike që ofron mundësi argëtimi dhe shplodhjeje.
  - Hartimi i një programi për ndërgjegjësimin e popullsisë së zonës rreth mbrojtjes së Kanionit të Sinecit e pasurive të tjera natyrore.
  - Zbatimi i shkallës së mbrojtjes për Kanionin e Sinecit. Për Sinecin, në cilësinë e monumentit të natyrës, shkalla e mbrojtjes e përcaktuar me ligj është shkalla

e parë. Në dy tabelat e mëposhtme tregohen emërtimet, karakteristikat, zonat buferike si dhe shkalla e mbrojtjes së kësaj zone natyrore.

- Krijimi i parkut natyror të zonave përrreth rezervuarit të Belesovës ku përfshihen rezervuari i Belesoves dhe zonat kodrinore përrreth.
- Zbatimi i shkallës për parkun natyror të zonave përrreth rezervuarit të Belesovës. Kjo zonë mjedisore mendohet të jetë zonë e mbrojtur e kategorisë IV (Rezervat natyror i menaxhuar). Në dy tabelat e mëposhtme tregohen emërtimet, karakteristikat, zonat buferike si dhe shkalla e mbrojtjes së kësaj zone natyrore.
- Masa për përmirësimin e mbrojtjes së cilësisë së ajrit
  - Hartimi i një plani për uljen e ndotjes së ajrit nga nafta. Të vlerësohet bashkëfinancimi Bashki - Pushtet – Industri Naftë për zbatimin e planit për uljen e ndotjes së ajrit nga nafta.
  - Hartimin e Planit të Veprimit Afatshkurtër për PM₁₀, NO₂ dhe Benzenin
  - Përfshirjen e masave për përmirësimin e cilësisë së ajrit në Planet Sektoriale
  - Ndërmarrja e nismave të herëpashershme për kontrollin e zbatueshmërisë së kushteve të lejeve mjedisore
  - Hartimi i Planeve të Detajuara Vendore (PDV-ve)
  - Menaxhimi i mbetjeve sipas parimeve të mbrojtjes së mjedisit
- Masa për trajtimin e zonave të nxehta mjedisore
- Masa për mbrojtjen e tokës
  - Studime të mirëfillta mbi erozionin duke përdorur modele bashkëkohore për parashikimin e erozionit të shkaktuar nga shiu ose era (përdorimi i ekuacionit universal për humbjen e dherave-USLE ose parashikimi i erozionit nga shiu-WEPP¹⁷) në të gjithë sipërfaqen e bashkisë me qëllim përcaktimin e shkallës/shtrirjes së erozionit në të gjithë territorin.
  - Kufizimi i sipërfaqeve që kalojnë nga tokë pyjore në tokë bujqësore / urbane,
  - Për përmirësimin e sipërfaqeve të tokave të gërryera, të braktisura, të zhveshura dhe të shpyllëzuara Hartimi dhe zbatimi i Planit për Shtimin e Sipërfaqeve Pyjore.
  - Hartimi i Planit të Mbarështrimit të Pyjeve
  - Hartimi i Planit për Menaxhimin e zonave kullosore (në zonat kodrinore)
  - Trajnimi i fermerëve për futjen e praktikave të mira bujqësore
  - Përmirësimi i sistemit ujitës dhe kullues
  - Ruajtja ose mbrojtja e tokës bujqësore nga ndërtimet
  - Ndalimin e çdo zënie ose përdorimi të paligjshëm të tokës në territorin e bashkisë në zbatim të Ligjit nr. 7501 “Për Tokën” i ndryshuar, Neni 21.
  - Hartimin e një Plani Veprimi për Informimin e Bujqërve për praktikatat e mira bujqësore me qëllim uljen e erozionit në toka bujqësore dhe rritjen e prodhueshmërisë së tokave.

- Mbikqyrja e punës për përmirësimin e zonave të gërryera në tokat bujqësore
- Masa për trajtimin e zonave të nxehta mjedisore
- Hartimi i një plani për venddepozitimin / trajtimin e mbetjeve të rrezikshme që planifikohet të grumbullohen nga rihabilitimi i vatrave të nxehta (zona e ish-UPN-së, kanali i Dikatrës dhe zona naftë-nxjerrëse).
- Ndërtimi i një stacioni transferimi për mbetjet industriale, kryesisht mbetjet e krijuara nga industria e naftës, deri në një moment të dytë kur institucionet përkatëse të japin një zgjidhje përfundimtare për depozitimin e tyre përfundimtar.
- Marrja e masave për parandalimin e ndotjes së mjedisit gjatë rihabilitimit të zonave të mbrojtura.

1. Qëllimi i dokumentit të Vlerësimit Strategjik Mjedisor të Bashkisë Kuçovë

Qëllimi i Vlerësimit Strategjik Mjedisor të Bashkisë Kuçovë reflekton drejtpërdrejt qëllimin e ligjit nr. 91/2013, datë 28.02.2013, “Për vlerësimin strategjik mjedisor”, sipas nenit 1 të tij, konkretisht: *të sigurojë mbrojtje të lartë të mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm, përmes përfshirjes së çështjeve të mjedisit gjatë hartimit, miratimit, të planeve a programeve me pasoja të mundshme negative në mjedis.*

1.1 Objektivat Mjedisore të VSM-së dhe ndikimet e mundshme

Mbi bazën e qëllimit të VSM-së, që përkon edhe me qëllimin e mbrojtjes mjedisore të vetë Planit, janë përcaktuar objektivat mjedisore të VSM-së. Edhe objektivat mjedisore qëndrojnë po njëjloj për PPV-në. Për më tepër, këto objektiva janë ndërtuar në përputhje me politikat e strategjitë mjedisore kombëtare, me Planin Kombëtar të Territorit (dokumenti i VSM-së), si dhe me qëndrimet e sektorëve përkatës (që preken nga objektivat). Për çdo objektiv janë listuar ndikimet e mundshme të PPV-së në mjedis, nëse objektivi nuk realizohet, pra nëse nuk merren masat zbutëse, eliminuese apo parandaluese të dëmit mjedisor.

Objektivi Mjedisor 1 (OM1) – Ajri: Përbushja e objektivave afatmesme për sasitë vjetore të shkarkimeve të ndotësve, sipas kufijve maksimalë e normave të lejuara nga Bashkimi European.

Ndikime të mundshme, nëse nuk merren masa:

i) çlirim i ndotësve në ajër, si pasojë e aktivitetit njerëzor (industri, transport, djegie e mbetjeve, ndërtim, etj.), me ndikim negativ në ekosistem dhe shëndetin e njeriut dhe përtej vlerave të lejuara. Në fokus janë sasitë e shkarkuara dhe numri i ditëve kur tejkalohen vlerat, si dhe burimet përkatëse;

ii) dëmtim i objekteve historike e monumenteve të kulturës (p.sh. nga shiu acid, PM-të etj.);

iii) depozitim i ndotësve në ujë dhe tokë, ç’ka luan rolin e përcjellësit të efekteve negative tek njerëzit dhe biodiversiteti;

iv) ndotje nga niveli i zhurmave (përgjithësisht nga aktiviteti njerëzor);

v) përforsim i efektit serë dhe i skenareve negative të ndryshimeve klimatike.

Objektivi Mjedisor 2 (OM2) – Uji: Zbutja, kufizimi dhe parandalimi i efekteve negative të aktivitetit njerëzor në territorin e bashkisë, mbi burimet dhe trupat ujorë sipërfaqësorë e nëntokësorë, përfshirë ujin e pijshëm, ujërat bregdetare dhe brigjet.

Ndikime të mundshme, nëse nuk merren masa:

i) ndotje e ujërave nga aktiviteti njerëzor (bujqësi, turizëm, industri, transport, energjitikë, urbanizim, shkarkim mbetjesh të patrajuara etj.), e për pasojë e tokës dhe produkteve bujqësore, si dhe efektet negative në shëndetin e njeriut dhe në biodiversitet;

ii) ndikim i drejtpërdrejtë negativ në cilësinë e ujit të pijshëm, përmes prekjes së akuiferëve dhe burimeve për popullsinë;

iii) ndotje e ujërave për aktivitet argëtues e për pasojë edhe dëmtimi i ekonomisë së turizmit;

iv) përmbytje dhe erozion detar dhe i brigjeve ujore;

v) kripëzimi i tokave, veçanërisht në bregdet, për shkak të prishjes së ekuilibrit mes ujërave të ëmbla dhe të kripura përgjatë vijës bregdetare.

Objektivi Mjedisor 3 (OM3) – Toka: Mbrojtja dhe përdorimi e manaxhimi i qëndrueshëm i tokës dhe burimeve natyrore të lidhura drejtpërdrejt me të.

Ndikime të mundshme, nëse nuk merren masa:

- i) fragmentim i tokës bujqësore, konvertimi i saj në përdorime të tjera dhe humbja e tokës;
- ii) ndotje e tokës bujqësore nga kimikatet në bujqësi, aktiviteti urban dhe mbetjet (urbane, industriale, inerte, spitalore, të lëngshme, e të rrezikshme), aktiviteti industrial e faktorë të tjerë;
- iii) përdorim i tokës për ferma të prodhimit të energjive të rinovueshme dhe infrastruktura të tjera;
- iv) rritje e rrezikut të përmytjeve, rrëshqitjeve, shembjeve, erozioni, si dhe rreziqe të tjera gjeologjike e natyrore të shkaktuara nga aktiviteti njerëzor;
- v) degradim i tokës.

Objektivi Mjedisor 4 (OM4) – Biodiversiteti: Mbrojtja dhe manaxhimi i qëndrueshëm i biodiversitetit në funksion të ruajtjes së ekosistemeve, shërbimeve të tyre dhe garantimit të aftësisë vetëripërtëritëse të mjedisit.

Ndikime të mundshme, nëse nuk merren masa:

- i) fragmentim, ndarje, barriera dhe humbje/dëmtim i habitateve;
- ii) dëmtim i zonave të mbrojtura natyrore, apo atyre që kanë status të veçantë ruajtjeje;
- iii) humbje apo rrezikim i specieve;
- iv) ndërhyrje në liNjAt e migrimit të kafshëve/shpendëve;
- v) zhurma shqetësuese për llojet e popullatat;
- vi) ndotje e ekosistemit dhe dëmtimi i shërbimeve të tij në funksion të biodiversitetit;
- vii) rrezatime nga aktiviteti urban.

Objektivi Mjedisor 5 (OM5) – Pyjet: Konservimi, shtimi dhe manaxhimi i qëndrueshëm i pyjeve në funksion të garantimit të aftësisë vetëripërtëritëse të ekosistemit, zbutjes së efekteve të ndryshimeve klimatike dhe ofrimit të një burimi të qëndrueshëm jetese për banorët e zonave rurale.

Ndikime të mundshme, nëse nuk merren masa:

- i) fragmentim, humbje dhe dëmtim i pyjeve;
- ii) humbje të specieve të veçanta, të rralla apo të mbrojtura;
- iii) dëmtim i korridoreve natyrore;
- iv) pakësim i lëndës së parë në funksion të ekonomisë;
- v) dëmtim i strukturës sociale-ekonomike të zonës rurale;
- vi) rritje e efektit serë dhe efekteve të tjera negative me pasojë ndryshime klimatike.

Objektivi Mjedisor 6 (OM6) – Peizazhi dhe Ekosistemet: Konservimi dhe manaxhimi inteligjent i peizazhit, si matricë bazë për sigurimin e qëndrueshmërisë së shërbimeve të ekosistemeve.

Ndikime të mundshme, nëse nuk merren masa:

- i) fragmentim i peizazhit dhe elementeve të matricës;
- ii) dëmtim i siluetave vizuale, estetike;
- iii) dëmtim i habitatit dhe humbja e shërbimeve të ekosistemit përkatës të çdo

elementi të matricës peizazhistike;

iv) rritje e rrezikut të përmytjeve, rrëshqitjeve, shembjeve, erozionit, dhe rreziqeve të tjera gjeologjike e natyrore të shkaktuara nga aktiviteti njerëzor;

v) dëmtim i ekonomive agrare e rurale.

Objektivi Mjedisor 7 (OM7) – Ndryshimet klimatike: Realizimi i masave dhe infrastrukturës për të mos kontribuar në ndryshimet klimatike dhe efektin serë, si dhe për të parandaluar, apo zbutur efektet negative nga ndryshimet klimatike, në përbushje edhe të angazhimeve përkatëse kombëtare.

Ndikime të mundshme, nëse nuk merren masa:

i) rritje e temperaturave dhe çrregullimi i treguesve të motit, duke përkeqësuar jo vetëm shëndetin njerëzor dhe kushtet e jetesës (me të cilat është përshatur organizmi njerëzor dhe i specieve të tjera), por edhe prodhimtarinë në sektorë të ndryshëm (bujqësi, energji, turizëm etj.);

ii) pakësim i burimeve ujore, dhe për pasojë mungesë në furnizimin e popullsisë dhe vaditjen e tokës bujqësore. Kjo mund të çojë edhe në tjetërsime të ekosistemeve dhe shkretëtirëzim;

iii) rritje e rrezikut të përmytjeve, përparimit të detit drejt tokës, kripëzimit të tokave dhe ujërave të ëmbla, rrëshqitjeve, shembjeve, erozionit, si dhe rreziqe të tjera gjeologjike e natyrore;

iv) probleme social-ekonomike, që lidhen me zhvendosjen e popullsisë dhe aktivitetit ekonomik, përfshirë mungesën e punësimit, ndarjet dhe konfliktet sociale në kohë krize;

v) humbje në biodiversitet dhe dëmtim të ekosistemeve dhe shërbimeve përkatëse;

vi) nxjerrje jashtë shfrytëzimit të infrastrukturës aktuale për prodhimin e energjisë përmes burimeve hidrike;

vii) kostot financiare e ekonomike për të përballuar krizën do të jenë shumë të larta.

Objektivi Mjedisor 8 (OM8) – Trashëgimia kulturore: Konservimi e restaurimi për jetëgjatësi i objekteve dhe zonave historike e të trashëgimisë kulturore e arkeologjike.

Ndikime të mundshme, nëse nuk merren masa:

i) dëmtim i materialeve të përdorura në objektet përkatëse, si pasojë e shkarkimeve të ndotësve në ajër dhe ujë;

ii) humbje e trashëgimisë si pasojë e aktivitetit njerëzor dhe kryesisht urban e industrial, përfshirë infrastrukturën;

iv) rritje e rrezikut të përmytjeve, rrëshqitjeve, shembjeve, e rreziqe të tjera gjeologjike e natyrore të shkaktuara nga aktiviteti njerëzor.

Objektivi Mjedisor 9 (OM9) – Cilësia e jetës: Garantimi i zhvillimit social dhe ekonomik në harmoni me mjedisin dhe burimet natyrore.

Ndikime të mundshme, nëse nuk merren masa:

i) dëmtim i shëndetit dhe pasojat sociale përkatëse;

ii) dëmtim i vlerave dhe burimeve ekonomike, qofshin natyrore apo të krijuara nga njeriu;

iii) ulje e sigurisë së jetës dhe aksidentet;

iv) rënie e ndërgjegjësimit të banorëve mbi dëmin që shkakton në mjedis aktiviteti njerëzor dhe mbetjet e krijuara në qytete.

Të gjitha ndikimet e mësipërme janë të mundshme të ndodhin, nëse territori i Bashkisë së Kuçovës nuk do të planifikohet në mënyrë të integruar e gjithëpërfshirëse, sikundër edhe nëse për një pjesë të propozimeve të planit (të shpjeguara në vijim) nuk do të merren masat e duhura mjedisore.

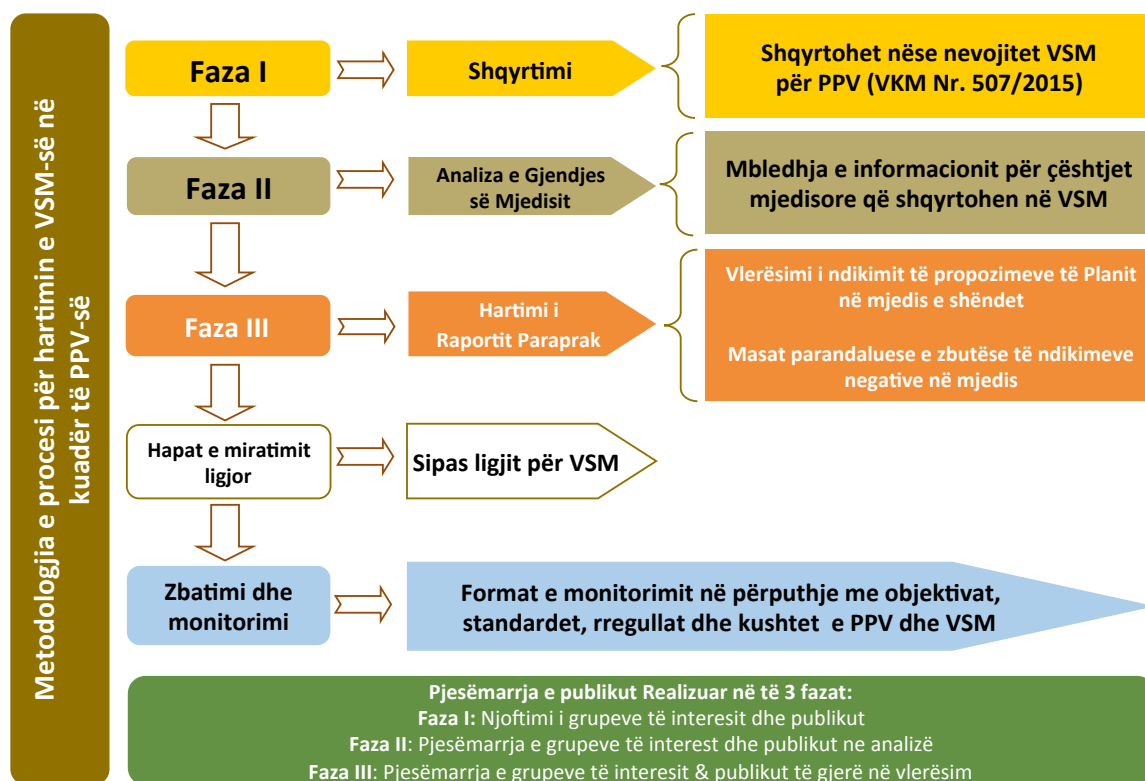
2. Metodologjia për hartimin e VSM-së

2.1 Procesi

Detyrimi për hartimin e Vlerësimit Strategjik Mjedisor të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Kuçovë përcaktohet nga ligji nr. 91/2013, datë 28.02.2013, “Për vlerësimin strategjik mjedisor”. Sipas pikës 1 të nenit 2 të këtij ligji, procesit të vlerësimit strategjik mjedisor i nënshtrohen planet kombëtare e vendore të planifikimit të territorit urban e rural, përfshirë dhe mbrojtjen e peizazhit, të përdorimit të tokës, të cilat vendosin kuadrin për miratimin, në të ardhmen, të projekteve të listuara në shtojcat 1 e 2 të ligjit nr. 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”¹⁸. Sipas ligjit, në nenin 7 të tij përcaktohen edhe hapat nëpër të cilat duhet të kalojë procesi i hartimit dhe miratimit të VSM-së. Këto hapa, bashkë me metodologjinë teknike, janë përmbledhur në figurën e mëposhtme.

Në kontekstin më të gjerë, Vlerësimi Strategjik Mjedisor është një proces sistematik, që parashikon e vlerëson efektet e mundshme mjedisore gjatë hartimit të planit të përgjithshëm vendor të bashkisë, me qëllim adresimin e këtyre efekteve në mënyrën e duhur që në fazat më të hershme të vendimmarrjes për instrumentin e planifikimit.

Figura 3. Procesi i hartimit dhe miratimit të VSM-së për PPV-në e Bashkisë Kuçovë

Burimi: Ligji nr. 91/2013 dhe VKM nr. 219, datë 11.03/2015; Përpunoi: Co-PLAN, 2016

Po ashtu, qartësia mbi detyrimin për hartimin e VSM për PPV-në e Bashkisë, vjen edhe nga VKM-ja nr. 507, datë 10.6.2015, “Për miratimin e listës së detajuar të planeve apo programeve me pasoja negative në mjedis, që do t’i nënshtrohen procesit të vlerësimit strategjik mjedisor”.

Grupi i punës për hartimin e PPV-së dhe VSM-së i ndoqën fazat e procesit si më poshtë:

a) Njoftimi i ministrisë nga Bashkia është kryer në periudhën shtator-tetor të vitit 2015.

Procesi për krijimin e bazës së të dhënave të PPV-së nisi në mars 2015, por ligjërisht, momenti i nisjes së punës për hartimin e planit përkon me krijimin e bashkive të reja pas zgjedhjeve vendore të qershorit 2015 dhe në përmbushje të reformës administrativo-territoriale. Për rrjedhojë, në shtator-tetor 2015, Bashkia mori nismën për hartimin e Planit të Përgjithshëm Vendor, në përputhje me përcaktimet e ligjit nr. 107/2014, “Për planifikimin e territorit”, i ndryshuar dhe me VKM nr. 671, datë 29.07.2015, “Për miratimin e rregullores së planifikimit”. Si pjesë e marrjes së nismës:

- U hartua dokumenti i nismës në përputhje me kërkesat ligjore,
- U ngrit forumi qytetar për PPV-në, sipas VKM nr. 671,
- U realizua një takim publik – forumi i parë qytetar për marrjen e nismës, si pjesë e të cilit u njoftua procesi për hartimin e planit, detyrimet dhe përgjegjësitë e palëve pjesëmarrëse, përfshirë forumin e qytetarëve, dhe produktet e lidhura me PPV-në, përfshirë VSM-në si detyrim ligjor dhe nevojë reale për të trajtuar çështjet e mjedisit në planifikim,
- U njoftua marrja e nismës dhe nisja e VSM-së ne Regjistër dhe në mjetet e komunikimit elektronik që përdor Bashkia,
- U njoftua Ministria e Mjedisit për nisjen e procesit të PPV-së e për rrjedhojë VSM-së,
- U realizua miratimi i nismës për PPV-në në Këshillin Bashkiak.

b) Konsultimi me grupet e interesit, për çështjet që trajtohen në raportin e VSM-së, është realizuar nëpërmjet 5+2 takimeve publike dhe përmes takimeve individuale, sipas rastit.

- Takimi i parë publik përkon me takimin për nismën e PPV-së.
- Takimi i dytë publik përkon me takimin për analizat e PPV-së, ku një prej analizave të diskutuara në takim publik ishte ajo mjedisore (me të gjithë përbërësit mjedisore sipas raportit, përfshirë metabolizmin e territorit).
- Takimi i tretë publik përkon me takimin për konsultimin e strategjisë së zhvillimit të territorit, në të cilin u diskutua edhe për dimensionin mjedisor të propozimeve të strategjisë.
- Takimi i katërt publik u realizua specifikisht vetëm për diskutimin e raportit paraprak të VSM-së.
- Takimi i pestë publik përkon me konsultimin mbi propozimet për infrastrukturën dhe shërbimet publike në kuadër të PPV-së, duke i vlerësuar propozimet jo vetëm nga pikëpamjet teknike, ekonomike, sociale e territoriale, por edhe mjedisore e të peizazhit.
- Takimi i gjashtë publik përkon me konsultimin mbi përdorimin e tokës dhe intensitetin e zhvillimit, ku sërish propozimet dhe diskutimi mbi to realizohen edhe mbi bazën e kriterit mjedisor.
- Takimi i shtatë publik u realizua specifikisht vetëm për diskutimin e raportit përfundimtar të VSM-së.
- Përveç sa më sipër, në bashkinë e Kuçovës u realizuan edhe dy takime publike me banorët e grupet e interesit në zonën rurale të fushës dhe në zonën rurale të kodrës, për të diskutuar mbi propozimet për tokën bujqësore dhe për zonën natyrore (kodrat dhe pyjet).

Në takimet publike në të cilat VSM-ja është diskutuar së bashku me PPV-në, pjesëmarrja ka qënë e gjerë dhe ka përfshirë jo vetëm institucione e grupe interesi që lidhen me mjedisin, por edhe forumin qytetar të plotë, si edhe banorë e pronarë që kanë marrë pjesë në mënyrë spontane në takim.

Në takimet publike të dedikuara vetëm për VSM-në, pjesëmarrja ka qënë më e specializuar në drejtim të mjedisit, duke përfshirë përfaqësues të forumit qytetar, agjencitë rajonale për mjedisin, ujërat, tokën bujqësore, ish-drejtoritë pyjore (specialistët përkatës), biznese të cilat kanë ndikim në mjedis, ndërmarrjet e ujësjellës-kanalizimeve, OJF-të mjedisore etj. Në mënyrë më të detajuar, informacioni për pjesëmarrjen në takime publike dhe institucionet apo organizatat e kontaktuar e të konsultuar gjendet në Shtojcën 1 të dokumentit të VSM-së.

c) Hartimi i raportit paraprak u realizua gjatë periudhës nëntor 2015 - maj 2016. Konsultimet në lidhje me këtë raport paraqiten më lart dhe mbyllen me takimin e katërt publik, të dedikuar për VSM-në. Gjatë kësaj faze është kryer grumbullimi i pjesës më të madhe të informacionit. Megjithatë, si rezultat i takimit të katërt publik (i VSM-së), shumë nga institucionet e përfshira (pjesëmarrëse në takim) reflektojnë mbi informacionet e dhëna deri në atë moment apo të disponuara nga grupi i punës, dhe dorëzuan në Bashki një sërë informacionesh të reja apo të përditësuara. Ky veprim ndikoi pozitivisht në rifreskimin e informacionit dhe të analizës.

ç) Hartimi i raportit përfundimtar të vlerësimit strategjik mjedisor është realizuar në periudhën qershor – shtator 2016. Takimet publike, për këtë fazë të punës, paraqiten më sipër dhe mbyllen me takimin e shtatë publik, i dedikuar për VSM-në. Edhe gjatë kësaj periudhe pati disa momente të marrjes/shkëmbimit të informacionit me burime specifike, por puna u përqëndrua kryesisht në realizimin e vlerësimit mjedisor të PPV-së dhe në hartimin e masave përkatëse mjedisore.

d) Shqyrtimi i propozimit dhe deklarata e Ministrit realizohet me dorëzimin e materialit përfundimtar tek autoritetet përgjegjëse.

dh) Vendimi i autoritetit miratues vjen pas shqyrtimit të materialit.

e) Monitorimi dhe raportimi i pasojave në mjedis të planit është një proces në vazhdim, i cili do të realizohet nga Bashkia dhe institucionet përgjegjëse për mjedisin, në përputhje me legjislacionin në fuqi dhe Planin e Veprimeve, pjesë përbërëse e këtij dokumenti.

2.2 Kuadri ligjor

o Kuadri ligjor i VSM-së

Kuadri ligjor shqiptar i VSM-së përafrohet plotësisht me kuadrin ligjor ndërkombëtar. Më poshtë praqitet një përmbledhje e shkurtër e këtij kuadri i cili përfshin Ligjin Nr. 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor” dhe dy vendime të Këshillit të Ministrave që e kanë plotësuar atë në vitet e fundit.

Ligji Nr. 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor” ka për qëllim të sigurojë mbrojtje të lartë të mjedisit dhe zhvillim të qëndrueshëm, nëpërmjet përfshirjes së çështjeve të mjedisit gjatë hartimit, miratimit, rishikimit, ndryshimit ose modifikimit të planeve a programeve me pasoja të mundshme negative në mjedis. Ligji përcakton institucionet përgjegjëse dhe procedurat sipas të cilave kryhet vlerësimi strategjik mjedisor. Krahas procedurave, Ligji përcakton planet dhe programet që i nënshtrohen procesit të vlerësimit strategjik mjedisor ku përfshihet edhe hartimi i planeve vendore

të planifikimit të territorit. Ky ligj është përafuar plotësisht me Direktivën 2001/42/KE të Parlamentit Europian dhe të Këshillit, datë 27 qershor 2001 "Për vlerësimin e pasojave në mjedis të planeve dhe programeve të caktuara".

Në dy vitet e fundit, ligji i mësipërm është plotësuar nga dy VKM-të si vijojnë:

- **VKM-ja Nr. 507, datë 10.06.2015** "Për miratimin e listës së detajuar të planeve apo programeve me pasoja negative në mjedis, që do t'i nënshtrohen procesit të vlerësimit strategjik mjedisor"
- **VKM Nr. 219, datë 11.03.2015** "Për përcaktimin e rregullave e të procedurave për konsultimin me grupet e interesit dhe publikun, si dhe dëgjuesën publike gjatë procesit të vlerësimit strategjik mjedisor"

Protokollin i VSM-së, Konventa Espoo-s (UNECE 1991): Në këtë kontekst, vlen të theksohet edhe rëndësia e Protokollit të VSM-së i hartuar dhe miratuar në Konventën e Espoo-s (UNECE 1991) i cili përcakton detyrimet e palëve për vlerësimin e ndikimeve në mjedis të aktiviteteve të caktuara që në fazën e hershme të planifikimit të tyre. Ky dokument konsiderohet si një nga instrumentet më të rëndësishme ndërkombëtare që parashtrajnë kushtet e vlerësimeve strategjike.

o Kuadri ligjor për mbrojtjen e mjedisit

Për hartimin e VSM-së në kuadër të hartimit të Planit të Përgjithshëm të Territorit për Bashkinë Kuçovë është i rëndësishëm edhe kuadri ligjor për mbrojtjen e mjedisit. Ky kuadër përfshin kryesisht ligjet kryesore përkatëse të përbërësve të mjedisit, të përcaktuar në Ligjin për Mbrojtjen e Mjedisit: uji, toka, ajri, pyjet, kullotat, biodiversiteti dhe zonat e mbrojtura. Këto ligje shërbejnë si bazë për analizimin e gjendjes në mjedis në territorin e Bashkisë dhe përcaktimin e masave që duhen marrë në të ardhmen nga Bashkia Kuçovë për mbrojtjen e mjedisit gjatë zbatimit të projekteve të Planit të Përgjithshëm Vendor edhe në vitet në vazhdim.

Tabela 3. Kuadri ligjor për mbrojtjen e mjedisit

Fushat / Përbërësit e mjedisit	Ligjet
Mbrojtja e Mjedisit	Ligji Nr. 10431, datë 09.06.2011 "Për mbrojtjen e mjedisit";
	VKM Nr. 1189 Datë 18.11.2009 "Për rregullat dhe procedurat për hartimin dhe zbatimin e programit kombëtar të monitorimit të mjedisit";
	VKM Nr. 47, Datë 29.01.2014 "Për përcaktimin e rregullave për organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Mjedisit e të Agjencive Rajonale të Mjedisit";
	VKM Nr. 46, Datë 29.01.2014 "Për krijimin dhe mënyrën e organizimit e të funksionimit të Inspektoratit Shtetëror të Mjedisit, Pyjeve dhe Ujërave".
Vetëqeverisja Vendore	Ligj Nr.139/2015 "Për vetëqeverisjen vendore".
Burimet Ujore	Ligj Nr. 156/2013 Për disa ndryshime në ligjin Nr. 111/2012 "Për Manaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore"
	VKM Nr. 273 datë 07.05.2004 "Për miratimin e Strategjisë Kombëtare të Ujit";
	VKM Nr. 945, datë 09.10.2013 "Për përcaktimin e fushës së përgjegjësisë shtetërore të Ministrisë së Mjedisit";
	VKM Nr. 939, datë 09.10.2013 "Për përcaktimin e fushës së përgjegjësisë shtetërore të Ministrisë së Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave";

	VKM Nr. 954, datë 16.10.2013 “Për përcaktimin e fushës së përgjegjësisë shtetërore të Ministrisë së Transportit dhe Infrastrukturës”;
	VKM Nr. 719, datë 31.10.2014 “Për organizimin dhe funksionimin e Agjencisë për Zhvillim Bujqësor dhe Rural”;
	Ligji Nr. 111/2015 “Për Shërbimin Gjeologjik Shqiptar”;
	VKM Nr.342, datë 04.05.2016 “Për miratimin e kufijve territorialë e hidrografikë të baseneve ujore në Republikën e Shqipërisë dhe qendrën e përbërjen e këshillit të secilit prej tyre”;
	VKM Nr. 268, datë 06.04.2016 “Për miratimin e rregullores për funksionimin e Këshillit Kombëtar të Ujit”.
Toka dhe Bujqësia	Ligji Nr. 7501, datë 19.07.1991 “Për Tokën (i ndryshuar)”;
	Ligji Nr. 130/2014 Për disa shtesa dhe një ndryshim në ligjin Nr. 8752, datë 26.03.2001 “Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës”;
	Ligji Nr. 131/2014 Për një ndryshim dhe shtesë në ligjin Nr. 9244, datë 17.06.2004 “Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore”;
	VKM Nr.121, datë 17.02.2011 “Për mënyrat e ushtrimit të funksioneve nga DAMT-et në qarqe dhe ZMMT në komuna dhe/ose Bashki”
	VKM Nr. 410, datë 27.06.2012 “Për përcaktimin e rregullave dhe të procedurave të ndryshimit të kategorive të resurseve të tokës”
	Udhëzim Nr. 1, datë 18.07.2012 “Për procedurat e dhënies me qira të tokave bujqësore të pandara”;
	Vendim Nr. 143, datë 24.2.2016 Për disa ndryshime në vendimin Nr. 460, datë 22.05.2013, “Për përcaktimin e kritereve, rregullave dhe procedurave të dhënies me qira të tokave bujqësore në pronësi të shtetit”;
	VKM Nr. 283, datë 01.04.2015 “Për përcaktimin e tipave, rregullave, kritereve dhe procedurave për ndërtimin e objekteve për prodhimin, ruajtjen dhe përpunimin e produkteve bujqësore dhe blegtorale, në tokë bujqësore”.
Ajri	Ligji Nr.162/2014 “Për Mbrojtjen e Cilësisë së Ajrit në Mjedis”;
	VKM Nr. 594, datë 10.09.2014 “Për miratimin e Strategjisë Kombëtare për Cilësinë e Ajrit të Mjedisit”;
	VKM Nr. 352, datë 29.04.2015 “Për vlerësimin e cilësisë së ajrit të mjedisit dhe kërkesat për disa ndotës në lidhje me të”.
Biodiversiteti (flora dhe fauna)	Ligji Nr 68/2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin Nr. 9587 , Datë 20.07. 2006 , “Për Mbrojtjen e Biodiversitetit”;
	Ligji Nr. 10 006, datë 23.10.2008 “Për mbrojtjen e faunës së egër”;
	Ligj Nr. 41/2013 “Për disa Ndryshime dhe Shtesa në Ligjin Nr. 10006, datë 23.10.2008 "Për Mbrojtjen e Faunës së Egër";
	VKM Nr.84, datë 27.01.2009 “Për caktimin e kritereve për ngritjen e rrjetit të inventarizimit dhe të monitorimit të biodiversitetit”;
	Ligji Nr 68/2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin Nr. 9587 , Datë 20.07. 2006 , “Për Mbrojtjen e Biodiversitetit”;
	Ligji Nr. 61/2016 “Për shpalljen e moratoriumit të gjuetisë në Republikën e Shqipërisë”.
Pyjet dhe Kullotat	Ligji Nr 48/2016 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 9385, datë 04.05. 2005 “Për Pyjet dhe Shërbimin Pyjor, i ndryshuar”;
	Ligji Nr 49/2016 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 9693 , datë 19.03. 2007 “Për Fondin Kulllosor”;

	Vendim Nr.436, datë 8.6.2016 Për disa ndryshime dhe shtesa në Vendimin Nr.1374, datë 10.10.2008 “Për përcaktimin e rregullave dhe të procedurave, që ndiqen për heqjen, shtimin dhe ndryshimin e destinacionit të fondit kullor”;
	VKM Nr. 215, datë 16.03.2016 “Për krijimin e task-forcës “Roja e Gjelbërt” për marrjen e masave emergjente mbrojtëse për parandalimin, pakësimin dhe riaftësimin nga çdo dëmtim të pyjeve publike e private”;
	VKM Nr. 433, datë 08.06.2016 “Për transferimin në pronësi të bashkive të pyjeve dhe të kullotave publike, sipas listave të inventarit dhe aktualisht në administrim të Ministrisë së Mjedisit e të ish-komunave/ bashkive”;
	Udhëzim Nr.1, datë 09.06.2016 “Për rregullat, procedurat e kërkimit, të shqyrtimit e të miratimit të kërkesave për dhënie në përdorim të fondit pyjor dhe kullor publik”.
Mbetjet	Ligji Nr 156/2013 Për disa ndryshime në ligjin Nr. 10463, datë 22.09.2011 “Për Manaxhimin e Integruar të Mbetjeve”;
	Ligji Nr. 8094, datë 21.03.1996 “Për largimin publik të mbeturinave”;
	Ligji Nr. 10448, datë 14.07.2011 “Për lejet e mjedisit”;
	Ligji 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”;
	VKM Nr. 333, datë 26.01.2011 “Për Administrimin e vend-depozitimeve rajonale të mbetjeve urbane”;
	Ligji Nr. 34/2013 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr.9115, datë 24.07.2003 “Për trajtimin e ujërave të ndotura”;
	VKM Nr. 798, datë 29.09.2010 “Për miratimin e rregullores për administrimin e mbetjeve spitalore”;
	Vendim Nr. 178, datë 06.03.2012 “Për incinerimin e mbetjeve”;
	VKM Nr. 452, datë 11.07.2012 “Për landfillet e mbetjeve”;
	Vendim (Projekt) Nr. 418, datë 25.06.2014 “Për grumbullimin e diferencuar të mbetjeve në burim”;
	VKM Nr. 608, datë 17.09.2014 “Për përcaktimin e masave të nevojshme për grumbullimin dhe trajtimin e mbetjeve bio si dhe kriteret dhe afatet për pakësimin e tyre”;
	UDHËZIM Nr. 1738, datë 12.03.2015 “Mbi kriteret e studim-projektimit për rehabilitimin e vend-depozitimeve të mbetjeve të ngurta urbane, si dhe ndërtimin e landfillëve apo impianteve të trajtimit të mbetjeve të ngurta urbane”;
	VKM Nr. 575, datë 24.06.2015 “Për miratimin e kërkesave për manaxhimin e mbetjeve inerte”;
	VKM Nr. 843, datë 14.10.2015 “Për mbylljen e ndërmarrjes së furnizimit industri-miniera dhe krijimin e qendrës së grumbullimit dhe trajtimit të kimikateve të rrezikshme”.
Zhurmat	Ligji Nr 39/2013 Për disa ndryshime në ligjin Nr. 9774, datë 12.07.2007 “Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis”;
	VKM Nr. 587, datë 07.07.2010 “Për monitorimin dhe kontrollin e nivelit të zhurmave në qendrat urbane dhe turistike”.
Ndryshimet Klimatike	Protokolli i Kiotos i Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike;
	Ligji Nr. 9334, datë 16.12.2004 “Për Aderimin e Republikës së Shqipërisë në Protokollin e Kiotos të Konventës Kuadër të Kombeve të Bashkuara për Ndryshimet Klimatike”;

	Ligji Nr.10448, datë 14.07.2011 “Për Lejet e Mjedisit” (Direktiva 2008/1/EU e ndotjes industriale).
Hidrokarburet	Ligji Nr. 19/2015 Për një shtesë dhe ndryshim në ligjin Nr. 7746, Datë 28.07.1993 “Për hidrokarburet (kërkimi dhe prodhimi)” ;
	Ligji Nr. 71/2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin Nr. 8450 datë 24.02.1999 “Për përpunimin, transportimin, tregtimin e naftës , gazit e nënprodukteve të tyre”
	Ligji Nr. 143/2014 Për një ndryshim në ligjin Nr. 9876, datë 14.02.2008 “Për prodhimin, transportimin dhe tregtimin e biokarburanteve dhe të lëndëve të tjera djegëse, të rinovueshme, për transport” (i ndryshuar);
	Ligji Nr. 10448, datë 14.07.2011 “Për Lejet e Mjedisit”;
	Urdhër Nr. 101, datë 17.4.2015 Për disa shtesa dhe ndryshime në urdhrin Nr. 83, datë 10.02.2012 “Për rregullat dhe procedurat e shitjes së produkteve hidrokarbure”;
	VKM Nr. 781, datë 14.11.2012 “Për cilësinë e disa lëndëve të djegshme, të lëngshme, për përdorim termik, civil e industrial, si dhe për përdorim në mjetet e transportit ujqor”;
	VKM Nr. 19, datë 14.01.2015 “Për procedurat dhe kushtet për dhënien, transferimin dhe përsëritjen e licencës së koncesionit për rafineri për kryerjen e veprimtarisë së përpunimit të naftës bruto për prodhimin e nënprodukteve të saj”
	Ligji Nr. 102/2015 “Për sektorin e gazit natyror”.
Shërbimet Publike	Ligji Nr 45/2013 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 7643 datë 02.12.1992 “Për shëndetin publik dhe inspektoriatin sanitar shtetëror” i ndryshuar;
	Ligji Nr.9915, datë 12.5.2008 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 8102 /1999 “Për kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe largimit e përpunimit të ujërave të ndotura”;
	Ligji Nr 34/2013 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 9115, datë 24.07.2003 “Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura”;
	Ligji Nr. 37/2016 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 10081, datë 23.2.2009 “Për licencat, autorizimet dhe lejet e Republikës së Shqipërisë”;
	VKM Nr. 145 datë 26.02.1998 “Për miratimin e rregullores higjieniko-shëndetësore për kontrollin e cilësisë së ujit të pijshëm, projektimin, ndërtimin dhe mbikqyrjen e sistemeve të furnizimit me ujë të pijshëm”;
	Ligji Nr.9860, datë 21.1.2008 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr.8518, datë 30.07.1999 “Për ujitjen dhe kullimin”;
	VKM 1340/2009 “Për miratimin e rregullores për furnizimin me ujë dhe kanalizimet në zonën e shërbimit të ujesjellës-kalizimeve”;
	Ligji Nr 45/2013 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 10138 datë 11.05.2009 “Për shëndetin publik”;
	Ligji Nr.139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”.

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016

2.3 Grumbullimi i informacionit dhe analizat e kryera

Për të kryer analizat mjedisore në kuadër të PPV-së dhe VSM-së janë mbledhur një sërë informacionesh, burimi i të cilave janë institucionet publike, studimet dhe raportet e ndryshme të hartuar nga profesionistë të fushës dhe matjet e drejtpërdrejta e vëzhgimet vizuale. Hapi i parë i këtij procesi ishte krijimi i formatit të inventarit të të dhënave që nevojiteshin dhe metodologjisë për grumbullimin e tyre. Sa më poshtë paraqet listën e treguesve paraprakë që u konsideruan për inventarin e informacionit.

Mbi bazën e kësaj liste u përpiluan letrat zyrtare, të cilat bashkia ua nisi institucioneve dhe organizatave përkatëse, me të cilat ndoqi në vijim procesin për të siguruar këto të dhëna.

Tabela 4. Formati i inventarit paraprak të informacionit për VSM-në

Nr.	Fusha	Komente
1	Industria	Çështjet e mjedisit: përfshirë në seksionet e ajrit, ujit, tokës e mbetjeve më poshtë.
1.1	Lloji i industrisë (sipas funksioneve, nënkategorive të përdorimi të tokës)	Bashkitë dhe Përdorimi i Tokës
2	Energjia	
2.1	Energjia e konsumuar për banor (kwh/banor)	Ministria e Ekonomisë
2.2	Nr. i HEC-eve në zonë	Të ndërtuar dhe të prishëm
2.3	Kapaciteti i prodhimit/ HEC	
2.4	Totali i energjisë së prodhuar në zonë	
2.5	Totali i energjisë së prodhuar	
2.6	Sasia e energjisë prodhuar nga burime të rinovueshme	
3	Turizmi	
3.1	Lloji i turizmit (detar, gjuetie, etj)	
3.2	% e vizitorëve të pranishëm jashtë stinës së turizmit	
3.3	Sipas llojit, efekti e turizmit ne florë, faunë, ose zona të mbrojtura)	
3.4	% e tokës bujqësore e përdorur për ndërtim/infrastrukturë në fushën e turizmit	
3.5	Njerëz që udhëtojnë për në qytet	Numër ose % / ditë
3.6	Numri i shtretërve (hotelier)	
3.7	Numri i hoteleve	
3.8	% e të punësuarve në turizëm	
3.9	Netë për person në vit	
4	Bujqësia	
4.1	Sasia në ha e tokës bujqësore	
4.2	Sasia në ha e tokës bujqësore me cilësi të lartë	Boniteti
4.3	Sasia në ha e tokës bujqësore të humbur (shndërruar në zonë banimi/ industriale/ etj.) gjatë 10 viteve të fundit.	Nga hartat
4.4	% e bujqësisë familjare <i>versus</i> bujqësisë industriale	Studime, organizata fermerësh dhe <i>vëzhgim</i>
4.5	Sasia në ha e tokave bujqësore me vlerë jo shumë të lartë, ose toka pa vlerë bujqësore (jo prodhuese, ose shpate kodrash etj., që zakonisht njerëzit i braktisin).	Boniteti
4.6	Numri/sasia e zonave të mbrojtura në tokë bujqësore	Nga hartat e zonave të mbrojtura zyrtare
4.7	Numri i zonave të mbrojtura në tokë private	Nga hartat e zonave të mbrojtura zyrtare
4.8	Sasia/lloji i plehrave kimike të përdorura në bujqësi	Raportet e mjedisit në nivel baseni ujor
4.9	Lloji i rasteve të ndotjeve të raportuara nga bujqësia (pesticide, pleh kimik etj.)	Raportet e mjedisit në nivel baseni ujor dhe <i>vëzhgim</i>
4.10	Mënyra/sasia e plehut të prodhuar nga kafshët për fermë (nëse ky është rasti)	
4.11	Metoda e kultivimit të tokës (intensive-industriale, biologjike, e ndërmjetme etj)	
4.12	Sipërfaqe e sipërfaqeve të përmbytshme/përmbytura	Nga harta dhe <i>vëzhgim</i>
5	Blegoria	

5.1	% e tokës e përdorur si kullotë	
5.2	Sipërfaqe e pyjeve dhe kullotave	Instat në nivel qarku, FAO, Corine
5.3	Numri/lloji i gjedheve	Zyra rajonale veterinarë
5.4	Lloji i fermave (intensive,etj.)	Zyra rajonale veterinarë
5.5	Numri i rracave të rralla, vendore	Zyra rajonale veterinarë
6	Peshkimi	
6.1	Të dhëna rreth biodiversitetit në burimet ujore	Ministria, Raportet e monitorimit të mjedisit
6.2	Të dhëna rreth sasisë së peshkuar	Ministria, Raportet e monitorimit të mjedisit
6.3	Të dhëna rreth kapacitetit bartës	Ministria, Raportet e monitorimit të mjedisit
7	Transporti	
7.1	Numri/% e qytetarëve që përdorin transport privat	<i>Ndikimi në përdorim toke, peizazh, biodiversitet, ndotje ajri/zhurma, siguri rrugore</i>
7.2	Numri/% e qytetarëve që përdorin transport publik	
7.3	Ndotësit e shkarkuar në ajër nga përdorimi i automjeteve	Shih seksionin e ajrit
7.4	Zonat me ndotje akustike (sip. sipas decibel)	
8	Rrugët	
8.1	% e sipërfaqes së rrugëve në raport me sipërfaqen totale të tokës bujqësore	
8.2	% e tokës bujqësore/ pyjeve/ ligatinave/habitatave/etj. të humbur për ndërtim rrugësh	Harta, pas 1990, krahaso me topografiket
8.3	% e rrugëve kryesore në qendra të banuara (për të parë nivelin e zhurmës)	
8.4	Distanca rrugësh sipas kategorive nga zonat e mbrojtura natyrore dhe monumente kulture	Në hartë
8.5	Sasia në km e rrugëve që ndërpresin breza të gjelbër, korridore të gjelbra, korridore shpendësh/kafshësh?	
8.6	Sasia në km e rrugëve që izolojnë (ndajnë) zona të banuara/habitatave të ndryshme	
9	Furnizimi me ujë	
9.1	% e Gjatësisë së lumenjve që konsiderohet të kenë ujë të një cilësie të mirë (të pijshëm)	
9.2	% Gjatësia e lumenjve që konsiderohet të kenë ujë të një cilësie të dobët	
9.3	Sipërfaqe ujore jo lumore me ujë të pijshëm (sip dhe % ndaj totalit)	
9.4	Numri i zonave me ujëra të përdorshme për plazh/banjo	
10	Ujërat e Zeza	
10.1	Kapaciteti total i përpunimit të ujërave të zeza	
10.2	Numri i impianteve të pastrimit të ujërave të zeza në funksionim	
10.3	% e popullsisë e lidhur me sistemin e ujërave të zeza	
10.4	% e aktiviteteve industriale lidhur me sistemin e ujërave të zeza	
10.5	Numri i shtëpive të palidhura me sistemin e ujërave të zeza	
11	Mbetjet e ngurta urbane	
11.1	Volumi total i mbeturinave të grumbulluara nga Bashkia/qyteti	
11.2	Volumi i mbeturinave të prodhuara për banor/qytet-ose-fshat	
11.3	% e mbeturinave të depozituara në <i>landfill</i> /vendgrumbullim	

11.4	% e mbeturinave të ricikluara	
11.5	% e mbeturinave të djegura me incenerator	
11.6	% e mbeturinave të kompostuara	
11.7	Kapaciteti i impianteve të pranishme në territor për trajtimin e mbeturinave të ricikluara	
11.8	Kapaciteti i inceneritoreve/teknologjive të tjera në territor për djegien e mbeturinave	
11.9	Kapaciteti i landfillleve	
11.10	Numri i vendgrumbullimeve	
12	Mbetjet spitalore	
12.1	Sasia e mbetjeve spitalore	
12.2	% e trajtimit të mbetjeve spitalore	
12.3	% e mbetjeve të përziera me mbetjet e tjera	
12.4	% e mbetjeve të ricikluara	
13	Mbetjet industriale, toksike dhe të dëmshme	
13.1	Sasia totale e mbetjeve të prodhuara	
13.4	Kapaciteti i landfillleve për grumbullimin e këtyre lloj mbetjesh	
13.5	% e këtyre mbetjeve e eksportuar	
13.6	% e mbetjeve të trajtuara në vend	
14	Mbetje të tjera	
15	Toka	
15.1	Sasia në ha e tokës sipas përdorimit: urbane/rurale, e braktisur (industriale, minerale etj.), bujqësore, pyje, zona të rëndësishme të veçantë, sipërfaqe ujore etj.	Sipas kategorive bazë të përdorimit të tokës
15.2	Sasia në ha e tokës bujqësore me cilësi të lartë	Boniteti
15.3	Sasia në ha e zonave të gjelbëra përreth qendrave urbane	Si tek infrastruktura
15.4	Sasia në ha e tokave të braktisura (pa përkujdesje)	Koordinim me tokat bujqësore dhe natyrore
15.5	Sasia në ha e tokave të ndotura	
15.6	Sasia në ha e hapësirave natyrore	Koordinim me nënkategoritë e përdorimit të tokës dhe Corine
15.7	% e tokës bujqësore të mbrojtur me ligj	Boniteti (Kat. I-IV)
15.8	Sasia e tokës/të dhëna humbur nga erozioni/shembjet e tokës sipas llojeve	
16	Uji	
16.1	Cilësia e ujit të lumenjve dhe burimeve nëntokësore, duke përfshirë edhe ujin e pijshëm	Raportet e gjendjes së mjedisit dhe <i>vëzhgim</i>
16.2	Cilësia e ujit sipërfaqësor	Raportet e gjendjes së mjedisit dhe <i>vëzhgim</i>
16.3	Sasia e ujit nëntokësor	
16.4	Sipërfaqja e përgjithshme e tokës nën ujitje	
16.5	Sasia e përgjithshme e ujërave në rezervuare	
16.6	Numri i impianteve për trajtimin e ujit të përdorshëm	
16.7	Sasia e ujit të nxjerrë nga nëntoka për ta pirë	
16.7	Numri i shtëpive lidhur me sistemin e furnizimit me ujë	
16.8	Numri i shtëpive të palidhura me sistemin e furnizimit me ujë	
16.9	Sasia e ujit që është trajtuar në impiante me qëllim për ta pirë	
16.10	Sedimentet dhe aluvionet	
16.1	Të dhëna rreth trupave ujorë ku është shfaqur	

1	fenomeni i eutrofikimit	
16.1 2	Llojet e ndotësve të pranishëm në ujë nga aktivitete urbane (bizneset e riparimit të makinave, industria)	
16.1 3	Numri dhe sipërfaqja e ligatinave dhe gjendja e tyre (në nivel uji)	
16.1 4	% e sasisë së ujit të ndotur të trajtuar në raport me sasinë totale	
17	Biodiversiteti	
17.1	Numri/lloji i specieve	
17.2	Numri dhe llojet e habitateve dhe funksionet	
17.3	Numri i specieve në zhdukje/shfrytëzim të tepruar jashtë kapacitetit bartës	
17.4	Numri i habitateve në zhdukje, degradim, copëtim, ndryshim/shfrytëzim të tepruar	
17.5	Sasia në ha e sipërfaqes së habitateve natyrore të mbrojtura me ligj	
17.6	Numri i specieve invazive	
17.7	Specie, familje, gjini, ndarë sipas habitateve (ujore, tokësore, moçalore, lumore, detare etj.)	
17.8	Vlera të rralla (pasuri e vendit që duhen ruajtur), zona të mbrojtura	
17.9	Vlera të veçanta që mendohet të shfrytëzohen për zhvillimin e vendit/turizem	
17.1 0	Statusi i specieve (të kërcënuara globalisht, të mbijetuara nga marrëveshje ndërkombëtare, të zhdukura, të rrezikuara, të kërcënuara, të rralla, të prekshme, të panjohura etj.)	
17.1 0	Numri i biokorridoreve dhe vendndodhja e tyre, roli që luajnë	
18	Pyjet	
18.1	Sasia në ha e sipërfaqeve të pyjeve, pozicioni	Disa ndërthuren me biodiversitetin
18.2	Sasia në ha e sipërfaqeve të shpyllëzuara	
18.3	Lloji i drunorëve, pentarisë sipas zonave/habitatave	
18.4	Llojet e specieve të humbura për shkak të shpyllëzimit	
18.5	Numri i specieve të veçanta, sasia në copë dhe shpërndarja,	
18.6	Numri i specieve me vlerë të rrallë ekologjike ose tregtare/ekonomike	
18.7	Numri i zjarreve në pyje gjatë viteve të fundit (trendi)	
19	Ajri	
19.1	Sasia e ndotësve të shkarkuar në atmosferë nga industritë/aktivitete të tjera/transporti/ndërtimet	SO ₂ , oksid nitrik (N ₂ O), lëndë të grimcuara (hi, pluhur)
19.2	Sasia e lëndëve djegëse fosile të djegura	Plumb(Pb), O ₃ , benzen, monoksid karboni (CO)
19.3	Numri i ditëve që ozoni (O ₃) kalon vlerat e lejuara prej 120 µg/m ³	Dioksid karboni (CO ₂), klorofluorokarbonet(CFC-të), perfluorokarbonet (PFC-të)
19.4	Numri i ditëve NO ₂ kalon vlerat e lejuara me ligj prej 200 µg/m ³	Kadmiumi (Cd), Arseniku (As), Nikeli (Ni), Mercuri(Hg), Radoni (Rn)
19.5	Numri i ditëve grimcat e imëta PM ₁₀ kalojnë kufijtë e lejuar me ligj prej 50 µg/m ³	
19.6	Numri i ditëve grimcat e imta PM _{2.5} kalojnë kufijtë e lejuar prej 50 µg/m ³	

19.7	Përqëndrimet e akumuluar të ozonit që kalojnë prej 70 µg/m ³	
19.8	Përqëndrimet mesatare vjetore të NO ₂ (µg/m ³)	
19.9	Përqëndrimet mesatare vjetore të PM ₁₀ (µg/m ³)	
19.9	Numri i banorëve që jetojnë në zona me nivel zhurme >65 dB(A) gjatë ditës	
19.1 0	Numri i banorëve që jetojnë në zona me nivel zhurme >55 dB(A) gjatë natës	
19.1 1	Numri i banorëve që jetojnë në zona me nivel zhurme > 65dB(A) gjatë ditës	
19.1 2	Numri i banorëve që jetojnë në zona me nivel zhurme > 55dB(A) gjatë natës	
19.1 3	Numri i banorëve që jetojnë në zona me nivel zhurme (nga trafiku ajror) >65 dB(A) gjatë ditës	
19.1 4	Numri i banorëve që jetojnë në zona me nivel zhurme nga trafiku ajror >55 dB(A) gjatë natës	
20	Ndryshimet klimatike	
20.1	Të dhëna rreth ndryshimit të temperaturës në përgjithësi	
20.2	Të dhëna rreth sasisë së reshjeve në vite	Mujore, vjetore, ekstremet, Instituti i Meteorologjisë
20.3	Të dhëna rreth shkrirjes së akujve	
20.4	Të dhëna rreth ngritjes së nivelit të detit (stuhitë, erozion bregdetar/ujor, kripëzim tokash)	
20.5	Të dhëna rreth përmbajtjeve, stuhive dhe erërave të forta	Sipërfaqe, vitet përkatëse,
20.6	Të dhëna rreth thatësisë (ulja e sasisë/cilësisë së ujit, sa herë)	
20.7	Të dhëna rreth shembjeve të dheut	
20.8	Temperaturat mesatare vjetore, stinore, ekstremet	
20.9	Sasia e përdorur e energjisë nga karburantet fosile/energji e rinovueshme në raport me totalin e energjisë	
20.1 0	Sasia e gazrave serë (CO ₂ ; N ₂ O; CH ₄ ; O ₃) të shkarkuar në atmosferë	
20.1 1	Sasia e energjisë së përfituar nga masat për rritjen e efikasitetit energjitike	
21	Ndotja dhe dëmi mjedisor sipas llojeve	
22	Efektet e ndryshimeve klimatike	
23	Peizazhi	Sipas ligjit për zonat e mbrojtura dhe komponentë të tjerë.

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

Hapi i dytë ishte procesi i studimit (*desk review*) të materialeve (dokumente e raporte) ekzistuese dhe të dhënave e informacioneve që burojnë prej tyre. Informacionet e grumbulluara në këtë mënyrë, të kombinuara me faktet e dokumentuara gjatë vëzhgimit vizual, përbënë bazën parësore për plotësimin e inventarit mjedisor paraprak dhe hartimin e raportit fillestar të analizës mjedisore.

Hapi i tretë ishte realizimi i vëzhgimit të parë vizual për burimet dhe vlerat mjedisore në të gjithë territorin e Bashkisë. Për këtë qëllim u përgatitën harta itinaresh dhe gjatë vëzhgimit vizual u mbajtën shënime informacionet, si dhe u dokumentua realiteti përmes fotografive.

Hapi i katërt ishte realizimi i takimeve me të gjitha institucionet, të cilave iu dërguan letra zyrtare, me qëllim marrjen e informacionit dhe konsultimit shkencor e profesional mbi temat përkatëse. Lista e institucioneve të kontaktuar jepet e detajuar në Shtojcën 1 të këtij dokumenti. Burimet kryesore publike të informacionit kanë qenë: Bashkia me të gjitha departamentet e saj, Ministria e Mjedisit, Agjencia Kombëtare dhe Agjencia Rajonale e Mjedisit Berat, Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura dhe Administrata e Zonave të Mbrojtura Berat, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, Ministria e Bujqësisë, Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore, INSTAT-i, bizneset, Agjencia e Basenit Ujor të Semanit, Agjencia Kombëtare e Territorit, etj.

Në vijim (hapi i pestë) grupi i punës, ndërmoi realizimin e analizave të ujërave të lumit Osum që përshkon Bashkinë Kuçovë. Këto analiza u realizuan në bazë baseni të lumit Seman (nga burimi deri në grykëderdhje), dhe jo vetëm në segmentin e Osumit në territorin e Bashkisë Kuçovë. Për këtë qëllim u morën kampione të ujërave në pika të caktuara gjatë gjithë gjatësisë së Basenit të Lumit Seman që përfshijnë lumenjtë Osum e Devoll së bashku me Semanin në vetvete. Pikat u përcaktuan mbi bazën e njohurisë për aktivitetin njerëzor e urban përgjatë lumit. Përmes këtyre analizave u realizua një përditësim të dhënash, dhe një këndvështrim i pavarur mbi gjendjen e ujërave. Për më tepër, këto analiza përfshinë edhe metalet e rënda, për të cilat mungon informacioni nga burimet publike.

Si kërkesë ligjore nga VKM-ja nr. 671, “Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit”, u realizua edhe analiza e metabolizmit të territorit. Kjo është një analizë mjedisore e cila vlerëson flukset që përshkojnë (hyjnë, procesohen/përdoren dhe dalin) një territor të caktuar dhe më konkretisht: ujin, energjinë, ushqimin (produktet bujqësore e blegtorale) dhe mbetjet. Analiza synon të përcaktojë efikasitetin e përdorimit të këtyre fluksve në territor, dhe mbetjet që ato krijojnë në të. Gjithashtu, metabolizmi i territorit ka për qëllim të lidhë territorin si objekt i planifikimit me burimet mjedisore dhe përdorimin e tyre.

Analiza të tjera të realizuara janë të formës sasiore dhe cilësore, mbi bazën e shifrave dhe fakteve të siguruara. I gjithë informacioni (i mundshëm) është hedhur dhe përpunuar në GIS (sistemet gjeografike të informacionit) dhe analizën me mbivendosje të shtresave (*overlay analysis*). Për shembull, informacioni sasior, cilësor dhe hartografik i Shërbimit Gjeologjik Shqiptar mbi vlerësimin e gjeorreziziveve në Shqipëri në nivel qarku (Qarku i Beratit) është studiuar dhe vendosur si bazë për shumë harta të tjera tematike. Mbivendosja e shtresave të informacionit, synon të nxjerrë në pah zonat apo hapësirat ku rreziku mjedisor është me i lartë.

Po ashtu është realizuar analiza e fondit pyjor, duke përdorur të dhënat e burimeve zyrtare (përfshirë hartat) dhe imazhet në foto ajrore dhe duke krahasuar ndryshimet e ndodhura në kohë. Është realizuar harta e sistemit të kullimit dhe vaditjes, apo harta e problemeve mjedisore, e pikave të nxehta dhe ndotëse, etj. Njëkohësisht, është realizuar edhe analiza e peizazhit, ku fillimisht është hartografuar matrica natyrore dhe më pas, në të, janë evidentuar të gjitha sipërfaqet sipas tipologjive peizazhformuese. Harta të tjera janë ato të shërbimeve publike (furnizimi me ujë dhe ujërat e ndotura), etj.

2.4 Format e vlerësimit

Vlerësimi mjedisor është kryer për programet dhe projektet e PPV-së, të cilat u hartuan fillimisht në strategji, u rishikuan në planin e zhvillimit dhe u plotësuan më tej edhe gjatë hartimit të Planit të Investimeve Kapitale. Vlerësimi i tyre për ndikimin në

mjedis bëhet në mënyrë cilësore dhe sipas rastit, edhe sasiore. Kriteret që përdoren për vlerësim bazohen në Shtojcën 1 të ligjit 91/2013, ku përcaktohen disa kriterë ndihmëse për vlerësimin, si më poshtë:

1. **Cilësia e përbërësve të mjedisit** në zonën e ndikimit të mundshëm të planit apo programit të propozuar dhe **problemeve mjedisore ekzistuese** në këtë zonë.
2. **Ndikimet negative mjedisore që mund të rezultojnë** nga zbatimi i planit ose programit, duke konsideruar:
  - a. **mundësinë e shfaqjes** së ndikimeve negative,
  - b. **kohëzgjatjen** dhe **natyrën** e tyre;
  - c. **mundësinë e riaftësimit** të gjendjes së mjedisit, si pasojë e ndaljes së ndikimeve negative në të (**kthyeshmëria ose pakthyeshmëria** e ndikimit në mjedis);
  - d. **natyrën kumulative** të ndikimeve;
  - e. **natyrën ndërkuftare** të ndikimeve;
  - f. **madhësinë dhe shtrirjen hapësinore** të ndikimeve negative;
  - g. **pasojat e dëmshme** të tij në mjedis, për shkak të cilësive mjedisore ekzistuese.
3. Shkalla, në të cilën plani ose programi mund të ketë **ndikim në zonat e mbrojtura, peizazh apo trashëgiminë kulturore e arkeologjike** të mbrojtur me ligj.
4. Shkalla e **përputhjes ose jo të planit** apo programit të propozuar **me objektivat kombëtarë e vendorë të mbrojtjes së mjedisit** dhe promovimi i zhvillimit të qëndrueshëm në vend.”

Nga kriteret e pikës 2/e, natyra ndërkuftare e zhvillimeve nuk është e aplikueshme për Bashkinë e Kuçovës, për shkak të pozicionimit të saj gjeografik.

Për të realizuar vlerësimin e ndikimit të projekteve në objektivat mjedisore (përbërësit e mjedisit) sipas kriterëve të mësipërme, është krijuar Tabela 5. Kriteret e mësipërme janë përdorur me pesha në vlerësim, sipas tabelës së mëposhtme. Pesha më e madhe i është dhënë natyrës së ndikimit, zonës/grupit të prekur (madhësia) dhe faktit nëse ka dëme apo jo në mjedis. Vlerësimi për çdo kriter bëhet me **0 (keq), 10 (i mirë)** dhe një vlerësim **të ndërmjetëm** i cili merr pikë nga **0.1 deri në 9.9**. Kur pikët shumëzohen me peshën përkatëse, ato japin vlerën numerike të vlerësimit të ndikimit të projektit në përbërësin përkatës mjedisor, që përkon edhe me Objektivin Mjedisor të VSM-së.

Pra, në parim, sa më tepër pikë merren në vlerësim, aq më i vogël është ndikimi negativ në mjedis. Kjo vlen si në nivel kriteri, ashtu edhe në nivel vlerësimi total për një projekt të planit. Kjo do të thotë se **vlerësimi total i ndikimit në mjedis sipas kësaj table, për një propozim të caktuar të PPV-së, lëviz nga 0 (shumë negativ ose me ndikim të shumë të lartë negativ) në 10 pikë (shumë pozitiv ose pa ndikim negativ).**

Tabela 5. Pesha specifike e elementëve/kritereve të vlerësimit

	Elementët / Kriteret e vlerësimit	Pesha %	Pikët e vlerësimit (në varësi të nivelit të ndikimit)		
1	Mundësia e shfaqjes	10%	PO	JO	E pasigurt
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9
2	Kohëzgjatja	20%	E menjëhershme & qëndrueshme	E vogël, e papërfillshme	Afatshkurtër, ose afatgjatë
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9

3	Natyra e ndikimit	20%	Shkatërrojnë habitatin	Neutrale	Dëmton shërbime të caktuara të ekosistemit
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9
4	Mundësia e riaftësimit të ndikimit	10%	Kthim i plotë	Nuk ka kthim të ndikimit	E pjesshme
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9
5	Natyra kumulative	20%	PO	JO	E pasigurt
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9
6	Madhësia/Shtrirja	20%	Sipërfaqe e madhe & popullsi	Pikësore, e kufizuar dhe jo popullsi	E ndërmjetme
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Duke qenë se vlerësimi, pavarësisht metodologjisë numerike/sasiore (*multi-criteria analysis*) të zgjedhur, mbart edhe peshë subjektive, vlerësuesit shprehën edhe në tekst, pra në mënyrë cilësore e jo vetëm saiore, për ndikimin në mjedis të çdo projekti. Teksti përshkruan ndikimin e mundshëm, nëse nuk merret asnjë masë mjedisore, pra në skenarin 0 të ndërhyrjeve mjedisore. Anash tekstit vendoset masa e marrë zbutëse. **Vlerësimi numerik (sasiore) tregon ndikimin në mjedis në rastin kur parashikohet marrja e masave zbutëse, pra në skenarin kur realizohen ndërhyrje mjedisore përmirësuese.**

Në varësi të pikëve që grumbullon secili propozim, jepet vlerësimi final sipas tabelës (matricës) së vlerësimit të ndikimit në mjedis të paraqitur në vijim. Për këtë qëllim pikët shndërrohen në shkallë konvencionale, që e bëjnë tabelën lehtësisht të lexueshme. Konvertimi kryhet sipas këtij rregulli:

Tabela 6. Vlerësimi sasior, konvencional e cilësor i ndikimit në mjedis

Pikët e Vlerësimit	Simbolika e matricës së vlerësimit dhe kuptimi përkatës	
0.1 – 3 pikë		Ndikim i lartë/shumë i lartë (shkatërrues mbi shëndetin dhe mjedisin)
3.1 – 6 pikë		Ndikim mesatar (pa garanci për shëndetin dhe mjedisin, pavarësisht masave zbutëse)
6.1 – 8.5 pikë		Ndikim i ulët (në rast se masat zbutëse dhe parandaluese respektohen)
8.6 – 10 pikë		Ndikim i papërfillshëm (nëse zbatohen masat, dhe nuk çënohet ekuilibri natyror)
Vlerësimi i Pa Aplikueshëm		Ndikim neutral ose pa ndikim (ndikime të mundshme janë të përkohshme, afatshkurtra dhe mjedisi vetripërtërihet pa ndërhyrje)

Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

Tabela përfundimtare e vlerësimit do të ketë formatin në vijim dhe në qelizat e vlerësimit do të hidhen simbolet e mësipërme sipas pikëve vlerësuese.

Tabela 7. Paraqitja përfundimtare e vlerësimit

Bashkia KUÇOVË: Ndikimi										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	
Objektivat e Programet e Planit	Ajri	Uji	Toka	Biodiv - ersiteti	Pyjet	Peizaz h	Klim a	Kultur a	Shëndet	Social-ekonomi k
O1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik										
Pr1:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Pr2:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr3:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr4:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O2: Zhvillimi i infrastrukturës lokale e aksesit rajonal										
Pr1:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr2:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr3:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr4:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit										
Pr1:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr2:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr3:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr4:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
O4: Mbështetje e komuniteteve për zhvillim social										
Pr1:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr2:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr3:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pr4:	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

Vlerësimi tjetër që kryhet, nisur nga Shtojca I e ligjit 91/2013, është ai i përputhshmërisë ndërmjet objektivave, programeve e projekteve të Planit dhe objektivave të VSM-së. Duke qenë se projektet formojnë programe dhe programet formojnë objektiva, vlerësimi nis nga projektet dhe përfundon tek objektivat. Tabela 8 paraqet formatin e vlerësimit të përputhshmërisë, ndërsa Tabela 9 paraqet vlerat numerike të cilat përdoren për të kryer vlerësimin, sipas kategorive/niveleve të përputhshmërisë. Janë paraqitur 5 nivele të përputhshmërisë:

- Objektivat/ programet/ projektet përputhen plotësisht me OM-të:** Ky rast merr vlerësim maksimal të barabartë me 3. Ka raste që projekte të caktuara mund të mos kenë përputhje të plotë, por marrja e masave mjedisore i bën të përputhshëm, ;
- Objektivat/ programet/ projektet përputhen pjesërisht me OM-të:** Përputhja është e pjesshme edhe pse zbatohen masa mjedisore, pra realizohet me kushte.
- Lidhja/ përputhshmëria është e zbehtë:** Përputhshmëria është e dobët, edhe pse realizohen masat mjedisore. Kjo nënkupton që impakti neutralizohet pjesërisht, ose minimalisht.
- Nuk ka lidhje (përputhshmëria neutrale):** Objektivat, programet, projektet nuk tregojnë përputhje në pamje të parë, por as përplasje. Pra nuk nuk kanë ndikim negativ të ndërsjellë e veçanërisht ato të planit në objektivat e VSM.
- Objektivat/ programet/ projektet nuk përputhen me OM-të:** janë në kundërshtim të plotë, pavarësisht masave zbutëse që mund të merren.

Tabela 8. Vlerësimi i përputhshmërisë mes objektivave të Planit dhe të VSM-së

Objektivat Mjedisore	OM 1	OM 2	OM3	OM 4	OM 5	OM 6	OM 7	OM 8	OM 9	Vlerësimi mesatar
Objektiva, Programe, Projekte të PPV-së										

O1:										
O1P1:										
Pr1:										
O1P2:										
Pr1:										
O2:										
O2P1:										
Pr1										

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

Tabela 9. Vlerat e përdorura në vlerësimin e përputhshmërisë mes objektivave të Planit dhe tyre të VSM-së

Niveli i përputhshmërisë	Vlerësimi numerik	Vlerësimi mesatar
1. Objektivat/ programet/ projektet përputhen plotësisht me OM-të	3	2.51 – 3.00
2. Objektivat/ programet/ projektet përputhen pjesërisht me OM-të	2	1.50 – 2.49
3. Lidhja/ përputhshmëria është e zbehtë	1	0.01 – 1.49
4. Nuk ka lidhje (përputhshmëria neutrale)	0	0.00
5. Objektivat/ programet/ projektet nuk përputhen me OM-të	-1	Negativ

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

Një tjetër element përputhshmërie, që do të verifikohet, është edhe sasia (e matur në %) e objektivave mjedisore për të cilat çdo projekt ka:

- Përputhshmëri të lartë (PL),
- Përputhshmëri të pjesshme (PP),
- Përputhshmëri të zbehtë (PZ),
- Përputhshmëri neutrale (PN),
- Mungon përputhshmëria (PG).

Pra, kështu matim jo vetëm përputhshmërinë e çdo projekti me të gjitha objektivat njëherësh, por edhe kuptojmë, për çdo projekt, se në cilat OM dhe në sa prej tyre (e matur në % ndaj totalit prej 9 OM-ve) arrihet, ose çënohet përputhshmëria e lartë.

3. Përmbledhje Planit të Përgjithshëm Vendor

3.1 Vizioni dhe Objektivat strategjike

Në këtë seksion të Planit të Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Kuçovë përfshihen propozimet që zhvillohen në kuadër të këtij plani. Ky plan ndërmerr propozime në fusha të ndryshme, të madhësive të ndryshme dhe të natyrave të ndryshme.

Plani bazohet në skemën e vizionit të përgjithshëm territorial të Bashkisë, ndaj ajo risillet në vijim të seksionit. Po ashtu, risillen objektivat strategjike, programet e zhvillimit, si dhe projektet për çdo program, duke veçuar kësaj here transformimet madhore që propozon plani. Transformimet madhore janë projekte strategjike të një natyre katalitike e gjeneratore. Kanë efekt zinxhir në zhvillim, sepse realizimi i tyre

indukton projekte të tjera më të vogla, si edhe aktivizon kapitalin privat në proceset e zhvillimit të territorit.

Një pikë mjaft e rëndësishme është edhe paqyrimi e përputhshmëria e PPV-së së Kuçovës me dokumentet kombëtare të planifikimit, siç është dokumenti i Planit të Përgjithshëm Kombëtar.

Gjithashtu, do të evidentohen propozimet territoriale të cilat janë të ndara në fasha funksionale, qendërsi dhe zona. Propozimet kryesore territoriale janë: fashat natyrore lumore (fasha Osum-Seman, fasha Devoll dhe fasha Lapardhicë); fashat dhe mikrofashat e banimit (fasha e banimit Tapi-Rreth Tapi-Kuçove, mikrofasha e banimit Gegë dhe mikrofasha e banimit Drizë); fasha ekonomike (zona përgjatë aksit rrugor Ura Vajgurore-Kuçovë); qendërsia Kuçovë (kjo qendërsi do të trajtohet në dy zona: zona mikse dhe zona banimi); qendërsia e parkut rajonal të Kozarës; qendërsia e fshatit Kozarë; qendërsia e fshatit Lumas; si dhe mikroqendërsitë ku përfshihen të gjitha zonat e banuara të vogla, të cilat do të kenë zhvillime minimale. Propozimet infrastrukturore kryesisht kanë të bëjnë me rehabilitimin e akseve kryesore, si dhe ndërtimin e rrugëve të reja të cilat kanë rëndësi strategjike për bashkinë. Ndërsa evidentimi i karakterit të zonave të banuara ka të bëjë me vlerësimin e sektorëve kryesorë dhe potencialet kryesore për çdo zonë të banuar. Gjithashtu, do të shpjegohen ndërhyrjet strategjike të cilat i ndërmerr plani, si dhe platforma e ndërhyrjeve në territor.

- **Vizioni i përgjithshëm dhe projektet që ndërmerren në kuadër të PPV-së, Kuçovë**

Në bazë të analizave të thelluara, në bazë të konsultave me qytetarët, në bazë të dokumentit të Strategjisë Territoriale të bashkisë së Kuçovës, si dhe në bazë të Planit të Përgjithshëm Kombëtar, *për 15 vitet e ardhshme Kuçova do të jetë një bashki e cila do të mbështetet në zhvillimin e qëndrueshëm duke shfrytëzuar me efikasitet burimet natyrore, e bazuar në një ekonomi të diversifikuar mbi potencialet që ofron, duke përmirësuar aksesin dhe lidhjet me qendrat e banuara përreth dhe brenda saj, si dhe duke përmirësuar shërbimet sociale me qëllim rritjen e standardeve të jetesës.*

Figura 4. Vizioni i përgjithshëm i Bashkisë Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

- **Fashat, qendërsitë, zonat**

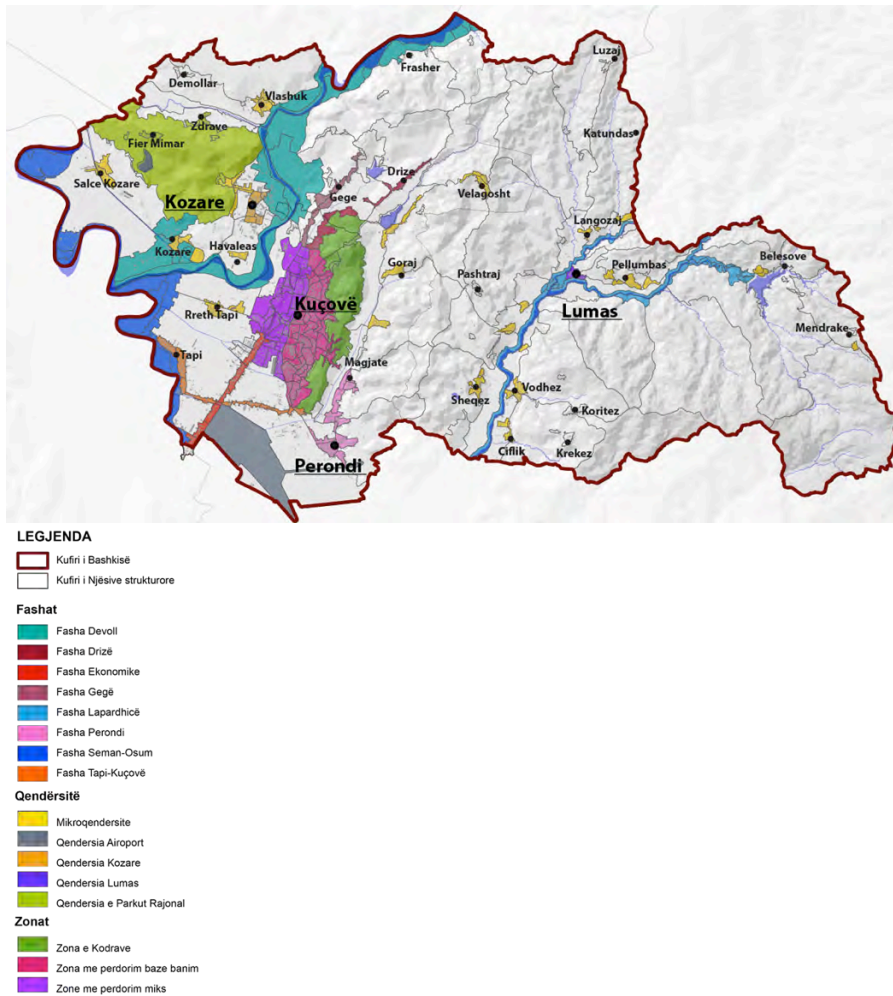
Për të kaluar nga vizioni territorial drejt përdorimit të tokës e, më pas, drejt njëjësive strukturore, territori është lexuar më thellësisht e, më pas, strukturuar në fasha e qendërsi. Fillimisht lexohen fashat e qendërsitë si zona përkatësie të elementeve të forta territoriale, qofshin këto natyrore apo artificiale.

Më pas, bazuar në vizionin dhe në politikën e Bashkisë për zhvillimin e territorit, vendoset nëse këto fasha e qendërsi do të theksohen më tej, pra do të fuqizohen, dhe nëse do të krijohen të reja aty ku vihet re se ekziston potenciali apo nevoja. Fashat e qendërsitë e propozuara nuk janë thjesht zona përkatësie, por tashmë janë matrica funksionale territoriale të propozuara, mbi bazën e të cilave territori ndahet më tej në njësi strukturore dhe në përdorime toke.

Fashat e qendërsitë paraqiten në figurën më poshtë dhe në tekstin në vijim.

Figura 5. Fashat, qendërsitë dhe zonat e Bashkisë Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

Fashat natyrore lumore: Fashat natyrore lumore janë fashat të cilat kryesisht propozojnë masat mbrojtëse dhe rehabilituese të mjedisit përgjatë lumenjve dhe përrrenjve kryesorë të bashkisë së Kuçovës. Fashat janë: *fasha funksionale Osum-Seman, fasha funksionale Devoll dhe fasha funksionale Lapardhiçë.*

Fashat natyrore lumore Osum-Seman dhe Devoll përfshijnë shtretërit e lumenjve, brigjet, zonat ripariane ekzistuese të lumenjve, si dhe tokat bujqësore që janë në afërsi të lumit dhe përgjithësisht propozohen të kthehen në zona ripariane. Zonat ripariane do të kenë rehabilitime të tyre me shtime të bimësisë së lartë dhe të ulët në mënyrë që të bëhet një mbrojtje e mirë e tokave bujqësore nga lumi dhe përmbytjet e mundshme. Gjithashtu, këto fasha do të përfshijnë edhe disa zona naftëmbajtëse që ndodhen në afërsi të lumenjve Osum dhe Devoll. Këto zona naftëmbajtëse trajtohen si zona ekskluzive naftë ku nuk do të lejohet asnjë aktivitet tjetër dhe asnjë zhvillim ndërtimor. Gjithashtu, do të merren masa për përmirësimin fizik të sigurisë së puseve dhe minimizimin e ndotjes së tokës përreth tyre, të ajrit, si dhe të akuifereve ujore dhe ujërave të lumenjve. Këto masa nuk kanë për qëllim fuqizimin e industrisë së naftës, pasi kjo është një politikë tashmë e vendosur në territor dhe që shkon përtej mundësisë së Bashkisë për ta influencuar me anë të planit. Qëllimi është që këto zona të përkufizohen qartë dhe të ndahen nga territoret e tjera në mënyrë që të mos ndikojnë negativisht në to.

Fasha natyrore e Lapardhicës përfshin përroin e Lapardhicës, si dhe dy degët e tij, përroin e Sinecit dhe të Belesovës. Kjo fashë përfshin zonat ripariane të përrenjve të mësipërm, si dhe tokat bujqësore në afërsi të këtyre përrenjve. Në këtë fashë vërehet që ka erozion të lartë të tokave bujqësore nga përroi, një problem ky i cili dëmton ekonominë lokale, që kryesisht si sektor zhvillimi ka bujqësinë. Duke patur këtë problem, zonat ripariane të lumit do të trajtohen me pyllëzime dhe mbjelljen e bimësisë së lartë dhe tokat bujqësore në afërsi të lumit do të mbillen me kultura bujqësore, të cilat minimizojnë erozionin e tokave nga lumi. Në raste të ndryshme mund të ndërmerren edhe ndërtime të argjinaturave mbrojtëse.

Fasha ekonomike përfshin dy anët e aksit kryesor rrugor që lidh Urën Vajgurore me Kuçovën. Në këtë fashë do të ketë zhvillime të shërbimeve tregtare, të bizneseve me karakter bujqësor, si dhe të zonave të banimit. Ky lloj zhvillimi do të ndikojë në shtimin ndërlidhjes ndërmjet Kuçovës dhe Urës Vajgurore. Për momentin, në këto zona ka mjaft njësi tregtare dhe biznesi, të cilat operojnë, por ndikimi i tyre nuk është i mjaftueshëm për të krijuar një zonë të mirëfilltë ekonomike. Me anë të zhvillimit që do tëi jepet kësaj zone do të forcohet karakteri ekonomik.

Qendërsia e qytetit të Kuçovës: I gjithë qyteti i Kuçovës është i shtrirë në dy zona, të cilat janë: zona fushore në afërsi të lumit Devoll, si dhe zona kodrinore. Qyteti merr formën e një “amfiteatri”, i ndarë qartësisht në këto dy zona: në zonën fushore, ku kemi të gjitha shërbimet kryesore të qytetit, që mund të quhet zona mikse, si dhe në zonën e kodrave, që i dedikohet kryesisht funksionit të banimit. Zona mikse është zona me problematikën më të madhe dhe ndërhyrjet më të mëdha të zhvillimit në shkallë qyteti do të përqendrohen në këtë zonë, kjo edhe si pasojë e interesit të sektorit publik dhe privat për ta zhvilluar atë. Kjo hapësirë përfshin ish-zonat industriale të Kuçovës (ish- UPN-ja dhe zona e TEC-it), zonat industriale në funksion (zona e përpunimit të naftës), zona të ndryshme me karakter ekonomik (zona e tregut), si dhe zonat të cilat kanë patur zhvillime të vonshme të banimit (zona të reja të banimit dhe zona informale). Duke kuptuar edhe problematikën që ka zona, siç janë degradimi i zonave industriale dhe ndotja mjedisore, si dhe mungesa e shërbimeve publike, kjo zonë do t’i nënshtrohet rigjenerimit urban, rehabilitimit mjedisor, si dhe ristrukturimit infrastrukturor në shumë pjesë të saj. Zona e dytë ose zona kodrinore, e cila ka karakter banimi, do të synohet të konsolidohet më tej duke ruajtur të njëjtin karakter, por me parametra të tjerë zhvillimi.

Qendërsia e parkut rajonal të Kozarës: Zona e kodrave të Kozarës në anën veriperëndimore të bashkisë së Kuçovës do të ketë statusin e një parku rajonal të bashkisë, i cili do të shërbejë si një zonë e gjelbër dhe vend turistik për të gjithë bashkinë. Në këtë zonë do të ketë trajtime peizazhistike të ndryshme, si dhe do të bëhen investime të ndryshme në infrastrukturën e zonës, në mënyrë që zona të tërheqë sa më shumë vizitorë.

Fashat e banimit:

Fasha Tapi-Rreth Tapi-Kuçovë: Kjo fashë përfshin fshatrat Tapi, Rreth Tapi dhe përfundon në skajin jugor të qytetit të Kuçovës. Këto zona lidhen nga një aks rrugor që lidh direkt fshatin Rreth Tapi me aksin ekonomik Kuçovë-Urë Vajgurore e, më pas, vetë qytetin e Kuçovës. Zhvillimi do të orientohet drejt konsolidimit të zonave të banimit, duke forcuar karakterin dhe tipologjitë e fashës.

Fashat Gegë dhe Drizë janë dy fasha të cilat pëfshijnë përkatësisht zonat e banuara që aksesohen nga akset rrugore Kuçovë-Gegë dhe Kuçovë-Drizë. Këto fasha do të kenë

karakter banimi me dendësi të ulët, por nuk do të kenë parametra të lartë zhvillimi në krahasim me parametrat e zhvillimit ekzistues.

Fasha e Perondisë: Kjo fashë përfshin zonat e banuara që lidh rruga Kuçovë-Perondi nga pjesa jugore e qytetit deri në fshatin Goraj. Kjo fashë do të zhvillojë zonat të cilat ndodhen ndërmjet qytetit të Kuçovës dhe fshatit Perondi, që tashmë shihet si një lagje e qytetit, si dhe zonat nga fshati Perondi drejt fshatit Goraj. Fasha kryesisht ka karakter rezidencial, por edhe zhvillimin e shërbimeve mbështetëse, të cilat janë të domosdoshme. Kjo fashë do të forcojë karakterin e zonës, por nuk do të ketë parametra të lartë zhvillimi.

Qendërsitë Kozarë dhe Lumas: Dy qendrat e banuara të njësive administrative Lumas dhe Kozarë do të zhvillohen si qendërsi në të cilat do të realizohet përmirësimi i shërbimeve utilitare, si dhe përmirësimi infrastrukturës.

Mikroqendërsitë: Mikroqendërsitë janë zonat e banuara të të gjitha fshatrave të bashkisë Kuçovë, të cilat do të kenë parametra minimalë zhvillimi në krahasim me parametrat ekzistuese. Zhvillimet kryesore do të jenë plotësimi i këtyre qendrave me shërbime utilitare dhe infrastrukturën e nevojshme.

Qendërsia aeroport: Kjo qendërsi përfshin të gjithë zonën e aeroportit, e cila, edhe pse nuk është në kompetencën e bashkisë, përbën një potencial të madh për zonën. Kjo zonë do të jetë zonë konservimi, sepse është zonë e rëndësisë kombëtare. Bashkia do të llojë tek autoritetet qendrore për përdorimin e këtij aeroporti gjatë verës edhe për civilë/turistë.

Zonat bujqësore: Këto zona kryesisht shtrihen në pjesën jugperëndimore të bashkisë, aty ku ndodhen edhe zonat fushore, si dhe përgjatë dy luginave të territorit të bashkisë së Kuçovës, të cilat formësojnë territorin e bashkisë. Në këto zona do të ketë konsolidim, konservim mbrojtës të tokës bujqësore, si edhe ristrukturim të infrastrukturës bujqësore për të rritur prodhimin bujqësor.

Zonat natyrore: Këto zona ndodhen në pjesën qendrore dhe lindore të bashkisë dhe kanë një sipërfaqe të madhe në raport me sipërfaqen e përgjithshme të bashkisë. Këto zona do të jenë zona konservimi dhe rehabilitimi mjedisor në të cilat nuk do të lejohen veprimtari që dëmtojnë natyralitetin e zonave.

- **Propozimet e infrastrukturave**

Zhvillimi i infrastrukturave rrugore është një tjetër aspekt i cili parashikohet nga Plani i Përgjithshëm Vendor. Siç parashikohet edhe nga Plani i Përgjithshëm Kombëtar, aksi më i rëndësishëm kombëtar që kalon në bashkinë e Kuçovës është Boshti Qendror i Jugut, i cili kalon nga lugina e Devollit dhe lidhet me rrugën nacionale Lushnje-Berat. Në raport me këtë aks bashkia e Kuçovës ka një pozicion të favorshëm strategjik, gjë që është mjaft pozitive për zhvillimin dhe aksesin e saj.

Një rrugë e cila është mjaft e rëndësishme është rruga Kuçovë-Arrëz, e cila bën lidhjen dytësore të qytetit të Kuçovës me aksin nacional Lushnje-Berat. Lidhja ndërmjet Kuçovës dhe këtij aksi kryesor bëhet me ndërtimin e një ure në afërsi të fshatit Arrëz, mbi lumin Osum. Ndërtimi i një ure tjetër mbi lumin Devoll bën lidhjen e këtij aksi me njësine administrative Kozarë.

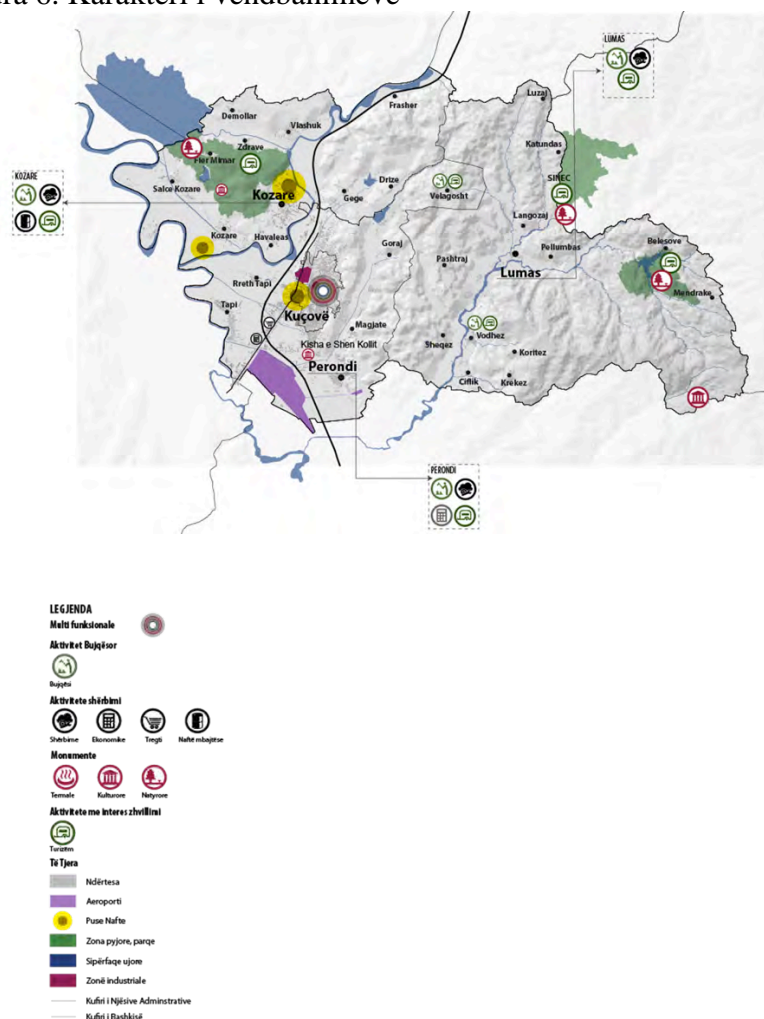
Një rëndësi të madhe për bashkinë e Kuçovës kanë akset rajonale, të cilat bëjnë lidhjen ndërmjet qytetit të Kuçovës dhe njësive të tjera administrative të bashkisë. Me rëndësi do të jetë rehabilitimi i aksit rrugor Kuçovë-Perondi-Magjatë-Dumollë- Drizë-Gerë- Kuçovë. Rehabilitimi i këtij aksi do të përmirësonte aksesibilitetin e lëvizjes

ndërmjet qytetit të Kuçovës dhe fshatrave përreth tij, si dhe do të shërbente si një rrjet unazor për këto zona. Aksi tjetër i rëndësishëm është aksi rrugor Kuçovë-Perondi-Lapardha-Vodhëz-Lumas-Pëllumbas –Belesovë- Meandrakë. Gjithashtu, dy akse rrugore të cilat lidhen me aksin e sapopërmendur janë Lumas-Sinec dhe Lumas-Luzaj. Këto akse bëjnë lidhjen e qytetit të Kuçovës me fshatrat e njësisë administrative të Lumasit, që është edhe njësi administrative më problematike për sa i përket aksesibilitetit. Gjithashtu ndërhyrje me mjaft rëndësi janë rehabilitimet dhe ndërtimet e tri akseve tërthore që aksesojnë fshatra të tjera të cilat kanë akses të dobët. Këto akse janë: aksi Kuçovë-Magjatë-Sheqëz-Vodhëz, aksi Kuçovë-Pashtaj-Bardhaj dhe aksi Kuçovë-Drizë-Velagosht-Langozaj-Lumas. Me ndërtimin dhe rehabilitimin e këtyre akseve të gjitha zonat e banuara të bashkisë Kuçovë do të kenë akses të mirë në lidhje me qendrën e njësisë administrative dhe qytetin e Kuçovës.

Për sa i përket propozimeve infrastrukturore në shkallë qyteti vlen të përmendet edhe ndërtimi i rrugës, e cila fillon nga kryqëzimi i hyrjes në qytetin e Kuçovës, kalon përgjatë zonës industriale të përpunimit të naftës, kalon përgjatë ish-UPN-së dhe lidhet me kryqëzimin në afërsi të urës mbi lumin Devoll, e cila të çon në Kozarë. Kjo rrugë do të përmirësojë ndjeshëm aksesin e këtyre zonave dhe do të shërbejë si bypass i përkohshëm për trafikun që vjen nga Elbasani në Belsh, në Kuçovë, në Urën Vajguore dhe lidhet me aksin nacional Berat-Lushnje.

- **Evidentimi i potencialeve të zhvillimit**

Figura 6. Karakteri i vendbanimeve

Për sa i përket karakterit të zonave të banuara do të evidentohen fushat me potencial zhvillimi për zonat kryesore të banuara. Qendra kryesore e banuar në bashkinë e Kuçovës është qyteti i Kuçovës, i cili si sektor prioritar ka sektorin industrial, bujqësor dhe turistik. Sektori industrial ka të bëjë me përpunimin dhe nxjerrjen e naftës dhe gazit natyror. Sektori tjetër i rëndësishëm është sektori bujqësor, duke qenë se Kuçova ka terrene fushore dhe toka të përshtatshme për mbjelljen e kulturave të ndryshme bujqësore. Në Kuçovë synohet për ndërtimin e një magazine bujqësore e cila do të bëjë mbledhjen dhe shpërndarjen e produkteve, gjë që do të ketë një ndikim pozitiv në ekonominë lokale. Gjithashtu, sektor i rëndësishëm është edhe turizmi, i cili mund të ndihmohet përmes krijimit të itinerareve turistike, si dhe krijimit të paketave turistike për të vizituar vendet kulturore dhe zonat natyrore. Të tilla janë, për shembull, Kisha e Ungjillizimit në Kozarë dhe Kisha e Shën Kollit në Perondi, si dhe parku rajonal i kodrave të Kozarës. Gjithashtu, qyteti i Kuçovës do të ketë shërbimet tregtare si sektor kryesor, si dhe do të jetë qendër administrative për të gjithë bashkinë.

Perondia, si qendër e njësisë administrative, do të ketë si sektor primar bujqësinë, si dhe turizmin kulturor. Fshatrat Magjatë e Tapi do të kenë sektor primar bujqësinë, ndërsa fshatrat Gegë dhe Drizë do të kenë si sektor primar bujqësinë dhe turizmin natyror.

Kozarja, si qendër e njësisë administrative, sektor primar do të ketë bujqësinë dhe turizmin natyror, duke qenë se në afërsi të këtij fshati ka toka pjellore dhe ndodhen kodrat e Kozarës, të cilat do të kthehen në park rajonal, dhe kështu do të ketë mundësi për zhvillimin e turizmit. Një sektor mjaft i rëndësishëm për Kozarën është edhe sektori industrial, sepse në afërsi të këtij fshati ndodhen edhe zonat naftëmbajtëse të Kuçovës. Gjithashtu, fshatrat Vlashuk, Salcë Kozarë dhe Fier Mimar, si pjesë të njësisë administrative Kozarë, prioritet kryesor do të kenë zhvillimin e sektorit bujqësor.

Lumasi, si qendër e njësisë administrative, si sektor primar do të ketë turizmin dhe sektorin bujqësor dhe blegtoral. Lumasi karakterizohet nga relieve kodrinoro- malore, si dhe ka mjaft zona natyrore të cilat janë një potencial mjaft i mirë për zhvillimin e turizmit. Tradita e gatimit dhe cilësia e produkteve ushqimore të zonës ndikon, gjithashtu, në zhvillimin e turizmit. Bujqësia dhe blegtoria janë, po ashtu, mjaft të rëndësishme për Lumasin, i cili prodhon produkte blegtorale dhe bujqësore të një cilësie të lartë. Në këtë sektor ka nevojë që të ketë një marketim dhe reklamim të mirë të këtyre produkteve, si dhe investime për zhvillimin e këtyre fushave. Fshatrat kryesore të njësisë administrative Lumas, siç janë Pëllumbasi, Belesova, Meandraka dhe Luzaj, kryesisht prioritet do të kenë përsëri fushat e turizmit natyror dhe të bujqësisë.

- **Ndërhyrjet madhore dhe platforma e ndërhyrjeve në territor**

Në vazhdim të këtij seksioni do të paraqiten ndërhyrjet madhore ose ndërhyrjet strategjike, si dhe ndërhyrjet e tjera të territorit që parashikon Plani i Përgjithshëm Vendor i Kuçovës.

Këto ndërhyrje do të ndërmerren në bazë të strategjisë së zhvillimit që është hartuar, në bazë të analizave të thelluara që janë ndërmarrë në kuadër të planit, si dhe në mbështetje të nevojave dhe problematikave kryesore që paraqet bashkia e Kuçovës. Gjithashtu, këto ndërhyrje janë vazhdimësi e thellimit të vizionit territorial që ndërmerr ky plan për bashkinë Kuçovë.

Ndërhyrjet madhore strategjike që ndërmerr plani do të kenë një efekt të madh në përmirësimin e shumë aspekteve dhe stimulojnë në mënyrë direkte zhvillimin e territorit, si dhe zgjidhjen e disa problematikave madhore që ka bashkia e Kuçovës.

1. Rehabilitimi i aksit rrugor Belsh-Kuçovë: Rehabilitimi i këtij aksi është mjaft i rëndësishëm për bashkinë e Kuçovës, sepse përmirëson aksesin dhe forcon ndërlidhjen e saj me zonat e Belshit dhe të Elbasanit. Ky aks, në mënyrë provizore, do të luajë rolin e Boshtit Qendror Jugor, i cili pritet të ketë ndikim të madh në zhvillimin e bashkisë, kjo si pasojë e pozicionit në të cilin ndodhet bashkia në raport me këtë aks të rëndësishëm kombëtar.
2. Ndërtimi i autostradës së Boshtit të Jugut. Ky projekt infrastrukturor është projekti më i rëndësishëm për vetë rëndësinë që ka dhe në nivel kombëtar. Është një korridor i shpejtësisë së lartë, i cili lidh Tiranën e Elbasanin me Beratin e, më pas, shkon deri në Tepelenë e Sarandë dhe kalon në Kuçovë. Siç e përmendëm, në një periudhë afatmesme, Rruga e Belshit do të luajë rolin e Boshtit Qendror Jugor për pjesën që kalon në bashkinë e Kuçovës. Në një periudhë afatgjatë synohet të ndërtohet një trase e re që vjen përgjatë luginës së Devollit, kryqëzohet me aksin rrugor Kuçovë –Ura Vajgurore, kalon në anën lindore të aeroportit të Kuçovës dhe lidhet me aksin kombëtar Lushnje-Berat në afërsi të fshatit Moravë, që është pjesë e bashkisë së Urës Vajgurore.
3. Ndërtimi i aksit tangencial të qytetit. Ky aks lidh Rrugën Naftëtari pranë rrethrotullimit të hyrjes në qytetin e Kuçovës me Rrugën e Fabrikës që ndodhet në afërsi të Urës së Devollit, e cila të dërgon në fshatin Kozarë. Ky aks kalon përmes zonave ish-industriale në periferi të qytetit në anën perëndimore të tij. Ndërtimi i këtij aksi rrugor është mjaft i rëndësishëm për qytetin e Kuçovës, sepse luan rolin e by-pass-it të qytetit, si dhe përmirëson ndjeshëm aksesin në pjesën perëndimore të qytetit. Në nivel rajonal, ky aks shmang kalimin në qendër të qytetit të trafikut ndërqtetës që vjen nga Elbasani e Belshi dhe kalon për në Urën Vajgurore e, më pas, në Berat.
4. Rigjenerimi i qendrës së njësive administrative Lumas, Kozarë dhe Perondi. Këto ndërhyrje përfshijnë rivitalizimin e zonave qendrore të fshatrave Lumas, Kozarë dhe Perondi. Gjithashtu, ato përfshijnë përmirësimin e hapësirave publike, shtimin e zonave të shërbimeve, përmirësimin e infrastrukturave në zonë, si dhe përmirësimin e shërbimeve sociale.
5. Rikonceptimi i zonës qendrore të qytetit të Kuçovës. Ky projekt përfshin ndërhyrjet në zonën qendrore të qytetit që kanë të bëjnë me përmirësimin dhe shtimin e hapësirave publike, përmirësimin e aksesit, shtimin e shërbimeve, si dhe restaurimin e objekteve në këtë zonë. Ky projekt e kthen zonën qendrore të Kuçovës në një zonë multifunksionare, gjë që do të ketë efekt të menjëhershëm në rritjen e lëvizshmërisë në këtë zonë, si dhe në zhvillimin e njësive tregtare dhe të biznesit.
6. Rehabilitimi i zonave të lumenjve Devoll dhe Osum-Seman, si dhe i përroit të Lapardhicës. Kjo ndërhyrje përfshin rehabilitimin, si dhe trajtimin peizazhistik të brigjeve lumore në bashkinë e Kuçovës. Ky program do të ketë dy efekte kryesore: do të minimizojë dukurinë e erozionit dhe gërryerjes së tokave bujqësore nga lumi, si dhe do të krijojë zona natyrore dhe rekreative përgjatë lumit, të cilat do të jenë të përshtatshme për zhvillimin e aktiviteteve të ndryshme në natyrë.

7. Rehabilitimi i rrugës së Sinecit. Burimi ujon i Sinecit është një ndër atraksionet më të mëdha turistike në bashkinë e Kuçovës, por aksesit në këtë zonë është mjaft i vështirë dhe problematik. Rehabilitimi i rrugës së Sinecit do të rriste numrin e turistëve në zonë dhe do të kishte ndikim pozitiv në ekonominë lokale të zonës.
8. Rehabilitimi i rrugëve rurale me vlera peizazhistike. Ky program zhvillimi përfshin të gjitha akset infrastrukturore të cilat lidhin zonat kodrinore dhe malore në pjesën lindore të bashkisë Kuçovë. Qëllimi i këtij programi zhvillimi është përmirësimi i aksesit në këto zona për zhvillimin e sektorit të turizmit, i cili do të luajë rol kyç në përmirësimin e ekonomisë lokale të bashkisë.
9. Rivënia në funksion e aeroportit, si dhe ndërtimi i një muzeu lufte në afërsi të aeroportit. Ky projekt përfshin riaktivizimin e aeroportit për qëllime turistike. Riaktivizimi i aeroportit do të ketë impakt të madh në bashkinë e Kuçovës dhe do të kontribuojë në zhvillimin e sektorit të shërbimeve, hotelarisë, si dhe zhvillimin e sektorit turistik, i cili është mjaft i rëndësishëm për bashkinë e Kuçovës. Gjithashtu, ndërtimi i një muzeu lufte në këtë zonë do të ishte një vlerë e shtuar si për aeroportin, ashtu edhe për qytetin. Kjo vepër do të sillte rritjen e numrit të turistëve në Kuçovë.
10. Rehabilitimi i zonës së ish-UPN-së. Zona e ish-UPN-së është një zonë ish-industriale, e cila ka problematika të mëdha mjedisore, si pasojë e aktivitetit industrial të përpunimit të naftës që është kryer në këtë zonë. Në këtë zonë është hartuar një projekt për rehabilitimin mjedisor dhe kthimin e kësaj hapësire në një zonë rekreative, çlodhëse dhe argëtuese.
11. Rehabilitimi i venddepozitimit të mbetjeve të ngurta në Kuçovë. Venddepozitimi i mbetjeve të ngurta aktualisht ndodhet në bregun lindor të lumit Devoll, në afërsi të fshatit Kozarë. Depozitimi i mbetjeve në ambient të hapur dhe djegia e tyre shkaktojnë probleme të konsiderueshme mjedisore për zonën. Me anë të zhvillimit të projektit synohet që të rehabilitohet zona dhe të kthehet në park me pemë të larta. Kjo zonë do të shërbejë si pjesë e zonës ripariane të lumit, si dhe si hapësirë e gjelbër e qytetit.
12. Krijimi i parkut rajonal periferik në kodrat e fshatit Kozarë. Zona kodrinore në veri të fshatit Kozarë është një zonë mjaft e bukur, e cila, me disa ndërhyrje, mund të kthehet në atraksion turistik për Kuçovën. Synohet kthimi i kësaj zone në park rajonal, si dhe ndërtimi i rrugëve të biçikletave dhe i itinerareve natyrore që do të tërheqin turistë të shumtë në zonë. Gjithashtu, krijimi i një rrjeti bujtinash në fshatrat në afërsi të këtij parku do të zhvillojë turizmin dhe do të krijojë kapacitetet e duhura për turistët që do të vizitojnë zonën. E gjithë kjo do të ketë impakt në zhvillimin e ekonomisë lokale të zonës.
13. Rehabilitimi i zonës së rezervuarit të Belesovës. Ky projekt përfshin rehabilitimin e digës së rezervuarit të Belesovës dhe kthimin e saj në rrugë këmbësorësh dhe biçikletash. Gjithashtu, ky projekt përfshin edhe krijimin e zonave për piknik dhe të rrugë-kalimeve në afërsi të zonës së rezervuarit, si dhe rehabilitimin mjedisor dhe trajtimin peizazhistik të kodrave përreth rezervuarit të Belesovës. Ky rezervuar ka nevojë edhe për ndërhyrje për pastrim, si dhe investime të ndryshme që të jetë plotësisht funksional përsa i përket dhe vaditjes së zonave përreth. Kjo zonë do të kthehet në një rezervat të menaxhuar mjedisor, gjë që do të rrisë shkallën e konservimit të zonës dhe natyralitetit të saj.

14. Krijimi i itinerareve natyrore turistike. Ky projekt synon krijimin e infrastrukturës bazë për lëvizjen në natyrë të turistëve. Një itinerar fillon në Perondi, ngjitet në kurrizoren e kodrave, vazhdon në Velagosht dhe përfundon në fshatin Frashër. Itinerari i dytë fillon nga fshati Krekëz, vazhdon në zonën arkeologjike të Balibadhës që është në kufi me bashkinë e Beratit dhe përfundon në fshatin Meandrakë. Përgjatë këtyre itinerareve do të ketë zona të përshtatshme për kamping, zona pushimi, zona për piknik, si edhe siNjAlistikën bazë ndihmëse për këto itinerare turistike.
15. Kthimi i zonës së Sinecit në rezervat të menaxhuar mjedisor. Zona e Sinecit, si një atraksion turistik, synohet të kthehet në rezervat të menaxhuar mjedisor. Zona do ta fitojë këtë status që të ketë një mbrojtje dhe konservim më të mirë të vlerave natyrore që ka si zonë.
16. Ndërtimi i zgjatimit të bulevardit kryesor të qytetit të Kuçovës. Si pjesë e rehabilitimit të qendrës së qytetit do të jetë edhe ndërtimi i zgjatimit të bulevardit deri në afërsi të kanalit vaditës të Dikatrës, që depërton në qytet. Bulevardi i ri do të kthehet në një hapësirë për lëvizjen e këmbësorëve, si dhe për lëvizjen me biçikleta. Kjo hapësirë do të jetë hapësira kryesore publike e qytetit, e cila do të ketë dy efekte: do të zhvillojë zonën nga pikëpamja ekonomike si pasojë e shtimit të njëjësive tregtare dhe bizneseve, si dhe do të kthehet në një hapësirë publike të mirëfilltë në qendrën e qytetit të Kuçovës.
17. Krijimi i zonës ekonomike në aksin rrugor Kuçovë-Ura Vajgurore. Ky projekt do të ketë një impakt të fortë ekonomik për bashkinë e Kuçovës dhe më gjerë, sepse synohet që me anë të këtij projekti aksi Ura Vajgurore- Kuçovë të kthehet në një zonë ekonomike dhe shërbimesh me njësi tregtare dhe biznese, por edhe me ambiente argëtimi dhe çlodhjeje. Ky aks rrugor do të zgjerohet dhe do të jetë i pajisur në anë të tij me kalime për këmbësorë dhe biçikleta, si dhe me hapësira të gjelbra. Kjo zonë synon të kthehet në një zonë ekonomike, sepse ka një akses të mirë si nga Ura Vajgurore, edhe nga qyteti i Kuçovës dhe nga fshatrat Rreth Tapi, Tapi, Kozarë, Perondi, Magjatë dhe Arrëz. Me zhvillimin e këtij projekti ekonomia lokale do të njohë rritje në sektorët e shërbimeve të biznesit dhe tregtisë.
18. Rehabilitimi i puseve të naftës dhe kthimi i tyre në atraksion për qytetin. Duke qenë se qyteti i Kuçovës ka një karakter të fortë industrial si pasojë e industrisë së nxjerrjes së naftës, puset e naftës janë një element mjaft i rëndësishëm i kësaj industrie. Puset e naftës përbëjnë një problem nga pikëpamja vizive për zonat e banuara në afërsi të puseve. Ky problem synohet të zgjidhet me rehabilitimin fizik të puseve, si dhe kthimin e tyre në një mjet i cili brandon qytetin. Projekti konsiston në lysterjen dhe vendosjen e ndriçuesve në këto puse. Kjo ndërhyrje do ta zgjidhte këtë problem viziv, si dhe do t'i shndërronte puset e naftës në objekte të brandimit të qytetit, si pjesë të tij.
19. Rehabilitimi dhe rigjenerimi i zonës së ish-TEC-it dhe ndërtimi i Muzeut të Naftës. Ky projekt përfshin rehabilitimin e zonës së ish-TEC-it si një zonë ish-industriale, si dhe kthimin e saj në një hapësirë publike dhe rekreative për qytetarët. Ndërtimi i Muzeut të Naftës në këtë hapësirë do të sjellë një pjesë të formimit të qytetit si pasojë e pranisë së rezervave të naftës, si dhe historikun e nxjerrjes së naftës në Shqipëri. Ndërtimi i muzeut, si dhe rigjenerimi i hapësirave publike do të rrisin numrin e turistëve dhe vizitorëve në qytet. Duke qenë se, siç e theksuam, Kuçova ka një karakter të fortë industrial, me anë të këtij projekti

synohet që, përveç përfitimit ekonomik nga industria, ajo të ketë edhe zhvillim turistik nga kjo pikëpamje.

20. Ndërtimi i terminalit të autobusëve. Ky projekt përfshin ndërtimin e terminalit të autobusëve në një pjesë të zonës së ish-TEC-it. Aktualisht, vendqëndrimet e autobusëve ndodhen në anë të rrugës “5 Qershori”, gjë që përbën problem për trafikun e zonës. Ndërtimi i terminalit të autobusëve i jep një zgjidhje përfundimtare vendqëndrimit të autobusëve në qytetin e Kuçovës. Projekti gjithashtu përfshin edhe pajisjen me ambiente të tjera ndihmëse për udhëtarët, si dhe për personelin e terminalit. Me këto ndërhyrje, kjo zonë, bashkë me zonën e ish-TEC-it, do të kthehen në një pol zhvillimi të qytetit.
21. Programi për mbjelljen e fidanëve të ullinjve në kodrat e Kuçovës. Zona lindore-kodrinore në periferi të qytetit të Kuçovës përbën një mushkëri të gjelbër për qytetin, e cila është mjaft e rëndësishme të mirëmbahet dhe të zhvillohet më tej si zonë ullishtesh, por edhe si zonë rekreative dhe çlodhëse. Në këto zona do të aplikohet një program për mbjelljen e fidanëve të rinj në mënyrë që kjo zonë të dendësohet më shumë me pemë dhe të shtohet prodhimi i produkteve bujqësore.
22. Zhvillimi i zonës së tregut të lirë të Kuçovës. Ky projekt përfshin rindërtimin e tregut në një kapacitet më të madh njësisht tregtare me të gjitha facilitetet mbështetëse që ka tregu, me zonat e parkimit, si dhe ambientet e shërbimit për tregun. Gjithashtu, kjo ndërhyrje përfshin edhe ndërtimin e pikës së grumbullimit të produkteve bujqësore. Ky projekt do të ketë një impakt të madh në ekonominë lokale të zonës dhe do të zhvillojë sektorin e shërbimeve dhe të tregtisë, si dhe do të shtojë sasinë e produkteve bujqësore që tregtohen.
23. Rehabilitimi i zonës së stadiumit të qytetit. Ky projekt përfshin rehabilitimin e të gjithë zonës përreth stadiumit, si dhe krijimin e hapësirave publike dhe të shërbimeve mbështetëse.
24. Ndërtimi i impiantit të trajtimit të ujërave të zeza. Për bashkinë e Kuçovës një rëndësi të veçantë do të ketë rehabilitimi i infrastrukturave bazë mbitokësore dhe nëntokësore. Si pjesë e këtyre infrastrukturave është edhe infrastruktura e kanalizimeve të ujërave të bardha dhe të zeza. Një ndër problemet kryesore është derdhja e ujërave të zeza në kanalën vaditës të Dikatrës në periferi të qytetit të Kuçovës e, më pas, derdhja e tyre në lumin Osum, në afërsi të bashkimit me lumin Devoll. Ndërtimi i impiantit të trajtimit të ujërave të zeza, si dhe i tubacionit kryesor që çon ujërat e zeza në impiant do të zgjidhte problemin e ndotjes mjedisore nga ujërat e zeza të qytetit. Kjo ndërhyrje do të minimizonte problemet mjedisore, si dhe do të përmirësonte në mënyrë të ndjeshme infrastrukturën e kanalizimeve të ujërave të zeza. Ky impiant do të ndërtohet pranë pikës së derdhjes së ujërave të zeza, në afërsi të lumit Osum.
25. Ndërtimi i landfillit të qytetit në afërsi të zonave të naftës në Arrëz. Depozitimi i mbetjeve urbane është një problem tjetër i cili duhet të marrë zgjidhje nga plani. Aktualisht, venddepozitimi i mbetjeve bëhet në fushë të hapur dhe djegia e tyre shkakton probleme të shumta mjedisore. Zona aktuale do t'i nënshtrohet rehabilitimit mjedisor dhe do të ketë mbjellje me pemë të larta. Zona e landfillit do të ndërtohet në afërsi të zonave të naftës, si dhe në afërsi të impiantit të propozuar për trajtimin e ujërave të zeza. Ndërtimi i landfillit do të bëhet në rast se marrëveshja për ndërtimin e landfillit rajonal të Urës Vagurore nuk realizohet.

Përpos ndërhyrjeve madhore të cilat kanë efekt të drejtpërdrejtë në zhvillimin e bashkisë, kemi edhe ndërhyrjet në njësitë strukturore të cilat janë zonat e banimit, zonat natyrore, si dhe zonat bujqësore të cilat kanë nevojë për ndërhyrje të ndryshme sipas llojit të zhvillimit, intensitetit të ndërtimit, sipas përmirësimit të akseve rrugore, sipas përmirësimit të hapësirave publike, si dhe sipas tipologjisë së propozuar të ndërtimit.

Metodologjia që do të ndiqet në këto zona do të jetë krijimi i disa makrozona të cilat do të jenë shumatore të njësive strukturore sipas ngjashmërive në format e ndërhyrjeve.

- Zona qendrore për intensifikim. Kjo zonë përfshin të gjithë qendrën e qytetit, e cila si përdorim bazë ka “banim” dhe do të zhvillohet me intensifikim. Pra, do të rritet intensiteti, si dhe shfrytëzimi i territorit për ndërtim, por sigurisht do të ketë edhe përmirësim dhe rritje të sipërfaqeve të gjelbra, si dhe përmirësim të kapaciteteve infrastrukturore.
- Zona qendrore për rigjenerim dhe rehabilitim. Është zona në të cilën ndodhen kryesisht zonat ish-industriale, si dhe zonat të cilat kanë probleme të mëdha mjedisore. Këto zona do të kenë ripërtëritje dhe rigjenerim, si dhe rehabilitime mjedisore. Këto zona do të kenë kryesisht përdorim “shërbime”, “zona rekreative e çlodhëse”, si dhe “zona banimi”. Në rastet e ndërtimit për banim do të kemi rritje të intensitetit, si dhe rritje të shfrytëzimit të territorit për ndërtim.
- Zonat për dendësim me mbushje urbane. Këto zona janë zonat përreth qendrës së qytetit të cilat do të zhvillohen me anë të dendësisimit me mbushje. Në këto zona do të kemi rritje të intensitetit, si dhe rritje jo të madhe të shfrytëzimit të territorit për ndërtim. Në disa raste kemi të bëjmë me ristrukturime infrastrukturore për shkak të problemeve infrastrukturore.
- Zona periferike lindore e qytetit. Kjo zonë ndodhet në kufi të zonës urbane të qytetit të Kuçovës dhe në pjesën lindore të saj kufizohet me zonën kodrinore të ullishteve të qytetit. Në këtë zonë do të kemi konsolidim dhe forcim të karakterit urban, kurse tipologjia e ndërtimit do të jetë ajo ekzistuese. Në disa raste do të kemi edhe ristrukturim infrastrukturor si pasojë e mangësive të zonës në lidhje me infrastrukturën.
- Zona ekonomike e zhvillimit. Kjo zonë, e cila ndodhet përgjatë aksit Kuçovë-Ura Vajgurore, karakterizohet nga zhvillime ndërtimore të shumta, të cilat do të ndryshojnë karakterin e zonës, si dhe përdorimin aktual të tokës. Do të kemi rritje të intensitetit të shfrytëzimit të territorit për ndërtim, si dhe shtim të infrastrukturave dhe hapësirave publike.
- Fashat urbane për konsolidim. Në këtë grup përfshihen: fasha Rreth Tapi-Kuçovë, fasha Gegë, fasha Drizë dhe fasha Perondi. Këto zona, si ndërhyrje, do të kenë konsolidim të tyre, një rritje të vogël të intensitetit dhe të shfrytëzimit të territorit, si dhe rritje të hapësirave për infrastrukturë dhe hapësira publike. Një faktor i përbashkët është forcimi i karakterit linear të tyre, që është mjaft i rëndësishëm, si dhe ruajtja dhe konservimi i tokave bujqësore/natyrore në afërsi të tyre.
- Qendrat e njësive administrative Kozarë, Perondi dhe Lumas. Në këtë grup përfshihen qendrat e njësive administrative, të cilat do të kenë dendësi, rikoncepime dhe shtime të hapësirave publike, shtime të shërbimeve utilitare,

si dhe shtime të infrastrukturës. Këto zona karakterizohen nga një rritje mesatare e intensitetit dhe Ksht-së¹⁹ dhe do të jenë zona me dendësi të mesme.

- Zonat ekskluzive të naftës. Këto zona janë kryesisht zona ku ndodhen pusët e naftës. Në këto zona propozohet ngrirja e tyre, kurse në rastet kur ka zona të banuara në brendësi të tyre propozohet zhvendosja e tyre në zonat e banuara në afërsi të qytetit të Kuçovës.
  - Zonat e fshatrave për konsolidim. Në këtë grup përfshihen të gjitha zonat e fshatrave të cilat do të kenë parametra pak më të lartë të zhvillimit se sa parametrat aktualë të tyre. Gjithashtu, do të ketë shtim të hapësirave publike, si dhe shtim të infrastrukturës. Në disa raste do të ketë edhe ristrukturime infrastrukturore për shkak të problematikës së mungesës së infrastrukturës jo të mirë të zonave.
  - Zonat bujqësore. Nga pikëpamja ndërtimore, këto zona do të jenë kryesisht zona konservimi ose ngrirjeje, ku kemi konsolidim të tokës bujqësore. Në disa raste, në këto zona, lejohet ndërtimi i serrave dhe magazinave të produkteve bujqësore, sipas legjislacionit në fuqi për ndërtime bujqësore në tokë bujqësore. Ndërtimet ekzistuese të banimit në këto zona do të kenë të drejtë për shtimin e një kati ndërtimi në parcelat truall të tyre, por nuk do të kenë të drejtë të zgjerojnë gjurmën përtej parcelës truall që kanë në pronësi. Gjithashtu, nuk do të lejohen ndërtime të reja, përveç atyre pak rasteve kur do të lejohet mbushja urbane me intensitet të ulët dhe zonat do të kthehen në urbane.
  - Zonat natyrore. Këto zona do të kenë konservim dhe, në disa raste, edhe trajtim peizazhistik dhe rehabilitim mjedisor. Gjithashtu, në këto zona nuk do të lejohen ndërtime të reja.
- **Objektivat strategjike, programet strategjike dhe projektet**

Objektivi strategjik 1: Zhvillim i qëndrueshëm ekonomik-social duke diversifikuar ekonominë urbane dhe duke specializuar ekonominë rurale, me synim uljen e papunësisë, frenimin e largimit të fuqisë punëtore, fuqizimin e kontributit dhe konkurrueshmërisë rajonale të bashkisë Kuçovë në sektorin industrial, bujqësor e turistik, si dhe rritjen e cilësisë së jetesës për banorët.

O1P1: Zhvillimi i politikave nxitëse dhe mbështetja infrastrukturore për rikualifikimin dhe rritjen e performancës së zonave industriale të bashkisë.

Pr.1: Hartimi i PDV-së për rihvillimin industrial të zonës së ish-UMN-së.

Pr.2: Sigurimi i infrastrukturës bazë për strukturat industriale dhe magazinuese në hyrje të qytetit (ndërtimi i infrastrukturave të nevojshme ndihmëse në afërsi të stacioneve të dekantimit të naftës).

O1P2: Rritja e performancës së sektorëve ekonomikë në bashkinë Kuçovë, zhvillimi i sektorit të shërbimeve, si dhe zhvillimi i sektorëve bujqësorë e blegtoralë në zonat me karakter rural, duke përmirësuar rrjetin e shkëmbimeve dhe tregtisë së produkteve bujqësore.

Pr.3: Krijimi i një pike grumbullimi të produkteve bujqësore në Kozarë.

Pr.4: Rritja e kapaciteteve të tregut aktual në Kuçovë dhe rigjenerimi i zonës.

Pr.5: Krijimi i një qendre agro-industriale për përpunimin, përgatitjen e prodhimeve në shkallë rrethi, si: produkte bujqësore dhe blegtorale në afërsi të tregut aktual.

Pr.6: Krijimi i zonës ekonomike me njësi tregtare dhe shërbimesh përgjatë aksit rrugor Kuçovë-Ura Vajgurore.

Pr.7: Programi për mbjelljen e fidanëve të rinj të drurëve frutorë në zonën e kodrave të qytetit të Kuçovës për të rritur prodhimin bujqësor.

Pr.8: Projekti për rehabilitimin dhe pastrimin e kanaleve vaditëse dhe kulluese të parë dhe të dytë në të gjithë bashkinë Kuçovë.

O1P3: Nxitja e procesit të zgjerimit dhe densifikimit për të gjithë qendrat e njësive administrative, si dhe për disa fshatra me potencial urbanizimi.

Pr.9: Krijimi i PDV-së për polet e reja urbane në qytet që do t'i nënshtrohen rihvillimit dhe rehabilitimit, duke siguruar parametra zhvillimi efikas.

Pr.10: Hartimi i PDV-së për zonat e zgjerimit në fshatrat Kozarë Qendër, Lumas, Perondi, Vodëz, si dhe fshatra të tjerë që do presin zhvillim.

O1P4: Përmirësimi i klimës së biznesit të vogël nëpërmjet politikave nxitëse dhe sigurimit të infrastrukturës së përshtatshme mbështetëse të tyre

Pr.11: Mbështetja e zhvillimit të NVM-ve dhe bizneseve të vogla artizanale në zonat ekonomike me karakter tregtar (qendra e zona ekonomike Kuçovë-UraVajgurore), nëpërmjet instrumenteve stimuluese në PDV.

Objektivi strategjik 2: Zhvillimi i infrastrukturës rajonale për të përmirësuar aksesin në boshtet kryesore të rajonit dhe në itineraret turistike, si dhe përmirësimi i situatës lokale të lëvizshmërisë, transportit, dhe shërbimeve të lidhura me infrastrukturën.

O2P1: Konsolidimi i lidhjeve të bashkisë së Kuçovës në nivel rajonal, duke siguruar integrimin me rrjetet shtetërore rrugore.

Pr.1: Ndërtimi i Boshtit Qendror Jugor.

Pr.2: Rehabilitimi dhe ndërtimi i pjesshëm i unazës përrreth qytetit (rruga Kuçovë-Perondi- Magjatë- Dumollë- Goraj- Drizë- Gegë- Kuçovë).

Pr.3: Ndërtimi i rrugës tangjente që lidh aksin Kuçovë-Ura Vajgurore nga Kthesa e Fermës deri tek ura e lumit Devoll nëpërmjet ish-zonave industriale.

Pr.4: Rehabilitimi i rrugës së Belshit, si rrugë që luan rolin e Boshtit Kombëtar Qendror, në një periudhë afatmesme, si dhe rehabilitimi e ndërtimi i pjesshëm i rrugës Kuçovë- Arrëz.

Pr.5 Ndërtimi i dy urave, njëra mbi lumin Osum dhe tjetra mbi lumin Devoll.

O2P2: Integrimi i bashkisë së Kuçovës në tërësinë e itinerareve të gjelbra rajonale nëpërmjet infrastrukturës së lehtë e turistike

Pr.6: Krijimi i një rrjeti shtigjesh, të pajisur me siNjAlistikën respektive dhe shërbimet ndihmëse, me destinacion Kozarë-Kuçovë-Gramsh e më gjerë.

O2P3: Përmirësimi i lidhjeve ndër-qytetëse mes qendrave të njësive rurale me njëra-tjetrën dhe me Kuçovën.

Pr.7: Ndërtimi i rrugëve që lidhin Lumasin me qytetin e Kuçovës (Kuçovë- Magjatë-Sheqëz-Vodhëz-Lumas, Kuçovë-Goraj-Pashtraj- Bardhaj- Lumas, Kuçovë- Velagosht - Lumas).

Pr.8: Rehabilitimi i rugës Kuçovë- Perondi- Lapardha- Vodhëz- Lumas- Pëllumbas- Belesovë- Meandrake.

Pr.9: Rikonstruksioni dhe ndërtimi i urave që lidhin akset rrugore në dy anët e përroit të Lapardhicës (rehabilitimi i urës në afërsi të fshatit Vodhëz, rehabilitimi i urës në afërsi të fshatit Bardhaj, ndërtimi i urës së këmbësorëve në afërsi të fshatit Goriçan, ndërtimi i urës në afërsi të fshatit Lumas).

Pr.10: Rehabilitimi i aksit rrugor Perondi- Qoshk- Sheqëz- Bardhaj- Goriçan- Lumas- Langozaj.

Pr.11: Përmirësimi i gjendjes së ndriçimit dhe siNjAlistikës horizontale dhe vertikale në të gjithë bashkinë dhe ndërtimi e pajisja me infrastrukturë KUZ e “Rrugës së Drizës” në lagjen “11 Janari”, Kuçovë.

Pr.12: Rehabilitimi i akseve rrugore që lidhin fshatrat turistike në NjA Perondi dhe Lumas.

O2P4: Sistemimi i rrjeteve rrugore lokale për të rritur nivelin e jetueshmërisë në qytet dhe zona rurale

Pr.13: Rikonstruksioni i pjesshëm i akseve rrugore “Toli Shuka”, “Koli Hoxholli”, “Kongresi i Lushnjës”, “Koço Koleci”, “Ismail Qemali” dhe “Isa Boletini”; shtrimi i segmenteve rrugore nga sheshi “11 Janari” deri të tunelet e UMN-së, si dhe nga Policia deri të Spitali; mbikqyrja e punimeve të rrugës “K. Laçka- Q.Stafa” (në proces).

Pr.14: Ristrukturimi i rrugëve lokale të fshatit Magjatë e Bardhaj, i rrugëve në Kozarë, si dhe i rrugëve dytësore në Lumas.

Pr.15: Ndërtimi i korsive të biçikletave në qytetin e Kuçovës.

O2P5: Përmirësimi i infrastrukturës së furnizimit me ujë të pijshëm dhe kanalizimeve urbane dhe bujqësore, duke siguruar shërbim cilësor për të gjithë territorin e bashkisë

Pr.16: Ndërtimi i rrjetit të KUZ-it në fshatrat Drizë, Gegë, Kozarë.

Pr.17: Pastrimi dhe rehabilitimi i kanalit kullues në zonën pranë UPN-së, në seksionin Porta e Përpunimit-Hipotekë.

Pr.18: Rikonstruksioni i infrastrukturës së ujësjellësit në segmentin Çiflik-Kuçovë.

Pr.19: Hartimi i një plani afatgjatë për sigurimin e shërbimit të ujësjellësit në fshatrat Demollarë, Luzaj, Belesovë, Mendrakë, Sheqëz, Krekëz, Koritëz dhe Katundas, Lumas dhe Pëllumbas.

Pr.20: Rehabilitimi i sistemit të gropave septike në fshatrat që nuk kanë akses në rrjetin e kanalizimeve.

Pr.21: Përmirësimi tërësor i sistemit të kanalizimeve duke ndarë ujërat e bardha nga ato të zeza në qytet, si dhe duke siguruar mbulim me rrjet për të gjithë bashkinë.

Pr.22: Ndërtimi i një impianti të trajtimit të ujërave të zeza dhe ndërtimi i tubacionit kryesor paralel me kanalin e Dikatrës.

O2P6: Përmirësimi i situatës së lëvizshmërisë dhe transportit publik në nivel bashkie

Pr.23: Zhvillimi i një sistemi transporti publik brenda bashkisë për të siguruar aksesin e fshatrave Drizë, Perondi e Lumas drejt Kuçovës.

Pr.24: Sistemimi dhe zgjerimi i terminalit të autobusëve në qytetin e Kuçovës.

Pr.25: Mbulimi me transport publik efikas i gjithë territorit të bashkisë.

Objektivi strategjik 3: Menaxhim i qëndrueshëm mjedisor në mbrojtje të sistemit të ujërave sipërfaqësore e nëntokësore duke valorizuar tokën bujqësore dhe elementet e forta natyrore dhe artificiale, në funksion të zhvillimit të turizmit natyror dhe historiko-kulturor dhe integritit me potencialet rajonale turistike.

O3P1: Rehabilitimi mjedisor dhe rigjenerimi i ish-zonave industriale në territorin e bashkisë me synim kthimin e tyre në zona banimi dhe rekreacioni.

Pr.1: Rehabilitimi mjedisor dhe rihvillimi i zonës së TEC-it si pol kulturor e rekreativ.

Pr.2: Rehabilitimi mjedisor dhe ristrukturimi i ish-zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës për të siguruar cilësi të mirë jetese, si dhe kthimi në hapësirë të gjelbër dhe rekreative.

O3P2: Menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane duke përfshirë strategjitë për mbledhjen e diferencuar dhe reduktimin e mbetjeve, zhvendosjen dhe rregullimin e vendit të depozitimit ekzistues për t'u përshtatur me kushte më sanitare, si dhe mundësitë e kryerjes së kompostimit të mbetjeve organike.

Pr.3: Hartimi i një plani të menaxhimit të mbetjeve urbane në nivel bashkie me synim riciklimin dhe reduktimin e mbetjeve urbane, si dhe blerja e automjeteve për transportimin e mbetjeve urbane.

Pr.4: Ndërtimi i një landfill-i sanitar për depozitimin e mbetjeve urbane.

Pr.5: Hartimi i një strategjie dhe sigurimi i kushteve fizike për kompostimin e mbetjeve organike.

Pr.6: Rehabilitimi mjedisor i venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta dhe kthimi në hapësirë të gjelbër me pemë të larta.

O3P3: Sistemimi në trajtë parku i zonës së kodrave të Kozarës duke shfrytëzuar elementet ekzistuese të peizazhit, me funksion “rekreacion” dhe reduktim të pasojave shqetësuese të zonës naftëmbajtëse.

Pr.7: Krijimi i një parku rajonal në zonën nga Rezervuari i Murrizit deri në fshatin Vlashuk.

Pr.8: Krijimi i një rrjeti bujtinash në fshatrat përreth parkut rajonal që të krijohen kapacitetet e duhura të hotelerisë në zonë.

O3P5: Rehabilitimi mjedisor i zonave ripariane të lumenjve dhe përrenjve

Pr.9: Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative të zonave ripariane të lumit Devoll dhe Osum-Seman.

Pr.10: Rehabilitimi mjedisor dhe marrja e masave për minimizimin e erozionit të tokave bujqësore përgjatë përroit të Lapardhicës.

Pr.11: Realizimi i masave infrastrukturore dhe vegjetative për mbrojtjen e tokave bujqësore nga lumenjtë Devoll dhe Osum.

O3P6: Hartimi i një plani për studimin e ndotjes reale të tokës dhe të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore në zonën naftëmbajtëse të Kozarës

Pr.12: Kryerja e një studimi të integruar për vlerësimin e ndotjes nga nafta në tokë, ajër, ujëra sipërfaqësore dhe nëntokësore.

Pr.13: Marrja e masave për rikuperimin e efekteve të dëmtimit dhe ndotjes nga nafta, përmirësimi i kushteve fizike të puseve.

O3P7: Reduktimi i efekteve negative të emetimeve të zonës industriale ekzistuese dhe zgjerimit të propozuar të saj

Pr.14: Hartimi i planit të reduktimit të emetimeve të zonës së UMN-së dhe industrisë tjetër në hyrje të qytetit, si dhe marrja e masave taksative për zbatimin e tij.

O3P8: Përmirësimi i imazhit të qytetit si “qytet i naftës”, duke valorizuar identitetin në shërbim të turizmit nëpërmjet krijimit të Muzeut të Naftës dhe rehabilitimit të lagjes historike si pjesë të “qytetit-muze”

Pr.15: Ndërtimi i një objekti muzeal të naftës.

Pr.16: Ndërtimi i një muzeu të aeronautikës në zonën e fushës së aviacionit.

Pr.17: Hartimi i një strategjie për kthimin e një pjese të blloqeve ‘1 Maji’ dhe ‘Llukan Prifti’ në lagje-muze për qëllime identifikimi dhe turistike.

Pr.18: Zgjatimi dhe kthimi në rrugë për këmbësorë i bulevardit kryesor të qytetit.

Pr.19: Kthimi i puseve të naftës në objekte tërheqëse (lyerja, vendosja e ndriçuesve) për t’i dhënë një pamje tjetër qytetit.

Objekti strategjik 4: Mbështetja e komuniteteve të qëndrueshme dhe të shëndetshme, me cilësi jetese të përmirësuar, mundësi më të mira zhvillimi në arsim dhe punësim, si dhe nivel më të lartë aksesit në aspektin social-kulturor.

O4P1: Rikonstruksioni i objekteve arsimore shëndetësore dhe me funksione publike me probleme fizike, si dhe përshtatja e mjediseve për të plotësuar kërkesat, kapacitetet dhe standardet.

Pr.1: Rikonstruksioni i shkollave 9-vjeçare në Rreth Tapi, Vodëz, Perondi, Bardhaj, Lumas, “18 Tetori” Kuçovë, si dhe i shkollës së mesme në Perondi, i oborrit të shkollave-kopshteve dhe ambienteve ndihmëse të tyre (një ndër këto institucione 9-vjeçare “Gaqi Karakashi”).

Pr.2: Përmirësimi i kushteve laboratorike dhe sportive të objekteve arsimore 9-vjeçare dhe të mesme në bashki.

Pr.3: Ndërtimi i kopshteve në fshatrat Frashër, Luzaj, Katundas dhe Belesovë, si dhe rikonstruksioni i kopshtit në fshatin Lumas.

Pr.4: Ndërtimi i një shkolle të mesme në fshatin Gegë dhe i një qendre shëndetësore në fshatin Goraj.

Pr.5: Rikonstruksion zyresh dhe mbikqyrje punimesh për to; kolaudim punimesh ndërtim ambulance Lumas; kolaudim, mbikqyrje rikonstruksion shkolle Lumas; kolaudim punimesh Sheqëz-Vodhëz-Koritëz- Lumas.

Pr.6: Kolaudim, mbikqyrje punimesh i rikonstruksionit të banesave rome, Lumas.

O4P2: Rikonstruksioni dhe rehabilitimi i shesheve kryesore në qytet dhe në qendrat e njësive rurale.

Pr.7: Rikonstruksioni i sheshit të pazarit në Kuçovë.

Pr.8: Rikonstruksioni i shesheve të brendshme të blloqeve 5-katëshe të banimit në lagjen “1 Maji” dhe i shesheve të qendrave të njësive administrative të Lumasit, Perondisë dhe Kozarës.

O4P3: Krijimi i mundësive të strehimit të përbalueshëm për popullsinë aktuale dhe strehimit social për popullsinë e regjistruar si të pastrehë, duke ndjekur politika koherente strehimi, stimuj tatimorë dhe qira të lehtësuara.

Pr.9: Ndërtimi i një objekti të strehimit social për popullsinë e pastrehë ose në nevojë strehimi

Pr.10: Hartimi i një plani për regjistrimin e të gjithë familjeve të pastreha në bashki.

Pr.11: Integrimi i politikave të strehimit në instrumentet e planifikimit si bonus intensiteti apo kushtëzime të tjera për zhvilluesit e PDV-së.

O4P4: Zhvillimi social-kulturor dhe sportiv i popullsisë duke rehabilituar infrastrukturën ekzistuese dhe duke shtuar objekte sociale e kulturore në shërbim të nevojave të komunitetit.

Pr.12: Ndërtimi i një Qendre Artistike e Kulturore për shërbime ndaj të rinjve.

Pr.13: Rikonstruksioni i stadiumit të Kuçovës dhe krijimi i një poli të rëndësishëm sportiv e rekreativ në zonën e stadiumit.

O4P5: Zhvillimi i qëndrueshëm i hapësirave të lira në Kuçovë, gjelbërimit dhe hapësirave me karakter të veçantë për t'i shërbyer funksionit mjedisor dhe estetik për qytetin.

Pr.14: Rikonstruksioni i pikës turistike të qendrës Kuçovë.

Pr.15: Zgjerimi i zonës së varrezave të qytetit Kuçovë.

Pr.16: Krijimi i parqeve të vogla urbane në zona natyrore periferike të qytetit (krijimi i parkut në meandrimin e lumit Devoll, në afërsi të venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta të qytetit).

Pr.17: Ndërtimi i një itinerari për biçikleta dhe këmbësorë, me hapësira të gjelbra përgjatë kanalit vaditës që kalon në qytet.

Pr.18: Programi për mbjelljen e pemëve dekorative në rrugët kryesore të qytetit të Kuçovës.

O4P6: Hartimi i një strategjie të përfshirjes në arsim profesional të popullsisë vendase, në ndihmë të punësimit në sektorë të industrisë së lehtë, artizanatit etj.

Pr.19: Ngritja e një shkolle profesionale rajonale për naftën.

Pr.20: Kryerja e marrëveshjeve me operatorë artizanalë dhe shërbimesh për zhvillimin e trajnimeve në sektorë specifikë, ndihmës për ekonominë lokale.

O4P7: Programi për marrjen e masave të plotësimit me bazë materiale në institucionet që ofrojnë shërbimet sociale.

Pr.21: Pajisja me soba për ngrohje me dru në institucionet e arsimit (shkolla, kopshte, çerdhe).

Pr.22: Blerje librash për qendrën rinore dhe bibliotekën.

3.2 Plani i Zhvillimit të Territorit

3.2.1 Plani i propozimeve territoriale

Një nga ndikimet kryesore që strategjia e territorit, plani dhe projektet strategjike sjellin në territor, është ndryshimi i mundshëm i sistemeve të territorit. Nëse në nivel planesh territoriale përgjithësisht sigurohemi që të krijojmë përdorime toke të përputhshme me njëra-tjetrën, në nivel strategjik duhet të kuptohet edhe mundësia e ndryshimit të sistemeve territoriale (bujqësore, natyrore, ujërat, urbane dhe infrastrukture), për dy arsye: 1) për të kuptuar efektet afatgjata të strategjisë dhe planit në çdo aspekt (territorial, mjedisor, social dhe ekonomik); 2) për të kuptuar, parashikuar dhe rregulluar efektet e sektorëve të ndryshëm mbi njëri-tjetrin dhe si rezultat për të marrë masa ligjore e procedurale për zbutjen e efekteve, ose për realizimin e tyre.

Si rezultat i zbatimit të vizionit të zhvillimit dhe projekteve strategjike në territor, pritet që të ndodhin edhe ndryshime të mundshme të sistemeve territoriale, pra konvertime të tokës nga një sistem në tjetrin. Këto konvertime/transformime mund të ndodhin mbi bazën e propozimeve të planit të përdorimit të tokës dhe të infrastrukturave si dhe përmes disa procedurave ligjore të vendosura në legjislacionin sektorial në fuqi (për bujqësinë, tokat natyrore, ujërat, etj.). Një ide paraprake të transformimeve të mundshme mund ta marrim që me hartëzimin e vizionit territorial të zhvillimit, duke e krahasuar atë me shtrirjen e sistemeve aktuale të territorit. Sigurisht, kjo është një ide paraprake dhe orientuese, por ende asnjë vendim transformimi nuk është marrë, sepse për këtë nevojitet të përgatitet më parë plani i përdorimit të tokës dhe infrastrukturave.

Toka bujqësore dhe natyrore kodrinore në njësinë Kozare, përkatësisht mes fshatrave Salcë-Kozare, Kozare dhe Vlashuk, propozohet të shndërrohet në park natyror çlodhës, duke u fokusuar në aktivitete të lidhura me turizmin. Kjo kërkon kalimin nga sistem bujqësor në sistem natyror artificial, me sipërfaqe drusore të kultivuar.

Gjithashtu, për shkak të rrjetit infrastrukturor të shtuar, si *bypass*-i i Kuçovës, rruga Kuçovë-Lumas, etj, një pjesë e sistemit natyror dhe bujqësor do kalojë drejt sistemit infrastrukturor. Në çdo rast, duhen marrë masa për të mos disbalancuar regjimin e tokës dhe biodiversitetin, sidomos në pjesën kodrinore të Lumasit.

Disa zona urbane, në Kuçovë dhe qendrat e njësive rurale, propozohet të densifikohen dhe zgjerohen. Një pjesë e këtij zgjerimi ndodh në zonë bujqësore (Perondi, Kuçovë, Kozare Qendër) dhe pjesa tjetër në zone natyrore (Lumas, Vodëz, etj). Gjithsesi, plani do parashikojë masa për mosdëmtimin e tokës bujqësore të kategorisë së parë e të dytë të bonitetit.

Një ndryshim pozitiv i sistemeve është zhvendosja e vendit të depozitimit të mbetjeve, nga shtrati i Lumit Devoll (sistem bujqësor miks me ujor), në një zonë tjetër, në kushte landfilli sanitar. Kështu kemi kthim nga sistem urban në sistem bujqësor e ujor, dhe rigjenerim të ngadaltë të zonës së ndotur.

Ndërhyrjet e tjera të propozuara janë më pikësore, ose ndikojnë në ndryshimin e përdorimit, dhe jo të sistemit territorial. Rast i tillë është shndërrimi i zonave ish-industriale të UPN dhe TEC-it në qendra kulturore, komerciale dhe të banimit intensiv.

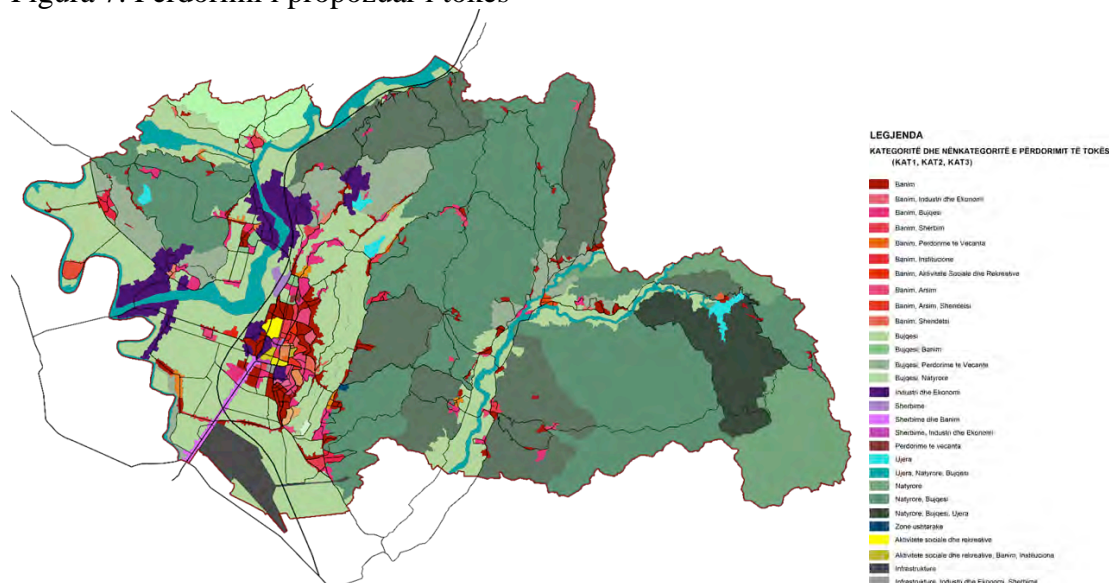
Në këtë seksion do të paraqiten ndryshimet që pëson territori për sa i përket përdorimit të tokës, si dhe sistemeve territoriale, në bazë të propozimeve që ndërmerr Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Kuçovë.

- **Sistemet e territorit**

Në bazë të ndërhyrjeve territoriale që ndërmerr plani, sistemi urban është rritur nga 5.41% në 7.8%, si pasojë e krijimit të zonave ekskluzive të naftës, të cilat nga tokë bujqësore që ishin kalojnë në sistemin urban, sepse marrin përdorim toke me kategori bazë “industri”. Gjithashtu, një faktor tjetër i rritjes së sistemit urban është shtimi i sipërfaqeve truall nëpërmjet njësive strukturore të cilat kanë përdorim bazë banimin dhe kanë konvertime të tokës bujqësore në truall. Duhet thënë që me anë të sistemeve territoriale të propozuara përcaktohen dhe zonat të cilat do të përfshihen në procesin e konvertimit të tokave nga njëri sistem në tjetrin. Kemi dy lloj konvertimesh , konvertime të matshme të cilat parashikohen në plan dhe konvertime gjatë kohës së zbatimit të planit. Këto konvertime të tokave ndodhin sipas ligjit në fuqi dhe që janë të pamatshme. Sistemi ujqor është një sistem që nuk ndryshon në bazë të propozimeve që ndërmerr plani. Në bazë të ndërtimit, rehabilitimit, si dhe zgjerimit të disa akseve rrugore sistemi infrastrukturor rritet nga 3.07% në 3.55%, duke ndikuar në një ndryshim të vogël për sistemin bujqësor e natyror. Sistemet natyrore dhe bujqësore do të kenë reduktim përkatësisht nga 36.49 % në 35.75% dhe nga 52.12% në 47.24%. Kjo si pasojë e arsyeve që shpjeguar më lart për rritjen e sistemit urban dhe atij infrastrukturor. Më tej paraqitet tabela e treguesve të sistemeve, si edhe një tabelë që specifikon detajet e ndryshimit të sistemit territorial.

- **Përdorimi i tokës**

Figura 7. Përdorimi i propozuar i tokës

Përsa i përket përdorimit të tokës, siç e theksuam më sipër, ndryshimi më i madh është kthimi i zonave të naftës që, përpos sipërfaqes së puseve, aktualisht kanë përdorim toke të kategorisë bazë bujqësi. Në këto zona me përdorim të propozuar bazë “industri” nuk lejohet aktiviteti bujqësor në *buffer* 50 m rreth puseve dhe, për shkak të dendësisë së puseve, kjo reflektohet në të gjithë zonën. Ndryshime të përdorimit të tokës ndodhin kryesisht në fashën ekonomike përgjatë aksit rrugor që lidh Kuçovën me Urën Vajguore. Këtu kemi konvertime të tokës nga tokë bujqësore në tokë truall për ndërtim që do të ketë përdorim toke me kategori bazë “shërbimet”. Gjithashtu, në fashat e banimit, siç janë fasha Drizë, fasha Gegë, si dhe fasha Rreth Tapi-Kuçovë, kemi konvertime të tokës bujqësore në tokë truall, por që janë shumë më të pakta se në zonën e fashës ekonomike. Për përdorimin e propozuar të tokës është punuar në bazë të parimit për zgjidhjen e problemeve të përdorimeve të papërputhshme midis njëra-tjetrës, që do të thotë se përdorimi i propozuar i tokës shmang zonat të cilat kanë përdorime të papërputhshme. Një ndër këto përdorime është rasti që sapo përmendëm më sipër: konflikti i tokës bujqësore me naftën. Këto zona, siç e theksuam, janë kthyer në zona naftë në një distancë 50m nga pusët e naftës, siç parashikon VKM-ja nr. 671 për distancat nga objektet industriale. Gjithashtu, në zonat ku kemi raste të konfliktit të industrisë me banimin, zonat e banimit janë evidentuar si zona për ngrirje urbane dhe, në 2 raste, si zona në të cilat aplikohet zhvendosja urbane. Gjithashtu, në rastin e konfliktit të bujqësisë me banimin kemi konservim të tokës bujqësore, si dhe ndalim të ndërtimit. Këto raste do të shpjegohen në dokumentin e rregullores së Planit të Përgjithshëm Vendor.

Në vijim paraqitet tabela e bilancit të përdorimit të propozuar të tokës. Kjo tabelë ndërtohet për kategoritë bazë që kombinohen në çdo njësi strukturore, përfshirë zonat ripariante, rrugët dhe ujërat.

Zonat e bashkisë së Kuçovës

Tabela 10. Zonat e bashkisë së Kuçovës

Zonat e njësive strukturore	Kozarë	Kuçovë	Lumas	Perondi
Sipërfaqe (ha)	4704.9	388	7195.7	3778.3
Sipërfaqe banimi (ha)	22.1	82.8	19.5	29.2
Zona ekonomike (ha)	0	10.8	0	55.7
Kapaciteti mbajtës (popullsi)	8838	32863	7798	11700
Nr.i njësive strukturore	105	56	105	110
Nr.i njësive për PDV	3	10	2	9
Nr.i njësive TDZH	Po 46 dhënëse 59 marrëse	Po 7 dhënëse 49 marrëse	Po 57 dhënëse 48 marrëse	Po 41 dhënëse 69 marrëse
Njësi për INK	-	-	-	-
Sistemi urban (ha)	129.4	251.6	133	309.5
Sistemi bujqësor (ha)	2753	0	2478	2353
Sistemi natyror (ha)	1008	0	4281	456
Sistemi ujqor (ha)	220.6	0	130.8	33.6
Sistemi infrastrukturor (ha dhe km)	113.3	31	87.7	351.7

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

Në bazë të VKM-së nr. 671, në këtë seksion të planit tabela e mësipërme paraqet zonat si shumatore të njësive strukturore, si dhe të dhënat në bazë të propozimeve që përshin plani.

- **Nyjet kryesore të infrastrukturave dhe hapësirave publike**

Nyjet kryesore infrastrukturore dhe hapësirat publike: Nyjet kryesore infrastrukturore të parashikuara në bashkinë e Kuçovës janë 4. Këto nyje të propozuara ndodhen të gjitha përgjatë autostradës së Boshtit të Jugut, si dhe të gjitha janë nyje infrastrukturore me disnivel. Nyja e parë infrastrukturore është nyja në afërsi të hyrjes së qytetit, e cila krijohet nga autostrada dhe rruga Kuçovë-Ura Vajgurore. Nyja e dytë është nyja që krijohet nga rruga Kuçovë –Kozarë me autostradën në afërsi të urës mbi lumin Devoll. Këto dy nyje do të jenë nyje infrastrukturore me disnivel, me hyrje dhe dalje në autostradë. Dy nyjet e tjera krijohen nga autostrada dhe rruga dytësore që lidh aksin Kuçovë- Ura Vajgurore me skajin jugor të qytetit të Kuçovës, si dhe nga rruga dytësore e aeroportit që lidh pistën e avionëve me vendqëndrimin e tyre. Këto dy nyje do të jenë nyje me disnivel dhe autostrada do të kalojë me nënkallim.

Gjelbërimi në qendrat e banuara të bashkisë Kuçovë: Parametrat dhe standardet e gjelbërimit për qendrat e banuara përcaktohen në VKM-në nr. 671, në nenin 83:

Gjelbërimi publik në territoret urbane:

1. Përcaktimet e këtij neni nuk përdoren për territoret që kanë përdorim homogjen B-bujqësi, N-toka natyrore dhe U-ujëra.

2. Zonat e gjelbra në nivel territori urban përbëhen nga: a) gjelbërimi i përgjithshëm publik; b) gjelbërimi publik i kufizuar; c) gjelbërimi i veçantë.

3. Standardet minimale për gjelbërimin e përgjithshëm publik, sipas llojeve përbërëse, janë:

a) 2.5m²/banor për gjelbërim në nivel njësie, përjashtuar gërmat b) dhe c) të kësaj pike dhe përfshirë kënde lojërash për fëmijë, pavarësisht numrit të popullsisë së njësisë;

b) 1m²/banor në qendra deri në 10,000 banorë dhe 4m²/banor në qendra me mbi 10,000 banorë për gjelbërim masiv në parqe dhe lulishte brenda aglomeratit.

c) 1.5m²/banor në qendra deri në 10,000 banorë dhe 2.5m²/banor në qendra me mbi 10,000 banorë për gjelbërim në rrugë, shëtitore, sheshe dhe brigje ujore, sipas dispozitave ligjore në fuqi;

ç) gjithsej për gërmat a), b) dhe c) të kësaj pike, 5m²/banor në qendra deri në 10,000 banorë dhe 9m²/banor në qendra me mbi 10,000 banorë;

d) 8m²/banor në qendra deri në 10,000 banorë dhe 17m²/banor në qendra me mbi 10,000 banorë për gjelbërim të zonës së pushimit park periferik. Kjo zonë mund të përmbajë edhe struktura të shërbimit publik për aktivitete argëtuese, kulturore, sportive, sheshe të ndryshme lojërash për fëmijë e të rritur, rrugë këmbësore, shkallare etj. Sipërfaqja e asfaltuar dhe/ose e zënë me struktura përbën jo më shumë se 5% të sipërfaqes së përgjithshme të parkut.

dh) gjithsej për gërmat ç) dhe d) të kësaj pike, 13m²/banor në qendra deri në 10,000 banorë dhe 26m²/banor në qendra me mbi 10,000 banorë.

4. Çdo strukturë banimi duhet të ketë në një rreze prej 400 metrash, të paktën një hapësirë të gjelbrë të llojit të përcaktuar në germen b) të pikës 3 të këtij neni.

5. Gjelbërimi shoqëror i kufizuar përfshin sipërfaqet e gjelbra me përdorim publik, si edhe gjelbërimin vetjak të banesave individuale tip vilë, pavarësisht nëse banesat janë të bashkëngjitura apo të shkëputura. Standardi minimal është 1 deri në 2 m²/banor dhe

varet nga tipologjia e ndërtimeve, madhësia e parcelës minimale dhe koeficienti i shfrytëzimit të territorit. Këto zona përdoren vetëm nga përdoruesit e ndërtimit, si: pacientët që përdorin hapësirën e gjelbër në një spital, klientët e një institucioni, vizitorët apo banorët e banesës individuale.

6. Gjelbërimi i veçantë përfshin struktura dhe zona me funksione, të tilla si: kopsht botanik dhe/ose zoologjik, fidanishte dhe breza sanitare mbrojtës. Standardet për kopshtin botanik dhe zoologjik vlerësohen sipas manualeve të projektimit, numrit të përdoruesve dhe aktiviteteve që parashikohet të kryhen në një zonë të tillë.

7. Standardet për parqet dhe lulishtet në pronësi private nuk janë objekt i kësaj rregulloreje.

Tabela 11. Standardet dhe parametrat aktualë dhe të propozuar të gjelbërimit në qytetin e Kuçovës.

Zona e gjelbër	Standardi	Vlera ekzistuese		Vlera e propozuar	
	m ² /banor	ha	m ² /banor	ha	m ² /banor
a) Gjelbërim në nivel njësie strukturore	2.5 m ² /banor	0	0	Kshp-të për njësitë strukturore variojnë nga 5% deri në 20%	
b) Gjelbërim masiv parqe e lulishte	4 m ² /banor	7.9	2.8	28.4	8.8
c) Gjelbërim rrugor, sheshe, brigje ujore në zonë urbane	2.5 m ² /banor	5.1	1.8	7.3	2.27
ç) a&b&c	9 m ² /banor	13	4.6	45.4	14.07
d) Park periferik	17 m ² /banor	16.7	5.94	63.2	19.5
dh) ç&d: Gjelbërim i përgjithshëm publik	26 m ² /banor	29.7	10.54	108.6	33.57
e) Fidanishte	PA	230.6	-	922.1	-
ë) Zonë ripariane	PA	165.2	-	388.9	-
f) Kopsht zoologjik	PA	PA	PA	PA	PA
g) Kopsht botanik	PA	PA	PA	PA	PA
gj) Breza sanitare, zona buferike, breza mbrojtës	PA	0	-	838.1	-
h) Pyje (pyllëzim)	PA	0	-	0	-
i) Zona të mbrojtura natyrore	PA	0	-	959.2	-
e-i) Gjelbërim i veçantë	PA	385.8	-	3108.3	-

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN; 2016

Tabela e mësipërme paraqet standardet e gjelbërimit sipas zërave të caktuar aktualë dhe të propozuar, në bazë të nenit 83 të VKM-së nr. 671. Për sa i përket gjelbërimit të përgjithshëm publik, sipas standardit, ai duhet të jetë 26m²/ banor. Me sipërfaqet aktuale të gjelbërimit ky standard nuk përmbushet, sepse është 10.54 m²/banor, ndërsa me sipërfaqet e propozuara shkon në 33.57m²/banor. Gjelbërimi i përgjithshëm publik ndahet në disa zëra: gjelbërimi në nivel njësie strukturore; gjelbërimi masiv i parqeve dhe lulishteve; gjelbërimi rrugor, i shesheve dhe i brigjeve ujore në zona urbane; gjelbërimi i parqeve periferike. Vërehet se sipërfaqet aktuale të gjelbërimit nuk e

plotësojnë standardin në asnjë nga këto zëra, ndërsa sipas sipërfaqeve të propozuara të gjelbërimit vetëm njëri nga këto zëra nuk e plotëson standardin, por që kompensohet me zërat e tjerë dhe, në total, standardi i përgjithshëm plotësohet.

Për sa i përket sipërfaqeve të tjera të parashikuara në VKM, fidanishtet aktualisht janë 23.6 ha dhe propozohet të rriten në 922.1 ha. Sipërfaqet e zonave ripariane aktualisht janë 165.2 ha dhe propozohet të rriten në 388.9 ha. Brezat sanitare aktualisht nuk aplikohen në bashkinë e Kuçovës dhe, sipas distancave të përcaktuara me ligj, si breza sanitare propozohet një sipërfaqe prej 838.1 ha, ndërsa për zonat e mbrojtura propozohet krijimi i parkut rajonal të kodrave të Kozarës, si dhe krijimi i rezervateve të menaxhuara natyrore të Belesovës dhe të Sinecit.

Zonat e hapësirave publike: Në qytetin e Kuçovës ka disa hapësira të reja publike që propozohen si zona publike, përveç hapësirave publike ekzistuese. Këto hapësira janë: zona e ish-UPN-së, zona e ish-TEC-it, zona përgjatë kanalit kullues që kalon në qytet. Zona e ish-UPN-së dhe ish-TEC-i janë njësi strukturore të veçanta. Këto zona kanë probleme të mëdha mjedisore, sepse kanë statusin e ish-zonave industriale. Për to do të ketë rehabilitim mjedisor më pas dhe rikonceptim, në mënyrë që të kthehen në hapësira publike. Këto hapësira publike do të kenë funksion rekreativ dhe çlodhës për qytetin. Hapësirë publike e propozuar është edhe itinerari i këmbësorëve dhe i biçikletave përgjatë kanalit kullues, i cili ndiqet nga kryqëzimi hyrës ekzistues i qytetit deri në zonën e varrezave të qytetit. Kjo hapësirë mund të shërbejë edhe si zonë për aktivitete sportive si vrap në natyrë dhe ecje me biçikleta. Kjo hapësirë do të ketë edhe zona të gjelbra, të cilat janë të domosdoshme sepse do të shërbejnë edhe si brez mbrojtës i zonave industriale në afërsi.

Itineraret e biçikletave dhe të këmbësorëve përfshihen në këto hapësira publike, nga të cilat mund të përmendim itinerarin e kodrave të Kuçovës, i cili fillon në zonën e Kishës së Shën Kollit në Perondi, kalon në zonat e kodrave të Kuçovës dhe përfundon në afërsi të urës mbi lumin Devoll, i cili lidh Kuçovën me Kozarën. Bulevardi kryesor i qytetit synon të kthehet në një hapësirë për këmbësorë, si dhe propozohet të zgjatet në pjesën perëndimore deri në afërsi të kanalit kullues që ndodhet në qytet, si dhe të lidhet me zonën rekreative të ish-UPN-së. Gjithashtu, si hapësira publike të gjelbra Bashkia përfshin edhe zonën e kodrave, të cilat janë të përshtatshme si zona çlodhjeje dhe argëtimi. Një zonë tjetër që do të ketë ndërhyrje që të kthehet në hapësirë të gjelbër është edhe zona e meandrimit të lumit Devoll në afërsi të venddepozitimit ekzistues të mbetjeve, e cila do të trajtohet si zonë rekreative me pemë të larta.

Hapësirat publike në njësitë administrative: Hapësirat publike që janë menduar të propozohen janë rikonceptimet e shesheve qendrore të qendrave të njësive administrative që ndodhen në Lumas, Perondi dhe Kozarë. Si pjesë e ndërhyrjes së njësive strukturore ku përfshihen këto sheshe do të jetë edhe rikonceptimi që ka të bëjë me zhvillimin e projekteve të dizajnit të këtyre hapësirave publike. Gjithashtu, si hapësirë publike mund të quhet edhe zona e parkut rajonal të Kozarës, e cila është një zonë e gjelbër që pret të ketë investime në infrastrukturën rrugore për t'u aksesuar më mirë. Kjo zonë është një zonë e përshtatshme për aktivitete në natyrë si piknikët.

- **Njësitë strukturore të Planit të Përgjithshëm Vendor të bashkisë së Kuçovës**

Një nga etapat më të rëndësishme të Planit të Përgjithshëm Vendor është edhe përcaktimi i njësive strukturore të planit. Në këtë seksion do të shpjegohen kriteret bazë të ndarjes së njësive strukturore të Planit të Përgjithshëm Vendor të bashkisë së

Kuçovës, mënyrat e ndërhyrjes së njësive strukturore, si dhe njësitë strukturore që shkojnë për PDV-në. VKM-ja nr. 671, datë 29.7.2015, “Për miratimin e rregullores së planifikimit të territorit”, në seksionin 7, në nenin 75, shpjegon ç’është një njësi strukturore, si dhe kriteret bazë që duhet të ketë një njësi strukturore.

Njësia është ndarja më e vogël e territorit për qëllime zhvillimi, e cila përcaktohet gjatë procesit të planifikimit. Autoriteti i planifikimit përcakton kufijtë e njësive në Planin e Përgjithshëm Vendor në mënyrë të tillë që një njësi:

- të mos ketë përdorime të papërputhshme dhe me ndikime negative mes tyre, veç rasteve kur parashikohen kushte shtesë për realizimin e një zhvillimi;
- të jetë kompakte dhe e njëtrajtshme sa i përket tipologjisë hapësinore të parashikuar nga plani;
- të ketë tregues dhe kushte të njëtrajtshme të zhvillimit sipas rregullores së zhvillimit;
- të kufizohet nga rrjeti rrugor, pavarësisht nga kategoritë e rrugëve dhe, sipas rastit, nga liNjA hekurudhore, breza mbrojtës dhe sanitarë, brigje ujore, përrenj, lumenj apo elemente të tjera lineare dhe të dukshme në territor;

Veç këtyre kriterëve janë marrë në konsideratë edhe kriteret e tjera, si më poshtë:

- Vijat e dukshme në hartë/fotografi ajrore të pronësisë apo të ndarjes së qartë të përdorimeve;
- Distancat nga trupat ujorë, distancat nga zonat industriale, distancat dhe mënyrat e zhvillimeve përgjatë objekteve infrastrukturore të rëndësisë kombëtare;
- Qëllimi i synuar në të ardhmen për zhvillimin në zonë;
- Ndërhyrjet përmirësuese/plotësuese infrastrukturore;
- Raporti sipërfaqe – nr. pronësish/parcelash të dukshme;
- Mënyra e ndërhyrjes në territor, e analizuar së bashku me funksionin e propozuar apo përdorimin e ardhshëm të tokës;
- Qëllimi i synuar për mbrojtjen apo konservimin e territoreve dhe elementeve territoriale të caktuara;
- Kushtëzime ligjore sektoriale;
- Konsultat me pronarë të tokave dhe grupe të interesit në lidhje me zhvillimin e zonave të caktuara.

Ndërkohë, ndër këto njësi strukturore disa janë përzgjedhur për të qenë subjekt i PDV-së. Kriteret për përzgjedhjen e zonave për PDV-në janë përcaktuar në rregulloren e planifikimit të miratuar me VKM-në nr. 671 në vitin 2015. Këto kriteret janë:

- a) Zhvillimi dhe/ose rizhvillimi, sipas parashikimeve të PPV-së;
- b) Ndryshimi i përdorimit të tokës dhe kushteve të zhvillimit, sipas parashikimeve të PPV-së dhe drejtimeve të kësaj rregulloreje;
- c) Investimet publike që ndikojnë në ndryshimin ose rishpërndarjen e treguesve të zhvillimit, sipas parashikimeve të PPV-së;
- ç) Programet e transferimit të së drejtës për zhvillim dhe të intensitetit me kushte, sipas parashikimeve të PPV-së dhe drejtimeve të neneve 30 dhe 31 të ligjit.

Veç këtyre kriterëve, sipas rastit janë marrë në konsideratë edhe kriteret e mëposhtme:

- Mënyra e ndërhyrjes në territor, e analizuar së bashku me funksionin e propozuar apo përdorimin e ardhshëm të tokës;
- Raporti sipërfaqe – nr. pronësish/parcelash të dukshme;

- Lehtësia e realizimit të zhvillimit në bazë parcele përkundrejt atij në bazë zone/njësie dhe mënyra e menaxhimit të procesit;
- Prioriteti kohor i bashkisë për ndryshime/zhvillim në zonë;
- Konsultat me pronarë të tokave dhe grupe të interesit në lidhje me zhvillimin e zonave të caktuara.

Njësiti strukturore të lumenjve: Në këto njësi strukturore përfshihen pjesët e shtratit të lumenjve, zonat ripariane të lumenjve dhe, në rastet kur zonat ripariane janë më të vogla se 20 m, që është distanca minimale që përcakton ligji për ushtrimin e veprimtarive të ndryshme në brigje, janë përfshirë edhe toka bujqësore në brendësi të kësaj distance. Pra, në këto raste, kufiri i njësive strukturore është distanca 20 m nga lumi. Këto njësi strukturore do të kenë përdorim miks, sepse në këto njësi përfshihen tri lloje përdorimesh që janë: kategoria ujore (shtrati i lumit dhe lumi), kategoria natyrore (këtu përfshihen zonat ripariane) dhe kategoria bujqësore (sipas rastit, këtu përfshihen tokat bujqësore në distancë më të vogël se 20 m nga lumi). Këto njësi strukturore do të kenë disa mënyra ndërhyrjeje të kombinuara. Pjesët e lumit dhe të shtratit të lumit do të jenë zona konservimi, zonat ripariane do të jenë zona rehabilitimi mjedisor dhe trajtimi perizazhistik, ndërsa zonat bujqësore që janë pjesë e këtyre njësive strukturore, do të jenë zona konservimi, të cilat do të kenë si kriter mbjelljen e kulturave bujqësore, kryesisht pemëtores, me qëllim ruajtjen e territorit nga erozioni dhe veprimtaria e lumit.

Njësiti strukturore të zonave naftëmbajtëse: Në këto njësi përfshihet sipërfaqja e tokës e cila është në një distancë më të vogël se 50m nga pusët e naftës. Kriteri i dytë i përcaktimit të këtyre njësive strukturore është kufiri i pronësisë. Përgjithësisht, tentohet që, në rastet kur prona do të ndahet, të kemi ndarje të pronës në formë të atillë që pjesa e pronës e cila është jashtë zonës naftëmbajtëse të jetë e shfrytëzueshme për qëllime të pronarit të saj. Këto zona do të jenë zona ekskluzive për veprimtarinë industriale të nxjerrjes së naftës në të cilat nuk do të lejohet një veprimtari tjetër. Mënyra e ndërhyrjes do të jetë ngrirje dhe zhvendosje urbane. Zhvendosja urbane do të aplikohet si mënyrë ndërhyrjeje në një njësi strukturore që cilësohet si zonë industriale e nxjerrjes së naftës. Kjo ndodh sepse zonat e banuara ndodhen në një distancë mjaft të vogël me pusët. Në këto njësi strukturore nuk do të lejohet të prodhohen as prodhime bujqësore të cilat mund të jenë të dëmshme për shëndetin e njeriut i cili i konsumon. Këto njësi strukturore do të kenë masa për sigurimin e puseve dhe pastrimin mjedisor në zonat përreth tyre, si dhe për mbjelljen e bimëve që rrisin sasinë e oksigjenit në ajër.

Njësia strukturore e parkut rajonal ka patur relievin si kriter të përcaktimit të kufirit të saj, duke përfshirë në një njësi strukturore të gjithë zonën e kodrave, e cila ndodhet në zonën e Kozarës. Në këtë njësi përfshihen zona të cilat janë të mbjella me drurë frutorë, si dhe kultura të tjera bujqësore. Do të propozohet që të ketë programe mbjelljeje me pemë frutore në disa zona. Në zonat natyrore të kësaj njësie do të ketë trajtime të peizazhit, si dhe zona konservimi. Gjithashtu, do të ketë edhe ndërhyrje infrastrukturore për përmirësimin e aksesit të zonës. Në këtë njësi kemi ekzistencën e një zone e cila ka puse naftë e, si rrjedhojë, në këtë zonë nuk do të lejohet mbjellja e produkteve bujqësore në një distancë deri në 50 m nga pusët. Kjo zonë do të ketë masa për sigurimin e puseve nga rrjedhjet dhe masa për uljen e emetimeve të tyre në ambient.

Njësia strukturore e aeroportit: Si kriter të përcaktimit të saj kjo njësi strukturore ka pronësinë dhe përdorimin e tokës. Mënyra e ndërhyrjes do të jetë ngrirja dhe

konservimi, sepse ndërhyrja në këtë zonë është në kompetencën e institucioneve qendrore, sepse klasifikohet si zonë me rëndësi kombëtare.

Njësitë strukturore bujqësore: Si kriter bazë të përcaktimit të tyre njësitë bujqësore kanë funksionalitetin e tyre, rrjetin rrugor, si dhe pronësinë. Për këto njësi do të propozohet konservim. Në disa raste në këto njësi janë përfshirë edhe ndërtime të cilat janë në zona bujqësore. Për këto ndërtime propozohet ngrirja urbane.

Njësitë strukturore natyrore: Si kriter të përcaktimit të tyre njësitë strukturore natyrore kanë rrjetin rrugor dhe format e relievit të cilat strukturojnë territorin. Në këto njësi propozohet konservim dhe rehabilitim mjedisor.

Njësitë strukturore të autostradës: Ky grupim i këtyre njësive ka të përbashkët vetëm kalimin e autostradës nëpër këto njësi. Në këto njësi do të respektohen distancat nga akset rrugore, që janë 25 m brez.

Njësitë strukturore të ndërtueshme:

Njësitë strukturore të fashës ekonomike: Këto njësi strukturore përfshijnë zonën përgjatë aksit kryesor Ura Vajgurore- Kuçovë. Ato kanë si kriter kryesor kufirin e pronësisë. Kështu, në këto njësi do të përfshihen të gjitha pronat që janë në vijën e parë në afërsi të rrugës, kurse në rastet kur vlerësohet që prona është shumë e madhe për t'u përfshirë e gjitha këto njësi strukturore bëhet një ndarje e pronës në mënyrë të atillë që të jetë e shfrytëzueshme në të dyja njësitë strukturore. Gjithashtu, kriter për përcaktimin e njësive strukturore janë edhe akset pingule të aksit kryesor Ura Vajgurore- Kuçovë. Mënyra e ndërhyrjes do të jetë ndërhyrje me zhvillim, sepse këto njësi pritet të krijojnë një zonë të mirëfilltë të bizneseve dhe shërbimeve, si dhe do të kenë parametra zhvillimi dukshëm me të lartë se parametrat ekzistues që ka zona. Gjithashtu, në shumë pjesë të këtyre njësive do të kemi konvertime nga toka bujqësore në tokë truall. Kjo sjell edhe ndryshimin e përdorimit ekzistues të tokës. Tipologjitë ndërtimore mund të jenë ndërtime 3-4 kate kolektive ose individuale të përshtatshme për biznes, por edhe për funksion rezidencial. Këto njësi, nga karakteristikat që kanë për zhvillim, bazuar në VKM-në nr. 671, shkojnë të gjitha për PDV-në.

Njësitë strukturore të qytetit të Kuçovës: Qyteti i Kuçovës qartësisht ndahet në dy zona të mëdha. Ky dallim i këtyre zonave sjell edhe ndryshimin e kriterëve të përcaktimit të kufijve të njësive strukturore. Këto njësi strukturore qartësisht do të ndryshojnë nga mënyra e ndërhyrjes, tipologjia e ndërtimit, si dhe përdorimet që do të kenë. Zona fushore e qytetit të Kuçovës do të ketë përdorim toke mikse, sepse është zona ku do të vendosen zonat e shërbimeve, zonat e argëtimit, zonat industriale, si dhe zonat e banimit me dendësi të ndryshme. Zona kodrinore e qytetit të Kuçovës do të ketë përdorimin tokë bazë "banim" kryesisht me dendësi të mesme të ulët, të plotësuar me shërbime mbështetëse. Së pari, do të shpjegojmë kriteret, mënyrat e ndërhyrjes, si dhe tipologjitë e propozuara të zonës fushore dhe, së dyti, do të shpjegojmë kriteret, mënyrat e ndërhyrjes dhe tipologjitë e propozuara të zonës kodrinore.

Njësitë strukturore të zonës fushore me përdorim mikse:

Njësitë strukturore të industrisë dhe të shërbimeve: Këto njësi strukturore ndodhen në zonën mikse, përkatësisht përgjatë rrugës "Naftëtari", që është ruga kryesore hyrëse

për në qytetin e Kuçovës, si dhe përgjatë rrugës “Llambi Shella”. Si kriter të përcaktimit të tyre këto njësi kanë tipologjinë ekzistuese të ndërtimit që janë ndërtesa të përshtatshme për magazinim. Gjithashtu, kriter tjetër është rrjeti rrugor dhe kufiri i pronësisë. Këto njësi strukturore kanë qenë dhe më parë zona industriale dhe kanë probleme mjedisore dhe të degradimit të strukturave. Mënyra e ndërhyrjes në këto zona do të jetë rigjenerimi i tyre me përdorim miks “shërbime” dhe “industri” me tipologji të njëjtë ndërtimore. Bazuar në këto karakteristika, si dhe bazuar në VKM-në nr. 671, këto njësi do të kenë PDV.

Njësitë strukturore industriale të veprimtarisë së naftës në qytetin e Kuçovës: Në qytetin e Kuçovës do të propozohen 4 njësi strukturore të cilat kanë të bëjnë me veprimtarinë e përpunimit dhe nxjerrjes së naftës. Si kriter të përcaktimit të kufijve të tyre këto njësi kanë përdorimin e tokës, rrjetin rrugor, mënyrën e ndërhyrjes që do të kenë këto njësi strukturore, si dhe distancën e zonës mbrojtëse sanitare, që është 50 m nga këto objekte. Mënyrat e ndërhyrjes që propozohen janë ngrirje, zhvendosje, si dhe rehabilitim mjedisor. Në këto njësi vërehet qartë që ka ndërtime me funksion “banim”. Për këtë përdorim toke do të ketë ngrirje dhe zhvendosje të këtyre banorëve. Në këto njësi do të lejohen vetëm aktivitetet industriale të përpunimit të naftës. Në këto zona do të ndërmerren masa për forcimin e sigurisë dhe zvogëlimin e pasojave në mjedis të këtyre veprimtarive.

Njësia strukturore e zhvillimit të banesave sociale: Kjo njësi ndodhet në zonën fushore dhe bën pjesë në njësitë e banimit në pjesën veriperëndimore të qytetit. Në këtë njësi do të ndiqet programi i strehimit social. Kriteret e përcaktimit të kësaj njësie janë rrjeti rrugor dhe pronësia. Mënyra e ndërhyrjes në këtë zonë është zhvillimi dhe dendësimi, sepse do të kemi ndryshim të përdorimit të tokës, të tipologjisë së ndërtimit, si dhe të parametrave të zhvillimit. Kjo njësi, në bazë të kompleksitetit të zhvillimit që ka, do të zhvillohet me PDV. Tipologjia e ndërtimit që do të propozohet do të jetë banesa kolektive me lartësi deri në 3-4 kate.

Njësitë strukturore të zonave të aktiviteteve sociale dhe rekreative: Këto njësi strukturore janë 3: njësia strukturore e ish-UPN-së, njësia strukturore e zonës e ish-TEC-it, si dhe njësia strukturore e stadiumit të qytetit. Si kriter bazë të përcaktimit të këtyre njësive është sistemi rrugor, përdorimi i tokës, si dhe mënyrat e ndërhyrjes. Në dy njësitë e para mënyra e ndërhyrjes do të jetë rehabilitimi mjedisor dhe rikonceptimi i tyre, duke qenë se janë zona ish-industriale dhe paraqesin problematikë mjedisore dhe degradim. Që të kthehen në zona rekreative të qytetit, përpos rehabilitimit mjedisor, ato kanë të domosdoshme edhe projekte rikonceptimi të tyre. Njësitë e ish-UPN-së dhe ish-TEC-it do të zhvillohen me PDV, në bazë të VKM-së nr. 671. Njësia strukturore e stadiumit do të ketë rigjenerim dhe rikonceptim.

Njësia strukturore e tregut të lirë të qytetit të Kuçovës: Si kriter bazë të përcaktimit të saj kjo njësi ka përdorimin dhe rrjetin rrugor. Si njësi strukturore nuk do të ketë ndryshim përdorimi, por do të zhvillohet me parametra të tjerë. Në këtë situatë, mënyra e ndërhyrjes do të jetë rihvillimi. Përveç zonës së tregut të lirë të qytetit propozohet të ndërtohet edhe pika e grumbullimit të produkteve bujqësore, si dhe plotësimi me shërbime mbështetëse.

Njësitë strukturore të banimit: Njësitë strukturore të banimit në zonën mikse ndahen në tri grupime: grupimi i njësive strukturore të banimit në hyrje dhe në dalje të qytetit të Kuçovës që ndodhen përgjatë akseve rrugore kryesore, grupimi i njësive strukturore të banimit në afërsi të zonave industriale të naftës, si dhe njësitë strukturore qendrore të banimit.

Grupimi i parë janë njësitë e banimit të ndodhura në hyrje dhe në dalje të qytetit të Kuçovës të cilat si kriter të përcaktimit të tyre kanë rrjetin rrugor, tipologjinë ndërtimore, përdorimin e tokës, si dhe problematikat. Këto njësi, aktualisht, janë njësi me dendësi të ulët, ndaj propozohet dendësim me mbushje urbane, si dhe ristrukturim infrastrukturor. Tipologjia e ndërtimit do të vazhdojë të jetë e njëjta, me ndërtime individuale me lartësi dy deri në tri kate. Në këto njësi vërehet se ka puse naftë, ndaj në një distancë prej 50 m nga pusët nuk lejohet të ndërtohet dhe duhet të propozohen masa mbrojtëse për zvogëlimin e pasojave që kanë në mjedis.

Njësitë strukturore të banimit në afërsi të zonave industriale të naftës: Grupimi i dytë janë tri njësi strukturore në periferi të qytetit të Kuçovës të cilat kanë një problematikë të njëjtë sepse ndodhen në mes dy njësive strukturore të industrisë së përpunimit të naftës. Si kriter të përcaktimit të tyre këto njësi kanë mënyrat e ndërhyrjes dhe rrjetin rrugor. Mënyra e ndërhyrjes është ngrirja e cila nuk lejon zhvillime të reja në zonë, sepse klasifikohet si një zonë me problematikë të madhe mjedisore. Në një fazë të mëvonshme këto njësi mund të propozohen për zhvendosje.

Njësitë strukturore qendrore të banimit: Grupimi i fundit i njësive strukturore të zonës mikse janë njësitë strukturore qendrore të banimit. Ky grupim përbëhet nga 3 njësi strukturore të cilat kanë interes më të madh për zhvillim. Nga grupet e interesit dy njësitë e para ndodhen në zonën qendrore të qytetit përgjatë rrugës "Stanisllav Zuber", që është aksi kryesor i qytetit. Kriteret kryesore të përcaktimit të tyre janë: rrjeti rrugor, mënyra e ndërhyrjes, tipologjia dhe pronësia. Këto njësi strukturore do të kenë zhvillime dukshëm me parametra me të lartë se sa ata ekzistues. Tipologjia e ndërtimit do të jetë banesa kolektive me përdorim miksi "banim" dhe "shërbime". Njësia e tretë e këtij grupimi do të ketë zhvillime ndërtimore vetëm në anën lindore të saj, ndërsa për në anën perëndimore do të propozohen breza mbrojtës me pemë të larta për të mbrojtur zonën e banimit nga zonat industriale. Gjithashtu, do të respektohet distanca 50 m nga zona industriale për ndërtimet. Në bazë të këtyre karakteristikave, si dhe në bazë të VKM-së nr. 671, këto njësi zhvillohen me PDV.

Njësitë strukturore të zonës kodrinore me përdorim bazë "banim": Njësitë strukturore të kësaj zone ndahen në tri grupime: njësitë strukturore ndërmjet akseve rrugore "Stanislav Zuber" dhe "Rrugës së Re", grupimi i njësive strukturore të banimit kodrinore, si dhe grupimi i njësive strukturore të banimit periferike.

Grupimi i njësive strukturore ndërmjet dy akseve kryesore përfshin dy njësi të cilat janë të ndërtuara me ndërtesa kolektive në periudhën e realizmit socialist. Si kriter bazë i përcaktimit të këtyre njësive është tipologjia ndërtimore dhe rrjeti rrugor. Përdorimi i këtyre njësive si përdorim bazë ka "banimin", por është i kombinuar me "shërbime" dhe "institucione", duke qenë se po flasim për një zonë qendrore të qytetit. Në njërin njësi propozohet konservim, sepse është një njësi që ka parametra të lartë të zhvillimit ekzistues. Një veçori tjetër është që synohet të ruhet ky bllok ndërtimesh si pjesë e arkitekturës së realizmit socialist. Në njësinë tjetër propozohet dendësim me intensifikim, sepse në këtë njësi kemi tipologji ndërtimi mikse dhe ka hapësira për zhvillime të reja.

Grupimi i njësive strukturore rezidenciale kodrinore përfshin të gjitha njësitë e anës lindore të qytetit të cilat janë përreth qendrës së qytetit. Si kriter kryesor të përcaktimit të tyre këto njësi kanë rrjetin rrugor dhe tipologjinë e ndërtimit. Ndërhyrja që propozohet në këto njësi strukturore është dendësimi me intensifikim.

Grupimi i njësive strukturore periferike përfshin të gjitha njësitë strukturore në anën lindore të qytetit të cilat janë në kufijtë e zonës urbane. Si kriter bazë të përcaktimit të tyre këto njësi kanë rrjetin rrugor, pronësinë, si dhe kufirin ekzistues të zonës urbane. Pra, do të ndiqet me rigorozitet kufiri ekzistues i zonës urbane dhe nuk do të ketë zhvillime të reja në drejtim të kodrave. Mënyra e ndërhyrjes së këtyre njësive strukturore do të jetë dendësimi me mbushje urbane dhe konsolidimi. Këto mënyra ndërhyrjeje nuk lejojnë zhvillime intensive të këtyre zonave. Tipologjia ndërtimore propozohet të jetë e njëjtë dhe karakteri i këtyre zonave të forcohet. Me këto mënyra ndërhyrjeje synohet mbrojtja e kodrave nga zhvillimet ndërtimore.

Njësitë strukturore të fashës së banimit Rreth Tapi – Kuçovë: Këto njësi strukturore përfshijnë zonat të cilat janë përgjatë aksit rrugor që lidh fshatin Rreth Tapi me aksin rrugor Ura Vajgurore-Kuçovë dhe përfundon në skajin jugor të qytetit të Kuçovës. Këto njësi strukturore kriter të përcaktimit të tyre kanë pronësinë, tipologjinë e propozuar dhe mënyrën e ndërhyrjes. Mënyrat e ndërhyrjes do të jenë konsolidimi dhe, në disa raste, dendësimi me mbushje urbane. Përdorimi bazë i tokës do të jetë “banimi” dhe tipologjia do të jetë ndërtime individuale me lartësi maksimale 2-3 kate. Këto njësi nuk do të kenë parametra të lartë zhvillimi në krahasim me parametrat ekzistues të tyre.

Njësitë strukturore të fashave të banimit Gegë dhe Drizë: Këto njësi strukturore janë dy grupe njësish të cilat kanë karakteristika të njëjta. Kriteret e përcaktimit të tyre janë pronësia, mënyrat e ndërhyrjes dhe përdorimi i tokës. Këto njësi janë njësi me përdorim bazë “banimin” dhe mënyra e ndërhyrjes do të jetë konsolidimi urban, sepse do të synohet të ruhet karakteri aktual i tyre. Kjo do të thotë që këto zona do të kenë zhvillime me parametra pak më të lartë sesa parametrat ekzistues të zhvillimit. Këto njësi, me zhvillimin që do t’u jepet, do të krijojnë zona urbane përgjatë akseve rrugore duke ruajtur karakterin e tyre.

Njësitë strukturore të fashës Perondi: Njësitë strukturore të fashës funksionale të Perondisë do të ndahen në dy grupime, të cilat dallohen nga mënyrat e ndërhyrjes, ndërsa kriteret e tjera të përcaktimit të tyre janë të njëjta. Si kriter bazë këto njësi do të kenë pronësinë si dhe rrjetin rrugor. Këto njësi përfshijnë të gjitha zonat nga fshati Perondi deri në fshatin Goraj. Njësia qendrore e fshatit Perondi do të ketë mënyrë ndërhyrjeje me dendësim dhe përdorimi i saj do të jetë përdorim miks, ku si bazë do të ketë “banimin”, por do të propozohen edhe përdorime “shërbimesh” plotësuese. Do të ketë ndërtime me intensitet të mesëm-të ulët. Në njësitë e tjera ndërhyrja do të jetë konsolidimi urban, në mënyrë që të ruhet karakteri i zonave, intensiteti i ndërtimit do të jetë i ulët dhe përdorimi kryesor do të jetë “banim”.

Njësitë strukturore të Kozarës: Si kriter të përcaktimit të tyre njësitet strukturore të fshatit Kozarë do të kenë rrjetin rrugor dhe pronësinë. Për nga mënyra e ndërhyrjes dhe e përdorimit do të kemi dy lloje njësish. Njësia qendrore e fshatit do të ketë përdorim miks, ndërhyrja do të jetë dendësimi me mbushje urbane dhe rikonceptimi i intensitetit të ndërtimit do të jetë i mesëm- i ulët. Në njësitë e tjera strukturore të fshatit ndërhyrja do të jetë konsolidimi urban, dhe përdorimi bazë do të jetë “banimi” dhe intensiteti i ndërtimit do të jetë i ulët në mënyrë që të ruhet karakteri i zonave.

Njësia strukturore e Lumasit: Si kriter bazë të përcaktimit të saj njësia strukturore e Lumasit ka përdorimin dhe pronësinë e tokës. Metoda e ndërhyrjes do të jetë dendësimi dhe rikonceptimi, ndërsa intensiteti i ndërtimit do të jetë i ulët, në mënyrë që zona të ruajë karakterin që ka.

Njësitë strukturore të fshatrave: Si kriter bazë këto njësi kanë rrjetin rrugor, përdorimin e tokës dhe pronësinë. Mënyra e ndërhyrjes që propozohet në këto njësi është konsolidimi urban, kurse parametrat e zhvillimit do të jenë minimalë. Ajo që synohet është ruajtja e karakterit të këtyre zonave.

- **Instrumentet e drejtimit të zhvillimit**

Përsa i përket instrumenteve të drejtimit të zhvillimit në Bashkinë Kuçovë janë përdorur tre lloje instrumentash: BID, TDZH dhe INK:

BID- instrument që përdoret në zonat e zhvillimit të bizneseve; TDZH- Transferimi i të drejtës së zhvillimit; INK- Instrumenti i intensitetit të ndërtimit me kusht.

BID ose zonat e zhvillimit të Biznesit në thelb është një partneritet public privat me anë të të cilit pronarët e bizneseve zgjedhin të kontribuonjë financiarisht për zhvillimin mirëmbajtjen dhe promovimin e zonës. Ky instrument ndikon në mënyrë direkte në zonë si dhe rrit prerformancën ekonomike të bizneseve dhe zones në përgjithësi. TDZH-Transferimi i të drejtave të zhvillimit, është një teknikë e menaxhimit të përdorimit të tokës që transferon zhvillimin nga një zonë ku bashkia dëshiron të ketë më pak zhvillim tek zonat ku njësia vendore synon të ketë më shumë zhvillim , në përputhje me planin e përgjithshëm vendor të territorit (PPV)

INK-Intensiteti i ndërtimit me kushte është një instrument që i jep mundësi zhvilluesit të ndërtojë me një intesitet ndërtimi më të lartë në zona të caktuara të bashkisë me kusht që zhvilluesi të ofrojë investime publike.

Njësitë strukturore ku është caktuar që të përdoret instrumenti i BID janë njësitë e fashës ekonomike që lidhin Kuçovën me Urën Vajguore.

Njësitë strukturore ku është caktuar që të përdoret TDZH janë dy llojesh njësi strukturore me TDZH marrëse dhe njësi strukturore me TDZH dhënëse. Njësitë e TDZH dhënëse janë 3. Këto zona janë përkatësisht zonat me kodifikim 4/77, 4/27 dhe 4/26 të cilat ndodhen në periferi të qytetit të Kuçovës kanë presion për ndërtimi dhe janë njësi që ndodhen në afërsi me zonat e naftës. Njësitë strukturore të TDZH marrëse janë njësitë me kodifikim 1/4 dhe 1/53, të cilat janë zona qendrore ku interesi për zhvillim është i madh.

Njësitë strukturore në të cilat është vendosur të aplikohet intensiteti i ndërtimit me kusht (INK) janë njësitë me kodifikim 1/4 dhe 1/11. Në njësinë 1/4 intesiteti i propozuar pa kushte për banimin është 1.6 dhe për shërbimet është 1.7, ndërsa intesiteti shtesë me kusht është 0.3 si për banimin dhe për shërbimet. Intesiteti total i propozuar me kusht është 1.9 për banimin dhe 2 për shërbimet, lartësia maksimale pa kushte është 5 kate dhe 17 m ndërsa lartësia maksimale me kushte është 6 kate dhe 20 m. Në njësinë 1/11 Intesiteti i propozuar pa kushte është 1 për banimin dhe 1.2 për shërbimet. Intesiteti shtesë me kushte është 0.3 si për banimin dhe për shërbimet si dhe intesiteti total i propozuar me kushte është 1.3 për banimin dhe 1.5 për shërbimet. Ky intesitet me kusht në këto raste mund të jepet për investime publike të ndryshme të cilat i merr përsipër zhvillusi. Sugjerohet që investimi publik të jetë ndërtimi i banesave sociale.

3.2.2 Shërbimet dhe infrastrukturat publike

Projektet kombëtare dhe rajonale do të kenë impakt të madh në bashkinë e Kuçovës. Projekti më i rëndësishëm që ka Shqipëria, sipas SETTO-s (South- East Transport Observatory, institucion i rëndësishëm që orienton strategjitë e transportit në Ballkan dhe unifikon prioritetet e infrastrukturës së vendeve që janë pjesë e saj në bazë të strategjive kombëtare), është Boshti Qendror Jugor.

Duke ju referuar Planit të Përgjithshëm Kombëtar (PPK) 2015-2030, miratuar në maj 2016, i cili ka dhënë disa direktiva të rëndësishme, të cilat do të kenë ndikim në planet e përgjithshme rregulluese që po hartohen. Ndër elementet kryesorë të Planit Kombëtar është infrastruktura dhe transporti në nivel kombëtar dhe rajonal, të cilat do të kenë ndikim në Planin e Përgjithshëm për bashkinë e Kuçovës. Projekti i vetëm infrastrukturor që propozon PPK dhe ndikon drejt për drejt në territorin e bashkisë Kuçovë, është Boshti Qendror Jugor [Tiranë–Elbasan - Berat - Gjirokastër] i cili përforcon lidhjen Veri – Jug të vendit si dhe integron Shqipërinë me korridoret europiane qendrore. Gjithashtu përmirëso lidhjet e qendrave urbane në brendësi të territorit.

Kjo infrastrukturë do të sjellë një lidhje më optimale ndërmjet Shqipërisë Qendrore dhe Jugore. Boshti Qendror Jugor është i gjatë 180 km dhe do të lidhë Tiranën me pjesën jugore të vendit, ku 10 % e kësaj rruge është ekzistuese, 15 % është duke u planifikuar, si dhe ngelet për t'u planifikuar edhe 75 %. Ky projekt është planifikuar që në periudhën janar- dhjetor 2007.²⁰

Boshti qendror jugor do të ndikojë në mënyrë të drejtpërdrejtë në bashkinë e Kuçovës. Sipas informacioneve të marra nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, ky projekt është në fazën e studimit të fizibilitetit, kështu që nuk ka një gjurmë të saktë se ku do të kalojë kjo autostradë, por ky itinerar pritet të ndërtohet në pjesën perëndimore të qytetit të Kuçovës, përgjatë luginës së lumit Devoll. Duke parë që nuk ka një gjurmë ekzistuese, në propozimet për infrastrukturën rrugore jepet varianti se ku pritet të ndërtohet kjo infrastrukturë rrugore i cili paraqitet në figurën e mëposhtme.

Lëvizja: Në këtë seksion do të njihemi me propozimet e rrjetit rrugor sipas funksionalitetit, sipas kodit rrugor, si dhe sipas mënyrave të ndërhyrjes në akset rrugore. Së pari do të shpjegohet rrjeti rrugor i propozuar sipas funksionalitetit, së dyti do të shpjegohet rrjeti rrugor i propozuar sipas kodit rrugor dhe së treti do të shpjegohet rrjeti rrugor i propozuar sipas mënyrës së ndërhyrjes.

Rrjeti i propozuar rrugor sipas funksionalitetit të rrugëve ndahet në këto kategori: Kategoria e parë është autostrada Elbasan-Cërrik-Kuçovë –Berat, që ndryshe quhet Boshti i Jugut, i cili, në kuadër të PPK-së, kalon në luginën e lumit Devoll dhe lidhet me aksin kombëtar Lushje-Berat. Sipas propozimeve të funksionalitetit, ky aks rrugor do të jetë më vete. Kategoria e dytë e akseve të propozuara sipas funksionalitetit janë akset radiale të bashkisë, të cilat mund të quhen rrugët hyrëse-dalëse të qytetit të Kuçovës. Këto akse rrugore janë: Kuçovë- Ura Vajguore- Berat, Kuçovë-Belsh-Elbasan, Kuçovë-Cërrik-Elbasan, Kuçovë-Kozarë-Lushnje, Kuçovë Arrëz (në këtë aks do të ndërtohet një urë në afërsi të bashkimit të lumenjve Osum dhe Devoll, si dhe një urë tjetër mbi lumin Devoll që bën lidhjen e këtij aksi me fshatin Kozarë), si dhe Kuçovë-Lapardha-Berat. Kategoria tjetër e rrjetit rrugor janë rrugët lidhëse rurale, të cilat kanë një rëndësi të madhe përsa i përket lidhjes që qyteti i Kuçovës ka me qendrat kryesore të banuara të bashkisë Kuçovë. Gjithashtu, ato kanë edhe rëndësi ekonomike për këto zona. Këto rrugë rrisin aksesin e këtyre qendrave të banuara në

drejtim të qytetit të Kuçovës. Në këtë kategori bëjnë pjesë këto akse: Kuçovë-Perondi- Goraj- Drizë- Gegë- Kuçovë (ky aks unazor rrit aksesin në zonat përreth qytetit të Kuçovës), Kuçovë- Lapardha-Vodhëz- Lumas- Belesovë- Mandrakë, si dhe Kuçovë- Tapi- Rreth Tapi. Në këtë kategori përfshihen edhe akset tërthore që bëjnë lidhjen e qytetit të Kuçovës me aksin rrugor të Lumasit. Këto akse rrugore janë: Kuçovë- Drizë- Velagosht- Lumas, Kuçovë- Pashtraj- Bardhaj- Lumas dhe Kuçovë- Magjatë- Sheqëz- Lumas. Kategoria tjetër e rrugëve janë rrugët rurale të cilat shtrihen në zona kodrinore dhe fushore dhe lidhin fshatra të vegjël me njëri-tjetrin. Këto akse rrugore mund të ndahen në rrugë turistike dhe rrugë bujqësore. Gjithashtu, kemi edhe shtigjet, të cilat janë rrugë ekzistuese kryesisht ndër zonat kodrinore-malore të bashkisë së Kuçovës. Këto shtigje do të krijojnë itineraret turistike për zhvillimin e turizmit natyror. Kategoria e fundit janë rrugët e fshatrave ku përfshihen të gjitha rrugët në brendësi të zonave të banuara të fshatrave.

Përsa i përket rrjetit të propozuar sipas funksionalitetit në shkallë qyteti kemi këto kategori: rrugët kryesore të qytetit, rrugët dytësore të qytetit, si dhe rrugët dytësore kodrinore të qytetit. Akset kryesore të qytetit janë akset të cilat lidhin në mënyrë gjatësore dhe tërthore zonën kodrinore me zonën fushore të qytetit. Rrugët dytësore janë kryesisht rrugët të cilat kanë një rëndësi dytësore në lidhjen e qytetit dhe ndodhen në zonën fushore të tij. Rrugët dytësore kodrinore janë akset rrugore të cilat lidhin lagjet kodrinore të qytetit dhe ndihmojnë në shpërndarjen e trafikut që vjen nga rrugët kryesore në këto pjesë të qytetit.

Duke u mbështetur në propozimet e akseve rrugore sipas funksionalitetit do të shpjegojmë edhe rrjetin rrugor të propozuar sipas kodit rrugor. Sipas ligjit nr. 8378, datë 22.7.1998, sipas Kodit Rrugor të Republikës së Shqipërisë, rrugët klasifikohen në:

- Autostradë
- Rrugë interurbane kryesore
- Rrugë interurbane dytësore
- Rrugë urbane kryesore
- Rrugë urbane dytësore
- Rrugë lokale

Sipas këtij ligji, kriteri kryesor i përcaktimit të rrugëve janë gjerësitë e seksioneve të rrugëve, numri i korsive, si dhe lloji i këtyre korsive. I vetmi aks që do të konsiderohet autostradë, sipas kodit rrugor, do të jetë Boshti i Jugut. Ky aks do të ketë një gjerësi prej 22 m, me karrexhata të pavarura, me 2 korsi për secilën karrexhatë, pra 4 në total, i pajisur me bankina dhe rrugë shërbimi, si dhe kryqëzime me disnivel. Aksi Lushje- Berat, i cili kalon në afërsi të bashkisë Kuçovë, klasifikohet si rrugë interurbane kryesore. Akset radiale (hyrëse-dalëse për në qytet) dhe rrugët rurale lidhëse klasifikohen si rrugë interurbane dytësore, të cilat kanë gjerësi nga 10 deri në 8 m dhe numri i korsive është 2. Rrugët rurale kryesisht klasifikohen si rrugë lokale me 2 korsi dhe me gjerësi 6 m. Rrugët e fshatrave kryesisht klasifikohen si rrugë lokale me 2 korsi dhe me gjerësi 6 m. Akset kryesore të qytetit klasifikohen si rrugë urbane kryesore me gjerësi nga 16 deri në 14 m, me dy karrexhata me nga 2 korsi (njëra korsi është korsi parkimi), e pajisur me trotuar dhe, në disa raste, me korsi biçikletash. Rrugët dytësore dhe rrugët dytësore kodrinore janë, sipas rastit, ose rrugë urbane dytësore, të cilat variojnë me gjerësi nga 10 deri në 8 m, me dy korsi dhe trotuar, ose klasifikohen si rrugë lokale me gjerësi 6 m, me dy korsi lëvizjeje.

Përsa i përket mënyrave të ndërhyrjes në akset rrugore kemi përcaktuar 5 kategori: akse rrugore për zgjerim, akse rrugore për rehabilitim, akse rrugore për zgjerim dhe rehabilitim, akse rrugore të reja, si dhe akse rrugore të pandryshuara. 9% e akseve rrugore nuk do të kenë ndryshime, dhe në këtë mënyrë propozohen për mirëmbajtje, 13% e këtyre akseve do të propozohen si akse të ndërtuara nga e para, 22% e akseve rrugore propozohen për rehabilitim, 29% e akseve rrugore propozohen për zgjerim, si dhe 27% e këtyre akseve propozohen për zgjerim dhe rehabilitim.

Transporti publik ndërqytetës (propozimi i Ministrisë së Transportit dhe Infrastrukturës):

Transporti publik ndërqytetës luan një rol të rëndësishëm në mënyrën e lëvizjes (bashkëveprimi) të bashkive me njëra-tjetrën. Ky lloj transporti është kompetencë e Ministrisë së Transportit dhe Infrastrukturës.

Në kuadër të reformës administrative të vitit 2014, lindi nevoja për një konceptim të ri të transportit publik ndërqytetës në nivel bashkie dhe jo vetëm në nivel qarku që ishte më parë.

Duke u bazuar në këtë reformë, rrjeti i ri i liNjAve është përcaktuar pasi ka kaluar procedurat e modelimit dhe të konsultimit me përfaqësuesit e bashkive përkatëse dhe shoqëritë që shërbejnë sot në transportin ndërqytetës. Po ashtu, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, në zbatim të ligjit të mësipërm, ka hartuar udhëzimin “Për kriteret, rregullat dhe dokumentacionin për lëshimin e licencave dhe çertifikatave për ushtrimin e veprimtarisë në transportin rrugor të udhëtarëve me autobus brenda vendit”. Me udhëzimin e ri është përcaktuar që gjithsej në të gjithë vendin do të operojnë 326 liNjA ndërqytetëse, nga 588 që ishin më parë.²¹

Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, në zbatim të ligjit nr. 10/2016 “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 8308, datë 18.03.1998, “Për transportet rrugore”, të ndryshuar”, publikon rrjetin e liNjAve ndërqytetëse, stacionet e qëndrimit dhe oraret për secilën linjë që do të fillojë të zbatohet më 1 janar 2017. Kërkesë e rëndësishme është që bashkitë të përcaktojnë vendndodhjen e terminaleve të autobusëve, në zbatim të nenit 21/1 të ligjit nr.10, 2016. E domosdoshme është, gjithashtu, që shoqëritë që do të licensohen të rinovojnë 20% të flotës së tyre të autobusëve gjatë vitit të parë të licencës.

Në muajin maj të këtij viti u prezantuan liNjAt e reja të transportit ndërqytetës në nivel qarku, si dhe në nivel bashkie. Sipas propozimeve të bëra nga Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, bashkia e Kuçovës pritet të ketë lidhje të rëndësishme kryesisht me bashkitë e Beratit dhe Tiranës. Metodologjia e kësaj analize është bërë me anë të numrit të orareve në të cilat lëviz çdo linjë në ditë. Duke u bazuar në këtë kriter, në muajin janar pritet që në linjën Kuçovë-Berat të ketë 9 orare nisjeje në ditë. Kjo tregon rëndësinë që kanë këto dy bashki për njëra-tjetrën, për sa i përket lëvizshmërisë. Duhet theksuar që një tjetër linjë e rëndësishme pritet të jetë liNjA Kuçovë- Tiranë, e cila do të ketë 5 orare.

Transporti publik i propozuar:

Nisur nga analiza e gjendjes ekzistuese, si dhe bazuar në ligjin nr. 8308 “Për transportet rrugore”, i ndryshuar, propozohet hartimi i rrjetit të liNjAve rrethqytetëse bazuar mbi disa kriterë, si: të dhënat demografike e gjeografike, gjendja social-ekonomike, kërkesat për lëvizjen e popullatës, rrjeti rrugor dhe gjendja e infrastrukturës rrugore. Ky rrjet liNjAsh transporti miratohet çdo tri vjet dhe nuk duhet të çënojë rrjetin e liNjAve qytetëse dhe ndërqytetëse²². Duke u bazuar në

kriteret e analizës, propozohet krijimi i 2 unazave, një prej të cilave do të lidhë Kuçovën me Lumasin, e cila është një nga ish-njësitë administrative më të rëndësishme që i është bashkuar bashkisë së Kuçovës. Unazat në pjesën lindore do të mbulojnë një gjatësi prej 40 km lineare.

Në pjesën veriore të bashkisë ekzistojnë 2 liNjA: liNjA Kuçovë-Gegë dhe liNjA Kuçovë- Drizë. Në këtë pjesë të bashkisë propozohet një linjë unazore e cila do të unifikojë këto 2 liNjA radiale për të bërë të mundur një akses më të mirë të pjesëve që nuk aksesohen nga transporti publik.

Pjesa jugperëndimore e bashkisë nuk ka akses të mirë me qendrën e qytetit, kështu që propozohet lidhja unazore Kuçovë-Ura Vajgurore- Tapi - Rreth Tapi- Kuçovë. Kjo linjë do të përshkrojë një gjatësi 7.8 km.

Transporti publik qytetas: Përsa i përket liNjAve të transportit qytetas propozohet që të kalojë në akset kryesore të infrastrukturës rrugore së propozuara duke u bazuar edhe në liNjAt e transportit rrethqytetas sepse këto liNjA kalojnë në qendër të qytetit. Një nga kriteret që është marrë parasysh gjatë hartimit të liNjAve qytetase është distanca 500 m që duhet të përshkruaj në këmbë një banor i qytetit për në stacionin më të afërt. Propozohet krijimi i një linje unazore sepse pjesa tjetër e qytetit është e aksesuar nga liNjAt e transportit publik rrethqytetas. Transporti qytetas është i rëndësishëm në funksionimin normal të lëvizshmerisë (mobilitetit) në qytet.

Kategoritë e kushtet teknike të sistemit rrugor sipas funksionalitetit:

Seksionet e prerjeve janë bërë sipas kategorisë së funksionit të rrugës dhe jo sipas kodit rrugor. Çdo funksion i rrugë i është dhënë një kod specifik që të kuptohen nga njëri tjetri p.sh rrugët fshatit kanë kodin Fsh për tu identifikuar me seksionin e prerjeve ne cad. Ne autocad profilet janë bërë sipas rendit alfabetik p.sh Fsh -A ku Fsh është funksioni i rrugës dhe A është prerja e cila në cad gjendet me emërtimin A-A' për të treguar segmentin ku është bërë prerja. Duke parë që rendi alfabetik ka një limit shkronjash është vazhduar me dublikimin e gërmave pra Fsh -AA ku është po e njëjta llogjike si me lart (Fsh është funksioni dhe AA tregon prerjen në cad me emërtimin AA-AA'). Pra seksionet e prerjeve Fsh -A, Fsh -AA dhe Fsh -AAA janë të ndryshme me njëra tjetrën, gjë e cila pasqyrohet në cad. Po më të njejtën llogjike janë bërë e profilet e segmenteve të tjera.

Furnizimi me ujë dhe ujërat e ndotura:

Në këtë seksion do të trajtohen rekomandime të përgjithshme në lidhje me nevojat për rehabilitimin dhe zgjerimin e infrastrukturës e cila siguron shërbimin e furnizimit me ujë për konsum publik dhe kanalizimet e ujrave të ndotura urbane.

- **Infrastruktura e Furnizimit me Ujë**

Problemet kryesore të sektorit lidhen me menaxhimin e sistemit të furnizimit, ku zgjidhja e propozuar konsiston në instalimin e matësve individualë për çdo lidhje konsumatore. Faktor tjetër në përmirësimin e sektorit është eliminimi i lidhjeve të paligjshme dhe të paregjistruara, kombinuar kjo me një politikë të fortë dhe ndërgjegjësimit të popullatës mbi detyrimet financiare karshi ofrimit të këtij shërbimi.

Ngritja e një sistemi monitorimi, ku matësit gjeneralë instalohen nga tubacioni magjstral, në dalje të rezervuarëve dhe në nënzonat e shërbimit, do t'i ofroj ndërmarjes së Ujës-jellës Kanalizime Kuçovë mundësinë për të kuptuar dhe gjurmuar zonat ku uji humbet apo shpërdorohet.

Theksojmë se masat kryesore që duhet të ndërmarrë Bashkia Kuçovë, duhet të jetë sigurimi i linjës magjistrale, e cila sjell ujin nga burimi i Bogovës. Në mënyrë kategorike në këtë segment nuk duhet të ketë asnjë lidhje shërbimi për klientë e konsumatorë të vegjël. Të gjitha ndërhyrjet dhe degëzimet duhen relatuar dhe shoqëruar me projektin

Nga vrojtimi në terren dhe analizat teknike të të dhënave, në tabelën e mëposhtme konstatohet se NjA Kozarë dhe Lumas kanë burime të pamjaftueshme të ujit për konsum publik. Kjo vjen si rrjedhojë e mungesës së infrastrukturës, e kombinuar edhe me disponueshmërinë ndaj burimeve ekzistuese.

Rezervuarët e ujit për konsum publik parashtrojnë një problem të përbashkët, i cili është mbrojtja higjieno-sanitare e tyre. Konkretisht, të gjithë rezervuarët, krahas shpëlarjes së rregullt 2 herë në muaj duhet t'i nënshtrohen edhe mbrojtjes higjieno - santitare të udhëhequr nga Inspektoriati i Shëndetit Publik, sëbashku me Ndërmarrjen UK Kuçovë.

Në mënyrë të ngjashme me analizën e mësipërmeme për burimet e ujit të pijshëm, rezulton se volumet e stokimit të ujit për Kuçovën dhe Perondinë janë mëse të mjaftueshme, ndërkohë që problematike shfaqet situata në Kozarë dhe Lumas.

Sipas “Master planit kombëtar të furnizimit me ujë, largimit dhe trajtimit të ujërave të ndotur”, që u miratua nga Këshilli Kombëtar i Ujit në dhjetor të vitit 2015, u bë e mundur të identifikohen projekte të veçanta që do t'u duhet të përmbushin nevojat e 12 zonave të kërkesës për furnizim me ujë në zonën e planifikimit të Bashkisë së (zgjeruar të) Kuçovës.

Figura 8: . Harta e sistemit aktual të furnizimit me ujë dhe propozimeve të reja, Bashkia Kuçovë.

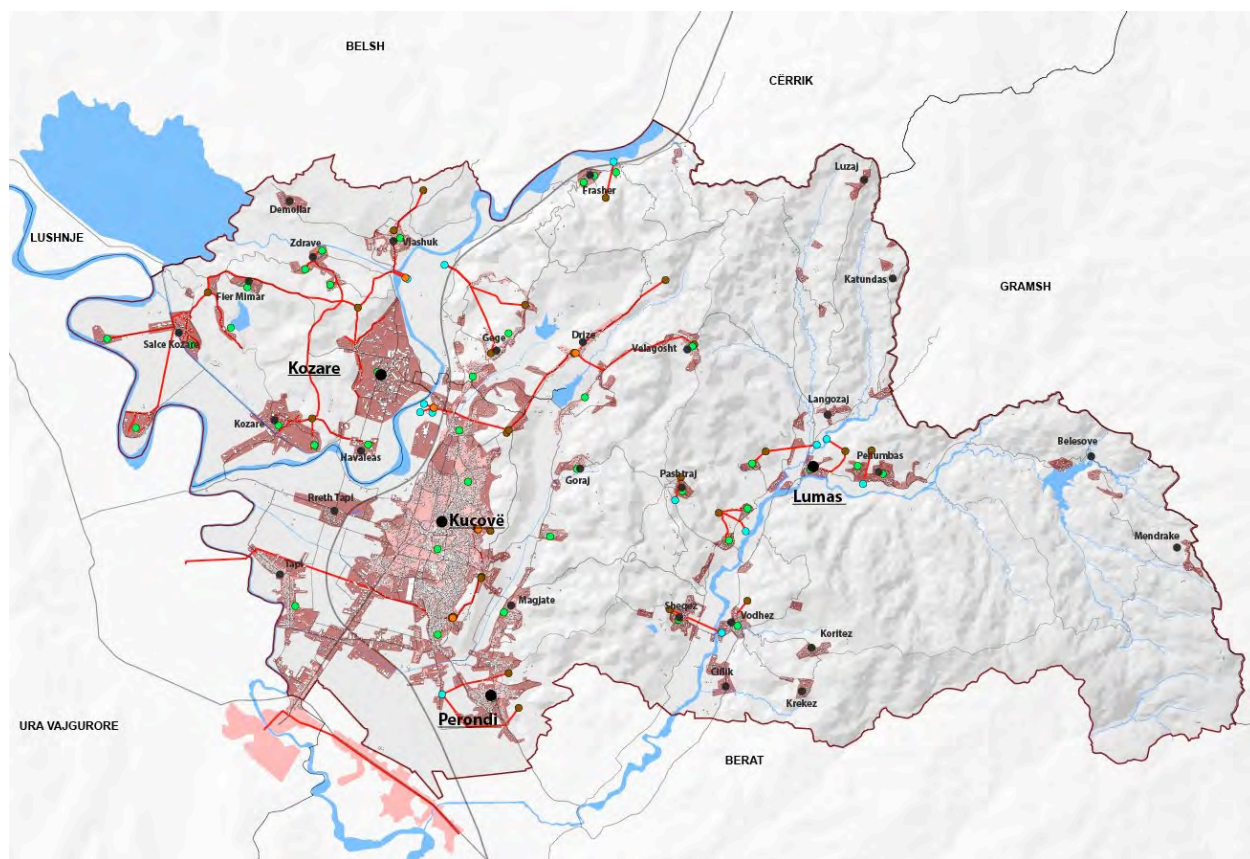
Burimi: PLGP/USAID dhe ValuADD, Punoi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016.

Respektivisht NjA Kozarë dhe Lumas kërkojnë prioritet edhe në ndërhyrjet që do të planifikohen për këtë sektor, sepse niveli shërbimit në këto dy zona është minimal, sikurse edhe vëmendja e kushtuar nga Masterplani është minimale.

- **Infrastruktura e Kanalizimeve të Ujrave të Ndotura Urbane**

Kuçova dhe fshatrat përreth, Perondi e Tapi kanë një sistem kanalizimi ekzistues. Fillimisht ky sistem është projektuar si një sistem i ndarë (grumbullimi i ujërave të ndotura të ishte i veçantë nga grumbullimi i ujërave të shiut). Sidoqoftë, në këtë rrjet kanalizimesh me vone u bënë shumë lidhje, duke e transformuar kështu në një sistem të kombinuar.

Sistemi i kanalizimeve mbulon afërsisht 70% te popullsisë dhe ka 2 grykëderdhje

kryesore, të cilat bëjnë të mundur shkarkimin e ujërave të ndotura në një gji të ngushtë (kanali kryesor prej 4 km) nga ku më pas këto ujëra të ndotura derdhen të pa trajtuara në lumin Osum.

Prurja e ujërave të ndotura të kanalizimeve parashikohen sipas kërkesës për ujë për vitin 2030. Sasia e ujit të furnizuar dhe të përdorur në banesa, biznese, industri, godina publike dhe procese të tjera, përcillet tek sistemi i kanalizimeve.

Pa bërë një inspektim CCTV²³, vlerësimi i gjendjes aktuale të rrjetit ekzistues të kanalizimeve, është i vështirë të konstatohet. Duke krahasuar kushtet e sistemit ekzistues të kanalizimit të qytetit, mund të themi se ky sistem është shumë i amortizuar. Mendohet që afërsisht 50 % e këtij sistemi duhet të rehabilitohet. Si rezultat i shpateve të pjerrëta që ka ky qytet në pjesën lindore, problem i bllokimit nga mbetjet e ngurta është i pranishëm vetëm në zonat e grykëderdhjeve ekzistuese.

Një nga rezultatet e masave të propozuara është ulja e numrit të gropave septike. Për rrjedhojë, kjo masë do të sjellë përmirësimin e tokës, rritjen e cilësisë së ujërave nëntokësore dhe uljen e sëmundjeve të shkaktuara si rezultat i mungesës së higjienës. Për më tepër, sistemi i ri i kanalizimeve do të parandalojë përmytjet në zonat urbane dhe do të përmirësojë cilësinë e jetës.

Bashkia Kuçovë do të ketë një impiant të trajtimit të ujërave të ndotura (ITUN), që i shërben pjesës më të madhe të popullsisë në qendrën urbane të Bashkisë dhe zonave të shërbyre në NjA Kozarë, Perondi e Lumas. Nënvizojmë se Master Plani për investimeve kombëtare për UK nuk ka parashikuar investime për impiant trajtimi të ujit të ndotur për ish-komunën Lumas, por propozimi ynë është që Impianti i Trajtimit të Ujrave të Ndotura Urbane për Bashkinë Kuçovë të projektohet për të mbuluar edhe NjA Lumas. Pozicioni gjeografik i këtij impianti mendohet të jetë në Bashkinë Ura Vajgurore, midis fshatit Moravë dhe Urës Vajgurore. Duke qënë se pozicionimi gjeografik bie ndesh me dy elementë thelbësor (distanca nga zona e banuar dhe distanca nga trupi uJOR natyror) nevojitet që mbi këtë propozim të hartohet një plan i detajuar i veprimit ku të merren në konsideratë masa specifike për mbrojtjen nga shkarkimet aksidentale mbi trupin uJOR, trajtimin e llumit aktiv si edhe për zbutjen e ndotjes aromatike në ajër duke pozicionuar impiantin në varësi të trëndafililit të erës si edhe uljen e efektit të ndotjes vizuale nëpërmjet krijimit të zonës buferike mbrojtëse të veshur me vegjetacion të dendur e të lartë.

Impiantet e trajtimit i klasifikojmë kryesisht sipas nivelit të trajtimit që ofron teknologjia e instaluar.

Impianti i Trajtimit Primar: Ndryshe i quajtur si trajtim mekanik, realizon diferencimin dhe largimin e mbetjeve të ngurta të cilat pluskojnë dhe ato të cilat kanë dekantuar në fund të pondit. Kjo teknologji largon edhe llumin e formuar nga dekantimi. Megjithëse është një teknologji e cila bazohet në trajtimin mekanik, shpesh për të përshpejtuar procesin e sedimentimit përdoren edhe kimikate.

Impiantet Mekanike reduktojnë nivelin e NBO²⁴ në ujrata e ndotura në masën 20-30% dhe diferencojnë 50-60% të mbetjeve të ngurta në këto ujra. Kjo teknike trajtimi në përgjithësi përdoret si fazë fillestare e trajtimit të ujërave ku më pas mund të investohet për rritjen e efikasitetit të trajtimit të ujërave me anë të metodave më të specializuara.

Impianti Trajtimit Dytësor (sekondar): Këto tipe impiantesh ofrojnë trajtim biologjik të ujërave të ndotura urbane. Konkretisht ato arrijnë që nëpërmjet mikroorganizmave të konsumojnë të gjithë lëndën organike ndotëse të tretur në këto ujra. Ky proces biologjik i shoqëruar edhe me pondet e dekantimit realizon largimin e më tepër se 85% të mbetjeve inorganike ndërkohë që reduktimi i NBO-së do të realizohet nëpërmjet proceseve me llum aktiv, sistemet ligatinore, filtra me pikim apo teknikave më bashkëkohore të cilat realizojnë shpërbërjen e lëndës organike.

Impianti Trajtimit Terciar: Në këto impiante krahas përfshirjes së dy sistemeve të mësipërme kemi integrimin e proceseve kimike të specializuara dhe të mbyllura në të cilën realizohet pastrimi i ujërave të ndotura urbane duke larguar më tepër se 99% të masës ndotëse. Teknologjia e përdorur në këto impiante është mjaft e shtrenjtë qoftë për fazën e instalimit edhe të mirmbajtjes së tyre, sidomos impiantet të cilat trajtojnë fosforin dhe azotin e tretur.

Vlen të theksohet se për dy tipet e fundit të impianteve, kostot e ndërtimit si edhe ato operimit janë relativisht të larta. Ndikimi në zbutjen konkrete të kostove mund të adresohet tek kostot operacionale ku në rast se sasia e përgjithshme e ujërave të

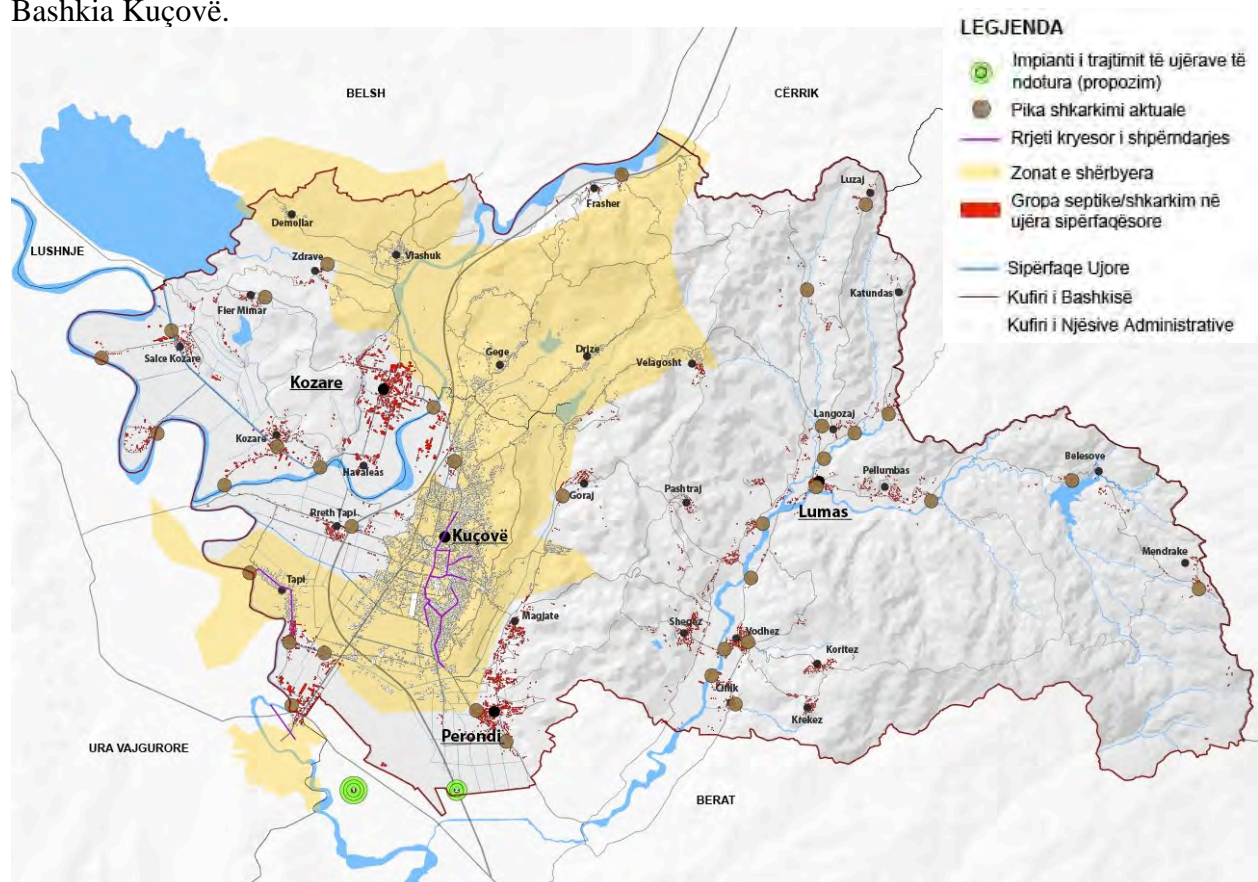
ndotura që do të hyj në trajtim do të reduktohet rrjedhimisht ndikimi do të shfaqet edhe në koston e përgjithshme të trajtimit.

Për këto arsye propozojmë që sistemi i grumbullimit të ujrave të ndotura urbane medoemos të diferencohet nga grumbullimi i ujrave të larta në mënyrë që sasia totale që do të dërgohet në impiant të reduktohet për tu reflektuar kështu edhe në koston finale.

Gjithashtu ky propozim ofron edhe përfitime të tjera duke konsideruar se ujrat e larta (të shiut) mund të depozitohen dhe të përdoren për qëllime dytësore të Bashkisë Kuçovë (larje, vaditje, zjarrfikse etj.)

Propozimi konkret për Bashkinë Kuçovë do të ishte që të synohet ndërtimi i një Impianti Trajtimi Dytësor, pra një teknologji trajtimi me llum aktiv.

Figura 9: Harta e sistemit aktual të shërbimit me kanalizime dhe propozimeve të reja, Bashkia Kuçovë.

Burimi: PLGP/USAID dhe ValuADD, Punoi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016.

Investimet e rekomanduara në sistemin e kanalizimeve janë përmbledhur në mënyrë të tillë për të dhënë një tablo të plotë të nën-programimeve të investimeve dhe afatet përkatëse të propozuara.

Ndriçimi i mjedisve publike: Si synim primar i bashkisë është përdorimi i teknologjive të reja, si dhe zëvendësimi i kokave të ndriçuesve me ndriçues të përshtatshëm për teknologjinë LED. Në kuadër të këtij synimi, po punohet për hartimin e një projekti me një kompani italiane të ndriçimit LED. Ky projekt synon që si burim kryesor financimi të ketë fonde nga BE-ja. Gjithashtu, synohet objektivi afatshkurtër që i gjithë rrjeti rrugor i qytetit të Kuçovës të jetë i pajisur me ndriçim publik në 100% të tij.

Si objektiv afatmesëm synohet shtrirja dhe ofrimi i shërbimit funksional të ndriçimit në njësitë administrative të cilat kanë probleme të konsiderueshme në këtë drejtim. Ky shërbim synohet të ofrohet fillimisht në fshatin Lumas, i cili aktualisht nuk e ofron këtë shërbim, si dhe synohet të përmirësohet në fshatrat Perondi dhe Kozarë. Si objektiv afatgjatë synohet edhe ofrimi i këtij shërbimi në disa fshatra kryesore që janë: Pëllumbas, Sheqëz, Vlashuk, Belesovë dhe Tapi.

Mbetjet e ngurta: Referuar Strategjisë Kombëtare të Menaxhimit të Mbetjeve dhe Planit Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve, miratuar me VKM-në nr. 175, datë 19.1.2011, Bashkitë e Beratit, Kuçovës dhe Urës-Vajgurore trajtohen si Zona 9 e mbetjeve. Në Planin Kombëtar Berati është përcaktuar si zonë strategjike e mbetjeve²⁵, prej nga rrjedh edhe përgjegjësia e detyrimi i arritjes së objektivave madhorë të Planit Kombëtar, si edhe i lind e drejta të hartojë planin rajonal të menaxhimit të mbetjeve²⁶. Shërbimi i Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve në Bashkinë Kuçovë duhet të shtrijë infrastrukturën e tij në të gjithë territorin dhe të nisë me grumbullimin e diferencuar të mbetjeve që në pikat e grumbullimit. Propozohet që të hartohet një përditësim i planit lokal të menaxhimit të integruar të mbetjeve për bashkinë e Kuçovës.

Parashikohet që afati maksimal për ndërtimin e *landfill*-eve rajonale dhe venddepozitimeve për mbetjet inerte dhe ato të rrezikshme (jo-urbane) të jetë fundi i vitit 2020, i cili përkon edhe me afatin e vendosur për mbylljen dhe rehabilitimin e të gjithë venddepozitimeve jashtë kushteve teknike dhe çdo kriteri higjieno-sanitar. Ndërhyrje e menjëhershme nevojitet të parashikohet për rehabilitimin e venddepozitimit të mbetjeve në zonën e ish-NB “Partizan” në Rreth Tapi. Një plan & projekt i detajuar inxhinierik duhet hartuar fillimisht për parandalimin e shkarkimeve të shllameve, emetimeve të gazta dhe të vetë mbetjeve të ngurta mbi trupin uJOR gjatë rehabilitimit të venddepozitimit.

Duke vlerësuar distancat e largëta që kanë NjA-të Lumas & Kozarë me Urën Vajgurore ku mendohet të ndërtohet *landfilli*-i rajonal, propozojmë që të ndërtohen dy stacione transferimi të mbetjeve urbane. Pra, duhet të studiohet mundësia për të përcaktuar një zonë specifike për secilën NjA, e cila do të ketë funksionin e venddepozitimit tranzitor të mbetjeve për këto NjA. Në përzgjedhje duhet pasur parasysh që zona të ketë impaktin më të vogël në mjedis për sa i përket karakteristikave gjeologjiko-hidrologjike dhe mjedisit biotik të asaj zone.

Figura 10: Harta e situatës ekzistuese dhe propozimeve mbi menaxhimin e mbetjeve.

Nevojitet që të gjitha pikat e paligjshme të depozitimit të mbetjeve urbane (*dhe jo vetëm*) t'u nënshtrohen një fushate për mbylljen dhe rehabilitimin e zonave që ato kanë zënë.

Infrastruktura sociale: Nga analiza e përfshirjes sociale del si konkluzion se fshatrat Frashër, Luzaj, Katundas Belesovë, Meandrake dhe Langozaj nuk kanë çerdhe dhe kopshte gjithashtu dhe zonat e fshatrave Goraj, Drizë dhe zona e banuar në afërsi Kthesës së Fermës (hyrja e qytetit të Kuçovës) nuk janë të mbuluara me shërbim nga kopshtet dhe çerdhet. Rekomandohet që në fillim këto struktura të ndërtohen në fshatrat Frashër, Luzaj, Belesovë, Langozaj Drizë, Goraj dhe në zones e Kthesës së Fermës. Më pas mund të ndërtohen edhe në fshatrat Meandakë dhe Katundas. Këto institucione do të ndërtohen në afërsi të qendrave të këtyre fshatrave.

Për sa i përket situatës së shkollave të ciklit 9-vjeçar, situata paraqitet problematike në zonat e fshatit Langozaj. Ky fshat ndodhet në afërsi të fshatit Lumas dhe nxënësit e fshatit Langozaj do të akomodohen në shkollën 9-vjeçare të fshatit Lumas. Në këtë situatë shkolla e fshatit Lumas do t'i nënshtrohet një rikonstruksioni për rritjen e kapaciteteve të saj.

Situata më problematike për sa i përket mbulimit me shkolla të mesme paraqitet në fshatrat Drizë dhe Gegë, si dhe Sheqëz, Vodhëz, Koritëz dhe Krekëz.

Në rastin e fshatrave Drizë dhe Gegë, të cilat janë fshatra të mëdha, nevojitet ndërtimi i kësaj shkolle të mesme. Ndërtimi i kësaj shkolle mendohet të jetë në afërsi të qendrës së fshatit Gegë. Në rastin e grupit të fshatrave Sheqëz, Vodhëz, Krekëz dhe Koritëz, të cilat ndodhen në njësinë administrative Lumas, ato mbulohen shumë mirë nga shkolla e mesme e zonës së Lapardhasë, e cila ndodhet në bashkinë e Beratit. Me anë të një marrëveshjeje ndërbashkiake mund të mundësohet që nxënësit e këtyre fshatrave të studiojnë në këtë shkollë të mesme. Në të kundërt, nevojitet ndërtimi i një shkolle të mesme, e cila mund të vendoset në fshatin Vodhëz dhe të mbulojë me shërbim gjithë këtë zonë dhe më gjerë.

Për sa i përket gjendjes fizike të këtyre insitucioneve, në gjendje kritike janë: Shkolla 9- vjeçare në Bardhaj, Lumas, si dhe kopshti "Shefqet Shuaipi" në Lumas. Këto godina duhet të kenë ndërhyrje për rikonstruksionin e tyre të plotë në mënyrë emergjente. Ndër shkollat e mesme kemi një gjendje mesatare të tyre, duke patur parasysh që mungojnë ambientet sportive dhe laboratorët shkencorë. Në këtë situatë duhet të ndërhyhet për rikonstruksionin e tyre, duke shtuar këto ambiente ndihmëse që janë mjaft të domosdoshme për nxënësit.

Situata e institucioneve të shërbimit të sistemit shëndetësor duket e kënaqshme, pasi vetëm në NjA Perondi nevojitet ndërtimi i një qendre shëndetësore, si pasojë e raportit të popullsisë me numrin e qendrave shëndetësore. Duke analizuar vendndodhjen e qendrave shëndetësore në NjA Perondi, kjo qendër e re shëndetësore propozohet të ndërtohet në fshatin Goraj, në afërsi të sheshit të fshatit. Për sa i përket standardeve të sipërfaqes së qendrave shëndetësore të përcaktuara në VKM-në 671, janë 6 qendra shëndetësore që nuk i plotësojnë këto standarde (2 në NjA Kozarë, 3 në NjA Perondi dhe 1 në NjA Lumas). Në këto qendra shëndetësore do të ketë ndërhyrje dhe rikonstruksion.

3.2.3 Hapat për zbatimin e PPV-së

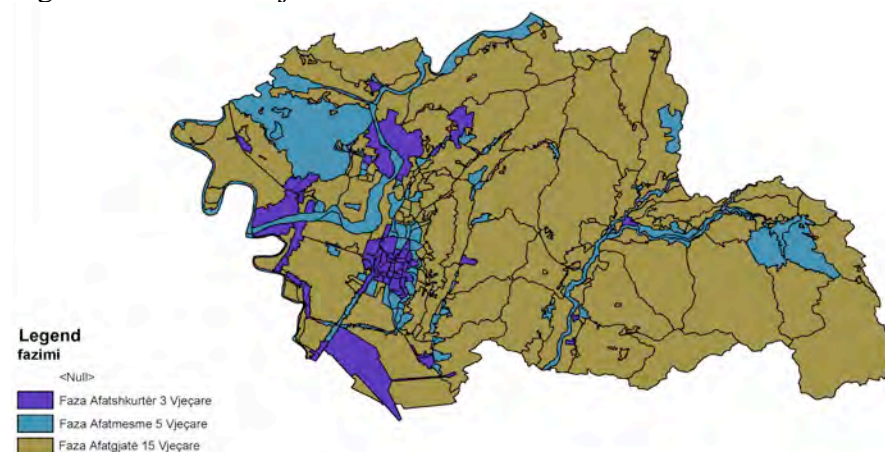
Material i hartëzuar me ngjyra që tregojnë periudha kohore + tekst shpjegues. Teksti duhet të shpjegojë se çfarë nevojitet si parakusht për të realizuar zbatimin e fazave.

Një seksion mjaft i rëndësishëm i planit është fazimi dhe zbatueshmëria e tij në bazë të projekteve prioritare që do të ndërmerren Plani i Përgjithshëm Vendor. Në këtë seksion do të trajtohet fazimi i zhvillimit të njësive strukturore, fazimi i rrjetit rrugor

të propozuar, si dhe fazimi i projekteve madhore. Metodologjia e ndjekur ka tri fazime kohore: fazën afatshkurtër, që është një periudhë 3 vjeçare nga miratimi i planit; fazën afatmesme, që është periudha 5 vjeçare nga miratimi i planit; fazën afatgjatë, që zgjat nga periudha e miratimit të planit deri në vitin 2031, kur parashikohet të ketë fazën përfundimtare të tij.

- **Fazimi i njësive strukturore**

Figura 11. Fazimi i njësive strukturore

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016

Për sa i përket fazimit të njësive strukturore, prioritet kryesor do të ketë zhvillimi i njësive strukturore të qendrës së qytetit që përbëhet nga njësitet ku do të aplikohet intensifikimi, zhvillimi dhe rigjenerimi për sa i përket banimit dhe zhvillimit të shërbimeve, dhe ku vlerësohet se interesi për zhvillime ndërtimore është më i lartë se në zonat e tjera. Prioritet, gjithashtu, do të ketë zhvillimi i njësive të rekreacionit që janë njësitet e ish-UPN-së dhe ish-TEC-it. Prioritet do të ketë edhe krijimi i njësive ekskluzive të puseve të naftës, si dhe i zonave industriale. Këto njësi kanë prioritet sepse në këto zona do të aplikohet ngrirja urbane dhe konservimi në mënyrë që të mos ketë zhvillime ndërtimore të reja në këto zona. Prioritet të zhvillimit të njësive në një periudhë afatshkurtër do të kenë edhe njësitet qendrore të qendrave administrative dhe të disa fshatrave që kanë ndërhyrje kryesore, siç është ndërtimi i shkollave apo dhe i qendrave shëndetësore. Gjithashtu, prioritet për periudhën afatshkurtër do të kenë edhe disa njësi të fashës ekonomike të cilat janë në afërsi të qytetit të Kuçovës dhe në afërsi të qytetit të Urës Vajgurore.

Për sa i përket zhvillimit të njësive në periudhën afatmesme në këtë grupim hyjnë njësitet të cilat ndodhen përreth qendrës së qytetit të Kuçovës, si dhe disa njësi të fshatrave kryesore të bashkisë së Kuçovës. Këto njësi kryesisht do t'i dedikohen banimit dhe zhvillimit të shërbimeve. Interesi për zhvillim në këto njësi vlerësohet të jetë mesatar. Njësitet strukturore që do të zhvillohen do të jenë në këto fshatra: Vlshuk, Kozarë Fshat, Salcë Kozarë dhe Perondi në zonën e fashës së banimit; Tapi- Reth Tapi në zonën e fashës së banimit; si dhe Fshatrat Drizë, Gegë, Pëllumbas, Sheqëz, Vodhës, Langozaj, Goraj dhe Velagosht.

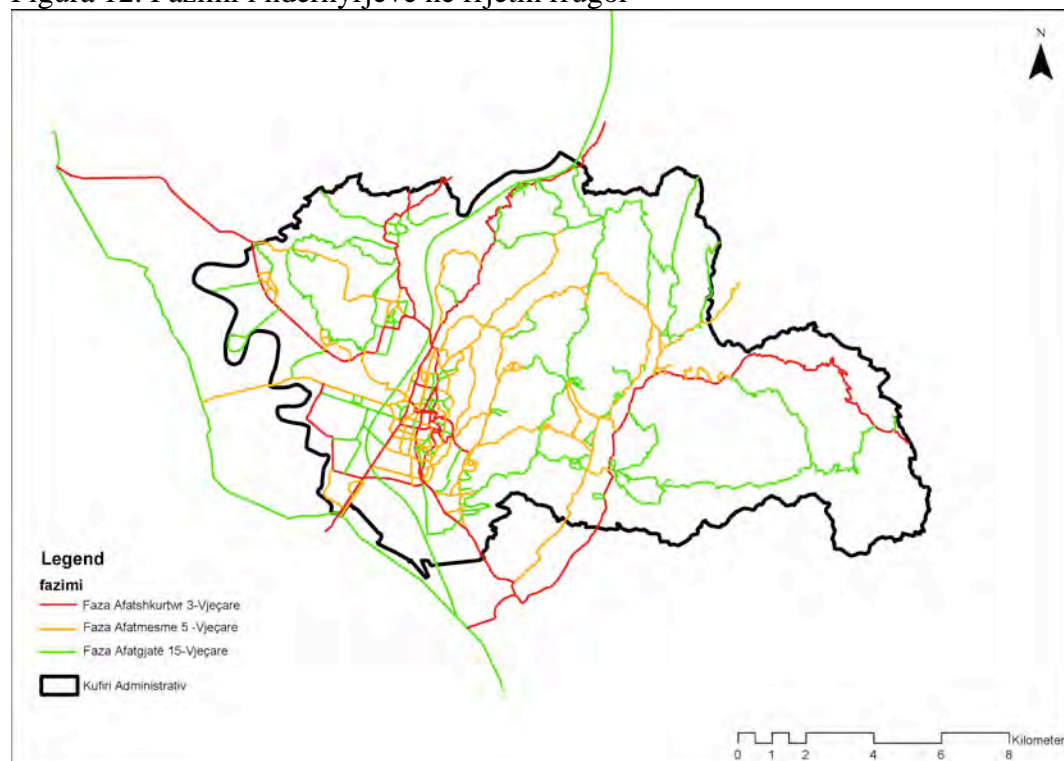
Gjithashtu, si zhvillime afatmesme do të klasifikohen edhe njësitet natyrore të zonave ripariante, të parkut rajonal të Kozarës, të rezervateve të menaxhuara të Belesovës dhe Sinecit, si dhe të rezervuarëve ujorë të Gegës, Drizëz dhe Fier-Mimarit. Këto njësi si

bazë të ndërhyrjeve do të kenë rehabilitimin mjedisor, trajtimin peizazhistik, si dhe mbrojtjen nga erozioni.

Për sa i përket ndërhyrjeve në njësitë e tjera, ato mund të klasifikohen në grupimin e njësive për ndërhyrje afatgjata. Në këtë grupim futen të gjitha njësitë e banimit si në pjesën periferike të qytetit, ashtu edhe në zonat e banimit në fshatra të ndryshme ku ndërhyrjet nuk do të jenë të mëdha. Gjithashtu, në këtë grupim futen edhe njësitë bujqësore të cilat si ndërhyrje kanë konservimin dhe konsolidimin e tyre.

- **Fazimi i ndërhyrjeve në rrjetin rrugor**

Figura 12. Fazimi i ndërhyrjeve në rrjetin rrugor

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016

Për sa i përket rrjetit rrugor, në periudhën afatshkurtër parashikohet të ndërhyhet në akset kryesore që bëjnë lidhjen e bashkisë Kuçovë me akset nacionale kryesore. Këtu mund të përmendim akset: Kuçovë- Ura Vajguore, Kuçovë- Belsh, Kuçovë- Cërrik, Kuçovë- Kozarë- Fier Mimar- Fier Shegan, si dhe Kuçovë- Lapardha. Akse të tjera të cilat parashikohet të ndërhyhet në një periudhë afatshkurtër janë rrugët e brendshme të qytetit të Kuçovës që do të nënshtrohen rehabilitimit, zgjerimit dhe ndërtimit. Si më të rëndësishmet mund të përmendim ndërtimin e zgjatimit të bulevardit të Kuçovës dhe rrugën nga Kthesa e Fermës deri në urën e lumit Devoll në afërsi të Kozarës. Akset e tjera të rëndësishme parashikohen të zgjerohen dhe rehabilitohen. 2 rrugë të tjera të cilat do të kenë ndërhyrje në një periudhë afatshkurtër janë: aksi Tapi- Rreth Tapi- Kuçovë dhe aksi Kuçovë- Perondi-Lapardha- Vodhëz- Lumas- Pëllumbas- Belesovë- Meandrake.

Si akse të cilat do të kenë ndërhyrje në një periudhë afatmesme vlerësohen akset rrugore të cilat përmirësojnë aksesin e qytetit të Kuçovës me fshatrat kryesore të njësive administrative. Në këtë grupim futen akset: Kuçovë- Arrëz, Kuçovë- Magjatë- Sheqëz, Kuçovë- Velagosht, Lumas- Sinec, Kuçovë- Drizë, si dhe Kuçovë- Gegë. Gjithashtu, si rrugë në të cilat do të ketë ndërhyrje në një periudhë afatmesme

vlerësohen akset turistike që lidhin qytetin e Kuçovës me parqet periferike, rrugët e brendshme dytësore të qytetit, si dhe rrugët e brendshme të fshatrave kryesore.

Si akse të cilat do të kenë ndërhyrje në një periudhë afatgjatë vlerësohen të gjitha akset e tjera rrugore. Në këtë grupim kryesisht futen rrugët të cilat përmirësojnë lidhjen e fshatrave me njëri-tjetrin, një pjesë e rrugëve të brendshme të fshatrave, si dhe autostrada e Boshtit Qendror Jugor, që vlerësohet si një projekt madhor, por që do të realizohet në një fazë afatgjatë.

- **Fazimi i projekteve në bashkinë e Kuçovës**

Tabela 12. Fazimi i Projekteve

Objektivat strategjikë, programet dhe projektet e Bashkisë Kuçovë	Faza1 (0-3 vjet)	Faza2 (3-5 vjet)	Faza3 (5-15 vjet)
Objektivi strategjik 1: Zhvillim i qëndrueshëm ekonomik-social duke diversifikuar ekonominë urbane dhe duke specializuar ekonominë rurale, me synim uljen e papunësisë, frenimin e largimit të fuqisë punëtore, fuqizimin e kontributit dhe konkurrueshmërisë rajonale të bashkisë Kuçovë në sektorin industrial, bujqësor e turistik, si dhe rritjen e cilësisë së jetesës për banorët			
OIP1: Zhvillimi i politikave nxitëse dhe mbështetja infrastrukturore për rikualifikimin dhe rritjen e performancës së zonave industriale të bashkisë			
Pr.1: Hartimi i PDV-së për rizhvillimin industrial të zonës së ish-UMN-së			
Pr.2: Sigurimi i infrastrukturës bazë për strukturat industriale dhe magazinuese në hyrje të qytetit (ndërtimi i infrastrukturave të nevojshme ndihmëse në afërsi të stacioneve të dekantimit të naftës)			
OIP2: Rritja e performancës së sektorëve ekonomikë në bashkinë Kuçovë, zhvillimi i sektorit të shërbimeve, si dhe zhvillimi i sektorëve bujqësorë e blegtoralë në zonat me karakter rural, duke përmirësuar rritjen e shkëmbimeve dhe tregtisë së produkteve bujqësore			
Pr.3: Krijimi i një pike grumbullimi të produkteve bujqësore në Kozarë			
Pr.4: Rritja e kapaciteteve të tregut aktual në Kuçovë dhe rigjenerimi i zonës			
Pr.5: Krijimi i një qendre agro-industriale për përpunimin, përgatitjen e prodhimeve në shkallë rrethi, si: produkte bujqësore dhe blegtorale në afërsi të tregut aktual			
Pr.6: Krijimi i zonës ekonomike me njësi tregtare dhe shërbimesh përgjatë aksit rrugor Kuçovë-Ura Vajguore			
Pr.7: Programi për mbjelljen e fidanëve të rinj të drurëve frutorë në zonën e kodrave të qytetit të Kuçovës për të rritur prodhimin			

bujqësor			
Pr.8: Projekti për rehabilitimin dhe pastrimin e kanaleve vaditëse dhe kulluese të parë dhe të dytë në të gjithë bashkinë Kuçovë			
OIP3: Nxitja e procesit të zgjerimit dhe densifikimit për të gjithë qendrat e njësisve administrative, si dhe për disa fshatra me potencial urbanizimi			
Pr.9: Krijimi i PDV-së për polet e reja urbane në qytet që do t'i nënshtrohen rihvillimit dhe rehabilitimit, duke siguruar parametra zhvillimi efikas			
Pr.10: Hartimi i PDV-së për zonat e zgjerimit në fshatrat Kozarë Qendër, Lumas, Perondi, Vodëz, si dhe fshatra të tjerë që do presin zhvillim			
OIP4: Përmirësimi i klimës së biznesit të vogël nëpërmjet politikave nxitëse dhe sigurimit të infrastrukturës së përshtatshme mbështetëse të tyre			
Pr.11: Mbështetja e zhvillimit të NVM-ve dhe bizneseve të vogla artizanale në zonat ekonomike me karakter tregtar (qendra e zona ekonomike Kuçovë-UraVajgurore), nëpërmjet instrumenteve stimuluese në PDV.			
Objektivi strategjik 2: Zhvillimi i infrastrukturës rajonale për të përmirësuar aksesin në boshtet kryesore të rajonit dhe në itineraret turistike, si dhe përmirësimi i situatës lokale të lëvizshmërisë, transportit, dhe shërbimeve të lidhura me infrastrukturën			
O2P1: Konsolidimi i lidhjeve të bashkisë së Kuçovës në nivel rajonal, duke siguruar integrimin me rrjetet shtetërore rrugore			
Pr.1: Ndërtimi i Boshtit Qendror Jugor			
Pr.2: Rehabilitimi dhe ndërtimi i pjesshëm i unazës përreth qytetit (rruga Kuçovë- Perondi- Magjatë- Dumollë- Goraj- Drizë- Gegë- Kuçovë)			
Pr.3: Ndërtimi i rrugës tangjente që lidh aksin Kuçovë-Ura Vajgurore nga Kthesa e Fermës deri tek ura e lumit Devoll nëpërmjet ish-zonave industriale.			
Pr.4: Rehabilitimi i rrugës së Belshit, si rrugë që luan rolin e Boshtit Kombëtar Qendror, në një periudhë afatmesme, si dhe rehabilitimi e ndërtimi i pjesshëm i rrugës Kuçovë- Arrëz			
Pr.5 Ndërtimi i dy urave, njëra mbi lumin Osum dhe tjetra mbi lumin Devoll			
O2P2: Integrimi i bashkisë së Kuçovës në tërësinë e itinerareve të gjelbra rajonale nëpërmjet infrastrukturës së lehtë e turistike			

Pr.6: Krijimi i një rrjeti shtigjesh, të pajisur me siNjAlistikën respektive dhe shërbimet ndihmëse, me destinacion Kozarë-Kuçovë-Gramsh e më gjerë			
O2P3: Përmirësimi i lidhjeve ndërqytetëse mes qendrave të njësive rurale me njëra-tjetrën dhe me Kuçovën.			
Pr.7: Ndërtimi i rrugëve që lidhin Lumasin me qytetin e Kuçovës (Kuçovë- Magjatë-Sheqëz-Vodhëz-Lumas, Kuçovë-Goraj-Pashtraj-Bardhaj- Lumas, Kuçovë- Velagosht - Lumas)			
Pr.8: Rehabilitimi i rugës Kuçovë- Perondi- Lapardha- Vodhëz- Lumas- Pëllumbas- Belesovë- Meandrake			
Pr.9: Rikonstruksioni dhe ndërtimi i urave që lidhin akset rrugore në dy anët e përroit të Lapardhicës (rehabilitimi i urës në afërsi të fshatit Vodhëz, rehabilitimi i urës në afërsi të fshatit Bardhaj, ndërtimi i urës së këmbësorëve në afërsi të fshatit Goriçan, ndërtimi i urës në afërsi të fshatit Lumas)			
Pr.10: Rehabilitimi i aksit rrugor Perondi- Qoshk- Sheqëz- Bardhaj- Goriçan- Lumas- Langozaj			
Pr.11: Përmirësimi i gjendjes së ndriçimit dhe siNjAlistikës horizontale dhe vertikale në të gjithë bashkinë dhe ndërtimi e pajisja me infrastrukturë KUZ e “Rrugës së Drizës” në lagjen “11 Janari”, Kuçovë			
Pr.12: Rehabilitimi i akseve rrugore që lidhin fshatrat turistike në NjA Perondi dhe Lumas			
O2P4: Sistemimi i rrjeteve rrugore lokale për të rritur nivelin e jetueshmërisë në qytet dhe zona rurale			
Pr.13: Rikonstruksioni i pjesshëm i akseve rrugore “Toli Shuka”, “Koli Hoxholli”, “Kongresi i Lushnjes”, “Koço Koleci”, “Ismail Qemali” dhe “Isa Boletini”; shtrimi i segmenteve rrugore nga sheshi “11 Janari” deri të tunelet e UMN-së, si dhe nga Policia deri të Spitali; mbikqyrja e punimeve të rrugës “K. Laçka- Q.Stafa” (në proces)			
Pr.14: Ristrukturimi i rrugëve lokale të fshatit Magjatë e Bardhaj, i rrugëve në Kozarë, si dhe i rrugëve dytësore në Lumas			
Pr.15: Ndërtimi i korsive të biçikletave në qytetin e Kuçovës			
O2P5: Përmirësimi i infrastrukturës së furnizimit me ujë të pijshëm dhe kanalizimeve urbane dhe bujqësore, duke siguruar shërbim cilësor për të gjithë territorin e bashkisë			
Pr.16: Ndërtimi i rrjetit të KUZ-it në fshatrat Drizë, Gegë, Kozarë			
Pr.17: Pastrimi dhe rehabilitimi i kanalit kullues në zonën pranë			

UPN-së, në seksionin Porta e Përpunimit-Hipotekë			
Pr.18: Rikonstruksioni i infrastrukturës së ujësjellësit në segmentin Çiflik-Kuçovë			
Pr.19: Hartimi i një plani afatgjatë për sigurimin e shërbimit të ujësjellësit në fshatrat Demollarë, Luzaj, Belesovë, Mendrakë, Sheqëz, Krekëz, Koritëz dhe Katundas, Lumas dhe Pëllumbas.			
Pr.20: Rehabilitimi i sistemit të gropave septike në fshatrat që nuk kanë akses në rrjetin e kanalizimeve			
Pr.21: Përmirësimi tërësor i sistemit të kanalizimeve duke ndarë ujërat e bardha nga ato të zeza në qytet, si dhe duke siguruar mbulim me rrjet për të gjithë bashkinë			
Pr.22: Ndërtimi i një impianti të trajtimit të ujërave të zeza dhe ndërtimi i tubacionit kryesor paralel me kanalën e Dikatrës			
O2P6: Përmirësimi i situatës së lëvizshmërisë dhe transportit publik në nivel bashkie			
Pr.23: Zhvillimi i një sistemi transporti publik brenda bashkisë për të siguruar aksesin e fshatrave Drizë, Perondi e Lumas drejt Kuçovës			
Pr.24: Sistemimi dhe zgjerimi i terminalit të autobusëve në qytetin e Kuçovës			
Pr.25: Mbulimi me transport publik efikas i gjithë territorit të bashkisë			
Objektivi strategjik 3: Menaxhim i qëndrueshëm mjedisor në mbrojtje të sistemit të ujërave sipërfaqësore e nëntokësore duke valorizuar tokën bujqësore dhe elementet e forta natyrore dhe artificiale, në funksion të zhvillimit të turizmit natyror dhe historiko-kulturor dhe integritit me potencialet rajonale turistike			
O3P1: Rehabilitimi mjedisor dhe rigjenerimi i ish-zonave industriale në territorin e bashkisë me synim kthimin e tyre në zona banimi dhe rekreacioni			
Pr.1: Rehabilitimi mjedisor dhe rrizhvillimi i zonës së TEC-it si pol kulturor e rekreativ			
Pr.2: Rehabilitimi mjedisor dhe ristrukturimi i ish-zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës për të siguruar cilësi të mirë jetese, si dhe kthimi në hapësirë të gjelbër dhe rekreative			
O3P2: Menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane duke përfshirë strategjitë për mbledhjen e diferencuar dhe reduktimin e mbetjeve, zhvendosjen dhe rregullimin e vendit të depozitimit ekzistues për t'u përshtatur me kushte më sanitare, si dhe mundësitë e kryerjes së kompostimit të mbetjeve organike			

Pr.3: Hartimi i një plani të menaxhimit të mbetjeve urbane në nivel bashkie me synim riciklimin dhe reduktimin e mbetjeve urbane, si dhe blerja e automjeteve për transportimin e mbetjeve urbane			
Pr.4: Ndërtimi i një <i>landfill</i> -i sanitar për depozitimin e mbetjeve urbane			
Pr.5: Hartimi i një strategjie dhe sigurimi i kushteve fizike për kompostimin e mbetjeve organike			
Pr.6: Rehabilitimi mjedisor i venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta dhe kthimi në hapësirë të gjelbër me pemë të larta			
O3P3: Sistemimi në trajtë parku i zonës së kodrave të Kozarës duke shfrytëzuar elementet ekzistuese të peizazhit, me funksion “rekreacion” dhe reduktim të pasojave shqetësuese të zonës naftëmbajtëse			
Pr.7: Krijimi i një parku rajonal në zonën nga Rezervuari i Murrizit deri në fshatin Vlashuk			
Pr.8: Krijimi i një rrjeti bujtinash në fshatrat përreth parkut rajonal që të krijohen kapacitetet e duhura të hotelerisë në zonë			
O3P5: Rehabilitimi mjedisor i zonave ripariane të lumenjve dhe përrenjve			
Pr.9: Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative të zonave ripariane të lumit Devoll dhe Osum-Seman			
Pr.10: Rehabilitimi mjedisor dhe marrja e masave për minimizimin e erozionit të tokave bujqësore përgjatë përroit të Lapardhicës			
Pr.11: Realizimi i masave infrastrukturore dhe vegjetative për mbrojtjen e tokave bujqësore nga lumenjtë Devoll dhe Osum			
O3P6: Hartimi i një plani për studimin e ndotjes reale të tokës dhe të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore në zonën naftëmbajtëse të Kozarës			
Pr.12: Kryerja e një studimi të integruar për vlerësimin e ndotjes nga nafta në tokë, ajër, ujëra sipërfaqësore dhe nëntokësore			
Pr.13: Marrja e masave për rikuperimin e efekteve të dëmtimit dhe ndotjes nga nafta, përmirësimi i kushteve fizike të puseve			
O3P7: Reduktimi i efekteve negative të emetimeve të zonës industriale ekzistuese dhe zgjerimit të propozuar të saj			
Pr.14: Hartimi i planit të reduktimit të emetimeve të zonës së UMN-së dhe industrisë tjetër në hyrje të qytetit, si dhe marrja e masave taksative për zbatimin e tij			

O3P8: Përmirësimi i imazhit të qytetit si “qytet i naftës”, duke valorizuar identitetin në shërbim të turizmit nëpërmjet krijimit të Muzeut të Naftës dhe rehabilitimit të lagjes historike si pjesë të “qytetit-muze”			
Pr.15: Ndërtimi i një objekti muzeal të naftës			
Pr.16: Ndërtimi i një muzeu të aeronautikës në zonën e fushës së aviacionit			
Pr.17: Hartimi i një strategjie për kthimin e një pjese të blloqeve ‘1 Maji’ dhe ‘Llukan Prifti’ në lagje-muze për qëllime identifikimi dhe turistike			
Pr.18: Zgjatimi dhe kthimi në rrugë për këmbësorë i bulevardit kryesor të qytetit			
Pr.19: Kthimi i puseve të naftës në objekte tërheqëse (lyerja, vendosja e ndriçuesve) për t’i dhënë një pamje tjetër qytetit			
Objektivi strategjik 4: Mbështetja e komuniteteve të qëndrueshme dhe të shëndetshme, me cilësi jetese të përmirësuar, mundësi më të mira zhvillimi në arsim dhe punësim, si dhe nivel më të lartë aksesit në aspektin social-kulturor			
O4P1: Rikonstruksioni i objekteve arsimore shëndetësore dhe me funksione publike me probleme fizike, si dhe përshtatja e mjediseve për të plotësuar kërkesat, kapacitetet dhe standardet			
Pr.1: Rikonstruksioni i shkollave 9-vjeçare në Rreth Tapi, Vodëz, Perondi, Bardhaj, Lumas, “18 Tetori” Kuçovë, si dhe i shkollës së mesme në Perondi, i oborrit të shkollave-kopshteve dhe ambienteve ndihmëse të tyre (një ndër këto institucione 9- vjeçare “Gaqi Karakashi”)			
Pr.2: Përmirësimi i kushteve laboratorike dhe sportive të objekteve arsimore 9-vjeçare dhe të mesme në bashki			
Pr.3: Ndërtimi i kopshteve në fshatrat Frashër, Luzaj, Katundas dhe Belesovë, si dhe rikonstruksioni i kopshtit në fshatin Lumas.			
Pr.4: Ndërtimi i një shkolle të mesme në fshatin Gegë dhe i një qendre shëndetësore në fshatin Goraj			
Pr.5: Rikonstruksion zyrash dhe mbikqyrje punimesh për to; kolaudim punimesh ndërtim ambulance Lumas; kolaudim, mbikqyrje rikonstruksion shkolle Lumas; kolaudim punimesh Sheqëz-Vodhëz-Koritëz- Lumas			
Pr.6: Kolaudim, mbikqyrje punimesh i rikonstruksionit të banesave rome, Lumas			
O4P2: Rikonstruksioni dhe rehabilitimi i shesheve kryesore në qytet			

dhe në qendrat e njësive rurale			
Pr.7: Rikonstruksioni i sheshit të pazarit në Kuçovë			
Pr.8: Rikonstruksioni i shesheve të brendshme të blloqeve 5-katëshe të banimit në lagjen “1 Maji” dhe i shesheve të qendrave të njësive administrative të Lumasit, Perondisë dhe Kozarës			
O4P3: Krijimi i mundësive të strehimit të përballueshëm për popullsinë aktuale dhe strehimit social për popullsinë e regjistruar si të pastrehë, duke ndjekur politika koherente strehimi, stimuj tatimorë dhe qira të lehtësuara			
Pr.9: Ndërtimi i një objekti të strehimit social për popullsinë e pastrehë ose në nevojë strehimi			
Pr.10: Hartimi i një plani për regjistrimin e të gjithë familjeve të pastreha në bashki			
Pr.11: Integrimi i politikave të strehimit në instrumentet e planifikimit si bonus intensiteti apo kushtëzime të tjera për zhvilluesit e PDV-së			
O4P4: Zhvillimi social-kulturor dhe sportiv i popullsisë duke rehabilituar infrastrukturën ekzistuese dhe duke shtuar objekte sociale e kulturore në shërbim të nevojave të komunitetit			
Pr.12: Ndërtimi i një Qendre Artistike e Kulturore për shërbime ndaj të rinjve			
Pr.13: Rikonstruksioni i stadiumit të Kuçovës dhe krijimi i një poli të rëndësishëm sportiv e rekreativ në zonën e stadiumit			
O4P5: Zhvillimi i qëndrueshëm i hapësirave të lira në Kuçovë, gjelbërimit dhe hapësirave me karakter të veçantë për t’i shërbyer funksionit mjedisor dhe estetik për qytetin			
Pr.14: Rikonstruksioni i pikës turistike të qendrës Kuçovë			
Pr.15: Zgjerimi i zonës së varrezave të qytetit Kuçovë			
Pr.16: Krijimi i parqeve të vogla urbane në zona natyrore periferike të qytetit (krijimi i parkut në meandrimin e lumit Devoll, në afërsi të venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta të qytetit)			
Pr.17: Ndërtimi i një itinerari për biçikleta dhe këmbësorë, me hapësira të gjelbra përgjatë kanalit vaditës që kalon në qytet			
Pr.18: Programi për mbjelljen e pemëve dekorative në rrugët kryesore të qytetit të Kuçovës			
O4P6: Hartimi i një strategjie të përfshirjes në arsim profesional të popullsisë vendase, në ndihmë të punësimit në sektorë të industrisë			

së lehtë, artizanatit etj.			
Pr.19: Ngritja e një shkolle profesionale rajonale për naftën			
Pr20: Kryerja e marrëveshjeve me operatorë artizanalë dhe shërbimesh për zhvillimin e trajnimeve në sektorë specifikë, ndihmës për ekonominë lokale			
O4P7: Programi për marrjen e masave të plotësimit me bazë materiale në institucionet që ofrojnë shërbimet sociale			
Pr.21: Pajisja me soba për ngrohje me dru në institucionet e arsimit (shkolla, kopshte, çerdhe)			
Pr.22: Blerje librash për qendrën rinore dhe bibliotekën			

4. Analiza mjedisore e territorit të Bashkisë Kuçovë

4.1 Analizë e përgjithshme e territoit

4.1.1 Kushtet gjeomorfologjike të territorit

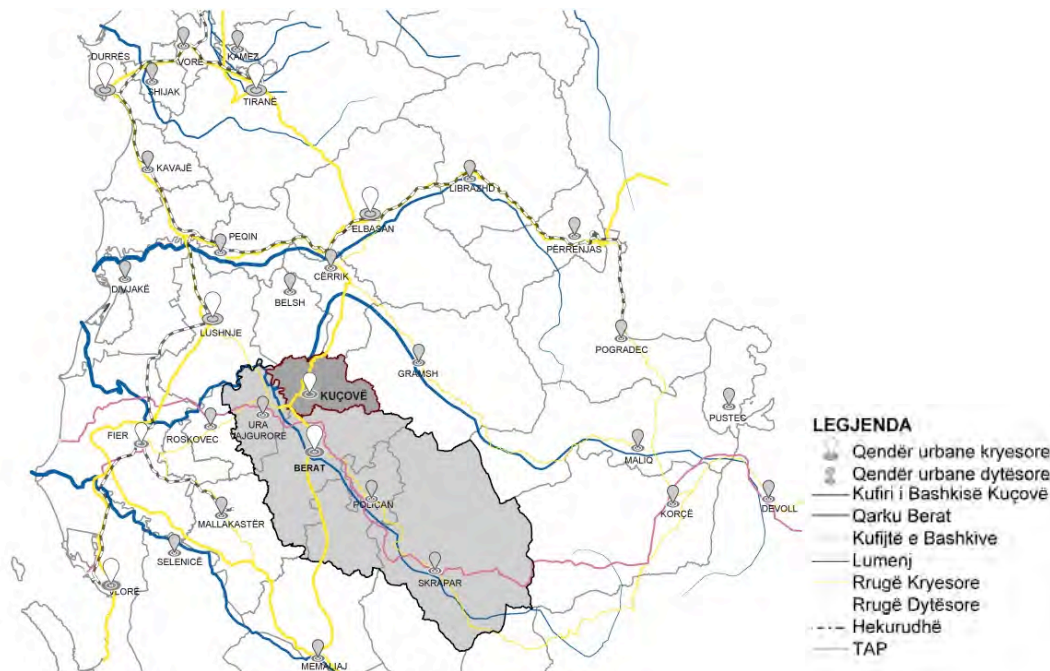
- **Pozicioni gjeografik**

Bashkia Kuçovë është pjesë e qarkut të Beratit dhe shtrihet në pjesën lindore të Ultësirës Perëndimore, e kufizuar në veri dhe veriperëndim nga zona e Sulovës dhe lumi Devoll e në jug e jugperëndim nga rrjedha e poshtme e lumit Osum. Me një sipërfaqe prej 160.22 km², territori i Kuçovës së sotme e tejkalon atë të rrethit të Kuçovës duke përfshirë nën juridiksionin e saj edhe njësinë administrative Lumas, krahas njërive Kuçovë (qendër), Perondi e Kozarë. Nga pikëpamja administrative, Kuçova kufizohet me bashkitë e Lushnjës, Belshit, Cërrikut, Gramshit, Beratit dhe Urës Vajgurore.

Bashkia e Kuçovës, nga pikëpamja e lidhshmërisë kombëtare, ndodhet ndërmjet Lushnjës dhe Beratit, të cilat lidhen ndërmjet tyre me rrugën shtetërore SH 72. Kuçova krijon një lidhje tërthore me këtë rrugë kombëtare nëpërmjet rrugës SH 91 dhe komunikon drejtpërdrejt me Urën Vajgurore në pjesën hyrëse të saj. Ndërkaq, rrugë të tjera të karakterit lokal e lidhin me Lushnjën nëpërmjet Fier Sheganit, si dhe me Grekanin nëpërmjet Gegës, Frashërit etj. Shtigjet dhe rrugët tretësore plotësojnë lidhshmërinë rajonale nga Lumasi në Gramsh, në Gostimë, nga Kozarja në Grekan, nga Vodëza në Berat etj. Distancat²⁷ nga qyteti i Kuçovës në disa qendra të rëndësishme janë si më poshtë:

- 16 km nga qyteti i Beratit,
- 95 km nga Elbasani,
- 30 km nga Lushnjë,
- 42 km nga Fieri,
- 75 km nga porti i Vlorës,
- 81.3 km nga porti i Durrësit,
- 86 km nga Tirana,
- 104 km nga aeroporti i Rinasit.

Figura 13. Pozicioni gjeografik i Bashkisë Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016

• Topografia²⁸

Nga ana e relievit, Shqipëria ndahet në disa rajone dhe Bashkia e Kuçovës është pjesë e Ultësirës Perëndimore në njësinë kodrinore. Terreni është në formë vargësh kodrinore me lartësi jo shumë të larta. Në përgjithësi, ky terren përbëhet nga shkëmbinj të dobët të paqëndrueshëm ndaj rrëshqitjeve. Lartësitë më të mëdha në bashkinë e Kuçovës janë në zonën lindore dhe qendrore. Kodrat krijojnë vargje dhe ndërmjet këtyre vargjeve kemi disa lugina ku kalojnë lumi Devoll dhe përrenj të tjerë. Alternimi ndërmjet kreshtave dhe luginave krijon variacion në terren dhe lartësitë shkojnë duke u rritur nga verilindja në juglindje. Pjerrësia e terrenit është më e theksuar në zonën kodrinore, e cila varion nga 25%- 100%. Gjithsesi, pjesa më e madhe e terrenit kodrinor varion nga 25- 42%. Pjesa fushore e bashkisë varion nga 0- 9.8 %, ndërsa pjesa parakodrinore është me pjerrësi 9.9%- 25%.

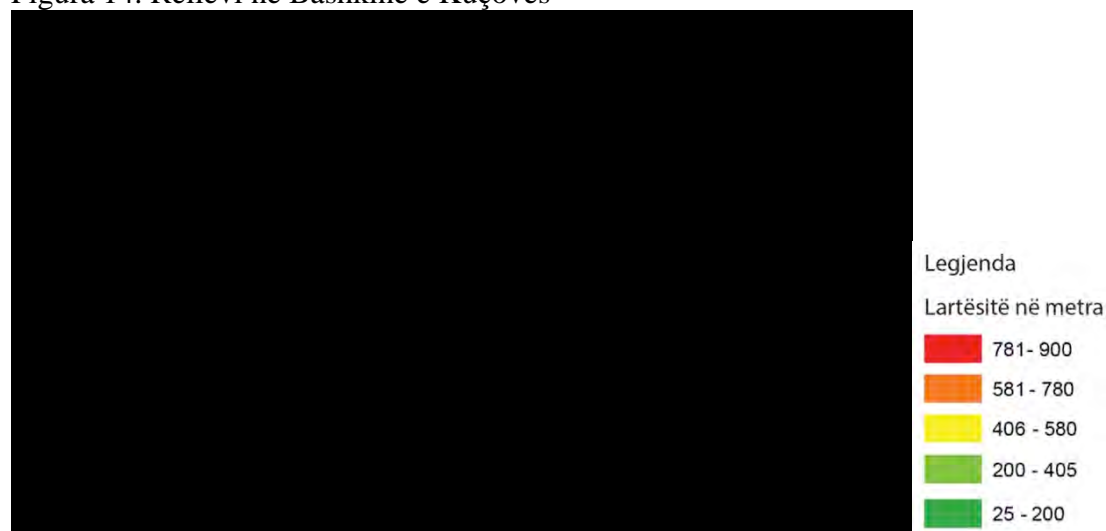
Më konkretisht, morfologjikisht, rajoni i Kuçovës përbëhet kryesisht nga terrene kodrinore dhe fushore (Figura 14)²⁹. Njësia morfologjike fushore zë një pjesë të kufizuar të territorit dhe shtrihet kryesisht gjatë luginës së lumenjve Devoll në veri dhe Osum në jug, si dhe luginave të përrenjëve të veçantë si Lumi i Lapardhasë që rrjedhin nga kodrat drejt lumenjve nëpërmjet sistemit të veprave hidroteknike.

Nënnjësia fushore në këtë qark është e tipit paramalore me origjinë aluviale. Fushat janë nga të sheshta deri me pjerrësi 30. Kuotat e tyre janë të ndryshme, nga 70-80 m mbi nivelin e detit (zona ku bashkohen lumenjtë Osum e Devoll). Këto fusha përshkohen nga një rrjet i dendur kanalesh kulluese e vaditëse, si dhe nga përrenj fushorë të cilët derdhen në shtretërit e lumenjve. Drejtimi i rrjedhjes së lumit Devoll është lindje-perëndim, në pjesën para se të bashkohet me lumin Osum. Të dy lumenjtë Devoll dhe Osum, gjatë shirave të rrëmbyeshëm (plotave) dalin nga shtretërit e tyre duke përmbytur tokat bujqësore përreth. Lugina e lumit Devoll dallohet për shpatë shumë të vogla ose të ulëta duke favorizuar përmbytjen. Depozitimet aluviale përfaqësohen kryesisht nga suargjila bezhë në kafe e gri të errët, me lagështi plastike deri pak të ngjeshura. Në rajonet pranë shtretërve të rrjedhjeve ujore shpesh

përfaqësohen nga surëra, rëra deri zhavorre kokrrizë mesëm, me fraksione e breza rërash të imta dhe suargjila të ngopura me ujë e mesatarisht të ngjeshura.

Njësia morfologjike kodrinore zhvillohet në pjesën më të madhe të territorit të Qarkut Berat. Në Kuçovë shtrihet kryesisht në NjA-në Lumas. Kodrat kanë kuota nga 100 mbi nivelin e detit deri në 700 m. Në vartësi të strukturave gjeologjike ku ato gjenden, shfaqen edhe forma relievi tipike, si p.sh. relievet kodrinore të strukturave monoklinale dhe relievet kodrinore të strukturave të rrudhosura të cilat janë dominuese. Rajon ku shfaqen format morfologjike të strukturave monoklinale, jo shumë të dallueshme, është brezi i kodrave nga Kuçi-Cukala-Allambras e më në jug³⁰.

Figura 14. Relievi në Bashkinë e Kuçovës

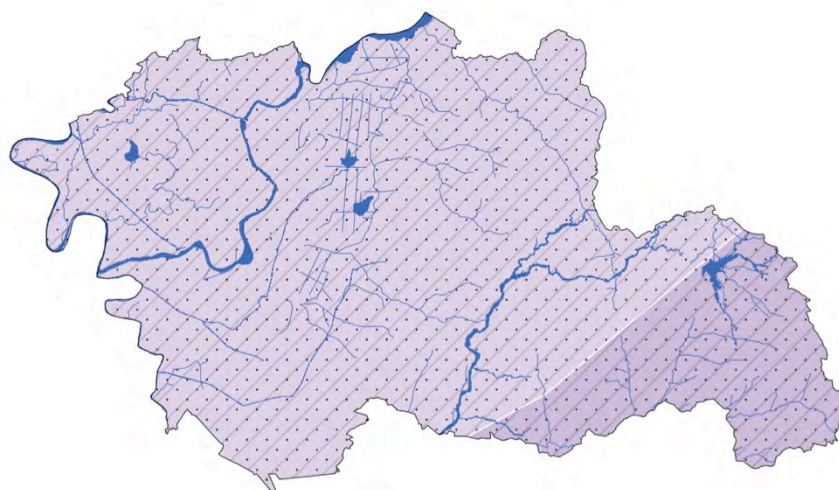
Burimi: SHGJSH dhe Bashkia Kuçovë, Punoi: Co-PLAN 2016

• Klima

Klima në këtë bashki, sipas klasifikimit Köppen-Geiger³¹, i përket Csa³²-së dhe njihet në përgjithësi me termin klimë mesdhetare. Tiparet karakteristike të kësaj klime janë: dimër i butë me reshje dhe verë e ngrohtë e thatë. Bashkia e Kuçovës ka rreth 2,500-2,700 orë në vit me diell dhe, në përgjithësi, nuk ka erëra me shpejtësi të madhe. Treguesit klimatikë të qytetit pasqyrohen vazhdimisht nga stacioni meteorologjik i qytetit, i krijuar në vitin 1936 dhe është një nga më të vjetrit në vend. Temperatura mesatare vjetore është rreth 16.7°C. Temperatura maksimale vjetore gjatë ditës është rreth 29.2°C, ndërsa ajo minimale është 4.1°C. Zona e Kuçovës është një nga zonat më të nxehta të vendit, ku temperatura e ditëve të nxehta mund të arrijë edhe 42-45°C, ndërsa ajo e ditëve të ftohta të dimrit mund të shkojë rreth -7°C. Territori i bashkisë ka erëra me shpejtësi rreth 1.5 m/s dhe vetëm në pjesën perëndimore ka erëra që shkojnë nga 1.6 m/s deri në 2.0 m/s.

Gjithashtu, Bashkia e Kuçovës ka rreth 2,500- 2,700 orë në vit me diell. Reshjet mesatare në vit në këtë bashki variojnë nga 750 mm deri në 1,250 mm. Qyteti i Kuçovës ka arritur shifrën rekord në Shqipëri për temperaturën më të lartë të regjistruar, 44.4°C, në korrik të vitit 1986.

Figura 15. Harta klimatike

Rrjeti hidrografik

— Lumenj

■ Liqene, rezervuare

Shpejtësia e erës (m/s)

■ 1.6 - 2.0

■ 1.5

Orë me diell në vit

■ 2,500- 2,700

Reshje mesatare mm/vit

■ 750-1250

BuBurimi: Geo Consulting, Përgatiti: Co-PLAN, 2016

• Hidrografia

Bashkia Kuçovë bën pjesë në pellgun ujëmbledhës të lumit Seman. Kjo bashki ka një rrjet hidrografik të pasur, pasi në territorin e saj kalon lumi Devoll. Në kufirin e bashkisë së Kuçovës me bashkinë e Urës Vajgurore ndodhet edhe vendbashkimi e lumenjve Osum dhe Devoll, të cilët krijojnë lumin Seman, i cili vazhdon përgjatë kufirit bashkiak. Gjithashtu, në territorin e bashkisë kemi edhe shumë përrenj dhe disa rezervate ujore.

• Ujërat nëntokësore (akuiferët)

Sipas hartës hidrogeologjike të qarkut të Beratit³³, pjesa më e madhe e bashkisë Kuçovë përbëhet nga jo akuifere³⁴: shkëmbinj të cilët janë pa porozitetin e mjaftueshëm ndërkokrrizor ose çarje. Në përgjithësi, tek këto shkëmbinj mungojnë burimet ujore për furnizim lokal me ujë të pijshëm. Zona jo akuifere e bashkisë përbëhet kryesisht nga shkëmbinj kompakt sedimentar dhe shkëmbinj magmatik dhe metamorfik. Tek shkëmbinjtë sedimentarë hasim me shumicë llojin flish, më pak llojin alevrolit dhe argjilor dhe rrallë atë ranor, ndërsa tek shkëmbinjtë magmatikë kemi llojin e vullkaniteve.

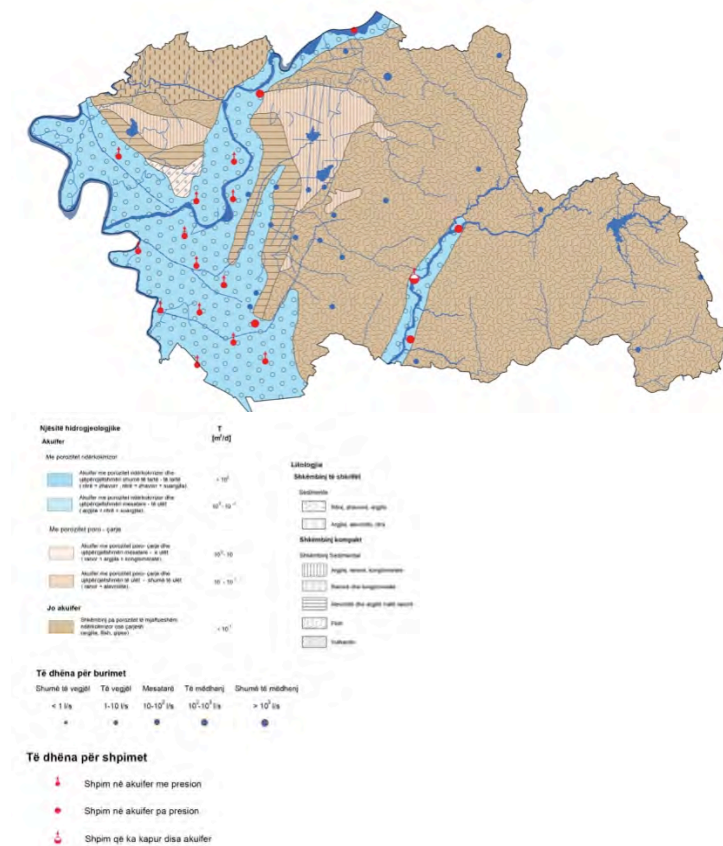
Zona e Lumit Devoll, NJA Kuçovë dhe NJA Perondi janë në përgjithësi zona akuifere me porozitet ndërkokrrizor dhe ujëpërcjellshmëri mesatare- të ulët 10^2-10^{-1} . Lidhja hidraulike e ujërave nëntokësore dhe sipërfaqësore është e mirë. Rezervat e shfrytëzueshme në këto akuifere janë të pakta. Ato shërbejnë për furnizimin e komuniteteve të vogla me ujë të pijshëm. Shfrytëzimi realizohet me anë të shpimeve, por edhe burimeve. Në përgjithësi, vetitë fiziko-kimike të ujërave të tyre janë të mira: të ëmbël e me fortësi të ulët. Shkëmbinjtë në këtë zonë i përkasin llojit të shkëmbinjve

të shkrifët, sedimenteve, llojit të rërave, zhavorreve dhe argjilave. Shpimet në këtë zonë janë me presion.

Për nga sipërfaqja, vendin e tretë e zënë akuiferet me porozitet poro-çarje dhe ujëpërcjellshmëri të ulët- shumë të ulët. Këto toka përbëhen nga shkëmbinj kompakt sedimentarë të llojit të argjilës, ranorë dhe konglomerate. Këto zona ndodhen në Fier-Mimari dhe në Drizë.

Së fundmi, kemi edhe akuifere me porozitet poro-çarje dhe ujëpërcjellshmëri mesatare- e ulët. Tipi i shkëmbinjve është alevrolit dhe argjilorë e i rrallë ranorë. Rezervat e shfrytëzueshme në këto akuifere bëhen nëpërmjet burimeve dhe shpimeve. Akuiferet janë me presion dhe në disa zona kanë karakter artezian. Përdoren për furnizim me ujë të pijshëm të komuniteteve të vogla. Ujërat janë të ëmbla me fortësi mesatare deri të madhe.

Figura 16. Analiza e mbivendosjes së hidrogjeologjisë dhe hidrografisë

Burimi: SHGJSH, Përpunoi: Co-PLAN, 2016

• Analiza e burimeve natyrore

Gjeomonumentet janë zona natyrore që paraqesin interes të veçantë përse i përket mënyrës si janë krijuar, rrallësisë, vlerave historiko- kulturore ose funksionit të tyre si pika interesi. Për nga rëndësia, gjeomonumentet ndahen në³⁵:

- Gjeomonumente me vlera ndërkombëtare
- Gjeomonumente me vlera kombëtare
- Gjeomonumente me vlera rajonale

Në territorin e bashkisë kemi një gjeomonument me vlera ndërkombëtare dhe ai është vendburimi i naftës. Vendburimi i Naftës Kuçovë (VII-4) përbën një gjeomonument

historik dhe është zbuluar qysh në vitin 1930. Ai ndodhet në 84 ranorët e depozitimeve neogjenike të tortonian-miocenit të sipërm, të vendosura transgresivisht mbi antiklinalin karbonatik të eroduar të Kuçovës. Shtratimet janë të tipit litologo-stratigrafik. Vendburimi është më i vjetri i naftës në Shqipëri.³⁶

• **Elementët e fortë në territor**

Territori përbëhet nga shumë element të ndryshëm të cilët ushtrojnë ndikim tek njëri-tjetri. Pjesët apo elementet të cilat ndikojnë më shumë apo kanë veçori më spikatëse mund të konsiderohen si elemente të fortë në territor. Këto elemente mund të ndikojnë në formimin dhe zhvillimin e mëtejshëm të vendbanimeve. Ato mund të shfaqen në forma apo situata që favorizojnë, por edhe kushtëzojnë zhvillimin, duke realizuar kështu ndikimin e tyre në territor.

Shtirja e tyre fizike dhe ndikimi i tyre në territor mund të jetë pikësor/ qendror, por edhe sipërfaqësor në formën e fashave të ndikimit. Elemente të tilla mund të jenë natyrore, por edhe të krijuara artificialisht nga njeriu. Bashka e Kuçovës ka një sërë pikash që janë të forta të cilat kanë të bëjnë me topografinë dhe pasuritë e shumta ujore. Ato janë:

- a. **Relievi kodrinor:** që arrin lartësitë më të mëdha me Majën e Gorrezit me 445 m. Terreni kodrinor paraqitet me variacion me kreshta dhe lugina ku kalojnë edhe lumenj e përrenj. Pamja e kodrave mbizotëron në siluetën e kësaj bashkie.
- b. **Pasuria ujore:** Lumi Devoll dhe pjesa tjetër e sipërfaqes ujore në këtë bashki paraqesin interes për mënyrën si kanë ndikuar në zhvillimin e territorit dhe aktivitetet e ndryshme, por edhe për potencialin që paraqesin në të ardhmen. Gjithashtu, për t'u përmendur në pasuritë ujore është edhe lumi Osum, i cili kalon përgjatë kufirit të bashkisë. Në afërsi të bashkimit të dy lumenjve Devoll e Osum, të cilët krijojnë lumin Seman, kemi edhe rezervuarin e Thanës, i cili, pavarësisht se nuk është brenda kufijve administrativë të bashkisë, përbën një element me rëndësi në territor.
- c. **Kanionet e Sinecit:** Këto kanione ndodhen jashtë kufirit administrativ, në afërsi të fshatit Lumas. Ky kanion paraqet një interes të madh si destinacion i veçantë për vizitorë të ndryshëm. Po në këtë kanion ndodhet edhe një shpellë interesante për speleologët. Gërryerjet kanë krijuar forma nga më të çuditshmet me një bukuri të rrallë.
- d. **Monumentet natyrore:** Vendburimi i naftës ëahtë një monument natyror i cili ka ndikuar në zhvillimin e bashkisë. Prania e tij ka mundësuar zhvillimin e një industrie për një kohë mjaft të gjatë. Ndërtimi i uzinës së përpunimit të naftës dekada më parë në Kuçovë, në një nga zonat më të pasura naftëmbajtëse, bëri që në të të punësohen 560 punëtorë dhe specialistë. Njëkohësisht, nënproduktet nga përpunimi i naftës si vajguri, nafta, vajrat speciale, bitumi etj. ishin burim i rëndësishëm për plotësimin e nevojave në vend dhe sigurimin e të ardhurave për ekonominë e vendit. Madje, për kontrollin e këtyre nënprodukteve u ndërtua dhe laboratorit me parametra bashkëkohore, i cili shërbente për të kryer të gjitha analizat e në veçanti të vajgurit që përdorej për avionët luftarakë. Specialistët shprehën se kjo ishte një nga uzinat më moderne jo vetëm në vend, por edhe në Ballkan. Pas vitit 1990 filloi ndërprerja e prodhimit dhe shkurtimi i fuqisë punëtore. Në trazirat e vitit 1997 filluan shkatërrimet dhe grabitjet e pasurisë së saj. U arrit deri atje sa të shembeshin muret e objekteve dhe të merreshin tullat.

Megjithatë, nga ana tjetër, kjo pikë e fortë ka ndikuar edhe negativisht në territor duke shkaktuar ndotje.

Elementet artificiale janë po aq të rëndësishme në mënyrën e ndikimit në territor, sa edhe elementet natyrore. Ato janë krijuar nga veprimtaria njerëzore dhe mbartin edhe pjesën e identitetit kulturor dhe historik të zonës. Ndër to përmendim:

- **Aeroporti:** Reparti Ushtarak ³⁷3362 Kuçovë mbante emrin Reparti “23 Peza”. Ai u krijua si formacion i parë i madh luftarak i Forcave Ajrore për mbrojtjen e hapësirës ajrore të Republikës së Shqipërisë. Bërthama e parë e këtij regjimenti u krijua me vendim të posaçëm ku u morën masa për përgatitjen e efektivit pilot e teknik për teknikën e re reaktive me të cilën do të pajisej reparti. Krahas këtyre, u morën masa për përgatitjen e ambienteve për pritjen e efektivit dhe teknikës. Pas përfundimit të përgatitjes së efektivit pilot e inxhiniero-teknik, regjimenti mori formën e plotë, i gatshëm për kryerjen e detyrave. 15 maj 1955 është dita e krijimit të regjimentit.
- **Monumentet e kulturës:** Kisha e Shën Kollit në Perondi. Ndërtimi i takon shek. X dhe është një shprehje tipike e arkitekturës bizantine të veprave të kultit, ku në muraturë kombinohet guri me terrakotën dhe ku volumet modeste kompensohen me pasurinë e elementeve arkitekturore. Pikërisht në skajin e kundërt, në veri-perëndim të qytetit, por këtë radhë diçka më larg se kisha e parë, pra rreth 6 km, në vendin e quajtur Salc-Kozarë ndodhet një kishë tjetër e denjë për të qenë objekt admirimi për vizitorët. I takon një kohe më të vonshme, por është gjithashtu, një shembull i shkëlqyer i arkitekturës së shek. XVII, i kishës me hajat të jashtëm dhe me një navatë të bollshme, në krye të së cilës është edhe ikonostasi prej druri, vepër e shquar e mjeshtërve shqiptarë të kohës.
- **Zona ekonomike:** Serat- Njësitë administrative Kozarë e Perondi dallohen për tokën bujqësore të bonitetit të lartë dhe kultivimin e drithërave e perimeve dhe njësisia Lumas ka një potencial të theksuar frutikulture dhe blegtoral. Kjo larmi veprimtarish ekonomike është pika e fortë dhe njëkohësisht sfida më e madhe me të cilën përballet Bashkia Kuçovë pas reformës administrativo-territoriale.

Figura 17. Elementet e fortë në territor

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016

4.1.2 Rreziku gjeologjik

- **Analiza gjeologo-inxhinierike**

Bashkia e Kuçovës bën pjesë në pjesën e dy Albanideve³⁸ të Jashtme Perëndimore, në “S” (Zona Sazani) Adriatike Jugore dhe në “J” (Zona Jonike) - përkatësisht J3 (nënzona Berati)³⁹.

Bazuar në hartën gjeologo-inxhinierike për qarkun e Beratit të SHGJSH-së, shkëmbinjtë në bashkinë e Kuçovës përbëhen nga tri lloje. Përqindja më e lartë i përket llojit të shkëmbinjve mesatarë, të cilët gjenden në pjesën perëndimore të bashkisë. Këta shkëmbinj klasifikohen në:

- Flishe ritmike shtresë e hollë argjilo-alevrolito-ranore
- Evaporite
- Mollasa argjilore
- Mollasa ranoro-konglomeratike

Mollasat argjilore dhe flishtë ritmike shtresë e hollë argjilo-alevrolito-ranore përbëjnë përqindjen më të madhe të këtyre shkëmbinjve.

Pjesa jugore dhe pjesërisht qendrore (zona e qytetit të Kuçovës dhe NJA Perondi) përbëhen nga zhavorret e poplat me origjinë deluviale dhe proluviale me trashësi >200 mm.

Zona e bashkisë që përshkohet nga lumi Devoll ka përbërje shkëmbore të tipit subargjilor të vendosur mbi zhavorret.

• **Zonimi gjeoteknik i Shqipërisë**

Në varësi të relievit, territori në vendin tonë dallohet për nivele të ndryshme qëndrueshmërie. Përveç një sipërfaqeje që zë rreth 10% të territorit kombëtar që është e qëndrueshme, pjesa tjetër e tokës është e paqëndrueshme. Kjo e fundit shprehet nëpërmjet formave të ndryshme që SHGJSH-ja i ka klasifikuar si më poshtë⁴⁰:

- *Rënie shkëmbinjsh* (kryesisht në zona malore (në Alpe) dhe shpate gëlqerore të zbuluara;
- *Shembje* (kryesisht në zonat malore);
- *Rrëshqitje me rrokullisje* (në shpatet e shkëmbinjëve rreshporë ose molasës deltinore dhe shpatet prej konglomerati me pjerrësi > 45° dhe shpateve me drejtim të kundërt);
- *Rrëshqitje me zhvendosje* (prek shkëmbinjtë e fortë gëlqerorë ose shtresa rreshpore);
- *Rrjedhje, sidomos ato sipërfaqësore, në trajtën e laharëve* (në zonat malore të Shqipërisë me reshje vjetore 200 mm, luginat me përrenj me pjerrësi të madhe (Elbasan, Përmet, Korçë etj.)

Duke u bazuar në karakteristikat e territorit lidhur me fenomenet e rrezikut gjeomorfologjik, SHGJSH-ja ka përcaktuar zonimin gjeoteknik të Shqipërisë, sipas të cilit territori i vendit tonë ndahet në tre zona të qëndrueshmërisë natyrore (Figura 18)⁴¹:

- *Terrene të qëndrueshme* që mbulojnë 56.6% të vendit. Gjenden kryesisht në zona me shkëmbinj magmatikë efuzivë dhe intruzivë, gëlqerorë të epokave të ndryshme, dolomite, brecke dhe konglomerate me cimentin karbonatik, shkëmbinj metamorfikë dhe rreshpe. Brenda zonës njihen fenomenet e shkëputjes së blloqeve, rrëshqitjes e rrokullisjes dhe/ose zhvendosjes.

- *Terrene relativisht të qëndrueshme*, që mbulojnë rreth 33.6% të territorit. Gjenden kryesisht në zona me përbërje shkëmbore konglomeratike të suitës Luma, efuzivë sedimentarë, shkëmbinjve rreshporë, shkëmbinjëve evaporitë dhe molasave të konglomerateve ranore. Këto zona dallohen për rrëshqitje, ose rënie të tavaneve në zgavrat e nëndheshme.
- *Terrene të paqëndrueshme* që zënë rreth 9.8% të sipërfaqes së vendit. Këto janë terrene me përbërje të ndryshme shistesh, molasash e konglomeratësh ranore. Dallohen për rrëshqitjet rrokullisëse dhe me zhvendosje, si dhe për rrjedhjet e tokës.

Figura 18. Zonimi gjeoteknik i Shqipërisë dhe Kuçovës.

Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar,⁴² Punoi: Co-PLAN

Në territorin e Bashkisë, territori është kryesisht gipsor dhe molasor, relativisht i qëndrueshëm.

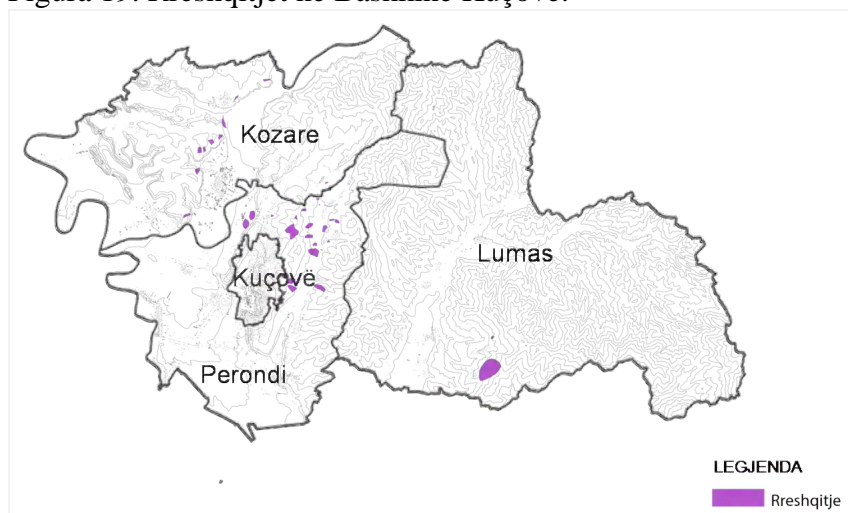
- **Rrëshqitja/rrëzimi i gurëve⁴³**

Rrëshqitjet e dheut janë një fenomen tejet i përhapur në Qarkun e Beratit dhe në Bashki. Deri më sot, në rang qarku janë numëruar rreth 150 rrëshqitje. Bazuar në hartën e zonimit gjeoteknik të Shqipërisë, marrë nga Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), në pjesën malore të Qarkut të Beratit, shpatet kanë pjerrësi të madhe, mbi $>30^\circ$. Për këtë arsye, në këto shpate është përhapur më së shumti fenomeni i rrëshqitjeve. Në përgjithësi, ky fenomen është më tepër i përhapur në formacionet flishore me dominim argjiloro-alevrolitik, por edhe në formacionet e molasave argjilore, kryesisht në shkëmbinj të ku ndodh vendosja e shkëmbinjve më të fortë mbi ato më të butë. Një situatë e tillë ndodh në zonën “Kruja”, “Krasta-Cukali” dhe “Mirdita”⁴⁴. Zona kodrinore është prekur nga fenomeni i rrëshqitjes si pasojë e procesit të tarracimit të cilit iu nënshtrua gjatë viteve ‘70-’80. Në pjesën fushore kemi rrjedhje në trajtën e laharëve, në kohë shirash të bollshëm. Përveç zonave me pjerrësi

të lartë, fenomeni i rrëshqitjes është përhapur edhe në zonat me shpate që preken pak nga dielli si dhe në fund të shpateve, nëpër të cilat kalojnë lumenj, ose përrenj të ndryshëm duke i gërryer ato.

Për sa i përket vendndodhjes, rrëshqitjet janë përqëndruar kryesisht në zonën qendrore të Bashkisë, në formacionet flishore siç është zona ndërmjet lumenjve Devoll dhe Lapardha në jug të NjA-së Lumas dhe mbi të gjitha në veri të NjA-së Perondi, kufiri administrativ ndërmjet Qytetit të Kuçovës dhe NjA-së Perondi (Figura 19).

Figura 19. Rrëshqitjet në Bashkinë Kuçovë.

Burimi: SHGJSH, 2014, Punoi: Co-PLAN 2016

Shkaqet kryesore të rrëshqitjeve⁴⁵ përfshijnë faktorë natyrorë gjeologjikë (ndërtimi gjeologjiko-klitologjik, pjerrësia e shpatit mbi 5-20°, struktura, tektonika, zona ose shpate që nuk rrihen nga dielli ku lagështira e vazhdueshme ka shkaktuar rrëshqitje etj) dhe faktorë të jashtëm (përmbajtja e lartë e ujërave nëntokësore, reshjet e dendura të shiut, ndërhyrjet e njeriut me ndërtime të ndryshme etj.). Kohët e fundit, rrëshqitjet janë theksuar për shkak të shpyllëzimeve të shumta. Shpeshherë, tokat pyjore janë shndërruar në bujqësore duke prishur kështu ekuilibrin natyror.

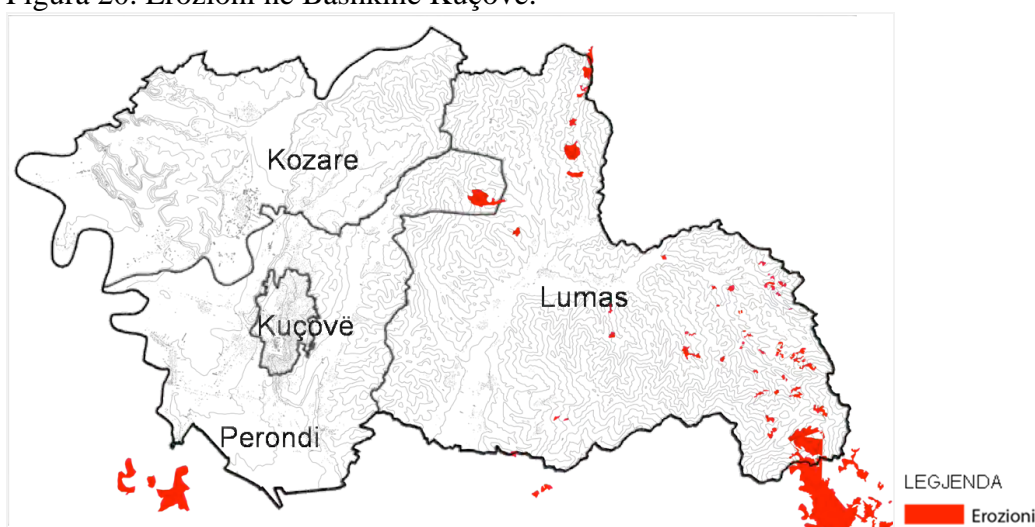
- **Erozioni/vatrat e erozionit**

Erozioni mbetet një ndër problematikat kryesore pothuajse në të gjithë botën dhe, sigurisht, edhe në vendin tonë. Vetëm gjatë gjysmës së dytë të shekullit të XX është llogaritur se degradimi i tokës për shkak të erozionit ka përfshirë rreth 43% (ose 5 miliardë ha) të territorit në shkallë botërore⁴⁶. Ndër shkaqet kryesore të këtij degradimi janë përdorimi i tokës nga njeriu për qëllime të ndryshme. Më konkretisht, faktorët që ndikojnë ndjeshën në rritjen e erozionit janë kryesisht i) reshjet (dhe sidomos shirat e rrëmbyeshëm), intensiteti dhe shpërndarja e tyre luajnë një rol të rëndësishëm, ii) përbërja e tokës/shkëmbinjve (kapaciteti i infiltrimit dhe niveli i stabilitetit të strukturës së tokës), iii) pjerrësia (gjatësia dhe niveli i pjerrësisë), si dhe iv) bimësia ose shtresat bimërore që mbulojnë tokën.

Edhe në Kuçovë, erozioni ka qenë i pranishëm në territor dhe, për fat të keq, vazhdon të mbetet një ndër problematikat kryesore, kryesisht të tokës bujqësore dhe kodrinore në NjA-në Lumas. Sipas SHGJSH-së⁴⁷, ky fenomen është i përhapur në zonat me përbërje litologjike argjilore e flishore të cilat preken nga erozioni tokësor. Ky i fundit

është ndihmuar në një masë shumë të madhe edhe nga shpyllëzimet e shumta që u bënë gjatë viteve '80-'90 të shekullit të kaluar si dhe gjatë këtyre viteve të fundit. Erozioni tokësor shfaqet në formën e dy tipeve kryesore: erozion sipërfaqësor dhe erozion fundor. *Erozioni sipërfaqësor* prek kryesisht zonat kodrinore, aty ku kemi dalje të fuqishme të formacioneve litologjike flishore (*zona e Lumasit me aktivitet të theksuar në zonën juglindore të Lumasit.*)⁴⁸. *Erozioni fundor* shfaqet në brigjet e lumenjve Devoll, Osum, Seman dhe mbi të gjitha, përgjatë gjithë brigjeve të lumit të Lapardhasë ne Lumas ku pothuajse mungon tërësisht brezi bimor mbrojtës (zona ripariane) gjatë gjithë shtrirjes së tij në territorin e Bashkisë (Figura 20). Dega e Sinecit dhe vetë lumi Lapardha kërcënojnë vazhdimisht tokat bujqësore të fshatrave Bardhaj, Sheqës, Vodës, Pëllumbas etj. përgjatë lumit. Kjo për arsye se lumi ka karakter malor. Rrëmbyeshmëria e ujërave të këtij lumi shpeshherë është e paparashikueshme.

Figura 20. Erozioni në Bashkinë Kuçovë.

Burimi: SHGJSH 2014, Punoi: Co-PLAN

Në vitet e fundit, në NjA-në Lumas, erozioni është theksuar së tepërmi për shkak të prishjes së digave/pritave në zonat kodrinore të lumit të Lapardhasë, përpara digës së Belesovës (Figura 21).

Figura 21. Digat e prishura përgjatë lumit të Lumbardhës në NjA-në Lumas:

Burimi: Co-PLAN, 2016

Shpyllëzimet e vazhdueshme dhe pa kriter gjatë viteve të fundit në territorin e Bashkisë (nga vitet 1980 e deri më sot) si dhe mungesa e praktikave të përshtatshme për manaxhimin e tokës kanë luajtur një rol parësor në shtimin e fenomenit të erozionit në territor.

Në zonat pyjore ose kullosore, erozioni ka ardhur si pasojë e keqmanaxhimit, mbishfrytëzimit të tyre, shpyllëzimeve ose dëmtimit të bimësisë së ulët (nën-pyllit). Është e rëndësishme të theksojmë se sekretet e pyjeve në mbrojtjen e tokës nga erozioni qëndron pikërisht në lënien e sipërfaqes së tokës dhe të mbulesës së saj bimore të paprekur. Kjo bën të mundur që bimësia, jo vetëm pyjet, të zhvillohet dhe të krijojë

një mbulesë të të gjithë sipërfaqes. Ndryshe nga sa mendohet, nuk mjaftojnë vetëm drurët e lartë (pyjet) me rrënjët e tyre të thella që të mbrojnë pyjet nga erozioni. Është *tabani i tokës* (sipërfaqja) që mbron tokën nga erozioni. Në qoftë se sipërfaqja e tokës është e zbuluar, pikat e shiut që bien nga gjethet e pemëve të larta ushtrojnë presion të lartë mbi dherat e tokës duke e gërryer atë. Mbulesa e tokës me një shtresë bimore shërben si masë efikase për mbrojtjen e tokës nga erozioni. Për këtë arsye, bimësia e ulët nëpër pyje ka një ndikim të jashtëzakonshëm në mbrojtjen e tokës nga erozioni. Përveç shpyllëzimit e dëmtimit të bimësisë në pyje, shkak tjetër kryesor i erozionit është edhe hapja ose ndërtimi i rrugëve të reja, zhvillimi i verimtarive të ndryshme për shfrytëzimin e drurit (prerje, grumbullim, transporti me makina, shitje etj.) si dhe hapja e shtigjeve të ndryshme për aktivitetet rekreative të cilat nuk kanë munguar në vitet e fundit së bashku me rrugët për shfrytëzimin e minierave (gurorëve). Hapja e rrugëve të reja në zona kodrinore pa marrë masat e duhura mund të shkaktojë humbjen e 100Mg/ha dhera të shkaktuara nga erozioni.⁴⁹

Për sa i përket erozionit në tokat bujqësore të vendit tonë, rreziku potencial i erozionit konsiderohet mesatar dhe i lartë ndërsa në Qarkun e Beratit (ku përfshihet edhe Kuçova), rreziku i erozionit është i lartë (tabela x).⁵⁰

Tabela 13. Vlerësim teorik për nivelin e erozionit potencial në tokat bujqësore në vend.

Rrethet	Sip (Ha)	Indeksi i erodibilitetit (gërryeshmërisë)		Indeksi i erozionit të tokës	Indeksi i pjerrësisë	Indeksi i rrezikut potencial të tokës		Vlerësimi
		Absol.	Rel.			Absol.	Rel.	
Qarku Berat	34,932	7.5	3	2	2.23	13.4	3	I lartë

Burimi: AKM 2013

Bashkia ka shumë fshatra të ndodhura në terren kodrinor, sidomos në zonën e NjA-së Lumas. Kultivimi i tokës së këtyre zonave krijon vetvetiu erozion të tokës nëse praktikat bujqësore të kultivimit nuk janë të qëndrueshme.

Për sa i përket erozionit në zonat fushore, kryesisht në toka bujqësore që shtrihen kryesisht gjatë gjithë pjesës perëndimore të Bashkisë (zona fushore e saj), ai ka ardhur si rrjedhojë e keqmanaxhimit të tokës. Gjatë gjithë territorit të vendit dhe brenda territorit të bashkisë, në kohën e punimit të tokës, vihen re ngastra me tokë të punuar thellë dhe të zhveshur tërësisht nga bimësia (Figura 22). Në tokat bujqësore në vendin tonë, bujqit ose fermerët gjatë punimit ende vazhdojnë ta zhveshin tokën tërësisht nga të gjitha mbetjet bimore të të mbjellave të stinëve të mëparshme pa marrë parasysh se një gjë e tillë e varfëron tokën dhe e shndërron atë në tokë të ndjeshme ndaj erozionit në rastin më të parë të reshjeve me intensitet të lartë apo të stuhive të erës. Ndërkohë që vendet e tjera kanë futur tashmë praktika kultivimi të konsoliduara për shmangien ose zbutjen e erozionit (punimi i tokës duke e trazuar atë sa më pak, ruajtja e masës bimore të të mbjellave të mëparshme gjatë kultivimit, përdorimi i mbulesave bimore ndërmjet stinëve të kultivimit ose mbjella e foragjereve ndërmjet bimëve të kultivuara me rreshta si pentaria, vreshtaria ose ullishtet etj.) në vendin tonë mbetemi ende mbrapa.

Figura 22. Punimi i tokës bujqësore me zhveshje të saj në Bashkinë Kuçovë

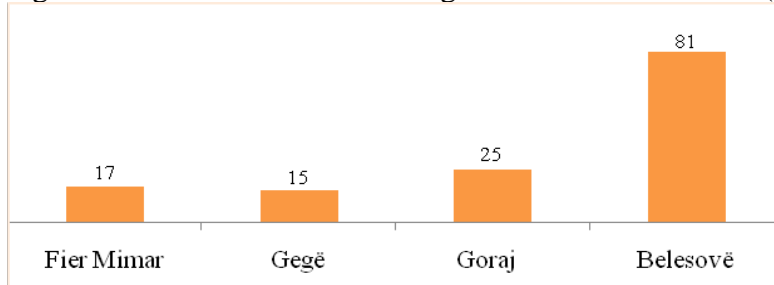

Burimi: Co-PLAN, 2016

Për të kuptuar përmasat dhe shtrirjen e erozionit në territorin e Bashkisë, mjafton edhe të analizojmë vëllimin e rezervuarëve dhe digave që ndodhen në Bashki edhe pse shkaqet janë të ndryshme. Nga një analizë e hollësishme e 3 rezervuarëve (Figura 22) të pranishëm në Bashki, është vënë re se pothuajse të gjithë rezervuarët kanë pësuar zvogëlim të volumit të tyre për shkak të erozionit. Më problematik mbetet Rezervuari i Belesovës zvogëlimi i kapacitetit të të cilit arrin deri në 81% i ndjekur nga Rezervuari Goraj me 25%, Fier Mimar me 17% dhe Gegë me 15%.

Në Rezervuarin e Belesovës, mbushja e rezervuarit me dhera të sjella nga erozioni është tejet i dukshëm. Kjo ka ndodhur edhe për shkak të prishjes së 3 digave (1 pritë në lagjen Rrerrak në Belasovë, 1 pritë disa qindra metra larg lagjes Rrerrak ndërsa prita e tretë ndodhet në degën e Katërlisit, degë në të djathtë të lumit të Lapardhasë). Kjo pritë ndodhet shumë afër bashkimit të degës së Katërlisit me Lapardhanë (pothuajse në paralel me pritën 2).

Figura 23. Vëllimi i rezervuarit/digës mbushur me erozion (%)

Burimi: MBZHRAU, Punoi: Co-PLAN

Si rezultat i erozionit, mungesës së njohurisë se thelluar për tokën dhe praktikave të keqmanaxhimit të territorit bujqësor, pyjor e kullosor, apo braktisjes, në territorin e bashkisë vihet re degradimi i territorit në disa zona. Nuk ka shifra lokale, por në rang vendi, vetëm erozioni dhe degradimi i tokave bujqësore kanë çuar në humbjen e 5% të prodhimit të brendshëm bruto në vitin 2014⁵¹.

- **Përmytjet**

Përmytjet në vendin tonë ndër vite: Vendi ynë është kërcënuar nga përmytjet e lumenjve ndër vite. Sipas studimeve të Programit të Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara (PNUD) të vitit 2003⁵² informacionet e para rreth përmytjeve në vend janë regjistruar në vitet 1854-1871, periudhë gjatë së cilës kanë ndodhur 11 përmytje. Përmytjet kanë patur shkaktuar dëme të konsiderueshme në vend. Megjithatë, përmytja e viteve 1962-1963 konsiderohet përmytja me ndikim më të madh. Lumenjtë e Drinit dhe të Bunës përmytën fushat e Shkodrës dhe Zadrimes, lumenjtë Mat dhe Drin përmytën fushën e Lezhës, lumi Ishëm përmyti fushën e Thumanës ndërsa lumenjtë Shkumbin dhe Seman kanë përmytur fushat përreth tyre.

Sipas llogaritjeve të asaj kohe, janë përmbytur gjithsej 70,000 ha tokë bujqësore duke shkaktuar dëme të mëdha në ekonominë e banorëve vendas.

Tabela 14. Zonat e përmbytura në dimrin e viteve 1962-1963.

Zonat e përmbytura	Sipërfaqja e përmbytur (ha)	Kohëzgjatja (Ditë)
Bregu i Bunës (Fushat e Zadrimës së Shkodrës dhe të Lezhës)	18,575	22
Drini i Lezhës dhe Mati (Fushat ndërmjet të dy lumenjve)	3,122	10
Mati dhe Ishmi (Fushat ndërmjet të dy lumenjve)	5,825	7
Lumi Shkumbin (Fushat poshtë Rrogozhinës, në të dy anët e lumit)	6,896	7
Lumi Seman (Fushat në të dy brigjet e tij)	26,738	35
Lumi Vjosa (Fushat në të dy brigjet e lumit, poshtë Urës së Mifolit)	3,538	20

Burimi : Programi i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara, 2003, Punoi: Co-PLAN

Përmbytje të tjera të një shkalle të gjerë janë regjistruar në vitet 1970-71 dhe në vitin 2002. Në vitin 1970-71 ndikimet më të mëdha janë ndjerë në luginën e Vjosës. Lumi i Vjosës llogaritet të ketë përmbytur 14,000 ha dhe shkaktuar dëmtime dhe shkatërrime të argjinaturave, kanaleve ujitëse, urave, stacioneve të pompimit etj. Në shtator të vitit 2002, përmbytjet janë përsëritur duke mbuluar me ujë rreth 30,000 ha tokë bujqësore. Lumenjtë që dolën nga shtrati ishin lumi Erzen dhe, mbi të gjitha, degët kryesore të lumenjve Vjosë (Drinosi), Seman (Gjanica) si dhe përrenj të tjerë të vegjël (Gjadri, Përroi i Manatinës në Lezhë dhe Përroi i Zezës). Edhe pse mungojnë të dhënat, përmbytjet kanë vazhduar sërish (në vitin 2014-15) duke shkaktuar dëme të mëdha në vendet ku ato ndodhin.

- o Shkaqet e përmbytjes:

Përmbytje nga lumenjtë kryesorë: Sipas një studimi të kryer nga Programi i Zhvillimit të Kombeve të Bashkuara⁵³, rreziku më i madh i përmbytjeve në vendin tonë vjen nga sistemi lumor kryesor (lumenjtë e mëdhenj). Përmbytjet zakonisht janë të lidhura ngushtë me periudhën kur sasia e reshjeve është më e lartë në vend e cila përkon me muajt nëntor-mars. Këto janë edhe muajt kur bien rreth 80-85% të reshjeve në vend⁵⁴. Në përgjithësi, dhe sidomos në kohët e fundit, reshjet intensive janë të befasishme dhe dallohen për një kohëzgjatje për rreth 8-10 orë. Si rrjedhojë, lumenjtë kryesorë të vendit arrijnë kapacitetin e tyre maksimal deri në dalje nga shtrati duke përmbytur tokat përreth. Gjatë përmbytjeve, prurja specifike e lumenjve në vendin tonë luhet nga 0.5-2.5 m³/s/km².⁵⁵

Tabela 15. Karakteristikat kryesore hidrologjike të pellgjeve ujëmbledhëse të lumenjve më të mëdhenj në vend

Pellgu ujëmbledhës	Sipërfaqja (km ²)	Prurja specifike (l/s/km ²)	Prurja vjetore (milion m ²)	Raporti vjetor i prurjes së lagët/thatë (1)	Raporti 10-vjeçar i prurjes (2)	Aftësia mbrojtëse e rezervuarit (milion m ²)
Drini	19,582	35	11,110	5,7 (Dhjetor/Gusht)	13	2,700 (Fierza)

Mati	2,441	40	3,250	10 (Dhjetor/Gusht)	25	240 (Ulëza)
Erezeni-Ishmi	1,439	24-31	660	9-10 (Janar,Shkurt/Gusht)	55	Nuk ka
Shkumbini	2,445	26	1,900	10,8 (Prill-Gusht)	24	Nuk ka
Semani	5,649	16	2,700	14,8 (Shkurt/Mars, Gusht)	18	700 (Diga e Banjës) (3)
Vjosa	8,1	26	5,550	7,3 (Shkurt-Gusht, Shtator)	21	Nuk ka

Burimi : PNUD, 2003

(1) Raporti midis prurjes në muajin më të lagët me atë në muajin më të thatë; 2) Raporti midis prurjes më të lartë dhe asaj më të ulët brenda një 10 vjeçari; 3) Rezervuar i papërfunduar

Përmbytje nga lumenjtë e vegjël dhe përrenjtë: Një karakteristikë e përmbytjeve në vendin tonë është se shpesh ato shkaktohen edhe nga lumenjtë e vegjël dhe përrenjtë, kryesisht në luginat e Shqipërisë Veriore, Qëndrore dhe Jugore. Studimet tregojnë⁵⁶ se lumenjtë e vegjël dhe përrenjtë që përmbytjen në vend janë përrenjtë e Përmetit, Zaranikës e Manazderës në Elbasan, Manatisë, Lanës dhe Zezës si dhe lumenjtë Kiri, Tërkuza, Gjolja e Drinosi. Përrenj të tjerë që përbëjnë rrezik të ndjeshëm janë ai i Gjadrit, Droja, i Korçës dhe i Vërdovës⁵⁷.

Tabela 16. Lumenjtë/përrenjtë e vegjël me prirje për përmbytje në basenet Shkumbin, Seman e Vjosë.

Lumi ose Përroi	Rajoni / Zona e ndikimit
Përroi i Zaranikës	Qyteti i Elbasanit (pjesërisht)
Përroi i Manasderës	Rruga Elbasan-Librazhd
Lumi i Gjanicës	Qyteti i Fierit (pjesërisht)
Lumi i Drinosit	Qyteti i Gjirokastrës (pjesërisht) dhe rruga Tepelenë-Gjirokastrë-Kakavijë

Burimi: PNUD, 2003

Rreziku nga përmbytjet e sistemi kryesor lumor me rikthim 100 vjet në rang vendi: Vendi ynë rrezikon dëmtime të mëdha në rast se përmbytjet janë për periudhë rikthimi 50 vjet dhe 100 vjet. Nga studimet e kryera nga PNUD, pasojat janë pothuajse të papërfillshme (me ndikim të kufizuar ose pa pasoja) në rastin e përmbytjeve me rikthim në 50 vjet. Kjo në rast se merren të gjitha masat për parandalimin e tyre (kur sistemi i pendave është i padëmtuar dhe instalimet e pompimit janë të gjitha në punë). Masa të tilla janë në gjendje të shmangin rreziqet që i kanosen Ultësirës Perëndimore.

Përmbytjet me rikthim në më shumë se 50 vjet duket se janë përmbytjet që kanë një ndikim më të fuqishëm në vend. Këto lloj përmbytjesh (të rikthimit me 100 vjet p.sh.) mund të krijojnë të njëjtat kushte si përmbytja e vitit 1962/63. Shkalla e rrezikshmërisë nga këto përmbytje ndyshon nga zona në zonë. Megjithatë, është e rëndësishme të theksohet se rajonet me rrezikun më të ulët të përmbytjeve në periudhë rikthimi 100 vjet janë Ultësira Perëndimore, rajoni i Alpeve të Shqipërisë dhe Krahina Malore Juglindore.

Rrezikshmëria më e lartë e përmbytjeve paraqitet në pellgjet ujëmbledhëse të lumenjve Devoll dhe Osum, pjesën e poshtme të Shkumbinit, lumenjtë Drini i Zi, Mati, rajoni i Bregut të Detit dhe lumenjtë Kiri, Gjadri, Lesniqja, Gomisqja, Ishmi dhe lumenjtë e krahinave malore jugore dhe qëndrore të Shqipërisë, si Drinosi, Shushica etj. Në pjesët e tjera të vendit rreziku është më i ulët.

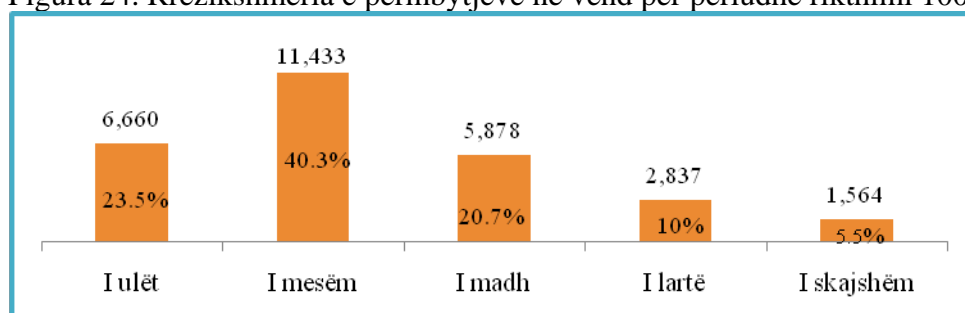

Tabela 17. Zonimi i rrezikut të përmbytjeve në Shqipëri për periudhë rikthimi 100 vjet.

Shkalla e rrezikut të përmbytjes	Prurje e pikut specifik (PPS-m ³ /s/km ²)	Sipërfaqja	
		Km ²	%
E ulët	<2	6,660	23,5
E mesme	2_3	11,433	40,3
E madhe	3_4	5,878	20,7
E lartë	4_5	2,837	10,0
E skajshme	>5	1,564	5,5
Totali		28,372	100,0

Burimi : PNUD, 2003

Figura 24. Rrezikshmëria e përmbytjeve në vend për periudhë rikthimi 100 vjet.

Burimi: PNUD, 2003, Punoi: Co-PLAN

Siç shihet nga grafiku i mësipërm, në pjesën më të madhe të territorit, rreziku i përmbytjeve në vend me rikthim në 100 vjet është i mesëm në 11,433 km² (40.3%) i ndjekur nga ai i ulët (23.5%, e më tej i madh (20.7%), i lartë (10%) dhe i skajshëm (5.5%). Duhet theksuar se të tre kategoritë e fundit me rrezik të i lartë, të madh dhe të skajshëm që kanë ndikimin më të fuqishëm në vend përfshin 36.2% të territorit. Pra, Shqipëria është vend tejet i rrezikuar nga përmbytjet ku vetëm 23.5% e territorit nuk kërcënohet nga pasojat e rënda të përmbytjeve. Në pjesën tjetër, është tejet e rëndësishme që planifikimi i territorit të bëhet duke patur parasysh pasojat e mëdha në rast përmbytjesh me kthim 100 vjet.

- o Rreziku nga përmbytjet e sistemi kryesor lumor me rikthim 100 vjet në Bashkinë Kuçovë.

Për sa i përket Bashkisë së Kuçovës, përmbytjet parashikohen të shkaktohen nga lumi Devoll (Tabela 18). Siç u theksua më sipër, përmbytjet me rikthim në 50 vjet janë të parashikueshme dhe, vetëm duke marrë masat e duhura, mund të shmangen pasojat e tyre. Kjo është vërtetuar pas përmbytjeve të vitit 1962-63 kur janë marrë masa për parandalimin e përmbytjeve të tilla duke dhënë rezultate të kënaqshme në parandalimin e pasojave të rënda në përmbytjen e viteve 1970-71. Sipas PNUD-it, pas vitit 1962-63, masat për parandalimin strukturor dhe kontrollin e përmbytjeve (duke përfshirë digat) të ndërmarra në vend janë mbështetur në një periudhë rikthimi të ujërave nga përmbytjet prej 50 vjetësh. Këto masa përfshijnë rindërtimin dhe ngritjen e argjinaturave të reja në pjesën e poshtme të lumenjve kryesorë. Ndërkohë, nuk janë marrë masa për përmbytje me rikthim në 100 vjet. Për këtë arsye, vendi ynë dhe, rrjedhimisht edhe Bashkia Kuçovë, nevojitet të planifikojnë zhvillimin e territorit duke patur parasysh ndikimet e përmbytjeve me rikthim në 100 vjet. Pasojat e përmbytjeve të këtij lloji të parashikuara nga PNUD-i për ish-Rrethin Kuçovë janë përmbledhur në tabelën e mëposhtme (studimet janë kryer në nivel rrethi sipas ndarjes territoriale administrative përpara Reformës së re Territoriale):

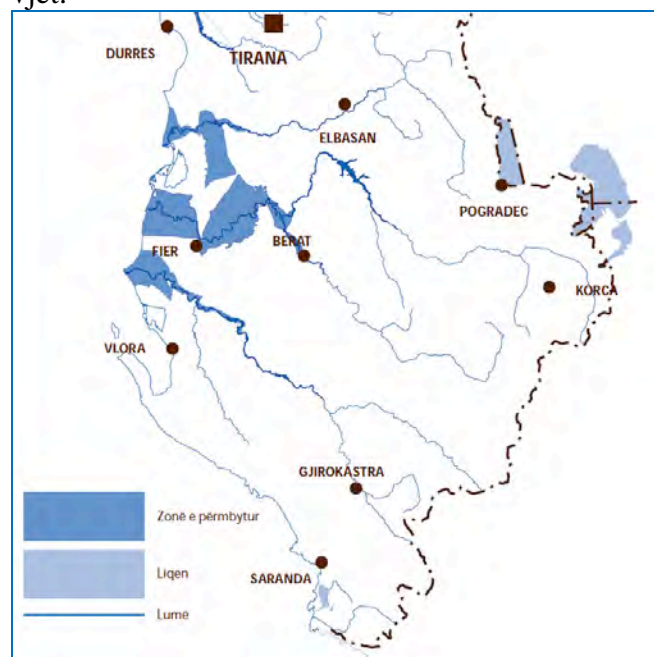
Tabela 18. Pasojat e përmbytjes për periudhë rikthimi 100-vjet në Ish-Rrethin e Kuçovës

Lumi	Qarku	Rrethi	Sasia e fshatrave	Sasia e komunave	Sasia e ndërtesave	Sip. e ndërtimit (m ²)	Popullsia
Lumi SEMAN	Berat		90	30	15,516	1147,540	83,829
		Kuçovë	3	2	961	64,540	4,814

Burimi : PNUD, 2003, Punoi: Co-PLAN

Sipas parashikimeve të PNUD-it, nevojat për përmbytje me rikthim 100-vjet nga pellgu i lumit Seman (kryesisht nga Devolli) janë të mëdha (Figura 25). Në territorin e ish-Rrethit të Kuçovës, vetëm nga një fenomen i tillë, parashikohet përmbytja e 3 fshatrave, 2 komunave, 961 ndërtesave si dhe e 64,540m² sipërfaqe toke. E gjithë kjo me pasoja të rënda për 4,814 banorë. Ndërkohë, llogaritet se shifrat do të shumëfishoheshin në rast përmbytjesh të njëkohësishme nga disa pellgje.

Figura 25. Harta e rrezikut të përmbytjes së Ultësirës Perëndimore me rikthim 100 vjet.

Burimi : PNUD, 2003

Si përfundim, duke parë se parashikimet rreth ndikimit të përmbytjeve në vend janë kryer në vitin 2003, dhe se gjatë këtij 13-vjeçari regjimi i reshjeve ka ndryshuar duke

çuar kështu në shpeshimin e përmytjeve dhe rritjen e ndikimit të tyre në territoret e bashkive, mendohet se pasojat e përmytjeve me rikthim 50 ose 100 vjet të jenë edhe më të theksuara. Për këtë arsye, përveç marrjes së masave të duhura për parandalimin e përmytjeve me rikthim 100 vjet, nevojiten edhe studime të reja më të përditësuara rreth përmytjeve në vendin tonë.

4.2 Metabolizmi i territorit

Analiza e metabolizmit trajton flukset në territor/ qytet urban. Flukset analizohen nëpërmjet identifikimit të hyrjeve dhe daljeve për secilin fluks që merret në studim. Ato krijojnë një tablo të plotë të mënyrës së funksionimit të territorit, duke evidentuar potencialet dhe burimet që e bëjnë territorin të funksionojë si një i tërë.

Në këtë rast, flukset që do të merren në analizë janë: fluksi i energjisë, fluksi i ujit, fluksi i ushqimit dhe fluksi i mbetjeve. Fluksi i energjisë dhe fluksi i ujit do të analizohen si fillim në nivel rajoni dhe më pas në nivel bashkie. Burimet e energjisë kanë ndikim dhe menaxhohen në rang kombëtar, pavarësisht territorit ku ndodhen. Uji që gjendet në një sistem urban (uji që analizon fluksi i ujit), vjen nëpërmjet burimeve nëntokësore (që nuk i përkasin territorit të një bashkie nga ana administrative) apo burimeve sipërfaqësore, duke kaluar në disa sisteme të ndryshme territoriale. Në këtë rast, lumi sjell me vete edhe ndotjet që merr gjatë rrugës. Prandaj, burimet ujore menaxhohen në nivel baseni ujëmbledhës dhe në nivel kombëtar.

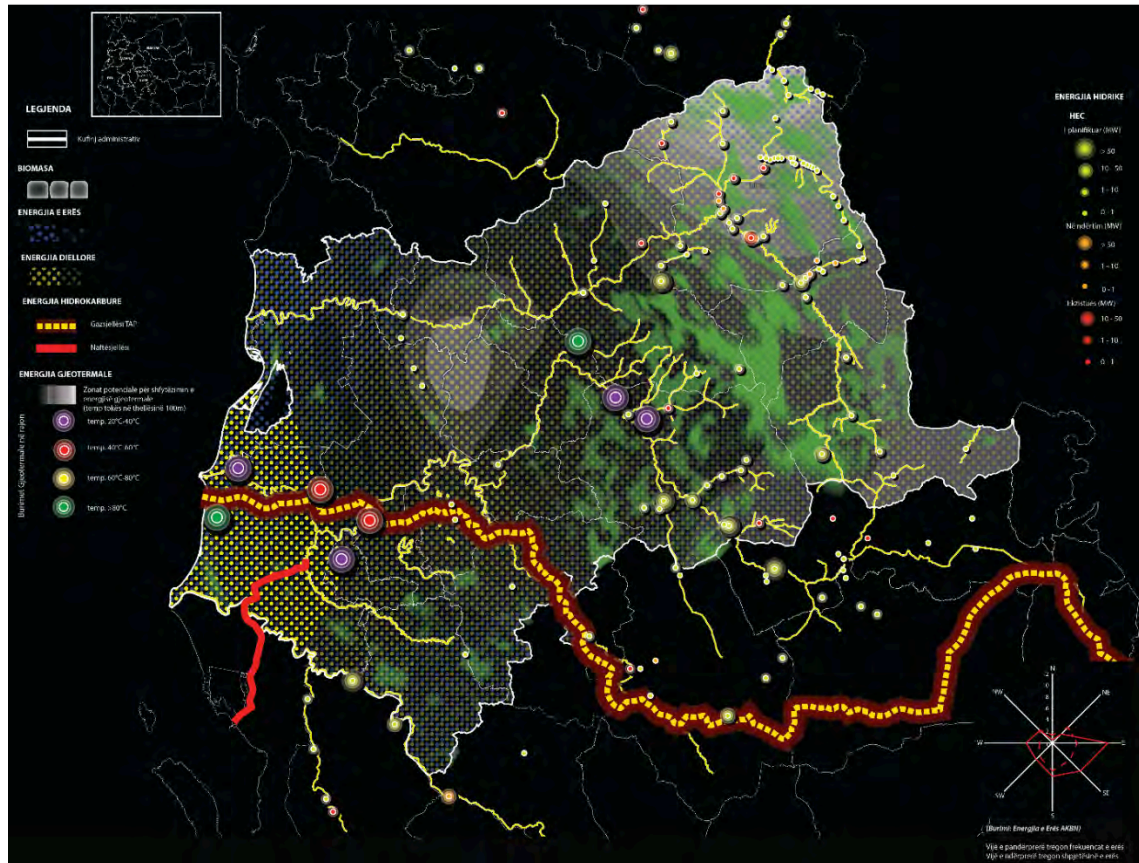
- Fluksi i energjisë në vështrim rajonal

Rajoni që përbëhet nga bashkitë: Rrogozhinë, Divjakë, Fier, Lushnjë, Peqin, Belsh, Cërrik, Patos, Mallakastër, Ura Vajgurore, Kuçovë, Berat, Gramsh, Elbasan, PërreNjAs, Librazhd, Pogradec⁵⁸ ka burime të shumta energjie. Pjesa kryesore e energjisë që përftohet nga hidrokarburet në Shqipëri është e përqendruar në këtë zonë. Kompanitë që operojnë në këtë territor për nxjerrjen e naftës janë: *Bankers* (Patos-Marinëz), *TransAtlantic* (Ballsh, Cakran, Gorisht, Delvinë), *Sherwood* (Kuçovë), *Transoil Group* (Visokë), *Phoenix* (Amonicë). Energjia e hidrokarbureve zë pjesë të rëndësishme. Energjia hidrike, gjithashtu, vazhdon të mbetet një nga burimet kryesore të energjisë.

Lumenjtë si Shkumbini, Osumi, Devolli përdoren për prodhimin e energjisë hidrike nëpërmjet hidrocentraleve të instaluar dhe atyre që po ndërtohen. Energjia hidrike vazhdon të mbetet burimi kryesor e energjisë për konsumatorët familjarë, por edhe për bizneset, industrinë apo institucionet.

Burimet alternative të energjisë si dielli, era, energjia gjeotermale shfrytëzohen shumë pak. Potencialet që ekzistojnë për t'i përdorur këto energji janë të mëdha. Energjia e erës ka potencial të përdoret për prodhimin e energjisë në Ultësirën Perëndimore, Divjakë, Rrogozhinë dhe Fier (zona veri-perëndimore).

Figura 26. Harta e fluksit të energjisë në rajon.

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Energjia diellore është potencial thuajse në të gjithë pjesën perëndimore të Shqipërisë, pasi rrezatimi arrin vlera nga 1450 këh/m² deri në 1650 këh/m²⁵⁹. Numri i lartë i ditëve me diell është i favorshëm për prodhimin e energjisë diellore.

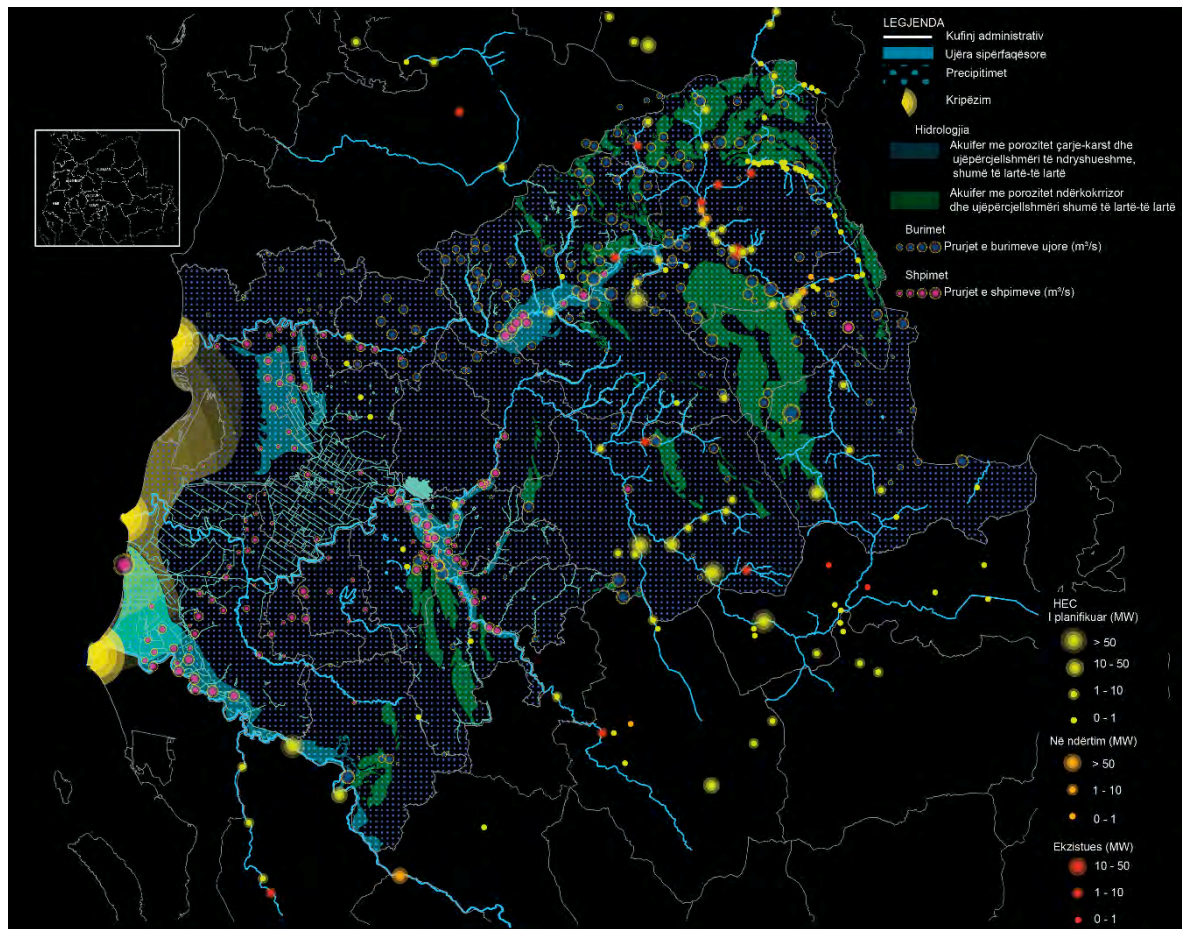
Në Bashkinë e Kuçovës ka puse që nuk funksionojnë, të cilët kanë fontanuar ujë gjeotermal, të cilët mund të riaktivizohen për të marrë përsëri ujë të nxehtë. Nga qindar puse naftë të braktisura në të cilët mund të ketë shtra uji me temperaturë të lartë, të cilët mund të shërbejnë si burim nxehtësie. Uji i këtyre puseve mund të përdoret për ngrohjen e serave.⁶⁰ Ndaj energjia gjeotermale mund të shfrytëzohet nëpërmjet këtyre burimeve gjeotermale.

- Fluksi i ujit në vështrim rajonal

Rajoni në studim është i pasur më ujëra nëntokësore dhe sipërfaqësore. Ky territor përshkohet nga lumenj të rëndësishëm si Shkumbini, Semani, Devolli, Osumi, Vjosa dhe lumenj më të vegjël. Pasuritë e mëdha ujore bëjnë që shfrytëzimi i tyre të jetë i lartë. Në këtë zonë është propozuar të ndërtohet pjesa më e madhe e HEC-eve.

Figura 27. Fluksi i ujit (ujërat nëntokësore dhe sipërfaqësore) në rajon.

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Shtresat nëntokësore ujëmbajtëse, akuiferet ndërkokrrizore me ujëpërcjellshmëri të lartë dhe shumë të lartë, të cilat dallohen për një cilësi të lartë të ujërave nëntokësore, gjenden kryesisht në pjesën verilindore të këtij territori. Këto shtresa shfrytëzohen nëpërmjet burimeve për ujë të pijshëm apo përdorime të tjera. Shtresat nëntokësore, akuifere me porozitet karst-çarje me ujëpërcjellshmëri shumë të ndryshueshme (shumë të lartë, të lartë) gjenden në zona të zhvilluara si qyteti i Elbasanit, qyteti i Kuçovës (zona urbane) dhe pjesa jugperëndimore të Bashkisë Fier. Këto shtresa nëntokësore kanë një nivel më të ulët filtrimi, ndaj dhe mundësia për të përthithur ndotjen në zonat e zhvilluara është më e lartë. Puset e përqëndruara kryesisht në akuiferet karst-çarje ndikojnë në përçimin e ndotjes në shtresat nëntokësore.

- Analiza e metabolizmit të territorit të bashkisë Kuçovë

Analiza e metabolizmit të territorit në bashkinë e Kuçovës merr në konsideratë disa faktorë kryesorë që ndikojnë në flukset e energjisë, ujit, ushqimit dhe mbetjeve. Kuçova ka një sipërfaqe prej 161 m² dhe popullsi 31,424 banorë. Për të analizuar flukset në territorin e kësaj bashkie duhet të kemi të qarta hyrjet dhe daljet për secilin fluks.

- Fluksi i energjisë

Fluksi i energjisë tregon sasinë e prodhuar dhe konsumin e energjisë në territorin e bashkisë Kuçovë. Ky fluks tregon edhe për energjinë potenciale që mund të përdoret, duke minimizuar në këtë mënyrë disa burime energjie të cilat janë të mbishfrytëzuara.

Në territorin e bashkisë Kuçovë janë instaluar dy hidrocentrale në rezervuarin e Belesovës.

Tabela 19. Sasia e energjisë së prodhuar në territorin e qarkut Berat 2011⁶¹

Bashkia	NA	Pellgu	Lumi/Përroi	Hec-i	Shoqëria koncesionare	Fuqia	Energjia	Viti i lidhjes së kontratës
Skrapar	Çorovodë	Osum	Burimet e Guakut	Çorovodë	"Emikel"	575	3,138,336	Ekzistues
Skrapar	Bogovë	Osum	P. Boronecit	Boronec	"Wonder" sh.a.	500	1,800,000	në proces
Skrapar	Bogovë	Osum	Burimet e Bogovës	Bogovë	"Wonder" sh.a.	1500	5,600,000	ekzistues
Skrapar	Gjerbëz	Devoll	Burimet e fshatit Ujanik	Ujanik	"Essegei"	400	1,500,000	ekzistues
Skrapar	Çorovodë	Osum	L. Vlushës	Vlushë	Aurora Konstr" sh.p.k	14200	65,000,000	2008
Kuçovë	Lumas	Osum	Rezervuari i Belesovës	Belesova 1	"Belesova 1" sh.p.k.	160	720,000	2009
Kuçovë	Lumas	Osum		Belesova 2	"Belesova 1" sh.p.k.	280	1,260,000	2009
Skrapar	Leleshnjë	Osum	P. Faqekuqit, P. Kapinovës	Faqekuq 1	Bashkim i përkohshëm i shoqërive "Busa" sh.p.k "IRZ" sh.p.k	2500	11,566,261	2009
Skrapar		Osum	L. Kapinovës, L. Vlushës	Faqekuq 2	Bashkim i përkohshëm i shoqërive "Busa" sh.p.k "IRZ" sh.p.k	3900	18,573,044	2009
Skrapar	Bogovë	Osum	P. Nishovës	Nishova 1	"Nishova" sh.p.k	550	3,144,390	2009
Skrapar		Osum		Nishova 2	"Nishova" sh.p.k	560	3,439,825	2009
Poličan	Vërtop	Osum	P. Vërtop	Vertop	"Salillari" sh.p.k	1500	5,300,000	2009
Skrapar		Devoll	P. Ujanik	Ujanik 2	"HP Ujaniku Energy" sh.p.k.	2550	11,893,885	2011
Skrapar		Osum	P. Baçkës	Hidrocentra li A	"Alba Construction" sh.p.k	1400	5,118,000	2012
Skrapar		Osum	P. Staraveçkës	Hidrocentra li B	"Alba Construction" sh.p.k	1600	7,797,000	2012
Skrapar		Osum	P. Baçkës	Hidrocentra li C	"Alba Construction" sh.p.k	1420	5,859,000	2012
Skrapar		Osum	P. Baçkës	Hidrocentra li 1	"Alba Construction" sh.p.k	2000	8,051,000	2012
Skrapar		Osum	P. Baçkës	Hidrocentra li 2	"Alba Construction" sh.p.k	1200	5,372,000	2012
Skrapar		Osum	L. Vokopolës	Vokopola 1	"Vokopola Energji" sh.p.k	274	905,617.00	2013
Skrapar		Osum	L. Vokopolës	Vokopola 2	"Vokopola Energji" sh.p.k	3104	11,426,748	2013
Skrapar		Osum	L. Vokopolës	Vokopola 3	"Vokopola Energji" shpk	2297	8,460,234	2013
Skrapar	Fshati Shtyllë	Osum	P. Gostivishtit	Guri i Kuq 1/1	"L&G ENERGY" sh.p.k	700	2,940,000	2013
Skrapar	Fshati Shtyllë	Osum	P. Kolloveshit	Guri i Kuq 1/2	"L&G ENERGY" sh.p.k	1400	5,640,000	2013
Berat		Osum	P. Bigas	Bigas 1	"Hp Bigas & Veleshnjë Energy" shpk	600	3,161,000	2013

Berat		Osum	P. Bigas	Bigas 2	"Hp Bigas & Veleshnjë Energy" shpk	300	1,500,000	2013
Skrapar		Osum	P. Veleshnjë	Veleshnjë	"Hp Bigas dhe Veleshnjë Energy" shpk	300	1,556,260	2013
Skrapar		Osum	P. Prishtës & Rahovicës	Prishta 1	"HP Prishta 1&2 Energy" shpk	800	3,621,066	2013
Skrapar		Osum	Përr. e Prishtës & Rahovices	Prishta 2	"HP Prishta 1&2 Energy" shpk	1200	5,458,500	2013
Skrapar		Devoll	P. Gurrës & P. Hijës	Dobrenjë	"DAAB Energy Group" shpk	2400	7,479,080	2013
Skrapar		Devoll	P. Zaloshnjës	Bregu i Madh	"HP ZaloshNjA Energy" sh.p.k	1100	4,165,602	
Skrapar		Osum	P. Vedresh	Vendresh	"Vendresha" shpk	800	2,879,868	2013

Burimi: AKBN, 2015

Nga Ultësira Pranëadriatike në zonën Joniane dhe më tej duke u shtrirë në territorin nga Durrësi e deri në Vrug, nga Semani e deri në Kuçovë, ka puse që kanë nxjerrë si shatërvan ujë gjeotermal dhe mund të riaktivizohen sërish për të marrë ujë të nxehtë. Po ashtu, në zonën e Kuçovës ka shumë puse të thella të naftës dhe të gazit, të cilët mund të kenë shtresa kolektore me ujë me temperaturë të lartë. Këto puse mund të shërbejnë si burime vertikale nxehtësie. (Frashëri A. et al., 2003).⁶²

Një tjetër burim alternative energjie që ka potencial për t'u përdorur në territorin e Kuçovës është energjia diellore. Kuçova ndodhet ndërmjet izoliNjAve 1450-1500 kë/m² në vit. Shpërndarja e mesatares ditore për rrezatimin global në stacionin meteorologjik të Kuçovës luhet nga 1656 në muajin dhjetor deri në 6818 në muajin korrik.⁶³ Energjia diellore shfrytëzohet në nivel kombëtar 0.1% për prodhimin e ujit të ngrohtë sanitar dhe në mënyrë individuale me panele fotovoltaike.⁶⁴

- Konsumi i energjisë dhe lloji i energjisë së përdorur për ngrohje

Energjia elektrike është një nga burimet parësore të energjisë në Shqipëri. Për të llogaritur konsumin e energjisë për familje/vit jemi mbështetur mbi të dhënat e INSTAT, Censusi 2011 (Grid). Duke iu referuar numrit të banorëve që gjenden për çdo km² në të gjithë territorin e bashkisë Fier⁶⁵ dhe duke marrë parasysh që konsumi total i energjisë elektrike në Shqipëri për vitin 2011 është 2,587,907 MËh, mund të llogarisim sa energji elektrike konsumon mesatarisht një familje në vit.

Për vitin 2011, sipas INSTAT-it, numri mesatar i personave në një familje është 4 anëtarë. Numri total i familjeve në Shqipëri, duke marrë parasysh që një familje përbëhet nga 4 anëtarë, rezulton të jetë: $2,821,977/4 = 705,494.25$ familje. Konsumi mesatar i energjisë elektrike për familje në një vit është: Konsumi i energjisë elektrike nga familjet $(2,587,535)/\text{nr. i familjeve } (705,494.25) =$ Energjia elektrike që konsumon një familje për një vit (3.6 MËh). Për të llogaritur energjinë e konsumuar për çdo km², shumëzojmë numrin e familjeve në atë sipërfaqe me vlerën mesatare vjetore të konsumit të energjisë elektrike.

Tabela 20. Rezultatet e regjistrimit të popullsisë dhe banesave 2011

Popullsia banuese gjithsej	2 821 977
Popullsia banuese gjithsej e numëruar	2 800 138
Meshkuj	1 403 059
Femra	1 397 079

Urbane	1 498 508
Rurale	1 301 630
Njësitë ekonomike familjare	2 784 539
Njësitë kolektive familjare	15 599
Numri gjithsej i njësive ekonomike familjare	722 600
Njësitë ekonomike familjare	723 262
Njësitë kolektive familjare	338

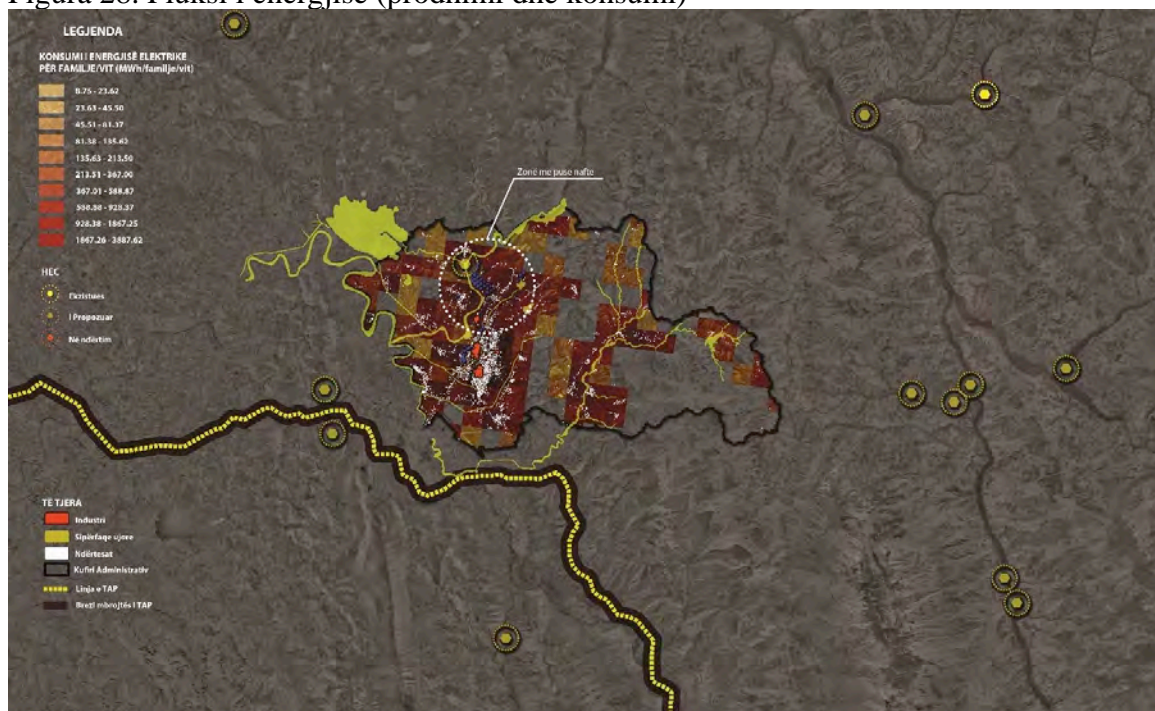
Burimi: INSTAT, 2011 (Censusi)

Tabela 21. Bilanci i energjisë elektrike, 2011

Emërtimi	2011
Energji në dispozicion (Burimet)	7,532,055
Prodhimi neto vendas	4,057,089
Termocentrale	0
Hidrocentrale	4,057,089
Importi bruto (energji në marrje)	3,474,966
Eksporti bruto (energji në dhënie)	300,544
Konsumi i energjisë elektrike	7,210,731
Humbjet në rrjet	2,179,157
Familjet	2,587,907
Të tjera	2,443,667

Burimi: INSTAT, 2011 (Censusi)

Figura 28. Fluksi i energjisë (prodhimi dhe konsumi)

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Një sasi e konsiderueshme e energjisë së konsumuar shkon për ngrohje. Sipas të dhënave të INSTAT-it, burimi kryesor i energjisë së përdorur për ngrohje në qarkun e

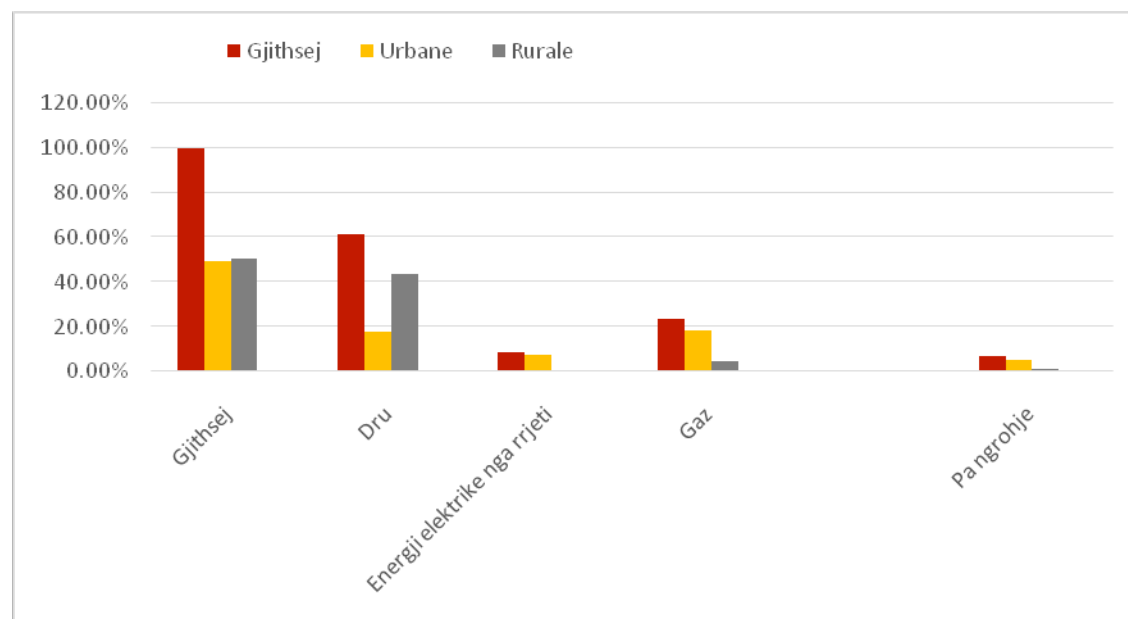
Beratit nga NjEF⁶⁶ vazhdon të jetë energjia e përftuar nga drutë e zjarrit. 51.87% të NjEF-ve në qarkun Berat përdorin drutë e zjarrit për t'u ngrohur, ndjekur nga gazi (23.44%) dhe më pas nga energjia elektrike (12.71%)⁶⁷

Tabela 22. Njësitë ekonomike familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje dhe zonës urbane dhe rurale në qarkun e Beratit.

Lloji kryesor i energjisë së përdorur për ngrohje	Zona urbane dhe rurale		
	Gjithsej	Urbane	Rurale
Gjithsej	38,493	19,023	19,470
Dru	23,655	6,824	16,831
Energji elektrike nga rrjeti	3,183	2,918	265
Gaz	9,016	7,146	1,870
Lloj tjetër energjie (panel diellor, qymyr, naftë etj.)	110	69	41
Pa ngrohje	2,529	2,066	463

Burimi: INSTAT, 2011 (Censusi)

Figura 29. Njësitë ekonomike familjare sipas llojit kryesor të energjisë së përdorur për ngrohje dhe zonës urbane dhe rurale në qarkun e Beratit.

Burimi: INSTAT, 2011; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

- Fluksi i ujit

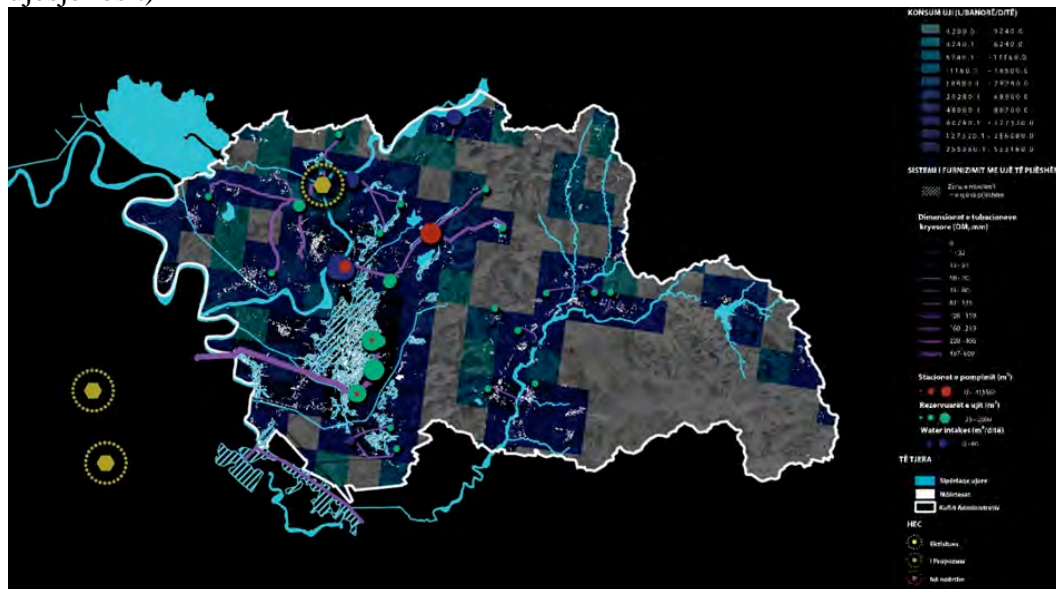
Fluksi i ujit tregon për bilancin e prodhimit të ujit nga burime sipërfaqësore dhe nëntokësore në territorin e bashkisë Kuçovë dhe sasinë e konsumit të tij. Uji përdoret për qëllime teknologjike, për pirje, *imbotilim*⁶⁸ (*mbushje e shisheve me ujë*), shpërndarje nëpërmjet rrjetit të ujësjellësit dhe përdorim nga banorët, bizneset, industrinë, institucionet etj. Për të bërë një llogaritje të përafërt të sasisë së ujit që ndodhet në organizmin urban (në këtë rast, territorin e bashkisë Kuçovë) mund të marrim sasinë totale të ujërave në territor (burime sipërfaqësore dhe nëntokësore) dhe

sasinë e përdorimit të ujërave. Sasia e ujërave nëntokësore llogaritet nga burimet që shfrytëzohen në territor⁶⁹.

Ujërat sipërfaqësore zënë një sipërfaqe prej 12.5 km² në të gjithë territorin e bashkisë Kuçovë. Në ujërat sipërfaqësore të Kuçovës bëjnë pjesë lumi Osum, lumi Devoll, rezervuari i Murriqanit, rezervuari i Belesovës, përrrenjtë dhe degëzimet të tjera të lumenjve kryesorë si dhe të gjitha kanalet ujtitëse.

Sa i përket përdorimit të ujërave nëntokësore, ato furnizojnë akuiferet me porozitet çarje-karst dhe ujëpërcjellshmëri të ndryshueshme shumë të lartë - të lartë përgjatë lumit Osum, duke kaluar në zonë me puse të shumta naftë. Sasia e ujit që shfrytëzohet nga burimet ujore është nga 2 l/sek (Harta hidrografike, Shërbimi Gjeologjik Shqiptar - SHGJSH)⁷⁰. Këto ujëra nëntokësore përdoren për pirje, për t'u shpërndarë në sistemin e ujësjellësit, për qëllime teknologjike etj.

Figura 30. Fluksi i ujit (konsumi i ujit të pijshëm, zonat e mbulimit me shërbimin e ujësjellësit)

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Për të kuptuar përdorimin e ujit nga qytetarët dhe bizneset, i referohemi studimit të sistemit të furnizimit me ujë të pijshëm dhe të largimit të ujërave të zeza. Nga të dhënat e marra nga Bashkia Kuçovë, Ndërmarrja e Ujësjellës-kanalizimeve UK Kuçovë, territori i bashkisë ka mbulim të mirë me shërbimin e ujësjellës-kanalizimeve. UK Kuçovë e ofron shërbimin në bashkinë e Kuçovës dhe njësitë administrative Perondi dhe Kozare, ndërsa njësia administrative Lumas është e pambuluar me shërbimin e ujësjellësit dhe kanalizimeve. Sistemi i furnizimit me ujë të pijshëm UK Kuçovë furnizohet me ujë nga burimi i Bogovës dhe pusët e Fushës së Devollit të cilat furnizojnë me ujë fshatrat Tapi, Drizë, Goraj, Velagoshit, Gegë dhe Polovinë. Sasia e ujërave që shfrytëzohet nga burimi i Bogovës është mesatarisht 2000 l/sek në periudhën e dimrit deri në 350 l/sek në periudhën e verës. Sasia totale (burimi i Bogovës dhe pusët e Devollit) mesatare e ujit që shfrytëzohet nga Ndërmarrja e Ujësjellës-kanalizimeve në bashkinë Kuçovë është 602.5 l/sek.

Për të llogaritur konsumin e ujit të pijshëm në nivel bashkie jemi mbështetur në të dhënat e UK-së Kuçovë dhe në të dhënat e INSTAT-it, Censusi 2011 (Grid), për popullsinë dhe numrin e banorëve për çdo km² në të gjithë territorin e Bashkisë Kuçovë. Konsumi mesatar ditor i ujit të pijshëm për konsumatorët familjarë banorë është 100 l/banorë/ditë.⁷¹

- Fluksi i ushqimit

Fluksi i ushqimit analizon të dhënat për importin, prodhimin, përpunimin, konsumin, humbjen dhe eksportin e ushqimeve. Për sa i përket fluksit të ushqimit në Bashkinë Kuçovë do të analizojmë të dhënat për produktet bujqësore dhe blegtorale që prodhohen në territor, pasi zënë një peshë kryesore në fluksin e ushqimit. Importet realizohen në nivel kombëtar dhe është më e rëndësishme të analizohen në nivel kombëtar, ndërsa në këtë rast mund të përqendrohemi më tepër tek të dhënat mbi produktet bujqësore dhe blegtorale, si dhe infrastrukturën ndihmëse, siç janë pikat e grumbullimit dhe të përpunimit të këtyre produkteve, sasia e produkteve që shkon në treg dhe sasia e produkteve që shkojnë për eksport.

Figura 31. Fluksi i ushqimit, prodhimet dhe konsumi (treg e eksport) për qarkun e Beratit.

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Sipërfaqja e tokave bujqësore në territorin e bashkisë Kuçovë është 84 km², pjesa më e madhe e së cilës zihet me bimësi natyrore 36,57 km² dhe nga tokë arë e kultivuar me lloje të ndryshme kulturash bujqësore 26,11 km².⁷²

Për të llogaritur fluksin e ushqimit janë përdorur të dhënat e INSTAT-it (prodhimet) dhe të dhënat e Ministrisë së Bujqësisë, Zhvillimit dhe Administrimit të Ujërave (sasia që shkon në treg dhe eksport). Fluksi i ushqimit është realizuar vetëm për disa kultura, pasi të dhënat nuk janë të plota dhe nuk mund të kuptohen hyrjet dhe daljet.

Tabela 23. Prodhimtaria bujqësore e blegtorale në bashkinë e Kuçovës

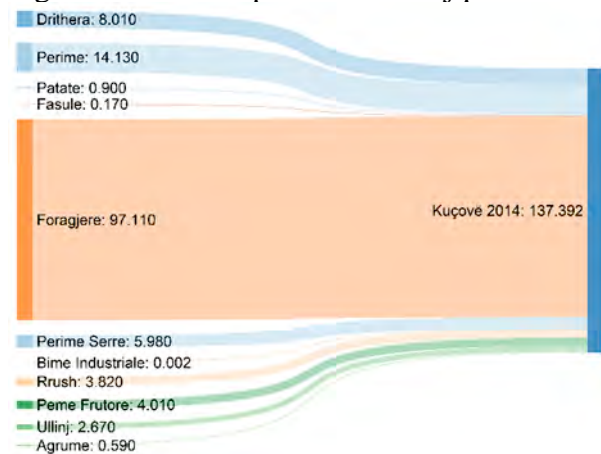
Përbërës Niveli I		Nënzërat	Treguesit Prodhim	Njësia hapësinore
Prodhim bimor	Prodhimet e arave	Drithëra (ton)	8010	Perondi, Kozarë, Lumas
		Perime (ton)	14135	Perondi, Kozarë, Lumas
		*Patate (ton)	900	Perondi, Kozarë
		*Fasule (ton)	168	Perondi, Kozarë
		*Bimë industriale (ton)	2	Perondi, Kozarë
		Foragjere (ton)	97130	Perondi, Kozarë, Lumas

	Prodhime në serra	Perime (ton)	5980	Perondi, Kozarë, Lumas
	Dru frutorë	Pemë frutore (ton)	4011	Perondi, Kozarë, Lumas
		Ullinj (ton)	2670	Perondi, Kozarë, Lumas
		*Agrume (ton)	590	Perondi, Kozarë
		Rrush gjithsej (ton)	2120	Perondi, Kozarë, Lumas
Prodhimi blegtoral		Qumësht (ton)	12348	Perondi, Kozarë, Lumas
		Mish (gjedhi, të imta, derri, shpendi) (ton)	17321	Perondi, Kozarë, Lumas
		Lesh (ton)	47	Perondi, Kozarë, Lumas
		Veze (kokrra)	9861000	Perondi, Kozarë, Lumas
		Mjaltë (ton)	25	Kuçovë (vetëm Perondi & Kozarë)

Burimi: Drejtoria e Bujqësisë, Berat⁷³, 2015

*-Këta zëra i përkasin të dhënave të vitit 2014 ku nuk përfshihet NjA Lumas

Figura 32. Fluksi i prodhimeve bujqësore në bashkinë e Kuçovës

Burimi: Drejtoria e Bujqësisë, Berat, 2015; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Figura 33. Fluksi i prodhimeve blegtorale në bashkinë e Kuçovës

Burimi: Drejtoria e Bujqësisë, Berat, 2015; Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

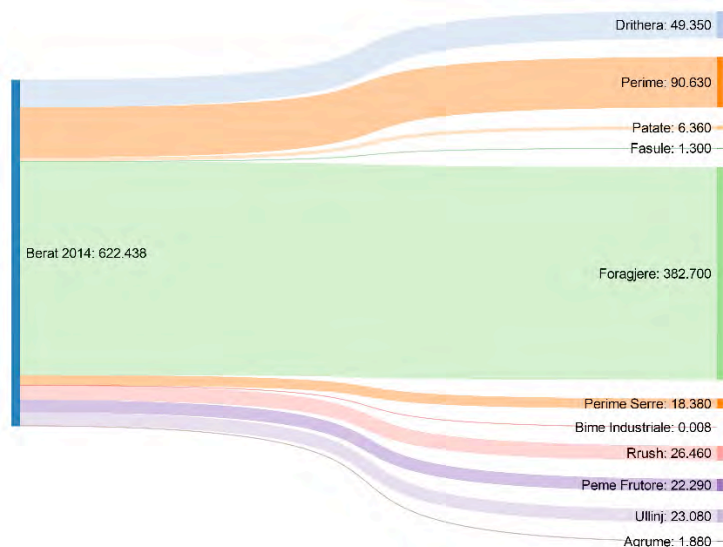
Tabela 24. Prodhimet dhe konsumi (treg dhe eksport) për qarkun e Beratit

		HYRJE		POTENCIALET PRODHUESE	
Përbërës I	Përbërës II	Prodhim	Treg	Eksport	

Prodhim bimor	Prodhimet e arave	Drithëra (ton)	49,354		
		Perime (ton)	90,408	36,036	22,900
		Patate (ton)	6,363		
		Fasule (ton)	1,307		
		Bimë industriale (ton)	81		
		Foragjere (ton)	82,709		
	Prodhime në serra	Perime (ton)	18,386	146,140	98,060
	Dru frutorë	Pemë frutore (ton)	22,295	33,130	800
		Ullinj (ton)	23,082	66,146	-
		Agrume (ton)	1,884	737	-
Rrush gjithsej (ton)		26,460	6,150	-	
Prodhim blegtoral	Prodhim blegtoral	Qumësht (ton)	65,244	67,358	-
		Mish (gjedhi, derri, shpendësh, ruminantësh të vegjël) (ton)	10,500	20,493	-
		Lesh (ton)	289		
		Vezë (kokrra)	73,658,000	40,000,000	-
		Mjaltë (ton)	177	863	-

Burimi: INSTAT, 2011, MBZHRAU, 2014

Figura 34. Fluksi i bujqësisë, qarku Berat, 2014

Burimi: INSTAT, 2011, MBZHRAU, 2014 Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Fluksi i mbetjeve

Fluksi i mbetjeve analizon sasinë e mbetjeve që importohen, prodhohen, riciklohen dhe përpunohen. Shërbimi i grumbullimit të mbetjeve urbane ofrohet për territorin e qytetit (bashkia e Kuçovës para ndarjes territoriale). Vend-depozitimi i mbetjeve në Kuçovë është josanitar, ndodhet në fshatin Tapi pranë shtratit të lumit Devoll, 1 km larg vendbanimeve dhe 4 km larg burimeve ujore. Toka në këtë zonë ka shumë aluvione, të cilat ndikojnë drejtpërdrejtë në infiltrimin e lëndëve ndotëse nga mbetjet në tokë dhe në ujërat nëntokësore.⁷⁴ Diferencimi i mbetjeve në burim nuk kryhet dhe rezulton në mungesë të riciklimit apo përpunimit të mbetjeve. Tregues i mungesës së diferencimit të mbetjeve është edhe niveli i lartë i mbetjeve që importohen për t'u

ricikluar nga kompanitë e riciklimit të vendosura në Shqipëri. Në vitin 2013 në Shqipëri janë importuar 207,690 ton mbetje dhe janë eksportuar vetëm 30,704 ton mbetje, nga të cilat 35,055 ton janë mbetje të riciklueshme⁷⁵.

Për të llogaritur gjenerimin e mbetjeve urbane në territorin e bashkisë së Kuçovës jemi mbështetur sërish në rrjetin e INSTAT-it për të dhënat e popullsisë në çdo km². Sasia mesatare e mbetjeve që gjeneron një person në ditë është 0.6 kg⁷⁶. Sasia më e madhe e mbetjeve të gjeneruara ndodh normalisht në zonat më të populluara, siç është qyteti i Kuçovës.

Riciklimi i mbetjeve bashkiake (organike, druri, letre, kartoni, LD plastike, HD plastike, qelqi, produkte kauçuku) në territorin e bashkisë Kuçovë është 76%, ndër të cilat peshën më të madhe e zënë mbetjet organike me 51.7%, 13% letra dhe 11% plastika. Procesi i riciklimit është i komplikuar për arsye se mbetjet nuk ndahen që në burim dhe nuk ka stimuj që ky proces të realizohet.⁷⁷

Figura 35. Fluksi i mbetjeve në bashkinë e Kuçovës

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

4.3 Burimet ujore

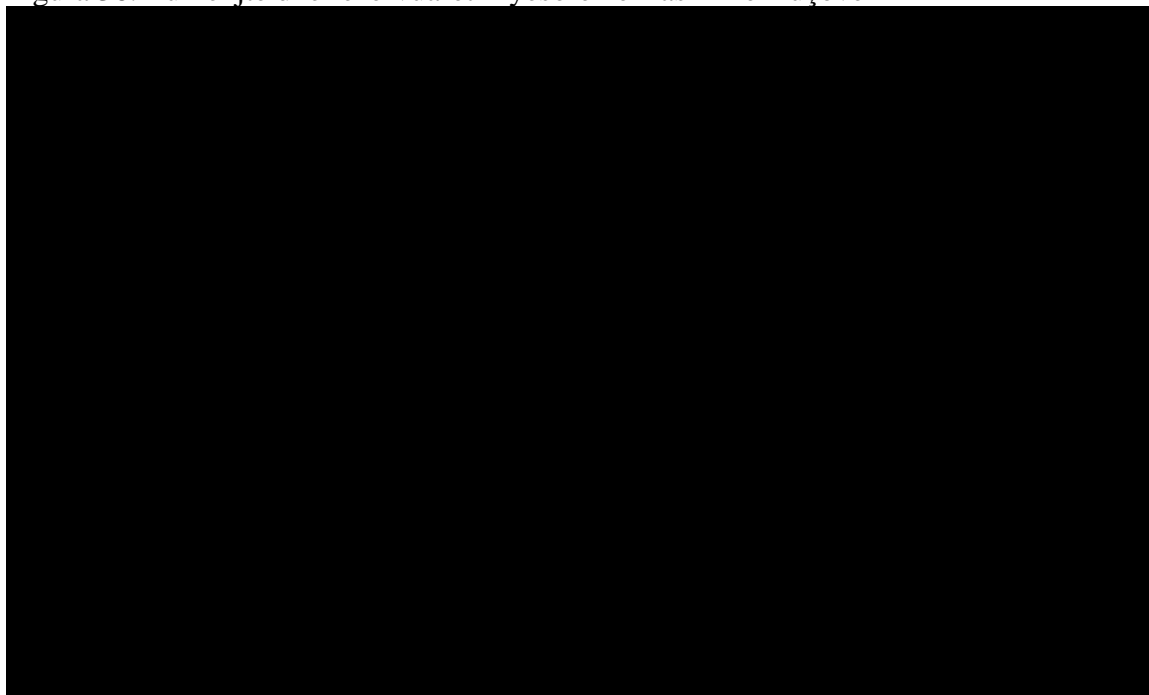
4.3.1 Burimet ujore sipërfaqësore

Bashkia e Kuçovës ka një rrjet të pasur ujqor. Në veriperëndim, nga fshati Frashër e deri në bashkimin e tij me Osumin në Arrëz, për rreth 12.5km, bashkia përshkohet nga rrjedha e mesme e *lumit Devoll* i cili bashkohet me lumin Osum në Arrëz të Urës Vajgurore. Devolli është 196 km i gjatë dhe buron në Malin e Gramozit. Pellgu ujëmbledhës i lumit ka një sipërfaqe prej 3,130km⁷⁸, dhe një lartësi mesatare mbi nivelin e detit të barabartë me 1,082m. Burimet e tij ndodhen në zona ranore në sipërfaqe flishore në thellësi të tokës, të cilat dallohen për kapacitet të ulët ujëmbajtës. Si rrjedhojë nuk është në gjendje të furnizojë me ujë lumin gjatë periudhës së nxehtë dhe reshjeve të pakta të verës. Prurja e Devollit është mesatarisht 49,5 m³/s, dhe ushqehet kryesisht nga ujërat sipërfaqësore⁷⁹.

Territori i Bashkisë përshkohet për rreth 3.9km edhe nga rrjedha e mesme e *lumit Osum* që ndan kufirin administrativ të Bashkisë së Kuçovës me Bashkinë e Urës Vajgurore, duke filluar nga Guri i Bardhë në Urë Vajgurore e deri në perëndim në Arrëz, pika ku Devolli dhe Osumi bashkohen për të formuar Semanin. Nga Arrëzi deri në kufi me Lushnjën në veri-perëndim, Bashkia përshkohet nga *Semani* në një

gjatësi prej 4.9km. Osumi dhe Semani shërbejnë edhe si kufij administrativë ndërmjet bashkive Kuçovë dhe Urë Vajgurore. Pjesa perëndimore e Bashkisë përshkohet nga *lumi i Lapardhasë*, i cili furnizohet me ujë nga një numër i madh përrenjsh në zonën e Lumasit. Një sërë përrenjsh të vegjël përshkojnë pothuajse të gjithë territorin e Bashkisë e shërbejnë si burime ushqyese të lumenjve të mëdhenj: Osum, Devoll e Lapardha.

Figura 36. Lumenjtë dhe rezervuarët kryesorë në Bashkinë Kuçovë

Burimi: SHGJSH, Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Në Kuçovë ndodhen edhe një numër *rezervuarësh*, ndër të cilët mund të përmendim ujëmbledhësin e *Gorajt* në pjesën qendrore të Bashkisë, ujëmbledhësin e *Belesovës* në pjesën perëndimore, ujëmbledhësin ndërmjet fshatrave *Gegë dhe Drizë* dhe ujëmbledhësin në *Salcë-Kozarë*.

Burimet ujore sipërfaqësore janë të rëndësishme për funksionet e tyre të përgjithshme (për ujitje, ujë industrial etj.) dhe mbi të gjitha, ato shërbejnë si burime ushqyese për ujërat nëntokësore jetike për furnizimin me ujë të bashkisë dhe të qyteteve përreth.

o Gjendja e burimeve ujore sipërfaqësore (problematikat)

Në dy dhjetëvjeçet e fundit në vendin tonë, burimet ujore dhe kryesisht lumenjtë, janë shfrytëzuar për bujqësi, industri, për materialin e tyre inert dhe për sektorë të ndryshëm të ekonomisë dhe njëkohësisht, janë përdorur si kanale për derdhjen e ujërave të ndotura. Për më tepër, mungesa e planeve për mbrojtjen e lumenjve e shoqëruar me ndërhyrje pa kriter të njeriut në shfrytëzimin e tyre (shfrytëzimi i inerteve në shtratin e lumenjve, punimi i brezave të gjelbër mbrojtës etj.) ka përshpejtuar shumë procese natyrore gjeologjike në shtratin e lumenjve siç janë gërryerja e shtratit, erozioni anësor dhe sipërfaqësor i brigjeve, rrëshitjet e tyre etj. të cilat kanë ndikuar ndjeshëm në përkeqësimin e gjendjes së tyre.⁸⁰ Si rrjedhojë, sot lumenjtë vuajnë pasojat e një keqmanaxhimi të gjatë që janë kryesisht i) *ndyshime në hidro-morfologjinë e lumenjve*; ii) *humbje të florës & faunës ujore*, dhe iii) *ndotje*.

Hidromorfologjia e lumenjve dhe ndryshimet e saj lidhen kryesisht me tipare fizike të një lumi të cilat janë kryesisht⁸¹: *morfologjia e kanalit dhe lloji i rrjedhës* (natyrale ose e modifikuar); *përbërja litologjike e shtratit* (lloji, sasia e përbërjes shkëmbore në shtrat); *struktura dhe stabiliteti i brigjeve* – mjaft e rëndësishme sepse tregon ndikimin që do të ketë lumi në gërryerjen e brigjeve dhe, si rrjedhojë, në sasinë e sedimentit që do të përfundojë në lumë; *digat/pengesat* përgjatë rrjedhës, të cilat ndikojnë në ndryshimin e shpejtësisë së rrjedhës së lumit dhe largësinë e rrjedhjes së lirshme të ujit deri në largësinë në të cilën është në gjendje të transportojë sedimentin; *bimësia në shtratin e lumit* (habitatet, biodiversiteti, bimët, etj); *brezi i bimësisë mbrojtëse përgjatë brigjeve, përdorimi i tokës në afërsi* (rreth 20 metra nga bregu) dhe *gjerësia e zonës me ndikim nga përmbytjet*.

Në vendin tonë, ndërhyrjet në lumenj janë të shumëllojshme, si në shtrat, ashtu edhe në ndryshimin ose zhvendosjen e mbulesës bimore; marrjen e materialeve inerte, rërë, zhavorr, gurë ose plisa; ndërtime afër lumenjve; hedhje apo depozitim i materialeve inerte që dalin nga prishja e objekteve ndërtimore; gërmime të ndryshme, si dhe veprimtari të tjera që prodhojnë mbetje; shkarkimi i ujërave të ndotura urbane e industriale të patrajuara, veprimtari të cilat ndalohen me ligj.⁸² Të gjitha këto kanë shkaktuar dëmtime të hidromorfologjisë së lumenjve që janë vërtetuar nga studime të ndryshme, ndër të cilat, edhe nga studimet e Shërbimit Gjologjik Shqiptar rreth thellimit të shtratit të lumenjve.

Me qëllim analizimin e gjendjes së lumenjve në vendin tonë dhe përcaktimin e shkallës së ndikimit të fenomeneve gjeologjike dhe ndërhyrjes së njeriut në shtratin e tyre, SHGJSH-ja ka monitoruar⁸³ basenet e lumenjve në vend, ndër të cilët edhe Basenin/Pellgun e lumit Seman.

Pellgu i lumit Seman është monitoruar në pesë pika/profile monitorimi (Figura 37 dhe 38) për periudhën 2008-2016. Këto profile janë shpërndarë në lumin Osum (dy pika) dhe në Lumin Seman (tre pika). Në lumin Devoll nuk ka profile të monitoruara. Megjithatë, duke qenë se në zonën fushore përpara bashkimit, lumenjtë Osum e Devoll paraqesin ngjashmëri hidromorfologjike, rezultatet e lumit Osum në dy pikat e monitorimit Urë Vajgurore në Osum dhe Urë e Kuçit në Seman, në një farë mënyre janë tregues edhe të gjendjes së Lumit Devoll.

Tabela 25. Vendndodhja e profileve të monitorimit.

Nr.	Lumi	Vendi i Profilit	Periudha e monitorimit
38	Seman	Ura e Re Berat	2008-15
39		Ura Vajgurore	2008-15
40		Ura e Kuçit	2009-15
41		Imësht	2009-16
42		Ura e Mbrostarit	2007-15

Burimi: SHGJSH, 2015

Figura 37. Profilet e monitorimit të gjendjes së shtratit të lumenjve në basenin e Semanit.

Burimi: SHGJSH, 2016

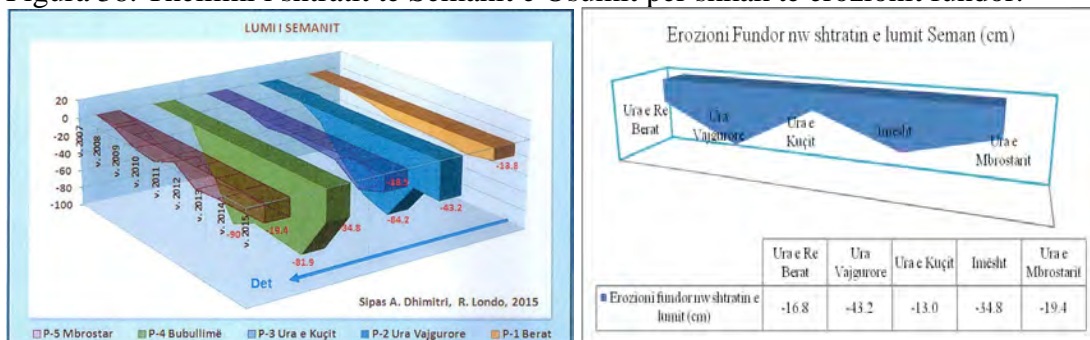
Ndër problematikat kryesore të nxjerra në pah nga ky monitorim është prania e **erozionit fundor** në segmente të ndryshme të lumit, në forma dhe intensitete të ndryshme (Tabela 26, më poshtë). Në të gjitha pikat ka patur erozion të theksuar fundor i cili shfaqet me **ulje të shtratit të lumit**. Më i theksuar është vënë re në **Urë Vajgurore** në vitet 2008-2015 (43.2cm ulje), i ndjekur nga segmenti i lumit në **Imësht** (34.8cm), **Ura e Mbrostarit** (19.4cm) dhe **Ura e Kuçit** me 13cm.

Tabela 26. Erozioni fundor ndër vite në lumenjtë Osum dhe Seman.

Nr.	Vendi i profilit të monitorimit	Periudha e monitorimit	Ndryshimi total	Ecuria deri 2015			Trendi 2011-2015		
				Erozion	Neutral		E	N	A
38	Ura e Re Berat	2008-15	-16.8	+			+		
39	Ura Vajgurore	2008-16	-43.2	+			+		
40	Ura e Kuçit	2009-15	-13.0		+		+		
41	Imësht	2009-16	-34.8	+			+		
42	Ura e Mbrostarit	2007-15	-19.4	+				+	

Burimi: SHGJSH, 2016

Figura 38. Thellimi i shtratit të Semanit e Osumit për shkak të erozionit fundor.

Burimi: SHGJSH, Përpunoi: Co-PLAN

Erozioni i brigjeve të lumit është i theksuar, në veçanti në brigjet anësore të Urës Vajgurore i cili arrin deri në 250 metra në thellësi të terracës.

Ndërkohë, në lumë janë vënë re edhe **ndërhyrje të gabuara për mbrojtjen e lumit** nga erozioni në rastin e ndërtimit të infrastrukturës rrugore Lushnjë-Berat. Një shembull

është argjinimi i meandrës i cili ka shkaktuar erozion. Shkurtimisht, problematikat kryesore që janë vënë re gjatë monitorimit janë⁸⁴:

- ulje të shtratit për shkak të erozionit fundor;
- përmbytje në zonën e poshtme të lumit Seman dhe në zona të caktuara të rrjedhës së tij;
- ndotje të ujit (nga inertet, ndotje baktoreologjike të ujit etj.);
- dëmtim të florës dhe faunës së lumit;
- dëmtim të peizazhit lumor;
- erozion të tokës bujqësore në segmentet Berat-Urë-Vajgurore, Gostimë, Salcë-Kozarë, Çiflig, Arrëz, Ndërmenas, Marinzë, Jogodin, Mbrostar, etj.;
- rrezikime të objekteve inxhinjrike (ura mbrojtëse, argjinatura, etj.) në Vetrik, Vlashuk, Çipllak, Segmentet Berat-Urë Vajgurore, Gorican-Mbrostar, etj.);
- ulje e nivelit të ujërave nëntokësore në pusët e ujit e stacione pompimi jashtë funksionit.

Dëmtimi i sistemit lumor nga HEC-et: Pellgu i Semanit (përfshirë Devoll e Osum) është shfrytëzuar gjerësisht për prodhimin e energjisë elektrike nëpërmjet ndërtimit të HEC-ve. Në fakt, në pellgun e Semanit deri më tani janë ndërtuar 6 HEC-e, ndërkohë që 5 të tjerë janë në ndërtim dhe 66 janë planifikuar për t'u ndërtuar.

Tabela 27. HEC-et në Basenin e Lumit Seman.

Baseni i Semanit			
Nr	Emërtimi i HEC-eve	Kapaciteti	Lumi
Në prodhim			
1	Gjanc	1-10MW	NN
2	Vithkuq	1-10MW	Treska
3	Bogova	1-10MW	NN
4	Ujanik	1-10MW	NN
5	Lenia	1-10MW	NN
6	Holta	1-10MW	NN
Në ndërtim			
7	Nice	1-10MW	Nice
8	Treska 1	1-10MW	Treska
9	Treska 2	1-10MW	Treska
10	Nishovë 1	0-1MW	Nishovë
11	Banjë	>50MW	Devoll
Planifikuar për t'u ndërtuar			
12	Gjerbes	0-1MW	Gjerbes
13	Darsi 1	0-1MW	Darsi
14	Darsi 2	0-1MW	Darsi
15	Darsi 3	0-1MW	Darsi
16	Mollas	0-1MW	Mollas
17	Arrëz	0-1MW	Arrëz
18	Vokopola	0-1MW	Vokopola
19	Bigas Veleshnje	0-1MW	Begas-Veleshnje
20	Vlaşuk	1-10MW	Devoll
21	Vertoipi	1-10MW	Osum
22	Nishovë 2	0-1MW	Nishovë

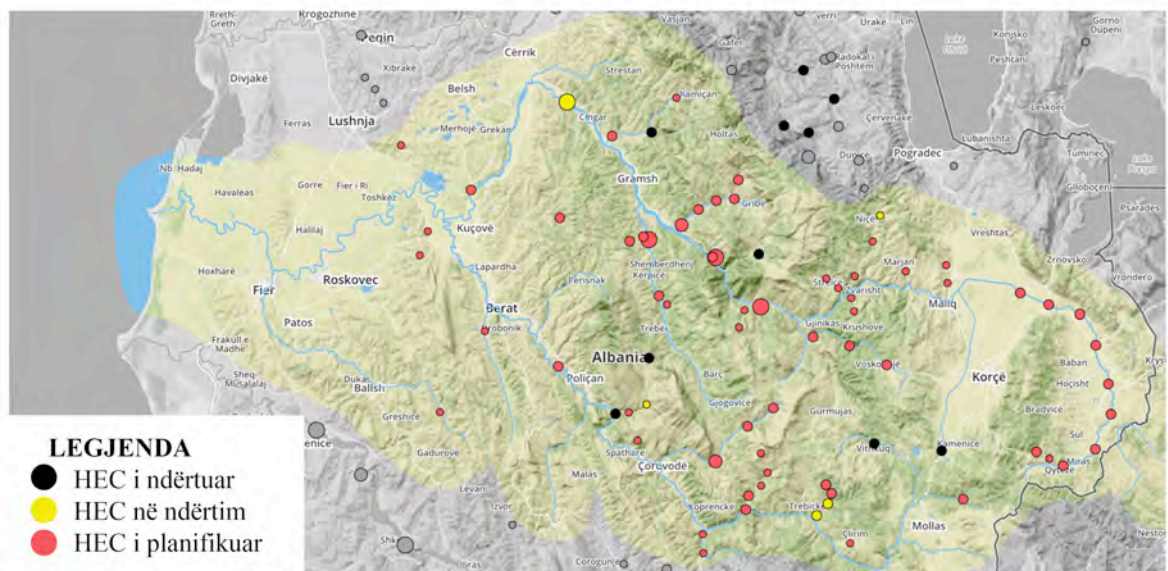
23	Corovodë	0-1MW	Corovodë
24	Prishtë 1	0-1MW	Prishtë
25	Prishtë 2	0-1MW	Prishtë
26	Staravecka 1	0-1MW	Staravecka
27	Staravecka 2	0-1MW	Staravecka
28	Staravecka 3	0-1MW	Staravecka
29	Helmes 1	1-10MW	Helmes
30	Helmes 2	1-10MW	Helmes
31	Faqekuq 1	1-10MW	Faqekuq
32	Faqekuq 2	1-10MW	Faqekuq
33	Velushe	10-50MW	Osoje
34	Treska 3	1-10MW	Treska
35	Treska 4	1-10MW	Treska
36	Qytezë	0-1MW	Qytezë
37	Kozel 1,2	1-10MW	Osum
38	Belesova 1,2	1-10MW	NN
39	Holtë 2	1-10MW	Holtë
40	Kabash-Pukë	0-1MW	Kabash
41	Sotirë 1	1-10MW	Sotirë
42	Sotirë 2	1-10MW	Sotirë
43	Skënderbegas	>50MW	Tomorricë
44	Kërpicë	1-10MW	Kërpicë
45	Dobrenjë-Tomorricë	0-1MW	Dobrenjë-Tomorricë
46	Kukur 1	1-10MW	Kukur
47	Kukur 2	1-10MW	Kukur
48	Kukur 3	1-10MW	Kukur
49	Kukur 4	1-10MW	Kukur
50	Kukur 5	10-50MW	Kukur
51	Bratila 1	>50MW	Devoll
52	Bratila 2	1-10MW	Devoll
53	Zerec 1	0-1MW	Zerec
54	Zerec 2	0-1MW	Zerec
55	Moglicë	>50MW	Devoll
56	Cemeric 1	1-10MW	Cemericë
57	Cemeric 2	1-10MW	Cemericë
58	Cemeric 3	1-10MW	Cemericë
59	Strelce 1	0-1MW	Strelce
60	Strelce 2	0-1MW	Strelce
61	Lozhan 1	0-1MW	Dolanit
62	Lozhan 2	0-1MW	Dolanit
63	Verba 1	0-1MW	Verba
64	Verba 2	0-1MW	Verba
65	Babjen	0-1MW	Babjen
66	Shpella poshtë 1	0-1MW	Poshtë
67	Shpella poshtë 2	0-1MW	Poshtë
68	Hohist	1-10MW	Devoll

69	Grapsht	1-10MW	Devoll
70	Vranisht	1-10MW	Devoll
71	Stropan	1-10MW	Devoll
72	Brecen Mnekula	1-10MW	Devoll
73	Kuk Menkulas	1-10MW	Devoll
74	Dobjan Menkulas	1-10MW	Devoll
75	Miras Menkulas	1-10MW	Devoll
76	Dardhë 1	0-1MW	Devoll
77	Dardhë 2	1-10MW	Devoll

Burimi: AKBN dhe RiverWatch.eu

HEC-et janë ndërtuar në dy furnizuesit kryesorë të lumit Seman (Devoll dhe Osum) si dhe në degë të nivelit të dytë (degë të degëve), të cilat shërbejnë si burim kryesor ushqyes për lumenjtë kryesorë Osum e Devoll, e si rrjedhojë, edhe Seman. Njëkohësisht, ata shërbejnë edhe si burim i materialit zhavorror për lumenjtë në fjalë.

Figura 39. HEC-et në Pellgun e lumit Seman

Burimi: RiverWatch.eu , Punoi : Co-PLAN, 2016

Vetëm në lumin Devoll deri më tani është planifikuar ndërtimi i 15 HEC-eve, ndër të cilët HEC-i i Banjës është në ndërtim ndërsa të tjerët janë planifikuar për t'u ndërtuar. Deri në këtë moment nuk ka të dhëna rreth kohës në të cilën është planifikuar ndërtimi i tyre.

Tabela 28. HEC-et në Lumin Devoll

Nr.	Emërtimi i HEC	Gjendja	Kapaciteti	Lumi	
Në ndërtim					
1	Banjë	në ndërtim	>50MW	Devoll	
Planifikuar për ndërtim					
2	Vlasçuk	i planifikuar	1-10MW		
3	Bratila 1	i planifikuar	>50MW		
4	Bratila 2	i planifikuar	1-10MW		
5	Moglicë	i planifikuar	>50MW		
6	Hoçisht	i planifikuar	1-10MW		

7	Grapsht	i planifikuar	1-10MW
8	Vranisht	i planifikuar	1-10MW
9	Stropan	i planifikuar	1-10MW
10	Brecen Mnekula	i planifikuar	1-10MW
11	Kuk Menkulas	i planifikuar	1-10MW
12	Dobjan Menkulas	i planifikuar	1-10MW
13	Miras Menkulas	i planifikuar	1-10MW
14	Dardhë 1	i planifikuar	0-1MW
15	Dardhë 2	i planifikuar	1-10MW

Burimi: RiverWatch.eu

Lumenjtë janë shfrytëzuar për prodhimin e energjisë hidrike ndër vite. Në fakt, në vendin tonë energjia është pothuajse hidrike falë traditës që ka vazhduar në 50 vitet e fundit. Megjithatë, edhe pse HEC-et sjellin përfitime ekonomike dhe prodhim energjie, ata kanë ndikimet e tyre në mjedis dhe, në qoftë se nuk ndërtohen sipas parimit të përdorimit të integruar të burimeve ujore (që nënkupton përdorim i ujit duke patur parasysh edhe nevojat e sektorëve të tjerë të ekonomisë për ujë), rrezikojnë të shndërrohen në konflikte sociale.

HEC-et ndikojnë ndjeshëm në zhvillimin e një lumi. Ndër pasojat më të njohura renditen ndikimi i drejtpërdrejtë në karakteristikat fiziko-kimike dhe biologjike të tij. Konkretisht, mund të përmendim:

- *trasformimin e rrjedhës së lumit në pjesën e sipërme të digës nga një sistem natyror lumor në sistem të një rezervuari artificial me ujëra të ndenjura,*
- *bllokimin e qarkullimit të peshqëve ose specieve të tjera ujore,*
- *prishjen e ekuilibrave e proceseve fizike dhe habitateve në rrjedhën mbas digës. Zakonisht, HEC-et dhe pritat e tilla që nuk lejojnë kalimin e materialit zhavorror shkaktojnë prishjen e ekuilibrit të grykëderdhjeve duke shkaktuar erozionin detar, ishujve, zonave pjellore të lumenjve dhe zona të tjera kënetore,*
- *ndryshimin e rrjedhës së lumit dhe të prurjeve të sedimentit zhavorror, të trashë, në rrjedhën e poshtme të lumit me pasoja të rënda për deltat, florën e faunën, për faktin se jeta në lumë dhe përreth sistemit të lumit kushtëzohet dhe zhvillohet në varësi të rrjedhës dhe sedimentit,*
- *grumbullimin e sedimentit pas digës që normalisht do të furnizonte ekosistemet në rrjedhën e poshtme. Kur një lumë nuk merr sedimente mjaftueshme, zakonisht tenton ta zëvendësojë atë duke gërryer brigjet e lumit e shaktuar thellim të shtratit,*
- *thellimin e shtratit të lumit, i cili ul edhe nivelin e ujit në akuifere.*

Duke parë numrin e madh të HEC-eve që do të ndërtohen në Devoll dhe në degët e tij, mendohet se ndikimi në mjedis dhe në bujqësi në zonat përreth mund të jetë i theksuar. HEC-et mund të sjellin zvogëlimin e rrjedhës së lumit, mjaft e rëndësishme për bujqësi në stinën e verës, ose pakësimin e sasisë së ujërave të disponueshme për ujë të pijshëm dhe sektorë të tjerë, edhe pse ky mbetet objekt studimi në të ardhmen. Vetëm një njohje e mirë e strukturës së digave dhe sasisë së ujërave të rrjedhës së lumit që ato lënë me rrjedhje të lirë mund të japë një pasqyrë të qartë të sasisë së ujit, që banorët do të mund të kenë në përdorim në rrjedhën e poshtme të digës (pas digës) në të ardhmen.

Është shumë e rëndësishme të theksohet se lumi Devoll është jetik për zhvillimin e bujqësisë në Bashkinë Kuçovë dhe në bashkitë e tjera nëpër të cilat kalon. Për këtë arsye, ndryshimi i rrjedhës së ujit apo pakësimi i sasisë së ujit që mund t'u shkojë fshatarëve për përdorim në periudhat e kultivimit nuk përbën më një problem vetëm mjedisor, por mbi të gjitha, një problem social që do të kërkonte zgjidhje të menjëhershme. Njëkohësisht, pakësimi i rrjedhës së lumit Devoll mund të çojë edhe në zvogëlimin e sasisë së ujërave të Akuiferit të Beratit i cili ushqehet nga lumi Devoll e Osum. Ky akuifer shërben si burim për furnizimin me ujë të popullsisë së bashkive të ndryshme (kryesisht të Bashkisë Berat, disa fshatrave të Bashkisë Kuçovë dhe fshatrave të ndryshme). Me pak fjalë, digat e HEC-eve, në rast se nuk janë planifikuar dhe nuk manaxhohen në mënyrë të qëndrueshme dhe të integruar që garantojnë mosndryshimin e rrjedhës së lumit dhe sasisë së ujit si dhe përdorimin e ujit edhe për bujqësi për popullsinë e zonave përreth, mund të shkaktojnë probleme të mëdha mjedisore dhe sociale në Bashki në të ardhmen e afërt.

Dëmtime të zonës ripariane:

Si rrjedhojë e mangësive në manaxhimin e lumit apo keqpërdorimit të brezit të tokave përgjatë tij, zona ripariane e Semanit, Osumit e Devollit ka pësuar dëmtime të theksuara (është ngushtuar, mungojnë brezat e bimësisë së nevojshme - bimët e ulëta deri tek ato të larta - ose nuk ekziston tërësisht). Duke qenë se rrjedha e mesme dhe e poshtme e tyre përshkon toka bujqësore të kultivuara, në të shumtën e rasteve zona ripariane është *kultivuar si tokë bujqësore*. Kështu, mbulesa natyrore e luginës së poshtme të Devollit përfaqësohet nga plepi dhe rrapi që rriten në shtratin e luginës dhe nga shkurret mesdhetare përherë të blerta që gjenden në shpatet e ulëta të luginës. Mirëpo, shumë prej këtyre hapësirave janë shndërruar në parcela frutorësh (vreshta, kumbulla, qershi, fiq etj.) dhe tarracat lumore në të dy anët e luginës shfrytëzohen për drithëra të bukës, foragjere e perime⁸⁵. Në rastin e Semanit, duke qenë se ai kalon në formacione tokash të gërryeshme dhe me veshje bimorë te pakët, ujërat janë mjaft të turbullta dhe me sasi të larta aluvionesh pezull. Faktorë të tillë kanë ndikuar tek pamundësia për të mbrojtur tokën nga prurjet e lumit (përmytjet), dhe mosndalimin e shkëmbimit të ndotjes mes tokave bujqësore e zonave të banimit kundrejt lumit nga njëra anë dhe ujërave sipërfaqësore dhe akuiferit nga ana tjetër. Gjithashtu, gjatë brigjeve të lumenjve vihet re shembja/dëmtimi i brigjeve ose gërryerja e tyre, që ka rezultuar në humbje të sipërfaqes së tokës.

Ndotja:

Gjatë 25 viteve të fundit, në vendin tonë dhe në Bashkinë Kuçovë, lumenjtë janë përdorur edhe si vend-depozitime ose kanale të mbetjeve të ngurta ose të ujërave të zeza. Në fakt, gjatë gjithë këtyre viteve, qytetet që përshkohen nga lumi Devoll e kanë shfrytëzuar këtë lumë për derdhjen e drejtpërdrejtë të ujërave të zeza urbane dhe rurale të patrajtuara në lumë duke e ndotur atë. Përveç ujërave të zeza, Lumi Devoll ka qenë vazhdimisht nën ndikimin e industrisë së naftës dhe industrive të tjera përgjatë brigjeve të tij. Në fakt, shumë puse të naftës janë hapur në largësi minimale nga lumi. Si rrjedhojë, cilësia e ujërave të lumenjve është varfëruar ndër vite. Lumi është ndotur me produkte naftë, ujëra të zeza, produkte bujqësore etj.

Ndotja e monitoruar nga Co-PLAN/PLGP USAID-i:

Duke patur si qëllim përcaktimin e cilësisë së ujërave sipërfaqësore në disa lumenj të vendit, dhe përcaktimin e ndikimit të përdorimit të territorit të bashkive nëpër të cilat kalojnë lumenjtë e Basenit në cilësinë e këtyre ujërave, Co-PLAN-i⁸⁶ kreu

monitorimin e cilësisë së ujërave të Basenit të Semanit në muajt prill-qershor të vitit 2015 me fokus të veçantë në lumin Seman dhe tre degët e tij kryesore: Osum, Devoll e Gjanicë.

Parametrat e monitoruar vijonë si më poshtë:

- Parametra fiziko-kimikë: pH, tejdukshmëria, përçueshmëria elektrike, lënda e ngurtë pezull (TSS), lënda e ngurtë e tretur, oksigjeni i tretur, temperatura dhe nevoja biologjike për oksigjen;
- Ushqyesit: N-NH₄, N-NO₃, N-NO₂, Sulfidet;
- Bakteria: bakteria koliform;
- Metale të rënda: Plumb (Pb), Kadmium (Cd), Mangnez (Mn), Nikel (Ni), Zink (Zn), Bakër (Cu), Co, Krom (Cr), Mërkur (Hg), Arsenik (As), Barium (Ba), Brominë (Br).

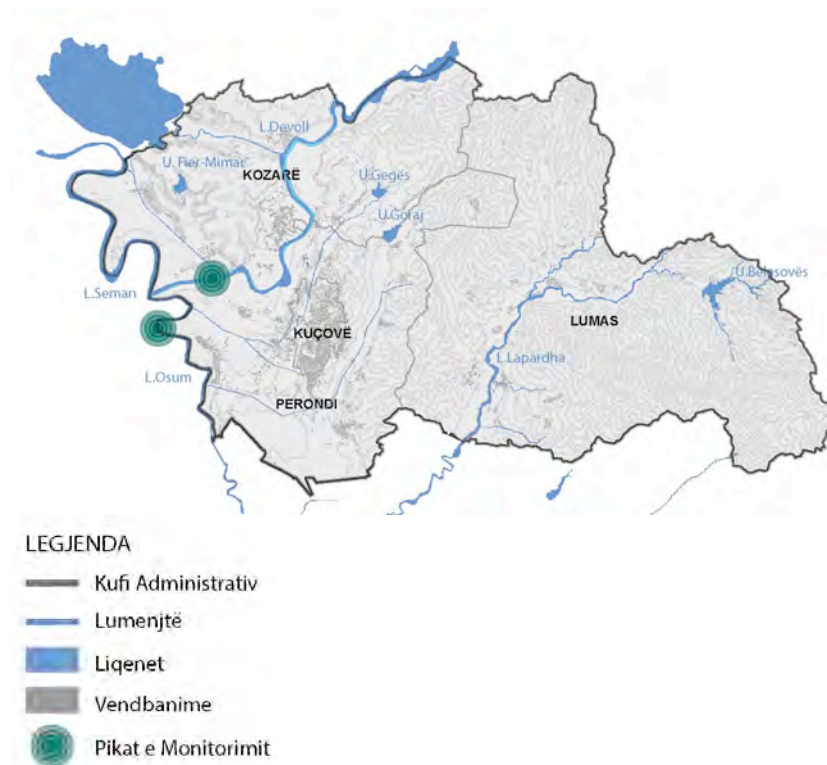
Tabela 29. Pikat e monitorimit

N.	Lumenjtë	Vendndodhja e pikës së marrjes së mostrave të ujit
1	L. Seman	Lushnjë (Para hyrjes në Patos Marinez)
2		Ura e Mbrostarit në Fier (para bashkimit me L. Gjanica)
1	L. Gjanicë	Ballsh –Panahori (para kalimit në Ballsh)
2		Mbrostar (pas landfillit Fier, para bashkimit me L. Seman, Ura e Rr. Teodor Muzaka)
1	L. Osum	Kanionet e Osumit: afër burimit, para Çorovodës
2		Uznove (para bashkimit me L. Zagoria)
3		
4		Ura e Gorices, Berat
5		Urë Vajgurore (në hyrje të Bashkisë Kuçovë tek Ura e rrugës SH-72)
6		Arrëz (para bashkimit me L. Devoll)
1	L. Devoll	Moglicë, Korçë
2		Arrëz (para bashkimit me L. Seman)

Burimi: PLGP dhe Co-PLAN, 2015

Pika e monitorimit **Devoll 2**, para bashkimit të Devollit me Osumin dhe **Osum 6** në fshatin Arrëz, përpara bashkimit të Osumit me Semanin, prekin kufijtë e Bashkisë së Kuçovës.

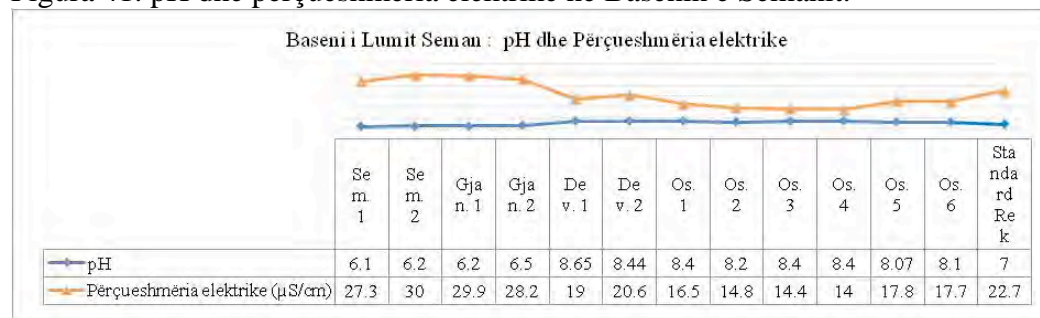
Figura 40. Harta e marrjes së kampioneve për vlerësim në lumin Osum

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Nga monitorimi i kryer në Seman, u vu re se ujërat e lumenjve Gjanicë dhe Seman, nga Ura e Mbrostarit deri në grykëderdhje, janë acidike ($\text{pH} < 7$) ndërsa ujërat e lumenjve Osum e Devoll janë alkalinë ($\text{pH} > 7$) në të gjitha pikat e monitorimit (Figura 21).

Figura 41. pH dhe përçueshmëria elektrike në Basenin e Semanit.

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

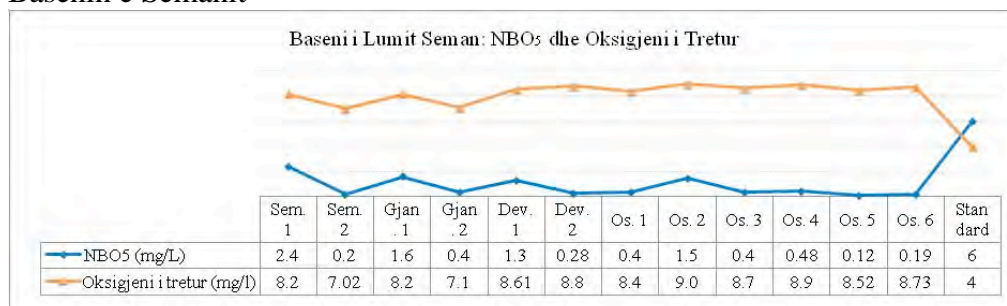
Në lumin Seman, *thellësia e depërtimit të dritës* është në nivele të pranueshme në pjesët e sipërme të rrjedhës, por depërtimi i dritës paraqet probleme më të theksuara në zonat me erozion të lartë, në Seman para hyrjes në Patos-Marinëz dhe në Urën e Mbrostrit ndërsa në Osum në segmentin Urë Vajgurore-Arrëz, përpara bashkimit me Devollin.

Përçueshmëria elektrike ndryshon ndërmjet lumenjve, me vlera më të larta se standardet mjedisore në lumenjtë me ujëra acidikë, Gjanicë e Seman në segmentin Ura e Mbrostarit-Grykëderdhje. Vlerat luhaten nga 601-661 $\mu\text{S}/\text{cm}$. Në lumenjtë e tjerë të pellgut të Semanit, vlerat janë brenda normës me vlera që ndryshojnë nga 309-454 $\mu\text{S}/\text{cm}$ dhe 315-439 $\mu\text{S}/\text{cm}$ përkatësisht. Vlerat tregojnë qartë një lidhje të

drejtpërdrejtë të përçueshmërisë elektrike me pH-in, ku ujërat bazikë kanë vlera brenda normave të lejuara mjedisore.

Figura 42. Vlerat e Nevojës Biologjike për Oksigjen dhe oksigjeni i tretur (DO) në Basenin e Semanit

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

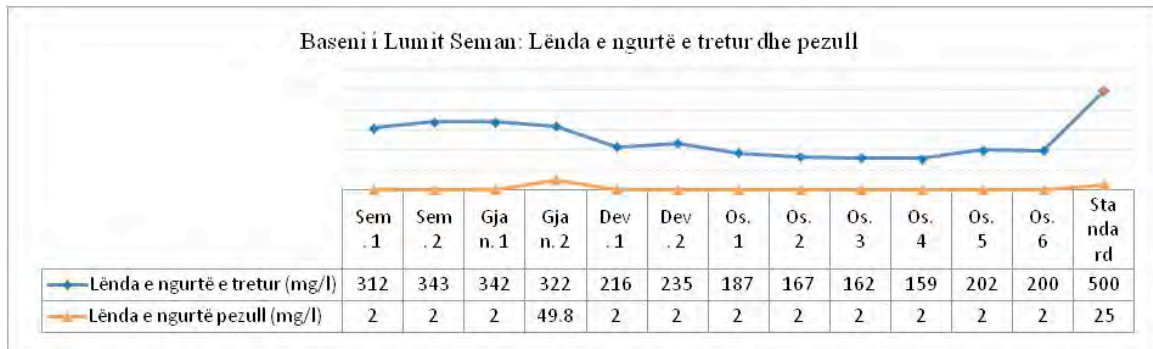
Vlerat e *Nevojës Biologjike për Oksigjen* (NBO₅)⁸⁷ janë brenda normës⁸⁸ në të gjitha pikat e monitorimit. Kjo mund të shpjegohet me sasinë e konsiderueshme të ujërave. Megjithatë, duke pasur parasysh derdhjen e ujërave të zeza në lumë (siç ndodh përgjatë rrjedhës jashtë dhe brenda bashkisë), vlera e NBO₅-së tregon qartë nevojën për të analizuar NBO₅-në në lidhje me parametrat e tjerë dhe me vend-ndodhjen e burimeve kryesore të ndotjes në lumë (industria përkundrejt ujërave të zeza të zonave të banuara; metalet e rënda përkundrejt ushqyesve etj.). Prania e klorinës dhe metaleve të rënda në ujë ngadalëson ose zvogëlon ndjeshëm BOD-në, sepse pengon aktivitetin e mikro-organizmave.

Lënda e ngurtë pezull (TSS⁸⁹) është < 2 mg/l në të gjitha pikat e monitorimit të Semanit dhe shumë më e ulët se vlerat mjedisore, me përjashtim të Lumit Gjanica në afërsi të Urës së Mbrostarit. Në këtë pikë, vlerat e lëndës pezull janë 49.8mg/l dhe shënojnë një rritje të theksuar në krahasim me pikat e tjera (Figura 23).

Ndërkohë, **lënda e ngurtë e tretur** (TDS⁹⁰) ka vlera më të larta krahasuar me TSS-në. Kjo lidhet me burimet e TDS që janë erozioni i tokës, mbetjet, ujërat e bardha, dhe gërryerja e brigjeve të lumit. Vlerat më të larta të TDS-së vihen re në Seman e Gjanicë.

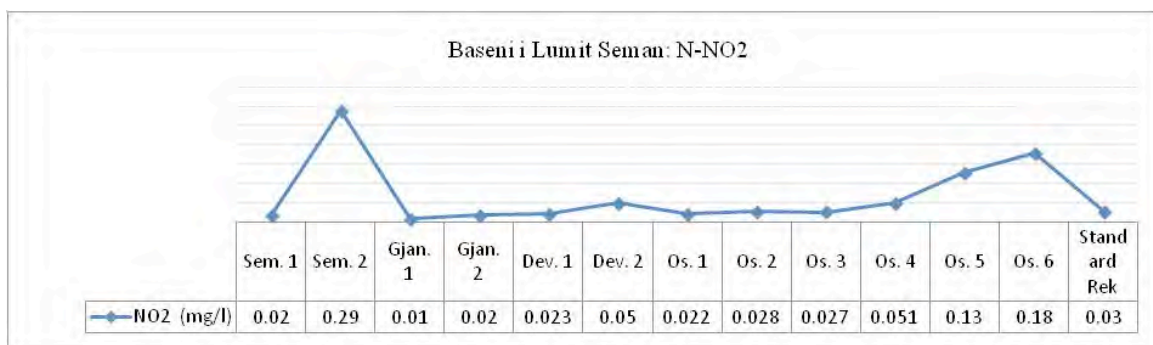
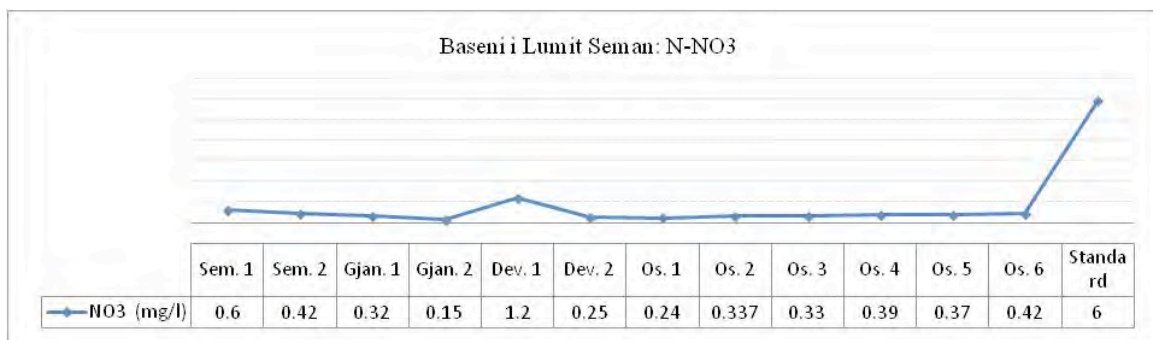
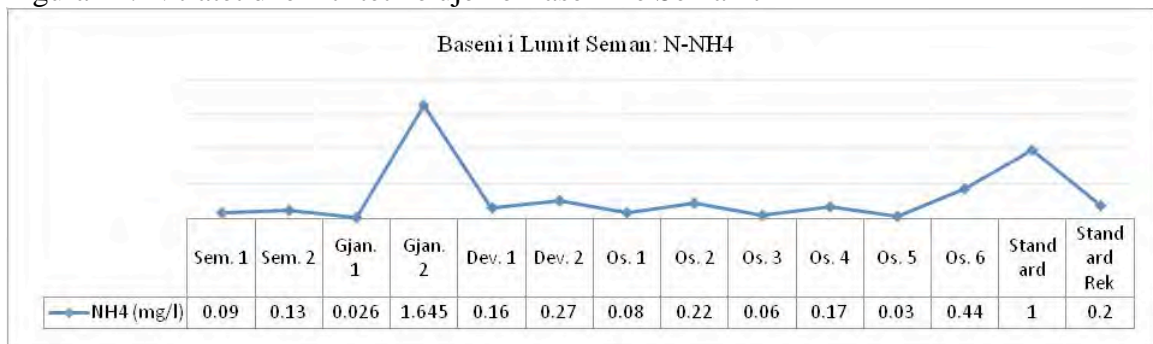
Semani ka përmbajtje të lartë të përbërësve të **azotit**. **NO₃⁻** kalon vlerat mjedisore në të gjitha pikat e monitorimit në të dy lumenjtë. Një trend të ngjashëm ndjek edhe **NO₂⁻**, me përjashtim të Gjanicës përpara Ballshit. Përmbajtja më e lartë shënohet në Seman, para Patos-Marinëzës në Lushnjë.

Figura 43. Lënda e ngurtë e tretur dhe pezull në Basenin e Semanit

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

Figura 44. Nitratat dhe nitritet në ujë në Basenin e Semanit

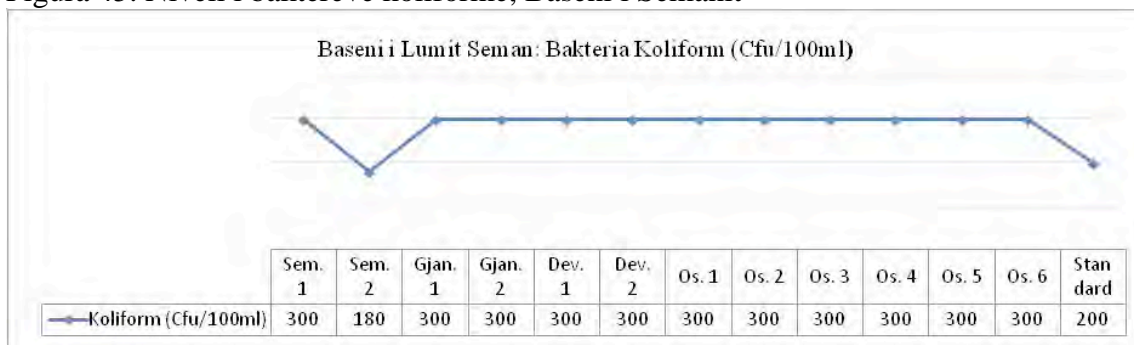
Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

NH_4^+ paraqitet më e lartë në të gjitha pikat e monitorimit në Seman, me përjashtim të Gjanicës 1 përpara Ballshit dhe Osumit në Urë Vajgurore. Vlerat më të lartë shënohen në Gjanicë afër Urës së Mbrostarit dhe në Osum përpara bashkimit me Devollin. Azoti, është një ndër lëndët kryesore ushqyese për bimët dhe kafshët, por në rastet kur është i mbipërdorur në bujqësi dhe për shkak të derdhjeve industriale, të ujërave të zeza e të gropave septike shkakton ndotje të lumenjve. Ndërkohë sulfatet në Seman

janë në nivele të ulëta krahasuar me standardin dhe më të larta hasen në Devoll 2 (para bashkimit me Osumin).

Nivele të larta të ndotjes në Seman hasen sa i përket bakterieve koliforme dhe metaleve të rënda. (Figura 45) Bakteria Koliform në Basenin e Semanit. **Koliformet** janë mbi vlerën 300 Cfu/100ml në të gjitha pikat e monitorimit, dhe kjo është vlera më e lartë e zbulueshme nga laboratorit (ndërkohë që standardi është 330 Cfu/100ml⁹¹). Rezultatet e monitorimit janë tregues të nevojës së monitorimit të mëtejshëm të ujërave të Osumit për të përcaktuar nëse ujërat e Osumit janë të përshtatshme për ujitje dhe argëtim.

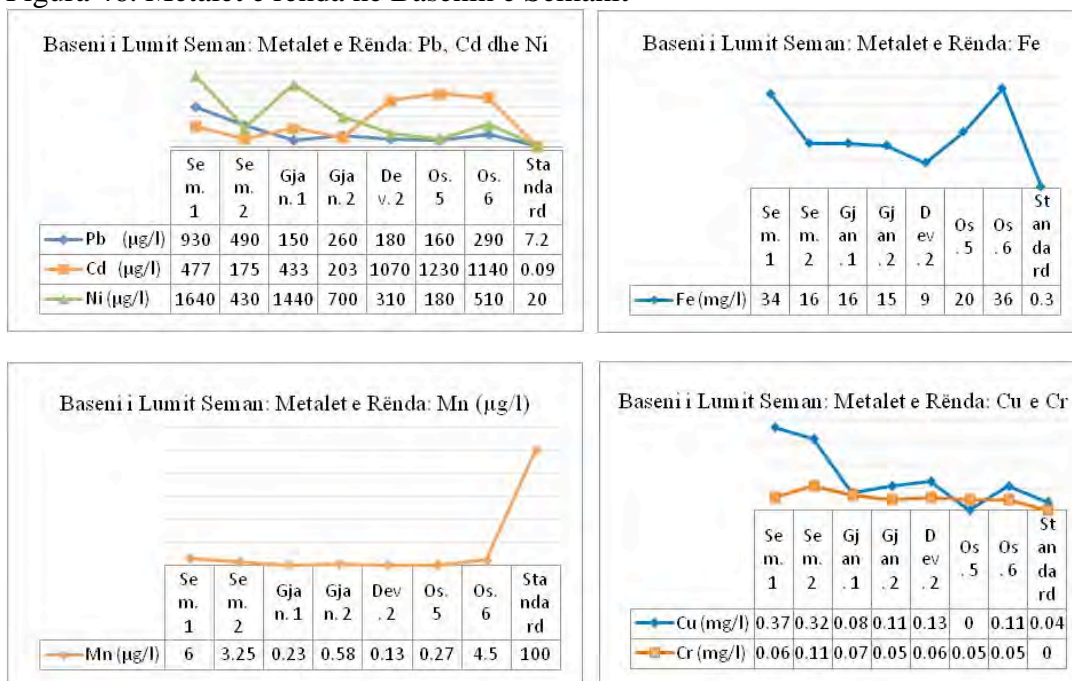
Figura 45. Niveli i bakteve koliforme, Baseni i Semanit

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

Metalet e rënda janë matur në dy pika për çdo lumë⁹² të basenit të Semanit. Sipas rezultateve të analizave, ujërat janë të ndotura me plumb (Pb), kadmium (Cd), nikel (Ni) dhe hekur (Fe), Bakër (Cu) dhe Krom (Cr). Kadmiumi është në vlera më të larta se sa plumbi. Ndërkohë, vlerat e magnezit (Mn) dhe zinkut (Zn) janë brenda parametrave mjedisorë.

Figura 46. Metalet e rënda në Basenin e Semanit

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe PLGP/Co-PLAN, 2015

Si përfundim, rezultatet e monitorimit të ujit tregojnë se ujërat e Basenit të Semanit duhen monitoruar më tej për të përcaktuar nëse janë të përshtatshëm për bujqësi dhe

argëtim. Kjo mund të ndikojë negativisht në përdorimin e këtij aseti të rëndësishëm për zhvillimin ekonomik të Kuçovës. *Si rrjedhojë, projektet për shmangien e ndotjes nga lumi (p.sh. derdhjen e ujërave të zeza dhe mbetjeve industriale) dhe për rehabilitimin e tij duhet të kenë përparësi për bashkinë së bashku me nismat me bashkitë e tjera që preken nga Baseni i Semanit për manaxhimin e integruar të këtij baseni.*

o Burimet e ndotjes së lumenjve

Urbanizimi i rajoneve të pozicionuara thuajse të gjitha ndërmjet brigjeve të lumenjve me ujë të bollshëm e të rrjedhshëm, zgjerimi i metropoleve, zhvillimi i hovshëm i industrisë, sektori i bujqësisë dhe shumë aktivitete të tjera prodhuese industriale kanë shfrytëzuar ujërat e rrjedhshme sipërfaqësore si pritësin kryesor të shkarkimeve.

Ndotja e lumenjve në Republikën e Shqipërisë mund të përkufizohet si ndër më primitivet dhe të pakontrolluarat, duke qenë se edhe vetë entitetet shtetërore që parashikojnë me ligj mbrojtjen e lumenjve, shkarkojnë ujërat e tyre të ndotura pa kriter në këto sipërfaqe me ujëra të rrjedhshme. Në vendin tonë, mbrojtja e burimeve ujore nga ndotja parashikohet në Ligjin 111/2012⁹³ por zbatimi i tij në terren mbetet jo-efektiv. Si rrjedhojë, sot ende ndeshemi me derdhjen e ujërave industriale apo urbane të patrajuara në lumë.

Kontribuesit kryesorë të ndotjes së lumenjve në Bashkinë Kuçovë sot janë:

- Ujërat e zeza: Shkarkimi i drejtpërdrejtë i tyre nga sistemi i grumbullimit të ujërave të ndotura në sipërfaqe ujore (*pa iu nënshtruar proceseve të pastrimit në impiantet e trajtimit të ujërave të ndotura*),
- Venddepozitimi i mbetjeve të ngurta në afërsi të brigjeve të lumit Devoll (*infiltrimi i shllameve dhe derdhje aksidentale të mbetjeve të ngruta në ujërat e rrjedhshme të lumit*),
- Shkarkime të ujërave të industrisë dhe mbi të gjitha të industrisë së naftës,
- Ujërat e ndotura të bujqësisë,
- Shkarkimet e ujërave të larta (*niveli i aciditetit në ujërat e shiut është gjithnjë e në rritje si edhe mikroorganizmat dhe mbetjet që mbartin si pasojë e shplarjes së pellgut ujëmbledhës*).
- Shfrytëzimi i shtretërve të lumenjve për materiale inerte.

Secili prej burimeve të ndotjes ka një potencial specifik të ndotjes gjatë shpërhapjes së tij në trupin ujqor dhe në mjediset pritëse të cilat bartin përfundimisht këtë ndotje (zakonisht grykëderdhjet). Këtu vlen të theksohet se pritësi kryesor i ndotjes së lumit Seman (bashkë me Osumin e Devollin) është deti Adriatik. Për këtë arsye, në deltën e lumit Seman vërehen nivele të larta të ndotjes si nga cilësia e ujërave edhe nga mbetjet e ngurta.

Ndikimi fillestar që kanë këto ndotje të përmendura më lart është dëmtimi i ekosistemit të ujërave të rrjedhshme, si dhe modifikimi i cilësisë së tyre në aspektin përmbajtësor të elementeve ushqyese.

Ndotja nga venddepozitimet e mbetjeve urbane: Shërbimi i manaxhimit të mbetjeve në territorin e Bashkisë Kuçovë ofrohet nga firma private “Higjena”, e cila bën grumbullimin e mbetjeve nga pikat e grumbullimit dhe depozitimin e tyre në vend-depozitimin e mbetjeve. Pika ndodhet përgjatë brigjeve të lumit Devoll, në

Rreth Tapi, në një largësi 5.5 km nga qyteti i Kuçovës, i cili funksionon që prej vitit 1987. Në këtë vend-depozitim mbetjet shpesh herë ngjeshen dhe mbulohen me dhë, por ai është plotësisht i papërshtatshëm, pasi toka në këtë zonë është shumë aluvionale dhe mbetjet e lëngshme toksike (*shllamet*) depërtojnë lehtësisht në shtresat e nëntokës, duke shkaktuar ndotje jo vetëm në shtresat nëntokësore, por edhe ujërat nëntokësore e sipërfaqësore të lumit. Përpos fakteve të sipërpërmendura, derdhje të drejtpërdrejta shkaktohen edhe në rrjedhën natyrale të Lumit Devoll. Pika ku takohet lumi Osum me Devoll duke i dhënë jetë Semanit me vend-depozitim e mbetjeve, në vijë ajrore është rreth 2,7 km. Ndikimi në mjedis i këtij vend-depozitimi qartësisht ka një shtrirje shumë më madhe pasi perhapja e elementeve ndotëse, toksike dhe të dëmshme përcillet nga rrjedha e lumit Devoll dhe Seman.

Vend-depozitimi paraqet probleme të mëdha për sa i përket ndotjes së mjedisit dhe rrezikimit të shëndetit të banorëve për arsye të ndryshme. Së pari, ai ndodhet buzë lumit Devoll, në një largësi jo më tepër se *120m nga shtrati i lumit*, duke ndotur vazhdimisht ujërat sipërfaqësore të lumit Devoll. Për më tepër, pozicioni në të cilin ndodhet vend-depozitimi i Kuçovës është i papërshtatshëm nga ana gjeologjike për shkak se ndodhet në një territor me dhera të shkrifëta.

Duke patur referencë hartat dhe raportet e SHGJSH-së⁹⁴, i gjithë akuiferi i rrjedhës së lumit Devoll në Bashkinë Kuçovë është me përbërje aluvionale (zhavorrore dhe poroze). Një terren i tillë bën të mundur depërtimin e shllamit të mbetjeve në ujërat nëntokësore dhe më tej në ujërat e Akuiferit Quaternar të Beratit, i cili mund përdoret për furnizimin me ujë të popullsisë së fshatrave Kuçovë dhe për vaditjen e tokave bujqësore.

Krahas shllameve, ky vend-depozitim është burim ndotës për Lumin Devoll me materiale të ngurta nga mbetjet urbane, të cilat aksidentalisht shkarkohen mbi trupin ujqor të lumit.

Ndotja nga shkarkimet e ujërave të ndotura urbane: Shërbimi i furnizimit me ujë dhe i sistemit të ujërave të ndotura në Bashkinë Kuçovë, prej mëse 25 vitesh e ofron vetëm pjesërisht shërbimin e grumbullimit të ujërave të ndotura urbane në Kuçovë, Perondi dhe Tapi. Këto ujëra të ndotura shkarkohen në kanal in e hapur të quajtur “Dikatër” i cili përshkron tokën bujqësore për 4 km deri në pikën përfundimtare të shkarkimit në lumin Devoll. Pra, ujërat e zeza në Bashkinë Kuçovë shkarkohen pa asnjë trajtim paraprak të tyre, përveç trajtimit biologjik që mund të realizohet në disa seksione të kanalit të hapur nga vegjetacioni i rritur si pasojë e ujërave të eutrofikuar.

Në NjA-të e tjera shërbimi i grumbullimit të ujërave të ndotura nuk ofrohet dhe si zgjidhje provizore kanë qënë dhe vazhdojnë të mbeten gropat septike pa kushte teknike të mbrojtjes mjedisore dhe sanitare. Këto të gjithë shkarkohen më pas në rrjedhën më të afërt ujore ose në disa raste edhe në kanale të hapura.

Figura 47. Shkarkimi i ujërave të ndotura urbane në kanale e lumenj

Burimi: Inspektoriati Mjedisor Shqiptar

Impianti i trajtimit të ujërave të ndotura urban ka si qëllim primar të tij “rehabilitimin” e cilësisë së ujërave të ndotura në ato nivele ku ndikimi i tyre do të ishte sa më minimal për trupat ujore natyrore pritëse. Në Bashkinë Kuçovë aktualisht një impiant i tillë mungon ndaj të gjithë elementet ndotës që mbartin këto ujëra shkarkohen në lumenj për t’u sedimentuar e infiltruar më pas në akuiferë. Një pjesë flokulojnë me rrjedhën ujore drejt ujërave detare të kripura.

Ndotje nga industria e naftës: Në Bashkinë e Kuçovës, industria e naftës është mjaft aktive. Aktivitetet përfshijnë nga shpimet për kërkim nafte deri në nxjerrje dhe përpunim të saj. Vetëm në qytetin e Kuçovës janë 313⁹⁵ puse ndër të cilët 103 janë jashtë funksionit dhe 210 janë ende në funksion. Ndërkohë që në total Kuçova regjistron rreth 1,800⁹⁶ puse nafte, prej të cilave 1,099 janë aktualisht në gjëndje pune.

Në Kuçovë, ndotja e ujit nga industria e naftës nuk është e pazakontë. Një tregues i qartë dhe i pothuajse i pamohueshëm i ndotjes së burimeve ujore nga industria e naftës janë kanalet me ujë të ndotur nga nafta përpara aerodromit të Kuçovës. Uji i këtyre kanaleve është vazhdimisht i mbuluar me një shtresë të trashë nafte duke bllokuar kështu shkëmbimin e oksigjenit ndërmjet ujit të kanaleve dhe atmosferës. Nafta në ujin e kanaleve dhe lumenjve është shndërruar tashmë në një përbërës të përhershëm të ujit.

Industria e naftës ka operuar për më se 50 vjet. Megjithatë, monitorimi i lumenjve të Kuçovës është bërë për parametra të përgjithshëm dhe mikroelemente⁹⁷, ndërkohë që mungon monitorimi i parametrave të lidhur me përbërësit e naftës dhe kimikatet/aditivët që i shtohen ujit gjatë shpimit për shkrirjen e shtresës shkëmbore. Për këtë arsye, nuk njihet shkalla e ndotjes e shkaktuar nga industria e naftës, edhe pse nga të dhënat e mbledhura kohët e fundit, rezulton se kjo industri i shkarkon të gjitha ujërat e dekantimit në lumin Devoll. Shkarkimet nga industrinë e përpunimit të naftës në trupa ujorë të rrjedhshëm janë ndoshta edhe më të shpeshta.

Ndotja nëpërmjet gropave ekologjike: Gropat ekologjike/vaskat e naftës në vendin tonë janë *landfille* specifike ku depozitohen materialet e përdorura gjatë aktivitetit të nxjerrjes së naftës. Zona e Kuçovës, edhe pse ka një aktivitet të theksuar të industrisë së naftës, sipas lejeve të mjedisit të lëshuara nga Ministria e Mjedisit në vitin 2014, nuk ka një gropë ekologjike në të cilën të grumbullohen ujërat e prodhuara gjatë aktivitetit të naftës së bashku me mbetjet e ngurta. Si rrjedhojë, supozohet se produktet e naftës janë hedhur së bashku me mbetjet urbane duke ndotur tokën dhe ujërat sipërfaqësore e nëntokësore.

Ndotja nga aktiviteti i shfrytëzimit të materialit inert nga shtrati lumenjve: Ndonëse ky aktivitet është trajtuar nga akte të ndryshme ligjore në funksion të mbrojtjes së territorit dhe mjedisit, si në Vendimin nr.1 të datës 21.06.2006 Për “Reduktimin e shfrytëzimit të inerteve në shtretërit e lumenjve,” vihet re se firmat ndërtuese vazhdojnë edhe sot shfrytëzimin e inerteve nga shtretërit e lumenjve. Vlerësohet se 2,000km² inerte të shtretërve natyrorë të lumenjve në Shqipëri janë zhvendosur nga ekskavatorë për në lavatriçe të cilat gjenden jo larg nga shtretërit e lumenjve.

Në Kuçovë, një shembull i shfrytëzimit intensiv të inerteve (figura 48) vihet re në shtratin e lumit të Lapardhasë që përshkon të gjithë NjA-në Lumas. Ky shtrat i është nënshtruar aktivitetit intensiv të shfrytëzimit të inerteve dhe, si pasojë, modifikimit të vazhdueshëm të shtratit të tij. Humbjet e botës ujore në këto raste janë maksimale, të cilat shoqërohen më pas me ndryshim rrënjësor të cilësisë së këtyre ujërave dhe në disa raste impakti më i ndjeshëm është ai i erozionit për formimin e shtratit të ri.

Figura 48. Foto nga rruga hyrëse për në NjA Lumas

Burimi: Akriva Co-PLAN, 2016

Ky fenomen është i pranishëm si fillim në Lumin Osum dhe Devoll dhe më pas në Seman. Ndikimi i parë që ka aktiviteti i shfrytëzimit të inerteve lumore në lumë është turbullimi i ujërave nga përzjerja dhe marrja e materialit inert. Shfrytëzimi i shtretërve të lumenjve ka ndikuar ndjeshëm në rritjen e erozionit në bregdetin tonë, për shkak se sasia e inerteve që shkarkohen në det është ulur me ritme të shpejta duke i dhënë kështu lehtësi ujërave detarë të përparojnë drejt vijës bregdetare për të tërhequr në thellësi materialin inert të ngurtë bregdetar.

Ndotja nga ujërat e larta dhe sektori i bujqësisë: Këta janë faktorë me ndikim relativisht më të ulët krahasuar me burimet e lartpërmendura. Por, nëse marrim në konsideratë gjurmët e ndotjes së gjetur në ujërat e lumenjve tanë, prania e aciditetit të ujërave të shiut ka ndikuar në nivelin e pH në ujërat e rrjedhshëm. Ndotja e lumenjve nga ujërat e bardha vjen për arsye se këto ujëra grumbullojnë të gjitha llojet e ndotjes së mundshme që gjendet në territorin e pellgut ujëmbledhës të lumit dhe e trasportojnë atë nëpër degët e lumit e më pas e shkarkojnë në rrjedhën lumore.

Krahas ujërave të larta, përdorimi i ujërave të ëmbla në bujqësi, ku ndodh edhe përzjerja e tyre me kimikatet e përdorura në këtë sektor, gjeneron një nivel të konsiderueshëm ndotjeje, e cila kur bie në kontakt me biotën ujore shkakton shqetësime në florë dhe faunë, si pasojë e elementeve kimike të shpërbëra në këto ujëra.

- Përfundime dhe rekomandime

Kuçova ka burime natyrore që ndikojnë drejtpërdrejtë në zhvillimin e vendit. Megjithatë, shumë nga këto burime kanë nevojë për mbrojtje, mirëmbajtje dhe investim. Siç edhe u theksua më sipër, monitorimi i ujërave të Devollit të cilat janë të rëndësishme për zhvillimin e Bashkisë, nxorri në pah problematikat e këtij lumi të cilat vijnë si pasojë e mungesës së politikave për mbrojtjen e burimeve natyrore dhe lumit nga aktivitetet njerëzore. Rezultatet e monitorimit treguan se ujërat e Devollit janë të ndotura thellë me metale të rënda. Meqenëse ujërat e lumit përdoren edhe në bujqësi, është e nevojshme që ujërat e Devollit të monitorohen vazhdimisht për të përcaktuar nëse janë të përshtatshëm për ujitje. Përdorimi i ujërave për bujqësi rrezikon shëndetin e njeriut nëpërmjet konsumit të fruta-perimeve të ndotura me ujë e lumit gjatë kultivimit. Në qoftë se nuk merren masa për uljen e ndotjes së ujërave të Osumit, nga burim uji për bujqësinë, ky lumë mund të kthehen në një faktor rreziku për cilësinë e produkteve bujqësore dhe shëndetin e njeriut. *Si rrjedhojë, është e nevojshme që Bashkia të ndërmarrë projekte që synojnë uljen e ndotjes në lumë si projekte për parandalimin e derdhjes së ujërave të ndotura të industrisë së naftës, ujërave të zeza, të mbetjeve industriale, dhe të të gjitha aktiviteteve që ndikojnë në ndotjen e ujërave të tij, duke përfshirë edhe ndotjen e ujërave nga inputet bujqësore nëpërmjet përdorimit eficient të tyre. Përveç ndotjes, është e rëndësishme që Bashkia të planifikojë projekte më përparësi për rehabilitimin e lumenjve, së bashku me projekte bashkëpunimi me bashkitë e tjera që përshkohen nga Devolli dhe Këshillin/Agjencinë e Basenit Ujor të Semanit për hartimin e planeve ndërvendore për përdorimin dhe mbrojtjen e burimeve ujore jashtë territorit të saj administrativ.*

4.3.2 Burimet ujore nëntokësore⁹⁸

Qarku i Beratit (i përbërë nga bashkitë Kuçovë, Urë Vajgurore, Poliçan, Berat e Skrapar) është i pasur me burime ujore nëntokësore (akuiferë). Akuiferët shtrihen në zona me përbërje të ndryshme gjeologjike. Si rrjedhojë, ata kanë kapacitete të ndryshme ujëmbajtës.⁹⁹ Akuiferët përbëjnë burimet kryesore të furnizimit me ujë për popullsinë, industrinë, bujqësinë dhe aktivitetet të tjera ekonomike në territorin e bashkive të reja të Beratit, Kuçovës dhe të bashkive përreth. Akuiferët kanë një shtrirje të gjerë në nënterritorin e bashkisë edhe pse është e vështirë të përcaktohet me saktësi sipërfaqja e tyre për shkak të studimeve të kryera në nivel rajoni¹⁰⁰.

Figura 49. Akuiferët në Bashkinë Kuçovë

LEGJENDA

— Lumenj

■ Liqene

NJËSITË HIDROGJEOLOGJIKE T
AKUIFER [m/d]

Me porozitet ndërkorrizor

Akuifer me porozitet ndërkorrizor dhe ujëpërcjellshmëri shumë të lartë - të lartë (> 10²)
(rërë + zhavorr, rërë + zhavorr + suargjila)

Me porozitet çarje - karst

Akuifer me porozitet çarje - karst dhe ujëpërcjellshmëri tepër të ndryshueshme shumë e lartë - shumë e ulët (gëlqeror, dolomite) 10¹ - 10⁰

Jo akuifer

Baseni i Semanit (Shkëmbinj pa porozitet të mjaftueshëm ndërkorrizor ose çarjesh < 10⁰)
(argjila, flish, gipse)

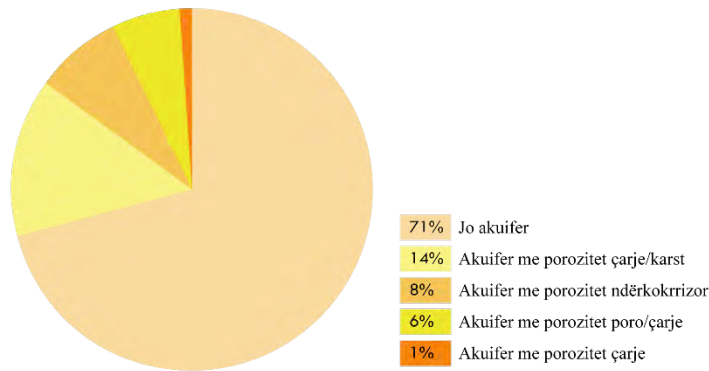
— Kufiri i Bashkisë

— Kufiri i Njësive Administrative

Burimi: SHGJSH, 2014, Punoi: Co-PLAN, 2015

Akuiferët janë të llojeve të ndryshme. Megjithatë, akuiferët **ndërkorrizorë** dhe me **çarje-karst** përbëjnë burimet ujore kryesore për Bashkinë. Më poshtë sillet një përshkrim i shkurtër i akuiferëve kryesorë në Bashkinë Kuçovë.

Figura 50. Lloji dhe shtrirja e akuiferëve në Qarkun e Beratit

Burimi: SHGJSH, 2014, Përgatiti: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

Akuiferi me porozitet ndërkorrizor të shkrifët (Akuiferi Quaternar i Beratit):

Akuiferët me porozitet ndërkorrizor janë akuiferë që shtrihen kryesisht përgjatë shtratit të një lumi. Në Qarkun e Beratit ky akuifer lidhet me depozitimet kuaternare aluviale të formuara nga lumi Osum e Devoll. Shtrihet nga Kozara në Syzez në gjerësi, nga Uznova në Berat e Fier Shegan. Në sipërfaqe zhavorret aluviale të kësaj lugine dalin vetëm në *zallishtoren e lumit Osum prej Uznovës deri në Moravë* dhe në hyrje të lumit Devoll në *zonën e Kozarës*. Në të gjithë pjesën tjetër të akuiferit, zhavorret mbulohen me një shtresë subargjile. Më konkretisht, pjesa perëndimore e Bashkisë së Kuçovës (qyteti i Kuçovës, Kozarja dhe Perondia) ndodhet mbi Akuiferin e Beratit.

Burimi kryesor i ushqimit të ujërave nëntokësore të këtyre zhavorreve është vetë *lumi Osum dhe shumë pak shkëmbinjtë rrënjësorë* mbi të cilat vendosen depozitimet kuaternare. Depozitimet kanë *lidhje të mira hidraulike me ujërat sipërfaqësore*. Këto akuiferë kanë kapacitetin të lartë ujëmbajtës. Për këtë arsye shërbejnë si burim kryesor për furnizimin me ujë të Bashkive Berat, Kuçovë, Urë Vajgurore dhe fshatrave përreth.

Akuiferët me porozitet çarje-karst (Akuiferi i Luzajt): Shtrihen në sipërfaqe gëlqerore, karstike në masive malore të ndryshme. Në Berat ky akuifer përfaqësohet nga Akuiferi karstik i Tomorrit (në Malin e Tomorrit), Akuiferi karstik i Shpiragut (Shpiragu), Akuiferi Karstik i Luzajt, dhe Akuiferi i Micionit. Në të gjithë akuiferët fenomeni i karstit është shumë i zhvilluar dhe kapaciteti ujëmbajtës është i lartë. Zakonisht, ujërat e akuiferëve karstikë janë të një cilësie të mirë ose shumë të mirë.

Në territorin e Bashkisë së re të Kuçovës, akuiferi me çarje-karst gjendet në zonën veri-lindore të Bashkisë dhe përfaqësohet me Akuiferin e Luzajt. Në thellësi, ky akuifer vazhdon si në drejtim të veriut ashtu dhe të lindjes e perëndimit. Nga pikpamja hidrogeologjike ky akuifer klasifikohet me ujëmbajtje të lartë megjithëse vetëm *Burimi i Sinecit* del me prurje të mëdha.

o Problematikat e Pellgjeve Ujore Nëntokësore

Në njëzet vitet e fundit, vendi ynë ka njohur një rritje të lartë të numrit të popullsisë, shtrirje të urbanizimit në zona dikur të pamundura, zhvillim të sektorit të bujqësisë dhe zhvillim e diversifikim të industrisë pothuajse në të gjithë territorin. Si rrjedhojë, kërkesa për ujë të pijshëm nga popullsia dhe për përdorim nga sektorë të ndryshëm të ekonomisë (kryesisht bujqësia dhe industria) është shtuar duke ushtruar një presion të jashtëzakonshëm mbi lumenjtë dhe akuiferët¹⁰¹.

Për më tepër, Bashkia e Kuçovës është zonë me veprimtari industriale të ndryshme, zhvillim të bujqësisë dhe urbanizim të vazhdueshëm që kanë çuar në ndotjen e lumenjve kryesorë (lumenjtë e Basenit të Semanit ku përfshihen dhe Osumi e Devolli). Ndotja e lumenjve ka sjellë si pasojë edhe ndotjen e burimeve ujore nëntokësore nëpërmjet depërtimit të ujërave të lumenjve nëpër akuiferë. Ndotja e akuiferëve që shërbëjnë për furnizimin me ujë të popullsisë përbën rrezik për shëndetin e njeriut dhe banorëve. Më poshtë paraqiten problemet kryesore të ujërave nëntokësore të Qarkut të Beratit (ndotja dhe mbishfrytëzimi) dhe në veçanti të Akuiferit të Beratit me shtrirje përgjatë lumenjve dhe të akuiferëve karstikë (të Tomorrit e Shebenikut).

Mbishfrytëzimi i ujërave/mungesa e njohjes së kapacitet uhor të shfrytëzuar: Akuiferët ndërkokrrizorë dhe me çarje-karst dallohen për një kapacitet të lartë ujëmbajtës. Për këtë arsye, akuiferët shfrytëzohen për furnizim me ujë të pijshëm, industri dhe bujqësi, në mënyrë të ligjshme dhe të jashtëligjshme¹⁰². Në vitet e fundit, shfrytëzimi i ujit të këtyre akuiferëve është bërë pa u bazuar në një plan menaxhimi, gjë që do të bënte të mundur shfrytëzimin e qëndrueshëm të tyre. Si rrjedhojë, ujërat e akuiferëve janë shfrytëzuar përtej kapacitetit furnizues. SHGJSH-ja¹⁰³ raporton se mbishfrytëzimi i akuiferëve në Qarkun e Kuçovës ka ardhur si rezultat i: i) shtimit të kërkesës për ujë të pijshëm, industri dhe bujqësi sidomos në periudhën e thatë (qershor-shtator), kur burimet e ujërave nëntokësore janë në nivelet më minimale; ii) rritjes së numrit të shpimeve private ose të jashtëligjshme për shfrytëzimin e ujit për bujqësi dhe industri; iii) shfrytëzimit pa kriter të shumë shpimeve të vjetra dhe të reja të kryera në akuiferë me presion; dhe iv) ritmeve të larta të urbanizimit në zonën fushore, sidomos në dy dekadat e fundit.

Vetëm në Bashkinë e re të Kuçovës, sipas llogaritjeve të bëra kohët e fundit,¹⁰⁴ për plotësimin e nevojave të popullsisë së bashkisë me ujë nëpërmjet pus-shpimeve, shfrytëzohet një sasi prej 2308.7m³ ujë/orë ndërkohë që kërkesa aktuale është 302m³/orë. Pra, nga pus-shpimet ka një mbishfrytëzim total prej 2,010.4m³/orë¹⁰⁵. Megjithatë, shifrat e sakta të shfrytëzimit të ujit të akuiferëve mungojnë për arsye se një pjesë e mirë e popullsisë nuk mbulohet me shërbimin e furnizimit me ujë. Mbishfrytëzimi ndodh në një kohë kur nga një total prej 31,262¹⁰⁶ banorë, rreth 13% e popullsisë (3,981) nuk kanë rrjet furnizimi me ujë të pijshëm. Zonat pa lidhje me rrjetin janë kryesisht zonat rurale dhe përfshijnë fshatrat e komunës Lumas (Tabela 30).¹⁰⁷:

Tabela 30. Fshatrat pa sistem furnizimi me ujë të pijshëm

Nr	Komuna	Fshati	Popullsia
1	Komuna Kozare	Demollare	153
2	Komuna Lumas	Luzaj, Zelevishde, Belesove, Mendrak, Sheqes, Krekes, Korites, Katundas	2,918
Total pa Rrjet			3,071

Burimi: VALUADD PLGP/USAID 2014¹⁰⁸

Mungesa e shtrirjes së rrjetit të ujit të pijshëm në zonat rurale i detyron banorët që të gjejnë zgjidhje vetjake të cilat janë kryesisht hapja e puseve ose përdorimi i burimeve më të afërta të mundshme¹⁰⁹. Këto burime apo pus-shpime, përveç se hapen pa u bazuar në studime të mirëfillta hidrogjeologjike, bëjnë të pamundur llogaritjen dhe kontrollin e sasisë së shfrytëzuar të ujit të akuiferëve¹¹⁰.

Siç u theksua më sipër, përveç furnizimit me ujë të pijshëm, ujërat e akuiferëve ndërkorrizorë dhe karstikë shfrytëzohen edhe për industri dhe bujqësi. Për fat të keq këto akuiferë shfrytëzohen gjerësisht edhe në mënyrë të jashtëligjshme¹¹¹. Sasia e ujit që shfrytëzohet për çdo akuifer nga industria, bujqësia dhe sektorët tjerë të ekonomisë nuk njihet. Ndaj mbetet urgjente krijimi i një pasqyre ujore për akuiferet (hyrje dhe dalje të ujit) me qëllim shfrytëzimin e ujit të akuiferit në mënyrë të qëndrueshme.

Ndotja e akuiferëve (Akuiferi i Beratit): Në Bashkinë e Kuçovës gjendet Akuiferi Kuaternar i Beratit i cili shtrihet nga Uznova deri në Urë Vajguore dhe në Kozarë (shihni Figurën 51, burimet ujore nëntokësore). Akuiferi i Beratit është një pellg i madh ujqor nëntokësor që ushqehet kryesisht nga lumenjtë Osum dhe Devoll.

Lidhur me cilësinë e ujërave të këtij Akuiferi, fatkeqësisht nuk ka shumë të dhëna të viteve të fundit. Në vitin 2015 ky akuifer është përjashtuar nga rrjeti i monitorimit të ujërave nëntokësore në shkallë vendi¹¹². Ndërkohë, në vitin 2014, SHGJSH-ja raportonte se akuiferët ndërkorrizorë të gjendur drejtpërdrejtë nën lumenjtë Devoll dhe Osum janë ndotur, kryesisht në zonën *Kozarë-Kuçovë*. SHGJSH-ja ka cilësuar ujërat e Akuiferit të Beratit në këtë zonë¹¹³ si shumë të forta për shkak të fortësisë së përgjithshme që kalon nivelet e lejuara. Një zonë tjetër ku ujërat janë cilësuar të forta janë shpimet *Banaj dhe stacioni i pompimit Çiflig*. Duhet theksuar se fortësia e ujërave përbën rrezik për kripëzimin e tokave nëse uji përdoret për ujitje dhe rrezik për shëndetin e njeriut në qoftë se përdoret për t'u pirë (për banorët që furnizohen me ujë nga Akuiferi i Beratit).

Figura 51. Akuiferët në Bashkinë e Kuçovës

LEGJENDA

— Lumenj

■ Liqene

NJËSITË HIDROGJEOLGJIKE T

AKUIFER

Me porozitet ndërkorrizor

Akuifer me porozitet > 10'

ndërkorrizor dhe ujëpërcjellshmëri shumë të lartë - të lartë (rërë + zhavorr , rërë + zhavorr + suargjila).

Me porozitet çarje - karst

Akuifer me porozitet çarje - karst 10' - 10'

dhe ujëpërcjellshmëri tepër të ndryshueshme shumë e lartë - shumë e ulët (gëlqeror, dolomite)

Jo akuifer

Baseni i Semanit (Shkëmbinj pa < 10'

porozitet të mjaftueshëm

ndërkorrizor ose çarjesh

(argjila, fllish, gipse)

— Kufiri i Bashkisë

— Kufiri i Njësisve Administrative

Burimi: SHGJSH, 2014, Punoi: Co-PLAN, 2015

Mundësinë e kanosjes së shëndetit të banorëve nëpërmjet furnizimit me ujë nga ky akuifer në të shkuarë e tregon edhe fakti se ujërat e tij janë përdorur si ujëra me përdorim industrial. Vetëm duke filluar nga viti 1998¹¹⁴, ujërat e këtij akuiferi janë përdorur dhe *vazhdojnë të përdoren për furnizim me ujë të popullsisë së disa zonave të caktuara të qytetit të Kuçovës, si dhe NjA-ve Kozarë e Perondi të cilat furnizohen nga pusët e Devollit* (Tabela 31). Një gjë e tillë ndodh në një kohë që mungon tërësisht njohja e cilësisë së ujërave të këtij akuiferi dhe mbi të gjitha, të ndotjes nga industria e naftës ndër vite.

Në përgjithësi, ekziston mundësia që Akuiferi i Beratit të jetë ndotur nga industria e naftës gjatë gjithë viteve të aktivitetit të saj. Nga dixhitalizimi i territorit të Bashkisë Kuçovë rezulton se grupi i puseve të Kozarës dhe lumit Devoll kalojnë nëpërmjet këtij akuiferi gjatë ushtrimit të aktivitetit të tyre. Vetëm vendndodhja e puseve krijon mundësinë ndotjes së akuiferit në momentin më të parë që veshja e faqeve anësore të pusit nuk është bërë siç duhet.

Një faktor mjaft i rëndësishëm që duhet theksuar në lidhje me Akuiferin është *mungesa e monitorimit të ujërave të këtij akuiferi për ndotje në përgjithësi dhe për ndotje nga industria e naftës ndër vite*. Siç theksohet në seksionet e mëposhtme, industria e naftës ka vepruar në këtë territor për më shumë se 50 vjet. Duke parë se burimet e këtij akuiferi përdoren për furnizim me ujë të pijshëm dhe ujitje nga banorët vendas, është i domosdoshëm monitorimi i akuiferit për ndotje nga industria e naftës së trashëguar ndër vite.

Tabela 31. Ujësjiellësit e Bashkisë Kuçovë dhe pus-shpimet e tyre

Nr.	Qyteti / Komuna	Ujësjiellësi	Fshatrat e furnizuara	Nr. Pop.	Pus-shpimet: Vendndodhja
1	Qyteti i Kuçovës	U. i Bogovës (Kuçovës)	Qyteti i Kuçovës		Burimi i Bogovës rreth 37 km në JL të qytetit të Beratit, në Malin e Tomorit, 343m mnd
		U. i Devollit	Lagja 11 Janari, Kuçovë		Pusët e Devollit*
	Kuçovë		Tapi, Drizë, Goraj, Velaglosht, Gegë, Polovinë		Fusha e Devollit me 3 puse 2 km në veri të qytetit të Kuçovës)
2	NjA-ja Kozarë	UK Berat-Kuçovë	Vlashuk, Gegë, Drizë, Frashër		
		U. Rajonal Kozarë	Havaleas, Kozarë, Feras Kozarë, Salcë Kozarë, Fier Mimar, Zdravë	5,050	Pus-shpim poshtë digës së Vlashukut
		U. Vlashuk	Vlashuk	815	Pus-shpim pranë lumit Devoll në afërsi të fshatit Vlashuk
		U. Gegë	Gegë	2,040	Pus-shpim pranë lumit Devoll në lindje të fshatit Gegë
		U. Drizë	Drizë	804	Ujësjiellësi i Devollit
		Ujësjiellësi Frashër	Frashër	334	Pus-shpim pranë lumit Devoll afër fshati Frashër
		U. Bogovës (Kuçovës)	Perondi, Tapi, Magjat	5,189	Burimet e Bogovës
		U. Magjat Fushë	Magjat Fushë	1,449	Pus-shpim afër Magjat Fushë

3	NjA-ja Perondi	U. i Devollit	Polovinë, Goraj, Rreth Tapi, Velagosht	3,087	3 pus-shpime pranë <i>Devollit</i> afër fshatit Polovinë
		Drizë, Devoll, Magjatë Kodër	Drizë, Devoll dhe Magjatë Kodër		Pus-shpime të pavarura, me administrim nga vetë komuna
4	NjA-ja Lumas	U. Bardhas	Bardhas	726	Pus-shpim pranë përroit në afërsi të fshatit Bardhas
		U. Lumas	Lumas	1,580	2 pus-shpime pranë përroit rreth 1 km në veri të fsh. Lumas
		U. Vodëz	Vodëz	875	Pus-shpim pranë përroit afër fsh. Vodëza e Poshtme Bardhas
		U. Pëllumbas	Pëllumbas	785	Pus-shpim pranë përroit në afërsi të fshatit Pëllumbas
		U. Pashtraj	Pashtraj	206	Pus-shpim afër fshatit Bardhas
		Të pavarur	Sheqëz, Belesovë, Katundas, Zelevizhdë, Koritëz, Krekëz, Luzaj dhe Mendrak	2,919	Burimi më i afërt natyror

Burimi: VALUADD PLGP/USAID 2014¹¹⁵, Punoi: Co-PLAN

Për shkak të rreziqeve që mund të paraqiten për jetën e banorëve nga përdorimi i ujit të këtij akuiferi në rast ndotjeje, SHGJSH-ja ka rekomanduar përfshirjen e Akuiferit të Beratit në rrjetin kombëtar të monitorimeve¹¹⁶. Njëkohësisht, rekomandohet në veçanti monitorimi i Akuiferit të Beratit me qëllim përcaktimin e ndotjes nga nafta gjatë 50-vjeçarit të fundit.

o Burimet e ndotjes së Akuiferit të Beratit në zonën e Kuçovës

Burimet e ndotjes së Akuiferit të Beratit me shtrirje në Bashkinë Kuçovë e Berat janë të shumta. Më poshtë paraqitet një përshkrim i shkurtër i burimeve kryesore të ndotjes.

Mungesa e zonave higjieno-sanitare: SHGJSH-ja përcakton mungesën e zonave higjieno-sanitare përreth pus-shpimeve si një ndër shkaqet kryesore të ndotjes së akuiferëve. Këto zona mungojnë si përreth pus-shpimeve të ligjshme ashtu edhe përreth pus-shpimeve të paligjshme. Pus-shpimet e ligjshme janë të shumta dhe përdoren nga ujësjellësit e Bashkisë për furnizim me ujë të popullsisë dhe nga industria. Një numër i madh i tyre gjenden përgjatë luginës së Osunit dhe Devollit dhe pellgjeve ujëmbledhëse përkatëse.

Pus-shpimet e paligjshme gjenden gjatë gjithë territorit, sidomos në zonat rurale që nuk janë të lidhura me rrjetin e furnizimit të ujit (rreth 13% e popullsisë së Kuçovës nuk furnizohet me ujë të pijshëm)¹¹⁷. Uji sigurohet kryesisht nga vetë banorët duke përdorur burimin më të afërt të mundshëm¹¹⁸ ose nëpërmjet pusshpimeve. Në Bashki ka edhe një numër pusshpimesh industriale, për të cilët nuk ka të dhëna rreth zonave të tyre industriale.

Lidhur me ndikimin e industrisë në cilësinë e ujërave të Akuiferit, duhet theksuar se mungojnë të dhënat, në veçanti numri i pusshpimeve, sasia e ujit që pompohet dhe gjëndja e zonave higjieno-sanitare përreth pusshpimeve industriale etj. Përveç kësaj, në Bashkinë e Kuçovës mungojnë edhe të dhëna rreth përdorimit të ujit nëntokësor nga industria e naftës.

Shfrytëzimi i ujërave nëntokësore në mënyrë jo profesionale si dhe të pakontrolluar si nga popullsia ashtu edhe nga industria rrezikon i) uljen e prurjeve në stacionet e

pompimit si dhe ii) prishjen e cilësisë së ujërave të akuiferëve të Qarkut Berat duke rrezikuar seriozisht furnizimin me ujë të rrethit në tërësi.¹¹⁹ Mbetet fakt se për asnjërin nga këto pus-shpime (individuale, të ujës-jellësve apo industrial) pavarësisht nëse janë të ligjshme apo të paligjshme, nuk dihet nëse është zbatuar zona e mbrojtjes higjieno-sanitare. Mungesa e zonave higjieno-sanitare krijon mundësinë e ndotjes së akuiferit në një kohë shumë të shkurtër duke qenë se pusët janë të lidhura drejtpërdrejt me akuiferin.

Ndotja e akuiferëve nëpërmjet lumenjve Osum e Devoll: Siç është theksuar më sipër, lumenjtë Osum e Devoll shërbejnë si burim ushqyes për akuiferët e shtrirë përgjatë rrjedhës së tyre. Kjo ndodh në segmente të caktuara të lumenjve, kryesisht në zonat ku zhavorroret e akuiferëve dalin në sipërfaqe. Në zallishtoren e lumit *Osum kjo ndodh prej Uznovës deri në Moravë* ndërsa në *zallishtoren e lumit Seman, në hyrje të lumit Devoll në zonën e Kozarës*¹²⁰. Për këtë arsye, ndotja e të dy lumenjve mund të ketë pasoja të rënda për prishjen e cilësisë së ujërave të akuiferit. Mosmarrja e masave për mbrojtjen e lumit Osum dhe Devoll nga ndotja në njëzet vitet e fundit (bën të mendojmë se) mund të ketë shkaktuar ndotjen e këtij akuiferi.

Në fakt, duke qenë se ujërat e lumit Osum shërbejnë si burim për Akuiferin e Beratit dhe se rreziku i ndotjes së Akuiferit të Beratit me shtrirje përgjatë luginës së lumenjve Osum e Devoll në disa zona është i lartë (*nga Uznova deri në Moravë dhe në hyrje të lumit Devoll në zonën e Kozarës*)¹²¹, ndotja e ujërave të Osumit e Devollit përbën element ndotjeje të Akuiferit. SHGJSH-ja¹²² ka konfirmuar se Akuiferi i Beratit rrezikon ndotjen nëpërmjet vetë lumit Osum si pasojë e mungesës pothuajse të plotë të mbulesës ekranizuese të shtresave ujëmbajtëse në zonat e përmendura më sipër¹²³. Për këtë arsye, keqmanaxhimi i mbetjeve të ngurta e të lëngëta si dhe mungesa e marrjes së masave për mbrojtjen e ujërave sipërfaqësore të Osumit e Devollit nga ndotja urbane dhe industriale mund të ketë shkaktuar ndotjen e akuiferëve përkatës të lumenjve.

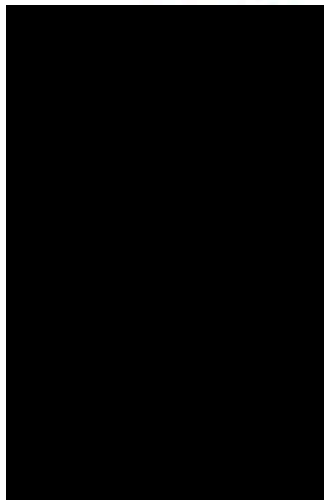
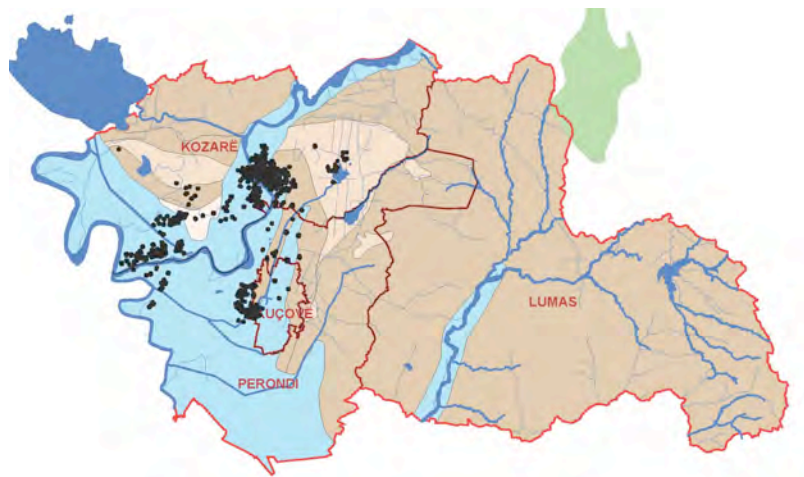
Ndotja e shkaktuar nga mbishfrytëzimi i ujërave të akuiferit: Përveç mungesës së zonave higjieno-sanitare dhe ndotjes së lumit Osum e Devoll, SHGJSH-ja thekson se ndotja e ujërave të akuiferëve ndodh edhe për shkak të mbishfrytëzimit të ujërave të tyre. Ky mbishfrytëzim rrezikon të përkeqësojë cilësinë e këtij akuiferi për shkak se një veprim i tillë shton kripëzimin e ujit mbi normat e lejuara për pirje.

Ndotja nga industria e naftës: Zakonisht, një ndër rreziqet më të mëdha që i kanoset mjedisit nga industria e naftës është rreziku i ndotjes së akuiferëve. Fatkeqësisht, pastrimi i ujërave të akuiferëve është proces tejet i kushtueshëm, ose edhe i pamundur. Duke qenë se ujërat e akuiferëve lëvizin shumë ngadalë, atëherë duhen dhjetëvjeçarë përpara se një ndotës të pastrohet ose të migrojë në zona të tjera. Ky është rasti i nitrateve ose pesticideve e 1-2-3-Trichloropropane të cilat edhe pse të ndaluar për t'u përdorur që në vitin 1970, vazhdojnë të gjenden nëpër akuiferë¹²⁴.

Në Bashkinë e Kuçovës, industria e naftës është mjaft aktive. Vetëm në qytetin e Kuçovës janë 313 puse, ndër të cilët 103 janë jashtë funksionit dhe 210 janë ende në funksion.¹²⁵ Një pjesë e mirë e puseve kalojnë drejtpërdrejtë në Akuiferin Kuaternar të Beratit.

Figura 52. Harta e puseve të naftës dhe e Akuiferit Kuaternar të Beratit

Burimi: SHGJSH, Përpunoi: Co-PLAN

Ndërsa ndotja e ujërave sipërfaqësore nga nafta është e dukshme, ndotja e ujërave nëntokësore është vështirë që të përcaktohet, për shkak të mungesës së të dhënave ose të dhënave të pakta e jo të plota. Teorikisht, industria e naftës, për vetë natyrën e aktivitetit të saj, gjatë zhvillimit të aktiviteteteve të industrisë mund të ndotë akuiferët në disa mënyra në rast se nuk merren masat e duhura teknike për mbrojtjen e tyre. Më konkretisht, industria e naftës mund të ndotë nëpërmjet i) pus-shpimeve, ii) teknologjisë së përdorur, dhe iii) puseve të ri-injektimit të ujërave shtresorë. Më poshtë paraqitet një përshkrim i shkurtër i mënyrave kryesore të ndotjes së ujërave nga industria e naftës.

a) Ndotja nëpërmjet pusshpimeve

Me qëllim shmangien e ndotjes së tokës dhe ujërave, puset e naftës vishen me shtresa të ndryshme (Well cases), ndër të cilat edhe një shtresë që shërben për parandalimin e rrjedhjeve të pusit dhe depërtimin e tyre në rrethinat e tij (në tokë ose ujë) gjatë aktivitetit naftënxjerrës¹²⁶. Për të njëjtin qëllim, kur puset dalin jashtë funksionit, si në rastet kur kompania vendos se nuk janë me leverdi ekonomike, puset mbyllen dhe izoloohen.

Në rastet kur puset shpohen në thellësi në prani të një akuiferi, siç ka ndodhur në Kuçovë ku puset janë në Akuiferin Quaternar të Beratit, puset e naftës kalojnë nëpër akuifer duke e ndotur atë me ujë të kripëzuar (me kripëra /substance kimike të ndryshme), hidrokarbure dhe materiale të tjera toksike. Cili është ndikimi i puseve të industrisë së naftës në këtë akuifer në Berat e Kuçovë, dhe në zona të tjera në vendin

tonë, mbetet ende e panjohur për shkak të mungesës së të dhënave. Megjithatë, *ekziston mundësia që Akuiferi i Beratit në Kozarë të jetë ndotur nga industria e naftës nëpërmjet puseve që kalojnë në të*. Siç u tha më sipër, nga dixhitalizimi i territorit të Bashkisë Kuçovë rezulton se grupi i puseve në Kozarë kalon nëpërmjet këtij akuiferi gjatë ushtrimit të aktivitetit naftënxjerrës. Vetëm vendndodhja e puseve krijon mundësinë e ndotjes së akuiferit në momentin më të parë që veshja e faqeve anësore të pusit nuk është bërë sipas standardeve teknike dhe nuk është marrë parasysh parimi i parandalimit dhe mbrojtjes së burimeve ujore gjatë shpimeve. Mundësia e ndotjes vërtetohet edhe nga fakti se një sërë pusesh që kalojnë në këtë akuifer kanë teknologji të vjetër e cila nuk garanton një izolim të mirë të puseve.

Për më tepër, *në vendin tonë mungon edhe legjislacioni i posaçëm që rregullon hapjen e puseve pranë ose në akuifer* gjë që mund të ketë stimuluar kompanitë të anashkalojnë rëndësinë e mbrojtjes së burimeve ujore. Në vendin tonë, mbrojtja e ujërave nëntokësore nga ndotja parashikohet në Ligjin nr. 111/2012.¹²⁷ që përcakton Shërbimin Gjeologjik Shqiptar si autoritetin përgjegjës për mbrojtjen e burimeve ujore deri në një nivel të caktuar. SHGJSH-ja përcakton masat për ruajtjen e rezervave ujore nëntokësore si dhe miraton dhënien e lejeve për pus-shpime në ujërat nëntokësore, me thellësi mbi 15 m nga sipërfaqja e tokës. Megjithatë, asnjë ligj nuk shprehet në lidhje me mbrojtjen e Akuiferëve nga pus-shpime e tipit industrial (instalime të përhershme siç janë pusët e naftës), duke lënë kështu hapësirë për abuzime. E gjithë kjo ndodh në kundërshtim me ligjet dhe praktikën e vendeve më të zhvilluara. Në SHBA, për shembull, përpara se një kompani të fillojë aktivitetin e saj për nxjerrjen e prodhimin e naftës, prodhimin e energjisë gjeotermale dhe nxjerrjen e mineraleve, kërkon leje për përjashtimin e akuiferit më të afërt nga lista e trupave ujorë të përdorur për furnizimin e popullsisë për ujë të pijshëm në të tashmen dhe të ardhmen¹²⁸. Në këtë mënyrë, shmangen rreziqet që i kanosen shëndetit të banorëve që furnizohen me ujë nga ky akuifer, nuk ndiqet penalisht për dëmtimin e akuiferëve, dhe sigurisht nuk vepron në kundërshtim me Ligjin për Mbrojtjen e Burimeve Ujore të Përdorura për Furnizim të Popullsisë me Ujë.¹²⁹ Mbetet fakti se akuiferi i përjashtuar nuk shërben më si burim ujor për pije.

b) *Ndotja e akuiferit nëpërmjet teknologjisë së përdorur (shpimi horizontal / puse me trungje horizontale, ose puse me drejtim të caktuar)*

Në Bashkinë e re të Kuçovës akuiferët gjenden në zonën naftë-nxjerrëse (p.sh. përgjatë Devollit në Kozarë). Duke qenë akuiferë kuaternarë të shkrifët, këta kanë lidhje të drejtpërdrejtë me ujërat sipërfaqësore. Si rrjedhojë, janë shumë të ndjeshëm ndaj ndotjes mjedisore nga pus-shpimet për ujë, naftës, ri-injektimit të ujërave shtresore si dhe mbetjeve të industrisë së naftës etj. Industria e naftës shpesh është akuzuar për ndotjen e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore sidomos gjatë përdorimit të teknologjisë së quajtur *plasje e shkëmbinjve me ujë*¹³⁰ e shoqëruar me teknika të reja të kohëve të fundit që janë kryesisht shpimi *horizontal / puse me trungje horizontale, ose puse me drejtim të caktuar*¹³¹. Sipas EPA-s në SHBA:

Procesi i plasjes me ujë krijon çarje në shtresën shkëmbore të cilat bëjnë të mundur daljen e naftës dhe gazit, duke rritur kështu volumin e naftës që mund të nxirret. Pusët shpohen me trung vertikal nga 100 deri në mijëra metra nëntokë, dhe mund të përfshijnë puse me trungje horizontale ose me drejtim të caktuar që shtrihen me mijëra metra. Çarjet krijohen duke hedhur sasi shumë të mëdha lënde të lëngshme me presion të lartë në vrimën e një pusi të shpuar enkas dhe në shkëmbinjtë ku ndodhet nafta. Lënda e lëngshme (ose uji siç

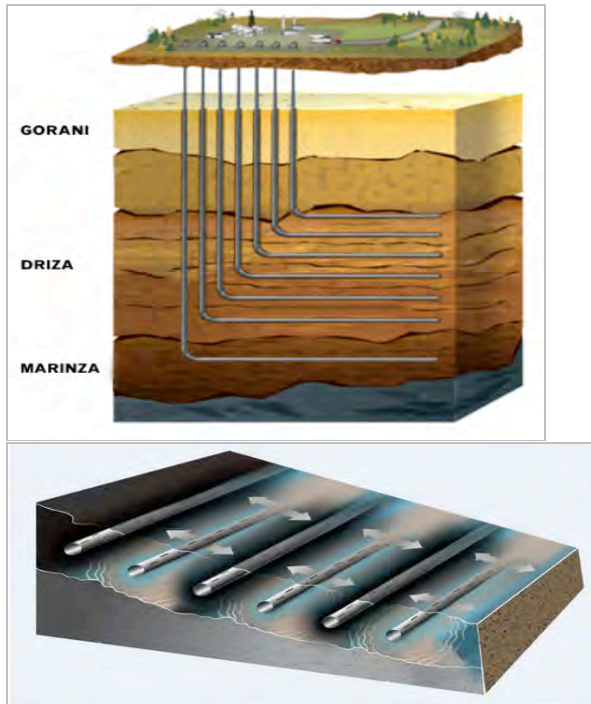
quhet shpesh) përbëhet kryesisht nga ujë, propant dhe kimikate që përdoren për të hapur dhe zgjeruar plasjet e krijuara në shkëmb. Këto plasje mund të jenë me qindra metra të gjata. Propantët përfshijnë rërë, peletë qeramike, ose pjesëza të tjera të pashtypshme. Propantët shërbejnë për të mbajtur hapur (për të mos lejuar mbylljen) çarjet e krijuara. Pasi mbaron procesi i hedhjes së lëndës së lëngshme (ujit me kimikatet në pus), trysnia e brendshme e shtresës shkëmbore shtyn lëndën e lëngshme që të dalë në sipërfaqe nëpërmjet pusit të shpuar. Ky ujë që del njihet si ujë i prodhur (kthyer) dhe në përbërjen e tij mund të gjenden edhe i) kimikatet e shtuara përpara injektimit dhe ii) materialet që ndodhen natyrshëm në shtresën shkëmbore si kripëra të ndryshme, metale, hidrokarbone, rodionuklide etj.

Uji shtresor ose uji i kthyer magazinohet në vend në kontenierë të mëdhenj ose në gropa ekologjike në pritje për t'u trajtuar ose ricikluar. Në shumë raste, ky ujë shpesh ri-injektohet¹³². Në zonat ku ri-injektimi nuk është i mundur, uji i kthyer mund të trajtohet nga një impiant i trajtimit të ujërave dhe më tej të shkarkohet në ujëra sipërfaqësorë.

Kjo teknikë është përdorur që në vitet 1940, dhe për më se 50 vjet është përdorur në puse me trungje vertikale në shtresa shkëmbore konvencionale. Sot, kjo teknikë përdoret përsëri në të njëjtat shtresa shkëmbore. Megjithatë, kohët e fundit teknika ka avancuar. Zhvillime të teknikave si shpimi horizontal ose shpimi me drejtim të caktuar kanë çuar në shpimin e shtresave shkëmbore të pazakonta për nxjerrjen e naftës të cilat nuk janë shfrytëzuar deri më sot. Pa këto teknika, kërkimi dhe shpimi për naftë në këto zona nuk do të ishte me fitim.

Burimet e naftës që përkojnë me akuiferin ndërkokrrizor në Kuçovë shfrytëzohen kryesisht nga Kompanitë Albpetrol dhe Bankers Petroleum Ltd.¹³³. Bankers ka deklaruar se deri në vitin 2014 ka arritur të shpojë 536 puse.¹³⁴ Duke patur si qëllim rritjen e efikasitetit të veprimtarisë operacionale të shpimit, uljen e shpenzimeve dhe rritjen e kompanisë në të ardhmen, kompania ka futur edhe teknologji të reja të patestuara më parë në vendin tonë siç është teknologjia e shpimit horizontal për nxjerrjen e naftës (*primary horizontal drilling*) dhe ajo e plasjes me ujë dhe polimer (*Water and polymer flooding*). Në vitin 2015, Bankers planifikonte edhe hapjen e rreth 60 puseve horizontale të reja (*Horizontal Wells With a two-rig program*) si vazhdim i shfrytëzimit të fushës Patos-Marinëz¹³⁵.

Figura 53. Zonat me shpim horizontal (majtas) dhe teknologjia e përmbytjes me polimer dhe ujë djathtas (*Water and Polymer Flooding*)

Burimi: Bankers Petroleum Ltd., (Printscreen 30 Mars 2016)¹³⁶

Sipas kompanisë, *Shpimi me plasje me ujë dhe polimer* konsiston në hedhjen e ujit ose të një kimikati në rezervuarin e naftës e cila ka si qëllim të shtyjë naftën drejt pusit. Kjo teknologji njihet si teknologji që bën të mundur rekuperimin eficient të naftës në rezervarët nëntokësorë. Zakonisht kjo është një teknologji që përdoret pasi pjesa më e madhe e naftës është nxjerrë nga rezervuari.

Ndërsa teknika e plasjes së shtresës shkëmbore me ujë është vërtetuar të jetë tejet efikase për nxjerrjen e naftës dhe gazit edhe në zona dikur të pamundura¹³⁷, kjo teknologji është akuzuar edhe për *ndotjen e ujërave nëntokësore*. Në fakt, pas kërkimesh shumëvjeçare, Agjencia e Mbrojtjes së Mjedisit (EPA) në SHBA ka arritur në përfundimin se një teknikë e tillë përdor disa mekanizma “mbi tokë dhe nëntokë, nëpërmjet të cilëve nxjerrja e naftës me plasje me ujë mund të ndikojë në ndotjen e burimeve ujore të pirsjes”. Këto mekanizma përfshijnë:

- Rrjedhjen e lëndës së lëngshme dhe të *ujit shtresor* gjatë aktivitetit;
- Plasjen e drejtpërdrejtë në burime ujore nëntokësore;
- Migrimin nëntokësor të ujit shtresor dhe gazrave;
- Përdorimin e ujit në kohëra (ose në zona) kur uji nuk është i bollshëm;
- Trajtimin e papërshtatshëm të ujërave industriale dhe shkarkimeve të tyre në burime ujore.

Ndërkohë që EPA dhe agjenci të tjera nëpër botë vazhdojnë ta studjojnë këtë teknikë me qëllim shmangien e ndotjes së ujërave nëntokësore, në vendin tonë një shqetësim i tillë ende nuk është ngritur. Si rrjedhojë, ende nuk ekzistojnë të dhëna rreth aktivitetit të naftës lidhur me këtë teknologji dhe ndikimit e saj në Bashkinë Kuçovë dhe bashkitë e tjera ku është e pranishme industria e naftës. Pra, deri më tani mungon *një inventar i kompanive të naftës që përdorin një teknikë të tillë; një inventar i puseve që përdorin një teknikë të tillë, regjistër i sasisë së ujërave të përdorura gjatë shpimit (ujit shtresor); një regjistër i puseve ku ri-injektohet uji shtresor dhe një studim nëse ri-injektimi është i mundshëm, në përputhje me ligjet për mbrojtjen e burimeve ujore nëntokësore dhe sipërfaqësore, i incidenteve që kanë bërë të mundur rrjedhjen e ujit*

shtresor në mjedis gjatë aktivitetit, i puseve ku është plasur drejtpërdrejt në akuifer, i rasteve të migrimit të ujit shtresor dhe gazrave në mjedis etj.

Në të njëjtën kohë, problemit të ndotjes së ujërave nga industria e naftës nuk i kushtohet vëmendja e duhur. Kjo vërtetohet edhe nga mungesa e një legjislacioni dhe një institucioni specifik që ka si objektiv kryesor mbrojtjen e nëntokës, ose të ujërave nëntokësore nga industria e naftës¹³⁸. Për këtë arsye, në mungesë të të dhënave të mësipërme, është e pamundur të përcaktohet qartë dhe në mënyrë sasiore rreziku që mund t'iu kanoset banorëve që furnizohen me ujë nga ky akuifer.

c) Ndotja e ujërave nëntokësore nëpërmjet puseve të ri-injektimit të ujërave shtresorë

Gjatë prodhimit të naftës dhe gazit, prodhohet një sasi e konsiderueshme ujërash të ndotura të cilat mund të përmbajnë edhe metale helmuese dhe lëndë radioaktive¹³⁹. Shpesh, këto ujëra janë edhe më të kripura se ujërat e detit. Për këtë arsye, në qoftë se nuk manaxhohen siç duhet, përbëjnë rrezik për mjedisin dhe shëndetin e njeriut¹⁴⁰.

Duke filluar që në vitet 1930,¹⁴¹ këto ujëra të ndotura zakonisht janë ri-injektuar në puse me qëllim shmangien e ndotjes së ujërave sipërfaqësorë. Ri-injektimi i tyre nënkupton rikthimin ose hedhjen e ujit të dalë nga pusët e naftës (ujit të prodhur dhe atij shtresor) pas shpimit ose gjatë prodhimit të naftës, përsëri në nëntokë. Ri-injektimi i ujërave të prodhuar nga industria e naftës është praktikë e ndjekur edhe sot.¹⁴² Në Bashkinë Kuçovë, ri-injektimi është konfirmuar të ndodhë si praktikë nga Kompania Bankers. Edhe pse mungojnë të dhënat, nga biseda me naftëtarë rezulton se ri-injektimi është praktikë e zakonshme në vendin tonë. Krahas shpimeve, në vitin 2015, Bankers kishte planifikuar edhe kalimin e 20% të puseve në puse për ri-injektim.

Për shkak të rrezikut që paraqet për ndotjen e ujërave nëntokësore,¹⁴³ ri-injektimi rregullohet me ligj.¹⁴⁴ Fatkeqësisht, në vendin tonë ri-injektimi nuk rregullohet me ligj. Si rrjedhojë, kompanitë nuk janë të detyruara të ndjekin rregulla specifike gjatë ri-injektimit përveç praktikave të mira të kompanisë. Për këtë arsye, mund të thuhet se në Bashkinë e Kuçovës mbetet i panjohur, së paku për publikun dhe bashkinë: i) *numri dhe vendndodhja e puseve të ri-injektimit të ujërave të përdorura*, ii) *gjendja dhe kushtet e puseve të ri-injektimit*, iii) *ndikimi i tyre në Akuiferin e Beratit dhe në trupa e tjerë ujorë sipërfaqësorë e nëntokësorë etj.*

o Përfundime dhe rekomandime

Në përgjithësi, ekziston mundësia që Akuiferi Quaternar i Beratit të jetë ndotur nga industria e naftës gjatë viteve të aktivitetit të saj. Nga dixhitalizimi i territorit të Bashkisë Kuçovë rezulton se grupi i puseve të Kozarës dhe lumit Devoll kalojnë nëpërmjet këtij akuiferi gjatë ushtrimit të aktivitetit të tyre. Vetëm vendndodhja e puseve krijon mundësinë e ndotjes së akuiferit në momentin më të parë që veshja e faqeve anësore të pusit nuk është bërë siç duhet.

Një faktor mjaft i rëndësishëm që duhet theksuar në lidhje me Akuiferin është mungesa e monitorimit të ujërave të këtij akuiferi për ndotje nga industria e naftës ndër vite. Industria e naftës ka vepruar në këtë territor për më shumë se 50 vjet. Duke parë se burimet e këtij akuiferi përdoren për furnizim me ujë të pijshëm dhe ujitje nga banorët vendas, është i domosdoshëm monitorimi i akuiferit për ndotje nga industria e naftës së trashëguar ndër vite dhe njëkohësisht ndalimi i përdorimit të ujërave të këtij akuiferi për furnizimin e popullsisë me ujë deri në momentin që nuk është vërtetuar se ujërat e këtij akuiferi janë të një cilësie të mirë. Ndotja e Akuiferit Quaternar të

Beratit nëpërmjet pus-shpimeve në vendburimin e naftës në Kuçovë mund të përbëjë problem të jashtëzakonshëm për furnizimin me ujë të popullsisë në Bashkinë Kuçovë e Berat që furnizohen me ujë nga ky akuifer.

Si përfundim, përveç lumenjve, Bashkia përballlet me problemet që kanë të bëjnë me Akuiferin e Beratit dhe, mbi të gjitha, me përcaktimin e llojit të përdorimit të ujërave të këtij akuiferi. Duke parë teknologjinë e vjetër dhe të papërshtatshme për mbrojtjen e burimeve ujore që Industria e naftës ka përdorur në të shkuarën dhe teknologjinë e re që është futur për shpimin e puseve në vendin tonë këto vite, është e rëndësishme që të ndërpritet menjëherë furnizimi me ujë i popullsisë nga Akuiferi i Beratit (puset e Devollit) dhe të merren masa të menjëhershme për monitorimin specifik të ujërave të akuiferit, me qëllim që të përcaktohet nëse ujërat e tij janë ende të përshtatshme për furnizimin me ujë të popullsisë së Beratit e Kuçovës.

4.4 Ajri

Cilësia e ajrit në territorin e Bashkisë Kuçovë është e ndryshme në sajë të përdorimit të tokës dhe përqëndrimit të aktiviteteve të nxjerrjes së naftës, në qytet vlerat e elementëve ndotës paraqiten relativisht të larta, ndërsa në disa zona rurale cilësia e ajrit është e mirë.

Sipas ARM-së Berat 2014, monitorimi i cilësisë së ajrit në qytetin e Kuçovës është realizuar për një periudhë prej 9 ditësh (22 -30 dhjetor 2014), për pesë treguesit kryesor si: PM₁₀, SO₂, CO, O₃ dhe Benzen (Figura 54).¹⁴⁵ Monitorimi është realizuar me pajisje automatike, ku për indikatorët NO₂ dhe O₃ të dhënat rregjistrohen për 30 minuta, kurse për SO₂ të dhënat regjistrohen për çdo 5 minuta, ndërsa për PM₁₀ llogariten ditore dhe monitorimi realizohet me metoden gravimetrike, me peshim të filtrit para dhe pas mostrimit.

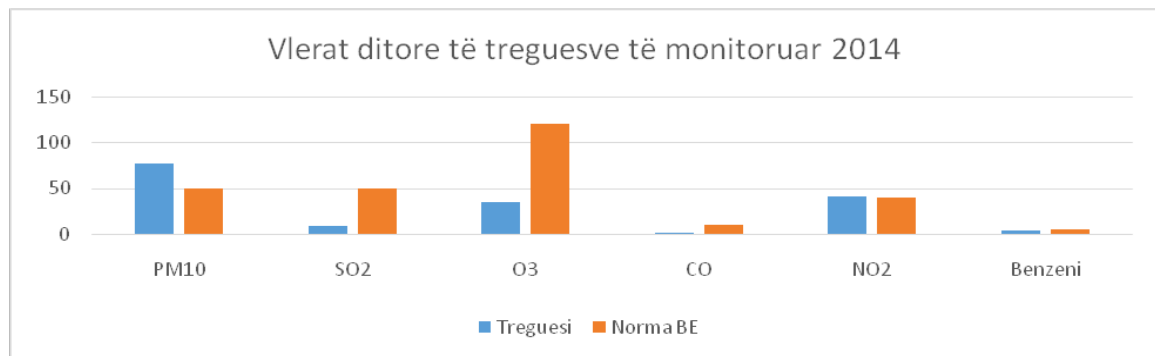
Nga rezultatet e monitoruara nga ARM-ja Berat 2014, vihet re se ka një tejkalim të vlerave të PM₁₀ krahasuar me normën ditore të BE (5 nga 9 ditë të monitoruara).

Vlerat orare të NO₂ paraqiten më të larta se norma e BE-së mbi përqendrimin e tij në ajër, vlera maksimale e arritur është 85.8 µg/m³ (23.12.20014), ndërsa ajo minimale minimale arrin në 1.07µg/m³ (28.12.2014).

Gjithashtu edhe Benzeni paraqitet me vlera mbi normën e lejuar nga BE-së në vlerat orare. Vlera maksimale arrin në 12.16 µg/m³ e rregjistruar më datë 26.12.2014, nërsa vlera më e ulët është regjistruar më 28 dhjetor 2014 me vlerën 0.11 µg/m³.

Rezultatet tregojnë se për SO₂, O₃, dhe CO nuk kemi asnjë rast të tejkalimit të normave.

Figura 54. Vlerat ditore të treguesve të monitoruar në vitin 2014

Burimi: ARM Berat 2014, Punoi: Co-PLAN

Marrë si reference të dhënat e mësipërme të cilat tregojnë se ka tejkalim të normave të elementëve ndotës në ajër, mund të themi se faktor në këtë situatë, krahas shkarkimeve në atmosferë nga industrinë, mjetet e transportit publik dhe privat si dhe nga ndërhyrjet infrastrukturore, është edhe niveli i ulët në gjelbërimin dhe hapsirave për rekreacion të cilat kryejnë, ndër të tjera, edhe funksionin e filtrimit të ajrit të ndotur dhe prodhimin e sasive të vogla të O_2 me rëndësi në cilësinë e ajrit në qendrat urbane.

Hapësirat e gjelbra ose bimësia urbane, siç quhet shpesh në literaturë¹⁴⁶, ndikojnë drejtpërsëdrejti ose tërthorazi në përmirësimin e cilësisë së ajrit. Konkretisht, bimësia urbane ndikon në uljen e ndotjes nëpërmjet thithjes së ndotësve në gjendje të gaztë nga gjethet e tyre. Krahas filtrimit të ajrit të ndotur, hapsirat e gjelbra shërbejnë dhe janë faktor në mbrojtjen e tokës dhe shëndetit publik.

Në tabelën e mëposhtme (Tabela 32), sipërfaqja e gjelbër për banor në zonat urbane është më e vogël se standardi edhe pse Bashkia ka hapsira të mjaftueshme për të arritur standardet e nevojshme të gjelbërimit të përgjithshëm publik dhe gjelbërimit të veçantë. Gjelbërimi në nivel njësie strukturore është $0m^2/banorë$ kundrejt $2m^2$ që është standardi.

Një situatë e ngjashme paraqitet lidhur me gjelbërimin masiv ($2.8m^2/banorë$ kundrejt 4 që është standardi) dhe me gjelbërimin rrugor, sheshet, brigjet ujore dhe zonat urbane. Vetëm në zonat periferike vihet re që sipërfaqja e gjelbër është ose tejkalon standardet.

Tabela 32. Bilanci i gjelbërimit publik në Bashkinë Kuçovë

Zona e gjelbër	Standardi	Vlera ekzistuese		Vlera e propozuar	
	$m^2/banor$	ha	$m^2/banor$	ha	$m^2/banor$
a) Gjelbërim në nivel njësie strukturore	$2.5 m^2/banor$	0	0	Kshp për njësitë strukturore variojnë nga 5% deri në 20%	
b) Gjelbërim masiv parqe e lulishte	$4 m^2/banor$	7.9	2.8	28.4	8.8
c) Gjelbërim rrugor, sheshe, brigje ujore në zonë urbane	$2.5 m^2/banor$	5.1	1.8	7.3	2.27
ç) a&b&c	$9 m^2/banor$	13	4.6	45.4	14.07
d) Park periferik	$17 m^2/banor$	16.7	5.94	63.2	19.5
dh) ç&d: Gjelbërim i Përgjithshëm Publik	$26 m^2/banor$	29.7	10.54	108.6	33.57
e) Fidanishte	PA	230.6	-	922.1	-
ë) Zonë ripariante	PA	165.2	-	388.9	-
f) Kopësht zoologjik	PA	PA	PA	PA	PA
g) Kopësht botanik	PA	PA	PA	PA	PA
gj) Breza sanitare, zona buferike, breza mbrojtës	PA	0	-	838.1	-

h) Pyje (pyllëzim)	PA	0	-	0	-
i) Zona të mbrojtura natyrore	PA	0	-	959.2	-
e-i) Gjelbërim i veçantë	PA	385.8	-	3108.3	-

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016

o Burimet e ndotjes së ajrit

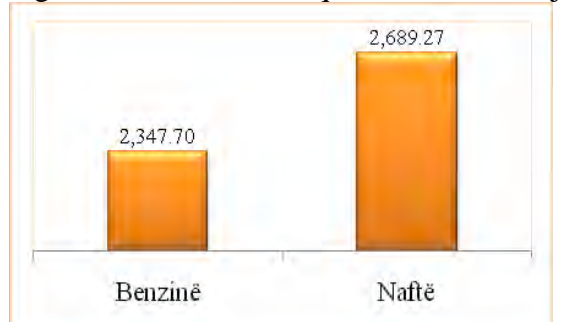
Siç u theksua më sipër, burimet e ndotjes së ajrit janë të ndryshme (urbanizimi, mjetet e transportit, industria e naftës etj.). Megjithatë, në Bashkinë Kuçovë, ndotja nga makinat dhe industria e nxjerrjes dhe përpunimit të naftës mbeten burimet kryesore. Më poshtë paraqitet një përshkrim i shkurtër i burimeve kryesore të ndotjes së ajrit në Kuçovë.

Ndotja nga mjetet e transportit: Sipas të dhënave nga Bashkia Kuçovë, ndikim të rëndësishëm në ndotjen e ajrit në mjedis në territorin e Bashkisë kanë mjetet e transportit të cilat shkarkojnë në ajër një numër të konsiderueshëm gazrash të dëmshme. Ndër gazrat kryesore renditen:

- monoksidi dhe dioksidi i karbonit (CO dhe CO₂ përkatësisht);
- substancat sulfurike (SO_x);
- lëndë e ngurtë pezull e përmasave të ndryshme (PM₁₀ dhe PM_{2.5}, kryesisht);
- THC (sasia totale e shkarkimeve në ajër të hidrokarbureve);
- përbërësit organikë të avullueshëm (VOC).

Sasia e ndotësve që makinat shkarkojnë në ajër është e konsiderueshme. Nga llogaritjet e Agjencisë Amerikane të Mjedisit, një makinë e tonazhit të vogël (makinat për transport njerëzish deri në 12-vendëshe) shkarkon rreth **5 ton CO₂ në vit** (4.7metric tons)¹⁴⁷. Kjo shifër vlen për makinat e prodhuara mbas vitit 2008 dhe me teknologji të përparuar. Nisur nga këto shifra, llogaritja e sasisë së ndotjes për 1 litër lëndë djegëse paraqitet si më poshtë (Figura 55. benzinë dhe naftë).

Figura 55. Sasia e CO₂ që shkarkohet në ajër për çdo litër benzinë e naftë

Lëndë djegëse	Gallon	g/Gallon	g/Liter
Benzinë	1	8,887	2,347.70
Naftë	1	10,180	2,689.27

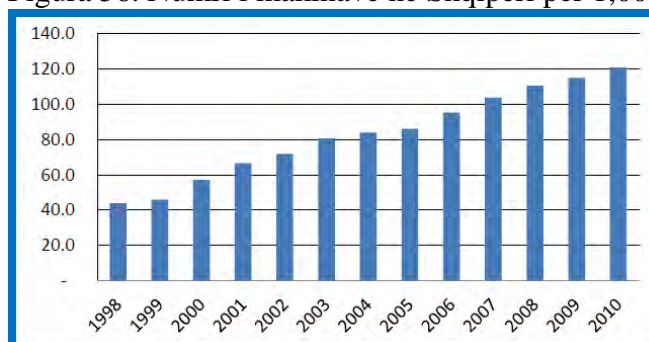
Burimi: US EPA, 2016

Sasia e ndotësve që shkarkohet në ajër nga një makinë e vogël individuale/pasagjerësh varet nga një sërë faktorësh që janë lloji dhe përmasat e makinës (makinë e vogël, autobus urban, kamion etj.), mosha dhe kilometrazhi, lloji i

lëndës djegëse që përdor, kushtet atmosferike (shi apo diell etj.), gjendja e makinës, mënyra e drejtimit të makinës etj.¹⁴⁸ Në rast ndryshimesh të këtyre kushteve, shkarkimet në ajër shtohen. Por, duhet patur parasysh se llogaritjet e mësipërme janë bërë për makina me teknologji më të zhvilluar se një pjesë e mirë e automjeteve që përdoren në Shqipëri, dhe për cilësi më të mirë të lëndës djegëse (shih seksionin e mëposhtëm). Për rrjedhojë, sasia e gazrave të shkarkuara nga një makinë në Shqipëri mund të jetë më e lartë se shifrat e sjella më sipër.

Rritja e numrit të makinave: Numri i makinave ka ardhur duke u shtuar nga viti në vit në mënyrë të theksuar në rang vendi. Nëse në vitin 2000 numëroheshin rreth 55 makina /1,000 banorë, në vitin 2010 numri i makinave në Shqipëri arriti 120.8 makina për 1,000 banorë (Figura 56).¹⁴⁹ Ndërkohë, në Bashkinë Kuçovë, numri i makinave të regjistruara është më i vogël se mesatarja kombëtare 54 makina/1000 banorë (INSTAT 2011) ose një total prej 1,701 makina në nivel Bashkie dhe 658 makina në Qytetin e Kuçovës. Numri i makinave në Bashkinë e Kuçovës për vitet 2015-2016 mungon.

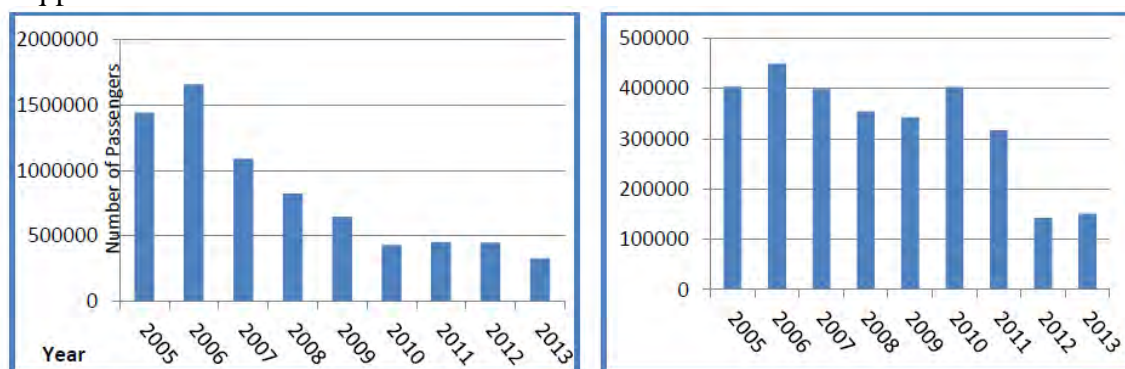
Figura 56. Numri i makinave në Shqipëri për 1,000 banorë ndër vite¹⁵⁰

Burimi: Ministria e mjedisit dhe UNDP, 2016¹⁵¹

Ndërsa numri i makinave për banorë ka ardhur duke u rritur në mënyrë të theksuar në vend, numri i pasagjerëve që udhëtojnë me tren është ulur në mënyrë drastike (Figura 57). Nga statistikat e viteve 2005-2013,¹⁵² ky numër ka pësuar rënie të ndjeshme.

Figura 57. Numri i pasagjerëve dhe tonazhi i mallrave që transportohen me tren në Shqipëri

Burimi: Ministria e Mjedisit dhe UNDP, 2016¹⁵³

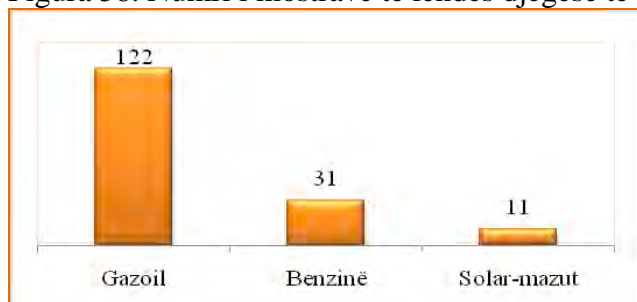
Me rritjen e numrit të makinave, rritet edhe sasia e shkarkimeve në ajër të ndotësve. Në rastin e CO₂, në qoftë se do të marrim për bazë shifrën 5 ton CO₂ në vit/makinë, sasia e CO₂ e shkarkuar në ajër vetëm nga mjetet individuale të transportit (makinat familjare) **në nivel bashkie është rreth 8,505 ton CO₂/vit** (1,701 automjete x 5 ton CO₂/automjet në vit = 8,505ton/CO₂/vit) ndërsa në nivel **qyteti 3,290 ton CO₂/vit**. Pra,

38.6% e sasisë së gazrave të dioksidit të karbonit shkarkohet vetëm në Qytetin e Kuçovës.

Në vitet në vijim, ekziston mundësia që ndotja nga mjetet e transportit të shtohet për arsye se numri i makinave dhe investimet e Qeverisë Shqiptare në ndërtimin e infrastrukturës rrugore (dhe jo në investime në zhvillimin e llojeve alternative si treni etj.) po shtohen. Sipas Ministrisë së Mjedisit dhe UNDP-së, rreth 55% e investimeve publike të Shtetit Shqiptar kanë shkuar për infrastrukturë rrugore¹⁵⁴. Ndërkohë, transporti hekurudhor është lënë pas dore edhe pse Shqipëria është angazhuar për përmirësimin e tij në vitet në vijim. Në vitin 2006, Shqipëria nënshkroi Aktin e Stabilizim-Asocimit, i cili nënkupton rindërtimin e hekurudhës sipas kodeve dhe standardeve të BE-së¹⁵⁵. Megjithatë, fondet për zhvillimin e transportit hekurudhor mendohet të përfitohen nga donatorët.

Ndotja nga cilësia jo e mirë e lëndës djegëse: Në vendin tonë, lënda djegëse për mjetet e transportit nuk është e mirë dhe kjo është e dukshme edhe vizualisht. Për më tepër, është vërtetuar edhe nga Inspektorati Qendror Teknik. Në periudhën janar-shtator 2014, Inspektorati Qendror Teknik (sipas të dhënave të publikuar nga AKM) ka monitoruar cilësinë e lëndës djegëse në vend, konkretisht të *naftës*¹⁵⁶, *benzinës dhe solar-mazutit*. Mostrat e analizuar për vlerësimin e cilësisë së ajrit janë marrë para zhdoganimit të lëndës djegëse dhe pas hyrjes në tregun e brendshëm shqiptar. Në total, janë analizuar 164 mostra, të ndara në tre grupe, 122 për naftën, 31 mostra për benzinën dhe 11 për solar-mazutin.

Figura 58. Numri i mostrave të lëndës djegëse të analizuar

Burimi: AKM (Inspektorati Qendror Teknik), Përpunoi: Co-PLAN¹⁵⁷

Rezultatet e monitorimit të lëndës djegëse për naftën dhe benzinën janë paraqitur më poshtë (Tabelen 33 dhe 59):¹⁵⁸

Tabela 33. Rezultatet e monitorimit të cilësisë së lëndës djegëse në Shqipëri

Vlerat e Sulfurit	Lënda djegëse			
	Gazoil		Benzinë	
	Mostrat (numër)	Mostrat (%)	Mostrat (%)	Mostrat (numër)
11-15ppm	6	4.9	16.1	5
16-20ppm	2	1.6	19.4	6
20-50ppm	14	11.5	29.0	9
>50ppm	100	82.0	35.5	11
Totali	122			31

Burimi: AKM (Inspektorati Qendror Teknik)¹⁵⁹

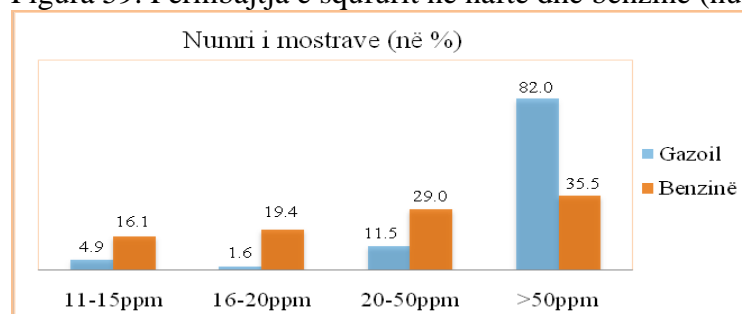
Për naftën, nga 122 mostrat e analizuar, 82% e mostrave (100 mostra) përmbajnë mbi 50ppm sulfur, 11.5% e tyre (ose 14 mostra) përmbajnë nga 20-50ppm, ndërsa

6.5% e mostrave (8 mostra) përmbajnë nga 11-20ppm. Në rastin e benzinës, nga 31 mostrat e analizuar, 35.5% e mostrave (11 mostra) përmbajnë mbi 50ppm sulfur, 129% e tyre (ose 9 mostra) përmbajnë nga 20-50ppm, ndërsa 3.5% e mostrave (11 mostra) përmbajnë nga 11-20ppm.

Në bazë të standardit EN 590 për naftën dhe EN 228 për benzinën, vlera kufi e lejuar e përmbajtjes së sqfurit në naftë është 10 ppm. Nga analiza e mostrave të benzinës dhe naftës rezulton se përmbajtja e sulfurit është mbi vlerën e lejuar në të gjitha mostrat. Ndryshimi ndërmjet naftës dhe benzinës qëndron vetëm në vlerat më të larta të shkaktuara në ajër. Nafta ka numrin e mostrave me përmbajtje më të lartë të sulfurit (82% kundrejt 35.5%). Përmbajtja e sulfurit ndryshon tendencë në rastin e grupimit 20-50ppm. Në këtë rast është benzina që ka numrin e mostrave me përmbajtje më të lartë sqfuri (29% të mostrave të benzinës kundrejt 11.5 të gazoilit).

Si përfundim, në bazë të rezultateve të mësipërme rrjedh se të dyja llojet e lëndës djegëse që përdoren në vendin tonë (nafta dhe benzina) kanë përmbajtje të lartë të sqfurit. Ndryshimi i vetëm qëndron në faktin se përmbajtja e sqfurit në rastin e naftës arrin kufinj më të lartë se sa në rastin e benzinës.

Figura 59. Përmbajtja e sqfurit në naftë dhe benzinë (numri i mostrave në %)

Burimi: AKM (Inspektorati Qendror Teknik), Përpunoi: Co-PLAN¹⁶⁰

Testime janë bërë edhe për Solar-Mazutin¹⁶¹. Të 11 mostrat e monitoruara rezultojnë me përmbajtje më të lartë sqfuri (mbi 3%). Në bazë të standardit S SH UNI 6579, për analizimin e lëndës djegëse (gazoil), vlera kufi e lejuar e përmbajtjes së sqfurit në gazoil është < 3%. Mostrat e analizuar rezultojnë se përmbajtja e sqfurit është mbi 3%. Si përfundim, mund të thuhet se lënda djegëse (nënproduktet e naftës) që shitet në tregun shqiptar është e një cilësie jo të mirë.¹⁶²

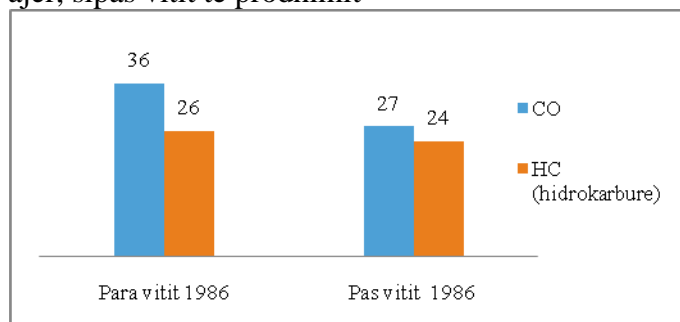
Veç kësaj, në përgjithësi, në Shqipëri preferohet përdorimi i naftës përkundrejt benzinës, për shkak të kostove relativisht më të ulëta. Sipas të dhënave të publikuara në Manualin e Kontrollit, Mirëmbajtjes dhe Sigurisë Së Automjeteve, pergatitur nga ECAT¹⁶³, në seksionin e shkarkimeve në ajër nga automjetet raportohet se 87% e automjeteve në vend përdorin si lëndë djegëse naftën dhe 13% benzinën.

Ndotja nga mosha e vjetër e mjeteve të transportit: Sipas Ministrisë së Mjedisit dhe UNDP-së, Shqipëria ka rreth 350,000 makina, pjesa më e madhe e të cilave janë makina të përdorura¹⁶⁴. Me rritjen dramatike të numrit të makinave dhe mbi të gjitha të numrit të makinave të vjetra, trafiku në zonat urbane është tashmë një ndër shkaqet kryesore të ndotjes së ajrit.¹⁶⁵ Siç e theksuam edhe më parë, shkarkimet në ajër nga makinat shtohen edhe me rritjen e vjetërsisë së automjeteve për shkak se këto të fundit nuk arrijnë të bëjnë djegien e plotë të lëndës djegëse.

Sipas një studimi të kryer për automjetet në Tiranë, del se 36% e automjeteve me benzinë të prodhuara *para* vitit 1986 dhe 27% e atyre *pas* vitit 1986 shkarkojnë CO mbi normat e lejuara. Në rastin e automjeteve me naftë, pavarësisht nga viti i

prodhimit, 39.7% e tyre i tejkalojnë normat e lejuara për koeficientin K të tejdukshmërisë së lejuar, i cili është K 2.5.¹⁶⁶

Figura 60. Numri i makinave (në %) që shkarkojnë CO e HC mbi vlerat e lejuara në ajër, sipas vitit të prodhimit

Burimi: ECAT 2008¹⁶⁷, Përpunoi: Co-PLAN

Sipas Ministrisë së Mjedisit dhe UNDP-së, mjetet me benzinë çlirojnë sasi më të mëdha CO dhe HC në ajër në krahasim me mjetet me naftë. Nga ana tjetër, mjetet me naftë çlirojnë më shumë grimca prej karboni elementar, përbërës organikë të karburantit dhe vajra lubrifikante të motorit, sulfate të formuara nga squfuri i karbonit dhe gjurmë përbërjesh metalike. Përbërësit organikë, zakonisht përbëjnë 10-30% të grimcave totale. Por, në motorat e vjetër, përbëjnë deri në 90%. Ky është rasti tipik i Shqipërisë ku shumica e motorave diesel janë prodhime të vjetra dhe pa pajisje të sistemeve mbrojtëse.¹⁶⁸

Ndotja nga industria e naftës: Sektori i naftës përfshin aktivitetet të ndryshme industriale që fillojnë nga nxjerrja deri tek përpunimi dhe shitja si produkt përfundimtar tek konsumatori. Operacionet e prodhimit përfshijnë pusët e shpimit, proceset e injektimit dhe ri-injektimit. Vendet e prodhimit, nuk përfshijnë vetëm vendet ku janë vendosur pusët por dhe vendin ku nafta kondensohet, vendi ku nafta dhe uji që dalin nga pusi mund të ndahet, të depozitohet dhe të trajtohet. Sektori i prodhimit përfshin gjithashtu tubacionet me presion të ulët dhe me diametër të vogël që mbledhin dhe transportojnë

Gjatë nxjerrjes dhe përpunimit të naftës shkarkohen në ajër një shumëllojshmëri përbërësish organikë si metani (CH₄, një gaz i efektit serë i cili është 20 herë më i fuqishëm se dioksidi i karbonit CO₂), etani (C₂H₆), përbërësit organikë të avullueshëm (VOCs), një grup kimikatesh që kontribuojnë në formimin e ozonit të nivelit të tokës, smogut dhe ndotës organikë të rrezikshëm të ajrit (HAP)¹⁶⁹. HAP-at më të zakonshme organike janë n-hekzan dhe përbërësit BTEË (benzene, toluene, etilbenzeni dhe ksileni). Sulfuri i hidrogjenit dhe SO₂ shkarkohet nga proceset e prodhimit dhe përpunimit, që merren dhe trajtojnë gazin e lëngshëm.

Në Bashkinë e Kuçovës, aktiviteti i industrisë së naftës përqëndrohet kryesisht në nxjerrjen dhe dekantimin e saj e cila shoqërohet edhe me shkarkimet në ajër të shumë nga gazrat e rrezikshme të përmendura më sipër. Ekspozimi ndaj këtyre shkarkimeve lidhet me një numër të lartë sëmundjesh përfshirë azmën në gjëndje të rënduar dhe vdekje të parakohshme.

Ndotja nga sektori i ndërtimit: Sipas të dhënave nga Bashkia Kuçovë, burim tjetër për ndotjen e ajrit janë edhe ndërtimet e reja në zona të ndryshme të qytetit, të cilat ndonëse janë të pajisura me VNM¹⁷⁰, ku përcaktohen qartë rregullat që duhet të ndjekin kantierët e ndërtimit, ndodh shpesh që punimet kryhen pa marrë masat e nevojshme dhe koha e ndërtimit është më e gjatë se sa është planifikuar. Në shumë

raste, zonat e banuara janë pre e pluhurit (PM₁₀ dhe PM_{2.5}) në ajër të shkaktuar nga kantieret e ndërtimit të ndërtesave dhe të ndërhyrjeve në infrastrukturë.

Vend-depozitimet e mbetjeve: Janë një burim i konsiderueshëm ndotës i ajrit, pasi nuk është në standardet e kërkuara teknike dhe higjieno-sanitare për depozitim dhe mbetjeve. Depozitimi i mbetjeve kryesisht shkarkon në ajër gazin metan, i cili ka aromë të keqe dhe, në përqëndrim të lartë, është irritues dhe shkakton probleme në sistemin e frymëmarrjes dhe në sistemin nervor.

Sektori i bujqësisë: gjithashtu ka një kontribut të rëndësishëm në ndotjen e ajrit në territorin e Bashkisë, kryesisht në çlirimin e gazrave gjatë shpërbërjes së mbetjeve organike dhe plehut organik.

- o Ndikimi i ndotjes së ajrit në shëndetin e njeriut

Siç e pamë më sipër, makinat, industria etj., shkarkojnë në ajër një numër jo të vogël ndotësish me ndikim në shëndetin e njeriut. Ndër më kryesorët janë O₃, CO, CO₂, SO_x (SO₂), PM (PM₁₀ dhe PM_{2.5}), Pb, VOC dhe O₃. Më poshtë sillen një përmbledhje e rreziqeve që i kanosen shëndetit të njeriut nga çdo ndotës në veçanti. Vlen të theksohet se nuk është studiuar ndikimi në shëndetin e njeriut i efekteve që vijnë nga ndërveprimi i ndotësve së bashku (pasojat akumulative/grumbulluese).

Monoksidi i karbonit (CO)¹⁷¹: Ekspozimi ndaj përqendrimeve të larta të monoksidit të Karbonit mund të shkaktojë probleme akute me frymëmarrjen, helmim, humbjen e vetëdijes, vdekje, humbje ekulibri, dhimbje koke, dobësim të muskujve të përzierja dhe të vjella. Problem kritik ndaj ekspozimit të monoksidit të karbonit kanë gratë shtatëzëna tek të cilat mund të shkaktojë abort, të rrisë rrezikun e dëmtimit të fetusit, lindjen e foshnjës me peshë të ulët dhe dëmtim të sistemit nervor. Grupet më të ndjeshme ndaj helmimit nga monoksidi i karbonit janë fëmijët e vegjël, gratë shtatëzëna, të moshuarit, njerëzit me anemi, njerëzit që vuajnë nga sëmundjet e zemrës dhe mushkërisë dhe përdoruesit e duhanit. Në afate të gjata, ekspozimi ndaj monoksidit të karbonit me vlera të ulëta, mund të shkaktojë lodhje, dhimbje gjoksi, humbje të kujtesës, sëmundje të zemrës, dëmtim të sistemit nervor, simptoma gripi dhe probleme me lëkurën në rastet kur mund të ketë kontakt me monoksidin e karbonit në formë të lëngët.

Dioksidi i karbonit (CO₂)¹⁷²: Dioksidi i Karbonit në formë të gaztë është asfiksues për arsye se vështirëson furnizimin normal të trupit me oksigjen gjatë frymëmarrjes, sidomos në hapësira të mbyllura. Ekspozimi në një mjedis me përqëndrim të CO₂ ≥ 10% mund të shkaktojë vdekje, humbje ndjeshmërie, apo marrje mendsh. Gjithashtu ekspozimi ndaj një përqëndrimi të lartë të CO₂ mund të dëmtojë zhvillimin e fetusit. Ekspozimi i vazhdueshëm ndaj CO₂, në përqindje më të ulët se 10% mund të shkaktojë probleme me shikimin, bllokim të rrugëve të frymëmarrjes, dëmtimin e sistemit nervor qendror, kontraktimin e muskujve, ngritjen e tensionit të gjakut. Gjithashtu ekspozimi mund të shkaktojë marrje mendsh, dhimbje të vazhdueshme koke, djersitje të vazhdueshme, lodhje, mpirje, humbje të kujtesës, të përzierja, të vjella, depresion, problem me lëkurën, djegie të syve dhe zhurma në vesh.

SO₂¹⁷³: Ekspozimi afatshkurtër ndaj niveleve të larta të SO₂ në ajër mund të jetë i rrezikshëm për jetën duke shkaktuar vështirësi në frymëmarrje dhe bllokim të rrugëve të frymëmarrjes, sidomos për njerëzit me sëmundje të mushkërive. Ekspozimi afatgjatë ndaj niveleve më të ulta të SO₂ mund të shkaktojë bronkit kronik, emfizemë, sëmundje të frymëmarrjes dhe mund të përkeqësojë sëmundjet ekzistuese të zemrës.

Kur dioksidi i squfurit reagon me kimikate të tjera në ajër, formon grimca të vogla sulfate. Këto grimca mund të mblidhen në mushkëri gjatë frymëmarrjes dhe të shkaktojnë rritjen e problemeve dhe vështirësisë në frymëmarrje. Ekspozimi afatgjatë ndaj grimcave sulfate mund të shkaktojë sëmundje të frymëmarrjes, madje edhe vdekje të parakohshme.

Të sëmurët me astmë janë shumë të ndjeshëm ndaj ekspozimit të dioksidit të squfurit, por edhe të njerëzit të cilët vuajnë nga sëmundjet e zemrës mund të përkeqësohen gjatë ekspozimit ndaj SO₂.

PM (PM₁₀ dhe PM_{2.5}):¹⁷⁴ Është vërtetuar shkencërisht se përqëndrimet e larta të grimcave në ajër (PM₁₀ dhe PM_{2.5}) paraqesin një kërcënim serioz për shëndetin e njeriut. Grimcat me diametër më të vogël në ajër shfaqin probleme të rënda në shëndet, pasi ato depozitohen në pjesët fundore të mushkërive dhe qëndrojnë aty për një kohë të gjatë ose depërtojnë në gjak. Ekspozimi në periudha të gjata ndaj lëndës së ngurtë në ajër shkakton rritjen e sëmundjeve të frymëmarrjes, ul funksionin e mushkërive, shkakton bronkit kronik, madje dhe vdekje të parakohshme për shkak të problemeve me frymëmarrjen. Grimcat e shkarkuara nga automjetet që përdorin lëndë diegëse diezel, janë vërtetuar të kenë ndikim në shtimin e mundësisë për t'u prekur nga kanceri.

Grupet e njerëzve më të prekur nga problemet shëndetësore që shkaktojnë grimcat janë fëmijët, të moshuarit dhe njerëzit që vuajnë nga sëmundje të mushkërisë dhe zemrës.

Pb¹⁷⁵: Sipas Agjencisë Amerikane të Mjedisit, plumbi mund të jetë lëndë kanceroze për shëndetin e njeriut. Plumbi përbën rrezik për shëndetin e fëmijëve sepse mund të shkaktojë sistemin nervor në mënyrë të përhershme, dhe të shkaktojë sëmundje në veshka, zemër, dhe në sistemin riprodhues. Niveli i plumbit në gjak konsiderohet si shumë i rrezikshëm pavarësisht nga sasia e tij. Plumbi gjendet në formë inorganike si në lëndë djegëse, bojëra, kompjutera, bizhuteri, dhera dhe produkte të tjera, në miniera, që është edhe forma më e përhapur sot. Plumbi në trup merret nëpërmjet të ushqyerit apo frymëmarrjes.

VOC¹⁷⁶: Ekspozimi afatgjatë ndaj komponimeve organike të paqëndrueshme mund të shkaktojë dëmtimin e mëlçisë, veshkave dhe sistemit nervor qëndror. Ndësa ekspozimi afatshkurtër mund të shkaktojë probleme në sy, acarim të rrugëve të frymëmarrjes, dhimbje koke, marrje mendsh, çrregullime vizuale, lodhje, reaksione alergjike të lëkurës, vjellje, dhe dëmtim të kujtesës.

O₃: Ekspozimi ndaj përqëndrimit të lartë të Ozonit (O₃) mund të shkaktojë dëmtim të përhershëm të mushkërive, sidomos tek fëmijët, mushkëritë e të cilëve janë në zhvillim. O₃ mund të shkaktojë probleme me lindshmërinë dhe probleme gjenetike si dhe mund të rritë mundësinë e dëmtimit të fetusit. Ekspozimi ndaj këtij gazi mund të përkeqësojë sëmundjet kronike të mushkërive, të zvogëlojë sistemin imunitar, të përkeqësojë sëmundjet e astmës dhe ato të zemrës dhe të shkaktojë depozitime të lëngëta në mushkëri, duke vështirësuar ndjeshëm frymëmarrjen. Simptomat fillestare të ndikimit të O₃ në shëndet fillojnë me irritimin e rrugëve të frymëmarrjes, shkaktimin e kollës si dhe ndjesi shqetësuese në fyt dhe në gjoks. Futja e O₃ në organizëm nëpërmjet frymëmarrjes shkakton gjithashtu dhimbje koke, dhimbje stomaku si dhe lodhje dhe të vjella.

- Përfundime dhe rekomandime

Ndotja e cilësisë së ajrit në Bashkinë Kuçovë shkaktohet kryesisht nga mjetet e transportit, cilësia jo e mirë e naftës, industria e naftës dhe aktivitete të sektorëve të ndryshëm të ekonomisë si industria dhe ndërtimet. Megjithatë, transporti në zonat urbane dhe ndotja nga industria e naftës në zonat naftënxjerrëse mbeten burimet kryesore të ndotjes së ajrit në Bashkinë Kuçovë.

Me qëllim shmangien e rrezikut që i kanoset banorëve nga ndotja e ajrit veçanarisht në zonat urbane dhe naftënxjerrëse rekomandohet planifikimi i zhvillimit të territorit duke zonuar territorin sipas përdorimit. Në zonat naftënxjerrëse me intensitet të lartë, rekomandohet shpërngulja e popullsisë në zona të tjera. Njëkohësisht, rekomandohet planifikimi i zhvillimit të territorit dhe sektorit të transportit, duke e bazuar lëvizjen e qytetarëve të Bashkisë në transport publik alternativ dhe këmbësor, hartimi i politikave që synojnë uljen e qarkullimit të numrit të makinave në zonat urbane, shtimi i hapësirave të gjelbëra, bashkëpunimi i ngushtë me Inspektoriatin e Mjedisit për monitorimin e rregullt dhe rigoroz të shkarkimeve në ajër të aktiviteteve industriale të pajisura me leje mjedisore (aktivitetet naftënxjerrëse kryesisht), si dhe kufizimi i ndërtimeve në qytet jashtë standardeve për mbrojtjen e cilësisë së ajrit. Njëkohësisht, rekomandohet bashkëpunim me ARM/AKM-në dhe Institutin e Shëndetit Publik për krijimin e stacioneve të përhershme të monitorimit të cilësisë së ajrit në qytetin e Kuçovës gjatë gjithë vitit me qëllim krijimin e një pasqyre të qartë të cilësisë së ajrit dhe përcaktimin e zonave që nevojitin për hartimin e Planeve të Cilësisë së Ajrit.

4.5 Pyjet, peizazhi, zonat e mbrojtura dhe biodiversiteti

4.5.1 Pyjet dhe kullotat

Mbështetur në VKM Nr.433, datë 8.6.2016 “Për transferimin e pyjeve dhe kullotave në pronësi të Bashkisë” sipërfaqet e fondit pyjor dhe kullor publik janë transferuar në pronësi të Bashkisë Kuçovë, me përjashtim të sipërfaqeve të fondit pyjor e kullor që janë pjesë e territorit të zonave të mbrojtura.

Sot, Bashkia Kuçovë ka në pronësi të saj 4791.128ha sipërfaqe pyjore dhe kullore, pa zonat e mbrojtura (Tabelën 34). Sipërfaqen më të madhe e zë ajo e pyllit prodhues me 3,055.81ha të sipërfaqes totale e ndjekur nga sipërfaqet e kullotës me 423.26ha dhe sipërfaqet me bimësi pyjore me vlera të përafërta (përkatësisht 119.14ha dhe 116.09ha). Interes paraqesin dhe sipërfaqet me pyll pishë, me një sipërfaqe prej 77.75ha.

Tabela 34. Kategoritë e përdorimit të fondit pyjor dhe kullor në përqindje

Nr.	Kategoria e përdorimit të fondit pyjor dhe kullor në nivel Bashkie	Sipërfaqja (ha)	Sipërfaqja (%)
1	Djerrë	266,76	5,57
2	Inproduktive	61,1	1,28
3	Inproduktive shkëmbore	1,8	0,04
4	Kullotë	423,26	8,83
5	Joprodhuese	26,68	0,56
6	Pyll prodhues	3055,81	63,78
7	Pyll prodhues shkurre	322,46	6,73
8	Pyll prodhues trungishte/pm	3,3	0,07
9	Pyll prodhues cungishte (cu)	128,22	2,68
10	Pyll mbrojtës	80,61	1,68
11	Pyll mbrojtës trungishte (tr)	61,85	1,29
12	Pyll mbrojtës l/punim	30	0,63
13	Pyll pishë	77,75	1,62
14	Sipërfaqe bimësie	119,14	2,49
15	Sipërfaqe bimësie boshe	6,698	0,14
16	Sipërfaqe bimësie pyjore	116,09	2,42
17	Sipërfaqe bimësie shkëmbore	4,7	0,10
18	Pa info	4,9	0,10
	TOTALI	4791,128	100

Punoi : Co-PLAN, 2016

Sipërfaqet pyjore dhe kullore janë të shpërndara në të gjitha njësitë administrative të Bashkisë Kuçovë. Nga të dhënat e marra nga DSHP Kuçovë, numri më i madh i ekonomive pyjore/kullore gjendet në Kozarë dhe në Bregun e Balibardhës (Figura x)

Sa i përket pronësisë së sipërfaqeve pyjore dhe kullore, ato kanë pronësi shtetërore dhe private (Tabela x). Sipërfaqen më të madhe e zënë pyjet me pronësi shtetërore

Tabela 35. Ndarja e pronësisë së sipërfaqes pyjore ne Bashkinë Kuçovë

Nr.	NjA	Pronësia e sipërfaqes pyjore (ha)		Totali (ha)	Totali (%)
		Bashkiake	Private		
1	KOZARË	691,35	44,98	763,13	15,93
2	PERONDI	739,588	14,6	754,188	15,74
3	LUMAS	3256,81	17	3273,81	68,33
TOTALI		4687,748	76,58	4791,128	100,00

Punoi: Co-PLAN, 2016

Siç shohim nga tabela e mësipërme, NjA-të Kozarë, Perondi dhe Lumas kanë një sipërfaqe totale më të madhe në pronësi bashkiake. NjA-ja e Lumasit ka 3,256.81ha sipërfaqe pyjore në pronësi të bashkisë, ndërkohë që një sipërfaqe fare të vogël prej 17ha është në pronësi private. Sa i përket NjA-së Kozarë dhe Perondi, ato kanë një sipërfaqe pyjore thuajse të njëjtë në pronësi të bashkisë, përkatësisht 691.35ha dhe 739.588ha. Ndërkohë që 44.98ha dhe 14.6ha në secilën prej NjA-ve janë me pronësi private.

Pyjet e kullotat në Bashki administrohen në bazë të ekonomive pyjore e kullosore shpërndarja e të cilave në territor është paraqitur në tabelën e mëposhtme. Sipërfaqet e ekonomive pyjore e kullosore ndahen zakonisht në tre kategori kryesore që janë pyje, kullota dhe sipërfaqe bimësie. Në këto zona ka dhe toka djerrë, tokë improdutive, boshe por edhe sipërfaqe për të cilat bashkia nuk ka të dhëna rreth përdorimit të tyre.

Tabela 36. Shpërndarja e ekonomive pyjore në Bashkinë Kuçovë

Nr .	Ekonomia pyjore/Kullosore	Kategoria e përdorimit	Sipërfaqja (ha)	Totali (ha)	Totali (%)
NjA KOZARË					
1	Mali Kozarës	Djerrë	234,27	763,13	15,93
		Jo prodhuese	1,28		
		Kullotë	53,4		
		Sipërfaqe bimësie pyjore	119,15		
		Pyll mbrojtës trungishte	61,85		
		Pyll prodhues shkurre	161,76		
		Pyll prodhues cungishte	123,22		
		Pyll prodhues trungishte pm	3,3		
		Pa info	4,9		
NjA PERONDI					
1	Mali Kozarës Feratit	Kullotë	104	754,188	15,74
2	Bregu Balibardhës	Pyll mbrojtës/l punim	30		
		Pyll prodhues	125,65		
		Pyll pishë	77,75		
3	Mali Kozarës	Djerrë	30,1		
		Inproduktive shk	1,8		
		Kullotë	40,7		
		Pyll prodhues	60,7		
		Pyll prodhues shkurre	160,7		
		Sipërfaqe boshe	1,698		

		Sipërfaqe boshe pyjore	116,09		
		Pyll prodhues cungishte	5		
NjA LUMAS					
1	Bregu i Balibardhës	Djerrë	2,39	3,273,82	68,33
		Inproduktive	61,1		
		Jo prodhuese	25,4		
		Kullotë	225,16		
		Pyll mbrojtës	80,61		
		Pyll prodhues	2869,46		
		Sipërfaqe boshe	5		
		Sipërfaqe shkëmbore	4,7		
TOTALI			4791,138	100	

Punoi: Co-PLAN, 2016

NjA-të Lumas dhe Kozarë kanë sipërfaqen më të madhe me pyje, kullota dhe me bimësi. Në Malin e Kozarës në NjA-në Kozarë gjendet sipërfaqja më e madhe e tokës djerrë (234,27 ha) ndërsa në Bregun e Balibardhës në NjA-në Lumas gjendet sipërfaqja më e madhe pyjore prodhuese (2869.46 ha). Sa i përket sipërfaqeve të fondit kullosor në Bregun e Balibardhës të NjA Lumas, 225.16ha janë sipërfaqe kullosore.

Fondi Pyjor është paraqitur më poshtë i hartëzuar në GIS duke u bazuar tek hartat e viteve 1984-1985 dhe ndryshimet e fondit pyjor të identifikuar në ortofoton e 2015 dhe *Google imagery 2016* (figura x).

Figura 61. Harta e fondit pyjor

Burimi: Drejtoria Rajonale e Shërbimit Pyjor Berat/Kuçovë, Përpunoi Co-PLAN, 2016.

Duke marrë në konsideratë se analiza është kryer në GIS dhe merret parasysh ekzistenca e një gabimi për shkak të hartave të vjetra, lexueshmërisë së vështirë të legendës dhe simbolikës dhe mbivendosja me ortofoton e 2015 për shkak të ndryshimeve në territor. Vizitat e vazhdueshme në terren dhe konsultat me specialistët e DSHP dhe banorëve të zonës kanë ndihmuar deri diku në saktësim të informacionit, por nevojitet zgjidhja e këtij problemi me qëllim saktësimin përfundimtar të tij.

Nga analiza që kemi bërë rezulton se Bashkia Kuçovë ka 4791,138 ha pyje, sipërfaqe e cila nuk përputhet me sipërfaqen pyjore të hartave të Pyjeve dhe Kullotave të

inventarizuara në vitet 1984-1985 dhe as me sipërfaqen pyjore të ortofotos 2006-2007 për shkak të problematikave të sipër përmendura.

Kushtet klimatike, hidrologjike dhe gjeomorfologjike në territorin e Bashkisë Kuçovë mundëson një larmishmëri drurësh ndër të cilët vlen të veçohen dhe shtohen sipërfaqet e mbjella me ekualipt, pishë të butë, plep, dafine dhe blir pasi këta janë disa nga llojet të cilët janë përshtatur më së miri në territorin e Bashkisë si dhe ndikojnë në përmirësimin e klimës industriale që karakterizon këtë zonë. Ekualipti (*Ekualiptus globulus*) ndikon në përmirësimin e ajrit, pisha e butë (*Pinus pinea*), përmirëson ajrin dhe shton vlerat estetike të sipërfaqeve pyjore me kurorën e saj ovale si dhe është mjaft rezistente ndaj erërave, plepi (*Populus canadensis*) për pyllëzimin e brigjeve të lumenjve (zonave ripariane) pasi ndikon në mbrojtjen e tyre nga erozioni, dafina (*Laurus nobilis*), përmirëson cilësinë e ajrit dhe merr vlera ekonomike si bimë mjeksore si dhe bliri (*Tilia cordata*) për vlerat ekologjike që ka.

- Problematikat e fondit pyjor e kullosor

Mungesa e inventarizimit të fondit pyjor e kullosor: të dhënat rreth sipërfaqeve pyjore e kullosore në vendin tonë dhe në Bashkinë Kuçovë bazohen në inventarin e fundit të këtij fondi i cili i është bërë në viteve 1984-1985. Mbas regjistrimit të fundit, nuk ka patur përpjekje të reja për një inventarizim të përditësuar edhe pse me ligj parashikohet inventarizimi çdo dhjetë vjet. Si rrjedhojë, në vendin tonë dhe në Bashkinë Kuçovë, të dhënat e inventarit të mësipërm shpesh nuk përkojnë me sipërfaqert aktuale pyjore e kullosore në terren. Për shembull, Bashkia Kuçovë ka një sipërfaqe totale të barabartë me 4,423 ha e cila është bazuar në inventarin e fondit pyjor kullosor të vitit 1984-1985. Megjithatë, nga dixhitalizimi i pyjeve bazuar në një ortofoton e territorit të Bashkisë të vitit 2007, rezulton se sipërfaqja e pyjeve dhe kullotave të vitit 1984-1985 nuk përkon me atë të ortofotos së vitit 2007 (tabela x).

Tabela 37. Fondi pyjor dhe kullosor sipas viteve 1984-1985 dhe 2007

Burimi i sipërfaqeve pyjore	Sipërfaqe pyjore	Sipërfaqe e humbur
Sipërfaqja pyjore sipas inventarizuar 1984-1985	4 423	
Sipërfaqja pyjore sipas ortofotos 2006-2007	2153	2 638,13

Burimi: Drejtoria Rajonale e Shërbimit Pyjor Berat/Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016.

Sipas hartave të vjetra të viteve 1984-1985 janë 4,423ha sipërfaqe pyjore. Ndërkohë, nga dixhitalizimi i pyjeve i bazuar në ortofoton e vitit 2006-2007, rezulton se vetëm 2,153ha janë pyje, pra 2638.13 ha më pak sipërfaqe pyjore. Pra, nga viti 1984-1985 deri në vitin 2015, Bashkia Kuçovë ka humbur ose tjetërsuar për përdorime të tjera një sipërfaqe të konsiderueshme e sipërfaqes pyjore.

Probleme me llogaritjen e sipërfaqes pyjore për shkak të hartave të vjetra: Ndonëse analiza është kryher në GIS, vlen të merret parasysh ekzistenca e një përqindjeje të vogël gabimi pasi hartat e vjetra janë të një teknologjie të vjetër (lexueshmëria e legjendës dhe simbolikës është e vështirë) dhe mbivendosja me ortofoton e 2015 gjithashtu ka një nivel gabimi si pasojë e ndryshimeve në territor. Vizitat e vazhdueshme në terren dhe konsultat me specialistë të pyjores dhe banorëve të zonës mund të zgjidhin këtë ngërç duke saktësuar informacionin/analizën e

mëtejshme. *Harta e Fondit Pyjor* e paraqitur në këtë seksionë shfaq këtë ndryshim grafikisht dhe, ndonëse zonat e mbrojtura janë shfaqur me të verdhë në hartë, ato nuk janë pjesë e llogaritjeve të mësipërme pasi nuk i përkasin Bashkisë edhe pse mund të jenë sipërfaqe pyll.

Mungesë dixhitalizimi: Në muajt e fundit, Bashkia ka marrë në dorëzim materialet përfundimtare të sipërfaqeve pyjore dhe kullosore në pronësi të saj sipas ndarjes së re administrative-territoriale. Aktualisht ka filluar procesi i dixhitalizimit të hartave.

o Përfundime dhe Rekomandime

Ruajtja e fondit pyjor përbën aktualisht një ndër problematikat më të mëdha në vendin tonë dhe jo vetëm. Në rang bashkie, sipërfaqet e fondit pyjor kanë të nevojshme:

- Hartimin e planeve për menaxhimin e të çdo ekonomie pyjore e kullosore në Bashki. Rëndësi e veçantë i duhet kushtuar NjA-së Lumas që përbën territorin më të gjerë natyror.
- Një studim të hollësishëm për *përcaktimin e shkaqeve që kanë sjellë fenomenin e tharjes të llojit rrap, dushk dhe plep* në seksione të ndryshme të lumit Devoll. Ruajtja e tyre paraqet një rëndësi të veçantë për ruajtjen e trupit lumor nga fenomene si erozioni dhe për mirëmbajtjen e këtyre bimëve pyjore me qëllim rritjen minimizimin e dëmtimeve të tyre.
- Hartimin e një *Plani Veprimi për rehabilitimin e sipërfaqeve të djegura* që nuk kanë mundësi të ripërtëriten në mënyrë natyrale (për shembull, sipërfaqet me pisha) por dhe mbjelljen e tyre me pemë të cilat kanë qënë autoktone.
- Marrjen e *masave paraprake për parandalimin e fenomeneve të zjarreve*, si: ndërgegjësimin e komunitetit, ndërtimin e brezave mbrojtës, vënien para përgjegjësisë të të gjithë kundërvajtësve që shkaktojnë zjarret, shtrirjen e një sistemi lajmërimi zjarri (rol të rëndësishëm luajnë barinjt e zonës, etj.)
- *Mbajtjen nën kontroll të sëmundjeve dhe të dëmtuesve*, ku shkalla e prekjës është më e madhe se kufijtë kritikë të lejueshëm. Rëndësi të veçantë duhet t'i kushtohet zonave me shtrirje të gjerë bimësie dhe ruajtjes së bimëve shumëvjeçare.

Mirëadministrimi i Pyjeve dhe Kullotave nga Bashkia Kuçovë, realizimi i reformës së decentralizimit të kompetencave në administrimin e pyjeve dhe kullotave publike dhe dixhitalizimi i hartave të fondit pyjor nën administrim mbeten pikënisjet drejt suksesit për përmirësimin e gjendjes aktuale të pyjeve.

4.5.2 Peizazhi

Lisi, ose dushku siç quhet në disa treva shqiptare, ka qënë një pemë shumë e përhapur që formonte formacione të mëdhej pyjorë, ashtu si dhe sot. Për banorët Prehistorikë kjo pemë në jetën e përditëshme të tyre përbënte gjithçka, ishte vetë jeta e tyre (Sipas J. Diamond, 2002)

o Peizazhi dhe tipologjitë përkatëse

Peizazhi është gjithçka që duket në territor mbi sipërfaqen e tokës dhe mund të studiohet në drejtimin estetik dhe dejtimin funksional që lidhet me shërbimet e ekosistemit. Të dyja këto drejtime janë të lidhura ngushtë me njëra-tjerën dhe në fakt, aspekti funksional ndikon atë estetik. Në territorin e Bashkisë Kuçovë peizazhi ndahet

në pesë fasha (tipologji) kryesore: *urbane, industriale, rurale, natyrore* dhe *ujore* (Figura 62).

Figura 62. Harta e tipologjive të Peizazhit (Fashat)

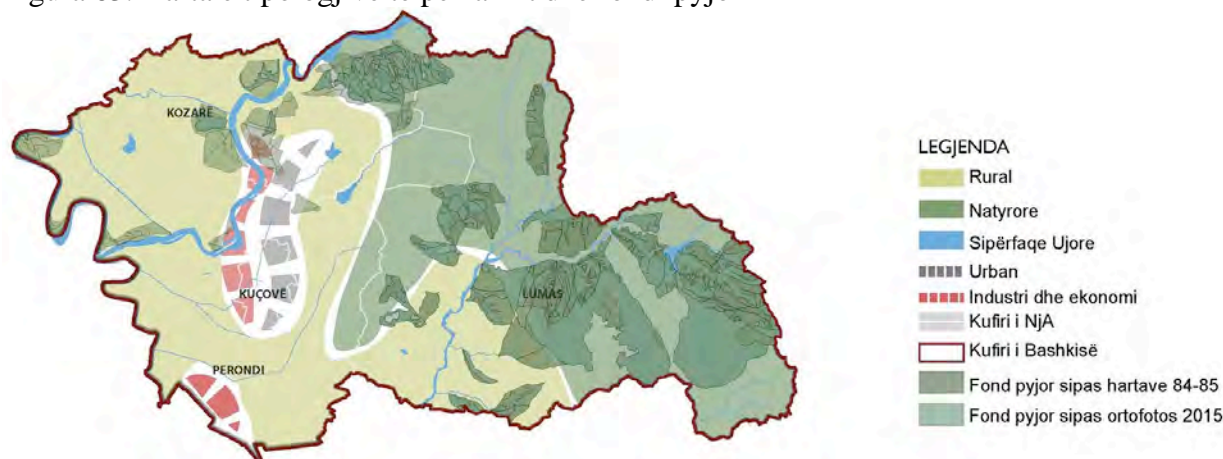

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016.

Krijimi i fashave peizazhistike në territorin e Bashkisë lidhet ngushtë me formacionet territoriale, hidrogeologjinë dhe hidrografinë, si dhe pjerrësitë e terrenit. Pjesa verilindore-lindore dhe lindore-juglindore e territorit karakterizohet nga shkëmbinj pa porozitet të mjaftueshëm ndërkokrrizor, ku pjerrësia varion nga 42% në 100%. Pjerrësia 0%-42% i përket zonës veriperëndimore-jugperëndimore ku shtrihen edhe akuiferet me porozitet ndërkokrrizor dhe poro-çarje të cilët, në një farë mënyre, kanë orientuar edhe zhvillimin urban dhe bujqësor, për shkak të afërsisë me burimet ujore.

Megjithëse këta komponentë kanë tipologji të ndryshme nga njeri-tjetri dhe gjenden në zona të ndryshme të territorit, porë në shkallë peizazhi ata përbëjnë një të vetëm, duke ofruar shumëllojshmëri peizazhistike brenda kufirit bashkiak.

Figura 63. Harta e tipologjive të peizazhit dhe fondi pyjor

Burimi: Drejtoria Rajonale e Shërbimit Pyjor Berat/Kuçovë, Përpunoi Co-PLAN, 2016.

Në këtë larmishmëri peizazhistike dallohet *fasha rurale* (figura 63), e cila karakterizohet nga toka bujqësore, toka të hapura të pozicionuara në mënyrë “informale”, grupime pemësh/shkurresh, pemë të mbjella në rresht (vijë tampon) të

cilat herë duken të mbjella nga njeriu e herë vetvetiu nga natyra, trupa ujorë (lumenj, kanale, rezervuare, etj.) dhe *fasha natyrore*, e cila është edhe fasha më e ndërlikuar në matricën peizazhistike. Kjo fashë karakterizohet nga sipërfaqe pyjore, fusha të hapura, korridore të gjelbëra apo ujore, zona tampon, zona ripariane, zemra e habitatit, ngastra, si dhe mozaikë. Po në këtë fashë përfshihet edhe sipërfaqja më e madhe e fondit pyjor dhe zonat e mbrojtura natyrore brenda territorit të Bashkisë Kuçovë.

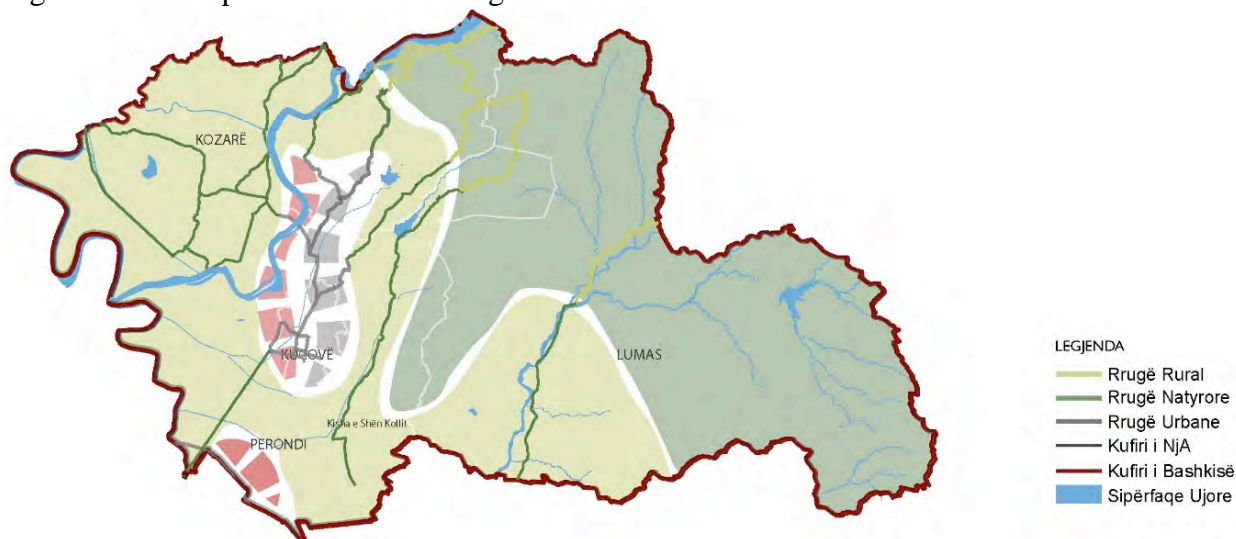
Ndonëse një fashë komplekse dhe me diversitet të larmishëm biologjik, për shkak të zhvillimit njerëzor në tërësi dhe bujqësor në veçanti, fasha natyrore shfaqet e fragmentuar në tërësinë e vet.

Tipologji tjetër peizazh-krijuese në Bashkinë Kuçovë është *fasha/njolla urbane* ku peizazhi shpaloset në zona banimi dhe shërbimesh me një karakter *formal*. Këtu, peizazhi karakterizohet nga pemë të mbjella afër njëra-tjetrës përgjatë akseve rrugore, pemë apo grupime pemësh zbukuruese, parqe si dhe zona tampon.

Peizazhi industrial shfaqet i pandashëm nga fasha urbane, me përjashtim të pjesës jugperëndimore të territorit, specifikisht në Njësinë Administrative Perondi. Edhe ky peizazh ka karakter *formal*, ndonëse bimësia është më e rallë. Po ashtu, në krasitjen e paraqitjen e tyre i përkushtohet rëndësi zbukurimit, më tepër se sa funksionit dhe shërbimit mjedisor. Si në rastin e pemëve në peizazhin urban, edhe këtu ato preferohen të jenë vendase dhe me kurorë të gjerë për të hijëzuar hapësira parkimi, apo publike.

Fasha e fundit është ajo e *sipërfaqeve ujore*, e cila karakterizohet nga të gjithë trupat ujorë sipërfaqësorë, duke përfshirë lumenjtë, rezervuaret, kanalet vaditëse, shatërvanet dhe zonat ujëmbajtëse sezonale. Peizazhi ujor mbizotërohet nga lumenjtë Devoll në perëndim-qendër dhe Lapardha në lindje të territorit.

Figura 64. Harta peizazhistike dhe rrugët

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016.

Ndonëse pjesë kryesore dhe e pandashme e peizazhit urban, *rrugët* ashtu si edhe sipërfaqet ujore, shtrihen në mbarë territorin e Bashkisë, duke krijuar “çarje” të tipologjive peizazhistike. Nga ana tjetër, ato krijojnë edhe lidhje fizike e pamore mes tipologjive peizazhistike. Këto rrugë u përkasin kategorive të ndryshme nga

madhësia, po ashtu edhe funksioni, por elementi i përbashkët dhe i pa ndryshuar mbetet peizazhi. Në hartën e peizazhit (figura 64), rrugët shfaqen si “kanale” lidhëse pa trashësi të përcaktuar, apo kategorizim funksional. Pra, në vend të funksionit e lidhjes që ato krijojnë mes zonave, në analizën peizazhistike, ato karakterizohen vetëm nëpërmjet imazhit që secila përcjell në fashën peizazhistike ku kalon.

o Elementet përbërëse të peizazhit

Elementët e peizazhit natyror: Identifikimi i elementeve peizazhistike në fashën natyrore të territorit të Bashkisë Kuçovë, ku pjesë e pandashme janë edhe sipërfaqet e Fondit Pyjor dhe të Zonave të Mbrojtura Natyrore, merr rëndësi të veçantë, pasi identifikimi dhe leximi i këtyre elementeve ndikon drejtpërdrejt në të kuptuarin e biodiversitetit lokal, potencialin e ekoturizmit si dhe gjendjen e fondit pyjor, përfshirë mbrojtjen e tij e të fashës natyrore në tërësi nga rreziqet natyrore dhe njerëzore. Elemente të peizazhit natyror që gjenden në territorin e Bashkisë Kuçovë, si **zonat ripariane, korridoret, kopshtet ujëmbajtëse** etj., luajnë një rol të rëndësishëm edhe në krijimin e mikroklimës në zonat ku ato shtrihen. Zonat ripariane, të cilat natyrshëm shtrihen përgjatë trupave ujore si lumenj, përrenj, kanale dhe rezervuare parandalojnë erozionin ujor, krijojnë strehë dhe ofrojnë ushqim për gjallesat e ndryshme ujore e tokësore që frekuentojnë këtë mjedis, krijojnë mikroklimë të vetën, ofrojnë habitatin e nevojshëm për mbarështimin e këtyre specieve dhe mbrojnë burimet ujore nga derdhja e nutrientëve (ushqyesve me tepicë), që rezultojnë nga përdorimi i plehrave kimike dhe pesticideve në tokë bujqësore.

Figura 65. Zonë ripariane e kultivuar për bujqësi: Rezervuari i Kozarës.

Burimi: Google Imagery, 2016

Rripat e gjelbër, korridoret dhe korridoret lidhës¹⁷⁷ marrin një rol po aq të rëndësishëm sa edhe zonat ripariane, pasi ato luajnë rolin e venave në peizazh duke lidhur parcelat, ngastrat, sipërfaqet ujore, apo matricat peizazhistike me njëra-tjetrën. Ato ofrojnë edhe **vendkalime** për specie të ndryshme, mbrojnë biodiversitetin lokal si dhe krijojnë **barrierë** natyrore për erën. Në territorin e Bashkisë Kuçovë rripat e gjelbër, parcelat e lidhura dhe ato të ndara mbizotërojnë në peizazhin natyror. Ato ndahen në dy kategori; **natyrore** dhe ato **të mbjella** nga fermerët me bimë si robiNjA (Robinia Pseudoacacia), rrap (Platanus), shelgë (Salix) dhe plepi i bardhë (Populus Alba), të cilët në pjesën më të madhe shtrihen përgjatë tokave bujqësore si elemente

ndarës pronësie por edhe si pasojë e kushteve të krijuara për rritjen dhe zhvillimin natyror të këtyre bimëve në këto rripa të gjelbër dhe korridore.

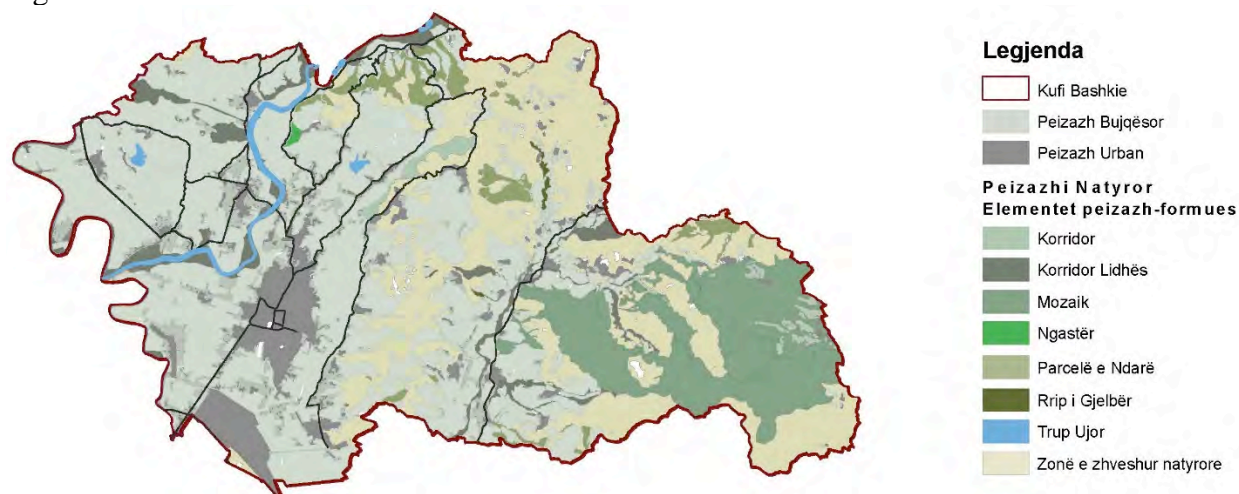
Figura 66. Rrip i gjelbër me bimësi të ulët përgjatë një kanali vaditës.

Burimi: Google Imagery, 2016

Korridorët, krahas rëndësisë peizazhistike që mbratin, karakterizohen nga shërbime të shumta ekologjike në përgjithësi të përherëshme si strehimi, ushqimi e vendet e riprodhimit për jetën e egër, por edhe ato të përkohëshme si vendkalimet dhe ushqimi sezonal, ndërsa korridoret lidhës të cilët janë në shkallë më të vogël ofrojnë shërbime ekologjike të përkohëshme ku shërbimi kryesor mbetet kalimi i jetës së egër nga një pikë në tjetrën. Korridoret (të mëdhenj dhe të vegjël, lidhës) shfaqen të copëzuar herë-herë në formë parcele apo ngastre.

Figura 67. Harta e Elementeve Peizazhistike

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016.

Elementët e Peizazhit Urban dhe Industrial: karakterizohet nga pemë të mbjella afër njëra-tjetrës përgjatë akseve rrugore ku llojet e tyre shfaqen të ndryshueshme sipas rrugës. Zgavrat ku këto pemë qëndrojnë gjithashtu të ndryshueshme nga një rrugë në tjetrën, disa janë me bordura të ngritura e disa pa bordura. Ndërkohë, pjesa më e madhe e përmasave të zgavrave të pemëve janë relativisht të vogla në raport me pemën. Grupime pemësh dekoruese apo në formë “ishulli” gjenden vetëm brenda hapësirave park apo lulishte dhe qëllimi është estetik e jo sipas funksionit dhe

shërbimit mjedisor pasi “katet” e ndryshme të bimësisë mungojnë. Elementet urbane dhe industriale të forta/mbizotëruese apo edhe të padëshiruara shfaqen herë-herë në zona të ndryshme të qytetit. Zona tampon apo brezat e gjelbër pengues të erës dhe imazheve urbane apo industriale të padëshiruara ndodh në mënyrë spontane e të paplanifikuar. Pjesa më e madhe e sipërfaqeve parkim shfaqet e ekspozuar ndaj diellit pasi bimë gjethore për hijëzimin e këtyre hapësirave mungojnë. Gardhet e muret ndarës të pronave në disa zona janë mbi 2 metra të lartë dhe estetikisht “ngushtojnë” hapësirën e përbashkët si dhe ndjesia që ngjallin është ajo e mungesës së sigurisë.

Elementët e peizazhit ujor në tërësi dhe në veçanti ai lumor shfaqet i “fshehur” nga peizazhi urban. Bimësia “ripariane” mungon në pjesën më të madhe ndërkohë në pjesën tjetër përbëhet nga bimë të llojit bar dhe shkurre të ulëta. Ndërkohë, kur trupi ujor përshkon fashën rurale dhe natyrore sërish humb një pjesë të konsiderueshme të zonës së tij ripariane si pasojë e tjetërsimit në tokë bujqësore dhe fenomenit gjeologjik të përshpejtuar si pasojë e prerjes së bimësisë në këto zona. Pra peizazhi ujor shfaqet si lidhës mes peizazhit rural dhe atij natyror.

o Rreziku ndaj elementëve peizazhistik

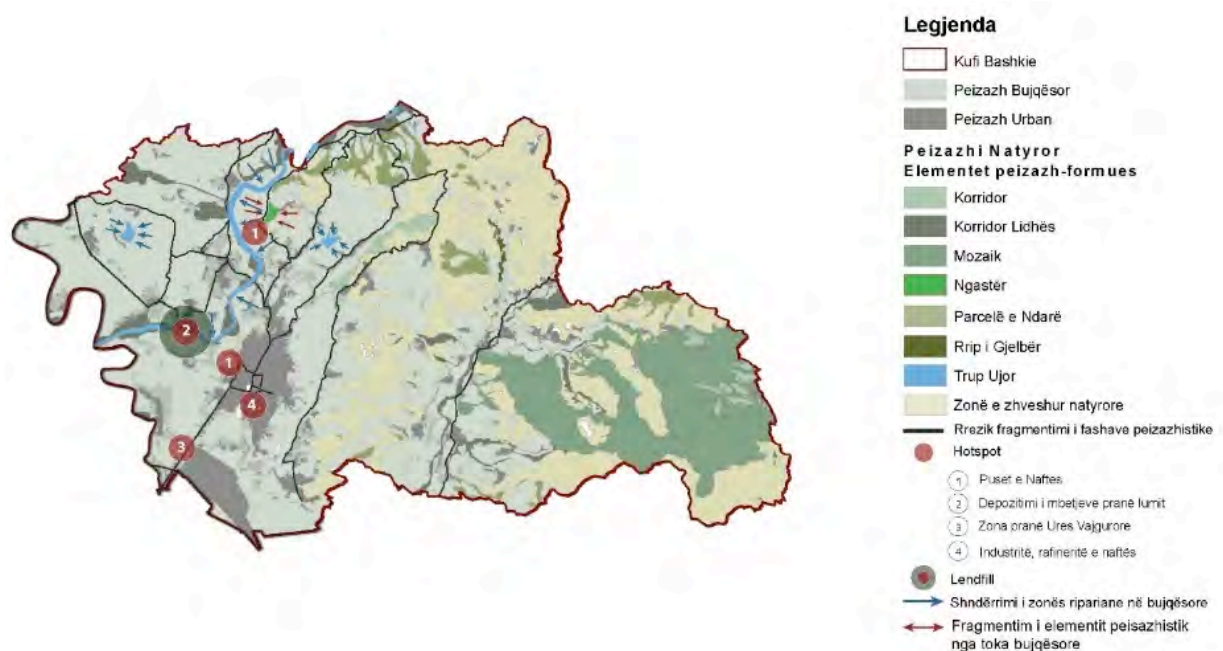
Peizazhi në territorin e Bashkisë Kuçovë paraqitet i ndryshëm, në varësi të territorit dhe zonave ku mbizotëron aktiviteti njerëzor. Problematikat kryesore që has peizazhi në territorin e bashkisë kanë të bëjnë kryesisht me fragmentimin/copëzimin e peizazhit natyror, dhe mos-futjen e elementëve të peizazhit natyror në zonat urbane dhe në zonat me aktivitet industrial. Krahas problemeve në shkallë të madhe, vlen për t’u theksuar prania e problemeve me peizazhin urban e atë industrial, të cilët deri më tani nuk kanë gjetur një rrugë të përbashkët ndërthurjeje me atë natyror. Në qytet mbetet problem krijimi i një peizazhi të mirëfilltë urban, duke përfshirë të gjithë elementët e gjelbërimit, arkitektonikës, kopshteve, monumenteve kulturor dhe historike, të cilët së bashku do të krijojnë një peizazh të ndërthurur dhe të pëlqyeshëm për qytetarët. Shpesh, praktikatat e mira të peizazhit nuk ndiqen, apo përcaktohen si detyësore. Këto praktika janë spontane, ku zonat urbane dhe industriale kanë përdorur elementë të peizazhit në mënyrë rastësore, apo duke patur një orientim të lehtë mbi çështjen e dizajnit të peizazhit. Kryesisht, rrugët dhe sheshet kanë qënë pjesë e futjes së dizajnit të peizazhit, me mbjellje pemësh në formë lineare, duke ndjekur linjA strikte, në rastet më të shpeshta, duke ndjekur konturet e infrastrukturës. Kjo është një mënyrë sigurisht jo universale në rregullimin dhe krijimin e peizazhit apo përdorimit të elementëve të tij në funksion të dekorit urban e më gjerë. Studimi i peizazhit në tërësi dhe elementëve të tij kërkon studime të thelluara duke analizuar të gjithë përbërësit e tij (planifikimi, arkitektuonika, historia, kultura, kultura bujqësore, natyra, bimësia lokale, e deri tek përbërësit më elementar si ndryshimi i ngjyrës së pemëve përgjatë sitinëve të vitit) dhe gjetjen e rrugëve të përbashkëta për ndërthurjen e pikave që mund të ndërthuren me njera-tjetrën për të krijuar një peizazh të pëlqyeshëm dhe funksional. Ndër rreziqet kryesore ndaj elementëve peizazhistike në territorin e Bashkisë Kuçovë përmendim:

- Zhvillimi dhe zgjerimi i tokave bujqësore në tërësi të territorit dhe sidomos përgjatë trupave ujorë ka ngushtuar, copëzuar dhe zhveshur në mënyrë të theksuar zonat ripariane nga bimësia si në burime *Lentike* (liqenet dhe pellgjet) dhe *Lotike* (afër ujërave rrjedhëse, si lumenjtë dhe përrenjtë). Lumi Devoll shfaq dukshëm këtë fenomen. Nga 12.5km gjatësi që ka lumi përgjatë shtrirjes së tij në territorin e Bashkisë Kuçovë (Fshat Frashër - Arrëz), vetëm 2.34km janë zonë ripariane e cila ka mbetur e patjetërsuar në tokë/aktivitet bujqësor apo tjetërsuar si pasojë e urbanizimit. Bimësia lokale në to

karakterizohet me bimësi si kallami, robiNjA (Robinia Pseudoacacia), rrapi (Latanus), shelgu (Salix), plepi i bardhë (Populus Alba) dhe shkurrja autoktone. Në sipërfaqet ku ka mbijetuar zona ripariane, shtresat përbërëse të saj si ajo e sipërme, e mesme dhe e mbulimit të tendës, rrallë gjenden të pandikuara nga aktiviteti njerëzor. Herë ka humbje të shtresës së mbulimit të terrenit në zonën e sipërme të tokës, e cila kryen filtrimin e ndotësve dhe të sedimenteve të derdhjeve sipërfaqësore dhe herë të shtresës së mesme të tendës në zonën bregore ku gjenden shkurret e larta dhe pemët të cilat nëpërmjet rrënjëve stabilizojnë anët e përroit. Si pasojë, nga një anë aktiviteti bujqësor ka dëmtuar zonën ripariane e, nga ana tjetër, erozioni lumor ka përparuar në dëm të tokave bujqësore duke gërryer brigjet, marrë tokë, shkaktuar përmytje dhe shkarkuar sedimentet ujore mbi tokë.

- Përbërësit peizazh-formues si ai **urban, industrial, rural, natyror** dhe **ujor** të analizuar më sipër shfaqen në zona të ndryshme të territorit. Por, problematika mbetet e njëjtë si pasojë e ndërveprimit mes tyre. Në këtë kontekst vërehet një mospërputhje e elementëve peizazhistike në territorin e Bashkisë, duke mos u përdorur elementët peizazhistik në funksion të përpirësimit të tij.
- Fragmentimi i zonave natyrore ka cënuar peizazhin natyror, duke e cunguar dhe ndaluar vijushmërinë natyrore. Kjo shfaq probleme krahas fragmentimit të habitateve dhe fragmentit vizual.
- Zonat e ndotura (hot-spot) të cilat janë të pranishme në territorin e bashkisë luajnë një rol të rëndësishëm në përkeqësimin e cilësisë peizazhistike të territorit.

Figura 68. Harta e rrezikut ndaj elementeve peizazhistike.

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016.

Në hartën e rrezikut ndaj elementeve peizazhistike (figura 68) paraqiten të gjithë elementet e peizazhit të pranishme në territorin e Bashkisë Kuçovë. Gjithashtu, në të njëjtën hartë paraqiten edhe rreziqet ndaj peizazhit në territor. Në hatë shikohet qartë zvogëlimi i zonës natyrore dhe fragmentimi i saj nga zhvillimi urban, industrial e bujqësor. Një element tjetër i rëndësishëm në këtë hartë janë edhe vatrat e nxehta mjedisore të cilat kanë ndikim negativ në zhvillimin e peizharit.

o Përfundime dhe rekomandime

Territori i Bashkisë së Kuçovës rezulton të ketë një larmishmëri peizazhistike, natyrore, ubrane, rurale, ujore, etj., duke u përkthyer kjo në një potencial të pashfrytëzuar për zhvillimin e turizmit dhe guidave turistike. Larmishmëria e peizazhit është kushtëzuar nga territori dhe përdorimi i tokës. Kryesisht, në NJA Lumas mbizotëron peizazhi natyror, ndërsa në pjesën rreth qytetit të Kuçovës dhe NJA-së Perondi mbizotëron peizazhi me tipologji rurale e bujqësore. Qyteti i Kuçovës është zona kryesore që formon tipologjinë urbane dhe industriale të peizazhit.

Në territorin e Bashkisë mbetet problematik fragmentimi i peizazhit natyrorë, i cili është dëmtuar nga zhvillimi urban, industrial e kryesisht ai bujqësor. Zonat e ndotura, kryesisht nga aktiviteti industrial dhe nga mbetjet urbane ndikojnë në përkeqësimin e peizazhit dhe natyrës në përgjithësi. Ndërthurja e tipologjive të ndryshme të peizazhit në territor haset me vëshitrësi të mëdha, pasi gjatë zhvillimeve të ndryshme në territor nuk janë marrë parasysh elementët peizazhistikë dhe rëndësia e tyre. Kjo vazhdon të jetë një pengesë për përmirësimin e peizazhit.

Me qëllim përmirësimin e peizazhit dhe ndërthurjen e tipologjive të tij, duke përmirësuar aspektin pamor dhe ruajtur funksionalitetin, nevojitet të merren masa të cilat lidhen me: i) futjen e përbërësve natyrorë në brëndësi të zonave urbane dhe industriale, ii) mbjedhjen e pemëve të larta për të fshehur objektet industriale të padëshirueshme nga pikpamja vizuale/pamore, iii) ruajtjen dhe mbrojtjen e të gjithave tipologjive të peizazhit në territorin e Bashkisë, iv) krijimin e zonave ripariante dhe korridoreve përgjatë tokave bujqësore dhe v) gjatë hartimit dhe zbatimit të planeve sektoriale, rekomandohet futja e elementit peizazhistik.

4.5.3 Zonat e Mbrojtura

Zonat e mbrojtura përfaqësojnë territore tokësore, ujore, detare e bregdetare të caktuara për mbrojtjen e diversitetit biologjik, të pasurive natyrore dhe kulturore, bashkëshoqëruese të cilat manaxhohen në rrugë ligjore dhe nëpërmjet metodave shkencore bashkëkohore¹⁷⁸.

Zonat e mbrojtura natyrore dhe turistike në vendin tonë janë konsideruar si pjesë tokësore dhe ujore të mbrojtura për shkak të shumëllojshmërisë biologjike të pasurive natyrore dhe kulturore që ofrojnë. Këto zona mbrohen me ligj¹⁷⁹ dhe zënë rreth 16%¹⁸⁰ të territorit të vendit.

Një territor i caktuar duhet të plotësojë të paktën një nga këto kritere:¹⁸¹ i) të ketë diversitet të lartë të llojeve dhe/ose të habitateve, ii) të ketë dendësi të ulët të llojeve dhe/ose habitateve, iii) të ketë përfaqësueshmëri, iv) të ketë minimumin kritik të madhësisë së ekosistemit, v) të ketë natyralitet, trashëgimi dhe integritet, vi) të ketë vlera shkencore, vii) të karakterizohet nga prekmëria ekologjike/llojet e prekshme, viii) të karakterizohet nga papërsëritshmëria/llojet endemike, ix) të mos rrezikohet nga ndërhyrjet e veprimtarive njerëzore, dhe x) të ketë mundësi për ruajtjen e jetës së egër.

Në vendin tonë, zonat e mbrojtura ndahen në 6 kategori (Tabela 38) të cilat janë përshkruar më poshtë.

Tabela 38. Kategoritë e zonave të mbrojtura sipas karakteristikave.

Kategoria	Emërtimi	Karakteristikat
-----------	----------	-----------------

Kategoria I	Rezervë strikte natyrore/rezervat shkencor	Territore jo më të vogla se 50 ha, me vlera natyrore të veçanta, të formuara nga ekosisteme natyrore ose lehtësisht të ndryshueshme, që përfaqësojnë bioqendra dhe biokorridore me rëndësi kombëtare dhe rajonale, shpallen rezervë strikte natyrore.
Kategoria II	Park kombëtar	Territoret e gjera, zakonisht jo më të vogla se 1000 ha, unike për nga vlerat kombëtare dhe ndërkombëtare, një pjesë e madhe e të cilave janë ekosisteme natyrore, të ndikuara pak nga veprimtaria e njeriut, ku bimët, kafshët dhe mjedisi natyror, fizik janë të një rëndësie të veçantë shkencore dhe edukative, shpallen park kombëtar.
Kategoria III	Monument natyror	Monumenti Natyror përfaqëson një formacioni natyror (përfshirë edhe dru të veçantë), me sipërfaqe deri 50 ha, formacioni i veçantë gjeologjik dhe gjeomorfologjik, një depozitë minerale ose një habitat i një lloji të rrallë e të kërcënuar ose me rëndësi e vlerë të veçantë shkencore dhe estetike, shpallet monument natyror ¹⁸² .
Kategoria IV	Rezervat natyror i manaxhuar/Park Natyror	Territoret që përfaqësojnë bioqendra dhe biokorridore me rëndësi rajonale e vendore ose zonat me bimë, kafshë, minerale e gjetje paleontologjike, veçanërisht të mbrojtura ose zonat që përdoren për qëllime studimore, edukative dhe kulturore shpallen rezervat natyror i manaxhuar (zonë e manaxhimit të habitateve dhe llojeve).
Kategoria V	Rezervat natyror i manaxhuar/Peizazh i mbrojtur	Territoret më të mëdha se 1000 ha, me peizazh harmonik e të formuar mirë, me relief të zhvilluar karakteristik, me larmi ekosistemesh, detare ose tokësore, me monumente historike, shpallen peizazh i mbrojtur.
Kategoria VI	Zonë e mbrojtur e burimeve të manaxhuara /zonë e mbrojtur me përdorim të shumëfishtë	Zonat që përfshijnë territore të gjëra e relativisht, të izoluara dhe të pabanuara, ku hyhet me vështirësi ose rajone që janë ende pak të populluara dhe që mund të jenë nën presion të vazhdueshëm për t'u populluar dhe përdorur më gjerësisht dhe kthimi i tyre për përdorim intensiv është i paqartë ose i papërshtatshëm, shpallen zona të mbrojtura të burimeve të manaxhuara.

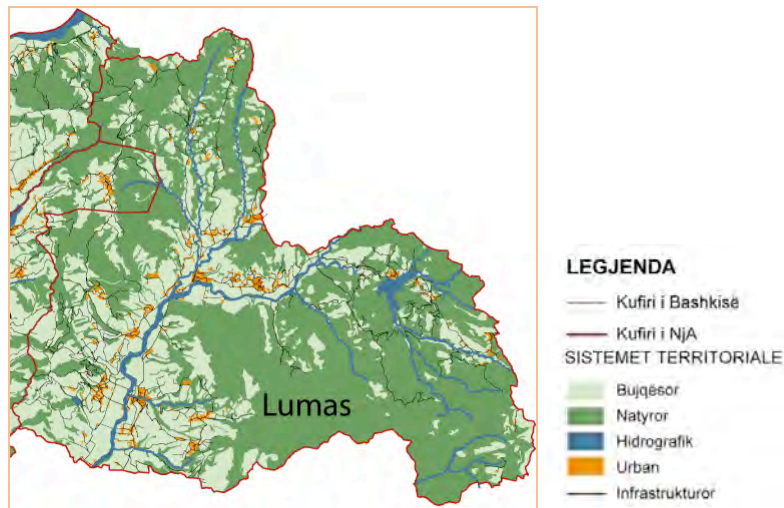
Burimi: Ligji Nr 8906/.2002 Për Zonat e Mbrojtura, i ndryshuar me Ligjin Nr.9868/2008

o Zonat e mbrojtura në Bashkinë Kuçovë:

Bashkia e Kuçovës nuk ka zona të mbrojtura të shpallura. Megjithatë, me Reformën e re Territoriale, Bashkisë i është shtuar territori i NjA-së Lumas në pjesën juglindore të Bashkisë së Kuçovës dhe ka një sipërfaqe prej 76.41km.²¹⁸³ Sipërfaqja pyjore zë rreth 3,273.81ha ndërsa ajo kullimore rreth 225,15ha.¹⁸⁴ Territori i NjA-së Lumas dallohet për një sipërfaqe të konsiderueshme natyrore të pasur me bimësi dhe botë shtazore të larmishme si dhe për zona me interes të veçantë turistik të panjohura për publikun deri më tani siç është Kanioni i Sinecit (Saraselit) (Figura 69).

Figura 69. NjA Lumas, Kuçovë

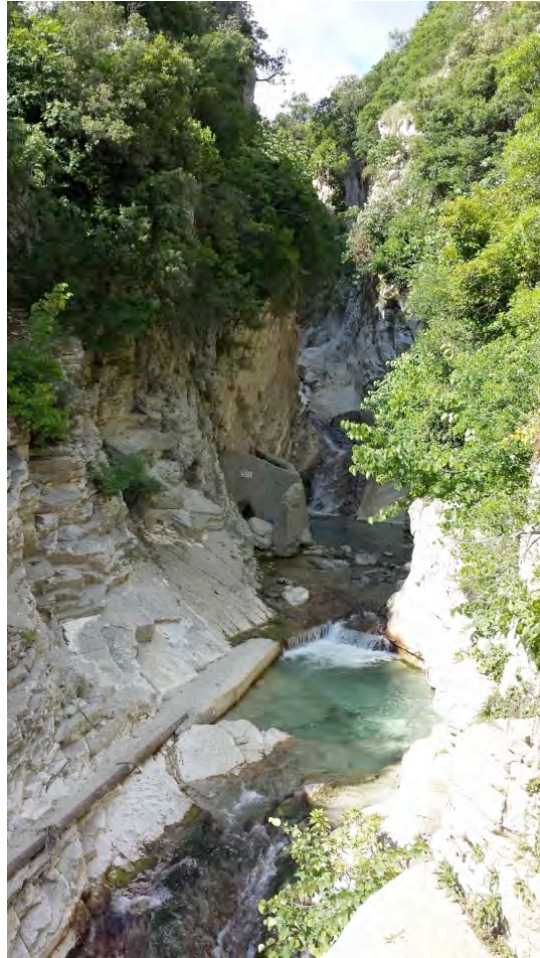
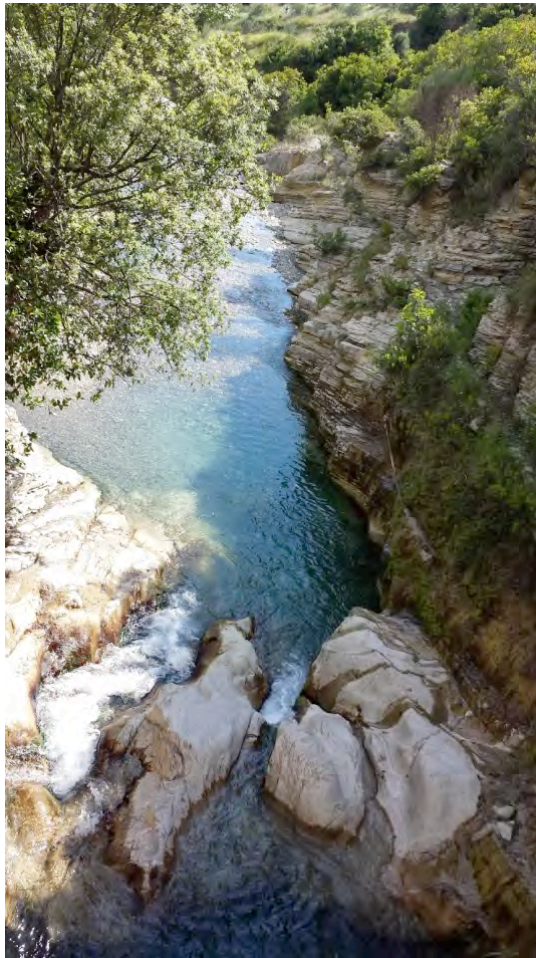
Burimi : Bashkia Kuçovë, Co-PLAN 2016

o Kanioni i Sinecit (Saraselit)

Në NjA-në Lumas dhe në Bashkinë Gramsh gjendet Kanioni i Sinecit (Saraselit) i cili është shpallur *monument natyre me Vendim nr. 676, date 20.12.2002*.¹⁸⁵ Sipas AKZM-së¹⁸⁶ ky kanion ndodhet pranë fshatit të Saraselit të komunës së Sultit, rrethi i Gramshit dhe është i gjatë rreth 1,5 km, rreth 300m i thellë dhe rreth 20-30m i gjerë.

Burimi i Sinecit gjendet në pjesën me karakter natyror të Bashkisë, në kufi me Bashkinë Gramsh dhe shquhet për një bukuri të rrallë natyrore. Burimi del me prurje të mëdha dhe rrjedh duke krijuar kanione të shumta. Burimi i Sinecit buron nga Akuiferi i Luzajt, akuifer karstik me përbërje gëlqerore me prurje rreth 50 l/sek¹⁸⁷. I shtrirë në një gjeologji të tillë, pranë këtij burimi gjejmë forma interesante natyrore si ujëvara të vogla apo dhe shpella të ndryshme siç është *Shpella e Xhixhilesë*, shumë pak e njohur për banorët dhe turistët. Peizazhi që ofrohet është i mahnitshëm. Gjarpërimet nëpër të cilin kalon ky burim ofrojnë një pamje piktoreske me gjelbërim me gjithfarë bimësh dhe drurësh, që nga ullinjtë, pemët frutore dhe deri tek bimët e ulëta të llojeve të ndryshme. Uji i pastër dhe i kthjellët rrjedh nëpër shkëmbinj karstikë duke krijuar forma të ndryshme bukurie natyrore si ujëvara të vogla, pellgje ku mund të notohet dhe kanione ku gjithësecili mund të ushtrojë sportin e kanoes/kajakut. Këto forma natyrore ofrojnë mundësinë e të shijuarit një pamje piktoreske në freskinë e një pylli drurësh, që përshkon brigjet e të dyja anëve të rrjedhës ujore. Sineci ofron mundësinë e shijimit të bukurive natyrore të rralla dhe me vlerë peizazhistike natyrore. Kanioni i Sinecit “ka vlera shkencore (gjeologjike, gjeomorfologjike, hidrologjike e biologjike), didaktike, kulturore, ekologjike dhe turistike”¹⁸⁸.

Figura 70. Burimi i Sinecit me shkëmbinj gëlqerorë pllakorë.

Burimi: Arkiva Co-PLAN, 2016

o Përfundime dhe rekomandime

Duke qënë se në Bashkinë e Kuçovës nuk ka zona ose objekte të tjera të mbrojtura përveç Kanionit të Sinecit, rekomandohet që vendburimi dhe kanionet e Sinecit të zgjerohen si sipërfaqe në zonën e Kuçovës dhe të krijohet një park natyror i përbashkët ndërmjet Bashkive Kuçovë dhe Gramsh ku të përfshihen vendburimi i Sinecit së bashku me shpellën e Xhixhilesë dhe zona të tjera piktoreske. Një gjë e tillë mundëson ruajtjen e këtij burimi dhe kanioneve të tij si dhe shfrytëzimin e tij si një pasuri kombëtare dhe vendore për zhvillimin e turizmit.

4.5.4 Biodiversiteti

o Biodiversiteti në Shqipëri

Sipas Ligjit nr. 9587/2006 “Për Mbrojtjen e Biodiversitet”, me biodiversitet ose larmi biologjike nënkuptojmë shumëllojshmërinë e organizmave të gjallë të të gjitha llojeve, duke përfshirë, ndër të tjera, ekosistemet tokësore, detare dhe ekosistemet e tjera ujore, si dhe komplekset ekologjike, ku ato bëjnë pjesë¹⁸⁹. Ky term përfshin shumëllojshmërinë brenda dhe ndërmjet llojeve dhe shumëllojshmërinë e ekosistemeve.

Shqipëria është një vend i vogël. Megjithatë, ajo dallohet për larmi të peizazheve dhe larmi biologjike¹⁹⁰, duke u radhitur në vendet e Europës që shquhen për biodiversitet të lartë. Pjesa e Ultësirës Perëndimore është më e rëndësishme nga pikëpamja e

biodiversitetit dhe larmishmërisë së tij, e cila shtrihet përgjatë zonës bregdetare nga qyteti i Vlorës në jug e deri tek liqeni i Shkodrës në veri. Përveç faktit që kjo është një zonë bregdetare, Ultësira përshkohet nga lumenjtë kryesorë të vendit të cilët rrjedhin nga lindja në perëndim. Vija bregdetare arrin gjatësinë 476km.¹⁹¹ Zona veriore e vendit ka një reliev malor, ku karakterizohet nga diveritet i formacioneve shkëmborë që nga koha e Paleozoikut. Klima në Shqipëri përbëhet nga katër zona klimatike dhe 13 nënzona, të cilat ndikojnë drejtpërsëdrejti në biodiversitetin e pasur që ka vendi.¹⁹²

Shqipëria ka një shumëllojshmëri të ekosistemeve dhe habitateve. Në teritorin e vendit gjenden ekosistemet detare, zonat bregdetare, lumenjtë, liqenet, shkurret me gjelbërim të përhershëm apo gjetherënëse, pyje halore dhe fletore, kullota alpine dhe subalpine, si dhe ekosistemet e larta malore. Larmia e ekosistemeve dhe habitateve në Shqipëri mundëson një larmi të lartë të llojeve të kafshëve dhe të bimëve që rriten në to. Në Shqipëri gjenden rreth **7,233 taksonë bimore**¹⁹³ (bashkë me fiernat, likenet, kërpudhat, myshqet dhe algat) dhe **5,438 lloje kafshësh**¹⁹⁴ (përfshirë shpendë gjitarët, zvarranikët, insektet, peshqit, etj.). Bimët me lule dhe algat mikroskopike janë grupi përfaqësues më i larmishëm dhe i pasur i llojeve të rradha, relike dhe endemike. Kjo për shkak të elementeve floristike të rajoneve.

Pyjet zënë rreth 33% të territorit, ose 1,041,000 ha, ndërsa *kullotat* zënë rreth 15% të sipërfaqes së territorit (400,000 ha). Pyjet dhe kullotat kanë një larmi të llojeve dhe komuniteteve shtazore dhe atyre bimore.¹⁹⁵ Pyjet e larta strehojnë kryesisht gjitarët e mëdhenj si ujku, rrëqebulli, ariu, dhia e egër, si dhe shpendë të ndryshëm të cilët janë të lidhur me jetesën në pyjet e virgjëra. *Liqenet* e mëdha të vendit dhe lagunat bregdetare janë vendbanimet më të rëndësishme për shpendët, veçanërisht për dimërimin e atyre migratorë. Në këto hapësira, prej vitesh numërohen rreth 70 lloje shpendësh uji, të cilët përbëjnë një popullsi që arrin deri në 180,000 individë gjatë dimrit.¹⁹⁶ Shqipëria është edhe një kryqëzim i rrugëve të rëndësishme për shpendët migratorë dhe insektet.¹⁹⁷

o Speciet e rrezikuara në Shqipëri

Në territorin e vendit gjenden rreth *91 lloje të kërcënuara specimesh në nivel global*. Në këtë listë përfshihen pelikani kaçurrel (*Crispus crispus*), breshka shqiptare e ujit (*Pelophylax shqipericus*) dhe blini (*Acipenser sturio*), për të cilat Shqipëria është një vend i rëndësishëm.¹⁹⁸ Sipas IUCN,¹⁹⁹ 109 lloje kafshësh të grupeve të ndryshme taksonomike janë konsideruar si të kërcënuara. Lista e llojeve të bimëve të kërcënuara në vendin tonë e kalon atë të kafshëve, duke arritur shifrën 319 nga të cilat 76 janë të kërcënuara në formë kritike, 123 lloje konsiderohen në rrezik, dhe 120 lloje të përkeqësuar (Tabela 39).

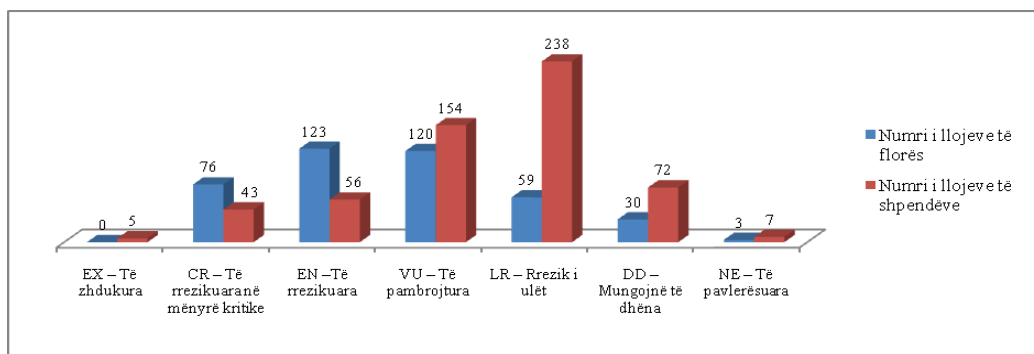
Tabela 39. Numri i llojeve të florës dhe shpendëve të rrezikuar në Shqipëri.

Kategoritë IUCN	Numri i llojeve të florës	Numri i llojeve të shpendëve
EX – Të zhdukura	0	5
CR – Të rrezikuara në mënyrë kritike	76	43
EN – Të rrezikuara	123	56
VU – Të pambrojtura	120	154
LR – Rrezik i ulët	59	238
DD – Mungojnë të dhëna	30	72
NE – Të pavlerësuar	3	7

Burimi: Dokumenti i Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit, 2016²⁰⁰.

Figura 71. Numri i llojeve të florës dhe shpendëve të rrezikuar në shkallë vendi.

Burimi: Dokumenti i Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit, 2016²⁰¹. Punoi: Co-PLAN

Lista e Kuqe e faunës dhe florës së egër është miratuar në dhjetor 2013, me Urdhër të Ministrit Nr. 1280, datë 20.11.2013. Llojet e mbrojtura të florës janë 402 nga 361 që ishin në Listën e Kuqe paraprake të vitit 2007. Llojet e mbrojtura të faunës janë 575, i njëjti numër me listën e vitit 2007.

o Biodiversteti në Bashkinë Kuçovë

Bashkia e Kuçovës ka një sipërfaqe prej 160km², prej të cilës 58.84km² është sipërfaqe natyrore (rreth 36.5% e territorit). Bashkia e Kuçovës ka një relief përgjithësisht fushor në pjesën perëndimore dhe kodrinore në NjA-në Lumas. Shumëllojshmëria në florë dhe në faunë në këtë Bashki është e përqëndruar më tepër rreth zonave pyjore të NjA-së Lumas, Kozarë dhe Perondi. Fatmirësisht, NjA-të Lumas dhe Kozarë kanë plane manaxhimi për fondin pyjor ndërsa NjA-ja Perondi nuk e ka një plan të tillë.

o Flora në Bashkinë Kuçovë

Shumëllojshmëria e bimëve në Bashkinë e Kuçovës është lokalizuar në zonat pyjore të NjA-ve të Lumasit, Kozarës dhe Perondis. Për Bashkinë e Kuçovës nuk njihet numri total i llojeve të specieve të florës sepse mungojnë studimet specifike për njohjen e saj. Megjithatë, në bashki ka bimë të larta të cilat përfaqësohen nga pisha mesdhetare, dushqet, pemët frutore, ullishtet, vreshtat dhe foragjerët. Brezi i mesëm i bimëve karakterizohet nga shkurret e ndryshme të cilat qëndrojnë të gjelbërta gjatë gjithë vitit siç janë shkurrja dhe shkoza e përzier dhe mareja. Në këto sipërfaqe natyrore gjejnë përhapje edhe bimët mjekësore dhe bimë të ndryshme të cilat listohen si të rrezikuara në Librin e Kuq të Florës Shqiptare. Edhe numri i specieve të rrezikuara në territorin e bashkisë dhe habitatet e tyre nuk njihet me saktësi për arsyet e përmendura më sipër. Megjithatë, njihet në një farë mënyre, numri i specieve të faunës që janë në rrezik zhdukjeje (Libri i Kuq i Florës Shqiptare, 2007) i cili shkon në 13. Të tilla mund të përmendim: gjunjëzën (*Ephedra Distachia*), dëllenjën e kuqe (*Ephedra Distachia*), zambakun e detit (*Panctratium Maritimum*), etj. (Tabela 40).

Tabela 40. Tregues të përgjithshëm të florës dhe faunës në Shqipëri e në Bashkinë Kuçovë

Flora dhe Fauna e Rrezikuar në Shqipëri dhe në Bashkinë Kuçovë				
Kategoritë Taksonomike	Nr. total i specieve në vend	Nr. i specieve të rrezikuara në vend	Nr. i specieve të Rrezikuara B. Kuçovë	% e specieve të Rrezikuara B. Kuçovë
Kërpudha	800	16	0	0
Bimësi	3,228	363	6	1.6

Insekte	680	108	5	4.6
Peshq	311	61	0	0
Amfib	15	15	1	6.6
Zvarranikë	37	37	4	10.8
Shpend	330	120	10	8.33
Gjitarë	91	46	2	4.3
Totali	5,492	766	28	3.65

Burimi: Libri i Kuq i Florës dhe Faunës Shqiptare

Shkaqet kryesore që kanë rrezikuar rritjen e numrit të specieve të bimësisë në zhdukje janë grumbullimi pa kriter i bimëve të ndryshme për tregëti si bimë mjekësore, veprimtaria e njerëzve në zonat ku përhapen speciet e bimësisë, shfrytëzimi pa kriter i specieve të ndryshme floristike, përhapja e rrallë dhe e kufizuar e specieve të ndryshme, përdorimi i metodave të gabuara për grumbullim (me shkëlqje, duke dëmtuar rrënjët), kullotja intensive, ndjeshmëria e lartë ndaj ndryshimit të klimës dhe dëmtimi i habitatit ku është vendosur kjo bimësi.

o Fauna në Bashkinë Kuçovë

Sa i përket faunës në zonën e Bashkisë Kuçovë, sikurse dhe rasti i florës, nuk njihet numri total i specieve që jetojnë në territorin e kësaj Bashkie. Pavarsisht kësaj, aty gjenden një shumëllojshmëri kafshësh, shpendësh dhe zvarranikësh. Zonat pyjore të NjA-ve bëhen strehë për kafshët si: dhia e egër (*Rupicapra Rupicapra*), baldosa (*Meles Meles*), urithi, çakalli, nusja e lalës, dhelpra, si dhe disa lloje zvarranikësh si gjarpri etj. Në Bashkinë Kuçovë gjejmë edhe lloje të ndryshme zvarranikësh por dhe shumëllojshmëri shpendësh shtegtarë ose jo shtegtarë si thëllëza dhe sorra. Edhe pse nuk njihet me saktësi numri i specieve në zhdukje, nga Libri i Kuq i Faunës Shqiptare (Tiranë, Nëntor 2006) është vënë re se numri i tyre arrin në 22 specie. Llojet e specieve në zhdukje janë të ndryshme, por ndër ta dallohen lloje të rralla specimesh të faunës shqiptare si kërmilli i shkurreve (*Helix Lucorum*), flatërbluja njollëzezë (*Pseudophilotes Vicrama*), bullari (*Ophisaurus Apodus*), bolla me 4 vija (*Elaphe Quatrolineata*) etj.

Shkaqet kryesore që kanë rrezikuar rritjen e numrit të specieve të faunës në zhdukje janë grumbullimi pa kriter për tregëtim, koleksionimi dhe balsamosja, prishja dhe ndotja e habitatit të specieve të caktuara, gjuetia e jashtëligjshme, shqetësimet në vendet e folezimit gjatë periudhës së riprodhimit dhe pakësimi i ushqimit.

o Ndërhyrjet e njeriut me ndikim në biodiversitet:

Disa nga ndërhyrjet kryesore të njeriut që ndikojnë drejtpërdrejtë në biodiversitet janë renditur më poshtë:

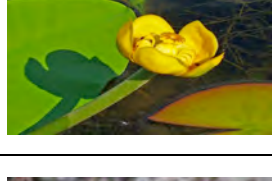

- *Mospatja e një plani menaxhimi/veprimi për mbrojtjen e zonave natyrore në Bashkinë Kuçovë.*
- *Industria e naftës:* Industria e naftës është një ndër ndotësit kryesorë të ujit e ajrit në Bashki.
- *Zhvillimi i bujqësisë së shkallës:* Zhvillimi i bujqësisë, ka qenë kërcënimi kryesor ndaj biodiversitetit gjatë sistemit të shkuar (periudha e regjimit komunist), hapja e tokave të reja bujqësore, shpyllëzimi për këtë qëllim dhe përdorimi i kimikateve bujqësore. Aktualisht, ky mbetet një problem i trashëguar edhe pse disa nga tokat

bujqësore të përfuara nga tarracimet masive të viteve 1980-90 të cilat nuk u përdorën më për funksione bujqësore po i rikthehen në gjendjen e mëparshme natyrore. Sot, bujqësia ndikon ndjeshëm në biodiversitet, kryesisht nëpërmjet përdorimit të pesticideve dhe plehrave kimike në mënyrë të pakontrolluar, duke u kthyer në sektor ndotës, kryesisht për rrjedhat ujore.

- *Urbanizimi*: Kërkesa gjithnjë e në rritje për zona banimi, ku në dy dekadat e fundit kjo kërkesë është reflektuar në shtimin e zonave urbane informale dhe në shpërhapje duke zënë sipërfaqe të zonave natyrore e bujqësore. Shndërrimi i sipërfaqeve natyrore në urbane ka çuar në uljen e numrit të specieve taksonomike.
- *Fragmentimi i habitateve* nga ndërtimi i infrastrukturës rrugore apo i veprave të ndryshme ka çuar në fragmentimin e habitateve ose ndërprerjen e vazhdueshmërisë së zonave natyrore i cili vjen si rrjedhojë e ndërtimit të infrastrukturës në toka bujqësore e natyrore pa marrë parasysh parimet e mbrojtjes së mjedisit. Fragmentimi në vetvete sjell zvogëlimin e sipërfaqes së habitatit të florës e faunës dhe izolimin e tyre në njësi të vogla habitatit duke penguar lëvizjen e lirë të kafshëve të ndryshme.
- *Gjuetia e jashtëligjshme* ka pasur një ndikim të ndjeshëm në biodiversitet, gjë që ndihet edhe sot, pas dy viteve të ndalimit të saj (moratoriumi i gjuetisë). Për fat të mirë, moratoriumi është zgjatur edhe për 5 vite të tjera.
- *Shpyllëzimi* ka qënë dhe mbetet një problem kryesor i prishjes së habitateve. Në dy dekadat e shkuara, krahas prerjeve për lëndë drusore dhe djegëse, shpyllëzimeve masive kanë ndodhur edhe me qëllim shndërrimin e tokave pyjore në toka bujqësore. Kjo ka bërë të mundur uljen e numrit të specieve në këto zona. Aktualisht, qeveria shqiptare ka vendosur një moratorium 10-vjeçar me qëllim ripërtëritjen e fondit pyjor në vend.
- *Kullotja e bagëtisë*, në përgjithësi ka një ndikim negativ në zhvillimin e bimësisë, kryesisht në bimët dhe shkurret e ulta të cilat shërbejnë si ushqim për bagëtinë. Në territorin e Kuçovës nuk ka një studim të mirëfilltë mbi kapacitetin mbajtës të kullotave. Si rrjedhojë, nuk dihet ndikimi i kullotjes në këtë zonë.
- *Mbledhja e bimëve mjekësore* është një tjetër aspekt i rëndësishëm që ka çuar në zvogëlimin e numrit të specieve të veçanta në zonë. Kjo sepse mbledhja bëhet pa kriter dhe kryesisht me shkulje (duke i shkullur me rrënjë) të këtyre bimëve.
- *Gjuetia pa kriter e kafshëve* duke mos lejuar zbatimin e moratoriumit për gjuetinë.

Tabela 41. Speciet floristike të rrezikuara në Bashkinë Kuçovë.

Nr.	Emërtimi në Latinisht	Emërtimi në Shqip	Rreziku	Foto
1	Ephedra Distachia	Gjunjz	Aktiviteti njerëzor	
2	Hypericum Perforatum	Lulebasani	Mbukullotja, bujqësia	

3	Juniperus Oxycedrus	DëlliNjA e kuqe	Shfrytëzimi pa kriter	
4	Panctratium Maritimum	Zambaku i detit	Veprimtaria njerëzore	
5	Sambucus Nigra	Shtogu i zi	Grumbullimi si bimë mjekësore.	
6	Satureja Montana	Trumzë, Shtërmen	Dëmtimi i rrënjëve gjatë shkulljes.	
7	Baldellia Ranunculoides	Baldelë zhabinëgjashme	Ndjeshmëri e lartë ndaj klimës.	
8	Nuphar Lutea	Lëkue i verdhë	Ndjeshmëri e lartë ndaj klimës.	
9	Centaurea Pindicola	Kokoçeli i Pindit	Individë shumë të rrallë	
10	Conium Maculatum	Kakudë	Individë shumë të rrallë	
11	Orchis Albanica	Salepi shqiptar	Individë të rrallë	

12	Sinapis Pubescens	Sinapi pushlor	Individë të rrallë	
13	Gladiolus Palustris	Gladiola e moçaleve	Prishja e habitatit	

Burimi : Libri i Kuq i Florës Shqiptare, Punoi: Co-PLAN

Tabela 42. Speciet e rrezikuara në Bashkinë Kuçovë.

Nr.	Emërtimi në Latinisht	Emërtimi në Shqip	Rreziku	Foto
1	Helix Lucorum	Kërmilli i shkurreve	Tregtimi	
2	Thymelicus Aceton	Okërverdha aketon	Prishja e habitatit dhe koleksionimet	
3	Pseudophilotes Vicrama	Flatërbluja njollëzezë	Dëmtimi habitateve dhe koleksionimet	
4	Brintesia Circe	Circia	Dëmtimi i habitateve dhe koleksionimet	
5	Gnorimus Nobilis	Gnorimusi fisnik	Tepër të rrallë	
6	Purpuricenus Kaehleri	Kuqalashi njollëzezë	Koleksionimet	

7	Emys Orbicularis	Breshkuçja	Ndotje habitatesh	
8	Ophisaurus Apodus	Bullari	Dëmtime fizike	
9	Coluber Najadum	Shigjeta e hollë	Shqetësime dhe dëmtime fizike.	
10	Elaphe Quatrolineata	Bolla me 4 vija	Dëmtime nga frika	
11	Nycticorax Nycticorax	Çafka e natës	Gjuetia e jashtëligjshme dhe shqetësimi i kolonive nga njeriu	
12	Ardeola Ralloides	Çafka e verdhë	Gjuetia, pakësimi i ushqimit, shqetësimi i vendeve të flozimit, gjuetia	
13	Egretta Garzetta	Çafka e vogël e bardhë	Gjuetia, pakësimi i ushqimit, shqetësimi i vendeve të flozimit, gjuetia	
14	Accipiter Gentilis	Gjeraqina	Pakësimi i ushqimit, shqetësimi i vendeve të flozimit, gjuetia	
15	Buteo buteo	Huta	Pakësimi i ushqimit, shqetësimi i vendeve të flozimit, gjuetia	

16	Falco Peregrinus	Krahëthati	Gjuetia nga njeriu	
17	Tyto Alba	Kukuvajka mjekroshe	Balsamosja	
18	Apus Apus	Dejka	Dëmtimi i folesë, shqetësimi human	
19	Apus Pallidus	Dajaka e zbehtë	Dëmtimi i folesë, shqetësimi human	
20	Hippolais Olivetorum	Përqeshësi i madh i ullinjve	Dëmtimi i habitateve	
21	Meles Meles	Baldosa	Dëmtimi i habitateve dhe gjuetia e paligjshme	
22	Rupicapra Rupicapra	Dhia e egër	Gjuetia e paligjshme	

Burimi: Libri i Kuq i Faunës Shqiptare, Punoi: Co-PLAN

o Përfundime dhe rekomandime

Bashkia e Kuçovës ka një botë bimore dhe shtazore të pasur e të larmishme e cila përqëndrohet kryesisht rreth zonave natyrore të NjA-së Lumas, Kozarë dhe Perondi. Fatmirësisht, NjA-të Lumas dhe Kozarë kanë plane manaxhimi për fondin pyjor ndërsa NjA-ja Perondi nuk ka një plan të tillë. Megjithatë, në Bashki nuk njihet numri total i llojeve të specieve të florës dhe faunës sepse mungojnë studimet specifike për njohjen e saj. Për më tepër, gjatë dy dekadave të fundit, bimësia dhe bota shtazore janë dëmtuar si rezultat i ndërhyrjeve të njeriut (mosmanaxhimit të zonave natyrore, dëmtimit dhe fragmentimit të habitateve, gjuetisë dhe mbledhjes së bimëve mjeksore pa kriter etj.) dhe faktorëve natyrorë (mungesës së masave specifike për mbrojtjen e biodiversitetit dhe mungesa e manaxhimit të zonave natyrore etj.). Si rrjedhojë, shumë shpezë e kafshë të egra po shkojnë drejt zhdukjes.

Me qëllim ruajtjen e biodiversitetit në këtë zonë, është e rëndësishme që të merren masa urgjente për mbrojtjen e biodiversitetit në përgjithësi dhe të kafshëve që

rrezikojnë të zhduken në veçanti. Për këtë arsye, rekomandohet që Bashkia i) të bashkëpunojë me Ministrinë e Mjedisit dhe të Bujqësisë për ruajtjen e biodiversitetit dhe për përdorimin e qëndrueshëm të përbërësve të tij, në nivel vendor, duke zbatuar Strategjinë Kombëtare dhe Planin e Veprimit për Biodiversitetin, ii) për hartimin e planeve të veprimit për ruajtjen e llojeve veçanërisht të mbrojtura, të regjistruara me status ruajtjeje të pafavorshëm, iii) për hartimin e planeve dhe procedurave të veprimit për manaxhimin e rasteve të papritura nga veprimtaritë njerëzore. Gjithashtu, është e rëndësishme që Bashkia të hartojë një plan manaxhimi për mbrojtjen e zonave natyrore brenda territorit të saj.

4.6 Toka

4.6.1 Përdorimi i Tokës

Nga dixhitalizimi i kryer kohët e fundit,²⁰² Bashkia Kuçovë ka një sipërfaqe të përgjithshme prej 161.25 km^2 , me karakter dominues bujqësor, të ndërthurur me natyror. Tokat bujqësore, të shpërndara kryesisht në njësitë Kozare dhe Perondi dhe përgjatë luginave të njësisë Lumas, përbëjnë 52% të territorit, në një sipërfaqe të përgjithshme prej 84 km^2 . Ndërkaq sistemi natyror, i përfaqësuar nga tërësia e pyjeve dhe sipërfaqeve shkurreve të shpërndara në bashki, më së shumti në njësinë Lumas, zë 37% të territorit. Sistemi ujor përbëhet nga fragmente të lumit Osum dhe Devoll që bashkohen në afërsi të fshatit Arrëz, të Urës Vajgurore, si dhe nga përrenjtë dhe 4 rezervuarët bujqësorë kryesorë të bashkisë, duke zënë kështu 3% të sipërfaqes së territorit. Sistemi urban që përfshin gjithçka që është e ndërtuar, si përdorimet për banim, shërbime, industri etj., zë 5.4% të territorit. Qendërsi të dukshme në këtë aspekt përbën Kuçova, me strukturë hapësinore kompakte dhe tendenca zhvillimi në zgjatimet e akseve kryesore, ndërkohë që fshatrat janë të vendosur në mënyrë lineare, ose të shpërndara në trajtë pikësore, në varësi të terrenit. Sistemi infrastrukturor zë një përqindje të lartë, jo për arsye të rrjetit rrugor të dendur e me gjerësi të madhe, por për shkak të pranisë së fushës së aviacionit, në qendrën e dikurshme ushtarake aeronautike të Kuçovës.

Sa i takon përdorimit të tokës, analiza është bërë duke zonuar sipas 14 kategorive bazë, me nënkategoritë dhe funksionet përkatëse. Gjetjet kryesore në lidhje me përhapjen e tyre janë në tabelën e mëposhtme:

Tabela 43. Kategoritë bazë të përdorimit të tokës, sipas sipërfaqes.

Lloji i Përdorimit të Tokës	Sipërfaqja (%)
01. Banim	7.08
02. Industri dhe ekonomi	0.99
03. Bujqësi	84.07
04. Shërbime	0.28
05. Përdorime të veçanta	0.14
06. Ujëra	4.68
07. Natyrore	58.84
08. Trashëgimi dhe monumente kulture dhe historike	0.001
10. Institucione	0.03
11. Aktivitete sociale dhe argëtuese (rekreative)	0.12
12. Arsim	0.10
13. Shëndetësi	0.01
14. Infrastrukturë	4.96

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2015

4.6.2 Toka Bujqësore

Sipas regjistrimit më të fundit të popullsisë (Census 2011), numri i banorëve në zonat urbane në rang vendi e tejkalon numrin e banorëve në zonat rurale, një ndryshim i konsiderueshëm krahasuar me fillimin e viteve '90, kur rreth 2/3 e popullsisë jetonte në zonat rurale.

Në ndryshim nga prirjet e përgjithshme kombëtare, numri i banorëve në zonat rurale të Bashkisë Kuçovë e tejkalon numrin e banorëve në zonat urbane, përkatësisht me 60% popullsi rurale dhe 40% popullsi urbane²⁰³. Kjo dëshmon se Bashkia e Kuçovës ka një karakter më të rëndësishëm bujqësor se bashkitë e tjera, ku bujqësia mbetet edhe si sektori ekonomik që punëson pjesën më të madhe të popullsisë, me rreth 54.9% të të punësuarëve, krahasuar me 17% në sektorët e industrisë dhe 28.1% në sektorin e shërbimeve²⁰⁴. Të punësuarit në sektorin e bujqësisë në Qytetin e Kuçovës nuk janë më shumë se 2.5%, kurse popullsia që jeton në NJA-të e tjera të bashkisë punësohet kryesisht në bujqësi, duke e bërë kështu bujqësinë sektorin kryesor të ekonomisë. Në Perondi, 71.5% e popullsisë merret me bujqësi krahas 82.9% në Lumas dhe 82.9% në Kozarë.

Kuçova ka një sipërfaqe totale prej 160.22km² ndër të cilat 81.84km² (rreth 51%) janë tokë bujqësore. Së bashku me bashkitë Fier, Berat, Urë Vajgurore dhe Lushnjë, Kuçova shtrihet në Ultësirën Perëndimore të vendit me toka pjellore që kultivohen pothuajse gjatë gjithë vitit.

Tokat karakterizohen nga horizontet e thella e të përshtatshme për bujqësinë, veçanërisht për ullirin, pemtarinë, vreshtarinë, zhvillimin e blegtorisë dhe produkte për eksport e biologjike.

Toka bujqësore i përketin NJA-ve Perondi, Kozarë e Lumas (Tabela 44). Tokat bujqësore fushore gjenden kryesisht në luginat e lumit Devoll në veri dhe të përrrenjve të veçantë që rrjedhin nga kodrat drejt lumenjve.

Tabela 44. Sipërfaqja e tokës bujqësore në Bashkinë Kuçovë sipas NJA-ve.

Nr.	NJA	Popullsia	Sip. mesatare e fermave (ha)	Tokë bujqësore (ha)	Tokë bujqësore e ndarë (ha)	Tokë bujqësore e pandarë (ha)
1	Perondi	10,576	1	2,865	2,305	560
2	Kozare	8,058	1.4	2,635	2,289	346
3	Lumas	7,090	1.2	2,684	1,766	918
4	Kuçove			0	0	0
TOTALI				8,184	6,360	1,824

Burimi: Drejtoria e Bujqësisë Berat, 2015

Toka kultivohet me drithëra, perime (perime në sera), bostanore, foragjere, ullinj, pemë frutore dhe vreshta (Tabela 45).

Tabela 45. Sipërfaqja e kultivuar sipas kulturave bujqësore dhe prodhimtaria bujqësore e Bashkisë Kuçovë në raport me atë të Qarkut Berat.

Kulturat Bujqësore	Bashkia Kuçovë		Qarku Berat, Prodhimi (ton)
	Sipërfaqja (ha)	Prodhimi (ton)	
Drithëra	1,592	8,010	49,354
Perime	275	14,235	90,408

Perime Sere	85	5,980	18,386
Bostanore	45	2,500	12,327
Foragjere	2,587	97,130	382,709
Vreshta	145	2,120	16,174
Rrënjë			
Ullinj	391,750	2,670	23,082
Pemë Frutore	165,665	4,011	22,295

Burimi: Bashkia Kuçovë, Përgatiti: Co-PLAN 2015

Sipas të dhënave të mësipërme, sipërfaqjen dhe peshën më të madhe të kulturave bujqësore e zë prodhimi i foragjereve (97,130 ton), ndjekur nga perimet dhe drithërat. Në raport me qarkun, kontributi më i lartë jepet në perimet e serës, si dhe në foragjere e bostanore. Gjithsesi, duke marrë në konsideratë sipërfaqen e vogël të territorit të bashkisë (10% të atij të qarkut) kontributi prej 10-20% është mjaft i lartë edhe për kultura si pemët frutore, ullinjtë e vreshtat.

Përveç kulturave bujqësore, Kuçova dallohet edhe për rritjen e bagëtisë. Kuçova ka 5,318 ferma të cilat zënë një sipërfaqe prej 3.6 ha tokë dhe ndodhen në Perondi, Kozarë, dhe Lumas²⁰⁵. Baza e zhvillimit të blegtorisë vazhdon të mbetet gjedhi, edhe pse në vitet e fundit nuk është shënuar rritje e rëndësishme e numrit të krerëve të lopëve. Megjithatë një zhvillim pozitiv në këtë drejtim është përmirësimi racor dhe tufëzimi me 10-30 krerë për prodhimin e mishit dhe qumshtit. Tradicionale për rrethin e Kuçoves është edhe rritja e gjelit të detit, që ka arritur deri në rreth 30,000 krerë në vit²⁰⁶. Më poshtë paraqitet një tabelë në të cilën paraqitet prodhimtaria në Kuçovë për vitin 2015(tabela x).

Tabela 46. Prodhimi në ton i prodhimeve blegtorale në Bashkinë Kuçovë

Prodhimi	Prodhim në ton	Prodhimet në % në raport me Qarkun Berat
Qumësht	12,348	19.00
Mish	1,867	17.00
Vezë në 000/kokrra	9,861	13.30
Prodhim leshi nga të imëtat	49.2	16.40
Prodhim mjalti	25	12.50

Burimi: Bashkia Kuçovë; Përgatiti: Co-PLAN, 2015

Prodhimtari më të madhe ka qumështi, me 12,348 ton në vit, ose 19% në nivel qarku. Rendimentin më të lartë (kg/krerë) e ka qumështi i lopës, me 2,908 kg/kr²⁰⁷. Prodhimi i mishit është gjithashtu konsiderueshëm i lartë (1,867 ton në vit, ose 17% e prodhimit të qarkut), me shpërndarje pothuajse të njëjtë mes mishit të gjedhit, të shpendëve dhe të imëtave. Prodhimtaria e leshit nga të imëtat është gjithashtu e kënaqshme në rang qarku. Ndërkohë, prodhimet e vezëve janë të ulta në krahasim me totalin e qarkut, përkatësisht 13.3% dhe 12.5%. Kjo vjen si pasojë e rendimentit të tyre prej 120 kokrrash për krerë, në krahasim me vlerën në nivel qarku, 175 kokrra/kr.

Ndërkaq, në bashki gjenden dhe 37 subjekte agropërpunuese, të shpërndara kryesisht në Kuçovë (14) dhe në Perondi (11)²⁰⁸. Mbizotërojnë furrat e bukës (14 njësi, me një prodhimtari 194 ton në vit) dhe baxhot (9 njësi, me prodhimtari 65,5 ton në vit); si dhe 4 fabrika vaji, 3 subjekte konservimi perimesh, 2 sallameri, 2 fabrika prodhimi mielli, 1 fabrikë prodhimi qumështi, 1 fabrikë prodhimi pijesh alkoolike etj. Bashkia

Kuçovë nuk ka një pikë grumbullimi bujqësor dhe produktet kryesisht dërgohen në qendrën e Kutallisë në Urën Vajgurore.

Në vitet 2007-2014, Kuçova ka përfituar nga programet e qeverisë për mbjelljen e arrorëve, ullishtave, pemëtoreve, vreshtave, bimëve mjekësore, serave, dhe aktiviteteve të tjera bujqësore²⁰⁹ ku mbjellja e ullirit, dhe ujitja me pika, serat me ngrohje dhe plasmasi për sera ka parë numrin më të madh të përfituesve²¹⁰.

Si përfundim, mund të thuhet se Bujqësia në Kuçovë përbën një ndër sektorët ekonomikë kryesorë. Në Kuçovë kultivohen prodhime nga më të ndryshmet si drithërat, perimet, foragjeret ku nuk mungojnë edhe pemtaria dhe ullishtat. Në vitet e fundit vihet re që sipërfaqja e mbjellë me drithëra është zvogëluar në mënyrë graduale. Kështu, në vitin 2002 u mbollën rreth 1,600 ha nga rreth 1,750 ha në vitin 2000²¹¹. Ky zvogëlim është bërë për shkak të rritjes së sipërfaqes së mbjellë me dru frutorë, ullishta e vreshta. Sipërfaqja e mbjellë me perime nuk ka patur ndryshime thelbësore, megjithatë vihet re një rritje e dukshme e prodhimeve në serra, i cili ka filluar dhe të eksportohet, një risi mjaft pozitive për zhvillimin e bujqësisë në Bashkinë e Kuçovës.

Pavarësisht kësaj, në tërësi situata bujqësore e blegtorale e Kuçovës është mjaft e kënaqshme dhe konkurruese në nivel qarku sa i përket foragjereve, perimeve të serave e bostanoreve, si dhe rendimentit prodhues blegtoral të qumështit të lopës, dhisë, mishit të gjedhit dhe mishit të të imëtave.

o Problematikat e tokave bujqësore në Bashkinë Kuçovë

Erozioni i tokave bujqësore, shkarjet, shembje: Bashkia e Kuçovës shtrihet në një zonë me reliev të larmishëm fushor, kodrinor dhe malor ku zonat fushore janë të kufizuara përgjatë luginave të lumit Devoll dhe Lapardha dhe degëve të tij kryesore. Si rrjedhojë, duke qenë se një pjesë e mirë e tokave bujqësore shtrihen në reliev jofushor, janë të prirura ndaj erozionit, shkarjeve dhe shembjeve.

Për sa i përket **erozionit** në tokat bujqësore, ndërsa në vendin tonë rreziku potencial i erozionit konsiderohet mesatar dhe i lartë, në Qarkun e Beratit konsiderohet i lartë (Tabela 47).²¹²

Tabela 47. Vlerësim teorik për nivelin e erozionit potencial në tokat bujqësore të Shqipërisë.

		Indeksi i erodibilitetit				Indeksi i rrezikut potencial të tokës		
Rrethet	Sip (Ha)	Absol.	Rel.	Indeksi i erozionit të tokës	Indeksi i pjerrësisë	Absol.	Rel.	Vlerësimi
Berat	34,932	7.5	3	2	2.23	13.4	3	I larte

Burimi: AKM 2013

Bashkia ka shumë fshatra të ndodhura në terren kodrinor e malor, sidomos në zonën e NjA-ve Lumas dhe pjesërisht në NjA-të Perondi e Kozarë. Veçanërisht në NjA-në Lumas, në shumë sipërfaqe ku erozioni është i zhvilluar janë krijuar gërryerje të mëdha të cilat krijojnë vështirësi në rehabilitimin e tyre. Kjo vihet re kryesisht në sipërfaqe jo pyjore si tokat bujqësore, kullotat, ose sipërfaqet e zhveshura.

Sipas SHGJSH-së, tokat e rajoneve të Qarkut Berat ku bën pjesë edhe Kuçova (dhe rajoneve të tjera si Pogradecit, Skraparit, Gramshit, Mirditës, Elbasanit, Korçës) janë

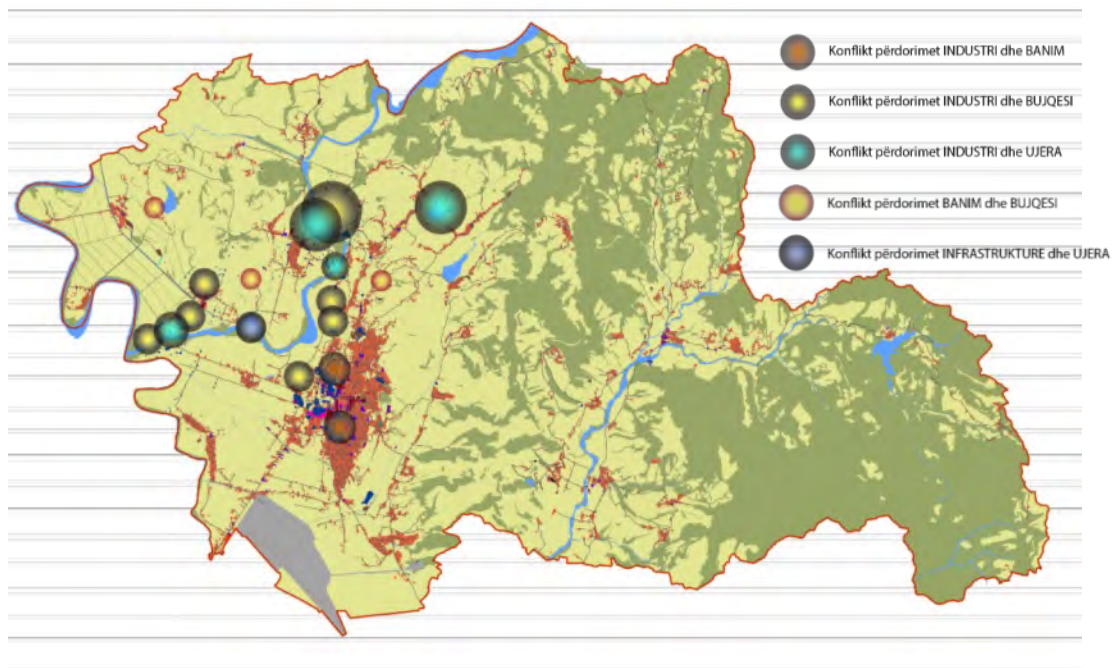
vazhdimisht të rrezikuara edhe ndaj shkarjeve dhe shembjeve (të cilat janë trajtuar më sipër).²¹³ Në rang vendi, llogaritet që shkarjet dhe shëmbjet të prekin rreth 140-150 mijë ha. Shkarjet dhe shëmbjet e tokës vijnë si rrjedhojë e faktorëve gjeologjikë (lëvizjet e tokës si rezultat i reshqitjeve apo gravitetit²¹⁴, relievi i thyer, reshjet etj.) si dhe nga ndërhyrja e njeriut (kryesisht nga moskujdesja si dëmtimi i bimësisë natyrore, shpyëzimet, braktisja e tokave bujqësore, mosdisiplinimi i rrjedhave të ujërave sipërfaqësore, ose mungesa e manaxhimit të ujërave sipërfaqësore e nëntokësore etj.). Këto të fundit krijojnë kushte të përshtatshme për përsheptimin e këtij fenomeni. Si përfundim, për shkak të veçorive territoriale dhe mungesës së përkujdesjes dhe një manaxhimi të duhur të tokës të treguar në 25 vitet e fundit, toka bujqësore rrezikon shkarje dhe rrëshqitje të vazhdueshme. Në rang vendi, duket se tendenca e shkarjeve dhe rrëshqitjeve mbetet e pandryshuar si në vitin 2012 ashtu edhe në vitin 2013 gjë që dëshmon mungesën e marrjes së masave për parandalimin ose të paktën zvogëlimin e këtij fenomeni.

Fatkeqësisht, ndërkohë që vendet e tjera kanë futur tashmë praktika kultivimi të konsoliduara për shmangien ose zbutjen e erozionit (punimi i tokës duke e trazuar atë sa më pak, ruajtja e masës bimore të të mbjellave të mëparshme gjatë kultivimit, përdorimi i mbulesave bimore ndërmjet stinëve të kultivimit ose mbjella e foragjereve ndërmjet bimëve të kultivuara me rreshta si pentaria, vreshtaria ose ullishtet etj.) në vendin tonë mbetemi ende mbrapa. Si rrjedhojë, për shkak të erozionit, mungesës së njohurisë se thelluar për tokën dhe praktikave të keqmenaxhimit, apo braktisjes, në territorin e bashkisë vihet re degradimi i tokës. Nuk ka shifra lokale, por në rang vendi, vetëm erozioni dhe degradimi i tokave kanë çuar në humbjen e 5% të prodhimit të brendshëm bruto në vitin 2014²¹⁵.

Përdorimi konfliktual i tokës: Përdorimi i tokës në Bashkinë Kuçovë, edhe pse i llojeve të ndryshme (industrial, bujqësor, pyjor etj.), nuk është i zonuar. Kjo nënkupton se Bashkia nuk ka një zonë për përdorim vetëm industrial ose vetëm bujqësor gjë që do të lehtësonte manaxhimin e territorit në mënyrë të qëndrueshme dhe ndikimin e industrisë në sektorin bujqësor. Si rrjedhojë, tokat e kultivuara bujqësore bashkëjetojnë me aktivitetet e tjera ose gjenden në kufi me aktivitete tejet ndotëse, pa marrë asnjë masë për mbrojtjen e saj.

Ndër përdorimet më të theksuara konfliktuale në Bashki dallohet përdorimi i tokës për *aktivitetet e industrisë së naftës, për bujqësi dhe banim* (Figura 72) njëkohësisht duke krijuar probleme të mëdha për ndotjen e mjedisit dhe, mbi të gjitha, duke rrezikuar shëndetin e banorëve (Figura 73).

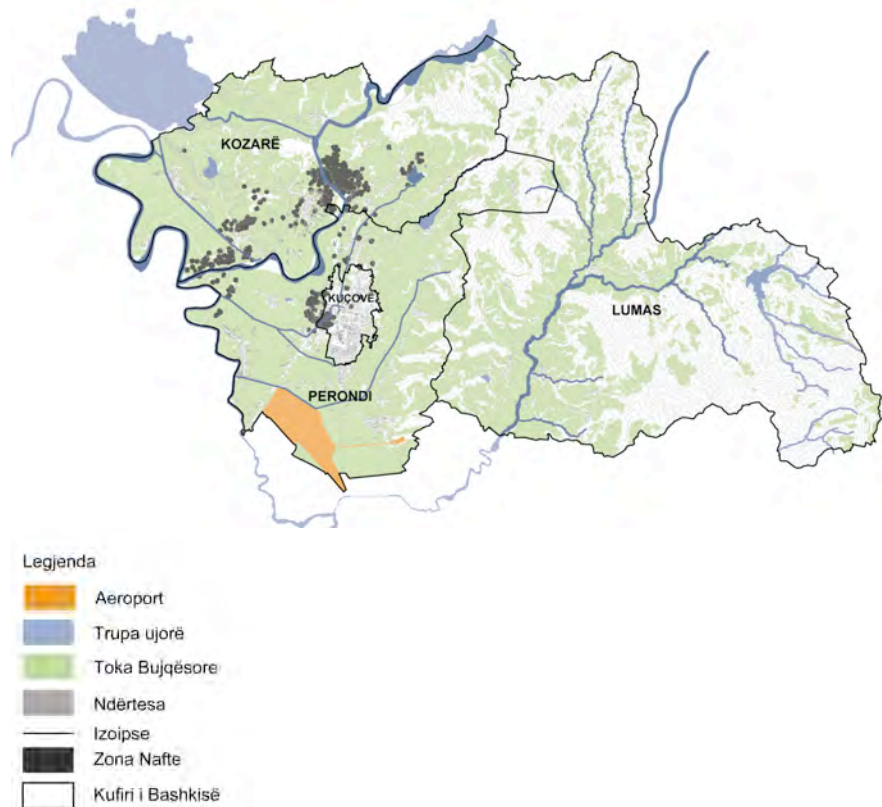
Figura 72. Konfliktet kryesore të përdorimeve të tokës.

Burimi: SHGJSH e Bashkia Kuçovë, Punoi: Co-PLAN

Prania e puseve të naftës në tokë bujqësore, dhe shumë shpesh në afërsi të sipërfaqeve ujore, sjell një konflikt shumë shqetësues për prodhimtarinë bujqësore. Puset e naftës ndodhen mbi një ndër zonat akuifere më të mëdha të rajonit, dhe si e tillë, ndotja mund të ketë ndikim shumë afatgjatë në ujin e pijshëm, në ujin e përdorur për ujitje, e si rrjedhojë në prodhimet bujqësore etj.

Figura 73. Pus-shpimet dhe zonat e banuara.

Burimi: SHGJSH dhe Albpetrol, Punoi: Co-PLAN

Për më tepër, ekziston, ndonëse jo shumë e përhapur, dukuria e shpërhapjes urbane në tokë bujqësore. Efektivisht, kjo sjell një konflikt tjetër përdorimi, pasi nuk përdoret toka për prodhim, nga njëra anë, dhe nxitet shpërhapja më tej, nga ana tjetër. Gjithsesi nuk ka ndonjë tregues që të dëshmojë se shpërhapja urbane e ul bonitetin apo përshtatshmërinë e tokës bujqësore. Efektet e kësaj dukurie janë ekonomike, në sigurimin e shërbimit për ndërtesat e veçuara, estetike, në dëmtimin e peizazhit bujqësor, që i shërben zhvillimit të turizmit dhe mbi të gjitha, zvogëlon sipërfaqen e tokës bujqësore në Bashki.

Një konflikt tjetër është *konflikti i përdorimit infrastrukturor – ujqor-bujqësor* siç është prania e vendit të depozitimit të mbetjeve urbane ndërmjet bregut të lumit Devoll dhe tokave bujqësore në afërsi të fshatit Rreth Tapi. Ky vend-depozitim është jo-sanitar dhe përbën rrezik për ndotjen e ujërave të lumit dhe atë të tokave përreth njëkohësisht, përveç shkarkimeve të gazrave të dëmshme në ajër. Për këtë arsye, është e rëndësishme të gjendet një zgjidhje më e qëndrueshme, dhe e integruar për të gjithë bashkinë, në lidhje me manaxhimin e mbetjeve.

Përmbytja e tokave nga Lumi Devoll: Një sfidë tjetër për Bashkinë e Kuçovës mbetet përmbytja dhe ndotja e tokës përgjatë brigjeve të lumit nga mbetjet urbane dhe të rrezikshme (shih seksionin e Problematikave të Burimeve Ujqore). Në vitet e fundit, rreziku i përmbytjes së tokave nga Devoll është shtuar. Ngushtimi i shtratit të lumit Devoll nga hedhja në shtratin e lumit të mbetjeve të ngurta rrezikon përmbytjen e tokave përreth lumit në rast prurjesh të mëdha²¹⁶. Në Bashkinë e Kuçovës grumbullohen gjithsej rreth 10 ton mbetje të ngurta me burim sektorin e ndërtimit të cilat hidhen në bregun e lumit Devoll²¹⁷.

Urbanizimi: (tkurrja e sipërfaqes së tokës bujqësore nga ndërtimet e pakontrolluara në tokë bujqësore).²¹⁸ Territori i bashkisë së Kuçovës ka një sipërfaqe modeste prej rreth 84 km² (52%) tokë bujqësore²¹⁹. Legjislacioni në fuqi dhe Ligji nr. 9244, datë 17.06.2004, “Për mbrojtjen e tokës bujqësore”, i ndryshuar, përcaktojnë mbrojtjen nga ndërtimet, mbrojtjen e shtretërve dhe brigjeve të lumenjve për parandalimin e erozionit si dhe zbatimin e një praktike të mirë bujqësore. Sipas këtij ligji, kthimi i tokës bujqësore në tokë urbane, mund të propozohet vetëm përmes një dokumenti planifikimi, sipas legjislacionit të planifikimit. Ndërtimi është i ndaluar, përveç ndërtimeve të përkohshme, të cilat nuk janë të lidhura në mënyrë të qëndrueshme dhe të përhershme me tokën dhe që janë të nevojshme për ushtrimin e aktivitetit bujqësor dhe blegtoral, të cilësuar në Vendimin e KM nr. 283, datë 01.04.2015, “Për përcaktimin e tipave, rregullave, kriterëve dhe procedurave për ndërtimin e objekteve për prodhimin, ruajtjen dhe përpunimin e produkteve bujqësore dhe blegtorale, në tokë bujqësore”. Në të gjitha kategoritë e bonitetit miratimi i kalimit të sipërfaqes për ndërtim bëhet me vendim të Këshillit të Ministrave dhe në asnjë rast nuk lejohet ndryshimi i destinacionit të objektit ndërtimor.

Po ashtu, Ligji nr. 8752, datë 26.03.2001 “Për krijimin dhe funksionimin e strukturave për administrimin dhe mbrojtjen e tokës”, i ndryshuar, cilëson që në tokat bujqësore mundësohet kalimi në sipërfaqe për ndërtime me vendim të Këshillit të Ministrave, vetëm për rastet e domosdoshme si infrastrukturë (rrugore, hekurudhore, ajrore, detare), hidrocentrale, varreza si dhe raste të tjera të cituara tek neni 11/1. Shtesa e sipërfaqes nuk mund të jetë më e madhe se 3 ha dhe kërkesa për shtesë bëhet vetëm një herë. Kalimi i tokës bujqësore (boniteti V deri në X) në kategori të tokës urbane (truall) bëhet me vendim të Këshillit të Ministrave për sipërfaqe deri në 30 ha dhe me ligj të veçantë për sipërfaqe mbi 30 ha.

Ndërkohë pika 4/5 e nenit 11/1 shpreh që kalimi i tokave bujqësore në kategori të resurseve të tjera, si pyll, tokë pyjore, kullotë dhe livadh, si dhe anasjelltas bëhet me miratimin e përbashkët të ministrave përkatës, që i administrojnë këto resurse për sipërfaqe deri në 5 ha dhe me miratimin e Këshillit të Ministrave për sipërfaqe mbi 5 ha.

Figura 74. Tokë bujqësore, Kozarë.

Burimi: Arkiva Co-PLAN, 2016

Ndotja e tokës: Në Bashkinë e Kuçovës ndotja e tokës ka ndodhur në seksione të caktuara të territorit, kryesisht në zonën naftënxjerrëse, në zonat e depozitimit të mbetjeve si dhe në zona të tjera, edhe pse këto të fundit më të kufizuara. Si zonë e ndotur në Bashkinë Kuçovë dallohet mbi të gjitha zona naftënxjerrëse e përbërë nga dy zona kryesore (këto zona do të trajtohen më thellësisht në seksionin e Zonave të Nxehta Mjedisore):

- Zona naftënxjerrëse përgjatë lumit Devoll;
- Zona naftënxjerrëse në Qytetin Kuçovë e cila përbëhet nga ish-UPN dhe zona me puse naftë të shpërndara nëpër territore të ndryshme.

Në Bashkinë e Kuçovës janë disa vend-depozitime në të cilat depozitohen mbetjet e të gjitha llojeve pa asnjë kusht higjieno-sanitar dhe teknik. Ndër vend-depozitimet me ndikim më të theksuar në mjedis dhe në tokat bujqësore është ai pranë lumit Devoll i cili rrethohet nga toka bujqësore. Sipas ARM-së Berat²²⁰, të gjitha sheshet e depozitimeve si në Komuna ashtu edhe në Bashki janë jashtë standardeve dhe kushteve të përcaktuara në legjislacionin shqiptar. Vend-depozitimet kontribuojnë në ndotjen e tokës, ajrit dhe të burimeve ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore, në varësi të vendndodhjes së tyre specifike. Për fat të keq, shtirja hapësinore e ndotjes së tokave përreth vend-depozitimeve nuk është përcaktuar ose studiuar, gjë që përbën shqetësim të madh për popullsinë.

Ndotja me metale të rënda në tokat përreth zonave industriale ka rezultuar shkatërruese si për tokën bujqësore ashtu dhe për pyjet dhe kullotat.

Ashtu si edhe për vend-depozitim pranë Lumit Devoll dhe për zonat naftënxjerrëse, shtrirja e sipërfaqes së ndotur mbetet ende e papërcaktuar ndërkohë që toka vazhdon të kultivohet duke rrezikuar shëndetin e banorëve nëpërmjet konsumit të drithërave apo perime të kultivuara në toka të ndotura.

Ulja e rendimentit të tokave për shkak të përdorimit intensiv të saj: Sot, bujqësia në vendin tonë përballet me ndryshime të mëdha të sistemit bujqësor. Në zonat

fushore, bujqësia po shndërrohet nga bujqësi familjare në bujqësi intensive që nënkupton: i) kultivimin e tokës bujqësore përgjatë gjithë vitit me përdorimin e makinerive moderne e inputve bujqësore të panjohura më parë si dhe ii) shtimin e kulturave bujqësore të reja. Disa tregues të zhvillimit të bujqësisë së shkallës në tokat bujqësore fushore në vend janë rritja e numrit të fermave të pluguara me traktor dhe rritja e numrit të serave (Tabela 48 dhe 49).

Tabela 48. Rritja e numrit të fermave të pluguara me traktor

Rritja e nr. fermave të pluguara me traktor					
Me traktor				Totali	
2011	2011 (%)	2012 (%)	2012	2011	2012
17,987	39	41	19,330	46,374	46,660

Burimi: Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave

Nga viti 2011 në vitin 2012, pra në harkun kohor të një viti, në vendin tonë ka një rritje prej 3% të fermave të pluguara me traktor. Ndërkohë në vend është shtuar sasia e plehrave kimike të përdorura, kryesisht të uresë (nga 6.9 në 11.5%) dhe diamond superfosfatit (nga 1.9 në 8.2%) në dhjetë vitet e fundit. Megjithatë, një fenomen që është vënë re në këto vite, është edhe ndryshimi i llojit të plehrave kimike të përdorura (kalimi nga superfosfati në diamond superfosfat), për të cilin nuk njihet arsyeja.

Tabela 49. Rritja e sasisë së përdorur të plehrave kimike në vend

Rritja e përdorimit të plehrave kimike				
Emërtimi	1998			2013
Fermat që plehërojnë	372,507	%	%	342,083
Ure	25,875	6.9	11.5	39,228
Nitrat amoni	48,674	13.1	10.6	36,220
Diamon superfosfati	7,075	1.9	8.2	27,904
Superfosfat	42,428	11.4	5.8	19,729
Të tjera	-	0.0	1.0	3,406

Burimi: Ministria e Bujqësisë, Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave

Zhvillimi i bujqësisë së shkallës ka ardhur për shkak se kjo lloj bujqësie garanton rritjen e prodhimit dhe si rrjedhojë, edhe të përfitimeve ekonomike.

Megjithatë, duhet theksuar se bujqësia intensive kërkon njohje të thella të vetive fiziko-kimike të tokës të cilat ndihmojnë në përdorimin eficient të saj (përdorimin e inputeve bujqësore, llogaritjen e përmbajtjes së metaleve të rënda, depërtimit të ndotjes nga toka në shtresat ujore nëntokësore, llogaritjes së sasisë së ujit të përdorur për ujitje, kohën e përdorimit etj.). Mungesa e njohjeve të tilla mund të çojë në degradimin e tokës dhe në ndotjen e mjedisit me kalimin e viteve.

o Përfundime dhe rekomandime

Kuçova bën pjesë në Ultësirën Perëndimore të vendit me toka pjellore që kultivohen pothuajse gjatë gjithë vitit. Vend të rëndësishëm zë nga kultivimi i drithërave deri te perimtaria, bostanoret, foragjeret, ullinjë, pemët frutore dhe vreshtat. Zhvillimin e

bujqësisë në Bashki, përveç klimës, terrenit dhe tokave të përshtatshme e ka favorizuar edhe rrjeti i gjerë hidrik dhe i kanaleve ujitëse-kulluese i cili ka bërë të mundur kultivimin e bujqësisë intensive përgjatë gjithë vitit. Këtij rrjeti i shtohet edhe Lumi i Devollit së bashku me lumenjtë Osum e Seman, të cilët përshkojnë territorin e bashkisë në pjesën jugore e juglindore përkatësisht.

Në shumë ish-komuna të Bashkisë së Kuçovës, territori ka përdorim bujqësor dhe industrial. Përdorimi i tokës nga industria e naftës, përveç përfitimeve ekonomike që ka sjellë për vendin, ka ndikuar negativisht në ndotjen e tokës, për shkak të mbetjeve të dherave industriale të depozituara në vende të papërshtatshme dhe për shkak të puseve të industrisë së naftës të përdorur gjatë aktivitetit naftënxjerrës ndër vite. Si rrjedhojë, është e nevojshme që bashkia të përcaktojë qartë kufirin e ndarjes ndërmjet tokave bujqësore dhe atyre industriale në mënyrë që të shmangët degradimi i tokave dhe rrezikimi i shëndetit të njeriut nëpërmjet konsumit të produkteve të rritura në toka të ndotura nga nafta.

Përveç mbrojtjes së burimeve ujore, Bashkia përballet edhe me nevojën e shmangies së degradimit të tokës nga praktikave bujqësore të paqëndrueshme. Në dhjetëvjeçarin e fundit, bujqësia është shndërruar nga familjare në intensive. Kjo lloj bujqësie, ka sjellë përfitime ekonomike për banorët vendas por ka krijuar edhe degradim të tokës bujqësore i cili i shtohet atij nga ndotja e naftës dhe industrisë. Për këtë arsye, është e nevojshme që Bashkia të krijojë kushte që shmangin problemet që vijnë me bujqësia intensive duke futur shërbimin e agronomisë nëpër fshatra bujqësore. Duke u ofruar informacionin e duhur bujqve, ky shërbim i ndihmon ata që të shtojnë prodhimin bujqësor nëpërmjet praktikave të mira bujqësore pa cenuar qëndrueshmërinë e saj. Me qëllim shmangien e degradimit të mëtejshëm të tokës bujqësore dhe jobujqësore, nevojitet që Bashkia të promovojë zhvillimin rural brenda territorit dhe të garantojë zhvillimin e një bujqësie më të qëndrueshme nëpërmjet praktikave prodhuese të qëndrueshme që respektojnë mjedisin, siç përcaktuar në Politikën e Përbashkët për Bujqësinë të BE-së²²¹.

4.7 Shërbimet publike

4.7.1 Furnizimi me ujë dhe ujërat e ndotura

- **Furnizimi me ujë**

Aktualisht, sektori i furnizimit me ujë dhe kanalizimeve të ujërave të ndotura urbane operon nëpërmjet shoqërisë aksionere rajonale Berat-Kuçovë (e vetmja sh.a. rajonale në Shqipëri), e cila ofron shërbimin në Bashkinë e Beratit dhe Kuçovës, por që aktualisht është duke ndjekur procesin e tranzicionit të sektorit sipas reformës territoriale.

Bashkia e Kuçovës siguron furnizimin e popullatës me ujë për konsum publik në pjesën më të madhe nga burimi Bogovës në malin e Tomorrit rreth 37km në jug-lindje të Qytetit Berat në një lartësi prej 343m. Prurja maksimale e këtij burimi është 2 deri në 2.4m³/s gjatë periudhës së dimrit dhe në verë është rreth 350l/s. U.K-ja Kuçovë krahas ujit nga burimi Bogovës, përdor edhe pus-shpimet në fushën e Devollit, 2km në veri të qytetit, ku nëpërmjet pompave furnizon kryesisht fshatrat Tapi, Drizë, Goraj, Velaglosht, Gegë dhe Polovinë²²². Klorinimi ndodh në këtë St.P, i cili injektohet direkt në rrjetin e transmetimit. Kërkesa e përgjithshme e Bashkisë Kuçovë, përkatësisht e NjA-ve të saj mbulohet pjesërisht nga pus-shpimet e Frashërit, Vlashukut, Magjatës dhe Gegës.

Akuiferi i Kuçovës është mjaft i rëndësishëm duke qënë se shtrirjen e tij më të madhe e ka pikërisht nën pikën ku formohet lumi Seman nga bashkimi i lumit Osum dhe Devoll. Ky akuifer shfrytëzohet nëpërmjet puseve të thella rreth 210m ku nëpërmjet St.Pompimit në Çiflik, Drizë dhe Devoll furnizohet me ujë për konsum publik popullsia në fshatrat pranë qytetit Kuçovë. Këto pompa janë ndërtuar në vitin 1975, çka tregon se konsumi energjisë prej tyre është në vlera maksimale, duke pasur në të njëjtën kohë rendiment minimal.

Tabela 50. Prurja mesatare e burimeve të ujit në Bashkinë Kuçovë

Burimi/PusiUjit	Prodhimi	
	m ³ /ditë	l/s
Bogovë	51,840	600
Çiflik, Drizë, Devoll	216	2.5
St.P Frashër	43	0.5
St.P Vlashuk	43	0.5
St.P Magjatë	43	0.5
St.P Gegë	43	0.5
Total	52,228	604.5

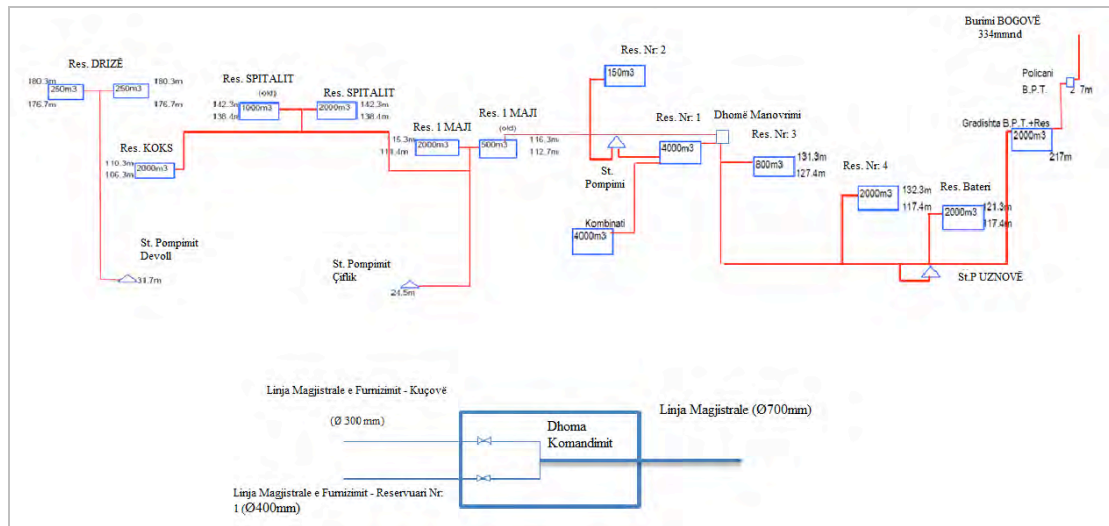
Burimi: ValueAdd, KfW – Projekti Tekniki Ujësjellësi Kuçovë, Përgatiti: Co-PLAN, 2016

Cilësia e ujit nga burimi Bogovës që përdoret për furnizimin e popullatës paraqitet mjaft e mirë, por në rastin e shfrytëzimit të ujërave nga akuiferi Kuçovës, janë konstatuar ndotje të cilat shkaktohen kryesisht nga mungesa e zonave buferike dhe të mbrojtjes higjieno- sanitare pranë pusçpimeve. Këto ujëra janë shfaqur të ndotur si pasojë e faktorëve të renditur më poshtë:

- Shkaktimeve të ujërave të ndotura të qytetit Kuçovë në ujërat sipërfaqësore të lumit Osum e Seman, pranë zonës së St.P dhe rëndom mbi këtë akuifer.
- Përdorimit të këtyre puseve nga industria e naftës gjatë sistemit të kaluar.
- Infiltrimit nga ujërat sipërfaqësore të zonës përdorur në sektorin e bujqësisë,
- Mungesës së zonave higjieno-sanitare rreth puseve.

Figura 75. Skema e furnizimit me ujë nga U.K-ja Kuçovë

Burimi: ValueAdd, KfW – Projekti Tekniki i Ujësjesit Kuçovë; Përgatiti: Co-PLAN, 2016

Kapaciteti stokues i ujit të pijshëm për popullatën e Bashkisë Kuçovë përfaqësohet nga 18 rezervuarë kryesorë dhe disa të vegjël që u shërbejnë komuniteteve në fshatra, volumi i përgjithshëm prej 8,700m³ paraqitet nga tabela e mëposhtme:

Tabela 51. Volumi i depozitimit dhe furnizimi e popullatës me ujë të pijshëm.

Rezervuar/Depo	Volumi (m ³)	Vjetërsia (vite)	Lartësia (m.m.n.d)	Konstruksioni
Kuçova Res.1	3 * 2000 = 6,000	23	142	beton-arme
Kuçova Res.2	1000	23	142,3	beton-arme
Kuçova Res.3	500	23	116,2	beton-arme
Kuçova Res.4	250	23	180,3	beton-arme
Magjatë Fushë	2 * 50 = 100	14		beton-arme
Magjatë Kodër	50	14		beton-arme
Drizë St.P	2*250 + 50 = 550	41		beton-arme
Drizë Fshat	50	18		beton-arme
Gegë St.P	2 * 50 = 100	15		beton-arme
Vlashuk St.P	50 + 36 = 86	33		beton-arme
Frashër St.P	25	26		beton-arme

Burimi: ValueAdd, KfW - Projekti Teknik i Ujësjesit Kuçovë; Përgatiti: Co-PLAN, 2016

Nga konstatimet e kryera rezulton se sistemi aktual i cili po i nënshtrohet rehabilitimit dhe zgjerimit²²³ ka një kapacitet stokues të ujit të pijshëm ekuivalent me 200% të kërkesës ditore projektuar për vitin 2020.

Tabela 52. Të dhëna magjistrale mbi situatën e sistemit të furnizimit me ujë të pijshëm.

Nr .	NjA	Popullsia Aktuale	Kërkesa aktuale për ujë (l/sek)	Kërkesa aktuale për ujë (m ³ /orë)	Sasia e ujit të prodhuar aktualisht	Bilanci	Kërkesa përrez.	Vol. i rez.	Bilanci i vol.tër ez. me kërkesën
					(m ³ /orë)	(m ³ /orë)	(m ³)		
1	Kuçovë	12,720	24	85	2169	+2,084	1,020	7,750	+6,730
2	Kozarë	5,651	23.3	84	22.7	-61.6	1,000	330	-670
		Uj. Rajonal Kozarë							

		Uj. Vlashuk Uj. Gegë Uj. Drizë Uj. Frashër							
3	Lumas	4,002					4,30	300	-130
		Uj. Bardhas Uj. Lumas Uj. Vodëz Uj. Pëllumbas Uj. Pashtraj	10	36	20	-16			
4	Perondi	9,052	27	97	97	+4	1,160	700	+100
		Uj. Berat – Kuçovë Uj. Magjat Fushë Uj. Devollit							
Total		31,424	84.3	3002	2,308.7	2.010.4	3,610	9,080	+ 5,470

Burimi: ValuAdd, KfË-Projekti Teknik i Ujësllësit Kuçovë; Përgatiti: Co-PLAN, 2016

Duke qënë gjithnjë në gjendje pune, rezervuarët, stacionet e pompimit, klorifikatori dhe vetë sistemi i tubacioneve nuk iu janë nënshtruar rregullisht proceseve mirëmbajtëse si pastrim-shpëlarje dhe dezinfektim.

Gjithashtu agjentët atmosferikë si edhe në disa raste vegetacioni kanë ndikuar negativisht në higjenën e këtyre elementëve. Siguria e tyre është një aspekt tjetër i cili nuk shfaq besueshmëri duke marrë parasysh faktin se në këto elementë mund të kenë akses edhe persona të paautorizuar.

VKM-ja nr. 102, datë 16.03.1992, “Për normat e përdorimit dhe çmimin e ujit të pijshëm në qytet dhe në fshat” përcakton që normat e përdorimit të ujit të pijshëm për efekt pagese për përdoruesit familjarë, të cilët nuk kanë matës, të jetë 120 litra ujë në ditë për frymë. Është kryer llogaritja e kërkesës për ujë në qytetin e Kuçovës.

Gjatë kësaj llogaritjeje janë marrë parasysh humbjet në rrjet, të cilat synohet të reduktohen deri në 35%. Norma e konsumit për popullatën ndryshon nga 90-120 litra ujë në ditë për frymë sipas kategorive (Banesa, Institucione, Biznese).

NjA-të në Bashkinë Kuçovë në masën 85% kanë në territorin e tyre infrastrukturë të furnizimit me ujë të pijshëm por specifikisht vetëm NjA-ja Lumas paraqitet problematike sa i përket ofrimit të këtij shërbimi. Fshatrat Luzaj, Belesovë, Mëndrak, Sheqëz, Koritëz, Krekëz e Katundas nuk kanë infrastrukturën minimale ndaj zgjidhja e tyre është me puse në oborret e shtëpive.

E vetmja NjA në këtë Bashki e cila e ofron shërbimin e furnizimit me ujë në masën 100% të popullatësë tyre residente është NjA-ja Perondi.

Në këtë NjA, uji sigurohet nëpërmjet magjistralit i cili furnizon Kuçovën me ujë nga burimi i Bogovës nga mali i Tomorrit.

Tabela 53. Shërbimi i furnizimit me ujë të pijshëm për NjA-të dhe fshatrat.

Nr.	Njësitë Administrative	Fshatrat e NjA-ve	Pop.
			%
1	Kuçovë	Me Rrjet: Qyteti Kuçovë, 5 Fshatrat pranë qytetit	93
2	NjA Kozarë	Me Rrjet: Havalehas, Kozarë, Feras Kozarë, Salcë Kozarë, Vlashuk, Fier Mimar, Zdravë, Gegë, Drizë, Frashër	98

		Pa Rrjet: Demollarë	
3	NjA Perondi	Me Rrjet: Perondi, Magjatë, Tapi, Goraj, Velagosht, Rreth Tapi, Polovinë	99
		Pa Rrjet:	
4	NjA Lumas	Me Rrjet: Lumas, Pëllumbas, Bardhaj, Pashtraj, Vodëz	58
		Pa Rrjet: Luzaj, Belesovë, Mëndrak, Sheqëz, Koritëz, Krekëz e Katundas	
Total i popullsisë së shërbyer me infrastrukturën e furnizimit me ujë për konsum publik:			85.5

Burimi: USAID/ValuAdd 2015; Përpunoi: Co-PLAN, 2016

o Pus-shpimet

Për të përmbushur nevojat e përditshme për ujë të pijshëm dhe konsum sekondar, popullsia banuese në zonat e pashërbyera ka ndërmarrë në mënyrë të organizuar, ose individuale iniciativën për të realizuar pus-shpime.

Bashkia Kuçovë dhe ndërmarrja e Ujësjellës Kanalizimeve, mbështetet kryesisht tek prurjet që vijnë nga burimi Bogovës por gjithashtu edhe nga pusët e fushës së Devollit (Driza, Çiflik, Devoll) për furnizimin me ujë për konsum publik të banorëve në qytet dhe fshatrat fqinje. Në të njëjtën linjë operojnë edhe NjA-të e tjera të cilat e kanë mbështetur shërbimin e furnizimit duke shfrytëzuar pus-shpime apo burime sipërfaqësore brenda territorit të tyre dhe afër qendrave të banuara.²²⁴

Tabela 54. Pus-shpimet në Bashkinë Kuçovë.

Nr.	Qyteti / NjA	Ujësjellësi	Qyteti / NjA - Fshati i furnizuar	Pus-shpimet: Vendndodhja
1	Qyteti Kuçovë	U.K. Kuçovë	Qyteti i Kuçovë	Burimi Bogovës (37km juglindje të Beratit) Pusët në fushën e Devollit, 4km në Veri të Kuçovës (3 puse të thella), kapacitet = 216m ³ /orë.
2	NjA Kozarë	Ujësjellësi Rajonal Kozarë	Havaleas, Fier Mimar, Salcë Kozarë, Feras Kozarë	Pus-shpim dhe STP nën digën e Vlashukut, kapacitet = 63l/s.
		Ujësjellësi Vlashuk	Vlashuk	Pus-shpim në akuiferin e lumit Devoll pranë fshatit Vlashuk, kapacitet = 3 l/s
		Ujësjellësi Gegë	Gegë	Pus-shpim në akuiferin e lumit Devoll pranë fshatit Gegë, kapacitet = 3 l/s
		Ujësjellësi Drizë	Drizë, Polovinë, Goraj, Rreth Tapi, Velagosht	Ekstraktim i sasisë 15l/s nga Ujësjellës Devoll.
		Ujësjellësi Frashër	Frashër	Pus-shpim në akuiferin e lumit Devoll pranë fshatit Frashër, kapacitet = 3 l/s
3	NjA Perondi	Ujësjellësi Bogovës	Perondi, Tapi, Magjat Kodër	Furnizim me gravitet nga linja magjistrale që furnizon Kuçovën me ujë nga burimi Bogovë
		Ujësjellësi Magjat Fushë	Magjat Fushë	Pus-shpim në fshatin Magjat Fushë, kapacitet = 3 l/s
		Ujësjellësi Devollit	Polovinë, Goraj, Rreth Tapi, Velagosht	3 Pus-shpime pranë lumit Devoll, në afërsi të fshatit Polovinë, kapacitet = 15 l/s.

4	NJA Lumas	Ujësjiellësi Bardhaj	Bardhaj	Pus-shpim dhe STP pranë përroit Lapardhicë, me prurje Q = 1 l/s
		Ujësjiellësi Lumas	Lumas	Pus-shpim dhe STP 1km në veri të fshatit në përroit e Lapardhicës, prurje Q = 1 l/s
		Ujësjiellësi Vodëz	Vodëz	Pus-shpim dhe STP në fshatin Bardhaj në përroit e Lapardhicës, prurje Q = 1 l/s
		Ujësjiellësi Pëllumbas	Pëllumbas	Pus-shpim dhe STP në fshatin Pëllumbas në përroit e Lapardhicës, prurje Q = 1 l/s
		Ujësjiellësi Pashtraj	Pashtraj	Pus-shpim dhe STP në fshatin Bardhaj në përroit e Lapardhicës, prurje Q = 1 l/s

Burimi: USAID/ValuAdd 2015, Përpunoi: Co-PLAN 2016

Aktualisht po realizohen ndërhyrje në rrjetin e furnizimit me ujë të Bashkisë Kuçovë, ku po zbatohet projekti i relizuar me mbështetjen e KfW-së, në të cilin janë parashikuar të ketë rehabilitim të sistemit dytësor dhe kryesor të furnizimit me ujë dhe të lidhjeve me shtëpitë.

- Rehabilitimi i linjës magjistrale të transmetimit nga pusshpimet Devoll në qytet Kuçovë si edhe rehabilitim i linjës që furnizon qytetin nga burimi Bogovës.
- Masa parandaluese për kontaminimin dhe ndotjen e Drizë, Çiflik, Devoll.
- Rehabilitim i rrjetit të brendshëm të furnizimit me ujë.
- Projektimi i zonës së parashikuar për Impiantin e Trajtit të Ujërave të Ndotura.
- Rehabilitimi i zyrave qendrore të UK-së Kuçovë dhe trajnime.
- Instalimi i sahatëve matës në shkallë të gjerë (rreth 800 copë) si edhe pajisje të tjera.

Masa që duhen ndërmarrë për rritjen e efijencës së këtij sistemi kanë të bëjnë kryesisht me kontrollin dhe monitorimin e vazhdueshëm të sasisë së ujit të pijshëm të prodhuar dhe të faturuar.

Në vlerësimin tonë nevojitet që për të qënë sa më miqësorë me mjedisin, të kontrollohen në mënyrë dinamike sasisë e ujit të prodhuar nga pus-shpimet e Devollit (përfshirë edhe pusët e shpërndara në NJA e Bashkisë Kuçovë) në varësi të kërkesës për konsum. Kjo realizohet me anë të sistemit SCADA²²⁵ i cili në mënyrë automatike do të monitorojë nivelin e ujit të stokuar në depozitat e lartpërmendura të ujit të pijshëm e më pas po në mënyrë automatike do të udhëzoj pompën në Devoll dhe gjatë magjistratit nga U.K-ja Berat (Bogova) lidhur me sasinë e nevojshme të ujit për t'u pompuar nga thellësia.

Ky sistem mbështetës kërkon një investim fillestar, por kontributi që ai jep në ruajtjen e ujërave natyrale është mjaft i rëndësishëm, duke ulur në të njëjtën kohë edhe humbjen e ujit që shkarkohet në tepërplotësat e depozitave, pasi ato janë mbushur, por nuk janë komanduar për t'u mbyllur.

Gjithashtu një masë tjetër, e cila shkon përkrah atyre që po ndërmerr aktualisht projekti në zbatim pranë Bashkisë Kuçovë për rritjen e efijencës së sistemit, ka të bëjë me monitorimin e të gjithë linjës magjistrale si edhe nivelet kryesore e dytësore të rrjetit të shpërndarjes për konstatim dhe shkëputje të lidhjeve të paligjshme.

Kjo masë do të ndikonte duke reduktuar ndjeshëm humbjet prej dëmtimeve në rrjet, si edhe do të ndihmojë që sasia e faturuar e ujit të jetë sa më pranë sasisë së prodhuar, duke rritur kështu edhe rentabilitetin e ndërmarrjes e duke i ulur humbjet sa më pranë nivelit të humbjeve hidraulike në projektim.

Figura 76. Zonat e shërbyera nga U.K.Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë & Co-PLAN, 2016

Krahas masave të lartpërmendura duhet të theksojmë se Njësinë Administrative Lumas, mbetet mjaft problematike situata lidhur me mbulimin e plotë me këtë shërbim. Objektiv duhet të mbetet zgjerimi i sistemit edhe në këtë NjA gjatë 5-vjeçarit të ardhshëm.

- o Problematikat në sistemin e furnizimit me ujë të pijshëm.

Për sa i përket problematikave që hasen në sektorin e furnizimit me ujë, ato janë të llojeve të ndryshme dhe përfshijnë kryesisht:

- Shtrirja jo e plotë e sistemit të furnizimit me ujë për konsum publik në Bashkinë Kuçovë.
- Në zonat ku ofrohet furnizimi me ujë: vështirësi për mbulimin e nevojave me ujë gjatë periudhës së verës, kur kërkesa për konsum rritet si pasojë edhe e përdorimit të këtyre ujërave për vaditje por edhe uljet e prurjeve nga burimi i Bogovës.
- Gjendjen jo të mirë të sistemit aktual për shkak të tubacione të vjetëruara, ose të bllokuara.

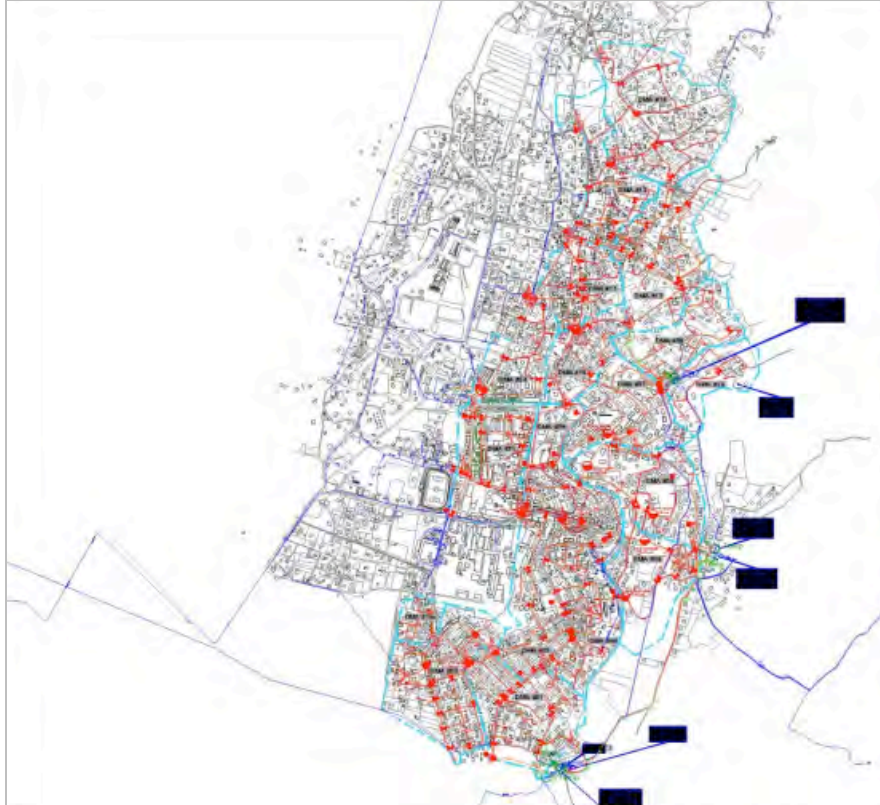
Tabela 55. Gjendja e tubacione të rrjetit të furnizimit me ujë.

Fusha e Përdorimit	Gjatësia e Tubacioneve (m)
Rrjet kryesor(DN 300-400)	3,110
Rrjet dytësor (DN 50-250)	101,146
Totali	104,256

Burimi: USAID/ValuAdd 2015, Punoi: Co-PLAN

- Humbjet në sistem: aktualisht humbjet vlerësohen të jenë midis 40-65% (faktor i cili rrit kërkesën për ujë gjatë verës deri në 210-255 litra/ditë/banorë). Këto humbje në bazë të strategjisë kombëtare të furnizimit me ujë të popullatës duhet të reduktohen deri në masën 30%.
- Gjendja jo e mirë e depozitave. Moshë mesatare e këtyre depozitave vlerësohet të jetë mesatarisht 50-vjeçare.

Figura 77. Shtrirja e rrjetit të ujësjellësit në Kuçovë, qytet.

Burimi: Bashkia Kuçovë dhe Co-PLAN, 2016

• Ujërat e ndotura

Shërbimi i grumbullimit dhe kanalizimit të ujërave të ndotura urbane ofrohet në qytetin e Kuçovës dhe në fshatrat fqinje Perondi e Tapi. Shërbimi i ofruar është në nivele të pakënaqshme, kjo për shkak se sistemi i kanalizimeve të ujërave të ndotura është në pjesën më të madhe i bllokuar, i dëmtuar si pasojë e vjetërsisë së tij, si edhe mjaft problematike paraqiten seksionet të cilat në mungesë të kuotave për të shkarkuar me gravitet, detyrojnë ujërat e ndotura që të flenë për një kohë të gjatë në seksionet e tubacioneve të kanalizimeve. Ky sistem është i kombinuar, mbledh si shkarkimet e ujërave të ndotura gjithashtu edhe ujërat e larta e ato industriale. Nuk ofrohet asnjë nivel trajtimi i këtyre ujërave dhe shkarkimet ndodhin mbi trupat ujore sipërfaqësore më të afërta.

Aktualisht janë të identifikuar dy pika kryesore shkarkimi në lumin Devoll, njëra është grykderdhja e kanalit të “DiKatrës” e tjetra është pranë fshatit Tapi.

Kompozimi i këtij sistemi për grumbullimin e ujërave të ndotura urbane është i tillë që njëkohësisht ai grumbullon ujërat e larta, si edhe shkarkime të ndryshme e të pakontrolluara që ndodhin në kolektorë, apo kanalet e hapura dedikuar këtij sistemi.

Gjatësia totale e tubave të kanalizimit është 13.9 km me diametra që variojnë nga 150 deri në 1000. Kanalet janë kryesisht tuba betoni pa bazament dhe me bashkime me llaç. Pothuaj 80% e rrjetit është shtrire para vitit 1980. Përveç kesaj, ka edhe 2.23 km kanal në formë drejtkëndëshi, për ujërat e bardha, në të cilin prej vitesh përzihen dhe ujërat e ndotura urbane.

Tabela 56. Gjendja e tubacione të rrjetit të furnizimit me ujë

Diametri Ø[mm]	Gjatësia [m]
200	5,615
300	2,706
400	1,170
500	1,752
600	354
1,0 x 1,0 m	1,855
1400	478
Total	13,930

Burimi: USAID/ValuAdd 2015, Punoi: Co-PLAN

Zonat Urbane: Sot, Bashkia Kuçovë mbulon me shërbimin e kanalizimit të ujërave të ndotura rreth 70% të popullsisë së qytetit të Kuçovës. Shkarkimi në kanal in e hapur dhe shkarkimi i këtyre ujërave drejtpërdrejtë në lumin Devoll, përbën një problem mjaft të fortë mjedisor, kjo pasi mund të konfirmohet se lumi Seman ndotet që në momentin kur Osumi dhe Devolli bartin në prurjet e tyre ujërat e ndotura të Kuçovës e Beratit.

Zonat Rurale: Në zonën rurale të Bashkisë Kuçovë nuk ekziston ndonjë sistem i organizuar inxhinierik i mbledhjes dhe largimit të ujërave të ndotura. Ujërat e ndotura të çdo shtëpie largohen në gropa individuale në oborret e shtëpive të cilat nuk respektojnë standardet tekniko-sanitare të gropave septike me ose pa filtrim. Në mjaft raste largimi i tyre bëhet edhe në kanale të hapura kulluese që kalojnë pranë shtëpive të tyre e që gjithashtu janë në kundërshtim me respektimin e kushteve sanitare të largimit të tyre.

Shkarkimi dhe trajtimi i këtyre ujërave, si edhe i ujërave industriale është problemi më i madh sanitar që mund të paraqitet sot në Bashkinë Kuçovë për arsye se të gjithë kolektorët i shkarkojnë ujërat e ndotura të patrajtuara në sipërfaqe ujore sipërfaqësore.²²⁶ Përzierja e lëndëve ndotëse organike dhe inorganike (ujërat e ndotur urban e ato industrial) si edhe rrugëtimi i tyre deri në grykëderdhje pranë lumit Devoll duke përshkuar një gjatësi afro 4km përmes fushave bujqësore, përbën një shqetësim të thellë mjedisor e shoqëror për të gjithë banorët e Kuçovës.

Ky sistem është ndërtuar rreth viteve 1968 dhe 1980, vite këto që përkohet me ndërtimin e banesave të reja. Pas viteve 1990, nuk është ndërhyrë më në këtë sistem. Si rrjedhojë, ndërtimet e pas-viteve 1990 janë të pakontrolluara dhe të paplanifikuara²²⁷ në aspektin e ofrimit të infrastrukturës së furnizimit me ujë dhe kanalizime.

o Problematikat

Sikurse u pa më sipër, rrjeti i kanalizimeve në Bashki është relativisht i amortizuar dhe nuk përmbush me efikasitet funksionin bazë. Përveç Qytetit të Kuçovës, pjesa tjetër e Bashkisë nuk mbulohet me rrjet kanalizimesh. Për më tepër, edhe në zonat ku ky rrjet shtrihet, hasen shumë probleme. Kjo për shkak se sistemi i kanalizimeve të ujërave të ndotura është në pjesën më të madhe i bllokuar ose i dëmtuar, pa llogaritur

ndotjen e ujërave të lumit të Seman dhe kanaleve kullues e vaditës, që shkaktohet nga derdhja e ujërave të ndotura të patrajtuara.

Si përfundim mund të thuhet se në Bashkinë Kuçovë:

- Kanalizimi i ujërave të ndotura është i pjesshëm, edhe në vetë zonën urbane në Kuçovë (ofrohet vetëm në qytetin e Kuçovës 70%).
- Shërbimi i orfuar është në nivele të pakënaqshme, pasi sistemi i kanalizimeve të ujërave të ndotura është në pjesën më të madhe i bllokuar, i dëmtuar, ose është shtrirë në mënyrë të pakontrolluar dhe jashtë standardeve higjieno-sanitare.
- Ujërat e ndotura urbane vazhdojnë të ndosin pjesën më të madhe të ujërave sipërfaqësore të kanaleve dhe emisarëve, si edhe kemi shkarkime direkt në ujërat e lumit Seman e Shkumbin.
- Zonat Rurale nuk kanë rrjet kanalizimesh të ujërave të ndotura (largimi i ujërave bëhet nëpërmjet gropave septike, jashtë standardeve higjieno-sanitare, ose nëpërmjet kanaleve të hapura kulluese që kalojnë fare pranë zonave të banuara).
- Impianti i trajtimit të ujërave të ndotura urbane duhet parashikuar të ndërtohet paralelisht me reabilitimin apo ndërtimin e sistemit të ri të grumbullimit të ujërave të ndotura. Një studim përcjellës nevojitet për të përcaktuar karakteristikat dhe elementet kryesore ndotës të ujërave në Kuçovë në mënyrë që të përzgjidhet metodologjia dhe teknika më e përshtatshme trajtuese në impiant.
- Nevojitet që sistemi i grumbullimit të ujërave të ndotura të projekohet i ndarë nga sistemi i cili pret ujërat e larta, kjo për arsye të shmangies së mbingarkesës e cila shpesh rezulton në përmytje dhe daljen në sipërfaqe të ujërave të ndotura.
- Sistemet primitive të grumbullimit dhe trajtimit të këtyre ujërave në zonat rurale nevojitet që të studiohen për të gjetur një alternativë më të qëndrueshme e miqësore me mjedisin. Disa praktika, kombinim i inxhinierisë së thjeshtë dhe natyrës, janë mjaft efektive sa i përket eliminimit të elementëve ndotës dhe krijimin e plehut kimik si rezultat final i procesit të trajtimit të ujërave të ndotura në zonat rurale.
- Duke vlerësuar së Kuçova gjeneron ujëra të ndotura industriale, sidomos ato të cilat futen në proceset e përpunimit të naftës, bartin elementë si metale të rënda, squfur etj. të cilat jo vetëm janë shpesh në nivele toksike por kanë impakt të drejtpërdrejtë në botën ujore me të cilën vihen në kontakt. Si rrjedhojë, do të propozohet që këto ujëra të kenë një sistem të dedikuar grumbullimi – trajtimi – monitorimi e shkarkimi.

4.7.2 Mbetjet e ngurta

“Menaxhimi i integruar i mbetjeve” është grumbullimi, transporti, rikuperimi dhe asgjësimi i mbetjeve si edhe mbikëqyrja e këtyre operacioneve, kujdesi i mëtejshëm për vendet e asgjësimit dhe veprimet e ndërmarra në cilësinë e tregtarit apo agjentit.²²⁸

Në zbatim të ligjit, Bashkisë Kuçovë i lind nevoja për të përditësuar “Planin Vendor të Manaxhimit të Mbetjeve” ku do të përfshijë mbulimin e të gjithë territorit të saj sipas R.T²²⁹

Aktualisht Bashkia Kuçovë ofron shërbimin e manaxhimit të mbetjeve të ngurta për 87.5%²³⁰ të popullsisë së Bashkisë Kuçovë (Nj.A Kozarë, Lumas & Perondi). Me manaxhim të mbetjeve nënkuptohet grumbullimi i mbetjeve të ngurta nga pikat e grumbullimit të mbetjeve shpërndarë në funksion të dendësisë së popullatës dhe aktiviteteve private e shtetërore dhe, transportimi i tyre dejt vend-depozitimit si edhe stokimi i tyre përfundimtar.

Më poshtë, paraqitet një përshkrim i manaxhimit të mbetjeve urbane të ngurta, ku përfshihen dhe inertet, si dhe ato të rrezikshme (mbetjet industriale, spitalore) në Bashkinë Kuçovë.

- Mbetjet e ngurta urbane

Shërbimi i manaxhimit të mbetjeve në territorin e Bashkisë Kuçovë ofrohet nga firma private “Higjena”, e cila bën grumbullimin e mbetjeve nga pikat e grumbullimit dhe depozitimin e tyre në vend-depozitimin e mbetjeve që ndodhet përgjatë brigjeve të lumit Devoll, në Rreth Tapi, në një largësi 5.5 km nga qyteti i Kuçovës, i cili funksionon që prej vitit 1987. Në këtë vend-depozitim mbetjet shpesh herë ngjeshen dhe mbulohen me dhe, por ai është plotësisht i papërshtatshëm, pasi toka në këtë zonë është shumë aluvionale dhe mbetjet e lëngshme toksike (*shllamet*) depërtojnë lehtësisht në shtresat e nëntokës, duke shkaktuar ndotje jo vetëm shtresat nëntokësore, por edhe ujërat nëntokësorë, gjithashtu edhe në ujërat sipërfaqësore të lumit. Përpos fakteve të sipërpërmëndura, derdhe direkte shkaktohen edhe në rrjedhën natyrale të Lumit Devoll. Pika ku takohet lumi Osum me Devoll duke u bashkuar në Seman me vend-depozitimin e mbetjeve, në vijë ajrore është rreth 2,7 km. Impakti në mjedis i këtij vend-depozitimi qartësisht ka një shtrirje shumë më madhe pasi përhapja e elementëve ndotëse, toksike dhe të dëmshme përcillet nga rrjedha e lumit Devoll dhe Seman.

Aktualisht në territorin e NjA-së Kuçovë janë të vendosur pika grumbullimi 240 kontenierë 1.1 m³, dhe ofrimi i shërbimit të grumbullimit dhe transportit të mbetjeve kryhet çdo ditë. Në bashkëpunim me USAID-in dhe organizatën Assist Impact është hartuar një studim fizibiliteti për ndarjen e mbetjeve në burim. Shërbimi i manaxhimit të mbetjeve ofrohet edhe në njësitë administrative Perondi e Kozarë²³¹.

Bashkia Kuçovë ka planifikuar tarifë pastrimi për konsumatorët familjarë, e cila është 1,400 lekë/vit, ndërsa për familjet në nevojë, invalidët, pensionistët, veteranët e luftës, kjo tarifë është 400 lekë/ vit.

Sipas të dhënave të marra nga Bashkia, niveli i arkëtimeve gjatë vitit të fundit ka qenë rreth 86%.

Figura 78. Vend-depozitimi mbetjeve urbane Bashkia Kuçovë

Burimi: Bashkia Kuçovë, Co-PLAN 2016.

Gjatë vitit 2015, Bashkia Kuçovë ka prodhuar rreth 8,230 ton mbetje/vit²³², me një sasi prodhimi prej **0.4 deri në 0.717 kg/banor/ditë** (ndryshimi midis zonës urbane dhe asaj rurale). Sasia e mbetjeve të prodhuara ka ardhur duke u rritur nga viti në vit (Tabela 57).

Nga një krahasim i bërë për periudhën kohore 2003-2015 rezulton se sasia e mbetjeve të prodhuara nga viti 2003 në vitin 2012 ka një tendencë rritëse të ekuilibruar ku maksimumi i gjenerimit ka qënë viti 2012 ndërsa në vitin 2015 regjistrohet rënie konstante e sasisë totale të gjeneruar për banorë. Për më tepër, që prej vitit 2009 Kuçova ruan një tendencë gjenerimi mbetjesh mbi mesataren e sasisë së prodhuar në rang vendi.

Tabela 57. Sasia e mbetjeve urbane të prodhuara në Bashkinë Kuçovë dhe në rang vendi

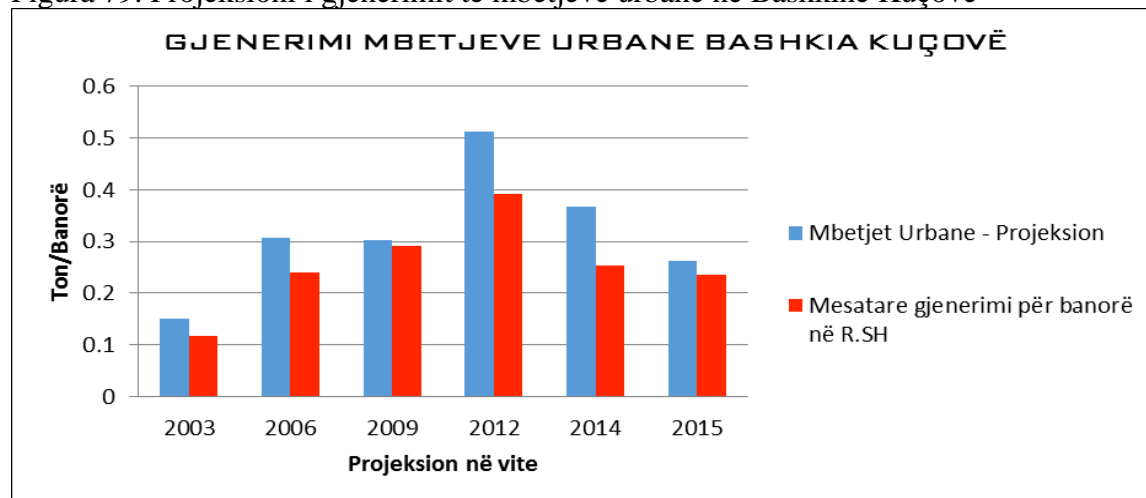
Mbetjet Urbane Berat – Projektion (ton/banor/vit)						
Viti	2003	2006	2009	2012	2014	2015
Kuçovë	0.15	0.307	0.303	0.513	0.367	0.262
Sasia mesatare e mbetjeve të prodhuara në rang vendi.	0.118	0.241	0.292	0.392	0.253	0.235

Burimi: Instat dhe ARM Berat

Për sa i përket vend-depozitimit të mbetjeve, në Bashkinë Kuçovë, mbetjet urbane pasi grumbullohen, depozitohen në vend-depozitimin përballë fshatit Kozarë në brigjet e lumit Devoll fare pranë vendit ku bashkohet me lumin Osum, gjithashtu depozitime të mbetjeve ndodhin në pika e paligjshme ku shërbimi nuk ofrohet (si në rastin e Nj.A-së Lumas dhe mbetjet inerte të cilat nuk kanë një destinacion të përcaktuar). Më konkretisht, mbetjet e Bashkisë Kuçovë depozitohen në vend-depozitimin e mbetjeve në Nj.A-në **Perondi**, i cili ndodhet rreth **2km larg nga rruga kombëtare dhe 2.5km larg nga qendra e qytetit**. Ky vend-depozitim është vënë në funksion që nga viti 1990 dhe është jashtë çdo kushti teknik dhe higjieno-sanitar. Në

këtë vend-depozitim, mbetjet, mbasi depozitohen, mbulohen me dhe e më pas ngjeshen nga makineritë e transportit të mbetjeve.

Figura 79. Projektioni i gjenerimit të mbetjeve urbane në Bashkinë Kuçovë

Burimi: Instat & ARM Berat, Punoi: Co-PLAN, 2016

Vend-depozitimi paraqet probleme të mëdha për sa i përket ndotjes së mjedisit dhe rrezikimit të shëndetit të banorëve për arsye të ndryshme. Së pari, ai ndodhet buzë lumit Devoll, në një largësi jo më tepër se 120m nga shtrati i lumit, duke ndotur vazhdimisht ujërat sipërfaqësore të lumit Devoll. Për më tepër, pozicioni në të cilin ndodhet vend-depozitimi i Perondisë është i papërshtatshëm nga ana gjeologjike për shkak se ndodhet në një territor me dherra të shkrifëta.

Duke patur referencë hartat dhe raportet e SHGJSH-së²³³, i gjithë akuiferi i rrjedhës së lumit Devoll në Bashkinë Kuçovë është me përbërje aluvionale (zhavorrore dhe poroze). Një terren i tillë bën të mundur depërtimin e shllamit të mbetjeve në ujërat nëntokësore dhe më tej në ujërat e Akuiferit të Beratit, i cili mund të përdoret për furnizimin me ujë të fshatrave të popullsisë së zonave përreth. Këto ujëra përdoren njëkohësisht edhe për vaditjen e tokave bujqësore. Me pak fjalë, lëndët toksike që çlirohen gjatë procesit të shpërbërjes së mbetjeve në venddepozitim depërtojnë drejtpërdrejt në ujërat nëntokësore të akuiferit të Beratit duke rrezikuar shëndetin e popullsisë së zonës si dhe duke ndotur Devoll-Seman dhe tokën përreth. Ndotja është edhe më e theksuar në kohë reshesh të cilat përshpejtojnë depërtimin e ujërave sipërfaqësore në akuiferin e Beratit.

Ndotje shkaktohet edhe nga çlirimi i gazrave toksike (metani CH₄) si produkt i procesit të kompostimit të shtresave më të vjetra të mbetjeve organike dhe jo vetëm. Ky produkt kimik, në formën e tij të gaztë mund të kapej me anë të skemave të rikuperimit ku të përpunohej e të ofrohej si një LDG (Lëndë Djegëse Gaz) për të prodhuar energji elektrike ose mekanike.

Figura 80. Ndryshimet në sipërfaqe të vend-depozitimit në harkun kohor 2003-2015

Burimi: Google Imagery, 2015

Në rastin e vend-depozitimit Kuçovë, gazi metan, çlirohet i gjithi në atmosferë duke kontribuar si gaz i efektit serë e duke ndotur gjithashtu me aromën e tij të fortë.

Ky vend-depozitim, duke mos përmbushur kriteret teknike të projektimit dhe funksionimit, nuk ka status ligjor si landfill ndaj edhe ndërhyrja urgjente për rehabilitimin e kësaj sipërfaqeje dhe ndalimin e aktivitetit të depozitimit të mbetjeve paraqitet tepër urgjente. Një aspekt tjetër tejet i rëndësishëm është fakti se vend-depozitimi i Rreth Tapi - Perondi ndodhet afër segmentit të lumit Devoll (ku bashkohet me lumin Osum) që shërben si burim ushqimi për akuiferin e Beratit. Sipas legjislacionit shqiptar në fuqi²³⁴, të gjitha zonat e lumit që shërbejnë si burim ushqyes për akuiferët (dritaret hidrogeologjike) duhen mbrojtur me ligj.

Gjithashtu në bazë të ligjit për landfillet²³⁵, nevojitet që ky vend-depozitim t'i nënshtrohet një plani rehabilitimi dhe vetmonitorimi periodik për të raportuar në ARM-në Berat e cila më pas do të kryejë verifikimet e nevojshme.

Gjithashtu, nëpërmjet fotove ajrore, janë vënë re ndryshime në shtratin dhe regjimin e rrjedhjes së lumit Devoll në vite. Këto ndryshime të forta në regjimin e rrjedhjes së Osumit kanë ndryshuar edhe mikrotipologjinë e trullit ku ndodhet ky vend-depozitim brenda një harku kohor 5-15-vjeçar. Sot, mund të themi se një pjesë e vend-depozitimit të hershëm gjendet e përmbytur ose e eroduar nga shtrati aktual i lumit Devoll. Përveç ndotjes së ujit, vend-depozitimi paraqet probleme edhe në lidhje me ndotjen e ajrit për shkak të djegies së mbetjeve plastike që kryhet në këtë zonë.

Ndërkohë në bashkëpunim me USAID-in dhe ASSISTIMPACT-in është hartuar një studim fizibiliteti për ndarjen e mbetjeve në burim.

Figura 81. Foto nga vend-depozitimi i mbetjeve Rreth Tapi, Perondi-Bashkia Kuçovë

Burimi: Raporti i fizibilitetit mbi menaxhimin e mbetjeve – Bashkia Kuçovë 2014

Si përfundim, mund të thuhet se vend-depozitimi i Rreth Tapi-së të quhet një vatër e nxehtë mjedisore që rrezikon shëndetin e banorëve (Kuçovë, Fier, Lushnje etj.) dhe ndotjen aktive të lumit Seman.

Për këtë arsye, lipset mbyllja ose ndërhyrja emergjente në të sipas kërkesave të përgjithshme të ligjit në fuqi²³⁶, ku i kërkohet operatorëve të vend-depozitimeve, të pajisur apo jo me leje, që t'i mbyllin këto vend-depozitime brenda dy viteve nga hyrja në fuqi e këtij vendimi, pasi janë jashtë kushteve higjieno-sanitare ose të marrin masa për të realizuar ndërhyrjet e listuara në Aneksin 1 brenda 8 viteve nga hyrja në fuqi e këtij vendimi.

o Mbetjet inerte (mbetjet nga ndërtimi dhe shkatërrimi)

Gjatë vitit 2015, Bashkia Kuçovë ka prodhuar një sasi mbetjesh prej 3,650 m³/vit²³⁷, të krijuara nga ndërtimet, rikonstruksionet, si dhe prishjet e objekteve pa leje. Deri më sot, Bashkia nuk ka përcaktuar një vend-depozitim të posaçëm për depozitimin e mbetjeve inerte.

Shpesh, pjesa më e madhe e mbetjeve inerte është përdorur për mbushje të ndryshme ndërsa më së shumti ato janë shkarkuar jashtë çdo kriteri përgjatë brigjeve të Lumit Devoll duke ndikuar në argjinaturë si edhe në ngushtimin apo ngritjen e nivelit të shtratit të lumit, i cili ka forcuar efektet e tij eroduese në seksione të tjera përgjatë rrjedhës.

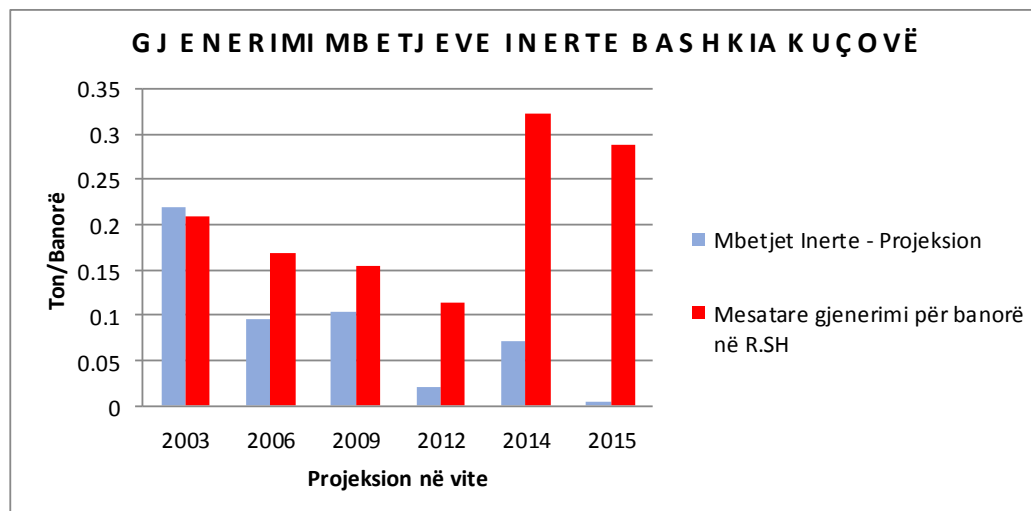
Megjithatë, në disa raste, mbetjet inerte depozitohen në vend-depozitimin e mbetjeve urbane, qoftë si shtresë mbuluese apo të vendosura përgjatë pjesës kufijtare të tij. Rasti i ilustruar në foton e mësipërme paraqet situatën në hyrje të fshatit Lumas, ku mbetje inerte janë depozituar qoftë nga shkarkimet e banorëve, por edhe nga prurjet inerte të lumit duke krijuar një zonë të gjerë grumbulli inertesh.

Zonë problematike në lidhje me mbetjet urbane dhe inerte në qytetin e Kuçovës është qendra e qytetit ku në formën e gërmadhëve të braktisura paraqitet situata e ish-Uzinës së Naftës.

Zona ripariante e anëve të lumit dikur e mbjellë me pemë dhe vegjetacion mbrojtës, sot është thuajse tërësisht e zhveshur nga vegjetacioni mbrojtës dhe e zëvendësuar nga masive inertesh ose mure mbajtëse b/a.

Këto ndërhyrje nuk e kanë ndaluar erozionin anësor të lumit, veçse e kanë zhvendosur atë në seksione të tjera më të ndjeshme ku janë identifikuar humbje të tokës bujqësore.

Figura 82. Sasia e mbetjeve prodhuar gjatë viteve 2003-2015 Bashki e rang vendi.

Burimi: INSTAT, Punoi: Co-PLAN

o Mbetjet Spitalore

Në rang Qarku, sipas të dhënave të grumbulluara nga ARM Berat, sasia totale e mbetjeve spitalore të prodhuara në Qarkun Berat është 35,848 kg/vit²³⁸. Kjo sasi përfshin mbetjet e prodhuara nga spitalet, qendrat shëndetësore, si dhe laboratorët stomatologjike dhe mjekësore.

Mbetjet spitalore manaxhohen nga dy kompani private (Euro-Team dhe Medi-Tel, dy subjektet që kanë lidhur kontrata me subjektet të cilat ofrojnë shërbime të kujdesit mjekësor), të cilat i tërheqin mbetjet periodikisht sipas kontratës së lidhur me subjektet përkatëse. Kompania Euro-Team ofron shërbimin e sterilizimit dhe grirjes së mbetjeve spitalore dy herë në javë. Kjo mënyrë e trajtimit të këtyre mbetjeve zvogëlon vëllimin e tyre me anë të shpërbërjes mekanike, për t'i administruar më pas mbetjetet si urbane, jo të rrezikshme për komunitetin dhe mjedisin.

Nga të gjitha njësitë e mësipërme, Euro-Team trajton mbetjet e Spitalit Rajonal Berat e Kuçovë ndërsa Medi-Tel grumbullon mbetjet e njërive të tjera shëndetësore (poliklinika, qendra shëndetësore të Nj.A-ve, laboratore, klinika etj.). Situata e manaxhimit të mbetjeve spitalore në Bashkinë Kuçovë monitorohet vazhdimisht nga Agjencia Rajonale e Mjedisit – Berat si edhe nga Agjencia Kombëtare e Mjedisit.

Tabela 58. Prodhuesit e mbetjeve spitalore²³⁹

Subjektet	Tot. Nr. Subjekte	Sasia (kg/vit)	Kompania që menaxhon mbetjet	Leje Mjedisit
Spitali Kuçovë	1	1200	Euro Team	Me leje mjedisit
D.SH.P Kuçovë	1	24	Medi-Tel	Pa leje mjedisit
Qendra shëndetësore	4	2004	Medi-Tel	Pa leje mjedisit
Laboratorë Mjekësore	2	1120	Medi-Tel	Me leje mjedisit
Klinikë Mjekësore	1	156	Medi-Tel	Me leje mjedisit
Laboratorë mjekësorë	5	1120	Medi-Tel	Me leje mjedisit
Kabinete stomatologjike	27	1116	Medi-Tel	Proces

Një pjesë subjektsh konfirmojnë se nuk prodhojnë sasi të konsiderueshme mbetjesh duke qenë se furnizimet e tyre janë në sasi të vogël e, si rrjedhojë, nuk u mbeten mbetje për trajtim.²⁴⁰ Sipas ARM-së Berat, të gjitha subjektet me aktivitet depo farmaceutike në Qarkun Berat, të pajisura me leje mjedisi, janë me pakicë. Për subjektet që kanë pohuar se nuk kanë Leje Mjedisore, manaxhimi i mbetjeve që ato prodhojnë mbetet i pamonitoruar nga organizmat shtetërorë pasi ato nuk i nënshtrohen procesit të vetmonitorimit.

o Mbetjet Industriale

Në Bashkinë Kuçovë ushtrojnë aktivitetin e tyre biznese të ndryshme në fushën e ndërtimit, asaj agro-ushqimore, por kryesisht në këtë zonë mbizotëron Industria e Naftës etj. Sipas legjislacionit në fuqi për manaxhimin e mbetjeve industriale, bizneset duhet të mbajnë regjistrin e mbetjeve të prodhuara. Mgjithatë, deri më sot nuk ka të dhëna rreth sasisë së prodhuar të mbetjeve industriale në Bashkinë Kuçovë.

Në të gjithë zonën naftëmbajtëse ka ndotje të tokës, ujit dhe ajrit, për pasojë ndotja ka ndikimin e vet në shëndetin e banorëve, në bujqësi, blegtori (kafshë dhe shpendë) deri tek drurët apo bimët natyrale. Tezgjatja e përdorimit të një teknologjie të vjetëruar dhe mungesës së investimeve është llogaritur që 1/3 e sipërfaqes të vendburimeve të naftës rezultojnë të jetë e ndotur nga nafta bruto.

Në shkarkimet ujore vëmë re një prani të lartë të klorureve, fenolëve dhe naftës bruto që derdhen nëpër kolektorin kryesor të ujërave të zeza apo kanaleve të tjera dhe përfundojnë në lumin Devoll dhe Osum. Niveli i fenolëve në shkarkim të Lumin Devoll arrin në 2mg/l, i klorureve 20.000-50.000 mg/l, ndërsa niveli i naftës bruto në 40-90 mg/l.

Një burim tjetër i ndotjes industriale janë edhe ndërrimi apo grumbullimi i vajrave të makinave, të cilat mund të përdoren si lëndë djegëse. Ato lehtësisht mund të derdhen në tokë dhe në sipërfaqe dhe më pas të përfundojnë në lumë duke dëmtuar biodiversitetin dhe ekosistemin.

Duhet theksuar se aktiviteti i nxjerrjes së naftës gjeneron mbetje të rrezikshme dhe si i tillë ky sektor duhet të jetë subjekt i trajtimit të këtyre mbetjeve nëpërmjet Ligjit 10463 dt.22.09.2011, ku cilësohet se këto mbetje duhet rigorozisht të monitorohen, regjistrohen dhe transportohen siç përshkruhet në ligj.

Më poshtë paraqitet lista ekzistuese e aktiviteteve gjeneruese të këtyre mbetjeve në Bashkinë Kuçovë, të cilat janë të pajisura me Leje Mjedisore.

Tabela 59. Aktivitete që prodhojnë mbetje industriale (sipas lejeve mjedisore)

Aktivitete prodhuese të mbetjeve në Bashkinë Kuçovë - Sipas Lejeve zotërim							
	Aktiviteti	Vendndodhja	Subjekti	Kategori Katalogu	Tipi i Mbetjeve të Gjeneruara	Tipi i Lejes	
1	HEC Belesova I	Belesove-Lumas	Korkis-2009	20 & 17	Mbetjet urbane & mbetje nga ndërtimet dhe prishjet	A	

2	HEC Belesova II	Belesove-Lumas	Korkis-2009	20 & 17	Mbetjet urbane & mbetje nga ndërtimet dhe prishjet	A	
3	HEC	Berat	Salillari	20 & 17	Mbetjet urbane & mbetje nga ndërtimet dhe prishjet	A	
4	Rritje intensive e shpendëve nv instalim, ambalazhim, magazinim, tregtim dhe import-eksport edhe nënprodukteve të tyre.	Perondi	Luma sh.p.k	16 03 05 & 18	Mbetje organike që përmbajnë substanca të rrezikshme & mbetje nga kujdesi shëndetësor njerëzor ose shtazor dhe kërkime që lidhen me to	B	
5	Fabrikë per prodhimin e membranave bituminoze (letër katrama)	Kucove	ENARVI	6, 5, 4	Mbetje të dala nga rafinimi i naftës, pastrimit të gazit natyror dhe trajtimeve pirolotike të karbonit. Mbetje të kimisë minerale dhe procese të kimisë organike	B	
6	Prodhim përpunim Çimentoje	Kozare	Construction	1, 16, 17	Mbetje nga shfrytëzimi i karrierve, mbetje inerte & mbetje te paspecifikuara	B	

Burimi: ARM Berat

<i>Legjendë Orientuese</i>	
<i>Mbetje Organike</i>	
<i>Mbetje Inerte</i>	
<i>Mbetje Industriale</i>	

o Vajrat e përdorura

Vajrat e përdorura përbëjnë element ndotjeje për mjedisin në rast se nuk manaxhohen siç duhet. Në Bashkinë Kuçovë dhe në rang qarku, sasia e vajrave të përdorura nuk njihet për shkak se subjektet prodhuese nuk mbajnë regjistra për shitjen e vajrave, gjë që tregon se sasia vjetore e vajrave të përdorura nuk është e saktë.²⁴¹

Megjithatë, sipas ARM-së Berat, sasia e vajrave të gjeneruara është rreth 6,400 l/vit. Nga verifikimet në terren që janë bërë kohët e fundit, rezulton se subjektet e pajisura me leje mjedisi (7 të tilla), që prodhojnë vajra të tilla kanë lidhur kontratë me firma të licencuara që bëjnë tërheqjen e vajrave në mënyrë periodike. Mbetet ende e pasaktë sasia e vajrave të përdorura që nuk riciklohet dhe që përfundon në mjedis.

o Industria nxjerrjes dhe përpunimit të naftës.

Në përgjithësi, e gjithë zona naftëmbajtëse e Kuçovës për shkak edhe të historikut të veprimtarisë industriale në atë zone bart ndotje të lartë sa i përket shkarkimeve të naftës bruto dhe metaleve të rënda të përhapura në sipërfaqe të mëdha të toke.

Aktualisht problem që ngrihet nga banorët dhe organizatat²⁴² me profil mjedisor, të cilat veprojnë në Qarkun Berat, ka të bëjë me aktivitetin e industrisë së nxjerrjes dhe përpunimit të naftës.

Teknologjitë e përdorura në këtë industri si edhe investimet që janë realizuar në këtë sektor nuk duket të kenë patur impakt pozitiv në përmirësimin e gjendjes së mjedisit në këtë zonë. Uzina e Përpunimit të Naftës (UPN-ja) tashmë ka reduktuar aktivitetin e saj dhe niveli i ndotjes në ajrin e Kuçovës ka një përmirësim cilësor. Impianti është

mbyllur pasi ai ishte ndotësi më i madh në këtë qytet duke shkarkuar nivele të larta të H_2F , SO_2 , si edhe gazrat e H_2S kanë qenë tepër acide.

Bazuar në fakatin që faktori gazor është ende shumë i lartë, 29.3 nm^3 / m^3 instalimi i stacioneve të separatorëve me disa shkallë ndarjeje, do të mundësojë kapjen e gjithë kësaj sasive, dhe më pas tregtimin e tij, duke e bërë kështu procesin fitimprurës.

Për sa i përket numrit të madh të puseve në Bashkinë Kuçovë mendohet se 1099 janë puse aktivë ndërsa 701 prej tyre nuk e kryejnë funksionin e tyre por sërish mbeten të izoluar pjesërisht ose jashtë kushteve teknike. Duke vlerësuar paraprakisht sipërfaqen të cilën zë çdo pus naftë mund të themi se dhe i ndotur me naftë zë një vëllim prej $500,000m^3$.

Zona e 3 Puseve të ujit, veçanërisht në stacionin e Devollit ka qenë përdorur intensivisht nga aktiviteti industrial i cili ka akumuluar në ujërat nëntokësore ndotje të lartë duke e kthyer atë në të papërdorshëm për furnizimin e popullatës me ujë, e njëjta gjë ka ndodhur më pas edhe me ujërat nëntokësore të Çiflikut dhe Drizës.

Figura 83. Mbetje përreth pusit të naftës dhe shkarkime në kanalet kulluese, Kuçovë

Burimi: Arkiva Co-PLAN

Shkarkimet e llumrave të naftës vlerësohen të jenë rreth 74 tonë/vit. Vlerat e disa prej parametrave më të rëndësishëm janë $pH=8.3$, $NKO=4.8$ mg/l, $NBO=40$ mg/l, përmbajtja e fosfateve 0.5 mg/l dhe përmbajtja e NH_4 0.3 mg/l. Efektet e kësaj ndotjeje janë shtrirë edhe në lumin Seman e përmes tij deri në bregdetin e Adriatikut (Seman, Darëzezë e Re).²⁴³

Ish-zona e UPN-së në hyrje të qytetit i është nënshtruar një studim në kuadër të hartimit të një projekti rehabilitimi në të cilin janë parashtruar analizat specifike që paraqesin nivelet e ndotjes në tokë, ajër dhe në ujërat nëntokësore si edhe sugjerimet mbi metodat e ndryshme të rehabilitimit të kësaj zone.

Figura 84. Zona e ish-UPN-së dhe Projekti i Rehabilitimit

Burimi: Kooperimi për Zhvillim nga R.Çeke, Raporti i Fizibilitetit.

Kooperimi për zhvillim nga Republika Çeke ka hartuar një projekt të detajuar mbi mundësinë e rivitalizimit të kësaj zone të ndotur duke i inkorporuar trajtimin e të gjithë ndotësve të identifikuar në këtë zonë. Gjithashtu është menduar që në një seksion të kësaj hapësire e cila do t'i nënshtrohet rehabilitimit të ndërtohet një incenerator për mbetjet e ngurta të Bashkisë Kuçovë dhe jo vetëm.

Një iniciativë e cila bie disi ndesh pasi zonat e banuara në këtë rast janë shumë pranë këtij inceneratori, ndaj edhe çdo hap i mëtejshëm për planifikimin dhe projektimin e tij duhet të parashikojë alternativa të tjera lidhur me pozicionin, si edhe sa i përket procesit teknologjik të djegies së mbetjeve dhe emetimit të gazrave kanceroze (dioksin & furane).

o Riciklimi

Për sa i përket riciklimit të mbetjeve, në Bashkinë Kuçovë është realizuar një studim i dedikuar i ndarjes dhe riciklimit të mbetjeve ndaj edhe një shifër e përafërt mbi sasinë e mbetjeve të ricikluara i përafrohet masës 23% ndaj totalit të mbetjeve të riciklueshme të gjeneruara.

Riciklimi ndodh nëpërmjet subjekteve vëndase, si kompania që ofron shërbimin e pastrimit dhe manaxhimit të mbetjeve gjithashtu edhe nga ana e një kompanie e cila operon në vend-depozitim të mbetjeve në Orizaj.²⁴⁴

Plani për ndarjen e mbetjeve urbane që në burim për Bashkinë Kuçovë parashikon edhe ndërtimin e qendrës për trajtimin e mbetjeve për riciklim të përfutur nga procesi i ndarjes në burim i cili është një hallkë e rëndësishme në procesin e riciklimit. Mbetjet e ndara që në burim do të transportohen në këtë ambient për të bërë trajtimin e mëtejshëm i cili përfshin²⁴⁵:

- një seleksionim të mëtejshëm të mbetjeve sipas natyrës dhe pastërtisë së tyre;
- zvogëlimin e volumit nëpërmjet prerjes, shtypjes apo presimit;
- paketimin/paletimin e tyre (sipas natyrës, letër, plastike, metal) dhe përgatitjen për tregtim në impiantet e riciklimit.

Mbetjet e riciklueshme të ndara që në burim pritet të jenë më të pastra duke siguruar uljen e kostove të cilat shkaktohen nga trajtimi i tyre i mëtejshëm. Sot impiantet e

riciklimit janë shumë të interesuara që mbetjet e riciklueshme të jenë të pastra sepse kjo rrit cilësinë dhe ul humbjet. Kjo iniciativë është paraqitur bashkë me një plan biznesi i cili indikon se kjo iniciativë është rentabël.

Referuar strategjisë kombëtare të Manaxhimit të Integruar të Mbetjeve krahas planit për riciklimin e mbetjeve të cilat klasifikohen si të lehtësisht të riciklueshme, Bashkia Kuçovë duhet të hartojë një plan të dedikuar mbi manaxhimin dhe riciklimin e mbetjeve elektronike, inerte dhe industriale. Krahas këtij detyrimi si objektivi mbetet riciklimi mbetjeve Organike, Qelq, Letër & Plastike në masën 75-80% përkundrejt totalit të gjeneruar, kjo për një periudhë kohore deri në 2018.

o Përfundime dhe rekomandime

Fillimisht Bashkia Kuçovë ka nevojë për të përditësuar Planin e Manaxhimit të Integruar të Mbetjeve Urbane e në të njëjtën kohë të monitorojë nga afër objektivat afatshkurtër dhe afatmesëm të cituar në atë dokument. Paraqitet si domosdoshmëri nevoja për një studim të plotë mbi shtrirjen e infrastrukturës së shërbimit të manaxhimit të mbetjeve në të gjithë territorin e Bashkisë²⁴⁶.

Vend-depozitimi në Rreth Tapi, duke u pozicionuar shumë pranë bregut të lumit Devoll, e ka kthyer një një vatër të nxehtë mjedisore të gjithë zonën pranë ish-NB Partizan. Ndryshimet e shtratit të lumit kanë përmbytur një pjesë të tokës, e cila më parë ka shërbyer si vend-depozitim. Aktualisht, vend-depozitimi ka marrë shtrirje gjatësore përgjatë bregut. Problematikë emergjente paraqitet situata mbi:

- shkarkimet e gazrave CH₄ në atmosferë, NO, NH₄ si dhe dioksinat e furrat nga djegiet e ndryshme.
- shkarkimet e mbetjeve të ngurta mbi rrjedhën e lumit Devoll,
- infiltrimi i shllameve nga dekompozimi mbetjeve në akuifer.

Depozitimi i mbetjeve inerte anës brigjeve të lumit Devoll si edhe në disa pjesë të argjinaturave nuk ofron një zgjidhje teknikisht të qëndrueshme dhe afatgjatë. Nevojitet një plan për manaxhimin e këtyre mbetjeve dhe mbi të gjitha një pikë grumbullimi të miratuar nga Bashkia.

Mbetjet e klasifikuara si të rrezikshme (kryesisht spitalore & industriale) administrohen nga subjekte private në varësi të kushteve kontraktuale, monitorimi i këtyre kontratave në terren paraqet mangësi pasi janë identifikuar shkarkime industriale përgjatë të gjithë zonës naftëmbajtëse në Bashkinë Kuçovë, gjithashtu në raste më të izoluara janë konstatuar mbetje spitalore edhe në vend-depozitim në Rreth Tapi²⁴⁷.

Skema të ndryshme të 3R (Reduktim – Riciklim – Ripërdorim) shihen pjesërisht të zbatuara në Bashkinë Kuçovë. Faktor në procesin e ndarjes së mbetjeve mbetet komuniteti Rom & Egjiptian në Kuçovë dhe në NjA. Fushata dhe projekte pilot në fushën e reduktimit dhe ripërdorimit janë të pakta ndaj edhe familjarizimi i popullatës me këto teknika është i ulët. Këtu veçojmë mbetjet organike të prodhuara nga bujqësia, të cilat me anë të skemave të kompostimit mund të prodhojnë pleh aktiv, i cili mund të ripërdoret sërish në bujqësi.

Plan projekti për ndërtimin e Landfillit rajonal në Bashkinë Ura Vajgurore paraqet një iniciativë pozitive, bashkëpunimin ndërmjet tre Bashkive i cili duhet intensifikuar. Por sigurisht nevojitet një studim mbi fizibilitetin që paraqet kjo sipërmarrje.

Gjithashtu edhe plan projekti për ndërtimin e një inceneratori në zonën e ish-UPN-së i cili do t'i nënshtrohet proceseve rehabilituese, paraqitet problematik sa i përket afërsisë së tij me zonat e banuara.

Zonat me nivel të lartë ndotjeje (ish-uzina e përpunimit të nafëts, depozitat e amortizuara të stokimit të naftës bruto, pusët e naftës etj) pranë qytetit të Kuçovës dhe zonave të banuara të NjA-ve përbëjnë një problem serioz për mjedisin dhe shëndetin publik të banorëve. Mbetjet e trashëguara në këto zona duhet të jenë pjesë e skemës së re që duhet të adoptojë bashkia e Kuçovës për manaxhimin e integruar të mbetjeve.

4.8 Ndryshimet klimatike dhe rreziqet

Ndryshimet klimatike janë tashmë të prekshme në nivel botëror dhe vendor. Shkaku kryesor mbetet shtimi i sasisë së gazeve serë në atmosferë. Vendet e industrializuara njihen si kontribuesit kryesorë të këtyre gazrave, ndërsa vendet e vogla dhe me ekonomi jo shumë të industrializuar si Shqipëria janë kryesisht pësuese.

Megjithatë, edhe pse në sasi të vogla, Shqipëria kontribuon në shtimin e gazeve serë në atmosferë. Sipas raportimeve që Ministria e Mjedisit në Shqipëri ka bërë në UNFCCC²⁴⁸, sektorë të ndryshëm të ekonomisë në vend kontribojnë në çlirimin e CO₂, CH₄, dhe N₂O. Sektori energjitik është kontribuesi kryesor i çlirimit të CO₂ (97.07%) i ndjekur nga transporti me 45.06%, sektori i banimit dhe sektorë të tjerë në norma më të ulta. Kontribues të tjerë mbeten proceset industriale dhe përdorimi i produkteve të tilla si solventet. Procesi i planifikimit të territorit mund të mos ndikojë (domosdoshmërisht) në sjelljen e industrive dhe çlirimin e gazrave. Megjithatë, mund të ofrojë shumë mundësi për mënyrat e trajtimit përmes planifikimit dhe për zbutjen/shmangien e efekteve mbi territorin shqiptar si pësues i ndryshimeve klimatike.

o Ndryshimet klimatike në Rajon

Në vendet e Europës Juglindore, përfshirë Shqipërinë, pasojat e ndryshimeve klimatike do të shprehen në forma të ndryshme si:

- rritje e temperaturës me 1.7 – 3.5°C deri në vitin 2100,
- ulje e sasisë së reshjeve dhe ndryshimi i regjimit të tyre (-3.84 deri në -18.13% deri në vitin 2100)²⁴⁹.

Këto fenomene parashikohet të kenë pasoja të theksuara në zhvillimin e rajonit sepse kanë mundësi të shkaktojnë ngritjen e nivelit të detit duke krijuar erozion detar, përmytje, pakësimin e ujërave nëpër lumenj e liqene gjatë vitit dhe përmytje në periudha të caktuara për shkak të shtimit të reshjeve me intensitet të lartë, ndryshime në stinën e kultivimit në bujqësi, ndryshime të habitateve, paksimin e numrit dhe llojeve të specieve, shtimin e llojeve të huaja invazive së bashku me rritjen e sëmundjeve infektive.²⁵⁰

Gjithashtu, probleme të shumta do të hasen në komunitetet lokale dhe ato rajonale që varen nga shërbimet që ofron ekosistemi, uji i pijshëm, karburanti, materialet për ndërtim dhe të korra, të gjitha së bashku do të kenë një ndikim të madh në mbajtjen e kushteve optimale të jetesës. Është fakt i rëndësishëm që disa rajone të Europës Juglindore shtrihen në fushën e Europës që është zonë më e ndjeshme nga ndryshimet klimatike. Ndër pasojat më të theksuara të ndryshimeve klimatike që parashikohet të ndodhin në rajon renditen më poshtë:²⁵¹

- Mungesa e ujit të pastër për shkak të uljes të sasisë së reshjeve dhe rritjes së temperaturave.

- Në zonat malore ku rritja e temperaturës do të shkaktojë shkrirjen e shpejtë të akujve dhe dëbores parashikohet fryrja e rrjedhave të lumit dhe ndikimet zinxhirë që rrjedhin.
- Zonat bregdetare do të përballen me pasojat që vijnë nga rritja e nivelit të detit kombinuar me rritjen e rrezikut nga fenomene klimatike si stuhitë apo reshjet intensive.
- o Ndryshimet klimatike në Shqipëri (ndikimet në Bashki)

Sic u tha me lart, Shqipëria, duke qënë se shtrihet në Europën Juglindore, do të këtë pasoja të ndjeshme nga ndryshimet klimatike. Ndryshime kryesore që parashikohen janë²⁵²:

- rritja e temperaturave;
- ulja e sasisë së reshjeve;
- shtimi i fenomeneve ekstreme të motit;
- rritja e nivelit të detit²⁵³.

Sipas të dhënave të nxjerra nga kërkimet e shumta në lidhje me **ngrohjen globale** dhe efektet e saj në territor, edhe për Bashkinë Kuçovë sektorët që do të preken më shumë janë bujqësia, energjia, biodiversiteti, toka dhe ekosistemet ujore²⁵⁴.

Rritja e temperaturave: Bazuar në të dhënat e paraqitura në komunikimin e tretë që Shqipëria ka bërë për ndryshimet klimatike në tre skenare të përgatitur, tregohet një rritje e mundshme e temperaturës mesatare vjetore përgjatë viteve 2030, 2050, 2080 dhe 2100. Si temperaturë referencë është marrë temperatura mesatare e vitit 1990 (Tabela 60)

Tabela 60. Skenaret e parashikimit të rritjes së temperaturës (Referuar Tem. Mes. 1990)

Stinët	Vitet			
	2030	2050	2080	2100
Vjetor	1.0 (0.7 to 1.2)	1.7 (1.3 to 2.2)	2.8 (2.0 to 3.5)	3.2 (2.4 to 4.1)
Dimër	0.8 (0.7 to 0.9)	1.2 (1.1 to 1.4)	2.0 (1.7 to 2.3)	2.4 (1.9 to 2.7)
Pranverë	1.0 (0.8 to 1.12)	1.5 (1.3 to 1.8)	2.6 (2.2 to 3.0)	3.1 (2.6 to 3.6)
Verë	1.6 (0.5 to 1.8)	2.5 (2.1 to 2.8)	4.3 (3.8 to 4.9)	5.3 (4.6 to 6.0)
Vjeshtë	1.0 (1.0 to 1.1)	1.6 (1.5 to 1.8)	2.8 (2.7 to 3.0)	3.5 (3.2 to 3.7)

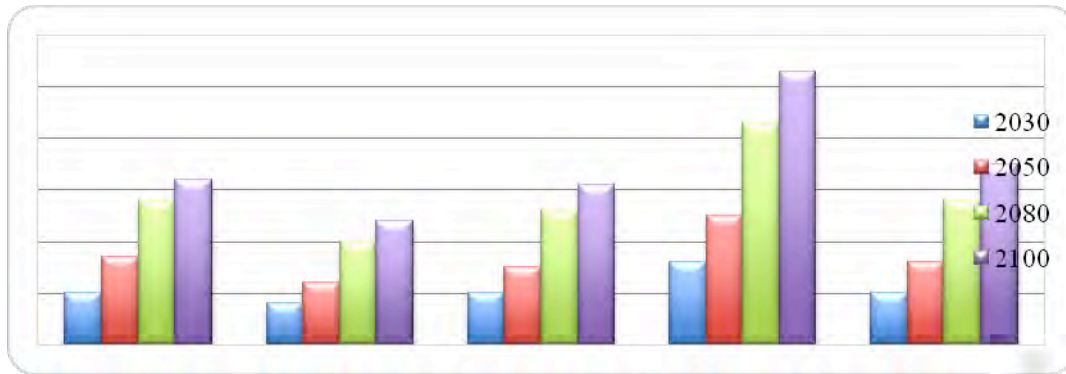
Burimi: Ministria e Mjedisit 2016²⁵⁵, Punoi: Co-Plan

Në skenaret e rritjes së temperaturës, në vitin 2050 parashikohet një rritje mesatare e temperaturës me 1.7°C dhe vlera maksimale 2.2°C. Ndërsa në vitin 2080, temperatura mund të rritet me 2.8°C, ndërsa vlera maksimale e vlerësuar arrin shifrën 3.5°C. Në vitin 2100, temperatura mesatare vjetore parashikohet të rritet me 2.4-4.1°C.

Duke vëzhguar vlerën e rritjes së temperaturës sipas stinëve të vitit, shqetësues është fakti që rritja më e madhe e temperaturës parashikohet të ndodhë në stinën e verës, duke e kthyer atë në një stinë akoma më të nxehtë e të thatë (Figura 85). Temperaturat mesatare vjetore për skenaret e përgatitur mund të rriten me 2.1-2.8°C në vitin 2050, dhe një rritje me 4.6-6.0°C në vitin 2100, referuar temperaturavetë vitit 1990. Temperaturat mesatare vjetore, sipas skenareve të hartuara, pritet të arrijnë në 25°C në vitet 2050, dhe në 30°C në vitin 2100.

Figura 85. Skenarët e parashikimit të rritjes së temperaturës

Burimi: Ministria e Mjedisit 2016²⁵⁶, Përpunoi: Co-Plan

Përveç rritjes së temperaturave në përgjithësi, parashikohet edhe shtimi i fenomeneve ekstreme të motit siç janë numri i ditëve me temperaturë $>35^{\circ}\text{C}$ pa ndërprerje, numri i ditëve me valë të nxehta, dhe numri i ditëve me temperaturë të ftohtë pa ndërprerje (Tabela 61).

Tabela 61. Fenomenet ekstreme të parashikuara deri në vitin 2100 në rajonet bregdetare.

Fenomene ekstreme të motit	Rajon	Vitet 1961-1990	Vitet			
			2030	2050	2080	2100
Nr. ditëve me Tmaks $>35^{\circ}\text{C}$	Veri	1.7-5.8	5-10	7-14	8-20	10.0-24.0
	Qendër	6 - 4.9	2-9	2-12	3-18	4.0-21.0
	Jug	1.3	4	5	7	8
Nr. ditëve me valë të nxehta	Veri	19-27	56-60	72-80	95-98	115-120
	Qendër	16	29	36	52	60
	Jug	7	13	16	20	25
Numri i ditëve me temperaturë të ftohtë	Veri	360	550	670	840	930
	Qendër	686	780	870	980	1100
	Jug	757	860	950	1050	1160

Burimi: Ministria e Mjedisit 2016²⁵⁷, Punoi: Co-Plan

Duke iu referuar të dhënave të mësipërme (Tabela 61), përgjatë gjithë viteve të ardhshme deri në vitin 2100 do të kemi një rritje të ditëve me temperatura maksimale mbi 35°C , ku ng 1.7-5.8 ditë në periudhën 61-1990, në vitin 2100 do të arrijnë 10-24 ditë me temperatura mbi 35°C në veri, nërsa në pjesën qendrore dhe jugore kjo vlerë është më e ulët. Gjithashtu, ditët me valë të nxehta do të rriten përgjatë viteve të ardhshme, nga 19-27 ditë në periudhën 61-1990, në 115-120 në vitin 2100 në pjesën veriore, ndërsa në atë qendrore dhe jugore vlerat paraqiten më të ulëta. Përsa i përket ditëve me temperaturë me të ulët se 0°C të paraqitura në tabelën e mësipërme, parashikohet një rënie drastike deri në vitin 2100, krahasuar me vitin 1990, nga 10-27 ditë në periudhën 1961-1990, në vitin 2100 këto ditë nuk do të jenë aspak të pranishme në të gjithë zonën bregdetare. Gjithashtu, edhe ditët me valë të ftohtë nuk do të jenë të pranishme në vitet 2100.

Tabela 62. Numri i ditëve me fenomene ekstreme të motit në vit: Parashikime

Fenomeneve ekstreme të motit	Rajon	Vitet 61-1990	Vitet			
			2030	2050	2080	2100
	Veri	10-27	4-15	0-10	0-3	0

Ditë me Tmin < 0°C	Qendër	7-32	3-18	0-11	0-5	0
	Jug	3	0	0	0	0
Ditë me valë të ftohta	Veri	30-48	10-15	6-7	0-6	0
	Qendër	32-46	20-32	12-23	6-8	0
	Jug	7	0	0	0	0
Ditë me valë të ngrohta	Veri	1450	1410	1390	1350	1335
	Qendër	1530	1495	1460	1420	1390
	Jug	1168	1130	1110	1090	10702

Burimi: Ministria e Mjedisit 2016²⁵⁸, Punoi: Co-Plan

Si pasojë e rritjes së temperaturës, dhe rritjes së numrit të ditëve me valë të nxehta, vendi do të përballlet me thatësi të konsiderueshme dhe mot të nxehtë. Ndikim të menjëhershëm do të ketë në rritjen e mesatares vjetore të vdekshmërisë, kryesisht për moshat e treta; në kërkesën në rritje për ujë të pastër; dhe probleme me përshtatjen e kulturave bujqësore me klimën.

Ulja e sasisë së reshjeve: Një problem i rëndësishëm që pritet të vijë bashkë me ndryshimet klimatike, tashmë të vërtetuara shkencërisht, është ulja e sasisë së reshjeve vjetore dhe shpërndarja e tyre përgjatë vitit (Tabela X).

Tabela 63. Ndryshimi i regjimit të reshjeve (në %) në krahim me vitin 1990

Vitet	2030	2050	2080	2100
Vjetor	-3.84 (-35.4 to 27.7)	-8.46 (-56.0 to 47.4)	-14.37 (-78.6 to 81.1)	-18.13 (-89.7 to 94.9)
Dimër	-5.96 (-15.9 to 4.0)	-10 (-27.9 to 7.7)	-14.3 (-44.6 to 16.1)	-18.1 (-55.8 to 19.6)
Pranverë	-2.45 (-11.9 to 7.0)	-7.26 (-25.3 to 10.75)	-14.26 (-45.1 to 16.6)	-17.7 (-55.3 to 19.8)
Verë	-10.4 (-12.8 to -7.9)	-19.7 (-24.1 to -15.3)	-41.9 (-49.2 to -34.5)	-50.4 (-59.4 to -41.3)
Vjeshtë	0.5 (-10.1 to 11.1)	-2.5 (-21.3 to 16.3)	-6.9 (-38.1 to 25.2)	-9.5 (-48.1 to 29.1)

Burimi: Ministria e Mjedisit 2016²⁵⁹, Përpunoi: Co-Plan

Në vitet e ardhshme pritet që sasia e reshjeve të ulet rreth 14.37% në vitin 2080 dhe deri në mbi 18% në vitin 2100. Në vitet e ardhshme parashikohet që periudhat e thatësisë të shtohen së tepërmi, si pasojë e uljes së sasisë mesatare të reshjeve vjetore dhe shpërndarjes së tyre përgjatë vitit. Nga të dhënat e skenareve të parashikuara të shpërndarjes së reshjeve vjetore, vihet re që stina e verës do të jetë mbi 50% më e thatë. Mungesa e reshjeve do të çojë në një verë shumë më të nxehtë dhe të thatë, duke u kthyer në problem serioz për zhvillimin e bujqësisë, dhe shumë probleme të tjera në sektorë të ndryshëm ekonomik.

Rritja e temperaturave në territorin e Bashkisë Kuçovë do të ketë një sërë problemesh kryesisht në zhvillimin e bujqësisë dhe në biodiversitet. Zhvillimi bujqësor në territorin e bashkisë do të përballlet me kushte klimatike më të thata, si pasojë do të ketë një rritje të kërkesës për ujë për vaditje dhe nga ana tjetër një ulje të sasisë së reshjeve dhe rezervave ujore të përdorshme për bujqësinë. Shtimi i dëmtuesve (parazit, mikroba, insekte) do të jetë një problem ekzistent më rritjen e temperaturës mesatare vjetore. Biodiversiteti do të preket ndjeshëm nga kohëzgjatja e periudhave të nxehta gjatë vitit dhe mungesës së reshjeve, si pasojë dhe intensifikimi i zjarreve të cilët demtojnë specie dhe habitate në tërësi. Për zhvillimin sa më të qëndrueshëm të biodiversitetit duhen marrë masa në kohë sa më të hershme, për adoptimin e bujqësisë dhe gjetjen e mënyrave për plotësimin e nevojës me ujë për vaditje.

Shtimi i fenomeneve ekstreme të motit: Përgjatë viteve fenomenet ekstreme të motit si përmbytjet, valët e të nxehtit etj. kanë qënë të pranishme në vendin tonë. Përmbytjet kanë një ndikim të madh në aspektin e jetës së njerëzve, ekonomisë, bujqësisë dhe mjedisit. Pika kulminante e përmbytjes në vitin e fundit është regjistruar në vitin 2010, në të cilën humbjet arritën në rreth 0.15% të PBB-së së vendit. Në vitet që vijjnë, fenomeni i përmbytjeve i ndihmuar nga shirat intensive që pritet të shtohen, parashikohet të shpeshtohet. Stina e verës do të pësojë ndryshime të theksuara duke krijuar kushte ekstreme si temperatura të larta dhe periudha të zgjatura të thata. Ndërsa në zonat bregdetare, me rritjen e temperaturave dhe intensifikimin e reshjeve, parashikohet të formohen stuhi, të cilat do të kenë një ndikim jo të vogël në ato zona.

Në të shkuarën, pjesë të territorit të Bashkisë Kuçovë janë bërë pre e përmbytjeve të vazhdueshme nga lumenjtë, kryesisht tokat bujqësore pranë brigjeve. Në vitet e fundit ky fenomen po kthehet i përvitshëm edhe pse në shkallë të ndryshme. Në skenarët e parashikimit të ndryshimit të klimës, theksohet shtimi i fenomeneve ekstreme të motit, kryesisht shtimi i shirave intensive, të cilët janë tepër problematik në fryrjen e menjëhershme të lumenjve dhe si pasojë përmbytjet do të jenë më të mëdha. Zonat breglumore, apo dhe zona përreth, do të jenë tepër të prekura nga përmbytjet që parashikohen në të ardhmen, ndaj duhen marrë masa të menjëhershme për përballimin e këtij fenomeni, mbrojtjen e tokës bujqësore dhe të zonave urbane.

Rritja e nivelit të detit²⁶⁰: Niveli i detit Adriatik ka pësuar një rritje prej 15cm gjatë shekullit të shkuar, Në dekadat e ardhshme deri në vitin 2100, niveli i detit pritet të rritet me 40cm. Rritja e konsiderueshme e nivelit të detit do të sjellë një sërë pasojash negative përgjatë vijës bregdetare, kryesisht në tokat bujqësore, habitatet bregdetare dhe mbi zonat turistike. Si rezultat i rritjes së nivelit të detit, deri në vitin 2050, rreth 1,082.45km² (32% e zonës bregdetare, ose 3.76% e sipërfaqes së vendit) do të vuajë pasoja të drejtpërdrejta nga përmbytjet. Pjesë të konsiderueshme të tokës bujqësore do të konsiderohen të humbura, apo të papërdorshme, për shkak të rritjes së nivelit të detit dhe kripëzimit. Shumica e habitateve bregdetare të tilla si dunat ranore, ligatinat me ujë të njelmët, lagunat, do të pësojnë ndryshime të konsiderueshme, disa prej tyre do të kenë humbur totalisht funksionin dhe të tjera do të jenë të dëmtuara në shkallë relativisht të lartë.

- o Sektorët ekonomikë më të prekur nga Ndryshime Klimatike

Bujqësia²⁶¹: Sektori i bujqësisë është një nga drejtuesit kryesorë të ekonomisë shqiptare. Në vitin 2011 sektori i bujqësisë numëronte 54.6% të punësuarve, dhe kontribuonte në 20% të PBB-së. Bujqësia është shumë e ndjeshme ndaj ndryshimeve afatshkurtra të motit, luhatjeve sezonale dhe vjetore. Ndryshimi i klimës dhe rritja e temperaturës kanë ndikim të drejtpërdrejtë në uljen e prodhimit, shtimin e dëmtuesve në bujqësi (insekteve, parazitëve) etj. Gjithashtu, ndryshimi i klimës do të sjellë ulje të sasisë së reshjeve, sidomos në periudhën e verës duke çuar në rritjen e kërkesës për ujë dhe uljen e mundësisë për të pasur ujë të mjaftueshëm për të plotësuar nevojat gjithnjë e më rritje që ka bujqësia për ujë. Me rritjen e temperaturës, kulturat bujqësore do të hasin probleme me përshtatshmërinë e tyre rajonale. Kjo nënkupton që përgjatë dhjetëvjeçarëve të ardhshëm nevojitet të përshtatim llojin e të mbjellave me lloje më rezistente ndaj thatësisë dhe varietete që kërkojnë më pak ujë. Frutat dhe perimet do të jenë më të prekura nga ndryshimet klimatike, pasi rritja e temperaturës shton stresin tek këto bimë, duke ulur prodhimtarinë e tyre ose duke vështirësuar rritjen e tyre.

Në territorin e Bashkisë Kuçovë do të hasen jo pak ndryshime. Ndryshimet kryesore në lidhje me zhvillimin bujqësor janë, rritja e temperaturës, shtimi i kohës së kultivimit, valët e të nxehtit, zgjatja e periudhës së thatë, shtimi i dëmtuesve të bujqësisë dhe mundësia e mungesës së ujit vaditës në disa zona. Rritja e temperaturës mesatare vjetore ka ndikim direkt në zhvillimin e bujqësisë, pasi kulturat aktuale të cilat përdoren në tokat bujqësore nuk do të përshtaten maksimalisht me temperaturat në rritje, apo disa prej tyre do ta kenë të pamundur të përshtaten, e si pasojë do të kemi të korra më të ulëta nga bujqësia. Intensifikimi i valëve të nxehtit dhe ulja e reshjeve në periudhën e kultivimit të bujqësisë pritet të ketë një ndikim të madh në zhvillimin e bujqësisë, pasi do të kërkojë sasi të mëdha uji për vaditje, ndërsa zona të cilat nuk kanë akses në kanalet vaditës do të reduktojnë maksimalisht sasinë e të korrave. Rritja e temperaturës dhe zvogëlimi i valëve të ftohta në dimër do të ketë një ndikim direkt në shtimin e dëmtuesve të mbjellave bujqësore, pasi shume prej këtyre dëmtuesve (duke mos pasur temperatura të ulëta në dimër) do të mund të shtohen duke rritur periudhën e riprodhimit të tyre. Kjo situatë do të çojë në rritjen e kostos së prodhimit, në sajë të përdorimit të pesticideve, në ulje të cilësisë së prodhimit dhe rënie të rendimentit.

Burimet ujore (Energjitika, HEC-et dhe burimet ujore)²⁶²: Përbërësit kryesorë të ciklit hidrologjik janë avullimi, transpirimi dhe reshjet. Ndryshimi i parametrave klimatikë, rrezatimi diellor, shpejtësia e erës, temperatura dhe lagështia ndikojnë drejtpërsëdrejti në fenomenin e avullimit. Ndryshimi i avullimit dhe reshjeve do të ndikojë në bilancin ujqor në vend. Reshjet mesatare vjetore në dekadat e ardhshme priten të ulen rreth 18%, ndërsa rastet e shirave intensive parashikohen të jenë më të shpeshta duke rritur shpeshësinë e përmbytjeve. Duke patur parasysh që energjia elektrike në vend plotësohet nga HEC-et, rritja e temperaturës do të shtojë mungesën e ujit për të plotësuar nevojat përgjatë gjithë vitit për energji dhe bujqësinë. Zgjatimi i periudhës së thatë në stinën e verës, shkrirja e dëborës në male, dhe mungesa e reshjeve në periudha të caktuara të vitit do të jetë një problem madhor në plotësimin e nevojave me ujë për sektorë të ndryshëm si energji, bujqësi etj. Prodhimi i energjisë pritet të ketë vështirësi në manaxhimin e situatave, duke qenë së ndarja e sasisë së reshjeve përgjatë vitit do të ketë diferenca të konsiderueshme. Rezervuarët e HEC-eve parashikohet të tejmbushen në periudha të caktuara dhe të vuajnë mungesën e sasisë së ujit në periudhën e verës. Megjithatë, edhe në rastin më të keq diferenca midis prodhimit dhe nevojës së ujit mund të zbuten me çështje teknike dhe të politikave.

Përmbytjet nga rrjedhat e lumenjve do të jenë një problem serioz dhe me i shpeshtë në dekadat e ardhshme. Shirat e rrëmbyeshme që sjellin vërshimin maksimal të lumenjve në kohë të shkurtër parashikohet të jenë problemi kryesor i përmbytjeve në pjesën fushore të vendit. Periudha nëntor-mars kur sasia e reshjeve është më e madhe (80-85% e sasisë vjetore) parashikohet periudha më problematike për përmbytjet.

Vlen të theksohet se rritja e temperaturës sjell edhe zgjatjen e harkut kohor brenda të cilit mund të kultivohet përgjatë vitit gjë që mund të ketë ndikime pozitive në bujqësi. Mundësia e kultivimit në një periudhë më të gjatë kohore dhe mundësia e futjes së kulturave të reja në bujqësi mund të çojë në rritjen e prodhimit.

Turizmi²⁶³: Kontributi i sektorit të turizmit për PBB-në është 7.6%, referuar vitit 2009. Ndryshimi i klimës është parashikuar të ketë një ndikim jo të vogël në sektorin e turizmit në vend, pozitiv dhe negativ. Deri në vitin 2030 parashikohet që periudha tetor-maj të jetë e papërshtatshme për turizëm ndërsa periudha tjetër do të ofrojë një rehati për zhvillimin e turizmit të diellit dhe detit. Të dhënat për vitin 2050

përcaktojnë prillin si muaj të pranueshëm për zhvillimin e turizmit bregdetar, ndërsa muajt maj - tetor cilësohen muaj të shkëlqyer për zhvillimin e turizmit bregdetar. Parashikimet për vitin 2080 përcaktojnë vetëm dhjetorin, janarin dhe shkurtin si muaj të papërshtatshëm për turizem diellor e detar, ndërsa muajt e tjerë janë mëse të përshtatshëm. Aktualisht, 80% e turistëve që hyjnë në Shqipëri janë të përqëndruar në zonën bregdetare. Me rritjen e temperaturave, ky numër pritet të rritet duke çuar kështu në rritjen e presionit ndaj mjedisit, ndotjes të zonave nga mbetjet, ndotjen e ajrit dhe ujit. Manaxhimi i mbetjeve, ujërave të ndotur urbane si dhe siguria për ujë të pastër është një nga sfidat kryesore me të cilat do të përballet sektori i turizmit në vend.

Popullsia: Ndryshimi i klimës parashikohet të ndikojë në shëndetin e banorëve në zonën bregdetare dhe veprimtarinë e tyre ekonomike kryesore si turizmi dhe bujqësia. Krahas kësaj, do të ketë rreziqe kërcënuese të cilat do të ndikojnë në sigurinë e jetës (përmbytjet, zjarri, rritja e mikrobeve dhe insekteve që transmetojnë sëmundje ngjitëse, ulja e rezervave të ujit të pijshëm, ushqimi, energjia, cilësia e mjedisit dhe peizazhit). Rritja e nivelit të detit dhe përmbytjet e lumenjëve do të jenë një problem tepër shqetësues në zonat fushore, kënetat apo ish-kënetat të cilat janë në disnivel nga deti (deri në 2m). Në këto zona ka ardhur në rritje numri i popullsisë që nga viti 1950, kur toka bujqësore është përfituar nga bonifikimi i kënetave dhe shkripëzimi i tokave në afërsi të vijës bregdetare.

Përveç ndikimit mbi popullsinë, një numër i konsiderueshëm i banesave të ndërtuara gjatë 24 viteve të fundit pritet të dëmtohen nga përmbytjet. Rreth 41,625 banesa vendosur deri në 0.5 m mbi nivelin e detit të cilat rrezikohen të përmbytjen deri në vitin 2030, dhe 48,730 ndërtesa të cilat janë ndërtuar mbi nivelin e detit priten të preken nga përmbytjet pas vitit 2050. Lagështia e tepërt dhe përmbytjet do të kenë një ndikim të madh në popullsi pasi shumica e kateve të para të banesave nuk kanë hidroizolim. Në vitet e ardhshme priten përmbytje (si ato të 2010) dhe stuhi të cilat, krahas dëmeve materiale, mund të shkaktojnë dhe humbje në njerëz, ashtu si në shumë vende europiane dhe fqinje. Në zonat bregdetare, nga rritja e frekuencës së përmbytjeve, pritet që ndikim të madh të ketë në infrastrukturën sipërfaqësore dhe nëntokësore si kanalizime, rrjet energjie, telefoni, interte etj.²⁶⁴

Siç shikohet, ndryshimet klimatike tashmë janë një realitet. Ky ndryshim i klimës ka ndikim të madh në shumë fusha të zhvillimit të vendit, sidomos në atë bujqësore dhe energjitike. Vetëm sektori i bujqësisë ka rreth 50% të punësuarve në Shqipëri. Gjithashtu, kontributi i këtij sektori në PPB arrin në 24%.²⁶⁵ Në këtë kontekst shihet më se e rëndësishme të merren masa të rëndësishme për planifikimin e zhvillimit të sektorit të bujqësisë dhe industrisë duke patur parasysh ndryshimet klimatike. Disa nga këto masa në bujqësi përfshijnë përshtatjen kulturave bujqësore me ndryshimet e klimës, manaxhimin e duhur të burimeve ujore, rritjen e kapaciteteve kulluese dhe ato ujitëse, masa për parandalimin dhe kontrollin e zjarreve, mbrojtja ndaj erozionit të tokës etj.

Duke vëzhguar me kujdes skenarët që trajtuam më sipër, popullsia në territorin e Bashkisë Kuçovë do të përballet me jo pak probleme në të ardhmen ndër të cilat përmendim përmbytje nga lumenjtë (Devoll dhe Osum), shtim të rasteve të zjarrit, thatësira të zgjatura dhe rritje të kërkesës për ujë në bujqësi si dhe ulje të sasisë së ujit të gjendur territor për përdorime të ndryshme. Popullsia në territorin e Bashkisë, në zonat të cilat janë pranë brigjeve të lumenjëve do të pësojnë dëmtime nga fryrja dhe dalja nga shtrati, nëqoftëse shirat e intensive shtohen në të ardhmen, duke krijuar

dëme bujqësi dhe banesa. Zhvillimi bujqësor do të sigurojë të ardhura më të pakta për banorët, pasi rritja e periudhës së thatësirave çon në rritjen e kërkesës për ujë dhe aktualisht kanalet ujitës nuk janë totalisht në funksion. Gjithashtu problematikë shfaqen edhe parazitët e shtimi i numrit të insekteve që trasmentojnë sëmundje gjë që mund të përbëjë një problem serioz në përhapjen e epidemive të ndryshme.

o Përfundime dhe rekomandime

Ndryshimet klimatike tashmë janë një realitet. Ky ndryshim i klimës ka ndikim të madh në shumë fusha të zhvillimit të vendit, sidomos në atë bujqësor dhe energjitik. Vetëm sektori i bujqësisë ka rreth 50% të punësuarve në Shqipëri. Gjithashtu, kontributi i këtij sektori në PPB arrin në 24%.²⁶⁶ Në këtë kontekst, shihet më se e rëndësishme marrja e masave të rëndësishme për planifikimin e zhvillimit të sektorit të bujqësisë dhe industrisë duke pasur parasysh ndryshimet klimatike. Disa nga këto masa në bujqësi përfshijnë përshtatjen e kulturave bujqësore me ndryshimet e klimës, manaxhimin e duhur të burimeve ujore, rritjen e kapaciteteve kulluese dhe ato ujitëse, masa për parandalimin dhe kontrollin e zjarreve, mbrojtja ndaj erozionit të tokës etj.

Edhe për Bashkinë Kuçovë, sektorët që do të preken më shumë nga ndryshimet klimatike janë bujqësia, energjia, biodiversiteti, toka dhe ekosistemet ujore²⁶⁷. Për këtë arsye, duhen marrë masa për fortifikimin e barrierave të brigjeve të lumenjve, kryesisht në zonat më problematike, të cilat janë të prekur edhe nga erozioni lumor. Gjithashtu duhen marrë masa për përmbushjen e nevojave ushqimore në raste ekstreme, ku kulturat bujqësore dëmtohen nga përmbytjet masive dhe nga periudhat e gjata të thatësirës. Nga ana tjetër, në kushtet e një skenari negativ të përmbytjeve të shkaktuara nga ndryshimet klimatike, territori i Bashkisë Kuçovë mund të kthehet në një nga territoret kryesore pritëse të popullsisë së zhvendosur.

4.9 Trashëgimia historike dhe kulturore

Gjeomonumentet janë zona natyrore që paraqesin interes të veçantë përse i përket mënyrës si janë krijuar, rrallësisë, vlerave historiko- kulturore ose funksionit të tyre si pika interesi. Për nga rëndësia, gjeomonumentet ndahen në²⁶⁸:

- Gjeomonumente me vlera ndërkombëtare
- Gjeomonumente me vlera kombëtare
- Gjeomonumente me vlera rajonale

Në territorin e bashkisë kemi një gjeomonument me vlera ndërkombëtare dhe ai është vendburimi i naftës. Vendburimi i Naftës Kuçovë (VII-4) përbën një gjeomonument historik dhe është zbuluar qysh në vitin 1930. Ai ndodhet në 84 ranorët e depozitimeve neogjenike të tortonian-miocenit të sipërm, të vendosura transgresivisht mbi antiklinalin karbonatik të eroduar të Kuçovës. Shtratimet janë të tipit litologo-stratigrafik. Vendburimi është më i vjetri i naftës në Shqipëri.²⁶⁹

Bashkia Kuçovë ofton aktualisht dy kisha të cilat për nga potenciali që kanë mund të shërbejnë si pika me interes për zgjerimin e potencialit kulturor e vizitueshmërisë në rritje që po konstatohet në qytetin e Beratit (prej vitit 2008) pasuri botërore e njerëzimit UNESCO.

Sikurse është përmendur Kisha e Perondisë dhe Kisha e Kozarës janë dy monumente kulti që aktualisht u mungon zona e mbrojtur. Studimi dhe më pas miratimi i tyre nga Ministria e Kulturës do të ndihmonte në mbrojtjen e tyre afatgjatë dhe krijonte kushtet për zhvillimin e harmonizuar të zonës përreth. Veçanërisht mbetet për trajtim të

veçantë në bashkëpunim me njësinë vendore përdorimi i varrezës në afërsi të kishës së Kozarës.

4.10 Zona e nxehta mjedisore dhe aktiviteti industrial

Bashkia Kuçovë nuk ka zona të nxehta mjedisore të shpallura ligjërisht. Megjithatë, mendohet se në territorin e Kuçovës ndodhen disa zona të nxehta mjedisore që kanë nevojë për rihabilitim sa më të shpejtë me qëllim shmangien e ndotjes së mjedisit dhe rreziqeve që i kanosen shëndetit të banorëve që jetojnë ngjitur ose përreth këtyre zonave. Zonat kryesore të nxehta mendohet se janë vend-depozimi i mbetjeve urbane, Kanali i “Dikatrës, ish-Uzina e Përpunimit të Naftës (UPN-ja) dhe zona naftënxjerrëse.

Vend-depozitimi i mbetjeve urbane: në Bashkinë Kuçovë, mbetjet urbane depozitohen në vend-depozitim të mbetjeve në *NjA-në Perondi*, i cili ndodhet rreth 2 km larg nga rruga kombëtare dhe 2.5 km larg nga qendra e qytetit. Ky vend-depozitim është vënë në funksion që nga viti 1990 dhe është jashtë çdo kushti teknik dhe higjieno-sanitar. Në këtë vend-depozitim, mbetjet, pasi depozitohen, mbulohen me dhé e më pas ngjeshen nga makineritë e transportit të mbetjeve.

Vend-depozitimi paraqet probleme të mëdha për sa i përket ndotjes së mjedisit dhe rrezikimit të shëndetit të banorëve për arsye të ndryshme. Së pari, ai ndodhet buzë lumit Devoll, në një largësi jo më tepër se 120 m nga shtrati i lumit, duke ndotur vazhdimisht ujërat sipërfaqësore të lumit Devoll (Figura 87). Pë më tepër, ndryshimet e theksuara në regjimin e rrjedhjes së Osumit ndër vite kanë ndryshuar edhe mikrotipologjinë e truallit ku ndodhet ky vend-depozitim brenda një harku kohor 5-15-vjeçar. Sot, mund të themi se një pjesë e vend-depozimitit të hershëm gjendet e përmbytur ose e gërryer nga shtrati aktual i lumit Devoll.

Për më tepër, pozicioni në të cilin ndodhet ky venddepozitim është i papërshtatshëm nga ana gjeologjike për shkak se ndodhet në një territor me dhera të shkrifëta të cilat favorizojnë depërtimin e ujërave (shllamit) të ndotura të vend-depozimitit në ujëra nëntokësore.²⁷⁰ Ndotja është edhe më e theksuar në kohë reshesh të cilat përshpejtojnë depërtimin e ujërave sipërfaqësore në Akuiferin Quaternar të Beratit.

Figura 86. Foto nga venddepozitimi i mbetjeve, Bashkia Kuçovë

Burimi: Raporti i fizibilitetit mbi menaxhimin e mbetjeve, Bashkia Kuçovë, 2014

Një aspekt tjetër tejet i rëndësishëm është fakti se vend-depozitimi ndodhet afër segmentit të lumit Devoll. Prania e vend-depozimitit në këtë zonë përbën një kërcënim serioz për ndotjen e Akuiferit të Beratit.

Figura 87. Ndryshimet e sipërfaqes së vend-depozitimit në harkun kohor 2003-2015

Burimi: Google map, 2016

Përveç ndotjes së ujit, vend-depozitimi paraqet probleme edhe në lidhje me ndotjen e ajrit për shkak të djegies së mbetjeve plastike që kryhet në këtë zonë dhe gazrave të dëmshme që çlirohen gjatë shpërbërjes së mbetjeve organike siç është metani (CH_4). Gazi metan çlirohet i gjithi në atmosferë duke kontribuar si gaz i efektit serë dhe duke ndotur me aromën e tij të fortë, në vend që të kapej me anë të skemave të rikuperimit e të përpunohej e të ofrohej si një Lëndë Djegëse Gaz (LDG) për të prodhuar enegji elektrike ose mekanike.

Ky vend-depozitim, duke mos përmbushur kriteret teknike të projektimit dhe funksionimit, rrezikon ndotjen e mjedisit, ndaj edhe ndërhyrja urgjente për rehabilitimin e kësaj sipërfaqeje dhe ndalimin e aktivitetit të depozitimit të mbetjeve paraqitet tepër urgjente.

Kanali i “Dikatrës”: me një gjatësi të vlerësuar prej 8.37 km, ky kanal shërben për kullimin dhe vaditjen e zonës së poshtme dhe fushore të qytetit të Kuçovës. Pikënisja e këtij kanali është rezervuari në fshatin Drizë dhe zgjatet përgjatë pjesës perëndimore të qytetit duke kaluar përmes tij për të dalë në fushat pranë ish-N.B Partizani e për t’u shkarkuar në Lumin Osum, në veri të fshatit Tapi (Figura 88).

Figura 88. Shtrirja e kanalit të Dikatrës – Kuçovë

Burimi: Google Imagery, 2016

Shtrirja e tij përgjatë puseve dhe depozitave të naftës si dhe shkarkimet në të nga kolektorët e grumbullimit të ujërave të ndotura urbane të Qytetit Kuçovë e kanë transformuar rrënjësisht funksionin e këtij kanali duke e kthyer në një bartës të ndotësve kryesorë të prodhuar në territorin e qytetit (në kolektor të ujërave të ndotura urbane dhe industriale) dhe duke e shtrirë më pas ndikimin e tyre në mjedis drejt ujërave të lumit Osum e Seman, si edhe në tokat bujqësore që shfrytëzojnë ujërat e këtij kanali për vaditje.

Duke patur parasysh se ujërat e kanalit gjejnë përdorim të gjerë në bujqësi, nevojitet që kanali t'i nënshtrohet një procesi rehabilitues përgjatë gjithë gjatësisë së tij duke larguar fillimisht llumin dhe bimësinë në shtratin e tij e, më pas, duke pastruar e gërryer edhe sedimentin e grumbulluar në kohë përgjatë tij.

Ish-Uzina e Përpunimit të Naftës (UPN-ja): Në Qytetin e Kuçovës ka vepruar për një kohë të gjatë ish-Uzina e Përpunimit të Naftës ose ish-UPN-ja (Figura 89). Sipas një prezantimi të z. Shpëtim Nishani, kjo uzinë ka prodhuar solventë²⁷¹, benzinë brut, vajguri brut, gazoil brut, solar brut, vajra brut, mazut, bitum, graso, sulfonat, bitum i oksiduar, valvolinë, dinaftenat alumini, merzolat, sapun naftenik, vaj emulsol, koks dhe gudron (mbetje nga përpunimi i vajit). Lëndet ndihmëse që janë përdorur në uzinë janë acidi sulfurik 98%, soda kaustike, solventet, oleumi, lëngu i xhamit dhe dodecilbenzoli. Gjithmonë sipas të njëjtit autor, mbetjet teknologjike të prodhuara janë gudron acid nga pastrimi (gërryes dhe ndotës) i vajrave, sulfonatit, vajgurit dhe gazoilit. Mbetje teknologjike të uzinës janë edhe karburante dhe ujëra sodike nga dekantimi (ndotës ambjentit) i benzinës, vajgurit, gazoilit, naftës bruto, sabie nga pastrimet e depove. Kjo Uzinë ka shkarkuar nivele të larta ndotjeje në tokë e cila trashëgohet edhe sot²⁷². Duke pasur parasysh ndotjen e lartë të shkaktuar nga kjo uzinë dhe faktin se sipërfaqja e ndotur në të cilën ndodhet kjo uzinë është pjesërisht e banuar dhe ndodhet pothuajse afër qendrës së qytetit, nevojitet rehabilitimi urgjent i sipërfaqes së zonës. Në këtë mënyrë, shmanget rreziku që i kanoset shëndetit të banorëve me banim në brendësi të ish-UPN-së ose në rrethinat e saj. Zona e ish-UPN-së paraqet rrezik të theksuar për fëmijët e moshës parashkollore të cilët duke lozur në brendësi të territorit të ndotur, mund të prekin dhe gëlltitin dherat e ndotura në sipërfaqen e ish-UPN-së.

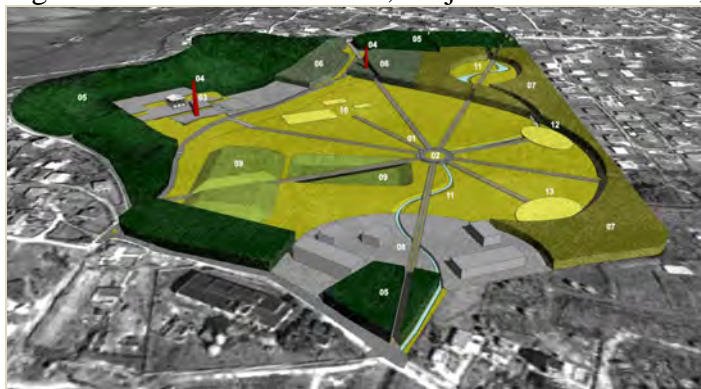
Figura 89. Ish-zona e UPN-së, Kuçovë

Burimi: Bashkëpunimi për Zhvillim nga R.Çeke, Raporti Fizibilitetit, 2012

Ish-zona e UPN-së i është nënshtruar një studimi në kuadër të hartimit të një projekti rehabilitimi në të cilin janë kryer paraprakisht analiza të tokës nga të cilat ka rezultuar me nivele të larta ndotjeje në tokë. Studimi ka sugjeruar edhe metodat e ndryshme të mundshme për rehabilitimin e kësaj zone. Në këtë zonë, studimi i financuar nga Republika Çeke planifikon edhe rivitalizimin e zonës së ndotur duke përfshirë trajtimin e të gjithë ndotësve të identifikuar në këtë zonë. Gjithashtu, është sugjeruar që në një seksion të kësaj hapësire, pas rehabilitimit, të ndërtohet një impiant djegës (incenerator) për mbetjet e ngurta të Bashkisë Kuçovë dhe jo vetëm. Propozimet për shfrytëzimin e hapësirave të ish-UPN-së, Mekanikes dhe TEC-it konsistojnë kryesisht në krijimin e hapësirave publike dhe argëtuese si dhe krijimin e hapësirave muzeale.

Figura 90. Ish-zona e UPN-së, Projekti i Rehabilitimit, Kuçovë

Burimi: Bashkëpunimi për Zhvillim nga R.Çeke, Raporti Fizibilitetit, 2012

Pavarësisht nëse projekti i mësipërm do të realizohet apo jo, mbetet fakti se zona e ish-UPN-së është një zonë tejet e ndotur me hidrokarbure. Me qëllim shmangien e rrezikut që mund t'i kanoset shëndetit të banorëve të qytetit, rekomandohet rehabilitimi i menjëhershëm i saj, dhe, në pritje të rehabilitimit, rekomandohet rrethimi i kësaj zone dhe shenjimi i saj si zonë e nxehtë mjedisore.

Zona naftënxjerrëse në Kuçovë: Zona naftënxjerrëse në Kuçovë, edhe pse nuk është përcaktuar si vatër mjedisore, është ndotur rëndë me hidrokarbure²⁷³. Në Kuçovë, ndotja e ajrit, ujit e tokës nga industria e naftës është e theksuar për shkak të llojit të veprimtarisë dhe teknologjisë së vjetër të përdorur nga industritë e sektorit²⁷⁴. Për më tepër, industritë në vendin tonë janë dalluar për mosrespektimin e mjedisit gjatë veprimtarisë së tyre. Si rrjedhojë, Kuçova dhe Kozara vuajnë pasojat e ndotjes së tokës nga pusët e naftës në sipërfaqen naftënxjerrëse²⁷⁵.

o Vendburimi i naftës Kuçovë

Vendburimi i naftës Kuçovë është një nga vendburimet më të vjetra të zbuluara në Shqipëri, ku janë zbuluar rezerva të konsiderueshme naftë. Sot, në territorin e Bashkisë përfshihen vendburimet e mëposhtme të naftës me rezerva të llogaritura si më poshtë (Tabela 64):²⁷⁶

Tabela 64. Rezervat naftëmbajtëse në Bashkinë Kuçovë

Emertimi	Rezevat e llogaritura (ton)
Vendburimi Kuçovë	rreth 67,824,448
Shtratimi Fermë – Çiflik (pjesa që i takon Bashkisë Kuçovë)	rreth 2,937,624
Shtratimi Arrëz (pjesa që i takon Bashkisë Kuçovë)	rreth 3,474,075
TOTALI	74,236,147

Burimi: AlbPetrol sh.a, 2016

Zbulimet e para të vendburimeve të naftës si dhe të rezervave nëntokësore janë identifikuar në këtë zonë nga Prof. Stanislav Zuber i cili, në harkun kohor 1927-1947, udhëhoqi proceset kërkimore të vendburimeve të naftës. Njëkohësisht, Prof. Zuberi mban edhe autorësinë e hartave të para inxhinieriko-gjeologjike të Shqipërisë.

Kuçova njihet edhe më herët për burimet e saj të vajit të kandilit i përdorur gjerësisht gjatë periudhës kohore ndërmjet shek XVII-XIX. Më tej, pas zbulimeve të rezervave cilësore të rërës bituminoze, naftës dhe gazit natyror në këtë rajon, të parët që e shtrinë aktivitetin industrial në përmasat që ka edhe sot ishin kompanitë Italiane (AIPA 1934). Këto sollën në vend teknologji të cilat janë pjesërisht aktive edhe sot. Më pas, me përfundimin e luftërave, qeveritë e Shqipërisë dhe ish-Jugosllavisë bashkëpunuan ngushtë për të ndërtuar të parën rafineri moderne të naftës në Shqipëri. Industria njohu një hov të fuqishëm gjatë diktaturës dhe një shkatërrim të ngadaltë pas vitit 2003 ku, nëpërmjet Ligjit nr. 9117,²⁷⁷ ky sektor u privatizua.

Zona naftëmbajtëse e Kuçovës sot shfrytëzohet nga Kompania shtetërore Albpetrol sh.a. dhe kompania private SherWood Petroleum Ltd. (Degë e Bankers Petroleum Ltd.).²⁷⁸ **Albpetrol sh.a** është shoqëri shtetërore e cila ka si qëllim prodhimin dhe tregtimin e produkteve të naftës si dhe monitorimin e Marrëveshjeve Hidrokarbure me palë të treta.²⁷⁹ Në Bashkinë e Kuçovës, Albpetrol zotëron të gjithë aktivitetin e naftës, me përjashtim të zonave të shfrytëzuara nga Bankers e cila do të shtjellohet më poshtë. Pjesa më e madhe e puseve të naftës në pronësi të Albpetrolit është përqendruar në Kozarë, Kozarë Fshat dhe Arrëz, përgjatë lumit Devoll dhe në pjesën lindore të qytetit të Kuçovës. **Bankers Petroleum Ltd.** (SherWood International Petroleum Ltd.) ka lidhur një marrëveshje²⁸⁰ me Kompaninë Albpetrol në vitin 2007 për zhvillimin dhe prodhimin e hidrokarbureve, në vendburimin e Kuçovës për 30 vjet²⁸¹. Zona e kontrates²⁸² e shfrytëzuar nga Bankers Petroleum Ltd. ndodhet në dy akse kryesore të cilat janë Aksi Fermë/Kozarë-Arrëz dhe Aksi Fermë-Çiflig²⁸³.

Në territorin e Bashkisë Kuçovë ka pasur dhe vazhdon të ketë në shfrytëzim një numër të lartë pusesh të naftës me ndikim të lartë në mjedis. Në territorin e Bashkisë Kuçovë ka 1,800 puse naftë 1,099²⁸⁴ prej të cilëve janë puse aktive ndërsa 701 prej tyre nuk janë në gjendje pune. Këto të fundit janë izoluar pjesërisht ose jashtë kushteve teknike. Në Qytetin e Kuçovës ndodhen 311²⁸⁵ puse naftë ndër të cilët 210 janë në funksion ndërsa 101 puse janë jashtë funksionit. Pjesa dërrmuese e puseve të naftës ndodhen përgjatë rrjedhës së lumit Devoll me përqendrim të lartë nga Kozara

deri në bashkimin e Devollit me Osumin dhe në Kuçovë qytet. Për më tepër, puset janë shpërndarë edhe në zonën bujqësore në lindje dhe perëndim të qytetit Kuçovë si dhe në të gjithë pjesën jug-perëndimore të Kozarës.

o Ndikimet e mundshme të industrisë së naftës në mjedis

Industria e naftës, për vetë natyrën e aktivitetit të saj, mund të krijojë ndotje në mjedis gjatë fazave të ndryshme të procesit të nxjerrjes së naftës (fazës së shpimit, dekantimit, transportit dhe përpunimit etj.) gjatë të cilave krijohen mbetje²⁸⁶ që mund të ndotin mjedisin.

Faza e shpimit të puseve: Ka ndikim jo të vogël në mjedis, në varësi të teknikave të përdorura. Teknikat e shpimeve për naftë janë të ndryshme. Për një kohë të gjatë, kompanitë kanë përdorur teknikën e shpimit me *puse me trungje vertikale* (puset e zakonshme). Krahas shpimit vertikal, është përdorur gjerësisht edhe *shpimi me puse horizontale*. Pusi shtrihet horizontalisht në shtresën shkëmbore në të cilën shpohet për një largësi të theksuar (ndryshimi është 3,000 m kundrejt 15m). Këto puse bëjnë të mundur shpimin në zona ndryshe të paarrtshme me teknologjinë e vjetër (nën akuifer, zona të mbrojtura etj.). Distancat horizontale nga zona e pusit në sipërfaqe deri në fundin e pusit në tokë mund të arrijnë deri në 8 km²⁸⁷.

Një teknologji tjetër që ka gjetur përdorim të gjerë nga industria e naftës në dhjetëvjeçarin e fundit është shpimi me *puse me trungje horizontale me çarje/plasje* të shkëmbinjve me ujë²⁸⁸ (*hydraulic fracturing*). Sipas Agjencisë Amerikane për Mjedisin (EPA) puset shpohen me trung vertikal nga 100 deri në mijëra metra nëntokë dhe mund të përfshijnë puse me trungje horizontale ose me drejtim të caktuar që shtrihen me mijëra metra. Çarjet krijohen duke hedhur sasi shumë të mëdha lënde të lëngshme me presion të lartë në pusin e shpuar enkas dhe në shkëmbinj të ku ndodhet nafta. Balta përbëhet kryesisht nga ujë, propant dhe kimikate që përdoren për të hapur dhe zgjeruar plasjet e krijuara në shkëmb. Këto plasje mund të jenë me qindra metra të gjata. Propantët përfshijnë rërë, peletë qeramike, ose pjesëza të tjera të pashtypshme.

Mbasi mbaron procesi i hedhjes së lëndës së lëngshme (ujit me kimikatet në pus), trysnia e brendshme e shtresës shkëmbore shtyn lëndën e lëngshme që të dalë në sipërfaqe nëpërmjet pusit të shpuar. Ky ujë rikthehet në sipërfaqe. Shpesh njihet me emrin *ujë i prodhuar*. Në përbërjen e tij mund të gjenden edhe kimikatet e shtuara përpara injektimit dhe materialet që ndodhen natyrshëm në shtresën shkëmbore si *kripëra të ndryshme, metale, hidrokarbone, rodionuklide* etj. Uji i kthyer magazinohet në vend në kontenerë të mëdhenj ose në gropa ekologjike në pritje për trajtim ose riciklim. Në shumë raste, ky ujë shpesh ri-injektohet²⁸⁹. Në zonat ku ri-injektimi nuk është i mundur, uji i prodhuar mund të trajtohet në impiante të trajtimit të ujërave të zeza dhe, më tej, të shkarkohet në ujëra sipërfaqësore. Teknologjia e shpimit me puse me trungje horizontale *me çarje/plasje* është ekonomiksht e leverdishme. Ajo ka bërë të mundur shfrytëzimin e shtresave shkëmbore që dikur nuk paraqisnin interes ekonomik. Megjithatë, kjo teknologji mund të ketë ndikim të lartë në burime ujore për disa arsye:

- *Është teknologji që kërkon sasi tepër të mëdha uji (Procesi i shpimit të një pusi shpenzon nga 7 deri në 15 milion litra ujë)²⁹⁰. Sasi të mëdha uji përdoren edhe gjatë pastrimit të puseve dhe mirëmbajtjes së tyre.*
- *Një pjesë e ujit të përdorur gjatë shpimit kthehet mbrapsht (ujë i kthyer/prodhuar). Sasia e kthyer varet nga shtresa shkëmbore naftëmbajtëse.*

- Nga puset mund edhe të dalë ujë shtresor (uji që del nga shtresat shkëmbore dhe, për këtë arsye, ka përmbajtje të lartë kripërash dhe lëndësh toksike).

Pra, me pak fjalë, shpimet krijojnë mbetje të lëngëta, materiale të ndryshme, minerale dhe lëndë të tjera që duhet të hiqen nga pusi. Përgjithësisht, **nga procesi i shpimit del balta e papërdorshme, uji i prodhuar, uji shtresor dhe mbetjet nga pusi**. Uji shtresor dhe i prodhuar shndërrohen në mbetje të lëngëta të cilat kompanitë zakonisht i grumbullojnë në *gropa ekologjike* deri në një zgjidhje përfundimtare (ri-injektim, trajtim të ujërave nga vetë kompania dhe shkarkimin e tyre në një burim sipërfaqësor, derdhje të ujërave në një sipërfaqe të caktuar në tokë, dërgim për trajtimin e ujërave në një impiant të përshtatshëm për trajtimin e tyre etj.).

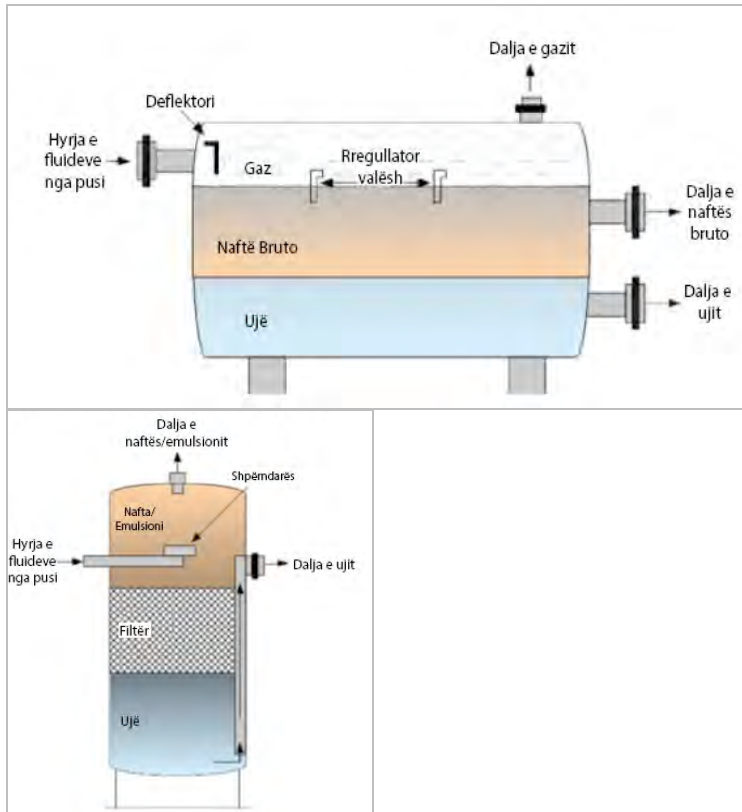
Uji i prodhuar nga veprimtaria e nxjerrjes së naftës përmban **kripëra, boron, metale të rënda, si dhe lëndë radioaktive** të cilët nuk treten vetvetiu në mjedis²⁹¹. Për më tepër, ujërat e përdorura, balta ose uji i prodhuar, mund të përmbajnë edhe kimikate të ndryshme të përdorura nga kompania gjatë fazës së shpimit e shfrytëzimit që zakonisht nuk njihen. Kimikatet përdoren gjerësisht gjatë procesit të prodhimit të naftës.

Faza e dekantimit²⁹²: Pas nxjerrjes së naftës, kompanitë bëjnë *dekantimin* ose ndarjen e naftës nga fraksionet e tjera (uji dhe gazi). Kontenierët e dekantimit mund të jenë depozita ndarjeje horizontale ose vertikale të llojeve të ndryshme (Figura 91). Në të gjitha pajisjet e dekantimit që përdoren në industrinë e prodhimit të naftës ndodh ndarja e ujit, gazit dhe naftës. Pra, në përgjithësi, rezultati i procesit të dekantimit është:

- Uji, nga fundi i depozitës shkarkohet në një depozitë uji
- Nafta shkarkohet në një depozitë naftë,
- Gazi shkarkohet vazhdimisht në ajër nëpërmjet valvulës së daljes në pjesën e sipërme të depozitës.

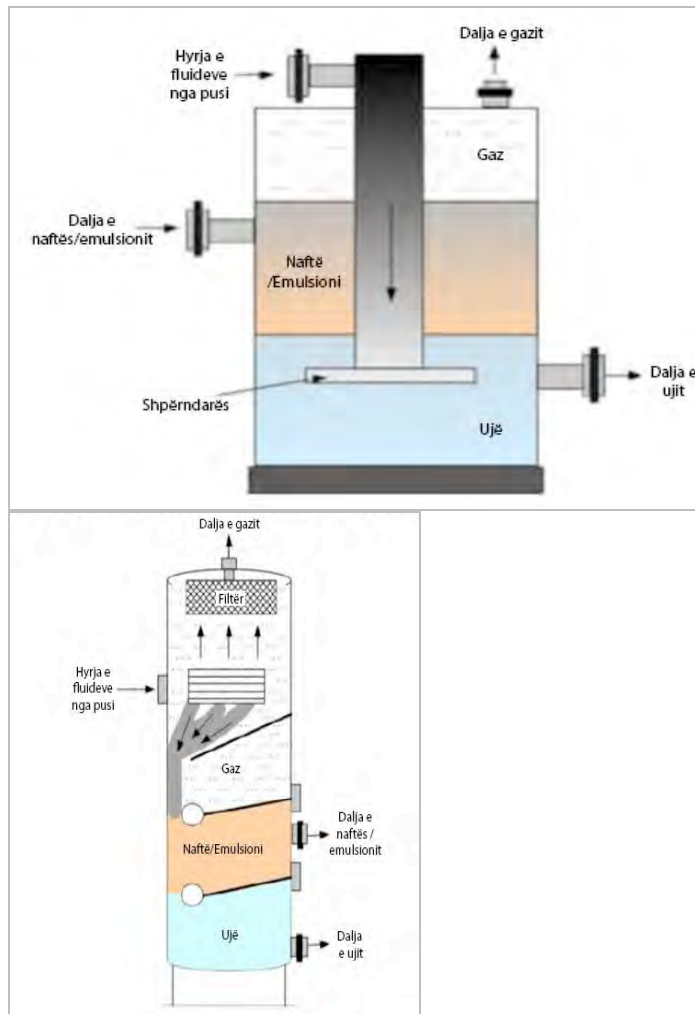
Pas dekantimit, nafta transportohet në rafineritë përkatëse të përpunimit, nga ku fillon një cikël krejt i ri ndotjeje dhe shkarkimesh në atmosferë në rast se nuk merren masat e duhura për mbrojtjen e mjedisit.

Figura 91. Depozitë dekantimi me ndarje të lire (majtas), me dy faza (djathtas)

Depozita dekantimi larëse (*majtas*), Depozitë dekantimi me tre faza (*djathtas*)

Burimi: Agjencia e Mjedisit SHBA, Përpunoi: Co-PLAN

o Ndotja e mjedisit e trashëguar nga industria e naftës në Bashkinë Kuçovë

Në Kuçovë, ndotja e ajrit, ujit e tokës nga industria e naftës është e theksuar për shkak të llojit të veprimtarisë dhe teknologjisë së vjetër të përdorur nga industritë e sektorit²⁹³. Teknologjia e përdorur nga kompania Albpetrol për nxjerrjen e naftës është e vjetër duke shkaktuar ndotje të tokës, ajrit dhe të ujërave sipërfaqësore (ujërat e Devollit dhe ujërat e kanaleve të vogla) e nëntokësore (Akuifein e Beratit)²⁹⁴. Ndotja e tokës nga pusët e naftës veçanërisht në Kuçovë dhe sidomos në Kozarë, është e dukshme përreth puseve të naftës (Figura 92). Në disa zona, për shkak të erës së fortë është e vështirë të qëndrosh në afërsi të gropave ekologjike për më shumë se disa sekonda. Një gjendje e tillë vihet re pothuajse në zonat ku pusët kanë ende teknologji të vjetër. Duke vlerësuar paraprakisht sipërfaqen që zë çdo pus naftë me vlerë afërsisht 20m², mund të thuhet se dhe i ndotur me naftë zë një vëllim rreth 500,000m³. Në nivel sipërfaqeje, **rreth 1/3 e sipërfaqes së vendburimeve të naftës rezulton të jetë e ndotur nga nafta bruto**²⁹⁵.

Industria ka ndotur ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore vazhdimisht për arsye se, përveç teknologjisë së vjetër, ujërat e dekantimit të cilat përmbajnë ende hidrokarbure dhe ndotës të tjerë, janë shkarkuar historikisht të patrajtuara në lumin Devoll. Pra, ujërat e dekantimit janë lënë me rrjedhje të lirë duke përfunduar në lumë. Në shkarkimet ujore të raportuara të industrisë së naftës është gjetur prani e lartë e klorureve, fenolëve dhe naftës bruto që derdhen nëpër kolektorin kryesor të ujërave të

zeza apo kanaleve të tjera dhe përfundojnë në lumin Devoll dhe Osum. Niveli i fenolëve në shkarkim të Lumit Devoll arrin në 2mg/l, i klorureve 20.000-50.000 mg/l, ndërsa niveli i naftës bruto në 40-90 mg/l.

Figura 92. Mbetje të lëngëta industriale nga pusët e naftës

Burimi: Arkiva Co-PLAN, 2015

Lidhur me **ndotjen e ajrit**, në Bashki është e vështirë të përcaktohet cilësia e ajrit dhe ndikimi i vetë industrisë së naftës në ndotjen e ajrit. Në qytet dhe në zonat e naftës

nuk ka sisteme monitorimi të përhershme të ajrit për të përcaktuar më përafërsi se cili është ndikimi i industrisë së naftës. Të dhënat që ekzistojnë janë të dhëna të monitorimit të ajrit nga vetë kompanitë që operojnë në zonë.

Pra, duke u bazuar nga vëzhgimet në terren mund të thuhet se në Bashkinë Kuçovë, ndeshemi përpara një realiteti të dhimbshëm: në zonat naftënxjerrëse ku pusët kanë teknologji të vjetër mund të thuhet pa hezitim se *sipërfaqet e tokës përreth puseve të naftës mund të quhen vatra të nxehta mjedisore* për arsye se nafta bruto vazhdon të rrjedhë përreth puseve duke ndotur njëkohësisht tokën dhe ujërat sipërfaqësore e mundësisht, edhe ujërat nëntokësore.

o Industria e naftës dhe sfidat kryesore mjedisore për Bashkinë në të ardhmen

Sektori i naftës është sektor ekonomik mjaft i rëndësishëm në Bashkinë Kuçovë. Megjithatë, sektori i naftës, për vetë llojin e aktivitetit, paraqet sfida të mëdha mjedisore, veçanërisht në vende në zhvillim si Shqipëria të cilët ende nuk kanë një kuadër ligjor dhe procedural të plotë për mbrojtjen e mjedisit dhe shëndetit të banorëve nga industria e rëndë.

Në vendin tonë mungon një kuadër legjislativ i plotë ose programe të posaçme që garantojnë mbrojtjen e plotë të mjedisit (dhe kryesisht ujit, ajrit, tokës) nga industria e rëndë ku përfshihet edhe industria e naftës. Konkretisht, legjislacioni shqiptar rregullon mbrojtjen e mjedisit nëpërmjet ligjeve të shumta (Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit, Ligjit për Lejet e Mjedisit, e shumë ligje të tjera). Megjithatë, Shqipëria nuk ka ligje të posaçme ose programe që rregullojnë disa procese (shpimin, operimin, ri-injektimin, etj.) të industrisë gjatë aktivitetit të saj. Në përgjithësi, në Shqipëri mungojnë ligje dhe programe që përcaktojnë:

- llojin e teknologjisë së shpimit të puseve të naftës që i përshtatet çdo zonë që shfrytëzohet nga industria e naftës;
- llojin e teknologjisë që industria e naftës duhet të përdorë për veshjen e puseve të naftës;
- procedurat/teknikat/teknologjitë për izolimin e puseve të naftës kur dalin jashtë funksionit dhe monitorimin e tyre;
- mbulimin e shpenzimeve për izolimin e puseve jashtë funksionit dhe rihabilitimin e zonave naftënxjerrëse në rast falimentimi të kompanisë;
- zonimin e territorit për efekt të ri-injektimit (zona ku lejohet dhe zonat ku ky proces mund të shkaktojë ndotje të mjedisit) si dhe
- programe që rregullojnë ri-injektimin e ujërave të ndotura. Ri-injektimi është thjesht një mënyrë për të ricikluar ose futur në vend-depozitim përfundimtar ujërat e ndotura nga industria e naftës. Për këtë arsye, shteti duhet të hartojë një program në të cilin të përcaktohen të paktën disa kërkesa minimale që parandalojnë ndotjen e burimeve ujore nëntokësore dhe mbrojnë shëndetin e njeriut.
- ligje e programe që rregullojnë shpimet për naftë në afërsi (dhe në akuifer) të një akuiferi uji i të cilit përdoret për furnizim me ujë të popullsisë në të sotmen dhe në të ardhmen;
- ligje e programe që rregullojnë shfrytëzimin e burimeve ujore e nëntokësore nga industria e rëndë (dhe ajo e naftës në veçanti në Bashkinë Kuçovë) duke

patur parasysh se kjo industri përdor sasi tepër të mëdha uji gjatë aktivitetit të saj;

- ligje e programe që rregullojnë shfrytëzimin e ujërave nëntokësore të thella (mbi 200 m thellësi) me qëllim shmangien e uljes së relievit të tokës, si dhe përcaktimin e zonave të ndjeshme ndaj uljes së relievit (tabanit) të tokës nga mbishfrytëzimi i ujërave nëntokësore ose i mineraleve

Për këtë arsye, mund të thuhet se në mungesë të një kuadri legjislativ të plotë dhe të programeve të posaçme që rregullojnë mbrojtjen e burimeve ujore nëntokësore dhe të nëntokës nga industria e naftës, për disa aspekte që u përmendën më sipër dhe që do të shtjellohen shkurtimisht më poshtë, mbrojtja e burimeve ujore është në varësi të kompanive të naftës dhe jo e garantuar me ligj. Kjo nuk përjashton faktin se disa kompani në vend operojnë sipas praktikave më të mira ndërkombëtare për mbrojtjen e mjedisit (Kompania Bankers, p.sh.).

Më poshtë janë shtjelluar shkurtimisht aspektet kryesore që nevojitet të mbulohen me ligj ose nëpërmjet programeve të posaçme, që janë:

Teknologjitë e përdorura për shpim (kryesisht teknologjitë që rritin efikasitetin e shfrytëzimit të naftës që në anglisht njihen me emërtimin²⁹⁶ *Enhancement Oil Recovery Techniques*). Shumë kompani të reja që operojnë në vendin tonë mbas viteve 1990 kanë futur teknologji të reja për shfrytëzimin e naftës të cilat nuk janë përdorur më parë. Këto teknika rritin ndjeshëm efikasitetin e shfrytëzimit të naftës ose sasinë e nxjerrjes së naftës nga nëntoka. Teknika të tilla mund të jenë termike, me gaz ose kimike. Kompania Bankers, për shembull, përdor teknika kimike (shpimin me përmbajtje me ujë dhe polimer *-polymer flooding*). Këto teknika bëjnë të mundur rekuperimin efikas të naftës në përqindje të lartë dhe zakonisht përdoren mbasi pjesa më e madhe e naftës është nxjerrë nga rezervuari. Për shkak të dëmtimeve në mjedis, në shumë vende si Francë²⁹⁷, Skoci dhe Bullgari, ndalohet përdorimi i disa teknikave të shpimit (*i plasjes hidraulike*).

Në vendin tonë, me përjashtim të kompanisë Bankers e cila e ka publikuar teknologjinë e saj të shpimit në internet, është e vështirë të kuptohet lloji i teknologjive të shpimit që përdoren nga shumë kompani naftë. Për rrjedhojë, pasojat e mundshme të tyre në vend mbeten të panjohura. Për këtë arsye, është tejet e rëndësishme që, përpara futjes së teknologjive të reja të shpimit që mund të propozojnë për përdorim kompanitë e naftës, të kryhen studime për të përcaktuar nëse teknika të tilla mund të kenë ndikime në mjedis në zonat e shfrytëzimit.

Programe që rregullojnë veshjen e puseve: veshja e puseve ose izolimi i tyre efikas parandalon rrjedhjet e ndryshme që mund të shkaktohen gjatë aktivitetit të naftënxjerrës dhe depërtimin e përbërësve të naftës në shtresa të ndryshme të tokës dhe në ujë gjatë aktivitetit. Për këtë arsye, shumë shtete të zhvilluara rregullojnë aktivitetin e shpimit dhe veshjen e puseve me ligj ose përcaktojnë një sërë praktikash të mira që duhen ndjekur (si SHBA-të për shembull ku një rol të rëndësishëm e luan Instituti Amerikan i Naftës²⁹⁸).

Fatkeqësisht, në vendin tonë kuadri legjislativ në këtë rast është i paplotë. Ligji Nr. 7746, Datë 28.07.1993, "Për Hidrokarburet (Kërkimi dhe Prodhimi)", i ndryshuar i kërkon kontraktorit (kompanive) të kujdeset për ruajtjen e mjedisit. Megjithatë, ky ligj nuk përcakton mënyrat e mbrojtjes së mjedisit nga kontraktori (kompanitë e naftës). Pra, mungon një kuadër legjislativ i posaçëm që të përcaktojë rregullat dhe teknologjitë që kompanitë e naftës duhet të zbatojnë për veshjet e puseve. Në

përgjithësi, standardet për cilësinë e veshjeve të puseve përcaktohen nga vetë kompanitë e naftës.

Si rrjedhojë, sot *mungojnë të dhënat rreth* llojit të veshjeve të puseve dhe cilësisë së tyre e cila do të ndihmonte për të kuptuar se cilat zona, akuiferë apo burime ujore sipërfaqësore rrezikojnë ndotjen nga këto puse. Në Bashkinë Kuçovë, dihet vetëm se një numër i madh i puseve (të Albpetrolit) është braktisur dhe mendohet se kanë nevojë urgjente për mirëmbajtje dhe riparim për shkak të teknologjisë së tyre tepër të vjetër. Njëkohësisht *mungojnë edhe të dhënat specifike rreth llojit të teknologjisë së përdorur për veshjen e puseve nga kompanitë që kanë vepruar pas vitit 1990.*

Kjo mungesë të dhënash vështirëson identifikimin e problematikave mjedisore (nëse nafta ka arritur të depërtojë në shtresat e tokës dhe në ujëra sipërfaqësore e nëntokësore) dhe rehabilitimin e mjedisit.

Regjistrimi/identifikimi i puseve pa funksion dhe izolimi i tyre (dhe monitorimi):

Në Bashki, industria e naftës ka funksionuar për dekada të tëra. Si rrjedhojë, një numër pusesh të vjetra janë mbyllur dhe puse të reja janë hapur. Edhe në këtë rast, praktika e izolimit të puseve nuk rregullohet me ligj. Ligji Nr. 7746 përcakton Ministrinë si organ përgjegjës për hartimin e rregullores për ose në lidhje me masat lidhur me mbrojtjen e mjedisit dhe shmangien e rrjedhjeve, mbetjeve, ndotjes dhe aksidenteve. Megjithatë, deri më sot nuk ka të dhëna që një rregullore e tillë është hartuar. Si rrjedhojë, procedurat e mbylljes dhe izolimit të puseve në rast mosshfrytëzimi nuk përcaktohen me ligj

Për më tepër, legjislacioni nuk përcakton organin kompetent që mbulon shpenzimet për izolimin e puseve të braktisura, në rast se kompania falimenton. Procesi i izolimit të puseve është i kushtueshëm (rreth 4,500\$ për pus në Teksas²⁹⁹). Në qoftë se kompanive nuk u përcaktohen rregulla të qarta ose kushte për mbulimin e shpenzimeve për izolimin e puseve (pagesa e një takse, garacie bankare për raste të tilla etj.) që në fillim të aktivitetit, rrezikohet ndotja e mjedisit në çdo rast që falimentojnë kompanitë e naftës.

Një problem tjetër shqetësues është edhe mungesa e monitorimit të puseve të braktisura. Cili është ndikimi i tyre në mjedis dhe në shëndetin e banorëve mbetet ende e panjohur. Kjo vjen si pasojë e mangësive ligjore që detyron kompaninë të raportojë pusët jashtë funksionit dhe gjendjen e tyre në Agjencinë Kombëtare ose Rajonale të Mjedisit me qëllim që të parandalohet ndotja e ujit dhe e tokës nëpërmjet puseve të tilla. Si rrjedhojë, sot nuk njihet numri i puseve pa funksion të izoluara dhe i puseve pa funksion të braktisura në territorin e Bashkisë.

Me qëllim shmangien e ndotjes nëpërmjet migrimit të fluideve në mjedis nga pusët e paizoluara në të ardhmen, lind nevoja e përcaktimit të rregullave dhe procedurave për izolimin e puseve pas daljes nga funksioni, përcaktimit të përgjegjësive për mbylljen e tyre, dhe përcaktimit të palëve që mbulojnë shpenzimet në rast falimentimi të kompanive të naftës.

Pra, për shkak të boshllëkut legjislativ, Bashkia ndodhet përballë zgjidhjes së problematikave të puseve të paizoluara dhe parandalimit të problemeve që mund të shkaktohen nga mosizolimi i puseve në të ardhmen. Për këtë arsye, nevojitet identifikimi i puseve pa funksion të paizoluara dhe rehabilitimi i tyre (izolimi) si dhe plotësimi i kuadrit ligjor për hidrokarburet.

Masat parandaluese dhe të kontrollit të rrjedhjeve e depërtimit të naftës në shtresa të ndryshme të tokës dhe në ujëra sipërfaqësore e nëntokësore në rast problemesh

teknike ose incidentesh në punë: edhe në këtë rast, kompanitë veprojnë sipas standardeve të tyre në mungesë të legjislacionit shqiptar.

Përdorimi i sasive të mëdha të ujit nga industria e naftës: Siç është theksuar më sipër, industria e naftës përdor sasi të mëdha uji gjatë aktivitetit të saj. Sasitë më të mëdha përdoren kryesisht gjatë shpimit (shpime të reja) dhe gjatë pastrimit të puseve të naftës. Vetëm për hapjen e një pusi është llogaritur se sasia e ujit të përdorur arrin nga 7 deri në 15 milion litra ujë³⁰⁰. Zakonisht, kompanitë shfrytëzojnë burime ujore sipërfaqësore dhe nëntokësore.

Në Bashkinë Kuçovë, kompanitë e naftës shfrytëzojnë burimet ujore sipërfaqësore (kryesisht lumin Osum e Seman)³⁰¹ ndërkohë që nuk ka të dhëna rreth shfrytëzimit të burimeve ujore nëntokësore. Shfrytëzimi i ujërave të Basenit të Semanit bëhet me leje shfrytëzimi të lëshuar nga Këshilli i Basenit Ujor të Semanit (KBU Seman), ndërsa shfrytëzimi i ujërave nëntokësore nën 15 metra bëhet me miratim nga Shërbimi Gjeologjik Shqiptar.³⁰²

Shfrytëzimi i ujërave sipërfaqësore në sasi të mëdha mund të krijojë konflikt me sektorin e bujqësisë (veçanërisht në stinën e thatë të verës kur bujqësia ka më shumë nevojë për ujitje) dhe me sektorë të tjerë të ekonomisë, si dhe mund të krijojë probleme për manaxhimin e qëndrueshëm të lumit në të ardhmen për aq kohë sa nuk është hartuar Plani i Menaxhimit të Basenit të Lumit Seman³⁰³.

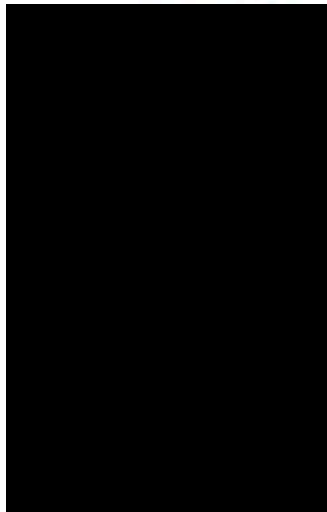
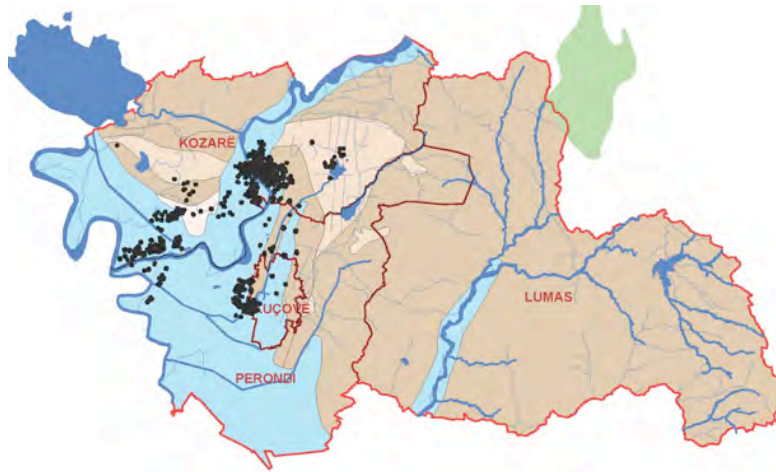
Për asye keqmanaxhimi të Basenit, në Bashkinë e Kuçovës dhe në Bashki të tjera që preken nga lumi Seman dhe degët e tij (Devoll e Osum), nuk ka një regjistër të sasisë së ujit që përdor industria e naftës gjatë aktivitetit të saj së bashki me sektorët e tjerë të ekonomisë ç'ka vështirëson vlerësimin e ndikimit të industrisë së naftës dhe dhe sektorëve të tjerë të ekonomisë në Basenin e Semanit dhe në burimet ujore nëntokësore.

Shpimi i puseve drejtpërdrejt në Akuiferin e Beratit dhe ndikimi i tyre në cilësinë e ujërave të tij: Akuiferi i Beratit përdoret për furnizimin me ujë të popullsisë së disa fshatrave përreth në Bashki. Nga dixhitalizimi i puseve të naftës rezulton se një numër i konsiderueshëm pusesh janë shpuar drejtpërsëdrejti në Akuiferin e Beratit, veçanërisht puset në zonën e Kozarës, përgjatë lumit Devoll (figura 93). Këto puse janë përdorur në të shkuarën dhe vazhdojnë të përdoren edhe në të tashmen për nxjerrjen e naftës ndërkohë që nuk dihet lloji i veshjeve anësore të puseve dhe gjendja e tyre si dhe nuk dihet rasti i incidenteve të prishjeve të shtresave të izolimit të puseve dhe rrjedhjet e naftës e produkteve të saj në ujërat e Akuiferit. Njëkohësisht, ujërat e akuiferit nuk monitorohen në vazhdimësi.

Legjislacioni shqiptar nuk përcakton nëse akuiferët si Akuiferi Kuaternar i Beratit ku kalojnë puset e naftës mund të vazhdojnë të shfrytëzohen për furnizim me ujë të popullsisë. Si rrjedhojë, mungesa e legjislacionit rreth mbrojtjes së akuiferëve nga shpimet industriale kërcënon rrezikun e banorëve që furnizohen me ujë nga ky akuifer (shihni seksionin e Burimeve Ujore Nëntokësore).

Figura 93. Puset e naftës në Akuiferin e Beratit

Burimi: SHGJSH, AKBN, Bashkia Kuçovë; Punoi: Co-PLAN

Ulja e relievit (tabanit) të tokës nga mbishfrytëzimi i ujërave nëntokësore: Ulja e relievit (tabanit) të tokës është proces që mund të ndodhë gradualisht ose në një kohë shumë të shkurtër për shkak të lëvizjes/spostimit nëntokësor të materialit tokësor³⁰⁴. Një ndër shkaqet kryesore të uljes së relievit është zvogëlimi i volumit të ujit nëntokësorë nën atë sipërfaqe, ose ngjeshja e sistemit të ujërave nëntokësore³⁰⁵. Pompimi i sasive të mëdha të ujërave nëntokësore të një akuiferi në SHBA, për shembull, është një ndër shkaqet kryesore të uljes së nivelit të tokës³⁰⁶. Ulja mund të jetë edhe e menjëhershme e cila mund të ketë ndikim katastrofik në sipërfaqe (shembje të mëdha të sipërfaqeve të tokës).

Nga biseda me përfaqësues të industrisë së naftës rezulton se burimet ujore që shfrytëzohen nga industria e naftës janë edhe akuiferët në thellësi mbi 200m³⁰⁷. Megjithatë, mungojnë të dhënat e burimeve ujore që shfrytëzohen, vendndodhjen (studimet e SHGJSH-së rreth burimeve ujore iu referohen burimeve ujore të cekëta në përgjithësi), ndikimin e tyre në mjedis. Duke patur parasysh se industria e naftës ka nevojë të përdorë sasi të mëdha të ujit, rrjedh se industria e naftës (ashtu siç shpesh ndodh edhe me sektorë të tjerë si bujqësia), mund të shkaktojë ulje të relievit të tokës në zonat e shfrytëzimit të burimeve ujore nëntokësore.

Ri-injektimi i baltës dhe ujit shtresor: ndotja dhe tërmetet: Ri-injektimi i ujërave të përdorura nga industria e naftës është praktikë e hershme në vendin tonë dhe është përdorur si mënyrë për depozitimin përfundimtar të ujërave të përdorura/të ndotura nga industria e naftës. Kriteret që ndiqen për përcaktimin e mundësisë së ri-injektimit

në pusët e naftës janë të panjohura për publikun ashtu siç edhe si rrjedhojë është i panjohur edhe ndikimi në mjedis i ri-injektimit të këtyre ujërave.

Në shumë vende (si në SHBA), me qëllim shmangien e rreziqeve që mund t'i kanosen shëndetit të njeriut nga ndotja e ujit të pijshëm, ndalohet me ligj ri-injektimi në burime ujore nëntokësore që përdoren për furnizimin e popullsisë me ujë.³⁰⁸ Në rastet kur ri-injektimi lejohet, akuiferët që furnizojnë me ujë popullsinë nuk përdoren më si të tillë. Kjo ndodh vetëm në rastet kur vendoset se këto akuiferë nuk do të përdoren më për furnizimin me ujë të popullsisë në të sotmen ose në të ardhmen. Pra, kontrolli dhe rregullimi i procesit të ri-injektimit me ligj bëhet me qëllim mbrojtjen e burimeve ujore nga ndotja duke parandaluar migrimin dhe lëvizjen e ndotësve në burimet ujore nëntokësore gjatë procesit të ri-injektimit.

Në vendin tonë nuk ka ligje që rregullojnë procesin e ri-injektimit. Si rrjedhojë, nuk ka të dhëna rreth vendndodhjes së puseve ku ri-injektohen ujërat e përdorura/të ndotura, nuk njihet numri i tyre, nuk njihet sasia e ujërave të ri-injektuar, kriteret që ndiqen, afërsia me burimet ujore të ëmbla ku kryhet ri-injektimi, monitorimit të puseve të ri-injektimit nga kompanitë dhe, mbi të gjitha, nuk njihet ndikimi i tyre në cilësinë e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore.

Disa teknika si *Teknika e shpimit me plasje me ujë (hydraulic fracturing)*, për shembull, përveç se shumë e debatuar për dëmtimet që sjell në mjedis, është tejet e përfolur për tërmetet që mund të shkaktojë gjatë ri-injektimit të mbetjeve të lëngëta (baltës e ujit shtresor).³⁰⁹ Tërmetet e shkaktuara mund të ndihen edhe në largësi deri në 10 milje nga pusi i ri-injektimit dhe në thellësi edhe më të mëdha se ajo e ri-injektimit. Edhe pusët në të cilat nuk ushtrohet presion gjatë ri-injektimit mund të shkaktojnë tërmete³¹⁰.

Manaxhimi i mbetjeve të rrezikshme: gjatë aktivitetit industria e naftës nxjerr një sërë mbetjesh të rrezikshme të cilat duhen depozituar në venddepozitime të përshtatshme. Në vendin tonë, kompanitë grumbullojnë mbetjet e rrezikshme në zonën e tyre të kontratës. Megjithatë, ende nuk ka një zgjidhje përfundimtare të mbetjeve të rrezikshme në vend.

Vend-depozitimet e mbetjeve të lëngëta dhe të ngurta (gropat ekologjike/vaskat): Gropat ekologjike/vaskat e naftës në vendin tonë janë *landfille* specifike ku depozitohen materialet e përdorura gjatë aktivitetit të nxjerrjes së naftës. Zona e Kuçovës, në zonat ku pusët kanë teknologji të vjetër, edhe pse ka një aktivitet të theksuar të industrisë së naftës, sipas lejeve të mjedisit të lëshuara nga Ministria e Mjedisit në vitin 2014, nuk ka një gropë ekologjike, në të cilën të grumbullohen ujërat e prodhuara gjatë aktivitetit të naftës së bashku me mbetjet e ngurta. Si rrjedhojë, mbetjet e naftës janë depozituar pranë vend-depozimitit të mbetjeve urbane duke ndotur tokën dhe ujërat sipërfaqësore e nëntokësore. Kjo nënkupton se mbetjet, balta dhe ujërat e përdorura për pastrimin e puseve të naftës përfundojnë përreth puseve, në vend-depozitimet e mbetjeve urbane, të ri-injektuara ose me derdhje të lirë. Në fakt, për vite me rradhë, ujërat e dekantimit në territorin e Bashkisë derdhen të lira në lumin Devoll pa asnjë trajtim paraprak duke ndotur kështu lumin dhe Akuiferin e Beratit nga i cili ky i fundit ushehet pjesërisht.

- Përfundime dhe rekomandime

Zona naftëmbajtëse e Kuçovës vazhdon të shfrytëzohet nga kompani naftë të cilat veprojnë me teknologji të ndryshme. Veprimtaria e tyre ndryshon lidhur me ndikimin e industrisë në tokë. Megjithatë, në të dyja rastet mbeten ende shume të panjohura si

ndikimi i industrisë në përdorimin e qëndrueshëm të burimeve ujore sipërfaqësore e nëntokësore, në cilësinë e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore (në cilësinë e ujërave të Akuiferit Quaternar të Beratit), vend-depozitimi i mbetjeve të rrezikshme të ngurta e të lëngëta të prodhuara gjatë aktivitetit, masat e marra për parandalimin dhe kontrollin e rrjedhjeve të naftës gjatë aktivitetit, sasia e ujit (baltës/ujit të prodhuar dhe ujit shtresor) që prodhojnë gjatë aktivitetit, vendi i depozitimit të këtij uji të përdorur, pusët e ri-injektimit të ujërave të përdorura dhe ndikimi i tyre, numri dhe vendndodhja e tyre, nëse ka të tillë, gjendja dhe kushtet e puseve të ri-injektimit dhe tërmetet e mundshme nga ri-injektimi etj.

Në shumë vende të botës, shumë procese të industrisë së naftës si hapja e puseve, mundësia e hapjes së puseve në rast se afër puseve gjendet një akuifer, lloji i veshjeve të puseve me qëllim mbrojtjen e mjedisit, ri-injektimi, vend-depozitimi i mbetjeve, etj. Janë rregulluar me ligj. Në vendin tonë, kuadri ligjor për mbrojtjen e burimeve ujore nga industria e naftës në veçanti ka boshllëqe duke lejuar që kompanitë të përcaktojnë vetë rregullat e mbrojtjes së mjedisit. Për këtë arsye, rekomandohet marrja e masave të menjëhershme për rregullimin e aktivitetit naftënxjerrës në mënyrë që të shmangët ndotja e mjedisit deri në një pikë të pakthyeshme .

Duke patur parasysh rreziqet që i kanosen shëndetit të njeriut dhe mjedisit, rekomandohet që Bashkia të marrë masa për pastrimin dhe rehabilitimin e zonave të nxehta mjedisore dhe kontrollin e ndotjes nga industria e naftës, vend-depozitimi i mbetjeve etj.

Rekomandohet që fillimisht të mbyllën dhe rehabilitohen të gjitha pusët jo aktive në Kuçovë, të krijohen zona buferike rreth këtyre puseve ku aktiviteti bujqësor të jetë i ndaluar si edhe industria e nxjerrjes së naftës të investohet në rehabilitimin e puseve të vjetër dhe trajtimit intensiv të ndotjes së gjeneruar nga këto puse.

Monitorimi i shkarkimeve dhe trajtimit të ujërave të ndotura industriale dhe urbane duhet të përfshihet në axhendën e Inspektoriatit Mjedisor Rajonal, duke referuar kështu në mënyrë dinamike cilësinë e ujërave sipërfaqësore të Bashkisë Kuçove si edhe të adresohet secili shkelës nëpërmjet parimit ndotësi-paguan.

5. Vlerësimi mjedisor i ndikimit të PPV-së

5.1 Detyrimet ligjore e institucionale

Tabela 65. Detyrimet ligjore e institucionale

Ligji	Neni	Detyrimet Ligjore/Institucionale për Bashkitë
Vetëqeverisja Vendore		
Ligj nr. 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore”	Neni 26 Pika 1	Bashkia siguron, në nivel vendor, <i>masat për mbrojtjen e cilësisë së ajrit, tokës dhe ujit nga ndotja.</i>
Ajri		
Ligj nr. 162/2014 “Për Mbrojtjen e Cilësisë së Ajrit në Mjedis”	Neni 4 Pika 3	Bashkia (njësia e qeverisjes vendore) <i>merr masat për ruajtjen ose përmirësimin e cilësisë së ajrit.</i>
	Neni 7 Pika 8	Bashkia përgatit (dhe miratohet nga këshilli Bashkiak) <i>Planin e Aglomeratit dhe Planin e Zonës.</i>
	Neni 7 Pika 12	Bashkia përgatit, ndryshon ose rishikon një <i>Plan të Cilësisë së Ajrit.</i> (në bashkëpunim me ministritë e linjës, AKM-në, ARM-të dhe ISHMPU-në. Ministritë e linjës, AKM-ja, ARM-të dhe ISHMPU-ja sigurojnë të gjithë informacionin përkatës, që disponojnë).
	Neni 8 Pika 3	Bashkia përgatit dhe zbaton/zbatojnë një <i>Plan Veprimi Afatshkurtër</i> për një zonë apo aglomerat kur ka rrezik të kapërcehet pragu i alarmit për <i>Ozonin</i> . Në këto raste planet afatshkurtra mbajnë parasysh edhe kërkesat që lidhen me <i>arsenikun, kadmiumin, nikelin dhe benzo(a)pirenin.</i>
	Neni 8 Pika 4	Bashkia përgatit dhe zbaton/zbatojnë një <i>Plan Veprimi Afatshkurtër</i> , kur ekziston rreziku që të kapërcehen një ose më shumë vlera <i>kufi</i> apo vlera të synuara.
Ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore		
Ligji Nr. 139/2015 Për Vetëqeverisjen Vendore	Neni 23	Bashkia ngarkohet me detyrën për <i>prodhimin, trajtimin, transmetimin dhe furnizimin me ujë të pijshëm.</i>
Ligj Nr. 156/2013 Për disa ndryshime në ligjin Nr. 111/2012 “Për Manaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”	Neni 7	Këshillat e Baseneve Ujore dhe Agjencitë e Baseneve Ujore janë organet vendore për manaxhimin e integruar të burimeve ujore.
	Neni 31	Njësia e qeverisjes vendore (Bashkia) dhe çdo institucion tjetër që ka sistemin e tij të furnizimit me ujë, detyrohet të <i>marrë masa për një kontroll të rregullt të cilësisë së ujit të furnizuar.</i>
	Neni 61	Bashkia, gjatë hartimit të planeve dhe studimeve të rregullimit të territorit, <i>merr në konsideratë planet e manaxhimit të burimeve ujore.</i>
	Neni 72	Organet e qeverisjes vendore (Bashkia) <i>mbikqyr e detyron subjektet, persona fizikë apo juridikë, për instalimin e pajisjeve për mbajtjen nën kontroll dhe matjen e sasisë së përdorimit të ujit në tokë private.</i>
Ligji Nr. 111/2015 “Për Shërbimin Gjeologjik Shqiptar”	Neni 6	Pushteti vendor (Bashkia) <i>mban bazën e të dhënave të bilancës së rezervave ujore nëntokësore (dhe gjeologjinë, bilancën e rezervave të mineraleve të dobishme dhe rreziqet gjeologjike) e cila i vihet në dispozicion nga SHGJSH-ja.</i>
	Neni 8	Për kryerjen e shpimeve për ujëra nëntokësore me thellësi mbi 15m nga sipërfaqja e tokës <i>merret miratim nga SHGJSH-ja përpara se të dorëzohet projekti hidrogjeologjik tek Këshilli i Basenit.</i>
VKM Nr. 342 , datë 04.05.2016 “Për miratimin e kufijve		<i>Drejtues të Bashkisë janë anëtarë të strukturës së Këshillit të Basenit Ujor për zbatimin e manaxhimit të integruar të burimeve ujore (të Basenit përkatës).</i>

territorialë e hidrografikë të baseneve ujore në Republikën e Shqipërisë dhe qendrën e përbërjen e këshillit të secilit prej tyre”		
VKM Nr. 177 datë 31.03.2005 “Për Normat e lejuara të shkarkimeve të lëngëta dhe kriteret e zonimit të mjediseve ujore pritëse”	Pika 7	<i>Këshilli i Basenit Ujor (në bashkëpunim me ARM-në, çdo dy vjet) përgatit dhe publikon programet për parandalimin dhe shmangien e ndotjes së mjediseve ujore pritëse nën juridiksionin e tyre, nga shkarkimet e lëngëta.</i>
Ligji Nr 34/2013 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 9115, datë 24.07.2003 “Për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura”	Neni 2	<i>Bashkia bashkëpunon me Ministrinë e Mjedisit për përcaktimin e teknikave, teknologjive dhe metodave më të mira të mundshme për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura dhe të përdorura. (në përputhje me llojin e natyrën e tyre, hartimin e planeve për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura, krijimin e kuadrit ligjor bashkëkohor, përsosjen e kuadrit ligjor, sigurimin e përdorimit të frytshëm të burimeve finaciare dhe kontrollin e vazhdueshëm të veprimtarive që shkaktojnë ndotje të ujërave).</i>
Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit, 2013-2020 Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit, 2013-2020	Kapitulli 2	Kërkohej: <i>-zvogëlimi i lejeve të shfrytëzimit me 100% deri më 31.5.2014 -lejimi i shfrytëzimit të inerteve lumore vetëm për nevojat e ndërtimit të rrugëve kombëtare deri në vitin 2020.</i>
VKM Nr. 1, datë 21.06.2006 “Për Reduktimin e shfrytëzimit të zhavorreve dhe rërave në shtretërit e lumenjve”	Pika 2	<i>Shfrytëzimi i zhavorreve dhe rërave në shtretërit e lumenjve lejohet vetëm kur ka depozitime të mjaftueshme dhe vetëm në segmente të caktuara.</i>
	Pika 3	<i>Periudha e shfrytëzimit të inerteve lumore është 1 qershor-31 tetor.</i>
	Pika 4	<i>Thellësia e shfrytëzimit të inerteve lejohet deri në 0.5m mbi nivelin minimal të pasqyrës së ujërave nëntokësore.</i>
	Pika 5	<i>Sasia e materialit që merret nga çdo subjekt nuk duhet të jetë më shumë se 50% e prurjeve të ngurta vjetore të zonës e miratuar për shfrytëzim.</i>
	Pika 8	<i>Brenda 2006 në argjinaturat dhe në shtretërit e lumenjve duhet të hiqen të gjitha impiantet e përpunimit të inerteve dhe materialet e grumbulluara.</i>
Pyjet & Kullotat		
Ligji Nr 48/2016 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 9385, datë 04.05.2005 “Për Pyjet dhe Shërbimin Pyjor, i ndryshuar”	Neni 4	<i>Bashkia bashkëpunon me Ministrinë e Mjedisit për hartimin dhe përpunimin e Programit të Zhvillimit të Sektorit të Pyjeve.</i>
	Neni 5	<i>Këshilli i Bashkisë, në bashkëpunim me shërbimin pyjor, miraton Planet e mbarështimit të pyjeve Bashkiake dhe private.</i>
	Neni 7	<i>Bashkia ngre strukturën për administrimin, qeverisjen dhe mbrojtjen e fondit pyjor dhe kullosor. Struktura përgjegjëse për pyjet dhe kullotat në Bashki ka aftësi teknike, manaxhuese e këshilluese, e cila (Neni 11) kryen shërbime teknike e publike në fondin pyjor vendor dhe ka këto detyra: -qeverisjen tërësore të pyjeve dhe të tokave pyjore; -mbledh të dhëna për zhvillimin e pyjeve publike dhe private;</i>

		<p>-ruan ekuilibrin biologjik në fondin pyjor vendor; -mban e administron të gjitha dokumentet për hartimin dhe zbatimin e planeve të mbarështimit të fondit pyjor privat; -mban të dhëna të sëmundjeve, dëmtuesve dhe zjarreve në pyjet e kullotat e bashkisë; -përgatit projekte për investimet në pyje e kullota; -drejton dhe mbikëqyr punën për përmirësimin e zonave të gërryera dhe luftimin e gërryerjeve, të rrëshqitjeve e të ortekëve brenda territorit të bashkisë; -ndjek, bashkëpunon, harmonizon dhe kryen veprimtari kërkimore; -mbikëqyr zhvillimin e florës e faunës së egër dhe propozimin e metodave për mbrojtjen e llojeve të rrezikuara, të rralla ose në rrezik; -siguron mbështetje teknike nëpërmjet këshillimit të pronarëve privatë dhe të komunitetit; -organizon trajnime e shërbime këshillimore për pronarët privatë; -kontrollon marrjen në dorëzim të punimeve të kryera në pyje e kullota; - mirëmban infrastrukturën në fondin pyjor Bashkiak; -harton zbatimin e një programi për trajnimin e punonjësve të shërbimit pyjor dhe aftësimin e tyre profesional; -mbështet zhvillimin e agropylltarisë.</p>
	Neni 23	<p>-Bashkia: -administron dhe zhvillon pyjet vendore apo pjesë të tyre sipas planeve të mbarështimit; - krijohen njësitë tekniko-administrative për një administrim të qëndrueshëm e shumëfunksional të fondit pyjor vendor, për rregullimin e përdorimit e të shfrytëzimit të pyjeve, të kullotave dhe të burimeve të tjera pyjore e jopyjore, për mbrojtjen nga zjarri dhe dëmtuesit; -merr masa dhe planifikon fonde për investimet në pyjet brenda territorit, për përmirësimin dhe planifikimin e mbledhjes e të promovimit të pajisjeve të reja të përpunimit dhe të tregtimit të prodhimeve pyjore, si dhe krijon sektorin e agropylltarisë; - planifikon fonde për ruajtjen, mirëmbajtjen, kryerjen e punimeve silvikulturore dhe përgjigjet për trajtimin shkencor të tyre; - merr nisma për shtimin e sipërfaqeve pyjore, për ripyllëzimin e tokave të braktisura, të zhveshura, të shpyllëzuara dhe të gërryera, në pronësi të tyre. -Strukturat e Drejtorisë së Përgjithshme të Shërbimit Pyjor ndihmojnë, kontrollojnë, këshillojnë dhe sigurojnë mbështetjen teknike për njësitë tekniko-administrative dhe për shoqatat e përdoruesve të pyjeve.</p>
Ligji Nr 49/2016 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 9693, datë 19.03.2007 "Për Fondin Kullosor", i ndryshuar	Neni 7	Bashkia dhe pronarët privatë të kullotave e livadheve i japin ministrisë përgjegjëse të dhëna për inventarizimin e kullotave që zotërojnë.
	Neni 14	<p>- Strukturat përkatëse të pyjeve dhe kullotave në njësitë e qeverisjes vendore (Bashki) hartojnë Planet e Mbarështimit. -Bashkia merr pjesë në komisionin teknik që shqyrton Planet e Mbarështimit të Kullotave para se të miratohet (Planet e Mbarështimit të Kullotave, para se të miratohen, shqyrtohen nga një komision teknik, në përbërje të të cilit është edhe një përfaqësues i Bashkisë).</p>
	Neni 26	<p>Bashkia (dhe pronarët privatë, që zotërojnë kullota dhe livadhe): - ruan, administron dhe përdor kullotat dhe livadhet; -harton Planet e Mbarështimit; -merr masa për parandalimin e zjarreve dhe për shuarjen e tyre;</p>

		-raporton në ministrinë përgjegjëse të dhënat për inventarizimin dhe regjistrimin e fondit kullosor; -njofton ministrinë përgjegjëse për kullotat dhe livadhet për infeksionet dhe dëmtuesit që shfaqen në kullota e livadhe.
VKM Nr.436, datë 8.6.2016 Për disa ndryshime dhe shtesa në Vendimin Nr.1374, datë 10.10.2008 “Për përcaktimin e rregullave dhe të procedurave, që ndiqen për heqjen, shtimin dhe ndryshimin e destinacionit të fondit kullosor”	Pika 2	Bashkia paraqet në Ministrinë e Mjedisit kërkesën për heqjen e sipërfaqes nga fondi kullosor.
Ligji nr. 5/2016, “Për shpalljen e memorandumit në pyje në Republikën e Shqipërisë”	Neni 7	Bashkia zbaton moratoriumin 10 vjeçar të pyjeve.
Udhëzim Nr. 1, datë 09.06.2016 “Për Rregullat, Procedurat e Kërkimit, të Shqyrtimit e të Miratimit të Kërkesave për Dhënie në Përdorim të Fondit Pyjor dhe Kullosor Publik”	Pika 1	Bashkia jep në përdorim me kontratë qiraje ,nëpërmjet procedurës së konkurimit publik, sipërfaqe të fondit pyjor/kullosor në pronësi.
Zonat e mbrojtura		
Ligji Nr 9868, datë 4.2.2008 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin Nr. 8906, Datë 6.6.2002 “Për Zonat e Mbrojtura, i ndryshuar”	Neni 13	Bashkia merr pjesë në vendosjen e statusit të një zone si zonë e mbrojtur (Ministria shpall zonat e mbrojtura pas konsultimit me organet e qeverisjes vendore. Zonat e mbrojtura shpallen ato territore që janë pronë publike, Bashkiake, komunale dhe në raste të veçanta pronë private).
	Neni 15	Bashkia bashkëpunon me Ministrinë e Mjedisit dhe organet e tjera shtetërore dhe/ose me të tretët, për hartimin e Planene të Manaxhimit për secilën zonë të mbrojtur.
	Neni 19	Bashkia, në bashkëpunim me Policinë e Shtetit dhe atë ndërtimore, ndalon zbatimin e projekteve që bien ndesh me planin e manaxhimit të zonës.
	Neni 22	Bashkia merr pjesë në heqjen e statusit të një zone të mbrojtur.
	Neni 25	Bashkia nxit dhe përkrah nisma, projekte, programe e veprimtari, që synojnë përmirësimin e treguesve ekologjike e natyrorë të një zone të mbrojtur.
Biodiversiteti		
Ligji Nr. 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore”	Neni 27	Bashkia mbron natyrën dhe biodiversitetin.
Ligji Nr 68/2014 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin Nr. 9587, Datë 20.07.2006, “Për	Neni 7	Bashkia (dhe organet shtetërore, qëndrore) administrojnë dhe mbron burimet natyrore përbërës të biodiversitetit.
	Neni 8	Bashkia merr pjesë në hartimin dhe rinovimin e Strategjisë dhe Planit të Veprimit të Biodiversitetit. (ky plan hartohet nga Ministria e Mjedisit me pjesëmarrjen e

Mbrojtjen e Biodiversitetit”, i ndryshuar		organeve shtetërore, qëndrore dhe vendore, komunitetit shkencor dhe shoqërisë civile).
	Neni 19	Bashkia <i>përfshin ruajtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të llojeve dhe habitateve të specieve tokësore, ujore dhe detare në politikën, planet, programet dhe në vendimmarrje.</i>
	Neni 26	Bashkia <i>bashkëpunon me Ministrinë e Mjedisit për hartimin e Planit të Veprimit për Ruajtjen e Llojeve Veçanërisht të Mbrojtura.</i> Bashkia përfshin Planin e Veprimit për Ruajtjen e Llojeve Veçanërisht të Mbrojtura në strategjitë, planet, programet dhe në vendimmarrjet shtetërore, në nivel kombëtar dhe vendor.
	Neni 29	Bashkia <i>përfshin ruajtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të racave dhe varieteteve autoktone, të rëndësishme për ushqim dhe bujqësi, në strategjitë, planet, programet dhe vendimmarrjet në nivel vendor.</i>
	Neni 46	Bashkia: <i>-siguron mbështetjen e publikut për të ruajtur diversitetin biologjik dhe për t’i përdorur përbërësit e tij në mënyrë të qëndrueshme</i> <i>-boton të dhëna dhe programe ndërgjegjësimi dhe edukimi për diversitetin biologjik dhe përbërësit e tij</i>
Ligji Nr.9386, datë 04.05.2005 “Për Muzetë”	Neni 8	<i>Administron (drejton) muzetë vendorë.</i>
	Neni 12	<i>Miraton strukturën dhe organikën e muzeve tipologjike dhe vendore.</i>
Ligji Nr 41/2013 Për disa shtesa dhe ndryshime në ligjin Nr.10006, datë 23.10.2008 “Për Mbrojtjen e Faunës së Egër”, i ndryshuar	Neni 40	-Bashkia <i>mbron faunën e egër</i> , brenda hapësirës në pronësi të Bashkisë. -Bashkia, Policia Pyjore dhe Inspektorati i Peshkimit bashkëpunojnë me veterinerin zyrtar dhe inspektorët e Autoritetit Kombëtar të Ushqimit për të bërë më të efektshëm kontrollin.
VKM Nr.84, datë 27.01.2009 “Për Caktimin e Kriteve Për Ngritjen e Rrjetit Të Inventarizimit dhe Të Monitorimit Të Biodiversitetit”	Pika 3	Bashkia <i>bën pjesë në Rrjetin e Informatizimit dhe Monitorimit të Biodiversitetit</i> , i cili ngrihet nga AKM-ja. Rrjeti ka këto detyra: -monitorim afatgjatë; -të sigurojë zbatimin e legjislacionit shqiptar për mbrojtjen e biodiversitetit; -të mundësojë sistemimin e të dhënave të përdorshme për vendimmarrësit; -të informojë për biodiversitetin dhe për ndërgjegjësimin e publikut për ruajtjen e tij; -të ndërtojë një sistem inventarizimi dhe monitorimi; -të krijojë një sistem informacioni për mbledhjen dhe shkëmbimin e të dhënave.
	Pika 5	Bashkia <i>bashkëpunon me Ministrinë e Mjedisit për hartimin e Projektprogramit të Monitorimit të Biodiversitetin për vitin pasardhës</i>
Ligji Nr 43/2013 Për disa ndryshime në ligjin Nr. 10253, datë 11.03.2010 “Për gjuetinë”	Neni 12	Bashkia <i>merr pjesë aktive në propozimin e zonave të gjuetisë</i> , kur zona ndodhet brenda territorit të saj.
	Neni 56	Bashkia <i>ndihmon në monitorimin dhe kontrollin e zonave të gjuetisë për zbatimin e ligjit.</i>
Toka dhe Bujqësia		
Ligji Nr. 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendorë”	Neni 26	Bashkia <i>merr masa për mbrojtjen e cilësisë së tokës nga ndotja.</i>
	Neni 27	Bashkia <i>administron shfrytëzimin dhe mirëmbajtjen e infrastrukturës së ujitjes dhe kullimit.</i>
Ligji Nr 131/2014 Për ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 9244,	Neni 8	Komisioni i Mbrojtjes së Tokës (KMT), në përbërje të të cilit është kryetari i Bashkisë dhe kryetarët e NjA-ve, <i>kontrollon dhe studion çështje të veçanta për masat mbrojtëse për tokën</i>

datë 17.06.2004 “Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore”	Neni 10	<i>bujqësore.</i> Këshilli Bashkiak <i>merr vendime në funksion të ruajtjes së tokës, bashkërendimit të veprimtarive për mbrojtjen e tokës me bashkitë e tjera dhe shqyrtimit të ankesave që vijnë nga qytetarët apo institucionet e tjera.</i>
Ligji Nr. 7501 , datë 19.07.1991 “Për Tokën”, i ndryshuar	Neni 21	Bashkia <i>ndalon çdo zënie ose përdorim të paligjshëm të tokës.</i>
VKM Nr. 121 , datë 17.02.2011 “Për Mënyrat e ushtrimit të funksioneve nga DAMT-i në qarqe dhe ZMMT-ja në komuna dhe/ose Bashki”	Kapitulli 4	ZMMT-ja: -manaxhon dhe mbron tokën bujqësore shtetërore dhe private, si dhe kategori të tjera të burimeve; -grumbullon dhe sistemon dokumentacionin e ri kadastral për tokën bujqësore; -evidenton tokat bujqësore të pakultivuara.
	Kapitulli 5	Drejtoria e Administrimit dhe Mbrojtjes së Tokës (DAMT) dhe ZMMT-ja <i>kanë për detyrë ndryshimin e kategorisë së tokës bujqësore vetëm kur mbi të kanë vepruar fenomene natyrore të mëdha si tërmetet, vullkanet, rrëshqitjet e tokës, përmytjet, zjarret masivë etj.</i>
VKM Nr. 410 , datë 27.06.2012 “Për përcaktimin e rregullave dhe të procedurave të ndryshimit të kategorive të resurseve të tokës”	Kapitulli 2	Komisioni i ndryshimit të kategorive të burimeve, i Bashkisë ose NJA-ve <i>shqyrton kërkesën për ndryshimin e tokës nga burim pyll, tokë me bimësi pyjore, kullotë dhe livadh në kategorinë e burimit tokë bujqësore brenda afateve të përcaktuara dhe merr vendimin përkatës.</i>
Udhëzim Nr. 1 , datë 18.7.2012 “Për Procedurat e dhënies me qira të tokave bujqësore të pandara”	Pika 5	Kryetari i Bashkisë : -shqyrton kërkesat dhe merr vendimet për marrjen me qira të tokës sipas kërkesave të paraqitura; -organizon procedurën e garës kur për të njëjtën tokë bujqësore është paraqitur më shumë se një kërkesë për qiramarrje; - lidh kontratën tip me subjektin e përzgjedhur; -verifikon dhe respekton kushtet e përcaktuara në kontratën tip gjatë të gjithë kohëzgjatjes së saj.
	Kapitulli V	Bashkia ose komuna (NJA-të) <i>mbledh qeranë për dhënien me qera të tokave bujqësore të pandara.</i> (Pavarësisht se cili është autoriteti qiradhënës, pagesa e qirasë bëhet për llogari të komunës ose bashkisë, e cila ka në përdorim tokën, objekt i qirasë.)
VKM Nr. 283 , datë 01.04.2015 “Për përcaktimin e tipave, rregullave, kritereve dhe procedurave për ndërtimin e objekteve për prodhimin, ruajtjen dhe përpunimin e produkteve bujqësore dhe blegtorale, në tokë bujqësore”	Kapitulli III	Bashkia (Njësia e qeverisjes vendore) <i>jep leje ndërtimi për ndërtimin e objekteve me qëllime bujqësore në tokë bujqësore, në përputhje me dokumentin e planifikimit vendor.</i>
Vendim Nr.956, datë 25.11.2015 Për një ndryshim në vendimin Nr. 127 , datë 11.02.2015 “Për Kërkesat për përdorimin në bujqësi të llumrave të ujërave të ndotura”	Kreu IV	Bashkia merr informacion nga përdoruesi i llumrave për vendndodhjen e tokës ku do të përdoren llumrat.

Zhurmat		
Ligji Nr 39/2013 Për disa ndryshime në ligjin Nr. 9774, datë 12.07.2007 “Për Vlerësimin dhe Administrimin e Zhurmës në Mjedis”	Neni 8	<p>Bashkia:</p> <ul style="list-style-type: none"> -<i>harton dhe zbaton Planin Vendor të Veprimit për Zhurmën</i> një vit pas miratimit të planit kombëtar të veprimit, (miratohet nga këshillat e bashkive/komunave); -<i>kryen hartëzimin e zhurmës</i>, në përputhje me Planin Vendor të Veprimit, sipas udhëzimeve të ministrit (Neni 21); -<i>shpall zona të qeta</i>, në një mjedis të banuar apo në një mjedis të hapur, si dhe vendos kufizime të tjera për zhurmën, në përputhje me Planin Vendor të Veprimit; -<i>kërkon marrjen e masave parandaluese për respektimin e vlerës kufi të zhurmës</i> nga personat fizikë e juridikë, që ushtrojnë veprimtari apo përdorin impiante dhe instalime që shkaktojnë zhurmë; -<i>u kërkon organeve të kontrollit të ushtrojnë kontroll, të bëjnë matje dhe të pezullojnë apo të mbyllin veprimtari</i>, që nuk respektojnë dispozitat e këtij ligji.
	Neni 15/1	- <i>Verifikon zbatimin e kërkesave për zbatimin e nivelit të zhurmave brenda nivelit kufi në rastet e shfrytëzimit të banesave, me përjashtim të banesave vetjake.</i>
	Neni 17	<i>Miraton zhvillimin e veprimtarive argëtuese, të veprimtarive me grumbullime, manifestime, me kohë të kufizuar, në mjedise të jashtme apo të mbyllura, të cilat mund të bëhen burim shqetësimi për banorët.</i>
	Neni 29 dhe neni 30	<p>Bashkia, në rast shkelje të Ligjit:</p> <ul style="list-style-type: none"> -<i>cakton masat dhe detyrat për rregullimin e gjendjes,</i> -<i>ndëshkon me gjobë kundërvajtjet administrative</i> sipas rastit, -<i>vendos mbylljen, ndalimin apo ndërprerjen e plotë ose të pjesshme të veprimtarisë,</i> -<i>merr masa urgjente në përputhje me ligjin për inspektimin,</i> sipas nevojave të rastit.
VKM Nr. 587 datë 07.07. 2010 “Për monitorimin dhe kontrollin e nivelit të zhurmave në qendrat urbane dhe turistike”	Pikat 3 dhe 5	<p>Bashkia jep leje për lokalet e ndryshme sipas këtij përcaktimi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>Për ambientet e hapura:</u> <ul style="list-style-type: none"> ➤ për ditën e premte dhe të shtunë, orari i lejimit të aktivitetit do jetë nga ora 19.00 deri në orën 24.00, ➤ për ditët e tjera të javës, orari i lejimit të aktivitetit do të jetë nga ora 19.00 deri në orën 23.00 në përputhje me normat e lejuara të zhurmës. - <u>Për ambientet e mbyllura,</u> aktiviteti do lejohet pa kufizime orari, duke respektuar nivelin e lejuar të zhurmës. <p>Bashkia, së bashku me Strukturat Vendore të Policisë së Shtetit, ndjek zbatimin e vendimit të marrë nga ana e Inspektoriatit të Mjedisit pa praninë e tyre, në subjektet që gjenerojnë zhurmë në kundërshtim me ligjin.</p>
Ndryshimet klimatike		
Draft-Strategjia Ndërsektoriale e Mjedisit, 2015-2020	Kapitulli 1	<p>Bashkia duhet:</p> <ul style="list-style-type: none"> -<i>të forcojë kapacitetet në institucionet përkatëse dhe të bashkëpunimit ndërinstitucional për adresimin e çështjeve të ndryshimeve klimatike,</i> -<i>të përfshijë ndryshimet klimatike gjatë planifikimit në strategjitë sektoriale,</i> -<i>të mbështesë strategjitë që përmirësojnë aftësitë ripërtëritëse të shëndetit, pronës dhe funksioneve prodhuese të ekosistemeve nga ndryshimet e klimës,</i> -<i>të rritë ndërgjegjësimin publik për përshtatjen ndaj ndryshimeve klimatike,</i> -<i>të krijojë partneritet rajonal për të përmirësuar teknologjinë, politikat dhe strategjitë e zbutjes së gazrave serë në të gjithë sektorët.</i>
	Kapitulli	Bashkia duhet:

	2	-të zbatojë Planin e Veprimit për Eficiencën e Energjisë, -të përfshijë objektivat e përshtatjes dhe uljes së gazrave serrë në planifikimin urban, manaxhimin e ujërave dhe tokës duke përfshirë bujqësinë, pyjet dhe ruajtjen e natyrës, -të ulë me 8% shkarkimin e gazrave serrë krahasuar me skenarin bazë dhe uljen e sasisë së HCFCve me 40%.
Shërbimet publike		
Ligj Nr. 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore”	Neni 3	Bashkia bën zgjedhjen e llojeve të ndryshme të shërbimeve dhe lehtësive të tjera publike vendore dhe realizimin e shërbimeve.
	Neni 23	Në fushën e infrastrukturës dhe shërbimeve publike, Bashkia është përgjegjëse për: - prodhimin, trajtimin, transmetimin dhe furnizimin me ujë të pijshëm; -mbledhjen, largimin dhe trajtimin e ujërave të ndotura; -mbledhjen dhe largimin e ujërave të shiut; -mbrojtjen nga përmbytjet në zonat e banuara; -mbledhjen, largimin dhe trajtimin e mbetjeve të ngurta dhe shtëpiake; -planifikimin, administrimin, zhvillimin dhe kontrollin e territorit; -ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e rrugëve vendore dhe siNjAlizimit rrugor, të trotuareve dhe shesheve publike vendore; -ndriçimin e mjediseve publike; -transportin publik vendor; -ndërtimin, rehabilitimin dhe mirëmbajtjen e varrezave publike, si dhe garantimin e shërbimit publik të varrimit; -shërbimin e dekorit publik; -parqet, lulishtet dhe hapësirat e gjelbra publike.
Ligji Nr 156/2013 Për disa ndryshime në ligjin Nr.10 463, datë 22.09.2011 “Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve”, i ndryshuar	Neni 12	Bashkia ka përgjegjësi ligjore: - të hartojë Planin e Integruar të Manaxhimit të Mbetjeve; -të përcaktojë rregullore për manaxhimin e rrymave specifike të mbetjeve; -t’i raportojë Këshillit të Qarkut mbi ecurinë e zbatimit të planit të menaxhimit të mbetjeve.
VKM Nr. 379, datë 25.05.2016 “Për Miratimin e Rregullores Cilësia e Ujit të Pijshëm”	Neni 5	Bashkia ka përgjegjësi: -të sigurojë ujin e përshtatshëm për përdorim në pikën e ofrimit të tij; -të parashikojë masat për sigurimin e furnizimit në rast emergjence me ujë të pijshëm për sasinë dhe periudhën minimale të nevojshme për të përballuar nevojat lokale; -të përshtasë planet e ndërhyrjes për përmirësimin e cilësisë së ujit të pijshëm në bashkëpunim me Agjencinë e Ujit të Basenit (AUB) përkatës.
Ligji Nr 34/2013 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr.9115, datë 24.07.2003 “Për Trajtimin Mjedisor të Ujërave Të Ndotura”	Neni 4	Bashkia bashkëpunon me Ministrinë e Mjedisit për: -përcaktimin e teknikave, teknologjive dhe metodave më të mira të mundshme për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura; -hartimin e Planit për Trajtimin Mjedisor të Ujërave të Ndotura në mënyrë të integruar; -krijimin e kuadrit ligjor bashkëkohor, për trajtimin mjedisor të ujërave të ndotura; -kontrollin e vazhdueshëm të veprimtarive që shkaktojnë ndotje të ujërave, si dhe të subjekteve që angazhohen në trajtimin dhe pastrimin e tyre.
Ligji Nr 10/2016 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr.	Neni 14	Këshilli Bashkiak përcakton liNjAt, organizon, financon dhe vendos për transportin qytetas.
	Neni 21/1	Këshilli Bashkiak përcakton vendin e terminalit të autobuzëve.

<p>8308, datë 18.03.1998 “Për Transportet Rrugore”</p>	<p>Neni 22</p>	<p>Këshilli Bashkiak <i>përcakton vendet e nisjes dhe mbërritjes së autobusëve dhe të agjencive të transportit të udhëtarëve.</i></p>
<p>Ligji Nr 45/2013 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 7643 datë 02.12.1992 “Për shëndetin publik dhe inspektoriatin sanitar shtetëror” i ndryshuar</p>	<p>Neni 19</p>	<p>Bashkia <i>ushtron kontroll</i> për zbatimin e ligjit brenda juridiksionit të saj dhe në bashkërendim me institucionet përkatëse.</p>
<p>Ligji Nr.9915, datë 12.5.2008 Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin Nr. 8102 /1999 “Për kuadrin rregullator të sektorit të furnizimit me ujë dhe largimit e përpunimit të ujërave të ndotura”</p>	<p>Neni 23</p>	<p>Bashkitë, pronare të sistemeve të furnizimit me ujë dhe të largimit e përpunimit të ujërave të ndotura, <i>kontrollojnë subjektet e licënuara për zbatimin e këtij ligji</i>, për respektimin prej tyre të kushteve të licensës dhe përdorimin e tarifave të ujit për konsum publik, të vendosura nga Enti Rregullator.</p>
<p>VKM Nr. 145 datë 26.02.1998 “Për miratimin e rregullores higjieniko-shëndetësore për kontrollin e cilësisë së ujit të pijshëm, projektimin, ndërtimin dhe mbikqyrjen e sistemeve të furnizimit me ujë të pijshëm”</p>		<p>Bashkia ka të drejtë të <i>kontrakt</i>ojë një kompani private për ofrimin e shërbimit të ujësjellës kanalizimeve. Bashkia dhe ndërmarrja e UK-së <i>shpall zonat e mbrojtura sanitare</i> të burimit sipërfaqësor ose nëntokësor të ujit. -<i>Brezi i rreptësisë</i>, i cili rrethohet në <i>distancë 20 m</i>, rreptësisht i pakalueshëm, përfshin pusët e ujit, depot e ujit dhe stacionin e pompimit. Në këtë zonë ndalohej çdo ndërtim, përveç atyre të domosdoshëm për nevojat e ujësjellësit. <u>Zona e mbrojtur Nr.1</u> përfshin mbrojtjen e pellgut ujëmbajtës në një distancë 200m. Në këtë zonë lejohen vetëm aktivitete me baze organike dhe duhet të eliminohet çdo aktivitet industrial ose aktivitete bujqësore të cilat përdorin pesticide apo plehra të tjera kimike. <u>Zona e mbrojtur Nr. 2</u> rrethon pellgun ujëmbajtës në një distancë 1,500 m. Në këtë zonë nuk lejohet të ketë zona të ndotura nga ujërat e ndotura apo nga depozitime mbeturinash të ndryshme duke përfshirë këtu dhe ato kimike. Impianti i trajtimit të ujit të ndotur urban duhet të parashikohet jashtë kësaj zone. Gjithashtu nuk lejohet ndërtimi i banesave në këtë sipërfaqe/zonë të mbrojtur. <u>Zona e mbrojtur Nr. 3</u> zhvillohet në biefin e sipërm të burimit. Rregullat e përmendura për zonën Nr.2 duhet të zbatohen edhe për këtë zonë. <u>Zona e mbrojtur Nr. 4.</u> Çdo ndërtim që do të bëhet brenda në këtë zonë duhet të kërkojë detyrimisht leje nga Bashkia ose nga Organe të tjera të autorizuar duke përfshirë këtu dhe mendimin e një hidrogeologu. -Çdo burim që shfrytëzohet për qëllime pirje nga shoqëri të licënuara publike ose private duhet të jetë i pajisur me një leje nga autoriteti i basenit ujor në nivel vendor.</p>

Punoi: Co-PLAN, 2016

5.2 Vlerësimi i Planit të zhvillimit të territorit

5.2.1 Procesi i vlerësimit

Vlerësimi i ndikimit të projekteve kalon në dy faza të cilat janë përshkruar më poshtë:

Faza 1: Vlerësimi i ndikimit:

Kjo është faza kur vlerësohet ndikimi që çdo projekt i Planit ka në elementet përbërës të mjedisit. Për vlerësimin e ndikimit në mjedis, “ndikimi” në vetvete është zërthyer në **6 elemente** (kritere, përbërëse) të tij të cilët janë:

1. Shfaqja (e ndikimit): element i cili shqyrton mundësinë e shfaqjes së ndikimit mjedisor të një projekti specifik në një objektiv mjedisor,
2. Kohëzgjatja (e ndikimit): vlerëson shtrirjen kohore të ndërhyrjes në mjedis që është parashikuar për një projekt,
3. Ndikimi (i projektit): shpreh me vlerë numerike shkallën e ndikimit të një projekti të Planit për çdo objektiv mjedisor (ujë, ajër, tokë, etj.),
4. Rikthimi (i ndikimit): ky tregues shprehet rreth mundësisë së rikthimit të ndikimit në mjedis të një projekti mbas zbatimit të tij,
5. Kumulativ (ndikim): potenciali që bart ndërhyrja në mjedis gjatë realizimit të projektit për të shtuar dhe prodhuar ndotje të akumuluar në fazën e operimit dhe shfrytëzimit,
6. Shtrirja (e ndikimit): tregon hapësirën fizike (sipërfaqen) në të cilën shtrihet ndikimi në mjedis i një projekti.

Për sa i përket mjedisit, në kontekstin e vlerësimit mjedisor të PPV-së, ai është zërthyer në **10 elemente** që jo vetëm përfaqësojnë objektivat mjedisore sikurse përshkruhen në kapitullin 1 të VSM-së, por supozohet edhe se janë pësuesit e pasojave që vijnë nga ndërhyrjet në mjedis gjatë zbatimit të projekteve. Këto 10 elemente janë *uji, toka, biodiversiteti, pyjet, peizazhi, klima, kultura, shëndeti dhe socio-ekonomia*, të cilat gjatë gjithë procesit të vlerësimit në mjedis janë quajtur objektiva mjedisore ose OM. Pra, çdo element i mjedisit që është marrë për bazë në vlerësimin e ndikimit të projekteve në mjedis, përbën një objektiv mjedisor më vete. Për shembull, ajri është objektivi mjedisor numër 1, uji është objektivi mjedisor numër 2 e kështu me radhë. Numri i objektivit mjedisor ka thjeshtë funksion renditës dhe nuk ndikon në vlerësimin e projektit.

Tabela 66. Objektivat mjedisore

Objektivat Mjedisorë	Kodifikimi i tyre
Ajri	OM 1
Uji	OM 2
Toka	OM 3
Biodiversiteti	OM 4
Pyjet	OM 5
Peizazhi	OM 6
Klima	OM 7
Kultura	OM 8
Cilësia e jetës (Shëndeti Socio-ekonomia)	OM 9

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Objektivat mjedisore të marrë si bazë për vlerësimin mjedisor të projekteve të PPV-së janë përcaktuar në Ligjin 91/2013 “Për Vlerësimin Strategjik Mjedisor”, objektivat e përcaktuara në SKZHI dhe Direktivën 2001/42/KE, të cilat janë të rëndësishme për të vlerësuar politikat dhe projektet që parashikon Plani i Përgjithshëm Vendor për të arritur objektivat e tij. Për vlerësimin e ndikimit të çdo elementi (kriter) të *ndikimit* në një OM janë përdorur vlerat numerike ndërmjet [0-10] ku është ndjekur llogjika e mëposhtme:

- Vlera numerike 0: është përdorur për të shënuar projekte dhe objektiva ndikimi i të cilëve në mjedis nuk është i matshëm dhe i vlerësueshëm,
- Vlerat numerike 0.2-10: janë vlerat numerike që i jepen projekteve në varësi të ndikimit të tyre specifik në objektivat e mjedisit. Në parim, madhësia e ndikimit të një projekti në mjedis dhe vlerësimi numerik lidhen ndërmjet tyre në përpjestim të zhdrejtë. Sa më i lartë që të jetë numri i pikëve që merren në vlerësim, aq më i ulët është ndikimi i një projekti në mjedis dhe anasjelltas. Për shembull, vlera “1” tregon ndikim të lartë të projektit në mjedis ndërsa vlera numerike “10” tregon mungesë ndikimi ose ndikim të papërfillshëm. *Kjo vlen si në nivel elementi të ndikimit (kriteri), ashtu edhe në nivel projekti.*

Për vlerësimin e ndikimit ndiqet procesi i mëposhtëm:

1 *Vlerësimi me vlera numerike i ndikimit në një OM:*

Fillimisht kryhet *vlerësimi në pikë* i ndikimit të çdo elementi/kriteri të ndikimit në një OM.

2 *Llogaritja e peshës specifike të një kriteri të vlerësimit në raport me totalin:*

Si hap i dytë llogaritet pesha specifike e kriterëve të ndikimit në raport me totalin. Për çdo kriter të *vlerësimit*, është përcaktuar pesha specifike (e shprehur me %) që ky kriter ka në raport me ndikimin total të projektit në mjedis. Për shembull, Pesha e “kohëzgjatjes së ndikimit” është 20% në raport me shumën totale të ndikimit që është 100%.

Tabela 67. Pesha specifike e elementëve/kritereve të vlerësimit

	Elementët / Kriteret e vlerësimit	Pesha %	Pikët e vlerësimit (në varësi të nivelit të ndikimit)		
1	Mundësia e shfaqjes	10%	PO	JO	E pasigurt
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9
2	Kohëzgjatja	20%	E menjëhershme & qëndrueshme	E vogël, e papërfillshme	Afatshkurtër, ose afatgjatë
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9
3	Natyra e ndikimit	20%	Shkatërron habitatin	Neutrale	Dëmton shërbime të caktuara të ekosistemit
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9
4	Mundësia e riaftësimit të ndikimit	10%	Kthim i plotë	Nuk ka kthim të ndikimit	E pjesshme
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9
5	Natyra kumulative	20%	PO	JO	E pasigurt
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9
6	Madhësia/Shtrirja	20%	Sipërfaqe e madhe & popullsi	Pikësore, e kufizuar dhe jo popullsi	E ndërmjetme
	Pikët		0.1	10	0.2-9.9

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Më poshtë paraqitet një shembull konkret i vlerësimit të ndikimit sipas kriterëve të vlerësimit në OM1 ajër. Një rast hipotetik i vlerësimit për Objektivin Mjedisor – Ajër për zbatimin e një projekti ‘Ndërtimi i Ujësjellës Kanalizime Fshat’: Paraqitet vlerësimi me nota dhe llogaritja e mesatares së vlerësimit duke integruar peshën e secilit kriter vlerësues.

Tabela 68. Shembull: Pikët e grumbulluara nga 6 kriteret e ndikimit për OM1 (Ajër):

Pesha %	Kriteri i vlerësimit	Shpërndarja e pikëve të vlerësimit për çdo kriter të ndikimit		
		Vlerësimi numerik	Pesha specifike	Totali i pikëve
10	Mundësia e shfaqjes	7	10 %	0,7
20	Kohëzgjatja	6	20%	1,2
20	Natyra e ndikimit	8	20%	1,6
10	Mundësia e riaftësimit të ndikimit	7,5	10%	0,75
20	Natyra kumulative	5,5	20%	1,1
20	Madhësia/Shtrirja	6	20%	1,2
Totali (Vlerësimi numerik x Peshë specifike = Totalin e pikëve të ndikimit)				6.55
Shuma e pikëve të grumbulluara për vlerësimin sipas kriterëve të ndikimit për një OM: = 6.55 pikë				

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Në këtë tabelë, 6.55 është numri i pikëve që shpreh ndikimin e projektit në fjalë vetëm për një OM që në këtë rast është AJRI. E njëjta procedurë kryhet për çdo OM.

3 Konvertimi i pikëve në vlerësim simbolik e cilësor:

Në varësi të pikëve që grumbullon secili projekt, jepet vlerësimi përfundimtar sipas tabelës (matricës) së vlerësimit të ndikimit në mjedis të paraqitur si në vijim. Për këtë qëllim, pikët e grumbulluara përkthehen në sheNjA konvencionale, dhe në vlerësim cilësor që shprehet në vlerësim të papërfillshëm, të ulët, mesatar, të lartë dhe të paaplikuaeshëm.

Tabela 69. Vlerësimi sasior, konvencional e cilësor i ndikimit në mjedis

Pikët e Vlerësimit	Simbolika e matricës së vlerësimit dhe kuptimi përkatës	
0.1 – 3 pikë		Ndikim i lartë/shumë i lartë (shkatërrues mbi shëndetin dhe mjedisin)
3.1 – 6 pikë		Ndikim mesatar (pa garanci për shëndetin dhe mjedisin, pavarësisht masave zbutëse)
6.1 – 8.5 pikë		Ndikim i ulët (në rast se masat zbutëse dhe parandaluese respektohen)
8.6 – 10 pikë		Ndikim i papërfillshëm (nëse zbatohen masat, dhe nuk çenohet ekuilibri natyror)
Vlerësimi i Pa Aplikueshëm		Ndikim neutral ose pa ndikim (ndikime të mundshme janë të përkohshme, afatshkurtra dhe mjedisi vetripërtërihet pa ndërhyrje)

Përgatiti: Co-PLAN, 2016

Vlerësimi numerik (sasior) tregon ndikimin e projektit në mjedis në rastin kur parashikohet marrja e masave që zbutin ndikimin e projekteve në mjedis, domethënë në skenarin kur realizohen ndërhyrje mjedisore përmirësuese.

Faza 2: Vlerësimi i përputhshmërisë

Përputhshmëria e objektivave të Planit është vlerësuar duke i kombinuar ato me objektivat mjedisore. Gjatë vlerësimit të këtij treguesi janë ndjekur disa hapa, të cilët janë shtjelluar më tej. Konvertimi pasqyrohet në tabelën e mëposhtme.

1. *Konvertimi i vlerave numerike të ndikimit të projekteve në sistemin numerik konvencional të përputhshmërisë*

Tabela 70. Konvertimi i pikëve të ndikimit të projektit në pikë përputhshmërie

Pikët e vlerësimit të ndikimit	Pikët e vlerësimit të përputhshmërisë
8.6 – 10 pikë	3
6.1 – 8.5 pike	2
3.1 – 6 pikë	1
0 pikë	0
0.1 – 3 pikë	-1

Burimi: PLGP/Co-PLAN

Tabela 71. Vlerat e përdorura në vlerësimin e përputhshmërisë mes objektivave të Planit dhe atyre të VSM-së

Niveli i përputhshmërisë	Vlerësimi numerik	Vlerësimi mesatar
1. Objektivat/ programet/ projektet përputhen plotësisht me OM-të	3	2.51 – 3.00
2. Objektivat/ programet/ projektet përputhen pjesërisht me OM-të	2	1.50 – 2.49
3. Lidhja/ përputhshmëria është e zbehtë	1	0.01 – 1.49
4. Nuk ka lidhje (përputhshmëria neutrale)	0	0.00
5. Objektivat/ programet/ projektet nuk përputhen me OM-të	-1	Negativ

Burimi: PLGP/Co-PLAN

2. *Vlerësimi mesatar i përputhshmërisë së një projekti*

Vlerësimi i përputhshmërisë kryhet duke u bazuar në vlerësimin e ndikimit në mjedis të projekteve. Pikët e grumbulluara nga vlerësimi i 6 kriterëve të ndikimit për çdo OM, mbledhen dhe më tej pjesëtohen me numrin e OM-ve (që në rastin në fjalë është 9) me qëllim llogaritjen e *vlerësimit mesatar* të përputhshmërisë i cili jepet vetëm nërang projekti dhe ndihmon për të kuptuar shkallën që objektivat e një plani përputhen me objektivat mjedisorë.

Përputhshmëria e Objektivave të Planit me Objektivat Mjedisorë është shprehur në 5 nivele. Çdo nivel përputhshmërie shprehet me vlerat numerike të caktuara në tabelën e mësipërme dhe me nivel përputhshmërie cilësore.

Tabela 72. Përputhshmëria e shprehur në vlera numerike dhe vlerësimi cilësor përkatës

Pikët e vlerësimit numerik të përputhshmërisë	Pikët e vlerësimit mesatar të përputhshmërisë	Niveli i përputhshmërisë	Përshkrimi
3	2.51 – 3	Përputhen plotësisht	Objektivat/ programet/ projektet përputhen plotësisht me OM-të
2	1.50 – 2.49	Përputhen pjesërisht	Objektivat/ programet/ projektet përputhen pjesërisht me OM-të: Përputhja është e pjesshme edhe pse zbatohen masa mjedisore
1	0.01 – 1.49	Lidhja/ përputhshmëria është e zbehtë	Përputhshmëria është e dobët, edhe pse realizohen masat mjedisore. Kjo nënkupton që ndikimi neutralizohet pjesërisht ose minimalisht

0	0	Nuk ka lidhje (neutrale)	Objektivat, programet, projektet nuk tregojnë përputhje në pamje të parë, por njëkohësisht, nuk tregojnë as përplasje. Pra nuk kanë ndikim negativ të ndërsjelltë e, veçanërisht, objektivat e Planit në objektivat e VSM-së.
-1	Negativ	Nuk përputhen	Objektivat/ programet/ projektet nuk përputhen me OM-të: janë në kundërshtim të plotë, pavarësisht masave zbutëse që mund të merren

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

3. Llogaritja e përputhshmërisë së Objektivave të projektit me objektivat mjedisore (secilin OM më vete)

Ky vlerësim arrihet nëpërmjet vlerësimit të përqindjes (%) së objektivave të planit që përputhet me objektivat mjedisore në nivel projektesh dhe nivel O-je (objektiv plani). Në këtë mënyrë matim jo vetëm përputhshmërinë e çdo projekti me të gjitha objektivat njëherësh, por edhe kuptojmë për çdo projekt, se në cilat OM dhe në çfarë mase (e matur në % ndaj totalit prej 9 OM-ve) arrihet, ose çënohet përputhshmëria e lartë. Për ta thjeshtëzuar, ky lloj vlerësimi është ilustruar në tabelën e mëposhtme.

Tabela 73. Vlerësimi i përputhshmërisë O1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik

Bashkia KUÇOVË: Shpërndarja e Përputhshmërisë					
Objektivat Mjedisore	% e OM me Perputh. e Lartë / Projekt	% e OM me Perputh.e Pjesshme / Projekt	% e OM me Perputh.te zbehtë / Projekt	% e OM me Perputh. Neutrale / Projekt	% e OM pa Përputhje / Projekt
O1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik	25.5%	60.6%	13.9%	0.0%	0.0%

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Vlerësimi i përputhshmërisë me objektivat mjedisore (OM) të objektivës 1 (O1) të PPV-së “Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik”, e cila përmbledh në vetëvetë një grup prej 11 projektesh rezulton se:

- 25.5% e këtyre projekteve kanë përputhshmëri të lartë me OM, thënë ndryshe nëse ndiqen masat e nevojshme ndikimi në mjedis është i papërfillshëm.
- 60.6% e tyre kanë përputhshmëri të pjesshme me OM të cilët me marrjen e masave të duhura do të kenë një ndikim shumë të ulët në mjedis.
- 13.9% e projekteve kanë përputhshmëri të zbehtë, që edhe pasi të jenë marrë masat e nevojshme gjurma e ndikimit do të jetë e dukshme.

Vlen të përmendet që asnjë projekt në këtë grup (projektet e O.1) nuk është pa përputhshmëri me objektivat mjedisore, pra këto projekte do të kenë një ndikim relativisht të ulët në mjedis.

5.2.2 Vlerësimi i ndikimit në mjedis i Planit të propozimeve territoriale

Projektet e parashikuara në Planin e Përgjithshëm Vendor për zhvillimin e territorit të Bashkisë Kuçovë kanë synuar zhvillimin e përgjithshëm të tij. Projektet synojnë arritjen e katër objektivave specifike (O-ve), që janë renditur më poshtë:

Tabela 74. Objektivat e programet e Planit

Grupi	Objektivat e Planit
O.1	Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik
O.2	Zhvillimi i infrastrukturës lokale e aksesit rajonal
O.3	Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit
O.4	Mbështetje e komuniteteve për zhvillim social

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Në vazhdim, paraqitet vlerësimi i ndikimit në mjedis i çdo projekti të PPV-së. Vlerësimi i ndikimit në vetvete është kryer në nivel projekti, objektivi specifik (O-je) dhe Plani. Për lehtësi vlerësimi, siç edhe u theksua më sipër, projektet janë grupuar sipas Objektivave specifike.

Vlerësimi i projekteve të O.1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik

Ky objektiv përfshin 11 projekte që synojnë kryesisht, zhvillimin e politikave nxitëse dhe mbështetjen infrastrukturale për rikualifikimin dhe rritjen e performancës së zonave industriale, rritjen e performancës së sektorëve ekonomikë, nxitjen e procesit të zgjerimit dhe densifikimit në të gjithë qendrat e NJA-ve dhe përmirësimin e klimës së biznesit të vogël.

Vlerësimi i ndikimit të projekteve të këtij Objektiv të parë të Planit paraqitet më poshtë: me qëllim thjeshtëzimin e të kuptuarit të rezultateve, për çdo objektiv mjedisor, shkalla e ndikimit të projektit është paraqitur me vlera numerike dhe me sheNJA konvencionale.

Tabela 75. Vlerësimi i ndikimit në mjedis të O.1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik

Bashkia KUÇOVË: Ndikimi										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	
Objektivat e Programet e Planit	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizaži	Klima	Kultura	Shëndet	Social-ekonomik
O1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik										
Pr1: Hartimi i PDV për rihvillimin industrial të zonës së ish UMN	6.6	6.3	6.55	5.3	6.2	5.75	7.45	7.9	7.5	8.6
Pr2: Sigurimi i infrastrukturës bazë për strukturat industriale dhe magazinuese në hyrje të qytetit	6.65	7.15	7.35	4.95	7.75	7.35	7.85	7.7	7.2	8.5
Pr3: Krijimi i një pike grumbullimi të produkteve bujqësore në Kozare	7.4	8	7.6	7.7	8.7	7.1	6.8	8.7	7.7	9.2
Pr4: Rritja e kapaciteteve të tregut aktual në Kuçovë sidhe rigjenerimi i zonës	7.95	7.95	8	7.1	8.7	7.8	7.55	8.5	9.1	9.35
Pr5: Krijimi i një qendre agro-industriale për përpunimin, përgatitjen e prodhimeve në shkallë rrethi	6.25	6	6.8	5.7	8	7.65	7.65	8	8.45	9.25
Pr6: Krijimi i zonës ekonomike me njësi tregtare dhe shërbimesh përgjatë aksit rrugorë Kuçovë-Ura Vajgurore.	4.55	4.2	4.9	3.65	5.55	4.9	5.95	7.5	7.2	8.3
Pr7: Programi për mbjelljen e fidanëve të rinj të drurëve frutorë në zonën e kodrave të qytetit të Kuçovës	8.8	8.3	9.1	6.45	9.6	9.6	8.8	8.65	9.7	9.75
Pr8: Projekti për rehabilitimin dhe pastrimin e kanaleve vaditëse dhe kulluese të parë dhe të dytë në të gjithë Bashkinë Kuçovë	8.1	6.7	7	6.2	8.25	8.65	7.7	8	7.75	8.75
Pr9: Krijimi i PDV për polet e reja urbane në qytet, që do pësojnë rihvillim dhe rehabilitim, duke siguruar parametra zhvillimi e efikas	6.6	6.3	6.55	5.3	6.2	5.75	7.45	7.9	7.5	8.6
Pr10: Hartimi i PDV për zonat e zgjerimit në fshatrat Kozare Qendër, Lumas, Perondi, Vodëz, dhe fshatra të tjerë që do presin zhvillim	6.6	6.3	6.55	5.3	6.2	5.75	7.45	7.9	7.5	8.6
Pr11: Mbështetje e zhvillimit të NVM-ve dhe bizneseve të vogla artizanale në zonat ekonomike me karakter tregtar (qendra e zona ekonomike Kuçovë-Ura Vajgurore), nëpërmjet instrumenteve stimuluese në PDV.	7.35	8	7.9	6.4	8.05	8.6	8.7	9.7	8.2	9.4

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016

Në bazë të vlerësimit të projekteve të O.1, nga 11 projektet e listuara më sipër rezulton se:

- Ndikimi i projektit në ajër është i ulët. Nga 11 projekte, 9 projekte kanë ndikim të ulët, 1 projekt ka ndikim mesatar dhe 1 projekt ka ndikim të papërfillshëm.
- Ndikimi në ujë është i ulët. Bëjnë përjashtim 2 projekte, të cilët kanë ndikim mesatar.
- Ndikimi në tokë është i ulët. Nga 11 projekt, 9 kanë ndikim të ulët, 1 projekt ka ndikim mesatar dhe 1 projekt ka ndikim të papërfillshëm.

- Ndikimi në biodiversitetet është mesatar, ku 5 projekte kanë ndikim ulët dhe 6 projekte kanë ndikim mesatar. Ndërsa 1 projekt nuk ka ndikim në biodiversitetet.
- Ndikimi në pyje është i ulët. Duhet theksuar që 7 projekte rezultojnë të kenë ndikim të ulët, 1 projekt ndikim mesatar dhe 3 projekte kanë ndikim të papërfillshëm.
- Në peizazh ndikimi është relativisht i ulët. Nga 11 projekte, 4 kanë ndikim mesatar, 4 projekte kanë ndikim të ulët dhe 3 projekte kanë ndikim të papërfillshëm.
- Në klimë ndikimi është i ulët, 1 nga 11 projekte ka ndikim mesatar, 8 projekte kanë ndikim të ulët dhe 2 projekte kanë ndikim të papërfillshëm.
- Ndikimi më i ulët vihet re në kulturë, shëndet dhe socio-ekonomi

Si përfundim, në bazë të vlerësimit të projekteve të O.1, nga 11 projektet e O.1, rezulton se ndikim të ulët projektet, programet dhe objektivat e Planit do të kenë në përbërësit ajër, ujë, tokë pyje, peizazh, klimë, kulturë, shëndet dhe social-ekonomi, ndërsa në biodiversitetet rezulton të ketë një ndikim mesatar.

Vlerësimi i projekteve të O.2: Zhvillimi i infrastrukturës lokale e aksesit rajonal

Vlerësimi i ndikimit të projekteve të këtij Objektivit të dytë të Planit paraqitet më poshtë. Me qëllim thjeshtëzimit e të kuptuarit të rezultateve, për çdo objektiv mjedisor, shkalla e ndikimit të projektit është paraqitur me vlera numerike dhe me shënime konvencionale.

Ky objektiv përfshin 25 projekte që synojnë kryesisht konsolidimin e lidhjeve të Bashkisë Kuçovë në nivel rajonal, integrimin e Bashkisë Kuçovë në tërësinë e itinerareve të gjelbra rajonale, përmirësimin i lidhjeve ndërqytetëse, sistemimin e rrjeteve rrugore lokale, përmirësimin e infrastrukturës së furnizimit me ujë të pijshëm, kanalizimeve urbane dhe bujqësore dhe përmirësimin e situatës së lëvizshmërisë dhe transportit publik në nivel bashkie.

Në bazë të vlerësimit të projekteve të O.2, nga 25 projektet e listuara më sipër rezulton se:

- Ndikimi i projektit në ajër është mesatar. Nga 25 projekte, 1 projekt ka ndikim të lartë, 13 projekte kanë ndikim mesatar dhe 10 projekte kanë ndikim të ulët.
- Ndikimi në ujë është mesatar. Nga 25 projekte 17 projekte kanë ndikim mesatar dhe 7 projekte kanë ndikim të ulët.
- Ndikimi në tokë është mesatar, 14 projekte kanë ndikim mesatar dhe 10 projekte kanë ndikim të ulët.
- Ndikimi në biodiversitetet është mesatar, 16 projekte kanë ndikim mesatar dhe 8 projekte kanë ndikim të ulët.
- Ndikimi në pyje dhe peizazh është i ulët, në pyje janë 2 projekte me ndikim mesatar, ndërsa të gjithë projektet e tjerë kanë ndikim të ulët. Në peizazh janë 5 projekte të cilët kanë ndikim mesatar ndërsa pjesa tjetër ka ndikim të ulët.
- Ndikimi më i ulët vihet re në klimë, kulturë, shëndet dhe socio-ekonomi. Theksojmë që në socio-ekonomi 21 projekte kanë ndikim të papërfillshëm dhe 4 projekte ndikim të ulët.

Tabela 76. Vlerësimi i ndikimit në mjedis të O.2: Zhvillimi Infrastrukturës Lokale dhe Aksesit

Bashkia KUÇOVË: Ndikimi										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	
Objektivat e Programet e Planit	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Shëndet	Social-ekonomik
O2: Zhvillimi i infrastrukturës lokale e aksesit rajonal										
Pr1: Ndërtimi i Boshtit Qendror Jugor.	3	4.05	3.8	3.45	3.9	5.8	5.35	6.45	6.3	8.1
Pr2: Rehabilitimi dhe ndërtimi i pjesshëm i unazës përreth qytetit (Rruga Kuçovë- Perondi-Magjatë- Dumollë- Goraj- Drizë- Gegë- Kuçovë).	3.6	3.65	4.15	3.1	5	6.55	5.8	7.9	6.9	8.55
Pr3: Ndërtimi i rrugës tangeciale që lidh aksin Kuçovë- Ura Vajgurore nga kthesa e fermës deri tek ura e Lumit Devoll nëpërmjet ish zonave industriale.	4.1	4.4	4.65	4.35	5.6	6.85	6.3	8.4	7.4	8.75
Pr4: Rehabilitimi i rrugës së Belshit si rrugë që luan rol në boshtit kombëtar qendror në një periudhë afatmesme dhe rehabilitimi dhe ndërtimi i pjesshëm i rrugës Kuçovë- Arrez.	4.1	4.4	4.75	4.1	4.95	6.45	6.4	8.2	7.9	8.65
Pr5: Ndërtimi i dy urave njëra mbi Lumën Osom dhe tjetra mbi Lumën Devoll	6.9	3.7	6.65	5.15	8.2	7.95	7.8	8.65	8.2	9.6
Pr6: Krijimi i një rrjeti shtigjesh, të pajisur me sinjalistikën respektive dhe shërbimet ndihmëse, me destinacion Kozare-Kuçovë-Gramsh, e në gjerë.	7.75	8.2	7.85	6.95	7.05	7.7	8.15	8.7	8.85	9.35
Pr7: Ndërtimi i rrugëve që lidhin Lumasin me Qytetin e Kuçovës	4	4.15	4.55	4.3	5.45	6.9	6.55	8.4	7.55	8.9
Pr8: Rehabilitimi i rrugës Kuçovë- Perondi- Lapardha- Vodhëz- Lumas- Pëllumbas- Belesovë- Meandrake	4.1	4.4	4.75	4.1	4.95	8.2	6.4	8.2	7.8	8.6
Pr9: Rikonstruksioni dhe ndërtimi i urave që lidhin akset rrugore në dy anët e Përroit të Lapardhës	6.9	3.7	6.65	5.15	8.2	7.95	7.8	8.65	8.2	9.6
Pr10: Rehabilitimi i aksit rrugor Perondi- Qoshk- Sheqëz- Bardhaj- Gorican- Lumas- Langozaj.	4.1	4.4	4.75	4.1	4.95	6.45	6.4	8.2	7.8	8.6
Pr11: Përmirësimi i ndikimit të sinjalistikës në të gjithë bashkinë dhe ndërtimi e pajisja me infrastrukturë KUZ i "rrugës së Drizës" në lagjen "11 Janari", Kuçovë	6.55	6.25	7.4	7.35	7.5	7.15	7.55	8.15	8.1	8.7
Pr12: Rehabilitimi i akseve rrugore që lidhin fshatrat turistik në NJA Perondi dhe Lumas.	5.85	6.05	5.95	5.7	7.1	7.35	7.55	8.3	8.9	9.15
Pr13: Rikonstruksioni i pjesshëm i akseve rrugore "Toli Shuka", "Koli Hozholl", "Kongresi i Lushnjës", "Koco Koleci", "Ismail Qemali", "Isa Boletini"; shttrim i segmenteve rrugore nga sheshi 11 Janari deri të tunelet e UMN e nga Policia deri të Spitali; supervizion rruga "K. Laçka- Q.Stafa" (në proces).	3.6	3.65	4.15	3.1	5	6.55	5.8	7.9	6.9	8.55
Pr14: Ristrukturimi i rrugëve lokale të fshatit Magjatë e Bardhaj, i rrugëve në Kozare, rrugëve dytësore në Lumas	4.1	4.4	4.75	4.1	4.95	6.45	6.4	8.2	7.8	8.6
Pr15: Ndërtimi i korsive të Bëqklettave në Qytetin e Kuçovës	7.3	7.75	7	7.75	8.05	6.9	8.25	8.3	9	9.4
Pr16: Ndërtimi i rrjetit të KUZ në fshatrat Drizë, Gegë, Kozare	6.7	5.6	6.5	6.25	7.75	8.2	8.4	8.2	9.2	9
Pr17: Pastrimi dhe rehabilitimi i kanalit kulthues në zonën pranë UPN, në seksionin Porta e Përpunimit-Hipotekë	7.5	6.45	6.6	6.1	7.9	8.1	7.85	9.15	9.3	9.35
Pr18: Rikonstruksioni i infrastrukturës së ujësjellësit në segmentin Çiflik-Kuçovë	6.3	5.4	6.2	6.25	7.4	7.7	8.35	8.65	9.05	9.2
Pr19: Hartimi i një plani afatgjatë për sigurimin e shërbimit të ujësjellësit në fshatrat Demollarë, Luzaj, Belesovë, Mendrakë, Sheqëz, Krekëz, Koritëz dhe Katundas, Lumas dhe Pëllumbas.	0	0	0	0	0	0	0	8.85	9.25	9.4
Pr20: Rehabilitimi i sistemit të gropave septike në fshatrat që nuk kanë akses në rrjetin e kanalizimeve	5.9	4.7	5.85	7	8.3	7.65	6.65	8.35	9.1	9.3
Pr21: Përmirësimi tërësor i sistemit të kanalizimeve, duke ndarë ujërat e bardha nga të zeza në qytet, e duke siguruar mbulim me rrjet për gjithë bashkinë	6.3	6.8	5.7	5.7	8.2	6.5	7.2	8.1	9.15	9
Pr22: Ndërtimi i një impianti të trajtimit të ujërave të zeza dhe ndërtimi i tubacionit kryesor paralel me kanalit e Dikatrës	6.6	7.25	6.65	5.5	8.1	4.6	6.9	8	8.7	9.55
Pr23: Zhvillimi i një sistemi transporti publik brenda bashkisë, për të siguruar aksesin e fshatrave Drizë, Perondi e Lumas drejt Kuçovës	4.8	5.4	5.9	5.7	6.25	7.35	4.2	7.2	6.6	8.6
Pr24: Sistemi dhe zgjerimi i terminalit të autobusëve në qytetin e Kuçovës	5.75	6.8	6.6	6.3	7.5	7.8	6.1	8.2	7.6	9.4
Pr25: Mbulimi me transport publik efikas i gjithë territorit të bashkisë	4.7	5.4	6.05	5.2	6.7	7.95	4.1	8	7.6	9.4

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016

Në përfundim të analizës së vlerësimit të ndikimit të projekteve të O.2 e cila përmbledh në vetëvete 25 projekte, rezulton se projektet do të kenë ndikim mesatar në përbërësit e mjedisit si ajër, ujë, tokë, biodiversitet, ndërsa në përbërësit si pyje dhe peizazh ndikimi është vlerësuar i ulët. Projektet do të kenë ndikim pothuajse të papërfillshëm në klimë, kulturë, shëndet dhe socio-ekonomi.

Vlerësimi i projekteve të O.3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit

Ky objektiv përfshin 19 projekte që synojnë kryesisht rehabilitimin mjedisor dhe rigjenerimin e ish-zonave industriale, menaxhimin e integruar të mbetjeve urbane, sistemimin në trajtë parku të zonës së kodrave të Kozarës, rehabilitimin mjedisor të zonave riparian, reduktimin e efekteve negative të emetimeve të zonës industriale dhe përmirësimin e imazhit të qytetit si "qytet i naftës", duke i dhënë vlerë identitetit në shërbim të turizmit.

Vlerësimi i ndikimit të projekteve të këtij Objektivit të tretë të Planit paraqitet më poshtë: me qëllim thjeshtëzimin e të kuptuarit të rezultateve, për çdo objektiv mjedisor, shkalla e ndikimit të projektit është paraqitur me vlera numerike dhe me sheNjA konvencionale.

Karakteristikë kryesore e këtij objektivit do të jetë ndërhyrja e theksuar në favor të krijimit të një mjedisi i cili zhvillohet mbi qëndrueshmërinë dhe harmonizimin e aktivitetit njerëzor duke përmbushur nevojat e tij për shfrytëzimin e resurseve në mënyrë të tillë që ekuilibrat natyrorë të mbeten të pa cënuar.

Ndërtimi i infrastrukturës bazuar në parimet e sipër përmendura do të ndihmojë Bashkinë Kuçovë të përparojë drejt përmirësimit të cilësisë së jetës dhe shëndetit publik por në të njëjtën kohë edhe përmirësimin e mjedisit.

Tabela 77. Vlerësimi i ndikimit në mjedis të O.3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit

Bashkia KUÇOVË: Ndikimi										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	
Objektivat e Programet e Planit	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Shëndet	Socio-ekonomik
O3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit										
Pr1: Rehabilitimi mjedisor dhe rihylymimi i zonës së TEC-it si pol kulturor e rekreativ	7.3	7.4	3.85	6.25	7.5	8.45	8.35	8.9	8.6	8.25
Pr2: Rehabilitimi mjedisor dhe ristikurimi i ish zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese sidhe kthimi ne hapësire gjelbër dhe rekreative.	6.55	7.05	4.15	5.45	7.2	7.35	8	7.65	8.35	8.4
Pr3: Hartimi i një plani të menaxhimit të mbetjeve urbane në nivel bashkie, me synim rickiklimin dhe reduktimin e mbetjeve urbane dhe blejra e autonjeteve për transportimin e mbetjeve urbane.	0	0	0	0	0	6.9	8.45	8.1	8.4	9
Pr4: Ndërtimi i një landfilli sanitar për depozitim e mbetjeve urbane	5.3	4.65	5.8	4.55	7.5	5.45	5.65	7.55	8.1	8.5
Pr5: Hartimi i një strategjie dhe sigurimi i kushteve fizike për kompostim të mbetjeve organike.	0	0	0	0	0	8	8.5	8.5	9	8.7
Pr6: Rehabilitimi mjedisor i venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta dhe kthimi në hapësirë të gjelbër me pemë të larta.	6.1	6.75	7.75	7.75	7.8	8.5	7.75	8.7	8.6	8.9
Pr7: Krijimi i një parku rajonal në zonën nga Rezervuari i Murrizit deri në fshatin Vlashuk	8.4	8	8.2	8.05	8.5	8.8	8.75	9	8.8	9.5
Pr8: Krijimi i një rrjeti bujinas në fshatrat përreth rarkut rajonal qe te krijohen kapacitet e duhura te hotelerisë në zonë.	7.7	7.85	7.4	6.1	7.3	8	8.8	8.9	9.2	9
Pr9: Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative te zonave ripariane të Lumit Devoll dhe Osun-Seman.	7.9	7.1	8.2	6.85	8.2	9	8.85	8.85	9.1	9.55
Pr10: Rehabilitimi mjedisor dhe marrja e masave për minimizimin e erozionit të tokave bujqësore përgjatë Perroit të Lapardhicës.	7.25	7.05	8.1	6.9	8.45	9	8.65	9.05	8.9	9.25
Pr11: Realizimi i masave infrastrukturore dhe vegjetative për mbrojtjen e tokave bujqësore nga Lumenjtë Devoll dhe Osun	7.2	7.1	7.75	7.8	8.85	9.05	8.25	8.75	8.95	8.5
Pr12: Kryerja e një studimi të integruar për vlerësimin e ndotjes nga nafta në tokë, ajër, ujëra sipërfaqësore dhe nëntokësore	0	0	0	0	0	0	0	8.65	9.05	9.2
Pr13: Marrja e masave për recuperimin e efekteve të dëmtimit dhe ndotjes nga nafta, përmirësimi i kushteve fizike të puseve.	5.05	4.15	3.9	3.75	5.55	7.8	7.75	8.7	9.3	9.1
Pr14: Hartimi i planit të reduktimit të emtimeve të zonës së UMN, dhe industrisë tjetër në hyrje të qytetit, si dhe marrja e masave taksative për zbatimin e tij.	0	0	0	0	0	0	0	8.2	9.1	9.3
Pr15: Ndërtimi i një objekti muzeal të naftës	6.6	6.95	7.65	6.7	7.85	8.4	7.6	8.7	9	9
Pr16: Ndërtimi i një muzeu të aeronautikës në zonën e fushës së avionit	6.6	7	7.75	7	7.65	8.1	8	8.7	9.1	9.2
Pr17: Hartimi i një strategjie për kthimin e një pjese të billoqeve '1 Maji' dhe 'Lukan Prifti' si lagje-muze, për qëllime identifikimi dhe turistike	0	0	0	0	0	0	0	9.55	9.1	9.3
Pr18: Zgjatimi dhe kthimi në rrugë për këmbësorë i bulevardit kryesor të qytetit.	6.95	7.5	7.6	7.6	8.45	9.4	7.65	9.05	9.45	9.35
Pr19: Kthimi i puseve të naftës në objekte atraktive (ljerja vendosja e ndriçesave) për ti dhënë një pamje tjetër qytetit.	8.2	8.3	8.05	8.05	9.1	9.5	8.1	8.9	9.35	9.45

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016

Në bazë të vlerësimit të projekteve të O.3, nga 19 projektet e listuara më sipër rezulton se:

- Ndikimi i projekteve në ajër është i ulët. Nga 19 projekte, 2 projekte kanë ndikim mesatar dhe 12 projekte kanë ndikim të ulët.
- Ndikimi i projekteve në ujë është mesatar. Nga 19 projekte, 2 projekte kanë ndikim mesatar dhe 12 projekte kanë ndikim të ulët.
- Ndikimi në tokë është i ulët, 4 projekte vlerësohen me ndikim mesatar dhe 10 projekte me ndikim të ulët.
- Ndikimi në biodiversitet është i ulët, 3 projekte kanë ndikim mesatar dhe 11 projekte kanë ndikim mesatar.
- Ndikimi në pyje dhe peizazh është i ulët. Duhet theksuar që 1 projekt, si për pyjet ashtu edhe për peizazhin ka ndikim mesatar, ndërsa ndikim të ulët kanë përkatësisht 11 projekte ne objektivin për pyjet dhe 9 projekte për peizazhin, ndërsa projektet e tjera, me ndikim të papërfillshëm rezultojnë 2 projekte për pyjet dhe 6 për peizazhin.
- Ndikimi më i ulët vihet re në klimë, kulturë, shëndet dhe socio-ekonomi

Si përfundim, në bazë të vlerësimit të 19 projekteve të O.3 rezulton se të gjithë projektet, programet dhe objektivat e Planit do të kenë ndikim të ulët në të gjithë përbërësit e mjedisit, përveç ujit i cili do të ketë një ndikim mesatar. Ndërsa përbërësit

e kulturës, shëndetit dhe socio-ekonomisë do të kenë ndikim pothuajse të papërfillshëm.

Vlerësimi i projekteve të O.4: Mbështetje e komuniteteve për zhvillim social

Vlerësimi i ndikimit të projekteve të këtij Objektivit të katërt të Planit paraqitet më poshtë: me qëllim thjeshtëzimin e të kuptuarit të rezultateve, për çdo objektiv mjedisor. Shkalla e ndikimit të projektit është paraqitur me vlera numerike dhe me sheNjA konvencionale.

Tabela 78. Vlerësimi i ndikimit në mjedis të O.4: Zhvillim bujqësor e rural

Bashkia KUÇOVË: Ndikimi										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	
Objektivat e Programet e Planit	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Shëndet	Social-ekonomik
O4: Mbështetje e komuniteteve për zhvillim social										
Pr1: Rikonstruksioni i shkollave 9 vjeçare, i shkollës së mesme në Perondi dhe i oborrit të shkollave-kopshteve si dhe ambienteve ndihmëse të tyre	6.6	7.15	7.75	6.45	8.5	8.3	7.25	8.7	8.7	9.35
Pr2: Përmirësimi i kushteve laboratorike dhe sportive të objekteve arsimore 9-vjeçare dhe të mesme në bashki.	8.25	8.45	7.85	7.5	0	8.45	8.2	9.1	9.05	9.4
Pr3: Ndërtimi i kopshteve në Fshatrat Frashër, Luzaj, Katundas dhe Belesovë si dhe rikonstruksioni i kopshtit në Fshatin Lumas.	6.45	6.25	7.2	6.1	6.6	6.65	6.9	8.55	8.85	9.15
Pr4: Ndërtimi i një shkolle të mesme në fshatin Gegë dhe i një qendre shëndetsore në Fshatin Goraj	6.45	6.25	7.25	6	6.6	6.45	6.7	8.95	8.85	9.75
Pr5: Rikonstruksion zyrtar dhe mbikqyrje punimesh për to; kolaudim punimesh ndërtim ambulance Lumas; kolaudim, mbikqyrje rikonstruksion shkolle Lumas; kolaudim punimesh Shegëz-Vodhëz-Koritëz- Lumas	6.6	7.15	7.75	6.45	8.5	8.3	7.25	8.7	8.7	9.35
Pr6: Kolaudim, mbikqyrje punimesh i rikonstruksionit të banesave romë Lumas	0	0	0	0	0	0	0	9.1	9.05	9.35
Pr7: Rikonstruktimi i sheshit të pazarit në Kuçovë	6.85	7	6.8	6	7.05	8.2	6.7	8.8	7.85	8.95
Pr8: Rikonstruktimi i shesheve të brendshme të blloqeve 5-katëshe të banimit në lagjen 1 Maji dhe i shesheve të qendrave të njësive administrative të Lumasit, Perondisë dhe Kozares	6.85	7	6.8	6	7.05	8.2	6.7	8.8	8.1	8.95
Pr9: Ndërtimi i një Objekti të strehimit social për popullsinë e pastrehë, ose në nevojë strehimi	5.6	5.6	4.5	3.75	5.25	6.4	6.45	8.3	8.75	8.75
Pr10: Hartimi i një plani të regjistrimit të gjithë familjeve të pastreha në bashki	0	0	0	0	0	0	0	8.9	9.2	9.3
Pr11: Integrimi i politikave të strehimit në instrumentet e planifikimit, si bonus intensiteti, apo kushtëzime të tjera për zhvilluesit e PDV	0	0	0	0	0	0	0	8.9	9.3	9.2
Pr12: Ndërtimi i një Qendre Artistike e Kulturore për Shërbime ndaj të Rinjve	6.45	6.25	7.25	6	6.6	6.45	6.7	8.95	8.85	9.75
Pr13: Rikonstruksioni i stadiumit të Kuçovës dhe krijimi i një poli të rëndësishëm sportiv e rekreativ në zonën e stadiumit.	6.85	7	6.8	6	7.05	8.2	6.7	8.8	8.1	8.95
Pr14: Rikonstruktimi i pikës turistike të qendrës Kuçovë	8.2	8.3	8.05	8.05	9.1	9.5	8.1	8.9	9.35	9.45
Pr15: Zgjerimi i zonës së varrezave të qytetit Kuçovë	6.85	7	6.8	6	7.05	7.4	6.7	8.8	7.85	8.95
Pr16: Krijimi i parqeve të vogla urbane në zona natyrore periferike të qytetit (krijimi i parkut në meandrinin e Lumit Devoll në afërsi të venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta të qytetit).	7.75	8.2	7.85	6.95	8.1	8.55	8.15	8.7	8.85	9.35
Pr17: Ndërtimi i një itinerari për biçikleta dhe kembësorë me hapësira te gjelbra përgjatë kanalit vaditës që kalon në qytet.	7.3	7.75	7	7.75	8.05	6.9	8.25	8.3	9	9.4
Pr18: Programi për mbjelljen e pemëve dekorative në rrugët kryesore të qytetit të Kuçovës.	8.7	8.8	8.8	7	9.15	8.95	9.1	9.5	9.2	9
Pr19: Ngritja e një shkolle profesionale rajonale, për naftën.	8.15	7.2	8.15	6.8	8.4	8.2	8.6	8.75	9.1	9
Pr20: Kryerja e marrëveshjeve me operatorë artizanale dhe shërbimesh, për zhvillimin e trajnimeve në sektorë specifikë, ndihmës për ekonominë lokale.	0	0	0	0	0	0	0	8.9	9.3	9.2
Pr21: Pajisja me soba për ngrohje me dru në institucionet e arsimit (Shkolla , Kopshte Çerdhe)	6.8	7.95	6.45	5.85	3.85	5.4	5	7.65	6.6	8.6
Pr22: Blerje librash për Qendrën Rinore dhe Bibliotekën	0	0	0	0	0	0	0	9.55	9.05	9.35

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016

Ky objektiv përfshin 22 projekte që synojnë kryesisht rikonstruksionin e objekteve arsimore, shëndetsore dhe me funksione publike, rikonstruksionin dhe rehabilitimin e shesheve kryesore të qytetit dhe NjA-ve, krijimin e mundësive të strehimit të përbalueshëm për popullsinë, zhvillimin social-kulturor dhe sportiv të popullsisë, hartimin e një strategjie të përfshirjes në arsim profesional të popullsisë vendase, etj.

Në bazë të vlerësimit të projekteve të O.4, nga 22 projektet e listuara më sipër rezulton se:

- Ndikimi i projekteve në ajër, ujë dhe tokë është i ulët. Nga 22 projekte, 1 projekt ka ndikim mesatar, 15 projekte kanë ndikim të ulët dhe 1 projekt ka ndikim të papërfillshëm.
- Ndikimi në biodiversitet është relativisht i ulët, 9 projekte kanë ndikim të ulët dhe 8 kanë ndikim mesatar.

- Ndikimi në pyje dhe peizazh është i ulët. Të gjithë projektet kanë ndikim të ulët, vetëm një projekt ka ndikim të papërfillshëm në peizazh.
- Në klimë ndikimi është i ulët, 14 projekte kanë ndikim të ulët, 2 projekte kanë ndikim mesatar dhe 2 projekte kanë ndikim të papërfillshëm.
- Ndikimi i papërfillshëm vihet re në kulturë, shëndet dhe socio-ekonomi.

Si përfundim, në bazë të vlerësimit të projekteve të O.4, nga 22 projektet e O.4, rezulton se ndikimi i projekteve është i ulët në të gjithë përbërësit e mjedisit (OM), përjashtim bëjnë përbërësit e kulturës, shëndetit dhe social-ekonomikë, të cilët kanë ndikim të papërfillshëm.

5.2.3 Vlerësimi i përputhshmërisë së propozimeve të PPV-së

Përputhshmëria është tregues i shkallës së përputhshmërisë së objektivave të Planit me objektivat mjedisore që ndikohen gjatë fazës së zbatimit të projekteve dhe në një kohë afatgjatë. Siç është shpjeguar në seksionet e mësipërme, vlerësimi numerik i nivelit të përputhshmërisë është bazuar në vlerat numerike të nxjerra nga vlerësimi i ndikimit të projekteve në mjedis. Vlerësimi i përputhshmërisë është bërë njëkohësisht duke përdorur përafrimin standard në formë matrice.

Më poshtë paraqitet vlerësimi i përputhshmërisë së objektivave të planit me objektivat mjedisore. Nëpërmjet përputhshmërisë matim jo vetëm përputhshmërinë e çdo projekti me të gjitha objektivat njëherësh, por kuptojmë për çdo projekt, se në cilat OM dhe në çfarë mase (e matur në % ndaj totalit prej 9 OM-ve) arrihet, ose cënohet përputhshmëria e lartë.

Tabela 79. Përputhshmëria e objektivave mjedisore me projektet strategjike

Bashkia KUÇOVË: Përputhshmëria										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	Vlerësimi mesatar
Objektivat e Programet e Planit	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Cilësia e jetës	
O1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik	2.00	1.92	2.00	1.40	2.08	1.92	2.25	2.46	3.00	2.11
OIP1: Zhvillimi i politikave nxitëse dhe mbështetja infrastrukture për rikualifikimin dhe rritjen e performancës së zonave industriale të bashkisë.	2.00	2.00	2.00	1.00	2.00	1.50	2.00	2.00	3.00	1.94
Pr1: Hartimi i PDV për rizhvillimin industrial të zonës së ish UMN	2	2	2	1	2	1	2	2	3	1.89
Pr2: Sigurimi i infrastrukturës bazë për strukturat industriale dhe magazinuese në hyrje të qytetit	2	2	2	1	2	2	2	2	3	2.00

O1P2: Rritja e performancës së sektorëve ekonomikë në Bashkinë Kuçovë (shërbime, bujqësi e tregti e produkteve bujqësore)	2.00	1.67	2.00	1.58	2.33	2.17	2.00	2.83	3.00	2.18
Pr3: Krijimi i një pike grumbullimi të produkteve bujqësore në Kozare	2.00	2.00	2.00	2.00	3.00	2.00	2.00	3.00	3.00	2.33
Pr4: Rritja e kapaciteteve të tregut aktual në Kuçovë rigjenerimi i zonës	2.00	2.00	2.00	2.00	3.00	2.00	2.00	3.00	3.00	2.33
Pr5: Krijimi i një qendre agro-industriale për përpunimin, përgatitjen e prodhimeve në shkallë rrethi	2.00	1.00	2.00	1.00	2.00	2.00	2.00	3.00	3.00	2.00
Pr6: Krijimi i zonës ekonomike me njësi tregtare dhe shërbimesh përgjatë aksit rrugorë Kuçovë-Ura Vajgurore.	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	3.00	1.33
Pr7: Programi për mbjelljen e fidanëve të rinj të drurëve frutorë në zonën e kodrave të qytetit të Kuçovës	3.00	2.00	3.00	1.50	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	2.72
Pr8: Projekti për rehabilitimin dhe pastrimin e kanaleve vaditëse dhe kulluese të parë dhe të dytë në të gjithë Bashkinë Kuçovë	2	2	2	2	2	3	2	3	3	2.33
O1P3: Nxitja e procesit të zgjerimit dhe densifikimit për të gjithë qendrat e njësisve administrative, si dhe për disa fshatra me potencial urbanizimi	2.00	2.00	2.00	1.00	2.00	1.00	2.00	2.00	3.00	1.89
Pr9: Krijimi i PDV për polet e reja urbane në qytet, që do pësojnë rizhvillim e rehabilitim, duke siguruar parametra zhvillimi efikas	2	2	2	1	2	1	2	2	3	1.89
Pr10: Hartimi i PDV për zonat e zgjerimit në fshatrat Kozare Qendër, Lumas, Perondi, Vodëz, dhe fshatra të tjerë që do presin zhvillim.	2	2	2	1	2	1	2	2	3	1.89
O1P4: Përmirësimi i klimës së biznesit të vogël, nëpërmjet politikave nxitëse dhe	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	3.00	3.00	3.00	3.00	2.44

sigurimit të infrastrukturës së përshtatshme mbështetëse të tyre.										
Pr1: Mbështetje e zhvillimit të NVM-ve dhe bizneseve të vogla artizanale në zonat ekonomike me karakter tregtar (qendra e zona ekonomike Kuçovë-UraVajgurore), nëpërmjet instrumenteve stimuluese në PDV.	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2.44
O2: Zhvillimi i infrastrukturës lokale e aksesit rajonal	1.44	1.44	1.53	1.34	1.79	2.03	2.04	2.68	2.91	1.91
O2P1: Konsolidimi i lidhjeve të Bashkisë Kuçovë në nivel rajonal, duke siguruar integrimin me rrjetet shtetërore rrugore	0.80	1.00	1.20	0.20	1.20	2.00	1.60	2.40	2.80	1.47
Pr1: Ndërtimi i Boshtit Qendror Jugor.	-1	1	1	-1	1	1	1	2	2	0.78
Pr2: Rehabilitimi dhe ndërtimi i pjeshëm i unazës përreth qytetit (Rruga Kuçovë- Perondi- Magjatë- Dumollë- Goraj- Drizë- Gegë- Kuçovë).	1	1	1	-1	1	2	1	2	3	1.22
Pr3: Ndërtimi i rrugës tancegjale që lidh aksin Kuçovë- Ura Vajgurore nga kthesa e fermës deri tek ura e Lumit Devoll nëpërmjet ish zonave industriale.	1	1	1	1	1	2	2	2	3	1.56
Pr4: Rehabilitimi i rrugës së Belshit si rrugë që luan rolin e boshtit kombëtar qendror në një periudhë afatmesme dhe rehabilitimi dhe ndërtimi i pjeshëm i rrugës Kuçovë-Arrëz	1	1	1	1	1	2	2	3	3	1.67
Pr:5 Ndërtimi i dy urave njëra mbi Lumin Osum dhe tjetra mbi Lumin Devoll	2	1	2	1	2	3	2	3	3	2.11
O2P2: Integrimi i Bashkisë Kuçovë në tërësinë e itinerareve të gjelbra rajonale, nëpërmjet infrastrukturës së lehtë, turistike	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	3.00	3.00	3.00	2.33
Pr6: Krijimi i një rrjeti shtigjesh, të pajisur me	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2.33

siNjAlistikën respektive dhe shërbimet ndihmëse, me destinacion Kozare-Kuçovë-Gramsh, e më gjerë.										
O2P3: Përmirësimi i lidhjeve ndërqytetëse mes qendrave të njësisve rurale me njëra tjetrën dhe me Kuçovën	1.33	1.17	1.33	1.17	1.50	2.00	2.00	3.00	3.00	1.83
Pr7: Ndërtimi i rrugëve që lidhin Lumasin me Qytetin e Kuçovës	1	1	1	1	1	2	2	3	3	1.67
Pr8: Rehabilitimi i rrugës Kuçovë- Perondi-Lapardha- Vodhëz-Lumas- Pëllumbas- Belesovë- Meandrake	1	1	1	1	1	2	2	3	3	1.67
Pr9: Rikonstruksioni dhe ndërtimi i urave që lidhin akset rrugore në dy anët e Përroit të Lapardhicës	2	1	2	1	2	2	2	3	3	2.00
Pr10: Rehabilitimi i aksit rrugor Perondi- Qoshk-Sheqëz- Bardhaj-Goriçan- Lumas-Langozaj.	1	1	1	1	1	2	2	3	3	1.67
Pr11: Përmirësimi i ndriçimit e siNjAlistikës në të gjithë bashkinë dhe ndërtimi e pajisja me infrastrukturë KUZ i “rrugës së Drizës” në lagjen “11 Janari”, Kuçovë	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2.22
Pr12: Rehabilitimi i akseve rrugore që lidhin fshatrat turistik në NJA Perondi dhe Lumas.	1	1	1	1	2	2	2	3	3	1.78
O2P4: Sistemimi i rrjeteve rrugore lokale, për të rritur nivelin e jetueshmërisë në qytet dhe zona rurale	1.33	1.33	1.33	1.33	1.67	2.00	2.00	2.67	3.00	1.85
Pr13: Rikonstruksioni i pjesshëm i akseve rrugore “Toli Shuka”, “Koli Hoxholli”, “Kongresi i Lushnjes”, “Koco Koleci”, “Ismail Qemali”, “Isa Boletini”; shtrim i segmenteve rrugore nga sheshi 11 Janari deri të tunelet e UMN e nga Policia deri të Spitali; supervizion rruga “ K. Laçka-Q.Stafa” (në proces).	1	1	1	1	1	2	1	2	3	1.44

Pr14: Ristrukturimi i rrugëve lokale të fshatit Magjatë e Bardhaj, i rrugëve në Kozare, rrugëve dytësore në Lumas	1	1	1	1	2	2	2	3	3	1.78
Pr15: Ndërtimi i korsive të B biçikletave në Qytetin e Kuçovës	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2.33
O2P5: Përmirësimi i infrastrukturës së furnizimit me ujë të pijshëm, dhe kanalizimeve urbane dhe bujqësore, duke siguruar shërbim cilësor për gjithë territorin e bashkisë”	2.20	1.80	2.00	2.00	2.40	2.20	2.29	3.00	3.00	2.32
Pr16: Ndërtimi i rrjetit të KUZ në fshatrat Drizë, Gegë, Kozare	2	1	2	2	2	2	2	3	3	2.11
Pr17: Pastrimi dhe rehabilitimi i kanalit kullues në zonën pranë UPN, në seksionin Porta e Përpunimit-Hipotekë	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2.22
Pr18: Rikonstruktimi i infrastrukturës së ujësjellësit në segmentin Çiflik-Kuçovë	2	1	2	2	2	2	3	3	3	2.22
Pr19: Hartimi i një plani afatgjatë për sigurimin e shërbimit të ujësjellësit në fshatrat Demollarë, Luzaj, Belesovë, Mendrakë, Sheqëz, Krekëz, Koritëz dhe Katundas, Lumas dhe Pëllumbas.	0	0	0	0	0	0	3	3	3	3.00
Pr20: Rehabilitimi i sistemit të gropave septike në fshatrat që nuk kanë akses në rrjetin e kanalizimeve	1	1	1	2	2	2	2	3	3	1.89
Pr21: Përmirësimi tërësor i sistemit të kanalizimeve, duke ndarë ujërat e bardha nga të zeza në qytet, e duke siguruar mbulim me rrjet për gjithë bashkinë	2	2	1	1	2	2	2	3	3	2.00
P22: Ndërtimi i një impianti të trajtimit të ujërave të zeza dhe ndërtimi i tubacionit kryesor paralel me kanalin e Dikatrës	2	2	2	1	2	1	2	3	3	2.00
O2P6: Përmirësimi i situatës së lëvizshmërisë dhe transportit publik në nivel bashkie.	1.00	1.33	1.33	1.33	2.00	2.00	1.33	2.00	2.67	1.67

Pr23: Zhvillimi i një sistemi transporti publik brenda bashkisë, për të siguruar aksesin e fshatrave Drizë, Perondi e Lumas drejt Kuçovës	1	1	1	1	2	2	1	2	2	1.44
Pr24: Sistemimi dhe zgjerimi i terminalit të autobusëve në qytetin e Kuçovës	1	2	2	2	2	2	2	2	3	2.00
Pr25: Mbulimi me transport publik efikas i gjithë territorit të bashkisë	1	1	1	1	2	2	1	2	3	1.56
O3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit	1.31	1.31	1.19	1.25	1.52	1.69	1.94	2.63	2.63	1.72
O3P1: Rehabilitimi mjedisor dhe rigjenerimi i ish-zonave industriale në territorin e bashkisë, me synim kthimin e tyre në zona banimi dhe rekreacioni	2.00	2.00	1.00	1.50	2.00	2.00	2.50	3.00	3.00	2.11
Pr1: Rehabilitimi mjedisor dhe rihvillimi i zonës së TEC-it si pol kulturor e rekreativ	2	2	1	2	2	2	3	3	3	2.22
Pr2: Rehabilitimi mjedisor dhe ristrukturimi i ish zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese si dhe kthimi në hapësirë të gjelbër dhe rekreative.	2	2	1	1	2	2	2	3	3	2.00
O3P2: Menaxhimi i integruar i mbetjeve urbane	1.50	1.50	1.50	1.50	2.00	1.75	2.00	3.00	3.00	1.97
Pr3: Hartimi i një plani të menaxhimit të mbetjeve urbane në nivel bashkie, me synim riciklimin dhe reduktimin e mbetjeve urbane dhe blerja e automjeteve për transportimin e mbetjeve urbane.	0	0	0	0	0	2	2	3	3	2.50
Pr4: Ndërtimi i një landfilli sanitar për depozitimin e mbetjeve urbane	1	1	1	1	2	1	1	3	3	1.56
Pr5: Hartimi i një strategjie dhe sigurimi i kushteve fizike për kompostim të mbetjeve organike.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	2.00	2.00	3.00	3.00	1.11

Pr6: Rehabilitimi mjedisor i venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta dhe kthimi në hapësirë të gjelbër me pemë të larta.	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2.33
O3P3: Sistemimi në trajtë parku i zonës së kodrave të Kozares	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.50	3.00	3.00	3.00	2.39
Pr7: Krijimi i një parku rajonal në zonën nga Rezervuari i Murrizit deri në fshatin Vlashuk	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2.44
Pr8: Krijimi i një rrjeti bujtinash në fshatrat përreth rarkut rajonal qe te krijohen kapacitet e duhura te hotelerisë në zonë.	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2.33
O3P5: Rehabilitimi mjedisor i zonave ripariane të lumenjve dhe përrenjve.	2.00	2.00	2.00	2.00	2.67	3.00	3.00	3.00	3.00	2.52
Pr9: Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative te zonave ripariane të Lumit Devoll dhe Osum-Seman.	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	3.00	3.00	3.00	3.00	2.44
Pr10: Rehabilitimi mjedisor dhe marrja e masave për minimizimin e erozionit të tokave bujqësore përgjatë Përroit të Lapardhicës.	2.00	2.00	2.00	2.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	2.56
Pr11: Realizimi i masave infrastrukturore dhe vegjetative për mbrojtjen e tokave bujqësore nga Lumenjtë Devoll dhe Osum	2.00	2.00	2.00	2.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	2.56
O3P6: Hartimi i një plani për studimin e ndotjes reale të tokës dhe të ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore në zonën naftëmbajtëse të Kozares	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	2.00	2.00	3.00	3.00	1.67
Pr12: Kryerja e një studimi të integruar për vlerësimin e ndotjes nga nafta në tokë, ajër, ujëra sipërfaqësore dhe nëntokësore	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3.00
Pr13: Marrja e masave për recuperimin e efekteve të dëmtimit dhe ndotjes nga nafta, përmirësimi i kushteve	1	1	1	1	1	2	2	3	3	1.67

fizike të puseve.										
O3P7: Reduktimi i efekteve negative të emetimeve të zonës industriale ekzistuese dhe zgjerimit të propozuar të saj.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3.00	3.00	0.67
Pr14: Hartimi i planit të reduktimit të emetimeve të zonës së UMN, dhe industrisë tjetër në hyrje të qytetit, si dhe marrja e masave taksative për zbatimin e tij.	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3.00
O3P8: Përmirësimi i imazhit të qytetit si “qytet i naftës”, duke valorizuar identitetin në shërbim të turizmit,	2.00	2.00	2.00	2.00	2.50	2.25	3.00	3.00	3.00	2.42
Pr15: Ndërtimi i një objekti muzeal të naftës	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2.33
Pr16: Ndërtimi i një muzeu të aeronautikës në zonën e fushës së aviacionit	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2.33
Pr17: Hartimi i një strategjie për kthimin e një pjese të blloqeve ‘1 Maji’ dhe ‘Llukan Prifti’ si lagje-muze, për qëllime identifikimi dhe turistike	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3.00
Pr18: Zgjatimi dhe kthimi në rrugë për këmbësorë i bulevardit kryesor të qytetit.	2	2	2	2	3	2	3	3	3	2.44
Pr19: Kthimi i puseve të nafët në objekte atraktive (lyerja vendosja e ndriçuesave) për ti dhënë një pamje tjetër qytetit.	2	2	2	2	3	3	3	3	3	2.56
O4: Mbështetje e komuniteteve për zhvillim social	1.89	1.89	1.89	1.09	1.43	1.94	2.23	3.00	3.00	2.04
O4P1: Rikonstruksioni i objekteve arsimore shëndetsore dhe me funksione publike	2.00	2.00	2.00	1.80	1.60	2.00	2.00	3.00	3.00	2.16
Pr1: Rikonstruksioni i shkollave 9 vjeçare, i shkollës së mesme në Perondi dhe i oborrit të shkollave-kopshteve si dhe ambjenteve ndihmëse të tyre	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2.22
Pr2: Përmirësimi i kushteve laboratorike	2	2	2	2	0	2	2	3	3	2.00

dhe sportive të objekteve arsimore 9-vjeçare dhe të mesme në bashki.										
Pr3: Ndërtimi i kopshteve në Fshatrat Frashër, Luzaj, Katundas dhe Belesovë si dhe rikonstruksioni i kopshtit në Fshatin Lumas.	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2.22
Pr4: Ndërtimi i një shkolle të mesme në fshatin Gegë dhe i një qendre shëndetsore në Fshatin Goraj	2	2	2	1	2	2	2	3	3	2.11
Pr5: Rikonstruksion zyrash dhe mbikqyrje punimesh për to; kolaudim punimesh ndërtim ambulance Lumas; kolaudim, mbikqyrje rikonstruksion shkolle Lumas; kolaudim punimesh Sheqëz-Vodhëz-Koritëz- Lumas	2	2	2	2	2	2	2	3	3	2.22
Pr6: Kolaudim, mbikqyrje punimesh i rikonstruksionit të banesave rrome Lumas	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3.00
O4P2: Rikonstruksioni dhe rehabilitimi i shesheve kryesore në qytet dhe në qendrat e njësive rurale	2.00	2.00	2.00	1.00	2.00	2.00	2.00	3.00	3.00	2.11
Pr7: Rikonstruktimi i sheshit të pazarit në Kuçovë	2	2	2	1	2	2	2	3	3	2.11
Pr8: Rikonstruktimi i shesheve të brendshme të blloqeve 5-katëshe të banimit në lagjen 1 Maji dhe i shesheve të qendrave të njësive administrative të Lumasit, Perondisë dhe Kozares	2	2	2	1	2	2	2	3	3	2.11
O4P3: Krijimi i mundësive të strehimit të përballeshëm për popullsinë aktuale, dhe strehimit social	1.00	1.00	1.00	-1.00	1.00	2.00	2.00	3.00	3.00	1.44
Pr9: Ndërtimi i një Objekti të strehimit social për popullsinë e pastrehë, ose në nevojë strehimi	1	1	1	-1	1	2	2	3	3	1.44
Pr10: Hartimi i një plani të regjistrimit të gjithë familjeve të pastreha në bashki	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3.00

Pr11: Integrimi i politikave të strehimit në instrumentet e planifikimit, si bonus intensiteti, apo kushtëzime të tjera për zhvilluesit e PDV	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3.00
O4P4: Zhvillimi social-kulturor dhe sportiv i popullsisë, duke rehabilituar infrastrukturën ekzistuese, dhe duke shtuar objekte sociale e kulturore në shërbim të nevojave të komunitetit	2.00	2.00	2.00	1.00	2.00	2.00	2.00	3.00	3.00	2.11
Pr12: Ndërtimi i një Qendre Artistike e Kulturore për Shërbime ndaj të Rinjve	2	2	2	1	2	2	2	3	3	2.11
Pr13: Rikonstruksioni i stadiumit të Kuçovës dhe krijimi i një poli të rëndësishëm sportiv e rekreativ në zonën e stadiumit.	2	2	2	1	2	2	2	3	3	2.11
O4P5: Zhvillimi i qëndrueshëm i hapësirave të lira në Kuçovë, gjelbërimit dhe hapësirave me karakter të veçantë, për t'i shërbyer funksionit mjedisor dhe estetik për qytetin.	2.20	2.20	2.20	1.80	2.40	2.60	2.60	3.00	3.00	2.44
Pr14: Rikonstruktimi i pikës turistike të qendrës Kuçovë	2	2	2	2	3	3	2	3	3	2.44
Pr15: Zgjerimi i zonës së varrezave të qytetit Kuçovë	2	2	2	1	2	2	2	3	3	2.11
Pr16: Krijimi i parqeve të vogla urbane në zona natyrore periferike të qytetit (krijimi i parkut në meandrimin e Lumit Devoll në afërsi të venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta të qytetit).	2	2	2	2	2	3	3	3	3	2.44
Pr17: Ndërtimi i një itinerari për biçikleta dhe kembësorë me hapësira të gjelbra përgjatë kanalit vaditës që kalon në qytet.	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2.33
Pr18: Programi për mbjelljen e pemëve dekorative në rrugët kryesore të qytetit të	3	3	3	2	3	3	3	3	3	2.89

Kuçovës.										
O4P6: Hartimi i një strategjie të përfshirjes në arsim profesional të popullsisë vendase, në ndihmë të punësimit në sektorë të industrisë së lehtë, artizanit, etj.	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	3.00	3.00	3.00	2.33
Pr19: Ngritja e një shkolle profesionale rajonale, për naftën.	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2.33
Pr20: Kryerja e marrëveshjeve me operatorë artizanalë dhe shërbimesh, për zhvillimin e trajnimeve në sektorë specifikë, ndihmës për ekonominë lokale.	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3.00
O4P7: Programi për marrjen e masave të plotësimit me bazë materiale në institucionet që ofrojnë shërbimet sociale	2.00	2.00	2.00	1.00	-1.00	1.00	2.00	3.00	3.00	1.67
Pr21: Pajisja me soba për ngrohje me dru në institucionet e arsimit (Shkolla, Kopshte Çerdhe)	2	2	2	1	-1	1	2	3	3	1.67
Pr22: Blerje librash për Qendrën Rinore dhe Bibliotekën	0	0	0	0	0	0	0	3	3	3.00

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016.

Në përgjithësi, në këndvështrimin e përputhshmërisë me objektivat mjedisore, objektivat dhe politikat e Planit, janë si më poshtë:

Objektivat Mjedisorë të PPV-së për Bashkinë Kuçovë paraqiten:

- me përputhshmëri të lartë mjedisore: në masën 27% dhe
- me përputhshmëri të pjesshme: në masën 47%,
- me ndikim të theksuar në mjedis: vetëm 0.6% e ndërhyrjeve të parashikuara

Në këndvështrimin e lidhjes mes objektivave të Planit dhe objektivave mjedisorë vërehet një përputhshmëri e pjesshme e parë në kontekstin e përgjithshëm, ku sipas fushave përkatëse mjedisore, intensitetin më të madh të ndikimeve në mjedis e marrin ndërhyrjet e forta në terren siç janë ato të zhvillimit të infrastrukturës urbane dhe rurale.

Duke qënë se mesatarja e përgjithshme e përputhshmërisë vlerësohet me 1.95, mund të përcaktojmë se Objektivat/ programet/ projektet përputhen pjesërisht me OM-të.

Pra në tërësi, Plani i Përgjithshëm Vendor i Bashkisë Kuçovë mund të zbatohet plotësisht në terren dhe të jetë miqësor me mjedisin vetëm duke respektuar standardet, kushtet dhe masat specifike mjedisore që do të rrjedhin nga vlerësimi specifik i secilit projekt.

Në tabelat e mëposhtme, përputhshmëria është sjellë në nivel objektivash e planesh të Programit.

Sipas të dhënave të kësaj table, vërehet se shkalla më e ulët e përputhshmërisë vihet re tek objektivi mjedisor i biodiversitetit, ajrit, ujit dhe, deri në një farë mase, tokës të cilat janë edhe elementët mjedisor më të ndjeshëm nga projektet zhvillimore të parashikuara në PPV.

Tabela 80. Përputhshmëria e objektivave dhe progameve të planit me OM-të

Bashkia KUÇOVË: Përputhshmëria										
Objektivat e Programet e Planit	Objektivat Mjedisore									Vlerësimi mesatar
	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	
	Ajri	Uji	Toka	Biodiver- siteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Cilësia e jetës	
O1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik	2.00	1.92	2.00	1.40	2.08	1.92	2.25	2.46	3.00	2.11
O2: Zhvillimi Infrastrukturës lokale dhe aksesit rajonal	1.44	1.44	1.53	1.34	1.79	2.03	2.04	2.68	2.91	1.91
O3: Mbrojtja dhe zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit	1.31	1.31	1.19	1.25	1.52	1.69	1.94	2.63	2.63	1.72
O4: Mbështetje e komuniteteve për zhvillim social	1.89	1.89	1.89	1.09	1.43	1.94	2.23	3.00	3.00	2.04

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016

Përputhshmëria është sjellë edhe në nivel Plani e shprehur me përqindje (%) e cila na ndihmon të kuptojmë shpërndarjen e saj në nivel objektiv të Planit.

Tabela 81. Përputhshmëria e objektivave (në %)

Bashkia KUÇOVË: Shpërndarja e Përputhshmërisë					
Objektivat Mjedisore	% e OM me Perp. e Lartë	% e OM me Perp. Pjesshme	% e OM me Perp. e Zbehtë	% e OM me Perp. Neutrale	% e OM pa Përputhje / Projekt
Objektivat e Programet e Planit					
O1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik	25.5%	60.6%	13.9%	0.0%	0.0%
O2: Zhvillimi Infrastrukturës lokale dhe aksesit rajonal	21.0%	45.7%	30.6%	1.6%	1.1%
O3: Mbrojtja dhe zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit	32.2%	36.2%	8.7%	22.9%	0.0%
O4: Mbështetje e komuniteteve për zhvillim social	26.5%	44.1%	7.5%	20.6%	1.3%

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016

Si përfundim, duke u bazuar në tabelën e mësipërme, Objektivat I, II, III dhe IV të PPV për Bashkinë Kuçovë paraqiten me përputhshmëri të lartë mjedisore në masën 27% dhe me përputhshmëri të pjesshme në masën 47%. Vetëm 0.6% e ndërhyrjeve të parashikuara rezulton të ketë ndikim të theksuar në mjedis.

5.2.4 Vlerësimi i projekteve të veçanta të PPV-së

Në Planin e Përgjithshëm Vendor të Bashkisë Kuçovë janë përcaktuar projekte specifike për çdo objektivi. Të gjitha projektet janë të ndryshme për nga lloji dhe ndikimi, që ata kanë në mjedis.

Në tërësinë e projekteve të propozuar në PPV është bërë përzgjedhja e 4 projekteve për tu trajtuar në mënyrë të veçantë. Përzgjedhja e projekteve është bërë në bazë të 4 kritereve: i) shkalla e ndikimit në mjedis gjatë zbatimit, ii) shkalla e ndërhyrjes në territor, iii) niveli i përputhshmërisë me objektivat mjedisore dhe iv) shkalla e ndikimit afatgjatë (gjatë operimit). Projektet e përzgjedhura dhe të konsideruara si elemente të veçantë janë:

1. Ndërtimi i Boshtit Qëndror Jugor,
2. Rehabilitimi mjedisor dhe ristrukturimi i ish-zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese si dhe kthim në hapësirë të gjelbër dhe rekreative,
3. Ndërtimi i një landfilli sanitar për depozitim të mbetjeve urbane,
4. Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative i zonave ripariane të Lumit Devoll dhe Osum-Seman.

Në vazhdim, trajtohet në mënyrë të veçantë çdo projekt, duke analizuar kryesisht ndikimet negative në mjedis dhe duke dhënë rekomandime për marrjen e disa masave specifike për uljen e ndikimit dhe rritjen e nivelit të përputhshmërisë me objektivat mjedisore (OM).

Vlerësimi i projektit: Ndërtimi i Boshtit Qëndror Jugor

Boshti Qëndror Jugor është një rrugë automobilistike (autostradë) me gjerësi rreth 27m. Autostrada pëshkon pothuajse mes-përmes territorin e Bashkisë Kuçovë, futet në territorin e bashkisë përgjatë luginës së Devollit, kalon në afërsi të qytetit të Kuçovës dhe përfundon në NjA-në Perondi, duke vazhduar në territorin e Bashkisë Berat. Ndërtimi i autostradës prek (kalon) kryesisht zonat natyrore të territorit të bashkisë dhe sipërfaqe të konsiderueshme të tokave bujqësore.

Ndërtimi i “Boshtit Qëndror Jugor” është vlerësuar të ketë ndikim negativ të konsiderueshëm në mjedis, kryesisht në ajër, ujë, tokë, biodiversitet, pyje, peizazh dhe klimë, ndërsa në kulturë, shëndet dhe social-ekonomi ndikimi rezulton më i ulët.

Tabela 82. Vlerësimi i projektit

Bashkia KUÇOVË: Ndikimi											
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9		
Objektivat e Programet e Planit	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Shëndet	Social-ekonomik	
O2: Zhvillimi i infrastrukturës lokale e aksesit rajonal											
Pr1: Ndërtimi i Boshtit Qendror Jugor.	↓	3	4.05	3.8	3.45	3.9	5.8	5.35	6.45	6.3	8.1

Burimi: PLGP/Co-PLAN 2016

Projekti i ndërtimit të “Boshtit Qëndror Jugor” ka një përputhshmëri të zbehtë me objektivat mjedisore (OM). Projekti nuk përputhet më OM-të e ajrit dhe biodiversitetit, ndërsa me OM-të e ujit, tokës, pyjeve, peizazhit dhe klimës arrin

përputhshmëri të zbehtë. Përputhshmëria është e pjesshme me OM-të e kulturës dhe cilësisë së jetës.

Tabela 83. Përputhshmëria e projektit me objektivat mjedisore

Bashkia KUÇOVË: Përputhshmëria										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	Vlerësimi mesatar
	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Cilësia e jetës	
Pr1: Ndërtimi i Boshtit Qendror Jugor.	-1	1	1	-1	1	1	1	2	2	0.78

Burimi : PLGP/Co-PLAN, 2016

Problemi kryesor qëndron në faktin që ndikimet negative në mjedis të shkaktuara nga kjo ndërhyrje do të jenë afatgjatë dhe në disa raste ndikimi është i pakthyeshem. Ndikimet në mjedis nga ndërtimi i Boshtit Qendror Jugor ndahen në dy lloje: ndikime gjatë fazës së ndërtimit të rrugës dhe ndikime gjatë operimit të saj.

Gjatë fazës së ndërtimit do të ketë ndikim kryesisht në humbjen e sipërfaqes së tokës, ngjeshjen e pakthyeshme të saj, e cila ndikon në shtimin e përmbytjeve, ngritjen e pluhurave të ndryshme në ajër nga gërryerja dhe ndërtimi i transesë së rrugës, erozion në pjesët e gërryerja të kodrave ku do të kryehen ndërhyrje për hapjen e transesë së rrugës, fragmentim dhe shqetësimin e habitateve, tjetërsim të tokës bujqësore dhe ndotje të shkaktuar nga shtrimi i asfaltit, etj.

Në projektet të tilla ndodh edhe *krijimi i sasive të mëdha të mbetjeve* gjatë germimeve, ndërtimeve, shtrimeve për shkak të numrit të lartë të makinave, që përdoret në raste të tilla. Megjithatë, një problematikë e tillë mund të shmanget, në rast se merren masa për parandalimin e tyre. Në këto raste, masa të tilla mund të përfshijnë grumbullimin e dherave të germuara në venddepozitime të përshtatshme dhe mbulimin e dherave me mjete të posaçme për shmangien e erozionit nga shirat dhe dherat. Njëkohësisht, ndikimi në mjedis mund të zbutet kur mbetjet e krijuara grumbullohen e trajtohen sipas legjislacionit në fuqi.

Gjithashtu, gjatë fazës së zbatimit parashikohet edhe *rritja e nivelit të zhurmave* të shkaktuara nga shtimi i numrit të makinave në qarkullim. Zhurma theksohet edhe më tepër për arsye se një pjesë e mjeteve do të jenë makina të tonazhit të lartë (kamiona).

Si ndikim afatgjatë, ky bosht do të ketë ndikim të pakthyeshem në ngjeshjen e tokës dhe fragmentimin e habitateve natyrore të faunës në Bashki dhe i zonave ku është parashikuar të kalojë. *Copëtimi i habitatit* sjell pasoja të konsiderueshme për faunën, e cila do të hasë vështirësi në përdorimin e të gjithë habitatit të mëparshëm apo humbjen e pjesëve të tij. Kryesisht, ndikimi më i madh do të ndjehet tek gjitarët e mëdhenjë, pasi këto specie kërkojnë sipërfaqë të gjera të pa fragmentuara për t'u zhvilluar normalisht. Ndaj, në raste të tilla, si masë zbutëse është parë ndërtimi i urave ekologjike në mënyrë që fauna ta përdorë si korridor për tu lidhur me pjesën tjetër të habitatit.

Ndërtimi i infrastrukturës rrugore zakonisht sjell edhe *rritjen e trafikut* në zonat ku më parë ishte i kufizuar dhe si pasojë sjell shtimin e numrit të makinave në qarkullim,

duke rritur kështu sasinë e gazrave të dëmshëm, që shkarkohen në ajër nga djegia e lëndës djegëse si rrjedhojë shkakton *ndotjen e ajrit*. Për këtë arsye, mendohet se pas ndërtimit të rrugëve, ndikimi në ndotjen e ajrit do të jetë krahasimisht i konsiderueshëm për shkak të numrit më të madh të volumit të transportit rrugor.

Në këtë situatë shikohet e arsyeshme të merren masa paraprake për të minimizuar ndikimet negative në mjedis. Ndër masat e nevojshme që mund të merren janë:

- Përfundimi brenda afateve të përcaktuara të punimeve për ndërtimin e rrugës, pasi zgjatja e periudhës së ndërtimit ka ndikim të drejtpërdrejtë në kohëzgjatjen e ndikimeve negative të mësipërme,
- Kontrolli dhe zbatimi i kushteve dhe masave të përcaktuar në VNM-në e projektit,
- Duke qënë se një pjesë e rrugës prek zona natyrore, shikohet e arsyeshme të vlerësohen rastet kur është i nevojshëm ndërtimi i urave ekologjike, pasi ky projekt, ashtu si i gjithë sistemi rrugor, shkakton copëzimin e habitateve natyrore të faunës së territorit nëpër të cilin kalon.

Marrja e masave paraprake është shumë e rëndësishme për rritjen e nivelit të përputhshmërisë së projektit me objektivat mjedisore. Për këtë arsye, Bashkia duhet të insistojë në zbatimin e tyre duke bashkëpunuar me institucione të tjera vendore dhe qëndrore (ARM Berat, AKM, etj.).

Vlerësimi i projektit: Rehabilitimi mjedisor dhe ristrukturimi i ish- zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese si dhe kthimi në hapësirë të gjelbër dhe rekreative.

Projekti i rehabilitimit mjedisor dhe ristrukturimit të ish-zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës (UPN) konsiston në pastrimin mjedisor të zonës së UPN-së dhe kthimin në zonë të gjelbër dhe rekreative. Ndërhyrjet që përcakton ky projekt janë të përqëndruara në pastrimin fizik të mbetjeve, tokës së ndotur, mbjelljen e fidaneve dhe ndërtimin e një zonë rekreative.

Rehabilitimi mjedisor i zonës së UPN-së dhe kthimi në hapësirë të gjelbër e rekreative vlerësohet të ketë ndikim mesatar në objektivat mjedisore (OM) të tokës dhe biodiversitetit, ndërsa në të gjitha OM-t e tjera do të ketë një ndikim të ulët.

Tabela 84. Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis në projektit

Bashkia KUÇOVË: Ndikimi										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	
Objektivat e Programet e Planit	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Shëndet	Social-ekonomik
O3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit										
Pr2: Rehabilitimi mjedisor dhe ristrukturimi i ish zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese sidhe kthimi ne hapësire gjelbër dhe rekreative.	6.55	7.05	4.15	5.45	7.2	7.35	8	7.65	8.35	8.4

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Ndikimi negativ që ka projekti konsiston në fazën e zbatimit të tij, kryesisht nga shqetësimi e trazimi i tokës duke prishur strukturën e saj, krijimi i erozionit dhe gjithashtu i ngjeshjes së tokës nga mjetet e rënda, riaktivizimi i elementëve ndotës gjatë trazimit të dherave për heqjen e tyre, dëmtimi i biodiversitetit në këtë zonë dhe në veçanti i mikroorganizmave të tokës që e kanë habitatin e tyre, shpërndarja e ndotësve në ajër dhe në ujërat sipërfaqësore/nëntokësore gjatë kryerjes së punimeve.

Gjatë fazës së zbatimit të projektit është e rëndësishme zbatimi i masave parandaluese, ndjekja e praktikave të cilët nuk shpërndajnë ndotjen në sipërfaqe të gjerë (përdorimi i kamionëve të cilët nuk krijojnë rrjedhje gjatë transportimit) dhe përfundimi i

punimeve në afatin e paracaktuar, në mënyrë që kohëzgjatja e ndikimit gjatë kësaj fazë të jetë sa më e shkurtër.

Vlen të theksohet që projekti do të ketë një ndikim negativ afatshkurtër në OM-të (vetëm gjatë fazës së zbatimit), pasi ky projekt synon përmirësimin e mjedisit në këtë zonë, duke mbjellë pemë dhe duke e kthyer atë në një zonë të gjelbër, e cila do të ndikojë pozitivisht në të gjithë OM-t.

Tabela 85. Përputhshmëria e projektit me objektivat mjedisore

Bashkia KUÇOVË: Përputhshmëria										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	Vlerësimi mesatar
	Ajri	Uji	Toka	Biodiver-siteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Cilësia e jetës	
Pr2: Rehabilitimi mjedisor dhe ristrukturimi i ish zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese si dhe kthimi ne hapësirë të gjelbër dhe rekreative.	2	2	1	1	2	2	2	3	3	2.00

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Projekti për “Rehabilitimin mjedisor dhe ristrukturimin e ish zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese si dhe kthimin në hapësirë të gjelbër dhe rekreative” ka një përputhshmëri të pjesshme me objektivat mjedisor (OM). Projekti ka përputhshmëri të zbehtë me OM-të e tokës dhe biodiversitetit, ndërsa me OM-të e ajrit, ujit pyjet, peizazhin dhe klimën ka përputhshmëri të pjesshme. Vlen të thuhet që projekti ka përputhshmëri të plotë me OM-të e kulturës dhe cilësisë së jetës.

Vlerësimi i projektit: Ndërtimi i një landfilli sanitar për depozitimin e mbetjeve urbane

Ndërtimi i landfillit sanitar është propozuar si një zgjidhje efikase për depozitimin e mbetjeve urbane të krijuara në territorin e Bashkisë Kuçovë. Siç njihet, nga eksperiencia vendase dhe e huaj (kryesisht ato vendase), landfilli sanitar ka një sërë ndikimesh pothuajse në të gjithë përbërësit e mjedisit. Rastet e mëparshme në vendin tonë kanë treguar që ky ndikim është relativisht i lartë. Ndërtimi i landfillit sanitar të mbetjeve është propozuar për ndërtim në territorin e bashkisë. Megjithatë, ende nuk është përcaktuar pozicionimi i saktë i tij në terren (vendndodhja se ku do të ndërtohet). Propozimi i dhënë deri më tani në lidhje me vendndodhjen është në afërsi të fshatit Tapi, shumë pranë shtratit të të Lumit Osum.

Ndërtimi i landfillit sanitar rezulton se në OM-të e tokës, biodiversitetit, peizazhit dhe klimës ka ndikim mesatar, ndërsa ndikimi në OM-të e pyjeve, kulturës, shëndetit dhe social-ekonomisë është i ulët.

Tabela 86. Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis i projektit

Bashkia KUÇOVË: Ndikimi										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	
Objektivat e Programet e Planit	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Shëndet	Social-ekonomik
O3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit										
Pr4: Ndërtimi i një landfilli sanitar për depozitimin e mbetjeve urbane	5.3	4.65	5.8	4.55	7.5	5.45	5.65	7.55	8.1	8.5

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Projekti i ndërtimit të landfillit sanitar të mbetjeve ka rezultuar gjithashtu të ketë përputhshmëri të pjesshme me objektivat mjedisore (OM). Përputhshmëria e projektit me OM-të rezulton e zbehtë për ajrin, ujin, tokën, biodiversitetin, peizazhin dhe klimën. Përputhshmëria me OM-në e pyjeve është e pjesshme, ndërsa për OM-në e kulturës dhe social-ekonomisë, projekti përputhet plotësisht.

Tabela 87. Përputhshmëria e projektit me objektivat mjedisore

Bashkia KUÇOVË: Përputhshmëria										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	Vlerësimi mesatar
	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Cilësia e jetës	
Pr4: Ndërtimi i një landfilli sanitar për depozitimin e mbetjeve urbane	1	1	1	1	2	1	1	3	3	1.56

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Duke u bazuar në rezultatet e mësipërme të vlerësimit, ndërtimi i venddepozitimit të mbetjeve, *gjatë fazës së ndërtimit* do të ketë ndikim kryesisht në tokë duke qenë se shfrytëzohet një sipërfaqe e konsiderueshme toke për ndërtimin e tij dhe për ndërtimin e infrastrukturave mbështetëse. Ndikime të tjera parashikohen në ajër nga germimi i tokës dhe procese të tjera të ndërhyrjeve në të dhe çlirimin e gazrave me efekt serë nga djegia e lëndës djegëse të makinerive që do të punojnë në ndërtimin e tij. Në fazën e ndërtimit ndikim do të haset dhe në peizazh e biodiversitet. Në peizazh do të ndodhin ndryshime të konsiderueshme në mbulesën e tokës, ndërsa biodiversiteti do të ketë kryesisht prishje dhe humbje të habitateve nga ndërtimi i infrastrukturës dhe shqetësim nga zhurmat e makinerive.

Në fazën e operimit të venddepozitimit, ndikimi mendohet të jetë i theksuar në ajër dhe ujë. Gjatë operimit të *landfill*-it, nga shpërbërja e mbetjeve të grumbulluara do të çlirohen një sërë gazesh në atmosferë siç është CO dhe metani (CH₄), përveç gazrave nga makineritë që do të çlirohen nga djegja e lëndës djegëse nga makineritë që transportojnë mbetjet) do të çlirohet gaz metan. Për më tepër, mbetjet mendohet të krijojnë edhe mbetje të lëngëta (shllamin) nga shpërbërja e tyre. Shllami i krijuar nga mbetjet e ngurta urbane, në qoftë se shkarkohet i patrajtur ose trajtohet në mënyrë të papërshtatshme, përbën një burim të theksuar ndotjeje për tokën dhe ujërat sipërfaqësore e nëntokësore, Njëkohësisht, zona përreth do të ketë vazhdimisht probleme nga zhurmat e shkaktuara nga makineritë e transportimit të mbetjeve dhe nga ato të kompresimit të tyre, si dhe nga aromëra të pakëndëshme të cilat vijnë si pasojë e shpërbërjes së mbetjeve.

Pra, në përgjithësi, ndikimet më të rëndësishme të venddepozitimit gjatë fazës së operimit janë në tokë, ajër dhe ujë. Në këtë situatë, shikohet e arsyeshme që të merren masa paraprake për të zbutur ndikimet negative në mjedis të cilat janë:

- Pajisja me teknologjitë më të mira të mundshme (sipas legjislacionit shqiptar në fuqi) të cilat ulin mundësinë e ndotjes së mjedisit (membrana, sistemi i mbledhjes së shllamit, sistemi i kapjes së gazit, etj.)
- Kontrolli dhe zbatimi i kushteve e masave të përcaktuara në VNM-në e projektit dhe në Lejen Mjedisore të tij për fazën e operimit,

Marrja e këtyre masave shikohet tepër e nevojshme për uljen e ndikimeve negative në mjedis. Si rrjedhojë, rekomandohet që Bashkia të insistojë në zbatimin e tyre duke bashkëpunuar me institucione të tjera vendore dhe qendrore (ARM Berat, AKM, etj.).

Vlerësimi i projektit: Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative i zonave ripariante të Lumit Devoll dhe Osum-Seman.

Projekti i rehabilitimit mjedisor dhe kthimit në zonë rekreative të zonës ripariante të lumenjëve konsiston në mbjelljen e pemëve për të plotësuar fashën e gjelbër përgjatë lumenjëve, e cila ka funksion të shumfishtë në mbrojtjen e tokës, përmirësimin e cilësisë së peizazhit, të ujit dhe të ajrit.

Nga vlerësimi i ndikimit në mjedis, rezulton se projekti ka ndikim të papërfillshëm në peizazh, klimë, kulturë, shëndet dhe në socio-ekonomi, ndërsa në ajër, ujë, tokë, biodiversitet dhe në pyje ndikimi është i ulët në rast se zbatohen masat zbutëse dhe parandaluese në lidhje me këto objektiva.

Tabela 88. Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis të projektit

Bashkia KUÇOVË: Ndikimi										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	
Objektivat e Programet e Planit	Ajri	Uji	Toka	Biodiversiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Shëndet	Socio-ekonomik
O3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit										
Pr9: Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative të zonave ripariante të Lumit Devoll dhe Osum-Seman.	7.9	7.1	8.2	6.85	8.2	9	8.85	8.85	9.1	9.55

Burimi: PLGP/Co-PLAN, 2016

Projekti i rehabilitimit të zonave ripariante të lumenjve Devoll dhe Osum-Seman ka përputhshmëri të pjesshme me objektivat mjedisore (OM). Për objektivat mjedisore të ajrit, ajrit, tokës, biodiversitetit dhe pyjeve përputhshmëria është e pjesshme me objektivat e Planit të Përgjithshëm Vendor. Ndërsa objektivat e Planit përputhen plotësisht me objektivat mjedisore të peizazhit, klimës, kulturës dhe cilësisë së jetës.

Tabela 89. Përputhshmëria e projektit me objektivat mjedisore

Bashkia KUÇOVË: Përputhshmëria										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	Vlerësimi mesatar
	Ajri	Uji	Toka	Biodiv- rsiteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Cilësia e jetës	
Pr9: Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative të zonave ripariante të Lumit Devoll dhe Osum-Seman.	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	3.00	3.00	3.00	3.00	2.44

Burimi : PLGP/Co-PLAN, 2016

Duke ndërhyrë në shtretërit e lumenjve Devoll dhe Osum e Seman me punime për rehabilitimin e tyre, parashikohen problematika të ndryshme si erozion i tokës,

sedimentimi i lumenjve duke shkaktuar kështu turbullira në ujërat e tyre me pasoja të rënda për faunën, zhurma të shkaktuara nga makineritë gjatë punimeve që kryhen për pastrimin e shtratit të lumit, presion i ushtruar në tokë nga makineritë ose ngjeshje të tokës, etj. Në plan afatgjatë, projekti do të ketë ndikim pozitiv në mbrojtjen e tokës nga gërryerja në brigjet e lumenjve, mbrojtjen e lumenjve nga ndotja me inpute bujqësore, përmirësimin e regjimit të shtretërve, krijimin e korridoreve të gjelbërta për florën e faunën dhe krijimin e një mjedisi shplodhës e argëtues për banorët e zonave përreth.

Duke qënë që projekti ka ndikim në biodiversitet, këshillohet që zbatimi i tij të ndiqet, krahas inxhinierëve teknikë dhe nga një specialist mjedisi, në mënyrë që të parandalohen ndikimet e mundshme negative, pasi biodiversitetit është mjaft i ndjeshëm ndaj ndryshimeve që ndodhin në habitatin e tij.

5.2.5 Ndikimi i përgjithshëm i Planit sipas OM-ve

Ndikimet më të mëdha në mjedis vijnë si pasojë e ndërhyrjeve në territor. Projektet e propozuara për përmirësimin e infrastrukturës publike janë ato që shkaktojnë ndryshimet më të mëdha mjedisore, ndikime që janë pasqyruar edhe në tabelën ku janë vlerësuar projektet sipas objektivave mjedisore. Më poshtë do të paraqitet vlerësimi i treguesve mjedisor nën ndikimin e projekteve të parashikuara në PPV-në e Bashkisë Kuçovë.

- Ndikimi i përgjithshëm i Planit në tokë

Gjatë fazës së ndërtimit për zhvillimin e infrastrukturës, ndikimi në mjedis parashikohet të jetë i lartë. Zbatimi i projekteve në ato sipërfaqe toke ku do të ndërtohet do të ketë kthim të sipërfaqes natyrore në infrastrukture. Ky ndryshim do të ndryshojë përdorimin e tokës dhe do të çojë në zvogëlimin e sipërfaqes së tokës natyrore ose bujqësore dhe betonizimin e saj duke shkaktuar dhe fragmentizuar habitatin natyror.

Gjatë fazës së ndërtimit, në zbatimin e projekteve të Planit të Bashkisë Kuçovë të cilat kanë punime për ndërtime të reja, ka ndikime të kthyeshme sidomos në zonën e ndërtimit. Këto ndërtime shkaktojnë dëmtimin e tokës duke shkaktuar fenomene të tilla si erozion, shqetësime të faunës, rritje të prurjeve të sedimenteve në rast shirash të rrëmbyeshëm, rritje të sasisë së grimcave pezull në ajër si rezultat i veprimit të erës në tokën ku do të ndërtohet.

Ndërtimet e reja ose rindërtimet e infrastrukturës janë burim i prodhimit të volumeve të mëdha të mbetjeve. Ato gjithashtu krijojnë presione mbi përdorimin e burimeve natyrore. Mbetjet krijohen si gjatë fazës së ndërtimit ashtu dhe gjatë fazës së funksionimit. Ndikimi nga krijimi i mbetjeve llogaritet të jetë i përhershëm dhe i pakthyesëm. Ndaj mendohet se duhet të merren masa për menaxhimin e mbetjeve në mënyrë që ndikimi në mjedisit të jetë sa më i ulët.

Sasitë e mbetjeve të krijuara nga infrastruktura në veçanti, konsiderohen të volumeve të mëdha. Ndërtimi i veprave kombëtare dhe rajonale krijon sasitë më të mëdha të mbetjeve, ndërsa ndërtimi i veprave lokale ka si rezultat sasi më të vogël mbetjesh. Këto mbetje të krijuara mund të ripërdoren në infrastruktura të ngjashme si material mbushës. Zakonisht, përzierjet e materialeve të dala nga ndërtimet shpesh kanë karakteristika më të mira funksionale në krahasim me ato konvencionale. Në mënyrë që të arrihet një administrim ekonomik i burimeve natyrore, përveç masave specifike që jepen në PPV-në e Bashkisë Kuçovë, nevojitet edhe marrja e masave të përgjithshme shtesë me qëllim uljen e ndotjes së tokës, të tilla si përdorimi i

materialeve të riciklueshme në ndërtimin dhe rindërtimin e infrastrukturës për çdo sektor.

Projektet që kanë të bëjnë me hartimin dhe zbatimin e projekteve në mënyrë institucionale dhe organizative nuk kanë ndikim në mjedis.

- *Ndikimi i përgjithshëm i Planit në ajër*

Ndikimi kryesor në ajër në lidhje me zbatimin e projekteve të Planit të Bashkisë Kuçovë do të vijë si rrjedhojë e zhvillimit të transportit. Shkarkimet në ajër gjatë fazës së ndërtimit ose rindërtimit të infrastrukturës do të kenë ndikim afatshkurtër ose të kthyeshëm. Ndotja në ajër si pasojë e shkarkimeve do të shfaqet dhe si pasojë e një numri të lartë aktivitetesh.

Në lidhje me transportin, pritet që të kenë ndikime pozitive si rezultat i zbatimit të projekteve që synojnë fuqizimin e transportit publik dhe atij alternativ, zbatimin e projekteve që synojnë ndalimin e qarkullimit të automjeteve në zona me cilësi jo të mirë të ajrit apo shtimin e zonave të gjelbra në hapësirat e Bashkisë Kuçovë.

Ndikimet pozitive për shkarkimet në ajër priten edhe nga marrja e masave nga sektorë të tjerë ekonomikë që kryejnë veprimtarinë e tyre brenda Bashkisë Kuçovë duke marrë në konsideratë kontrrollin e shkarkimeve në ajër, marrjen e masave për pakësimin e ndotjes së shkarkuar në ajër dhe përdorimin e energjive të gjelbra (për shembull, energjia diellore).

Nivelet e shkarkimeve të grimcave pezull në ajër do të rriten në zonat ku do të ketë ndërtime dhe rindërtime të infrastrukturës. Këto grimca janë shkaktare të një sërë sëmundjesh tek njeriu, të tilla si astma, arteroskleroza, sëmundje që kanë lidhje me sistemin e frymëmarrjes deri në kancer. Njerëzit, që punojnë dhe jetojnë në zonat e zbatimit të projekteve (në zonat e ndërtimit) janë të ekspozuar ndaj grimcave të mësipërme dhe rrezikojnë të preken nga sëmundje të ndryshme. Ndaj, gjatë zhvillimit të projekteve nevojitet të zbatohen masat e parashikuara në mënyrë që të pakësohet shkarkimi i grimcave në gjendje pezull nga sheshet e ndërtimit.

Pritet që zbatimi i masave të PPV-së të Bashkisë Kuçovë të ulë shkarkimet në ajër. Kjo mund të vijë si rrjedhojë e uljes së bllokimeve të trafikut, menaxhimit më të mirë të sipërfaqeve rrugore dhe përdorimit të mjeteve me efikasitet energjie.

- *Ndikimi i përgjithshëm i Planit në ujë*

Ndikimi në ujë (sipërfaqësor dhe nëntokësor) nga zbatimi i projekteve do të ndihet gjatë zbatimit të projekteve madhore, kryesisht ato infrastrukturore, të cilat kanë edhe ndikimin më të lartë në mjedis. Gjatë peridhës së ndërtimit/rindërtimit dhe funksionimit të infrastrukturës, ndikimi në ujë pritet të jetë i lartë. Në shumicën e rasteve ndikimi është i kthyeshëm ndërsa në raste të tjera ndikimi mund të shtrihet në nivel rajonal. Ndikimi në ujë do të ndihet më tepër në trupat ujorë që do të presin shkarkimet e ujit të përdorur gjatë aktivitetëve.

Gjatë fazës së ndërtimit, në rast se nuk merren masat mbrojtëse të parashikuara, ndikimet mund të jenë të pakthyeshme si pasojë e ndikimit në morfologjinë e ujërave natyrore, në cilësinë e tyre, mosrespektimin e zonave mbrojtëse duke shkaktuar ndryshim të cilësive biologjike, fizike dhe kimike.

Në legjislacionin shqiptar në fuqi përcaktohet se në tokat anash burimeve ujore dhe në brigjet ose sipërfaqet e trupave ujorë mund të kryhen vetëm ato veprimtari, të cilat

bazohen në planet e zhvillimit hapësinor dhe nuk mund të pozicionohen diku tjetër pa prodhuar kosto të lartë disproporcionale. Pozicionimi i tyre mund të ndikojë thellësisht mbi statusin ekologjik të rrjedhave ujore që përshkojnë Bashkinë e Kuçovës.

- *Ndikimi i përgjithshëm i Planit në biodiversitet*

Ndikimi më i madh në biodiversitet ndodh gjatë fazës së ndërtimit dhe rindërtimit të veprave ndërtimore, ndikime të cilat konsiderohen afatshkurtër për Bashkinë e Kuçovës. Ndikime të tilla shkaktohen nga zhurmat në sheshndërtime apo nga prishja a zvogëlimi i habitatit natyror. Ndikimet afatgjate dhe të pakthyeshme gjatë fazës së ndërtimit shkaktohen si rezultat i ndryshimit të përdorimit të tokës dhe ndërprerjes së rrugëve të migrimit të kafshëve. Ky ndikim mbartete dhe në vazhdim, mbas fazës së zbatimit gjatë fazës së funksionimit.

Ndërtimi i strukturave të reja dhe rindërtimi i infrastruktures ekzistuese mund të rezultojë në humbje të florës dhe faunës, fragmentim të habitatit dhe ndërprerjen e rrugëve migruese të llojeve të veçanta ose jo. Dëmtime të biodiversitetit shkaktohen si rrjedhojë e mungesës së mosmarrjes së masave për të mos ndërprerë vazhdimësinë e habitateve (për shembull, ndërtimi i urave të gjelbërta), konfliktualitetin midis ndërtimeve dhe rindërtimeve me faunën, krijimit të zhurmës duke krijuar shqetësim tek shpendët dhe gjitarët. Edhe ndriçimi i strukturave të ndryshme të infrastruktureve mund të krijojë shqetësim të drejtpërdrejtë tek kafshët që kryejnë aktivitetin e tyre jetësor në mbrëmje dhe natën, pozicioni që kanë aktivitetet në ujë ose në tokën pranë vijave ujore.

- *Ndikimi i përgjithshëm i Planit në peizazh*

Peizazhi në Bashkinë Kuçovë do të ndikohet më tepër nga zbatimi i projekteve që kanë shtrirje të gjerë në hapësirë. Ndikimi i projekteve të tilla evidentohet lehtësisht për shkak të shtrirjes në zonë të hapur. Ndikimet në peizazh përcaktohen nga ndryshimi i veçorive pamore të zonës dhe i elementëve karakteristike të hapësirës ku shtrihet hapësira e peizazhit të prekur. Ndikimi konsiderohet i lartë në zona me peizazh të jashtëzakonshëm, zona të mbrojtura ose në zona me tipare simbolike.

Ndikimet mbi veçoritë peizazhistike të zonave mund të përkufizohen si të drejtpërdrejta, kumulative, jo të drejtpërdrejta dhe të dobëta. Ndërhyrjet që parashikohen të bëhen në PPV-në e Bashkisë Kuçovë synojnë që të realizojnë përmirësimin e peizazhit, krahas fragmentarizimit të peizazhit dhe ndryshimit përfundimtar të përdorimit të tokës. Projekte të tilla janë ndërhyrjet që do të kryhen për ndërtimin e rrugëve peizazhistike, hartimi i paketave turistike, krijimi i intenerareve të gjelbra si dhe rehabilitimi i pyjeve të dëmtuara dhe gjelbërimi dekorativ në zonat urbane.

Specifikisht është propozuar ndërhyrja për “Rehabilitimin mjedisor dhe ristrukturimin e ish-zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese si dhe kthimi në hapësirë të gjelbër dhe rekreative e cila, krahas efekteve mbrojtëse, do të ndërthuret me shtimin e vlerave peizazhistike të Bashkisë Kuçovë.

Rehabilitimi i zonave të nxehta që janë të pozicionuara në Bashkinë Kuçovë paraqet interes jo vetëm për faktin që zbut ndotjen por dhe për përmirësimin e peizazhit, krahas përfitimeve shëndetësore që mund të kenë banorët e zonave përreth.

Ndërtimet e reja infrastrukturore të cilësdo ekonomi bëhen pjesë e peizazhit. Për këtë arsye nevojitet kujdes i veçantë në sistemimin e strukturave në fjalë në mënyrë që vendosja e tyre të bëhet në përputhje me tipologjinë e peizazhit ekzistues. Duke marrë parasysh elementin e tipologjise natyrore të zonës gjatë zbatimit të projekteve, do të ulet fragmentimi / copëzimi i peizazhit.

- *Ndikimi i përgjithshëm i Planit në klimë*

Projektet e propozuara në PPV-në e Bashkisë Kuçovë do të kenë ndikime të kthyeshme pavarësisht se do të ndikojnë në çlirimin e gazrave të efektit serë dhe rritjen e sasisë së grimcave në gjendje pezull në ajër duke shkaktuar kështu krijimin e një mikroklimë në zonën ku do të aplikohen. Zbatimi i projekteve me ndikime të kthyeshme por shkaktarë të krijimit të mikroklimës, kanë të bëjnë me përmirësimin infrastrukturor.

Ndër shkaqet kryesore të ndryshimeve klimatike renditet edhe përdorimi i mjeteve të transportit, si pasojë e cilësisë së ulët të karburantit që përdoret në vendin tonë. Karburantet çlirojnë gazra të efektit serë gjatë djegies. Për këtë arsye, transporti klasifikohet si një ndër sektorët më problematikë lidhur me gazrat serë. Transporti ngelet sektori kyç në arritjen e objektivave kombëtare mbi masat për ndryshimet klimatike duke u ndjekur nga bujqësia dhe përdorimi i tokës.

Objektivi kryesor i vendimit 406/2009/EC për vendet anëtare të EU është ulja e shkarkimeve të gazrave serë për periudhën nga 2013 në 2020. Republika e Shqipërisë ka planifikuar që deri në vitin 2018 të përshtasë dhe të zbatojë objektivat e këtij vendimi. Me qëllim përmbushjen e objektivave të këtij vendimi parashikohet që me zbatimin e SKZHI të arrihet ulja me 8% të sasisë së GHG së shkarkuar dhe ulja me 40% e sasisë së HCFC-ve.

Transporti, bujqësia dhe sektori i prodhimit të energjisë mbeten sektorët kryesorë të ekonomisë që ndikojnë ndjeshëm në prodhimin e gazrave serë dhe HCFC-ve. Për eliminimin e këtyre ndikimeve duhet të merren masa specifike. Arritja e objektivave realizohet duke stimuluar zhvillimin dhe përmirësimin e transportit publik, duke ulur ndotjen industriale, duke informuar bujqërit rreth metodave të reja bujqësore të punimit të tokës dhe duke nxitur përdorimin e energjive të rinovueshme për prodhim energjie.

5.3 Përmbledhje e vlerësimit të propozimeve të PPV-së

Projektet e propozuara në Planin e Bashkisë Kuçovë janë hartuar duke patur parasysh njëkohësisht gjendjen e mjedisit në territorin e Bashkisë dhe problematikat e ndryshme që kanë të bëjnë me shërbimet që Bashkia i ofron qytetarëve të saj. Projektet synojnë arritjen e katër objektivave specifike të Planit që janë:

5. Zhvillimi i qëndrueshëm
6. Zhvillimi i infrastrukturës lokale e aksesit rajonal social-ekonomik
7. Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit
8. Mbështetja e komuniteteve për zhvillim social

Zbatimi i projekteve së bashku me projektet që parashikohen në Planin e Detajuar Vendore pritet të ketë ndikim konkret në përmirësimin e jetës së qytetarëve dhe

gjendjes së mjedisit. Ndërkohë, ndikimi i tyre gjatë fazës së zbatimit mund të shkaktojë përkeqësimin e përkohshëm të gjendjes mjedisore të Bashkisë Kuçovë.

Duke qenë se projektet mbulojnë fusha të ndryshme, ata janë të ndryshëm për nga lloji dhe ndikimi që ata kanë në mjedis. Me qëllimin përcaktimin e ndikimeve të mundshme të projekteve në mjedis gjatë fazës së zbatimit dhe në një periudhë kohore afatgjatë, si dhe përcaktimin e natyrës së ndikimeve dhe masave zbutëse, u bë vlerësimi i ndikimit në mjedis të projekteve të Planit të Bashkisë Kuçovë. Vlerësimi i ndikimit në vetvete është kryer në nivel projekti, objektivi specifik dhe Plani.

Në bazë të analizës së ndikimit, rezultoi se projektet do të kenë kryesisht ndikim të ulët në mjedis, me disa përjashtime për projekte specifike. Konkretisht, në nivel objektivi të planit, rezultatet paraqiten si më poshtë:

- e. projektet e O.1: Zhvillim i qëndrueshëm social-ekonomik: nga 11 projektet e këtij objektivi, projektet, programet dhe objektivat e Planit do të kenë ndikim të ulët në objektivat mjedisore ajër, ujë, tokë, pyje, peizazh, klimë, kulturë, shëndet dhe social-ekonomi. Ndikimi është mesatar në biodiversitet.
- f. Projektet e O.2: Zhvillim i infrastrukturës lokale e aksesit rajonal: nga 25 projekte të përfshira në këtë objektiv, rezultojnë se projektet do të kenë ndikim mesatar në përbërësit e mjedisit si ajër, ujë, tokë, biodiversitet, ndërsa në përbërësit e tjerë si pyje dhe peizazhi ndikimi është i ulët. Projektet do të kenë ndikim pothuajse të papërfillshëm në klimë, kulturë, shëndet dhe socio-ekonomi.
- g. Projektet e O.3: Mbrojtja e zhvillimi i qëndrueshëm i mjedisit: nga analiza rezultojnë se të 19 projektet e përfshira në këtë objektiv të Planit do të kenë ndikim të ulët në të gjithë përbërësit e mjedisit, përveç ujit në të cilin parashikohet të ketë ndikim mesatar. Në përbërësit e kulturës, shëndetit dhe socio-ekonomisë, ndikimi ka rezultuar pothuajse i papërfillshëm.
- h. Projektet e O.4: Mbështetje e komuniteteve për zhvillim social: nga një total prej 22 projektesh, rezultojnë se ndikimi i projekteve është i ulët në të gjithë objektivat mjedisore. Përjashtim bëjnë përbërësit e kultures, shëndetit dhe socio-ekonomisë të cilët kanë ndikim të papërfillshëm.

Vlerësimi numerik (sasior) i ndikimit në mjedis është bërë duke patur parasysh se gjatë zbatimit të projekteve do të merren masat teknike për zbutjen e ndikimit, pra në skenarin kur realizohen ndërhyrje mjedisore përmirësuese.

Duke u bazuar në rezultatet e vlerësimit të ndikimit, është vlerësuar edhe përputhshmëria ndërmjet objektivave, programeve e projekteve të Planit të Bashkisë Kuçovë dhe objektivave të VSM-së. Duke qenë se projektet formojnë programe dhe programet formojnë objektiva, vlerësimi është kryer fillimisht në nivel projekti dhe ka përfunduar në nivel objektivash. Për vlerësimin e përputhshmërisë janë paraqitur 5 nivele të cilat janë:

6. Objektivat/ programet/ projektet përputhen plotësisht me OM-të: Ky rast merr vlerësim maksimal të barabartë me 3. Ka raste që projekte të caktuara mund të mos kenë përputhje të plotë, por marrja e masave mjedisore i bën të përputhshëm.
7. Objektivat/ programet/ projektet përputhen pjesërisht me OM-të: Përputhja është e pjesshme edhe pse zbatohen masa mjedisore, pra realizohet me kushte.

8. Lidhja/ përputhshmëria është e zbehtë: Përputhshmëria është e dobët, edhe pse realizohen masat mjedisore. Kjo nënkupton që ndikimi neutralizohet pjesërisht ose minimalisht.
9. Nuk ka lidhje (përputhshmëria neutrale): Objektivat, programet, projektet nuk tregojnë përputhje në pamje të parë por as përplasje. Pra nuk kanë ndikim negativ të ndërsjelltë e veçanërisht ato të planit në objektivat e VSM-së.
10. Objektivat/ programet/ projektet nuk përputhen me OM-të: janë në kundërshtim të plotë, pavarësisht masave zbutëse që mund të merren.

Rezultatet e analizës së përputhshmërisë në nivel Planit të Bashkisë Kuçovë janë paraqitur më poshtë:

Tabela 90. Përputhshmëria përfundimtare e Planit me Objektivat Mjedisore

Bashkia KUÇOVË: Përputhshmëria										
Objektivat Mjedisore	OM1	OM2	OM3	OM4	OM5	OM6	OM7	OM8	OM9	Vlerësimi mesatar
	Ajri	Uji	Toka	Biodiver -siteti	Pyjet	Peizazhi	Klima	Kultura	Cilësia e jetës	
Përputhshmëria e Objektive të Planit	1.66	1.64	1.65	1.27	1.71	1.90	2.11	2.69	2.88	1.95

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016

Bashkia Kuçovë, nga procesi i vlerësimit të Përputhshmërisë, ka rezultuar se Plani ka përputhshmëri të pjesshme me objektivat mjedisore. Ky tregues mund të interpretohet në mënyrë të përmblëdhur duke theksuar se ndikimet në mjedis nga zbatimi i programeve dhe projekteve të PPV-së do të jenë konkrete dhe të matshme. Këto ndikime janë referuar në seksionin e mësipërm (5.2.1) dhe në bazë të tyre janë hartuar masa shoqëruese (referuar në kapitullin 6) të cilat nëse respektohen nga zbatuesit dhe monitorohen me përpikmëri nga institucionet përgjegjëse (të referuara në seksionin 5.1), mund të zbutin ndikimin në mjedis në nivele më të ulta edhe pse nuk mund ta eliminojnë fenomenin plotësisht.

Duke iu referuar tabelës përmblëdhëse të Përputhshmërisë në nivel PPV-je, është vlerësuar se Objektivat Mjedisore Ajër, Ujë dhe Tokë, janë në kufinj të kategorizimit me përputhshmëri të zbehtë. Për këtë arsye edhe masat e referuara për keto elementë nevojitet që të trajtohen me rreptësi.

Lidhur me biodiversitetin, është vlerësuar se ky objektivi mjedisor pritet të jetë më i çënuari nga zbatimi i kësaj PPV-je. Kjo për arsye të ndjeshmërisë së lartë që ka ky përbërës thelbësor i mjedisit por edhe nga shtrirja e projekteve në një sipërfaqe të konsiderueshme në territor. Duke qëndruar nën presionin e ndikimit të fortë njerëzor, ky element i mjedisit është përballur me sfida të forta ndër vite për të cilat vetëm kohët e fundit janë hartuar politika dhe ndërhyrje konkrete të cilat synojnë parandalimin e përkeqësimit të gjendjes dhe përmirësimin e saj në rang Republike e jo vetëm në Bashkinë e Kuçovës.

Plani është vlerësuar të ketë përputhshmëri mesatare për OM-të pyje, peizazh edhe klimë, ku ndikimet në pyje dhe peizazh janë vlerësuar të jenë konkrete dhe për këtë arsye nevojitet që të hartohen masa specifike për zbutjen e ndikimit dhe të respektohen gjatë fazës së zbatimit të projekteve. Problematikat me këto dy objektiva

janë shumë të prekshme ende pa filluar zbatimin e planit, ndaj edhe projektet e reflektuara synojnë rehabilitimin e zonave të dëmtuara dhe shtrëngimin e rregullave për mosçënimin e mëtejshëm të territoreve natyrore dhe përmirësimin e gjendjes së tyre.

Kultura dhe cilësia e jetës janë dy përbërës mbi të cilët është punuar veçanërisht për të krijuar një harmoni natyrore dhe përmirësim të vlerave qoftë natyrore, të shëndetit publik dhe trashëgimisë kulturore e historike duke identifikuar vlerat thebësore dhe identitetin e kësaj Bashkie.

Në tabelën e mëposhtme reflektohen Projektet e Planit të PPV-së të shpërndara në % në bazë të niveleve të përputhshmërisë që ato kanë ndaj Objektivave Mjedisore.

Tabela 91. Përputhshmëria përfundimtare e Planit me Objektivat Mjedisore

Bashkia KUÇOVË: Shpërndarja e Përputhshmërisë					
Objektivat Mjedisore	% e OM me Përputh. e Lartë / Projekt	% e OM me Përputh. e Pjesëshme / Projekt	% e OM me Përputh. te zbehtë / Projekt	% e OM me Përputh. Neutrale / Projekt	% e OM pa Përputhje / Projekt
Përputhshmëria e Objektivave të Planit	26.3%	46.6%	15.2%	11.3%	0.6%

Përgatiti: PLGP/Co-PLAN, 2016

Përgjithësisht, shumica e përputhshmërive në nivel mesatar dhe të ulët lidhet më tepër me fazën e planifikimit (pozicionimi i infrastrukturës në hapësirë dhe përgatitja e kushteve teknike të përshtatshme), pasi Shqipëria ka veçori të theksuara nga ana natyrore, kulturore dhe peizazhi, që mund të ndikohen ndjeshëm nga zhvillimet e infrastrukturës, veçanërisht nga projektet me shtrirje të gjerë sipërfaqësore dhe sektorë të ndryshëm si energji, ujë, etj.

Nga rezultatet e mësipërme rezulton se:

- Në total, nga 77 projekte të PPV-së, 23% e tyre kanë përputhshmëri të lartë me objektivat mjedisore. Pra ndikimi që këto projekte do të kenë në mjedis do të jetë i papërfillshëm dhe në disa raste ato janë hartuar si një domosdoshmëri e rehabilitimit të gjendjes mjedisore për Bashkinë Kuçovë.
- Rreth 47% e fondit të projekteve kanë përputhshmëri mesatare, çka nënkupton se ndikimi i tyre do të jetë i ulët dhe mund të zbutet ndjeshëm me marrjen e masave të parashikuara në legjislacionin shqiptar (masat përcaktohen gjatë hartimit të raportit të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis) gjatë fazës së zbatimit. Monitorimi i këtyre masave është element kyç në ruajtjen e nivelit të përputhshmërisë edhe gjatë fazës së operimit të këtyre projekteve.
- Vetëm 9 projekte nga 77 që janë propozuar në Planin e Bashkisë Kuçovë kanë përputhshmëri të zbehtë. Në këtë rast, qoftë respektimi qoftë monitorimi i përpiktë i masave shtrënguese mjedisore nuk do të sillte neutralizim të plotë të ndikimeve, por thjeshtë do të kufizohej me zbutjen e ndikimit të projekteve tek objektivat mjedisore.
- Projektet e vlerësuara me përputhshmëri neutrale kanë të bëjnë kryesisht me hartime planesh, studime, investime dhe ngritje kapacitetesh njerëzore. Pra projekte dhe ndërhyrje të cilat mbartin një ndikim mjedisor me peshë fare të vogël krahasuar me ndërhyrjet fizike. Ndaj edhe vlerësimi i tyre është faktorizuar si neutral.

10. Nuk ka asnjë projekt, nga i gjithë fondi me pëputhshmëri negative me Objektivat Mjedisore. Megjithatë, Plani përfshin edhe projekte që parashikojnë ndërhyrje të fuqishme fizike në territor. Si rrjedhojë, edhe ndikimi i tyre në përbërës specifike të mjedisit si ajër, ujë, zhurma, etj. parashikohet të jetë mjaft shqetësues dhe në disa raste me ndikim shkatërrues.

Ndikimet që rrejdhin nga ky Plan i Përgjithshëm Vendor janë vlerësuar kryesisht të kenë karakter intensitet të ulët dhe në disa raste rehabilitues e të domosdoshëm për të sistemuar dhe përmirësuar cilësinë e jetës dhe të mjedisit në Bashkinë Kuçovë.

Ndikimet pozitive afatgjate identifikohen kryesisht në përmirësimin e cilësisës së jetës dhe nivelit kulturor të shoqërisë, kjo si rezultat i përmirësimit të infrastrukturës dhe shërbimeve publike të parashikuara në këtë PPV. Ndikimi që paraqitet në fushën e ndryshimeve klimatike do të jetë relativisht i ulët ku si kontribues kryesor do vazhdojë të mbetet industria (industria e naftës në veçanti) dhe sektori i bujqësisë.

Ndikimet pozitive në popullatë dhe pasuri materiale do të vijnë si rezultat i zbatimit të infrastrukturës rrugore dhe të shërbimeve në përgjithësi gjë që do të çojë në përmirësimin e lëvizjes së banorëve brenda dhe jashtë bashkisë duke shkurtuar kohën e udhëtimit, sigurinë në lëvizje, përafrimin me tregjet dhe qendrat kryesore urbane dhe shërbimet publike në përgjithësi.

6. Masat mbrojtëse për mjedisin

6.1 Masa për parandalimin e zbutjen e ndikimeve mjedisore të propozimeve të PPV-së

Në Kapitullin 5 është vlerësuar ndikimi i projekteve të PPV-së gjatë fazës së zbatimit dhe afatgjatë. Siç është shtjelluar në këtë kapitull, në bazë të analizës së ndikimit, ka rezultuar se projektet do të kenë kryesisht ndikim të ulët në mjedis, me disa përjashtime për projekte specifike. Ndikimi, edhe pse në shkallë të ndryshme, do të

jetë kryesisht në tokë, burime ujore, pyje, ajër, biodiversitet, etj. Ndikimi parashikohet të jetë specifik për çdo projekt më vete.

Marrja e masave për mbrojtjen e mjedisit gjatë zbatimit të një projekti dhe në rastin tonë të projekteve të PPV-së së bashkisë është kompetencë e një numri të caktuar institutesh publike dhe e zhvilluesit të projektit. Institutet publike sigurohen që për çdo projekt, zhvilluesit e projekteve parashikojnë dëmtimet e mundshme të mjedisit gjatë fazës së zbatimit dhe përpara fillimit të zbatimit të projektit, marrin masat teknike të nevojshme për parandalimin dhe zbutjen e tyre. Kjo bëhet e mundur nëpërmjet zbatimit të Ligjit nr. 10440, datë 7.7.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis” i cili përcakton kushtet e zbatimit të një projekti në respekt me mjedisin.

Sipas Ligjit nr. 10440, projektet, përpara zbatimit do t’i nënshtrohen “procedurës paraprake të vlerësimit të ndikimit në mjedis” ose “procedurës së thelluar të vlerësimit të ndikimit në mjedis” sipas Ligjit nr. 10440, datë 7.7. 2011. Ky ligj zbatohet për projektet e propozuara, private apo publike, të cilat mund të shkaktojnë ndikime të rëndësishme negative, të drejtpërdrejta ose jo, në mjedis, si pasojë e madhësisë, natyrës apo vendndodhjes së tyre. Sipas nenit 4 të të njëjtit ligj, vlerësimi i ndikimit në mjedis përfshin përcaktimin, përshkrimin dhe vlerësimin e ndikimeve të pritshme të drejtpërdrejta e jo të drejtpërdrejta mjedisore të zbatimit apo moszbatimit të projektit. Ndikimet mjedisore të projektit vlerësohen në lidhje me gjendjen e mjedisit në territorin e prekur në kohën e paraqitjes së raportit përkatës për vlerësimin e ndikimit në mjedis të projektit. *Vlerësimi i ndikimit në mjedis përfshin vlerësimin e ndikimit të projektit gjatë fazës së zbatimit dhe gjithashtu dekontaminimin/pastrimin apo rikthimin e zonës në gjendjen e mëparshme, funksionimin normal, ashtu edhe mundësinë për aksidente. Vlerësimi i projektit përfshin, gjithashtu edhe propozimin e masave të nevojshme për parandalimin, zbutjen, minimizimin e ndikimeve të tilla ose rritjen e ndikimeve pozitive mbi mjedisin, gjatë zbatimit të projektit, përfshirë edhe vlerësimin e efekteve të pritshme të masave të propozuara.*

Autoriteti vendimmarrës për hartimin e VSM-së është Agjencia Kombëtare e Mjedisit, e cila vendos nëse një projekt i nënshtrohet VNM-së paraprake ose duhet t’i nënshtrohet edhe procedurës së thelluar të VNM-së. Hartimi i vlerësimit të ndikimit në mjedis (VNM-së) të një projekti mbetet detyrë e zhvilluesit të projektit (neni 11 i Ligjit nr. 10440). Hartimi i VSM-së është proces që përfshin institucionet shtetërore (Ministrinë e Mjedisit dhe AKM-në), zhvilluesin e projektit, pushtetin lokal ku zhvillohet projekti dhe palët e tjera të interesuara si publiku dhe organizatat jofitimprurëse, etj. Zhvilluesi, për projektet që i nënshtrohen procedurës së thelluar të VNM-së, informon dhe konsultohet me publikun e interesuar për vlerësimin e ndikimit në mjedis të veprimtarisë së tij (Neni 14 i Ligjit nr. 10440).

Një rol të rëndësishëm në mbrojtjen e mjedisit gjatë zbatimit të një projekti luan edhe autoriteti i planifikimit ose autoritete të tjera përgjegjëse për liçencimin e veprimtarive (zbatimin e projekteve). Ligji nr. 10440 i kërkon autoriteteve në fjalë që, përpara vendimit për dhënien e lejes së zhvillimit apo licencës përkatëse për një projekt të propozuar, të sigurohet që projekti t’i jetë nënshtrohet kërkesave të këtij ligji dhe në varësi të projektit, të jetë pajisur me vendim apo deklaratë. Vendimi apo deklarata për projektin e propozuar është i vlefshëm për aq kohë sa është e vlefshme dhe leja e zhvillimit/licenca përkatëse për projektin (Neni 20 i Ligjit nr. 10440).

Mbas marrjes së lejes për zbatimin e projektit, zhvilluesi, gjatë fazës së zbatimit të projektit, i raporton ministrisë për masat e marra për mbrojtjen e mjedisit nga ndikimet negative të veprimtarisë (Neni 20 i Ligjit nr. 10440).

Një vëmendje të veçantë si objekt mbrojtjeje i kushtohet zonave të mbrojtura, ose zonave veçanërisht të mbrojtura (neni 21 i Ligjit nr. 10440). Në këtë rast, dispozitat e ligjit nr. 10440 zbatohen edhe në rastet kur veprimtaria e propozuar nuk ka të bëjë drejtpërdrejtë apo nuk është e nevojshme për administrimin e zonave veçanërisht të mbrojtura, por që, veçmas apo në bashkëveprim me plane dhe projekte të tjera, mund të shkaktojë efekte të rëndësishme mbi atë zonë.

Kur AKM-ja apo ministria, në përfundim të procedurës për vlerësimin e ndikimit në mjedis të një projekti, shprehet se veprimtaria e propozuar, veçmas apo në bashkëveprim me veprimtari ose plane dhe projekte të tjera, të realizuara apo të propozuara, mund të ketë ndikim negativ të rëndësishëm mbi integritetin e një zone veçanërisht të mbrojtur, atëherë autoriteti përgjegjës që mbulon fushën e projektit, nuk lejon zhvillimin e tij. Bëjnë përjashtim vetëm rastet kur i) nuk ka zgjidhje tjetër alternative; ii) veprimtaria e propozuar duhet të zbatohet për arsye urgjente të interesave madhorë të publikut, përfshirë edhe ata me natyrë shoqërore apo ekonomike (arsye urgjente të interesave madhorë të publikut që merren në konsideratë, kur zona veçanërisht e mbrojtur përmban lloje habitatesh natyrore prioritare dhe/ose specie prioritare, janë vetëm ato që kanë të bëjnë me shëndetin e njeriut apo sigurinë e publikut, ose që sjellin ndikime të rëndësishme pozitive për mjedisin); iii) duhen marrë të gjitha masat kompensuese për të siguruar zbatimin e kërkesave të “Natyra 2000”.

Si përfundim, mund të thuhet se masat për mbrojtjen e mjedisit gjatë fazës së zbatimit të projekteve të PPV-së përcaktohen në VNM-të përkatëse të çdo projekti. Rolin kryesor të mbrojtjes së mjedisit në këtë rast e luajnë Ministria e Mjedisit me institucionet vartëse, që miratojnë VNM-të e projekteve, autoriteti i planifikimit ose autoritete të tjera përgjegjëse për liçencimin e veprimtarive të cilat kërkojnë që projekti të jetë pajisur me vendim apo deklaratë mjedisore, zhvilluesit e projekteve të cilët përcaktojnë masat që merren gjatë fazës së zbatimit dhe autoritetet inspektuese gjatë fazës së zbatimit. Një rol tejet të veçantë dhe të rëndësishëm pritet, që të luhet nga publiku në fazën e hartimit të VSM-ve dhe për ndërgjegjësimin e qeverisë lokale (bashkisë) për rëndësinë e respektimit të ligjit nr. 10440 gjatë fazës së zbatimit të projekteve të PPV-së dhe në të ardhmen.

6.2 Masa për mbrojtjen e burimeve ujore

6.2.1 Masa mbrojtëse për burimet ujore sipërfaqësore

Mbrojtja e cilësisë së ujërave sipërfaqësore është detyrim ligjor për bashkinë i cili rrjedh kryesisht nga Ligji nr. 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”, i cili ngarkon Bashkinë Kuçovë me përgjegjësinë për ruajtjen e mjedisit dhe ofrimin e një mjedisi cilësor për qytetarët në territorin e saj si dhe Ligji nr. 111/2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”. Krahas tyre, detyrimet rrjedhin dhe nga ligje të tjera, që synojnë mbrojtjen e mjedisit apo të përbërësve specifikë të tij.

Nga analiza e thelluar e territorit ka rezultuar se lumenjtë Osum, Devoll, Seman dhe Lapardha së bashku me degët e tyre kanë pësuar dëmtime të shumta brenda territorit të Bashkisë së re të Kuçovës, (shih seksionin e Ujërave Sipërfaqësore) në 20 vitet e fundit. Dëmtimet kanë të bëjnë me hidro-morfologjinë e lumenjve, dëmtime në florë e faunë dhe ndotje të ujërave të tyre. Burimet kryesore të ndotjes kanë rezultuar fusha e depozitimit të mbetjeve të ngurta urbane në brigjet e lumit Devoll, që ka shkaktuar ndotjen e ujërave sipërfaqësore e nëntokësore nëpërmjet rrjedhjes së shllamit në ujërat e lumit Devoll dhe depërtimit të tij në shtresat e tokës deri në Akuiferin Kuarternar të Beratit dhe shkarkimi i ujërave të ndotura urbane dhe industriale (kryesisht ujërat e industrisë së naftës) drejtpërsëdrejti në lumin Devoll, në mungesë të impianteve përkatëse të trajtimit të ujërave të ndotura.

Me qëllim mbrojtjen e burimeve ujore sipërfaqësore, në Planin e Përgjithshëm Vendor i cili është në fazë miratimi, Bashkia Kuçovë ka hartuar disa projekte specifike të cilat përqendrohen në *përmirësimin e hidro-morfologjisë së lumenjve të Basenit të Semanit* (Devoll, Lapardha dhe degët e tyre), *mbrojtjen e burimeve ujore nga ndotja e shkaktuar nga keqmenaxhimi i mbetjeve në të shkuarën si dhe uljen e ndotjes nga industria e naftës*. Projektet janë kryesisht me fokus i) rehabilitimin mjedisor dhe kthimin në zona për argëtim të zonave ripariane të Lumenjve Devoll e Lumbardhë, ii) hartimin e Planit Vendor për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve sipas ligjit Nr. 10463, datë 229.2011 “Për Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve” Neni 12. Në plan përfshihen propozime për *ndërtimin e në venddepozitimi të mbetjeve urbane* (Ligji nr. 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore”, Neni 23), ndërtimin e një impianti për trajtimin e ujërave të ndotura urbane, krijimin e një sistemi për mbledhjen dhe ripërdorimin e ujërave të bardha dhe kryerjen e një studimi të thellë rreth ndikimit të industrisë së naftës në ujëra dhe tokë ndër vite. Krahas masave të propozuara në PPV, rekomandohet edhe marrja e masave, që janë:

Monitorimi i menjëhershëm i Lumit Devoll, Osum dhe Seman: gjatë fazës së monitorimit të ujërave të lumit Devoll, ka rezultuar se ujërat janë të ndotur me metale të rënda si Pb, Cd, Ni, Mn, Fe, Cu, Cr. Duke patur parasysh se ujërat e lumenjve në përgjithësi përdoren për ujitje të kulturave bujqësore dhe herë herë për peshkim. Metalet e pranishme në lumin Devoll, si Pb e Cd janë kancerogjenë, ndaj është e rëndësishme që të merren masa për monitorimin e thellë të lumenjve për një kohë prej të paktën dy-vjeçare në mënyrë që të përcaktohet nëse:

- Ujërat e lumit Devoll mund të përdoren për ujitje pa cënuar shëndetin e banorëve dhe konsumatorëve,
- Banorët e zonave në afërsi të lumit mund të peshkojnë dhe të konsumojnë peshkun e zënë në ujërat e lumit Devoll pa cënuar shëndetin e tyre

Ndalimi i shfrytëzimit pa kriter të inerteve lumore në Osum e Devoll: Lumenjtë e Basenit të Semanit janë shfrytëzuar për inerte në rrjedhën e mesme dhe të poshtme. Me qëllim mbrojtjen e lumit, ruajtjen e cilësisë së ujërave të tij dhe mbrojtjen e cilësisë së ujërave nëntokësore rekomandohet që Bashkia, në bashkëpunim me Këshillin e Basenit Ujor të Semanit:

- Të ndalojë urgjentisht shfrytëzimin e inerteve lumore, kryesisht në fillimin e hyrjes së lumenjëve Devoll e Osum në territorin e Bashkisë dhe në lumin e Lapardhasë përgjatë aksit në NjA-së Lumas, ku është vënë re shfrytëzim intensiv i inerteve lumore (në bashkëpunim me ABU Seman, ARM Fier e Berat, dhe Ministrinë e Mjedisit). Bazuar në VKM Nr.1, datë 21.6.2006 “Për Reduktimin e shfrytëzimit të zhavorreve dhe rërave në shtretërit e lumenjve”, Bashkisë së Kuçovës i rekomandohet që *për shfrytëzimin e zhavorreve dhe rërave në shtretërit e lumenjve të japë leje vetëm në rastet kur ka depozitime të mjaftueshme dhe vetëm në segmente të caktuara*. Pra, Marrja e inerteve, në rastet kur është e pashmangshme për arsye ekonomike, *të shoqërohet me studime specifike të posaçme për çdo rast* me qëllim shmangien e dëmtimit të trupit lumor. Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH) ka kryer studime të hollësishme rreth shfrytëzimit të inerteve të lumenjve dhe ndikimit të tyre në mjedis. Për këtë arsye, rekomandohet *bashkëpunimi me SHGJSH për shqyrtimin e çdo lejeje*,
- Të largojë menjëherë impiantet e prodhimit të inerteve nga sipërfaqet e shtratit apo terracës së shtratit të Devollit dhe Osumit në segmentin e lumit që shërben si dritare hidrogeologjike,
- Të rehabilitojë shtratin e lumit në zonat e dëmtuara përgjatë lumit të Lapardhasë, në NjA-në Lumas dhe përgjatë lumit Devoll e Osum (Ndërtimin e pritave anësore e tërthore me qëllim shmangien e erozionit të brigjeve, mbrojtjen e urave, pastrimin e brigjeve të lumit të mbushura me inerte, krijimin e pyjeve artificiale në terracën e shtratit apo në terracën e parë me qëllim shmangien ose uljen e veprimtarisë gërryese të rrjedhës).³¹¹

Menaxhimi i mbetjeve të rrezikshme: Bashkia Kuçovë nuk ka një plan për menaxhimin e mbetjeve të rrezikshme. Si rrjedhojë, menaxhimi i mbetjeve të rrezikshme shtëpiake që është kompetencë e bashkisë mbetet ende një sfidë. Me qëllim parandalimin dhe mbrojtjen e ujërave të lumienjve në Bashkinë Kuçovë nga ndotja e shkaktuar nga mbetjet e rrezikshme, rekomandohet hartimi i një plani bashkiak për menaxhimin e mbetjeve të rrezikshme. Më konkretisht rekomandohet që:

- Për mbetjet e rrezikshme industriale (të krijuara nga operatorët e pajisur me leje mjedisi A dhe B) të bashkëpunojë me institucionet e linjës për menaxhimin e rrymave të ndryshme të mbetjeve të rrezikshme, të cilat ndodhen apo krijohen brenda territorit të bashkisë.
- Për mbetjet e rrezikshme shtëpiake dhe ato të krijuara nga operatorët e pajisur me leje mjedisi të tipit C: të hartojë një Plan Vendor për Menaxhimin e Mbetjeve të Rrezikshme Shtëpiake ku të përcaktojë mënyrat e mundshme të trajtimit të tyre dhe një venddepozitim përfundimtar.
- Për mbetjet e rrezikshme spitalore: të hartojë një plan për përcaktimin dhe miratimin e venddepozitimit të mbetjeve spitalore jo të rrezikshme dhe të monitorojë administrimin e mbetjeve sipas kompetencave të saj.

- Riciklimi i mbetjeve: Të hartojë një plan për riciklimin e rrymave të ndryshme të mbetjeve të riciklueshme: Planet dhe projektet që do të hartohen / zhvillohen në funksion të menaxhimit të mbetjeve industriale, nevojitet që të marrin në konsideratë edhe mundësinë e zvogëlimit të sasisë së krijuar të mbetjeve që në burim dhe uljen e mundësisë së ndotjes së mjedisit nga industria.

Kontrolli i shkarkimeve industriale në ujë: Në këtë kontekst rekomandohet që Bashkia:

- të hartojë plane për kontrollin e zbatueshmërisë së Lejeve të Mjedisit (në bashkëpunim me ARM Berat, AKM) për subjektet që shkarkojnë mbetje të cilat dëmtojnë cilësinë e ujrave sipërfaqësore dhe nëntokësore, kryesisht subjektet e industrisë së nxjerrjes dhe përpunimit të hidrokarbureve në territorin e saj. Zbatimi i këtyre masave rrjedh si detyrim ligjor për Bashkinë në zbatim të ligjit nr. 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore” dhe ligje të tjera për mbrojtjen e mjedisit dhe specifikisht për mbrojtjen dhe menaxhimin e ujërave.

Hartimi i një Plan Veprimi për Praktikën e Mira Bujqësore: Problem në burimet ujore përbëjnë dhe infiltrimet e kimikateve dhe pesticideve që përdoren në bujqësi. Rekomandohet që bashkia të hartojë një Plan Veprimi për Praktikën bujqësore që duhet të ndiqen në mënyrë që të minimizohen përdorimet e këtyre kimikateve.

Hartimi dhe zbatimi i një plani vendor dhe një plani ndërbashkiak për menaxhimin e lumit Devoll: Devolli është lumë që përshkon territorin e bashkive të ndryshme. Si rrjedhojë, mbrojtja e tij kërkon bashkërendimin e përpjekjeve të të gjitha bashkive përkatëse me Agjencinë e Basenit Ujor (ABU Seman) të Semanit. Bashkëpunimi mund të kryhet nëpërmjet hartimit dhe zbatimit të programeve e planeve ndërbashkiake për hartimin e Planit të Menaxhimit të Devollit. Ky plan duhet të përcaktojë angazhimet përkatëse për çdo bashki në fushat e mëposhtme:

- përdorimin e qëndrueshëm të ujërave të lumit Devoll nga të gjitha bashkitë (bashkëpunim në dhënie të lejeve për shfrytëzimin e ujit për qëllime të ndryshme si për pije, bujqësi, industri, etj.) pa penalizuar bashkitë në rrjedhën e mesme e të poshtme të lumit,
- koordinim për ruajtjen dhe mirëmbajtjen e lumit (pastrimin e shtratit të lumenjve, krijimin e fashës së gjelbërt, ndalimin e shfrytëzimit të inerteve në lumë),
- parandalimin e ndotjes së lumenjve në çdo bashki (ndalimin e hedhjes së mbetjeve në lumë/burime ujore sipërfaqësore) në mënyrë që bashkitë në rrjedhën e poshtme të mos marrin të gjitha ujërat e ndotura të bashkive në rrjedhën e sipërme dhe të mesme;
- përcaktimin e pasojave që ndërtimi i HEC-eve në degët e Devollit mund të ketë në cilësinë e ujit të lumenjve, në prurje, biodiversitet dhe deri në plazhe.
- pyllëzimin e pellgut ujëmbledhës të lumit Devoll e degëve të tij me qëllim shmangien e përmbytjeve dhe erozionit.
- përcaktimin dhe mbrojtjen e segmenteve të Devollit (dritareve hidrogeologjike) që ushqejnë me ujë akuiferët përgjatë tij në mënyrë, që të shmangët ndotja e ujërave nëntokësore.

Ndërgjegjësimi i qytetarëve rreth mbrojtjes së mjedisit ujor: rekomandohet që Bashkia të ndërtojë një program ndërgjegjësimi të popullsisë për rëndësinë e

mbrojtjes së burimeve ujore ku të vihet theksi tek mospërdorimi i lumenjve si vende të depozitimit të mbetjeve.

Shtimi i numrit të stacioneve të monitorimit të lumenjve, i shpeshëtisë së monitorimit dhe i parametrave të monitoruar në varësi të aktiviteteve ekonomike (industriale, bujqësore, etj.) të pranishme në territor. Devolli dhe Osumi përshkruajnë terriore të gjera me aktivitetet të ndryshme bujqësore dhe industriale. Për fat të keq, këta lumenjë monitorohen nga një numër i kufizuar stacionesh monitorimi³¹². Duke parë rëndësinë që kanë për bujqësinë dhe si burim ushqyes për Akuiferin e Beratit, rekomandohet:

- Monitorimi mujor ose mundësisht ditor i cilësisë së ujërave të lumenjve Devoll, Seman e Osum nga ARM Berat gjatë gjithë vitit. Monitorimi i lumenjve deri më tani kryhet nga AKM. Është e udhës që monitorimet të kryhen edhe nga ARM Berat. Duke qenë e pranishme në territor, ARM Berat arrin të monitorojë ujërat e lumenjve Devoll e Osum në kohën e duhur edhe në rastet kur ka derdhje të rastësishme abuzive të lëndëve të ndryshme në lumë. Për këtë asye, rekomandohet që të ngarkohet ARM Berat me përgjegjësinë e monitorimit të herëpashershëm të lumit sipas një Plani Monitorimi Vendor të tij duke e pajisur atë me një laborator teknik të akredituar për kryerjen e analizave të ujit.
- Shtimin e stacioneve të reja të monitorimit të lumenjve në zonat më problematike (në afërsi të zonave më të banuara, në zonën naftënxjerrëse, etj.). Për këtë nevojitet bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit, Agjencinë Kombëtare të Mjedisit dhe Agjencinë Rajonale Berat.
- Shtimin e parametrave të monitoruara dhe përshtatjen e parametrave që monitorohen me aktivitetin industrial të pranishëm në territor . Në bashkitë si Kuçova ku industria e naftës është mjaft aktive, nevojitet monitorimi i ujërave nga kjo industri. Sot, përveç përcaktimit të ndotjes, është e rëndësishme që të përcaktohet edhe burimi i ndotjes. Vetëm në këtë mënyrë mundësohet zbatimi i arimit “ndotësi paguan”

Tabela 92. Projektet e propozuara në PPV për mbrojtjen e lumenjve

Qëllimi	Masa	Projekti
Përmirësime në hidro-morfoligjinë e lumit	Krijimi i zonave ripariane	- Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative i zonave ripariane të Lumit Devoll e Lapardha,
	Mbrojtja e brigjeve të lumenjve nëpërmjet ndërtimit të infrastrukturave të ndryshme	- Pastrim digash për mbrojtjen nga përmbytjet dhe shtimin e vëllimit të rezervuarëve me qëllim grumbullimin e sasive më të mëdha të ujit gjatë shirave të rrëmbyeshëm, - Rikonstruktimi i digës së Rezervuarit të Belesovës, - Ndërtimi i digave në Rrerrak për parandalimin e përmbytjeve nga rezervuari i Belesovës,
	Ndërtimi /pastrimi i digave për administrimin eficient të ujit	- Realizimi i masave infrastrukturore dhe vegjetative për mbrojtjen e tokave bujqësore nga Lumenjtë Devoll dhe Osum.

Mbrojten e burimeve ujore nga ndotja nga mbetjet e ngurta e të lëngta	Menaxhimi i integruar i mbetjeve	<ul style="list-style-type: none"> - Hartimi i Planit të Menaxhimit të Mbetjeve Urbane në nivel bashkie, me synim riciklimin dhe reduktimin e mbetjeve urbane, - Hartimi i Strategjisë për Kompostim të Mbetjeve Organike. - Përmirësimi tërësor i sistemit të kanalizimeve, duke ndarë ujërat e bardha nga të zeza në qytet, e duke siguruar mbulim me rrjet për gjithë Bashkinë, - Rehabilitimi i sistemit të gropave septike në fshatrat që nuk kanë akses në rrjetin e kanalizimeve, - Ndërtimi i një impianti të trajtimit të ujërave të zeza dhe ndërtimi i tubacionit kryesor paralel me kanalën e Dikatrës, - Rehabilitimi mjedisor i venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta dhe kthimi në hapësirë të gjelbër me pemë të larta - Ndërtimi i një landfilli sanitar për depozitimin e mbetjeve urbane.
Ulja e ndotjes nga nafta	Studime rreth ndikimit të sektorit të naftës në mjedis	<ul style="list-style-type: none"> - Kryerja e një studimi të integruar për vlerësimin e ndotjes nga nafta në tokë, ajër, ujëra sipërfaqësore dhe nëntokësore

Burnimi: Co-PLAN, 2016

6.2.2 Masa për mbrojtjen e burimeve ujore nëntokësore (akuiferët)

Bashkia e Kuçovës është e pasur me ujëra nëntokësore ku dallojmë akuiferët ndërkorrizorë që përkojnë me luginën e Osumit dhe Devollit (Akuiferi Karstik i Beratit) dhe akuiferët me porozitet me çarje-karst (Masivi karstik i Luzajt në Kuçovë) me shtrirje të gjerë në territorin e Bashkisë. Duke u mbështetur në studimet e kryera nga SHGJSH rreth problematikave të ndryshme të akuiferëve në Qarkun e Beratit³¹³, lind nevoja të merren disa masa të rëndësishme për mbrojtjen e tyre. Disa nga këto masa renditen më poshtë.

- o Mbrojtja e shëndetit të popullsisë

Ndalimi i menjëhershëm i furnizimit me ujë të popullsisë nga Akuiferi i Beratit: ky akuifer është përdorur për një kohë të gjatë nga industria e naftës. Në këtë akuifer kalojnë edhe një numër pusesh të cilët kanë edhe teknologji të vjetër gjë që në një farë mënyre tregon se pusët nuk janë izoluar mirë (Në SHBA kur pus-shpimet e naftës bëhen në trupin e akuiferit nuk lejohet përdorimi i tij për ujë të pishëm). Si rrjedhojë, për aq kohë sa nuk ka studime të thella për ndikimin e industrisë së naftës në cilësinë e ujërave të këtij akuiferi, rekomandohet me forcë që ujërat e Akuiferit të Beratit të mos përdoren për furnizimin me ujë të popullsisë së Bashkisë së Kuçovë (e Beratit).

Sipas SHGJSH-s, ujërat e pijshme që merren nga zonat *Çiflig-Arrëzës-Fier Shegan* janë të sigurta për vetitë fiziko-kimike të mira të ujit. Megjithatë, e ritheksojmë se ujërat e Akuiferit të Beratit (nga ku mund të marrin zonat *Çiflig-Arrëzës-Fier Shegan*) nuk duhen përdorur për furnizimin me ujë të popullsisë për aq kohë sa nuk janë kryer studimeve të thelluara që përcaktojnë cilësinë e ujërave të akuiferit.

Monitorimi në mënyrë urgjente i Akuiferit të Beratit për ndotje nga nafta (naftë bruto, gasoline, dhe aditivë të gasolinës). Monitorimi duhet të ketë si qëllim të përcaktojë llojin e përdorimit të ujërave të Akuiferit të Beratit (nëse ujërat e këtij Akuiferi mund të përdoren për furnizim me ujë të popullsisë të Bashkisë Kuçovë e Berat). Deri më sot, aktiviteti i naftës në zonën e Kuçovës ka ndotur ujërat

sipërfaqësorë (ujërat e Devollit dhe ujërat e kanaleve të vogla), tokën dhe ajrin,³¹⁴ si dhe disa burime ujore nëntokësore si Burimin e Gazit dhe Burimin e Skurrajve në Kuçovë të cilët përdoren për ujë të pijshëm³¹⁵. Duke patur parasysh se ujërat e lumit Devoll në hyrje të Kozarës furnizojnë me ujë Akuiferin e Beratit, dhe se në këtë zonë ndodhen puse naftë të cilët në të shkuarën kanë përdorur teknologji të vjetër, llogjikisht rrjedh se Akuiferi i Beratit është ndotur nga industria e naftës me hidrokarbure në çdo rast që puset e naftës nuk janë izoluar (veshjet anësore të puseve) në mënyrë të tillë që të mos lejojnë rrjedhjen e produkteve të naftës në tokë e ujë. Për këtë arsye, lind domosdoshmërisht nevoja e monitorimit të ujërave të Akuiferit poroz të Beratit për ndotje nga nafta dhe përcaktimi i përdorimit të ujit (si ujë për industrinë, për popullsinë, për bujqësinë, etj.). Nevoja është urgjente edhe për faktin se ujërat e Akuiferit të Beratit përdoren për furnizimin me ujë të popullsisë së disa fshatrave në Kuçovë dhe të disa zonave të tjera në Bashkinë e Beratit.

Zbatimi dhe mbrojtja e zonave higjeno-sanitare përreth pus-shpimeve (legale/ilegale): Në Bashkinë e re të Kuçovës, pus-shpimet janë shpërndarë përgjatë brigjeve të Devollit dhe të pellgjeve të tyre ujëmbledhëse përkatëse në zona me përdorim të ndryshëm toke (bujqësor dhe industrial). Nga studimet e kryera³¹⁶, mungesa e zbatimit të zonave higjeno-sanitare përreth pus-shpimeve është përcaktuar si një ndër shkaqet kryesore që çojnë në ndotjen e akuiferëve. Për këtë arsye, rekomandohet që Bashkia e Kuçovës:

- Të krijojë një regjistër ku të regjistrohen pus-shpimet legale dhe ilegale në territor dhe vendndodhja e tyre me qëllim përcaktimin e cilësisë së këtyre ujërave dhe gjetjen e mundësisë për shmangjen e konflikteve më veprimtaritë e tjera (nafta, bujqësia, urbanizimi) që shkaktojnë ndotje në to. Pus-shpimet duhen klasifikuar sipas nivelit të rrezikshmërisë që ato paraqesin për ndotjen e ujërave nëntokësore. Kjo ndihmon për inspektimin e tyre të herë pas herëshëm.
  - Të krijojë dhe mbrojë zonat higjeno-sanitare përreth të gjitha pus-shpimeve në zbatim të Ligjit 111/2012 “Për menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore” dhe VKM nr.145, datë 26.2.1998 “ Për miratimin e rregullores higjeniko-shëndetësore për kontrollin e cilësisë së ujit të pijshëm, projektimin, ndërtimin dhe mbikqyrjen e sistemeve të furnizimit me ujë të pijshëm”.
- Të ndalohet shkarkimi i ujërave të ndotura industriale në Devoll dhe Osum

Krijimi i zonave të mbrojtura me status të veçantë (Dritaret hidrogeologjike): Në disa zona të bashkisë, ujërat sipërfaqësorë (ujërat e lumenjve Devoll dhe Osum) kanë lidhje të mira hidrologjike me ujërat nëntokësore. Në Akuiferin e Beratit, këto zona shtrihen në territorin e bashkive Kuçovë e Berat. Në Kuçovë shtrihet kryesisht në hyrje të lumit Devoll në Kozarë, ndërsa në Berat shtrihet kryesisht në luginën e lumit Osum nga Uznova deri në Moravë. Si rrjedhojë, lind nevoja që në ato zona ku ujërat sipërfaqësorë të lumenjve (Osum, Seman e Devoll) ushqejnë akuiferët, të krijohen zona të mbrojtura me status të veçantë (Dritare Hidrogeologjike).³¹⁷ Të tilla zona janë të rëndësishme për mbrojtjen e akuiferëve nga ndotja dhe duhen konsideruar si Zona të Mbrojtura gjatë planifikimit të zhvillimit të territorit në Bashki. Në zonat me status Dritare Hidrogeologjike rekomandohet që toka të përdoret për aktivitetet që nuk shkaktojnë ndotje në mjedis. Si hapa të parë në Bashkinë e Kuçovës, rekomandohet:

- dhënia e statusit “Zonë e Mbrojtur me Status të Veçantë” për zonat që shërbejnë si Dritare Hidrogeologjike (ato zona të territorit që ushqejnë akuiferët). Përgjatë luginës së Osumit, një zonë e tillë është zona nga *Uznova deri në Moravë*³¹⁸. Përgjatë Devollit është zonë *në hyrje të lumit Devoll në zonën e Kozarës*. Këto janë zonat ku ujërat e Osumit, Semanit e Devollit ushqejnë Akuiferin e Beratit. Në luginën e lumenjve të basenit të Semanit, për përcaktimin e dritareve hidrogeologjike nevojitet bashkëpunimi me SHGJSH-në.
- Në zonat e quajtura dritare hidrogeologjike, të ndalohej dhënia e lejeve për pus-shpime/aktivitete ndotëse³¹⁹ ose të ndërpritet leja e aktiviteteve aktuale që shkaktjnë ndotje në mjedis. Rekomandohet që të vendosen kushte të rrepta që garantojnë mbrojtjen e ujërave nëntokësore gjatë dhënies së lejeve për aktivitete të ndryshme në këto zona.
- Në zonat me status Dritare Hidrogeologjike rekomandohet që toka të përdoret për aktivitetet që nuk shkaktjnë ndotje në mjedis

Ndalimi i dhënies së lejeve të shfrytëzimit për inertet lumore në zona të ndjeshme ndaj ndotjes: rekomandohet ndalimi i dhënies së lejeve të shfrytëzimit të inerteve lumore në zonat e ndjeshme, me qëllim ruajtjen e ekuilibrave hidrodinamikë të akuiferëve, në bashkëpunim me Këshillin dhe Agjencinë e Baseneve Ujore të Semanit (zonë e ndjeshme ndodhet në hyrje të lumit Devoll në NjA Kozarë). Ky rekomandim vjen edhe në zbatim të VKM Nr.1, datë 21.6.2006 “Për Reduktimin e shfrytëzimit të zhavoreve dhe rërave në shtretërit e lumenjve”, **Shtimi i pikave të monitorimit të ujërave nëntokësore dhe i parametrave të monitoruar në varësi të aktiviteteve ekonomike në zonë:** AKM në bashkëpunim me SHGJSH monitoron gjendjen e burimeve ujore nëntokësore rregullisht me bazë vjetore³²⁰. Megjithatë, vihet re se numri i pikave të monitorimit për përcaktimin e cilësisë së ujërave nëntokësore në çdo basen e akuifer është i ulët, ndërkohë që zonat me ndjeshmëri të lartë ndotjeje janë të larta, veçanërisht në akuiferët e Basenit të Semanit. Pikat më problematike që përkojnë me shtrirjen e lumit Osum brenda territorit të Bashkisë Berat janë Uznovë-Moravë ndërsa në territorin e Bashkisë Kuçovë, zona më e ndjeshme ndaj ndotjes përkon me lumin Devoll në hyrje të Kozarës. Me qëllim monitorimin e hollësishëm të cilësisë së ujërave të akuiferëve të Qarkut Berat, rekomandohet shtimi i pikave të monitorimit të akuiferëve dhe shtimi i parametrave të monitoruar. Në Bashkitë si Kuçova rekomandohet monitorimi i parametrave që tregojnë edhe ndotjen nga nafta.

Marrja e masave për mbrojtjen e akuiferëve nga Industria e naftës: Në zbatim të ligjit për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore, nevojitet një direktivë ose një program specifik që trajton mbrojtjen e akuiferëve që shërbejnë për furnizimin me ujë të popullsisë nga ndotja industriale, sidomos nga industria e naftës, nxjerrja e mineraleve dhe prodhimi i energjisë gjotermale. Siç ndodh në vendet më të shvilluara si SHBA³²¹, direktiva/programi duhet:

- Të përcaktojë nëse lejohet shpimi i puseve të naftës në akuiferë që përdoren për furnizimin e popullsisë me ujë të pijshëm. Të përcakton zona të ndjeshme ndaj ndotjes në të cilat duhen shmangur aktivitetet ekonomike që shkaktjnë ndotje (mundësisht aktivitete industriale që pajisen me leje mjedisore A dhe B). Është me rëndësi të përcaktohet edhe largësia nga

akuiferi (një zonë mbrojtjeje) brenda së cilës nuk lejohet shpimi i puseve industriale.

- Të hartojë një program për mbrojtjen e akuiferëve nga veprimtaria industriale dhe e naftës. Ky program duhet:
  - Të përcaktojë akuiferët që duhen ruajtur (ku përjashtohet çfarëdolloj veprimtarie industriale) me rëndësi jetike për furnizimin me ujë të popullsisë. Këto akuiferë nuk mund të preken nga pus-shpime të ndryshme industriale.
  - Të përcaktojë akuiferët ujërat e të cilëve janë tashmë të ndotur dhe mund të përdoren vetëm për qëllime industriale.
  - Të përcaktojë trupat ujqorë nëntokësore të cekët dhe të thellë ujërat e të cilave lejohet të shfrytëzohen nga industria në përgjithësi dhe industria e naftës në veçanti si dhe të caktohet kuota e lejuar për shfrytëzim me qëllim që të shmangen rënie të nivelit të sipërfaqes së tokës.
  - Të përcaktohet nëse lejohet ri-injektimi (venddepozitimi) i ujërave të përdorura e të ndotura të industrisë së naftës.
  - Në qoftë se lejohet ri-injektimi, të përcaktohen zonat ku ri-injektimi lejohet me ligj dhe zonat në të cilat ërjashtohen. Gjithashtu, në këtë rast, nevojitet që të përcaktohen me ligj kushtet teknike nën të cilat mund të kryhet ri-injektimi.
  - Të përcaktohen standardet që kompanitë e naftës duhet të zbatojnë për ndërtimin, mirëmbajtjen dhe monitorimin e puseve të ri-injektimit.
  - Të përcaktohen me ligj institucionet përgjegjëse për rregullimin e veprimtarisë së ri-injektimit në vend.

Hartimi i një Plan Veprimi për Praktikën e Mira Bujqësore: Problem në burimet ujore përbëjnë dhe infiltrimet e kimikateve dhe pesticideve që përdoren në bujqësi. Rekomandohet që bashkia të hartojë një Plan Veprimi për Praktikën bujqësore që duhet të ndiqen në mënyrë që të minimizohen përdorimet e këtyre kimikateve.

- o Shfrytëzimi i qëndrueshëm i burimeve ujore të akuiferëve

Pajisja me një pasqyrë të rezervave vjetore të ujërave nëntokësore në akuiferë. Pasqyra të kihet parasysh gjatë dhënies së lejeve për shfrytëzimin e ujërave të akuiferëve me qëllim shfrytëzimin e qëndrueshëm të akuiferëve.³²² Rritja e kërkesës për ujë për nevoja familjare dhe veprimtari të ndryshme ekonomike ka rritur trysinë mbi akuiferët, në veçanti mbi Akuiferin e Beratit, duke çuar në mbishfrytëzimin e tyre. Në periudhën me reshje të pakta në verë (qershor-shtator), kërkesa për ujë rritet edhe më tej nga sektori i turizmit e bujqësisë. Në këtë periudhë, akuiferët kanë nivelin më të ulët të ujit në krahasim me periudhat e tjera të vitit për shkak të mungesës së shirave. Rol kryesor në menaxhimin e akuiferëve kanë SHGJSH-ja, Agjencia e Menaxhimit të Basenit të Semanit (ABU Seman) së bashku me Bashkinë e Kuçovës dhe bashkitë e tjera përkatëse që shfrytëzojnë akuiferët. Menaxhimi i qëndrueshëm i burimeve ujore rrjedh si pasojë e zbatimit të ligjit nr.111/2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujqore”

Të analizohen akuiferët në thellësi mbi 200m: deri më sot, SHGJSH ka kryer studime përreth akuiferëve të cekët (nën 200m thellësi). Duke qenë se industria e naftës dhe industria në përgjithësi shfrytëzon edhe ujërat e akuiferëve në thellësi mbi

200m, kërkohet që këto akuiferë të pasqyrohen në inventarin e burimeve ujore në mënyrë që të përcaktohet ndikimi i industrisë në këto akuiferë dhe pasojat që mbishfrytëzimi i tyre mund të ketë në sipërfaqe (ulje të nivelit të tokës).

Monitorimi i sasisë së ujit që shfrytëzohet nga akuiferët në Qarkun Berat e Bashkitë e tij: Sipas ligjit Nr.111/2012 “Për Menaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”, Bashkisë së Kuçovës në bashkëpunim me AKM, ARM dhe Këshillin dhe Agjencinë e Basenit Ujor të Semanit i del për detyrë të mbikqyrin dhe të detyrojnë subjektet e individët të instalojnë pajisje për mbajtjen nën kontroll dhe matjen e sasisë së përdorimit të ujit në tokë private për të eliminuar lidhjet e paligjshme dhe shfrytëzimin e pakontrolluar të akuiferit ujëmbajtës. Kjo do të sillte një mirëmenaxhim të burimeve ujore dhe përsa i përket Akuiferit të Beratit, Bashkia do të kishte informacion më të saktë për përdorimin e tij.

6.3 Masa për mbrojtjen e peizazhit, biodiversitetit dhe zonave të mbrojtura

6.3.1. Masa për mbrojtjen e peizazhit

Peizazhi në territorin e Bashkisë Kuçovë paraqitet i ndryshëm, në varësi të territorit dhe zonave ku dominon aktiviteti njerëzor (Shih seksionin e peizazhit). Problematikat kryesore që ndeshen në lidhje me peizazhin në territorin e bashkisë kanë të bëjnë kryesisht me fragmentimin/copëtimin e peizazhit natyror dhe mos futjen e elementëve të peizazhit natyror në zonat urbane dhe në zonat me aktivitet industrial. Krahas problemeve në shkallë të madhe, vlen për tu theksuar problemet me peizazhin urban e atë industrial, të cilët deri më tani nuk kanë gjetur një rrugë të përbashkët ndërthurjeje me atë natyror. Në qytet mbetet problem krijimi i një peizazhi të mirëfilltë urban, duke përfshirë të gjithë elementët e gjelbërimit, arkitektonikës, kopshteve, monumenteve kulturore dhe historike, të cilët së bashku do të krijojnë një peizazh të ndërthurur dhe të pëlqyeshëm për qytetarët. Shpesh praktikat e mira të peizazhit nuk ndiqen apo përcaktohen si detyrësore, këto praktika janë spontane, ku zonat urbane dhe industriale kanë përdorur elementë të peizazhit në mënyrë rastësore apo duke patur një orientim të lehtë mbi çështjen e dizajnit të peizazhit. Kryesisht, rrugët dhe sheshet kanë qënë pjesë e futjes së dizajnit të peizazhit, me mbjellje pemësh në formë lineare, duke ndjekur linja strikte, në rastet dominuese duke ndjekur konturet e infrastrukturës, kjo është një mënyrë, sigurisht jo universale në rregullimin dhe krijimin e peizazhit apo përdorimit elementëve të tij në funksion të dekorit urban e më gjerë. Studimi i peizazhit në tërësi dhe elementëve të tij kërkon studime të thelluara duke analizuar të gjithë komponentët që e formojnë atë (planifikimi, arkitektuonika, historia, kultura, kultura bujqësore, natyra, bimët lokale, e deri tek komponentet më elementar si ndryshimi i ngjyrës së pemëve përgjatë sitinëve të vitit) dhe gjetjen e rrugëve të përbashkëta për ndërthurjen e pikave që mund të kombinohen me njeri tjetrin për të krijuar një peizazh të pëlqyeshëm dhe funksional.

Me qëllim mbrojtjen e përbërësve të mjedisit dhe peizazhit, në Planin e Përgjithshëm Vendor (PPV) i cili është në fazë miratimi, Bashkia Kuçovë ka parashikuar marrjen e disa masave të cilat përqendrohen në shtimin e sipërfaqeve të gjelbra në qytetin e Kuçovës dhe në zonat industriale, krijimin e zonave ripariane përgjatë lumenjëvë (Devoll, Osum, Lapardha, dhe degët e tyre) dhe krijimin e parqeve urbane.

Konkretisht për përmirësimin e peizazhit, në PPV Bashkia ka propozuar rehabilitimin mjedisor dhe ristrukturimin e ish-zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese si dhe kthimin në hapësirë të gjelbër dhe argëtuese, krijimin e një parku rajonal në zonën nga Rezervuari i Murrizit deri në fshatin

Vlashuk, kthimin e puseve të nafës në objekte tërheqëse (lyerja e tyre dhe vendosja e ndriçuesve), mbjelljen e pemëve në zonat urbane, etj.

Hartimi i PPV-së ka synuar Planifikimin e Zhvillimit të Territorit në mënyrë të tillë që të sigurojë mbrojtjen e mjedisit, në rastin konkret mbrojtjen e peizazhit në territorin e bashkisë. Në funksion të përmirësimit të peizazhit, krahas masave të propozuara në PPV, në territorin e Bashkisë Kuçove rekomandohet:

- **Peizazhi Urban: Futja dhe ndërthurja e përbërësve të peizazhit natyror në brendësi të zonave urbane** (sipërfaqe të gjelbërta, pemë, shkurre, sipërfaqe ujore). Kjo kërkon studime të hollësishme për zona specifike, apo dhe në shkallë qyteti (Qyteti i Kuçovës), në mënyrë që peizazhi urban të ndërthuret me atë natyror dhe ky i fundit të mund të shërbejë, krahas të mirave mjedisore, si dekor urban. Masa specifike për përmirësimin e peizazhit urban në territorin e bashkisë janë:
  - Ruajtja e strukture së pemëve përgjatë rrugëve. Pra, nëse aksi rrugor karakterizohet nga pemë kumbulle të kuqe që ka rezistuar në kohë dhe i është përshtatur klimës dhe tokës, rekomandohet që të ruhet kjo lloj bimësie, si dhe mundësisht të së njëjtës madhësi dhe distancë nga njëra-tjetra, deri në fund të aksit për të ruajtur “*formalitetin*” që karakterizon këtë peizazh. Zgavrat e bordurat ku pema qëndron duhet të jenë të së njëjtës madhësi, ngjyrë dhe materiali mbulose. Kjo e fundit duhet të ketë çarje të mjaftueshme për të lejuar depërtimin e ujit në rrënjë, por të mos pengojë ecjen mbi to. Gjithashtu duhet të jetë e lëvizshme për qëllime mirëmbajtjeje. Rekomandohet që mbulesat dhe zgavrat të mos lihen të çara e me bordurë sepse, veçanërisht në rrugët me trotuare të ngushta (1-2 m) pemët kthehen në pengesë serioze për ecjen e kalimtarëve.
  - Përzgjedhja e bimëve përgjatë akseve rrugore urbane duhet të jetë me bimësi të të njëjtit lloj, ose me një kombinim 2-4 llojesh por sipas një tendence të përsëritur që krijon elementin estetik dhe të rregullsisë në dizajnin e peizazhit rrugor. Si parim, larmia në ngjyrë, formë dhe lloj mund të arrihet në akset e tjera, por brenda të njëjtit aks bimët, forma, distanca dhe lloji i tyre rekomandohet të qëndrojnë të pandryshuara, ose në formacione të projektuara paraprakisht.
  - Në zona park e hapësira të tjera publike ku do të mbillen pemë, karakteri formal i ketij peizazhi mund të thyhet nga pemë të të njëjtit lloj të mbjella rresht, në pemë të së njëjtës familje (gjethore, halore, shkurre), por të mbjella në grupime. Pra grupe me nga 3 apo 5 pemë në varësi të hapësirës. Gjithsesi, në zonat park, projektuesit e peizazhit kanë liri në përzgjedhjen e formacioneve, për sa kohë që: zgjedhin bimë vendase apo të përshtatura për një kohë shumë të gjatë në territorin e qytetit/bashkisë së Kuçovës; i vendosin në mënyrë të tillë që të garantojnë hije në verë dhe depërtim të dritës së diellit në dimër; bëjnë të mundur krijimin e zonave me bar dhe jo vetëm lule ose tokë nën hije ku nuk mund të rriten bimët; krijojnë mikroklima të ndryshme brenda parkut; sjellin shumëllojshmëri bimësh që ofron informacion shkencor bazik edhe për përdoruesit e parkut; garantojnë që bimësia e përzgjedhur përmirëson cilësinë e tokës dhe rrit aftësinë filtruese e infiltruese të saj.
  - Ti kushtohet vëmendje “*Xhepave Urban*”, ose thënë ndryshe hapësirave boshe, të patrajuara mes pallateve apo ndërtesave të ndryshme të qytetit të cilat fshehin një potencial të madh në trajtimin e peizazhit urban. Këto

hapësira vërtetojnë se peizazhi nuk ka përmasë standard dhe se është vetë elementi i përdorur në të i cili nëpërmjet funksionit që ofron edhe në një hapësirë relativisht të vogël, sërish ofron një shumëllojshmëri aktivitetesh e mjedisesh. Po si hapësirat e tjera park, edhe këto xhepa ofrojnë tipologji të ndryshme sipas vendodhjes. Pra, këto xhepa mund të trajtohen sipas nevojaës së komunitetit.

- Bimët e rekomanduara për përdorim në territorin e Bashkisë Kuçovë (jo të vetmet) janë: Lofata (*Cercis siliquastrum*), Lagestromia (*Lagerstroemia indica*), Kumbulla e Kuqe (*Prunus cerasifera*), Ulliri i egër (*Olea europaea*), Rrapi (*Platanus occidentalis*), Pisha e Butë (*Pinus Pinea*), Dafina (*Laurus Nobilis*) dhe Ginko (*Ginkgo Biloba*) të cilat janë bimë (pemë) me tipare terheqëse, rezistente ndaj ndotjes, të përshtatshme me zonën dhe sjellin të mira mjedisore (filtrojnë ajrin, neutralizojnë temperaturën, etj.)
- **Peizazhi industrial: Të merren masa në drejtim të uljes së ndikimit negativ visual të zonave industriale.** Kjo kërkon studime specifike në mënyrë që futja e elementëve të gjelbërimit me pemë dhe shkurre të shërbejë si përmirësues i peizazhit dhe fshehjen e zonave/objekteve të cilat nuk janë të përshtatshëm nga pikëpamja vizuale. Gjatë hartimit të këtyre projekteve dhe zbatimit të tyre duhet pasur parasysh që funksionet industriale dhe gjelbërimi, apo përbërësit e peizazhit të balancohen dhe të plotësojnë njeri-tjetrin duke krijuar një dizajn të pëlqyeshëm dhe njëkohësisht duke garantuar ruajtjen e funksionalitetit. Masa specifike për përmirësimin e peizazhit industrial janë:
  - o Të shtohen sipërfaqet e pyllëzuara në zonat industriale, kryesisht zona e nxjerrjes dhe përpunimit të naftës e cila është pranë qytetit të Kuçovës. Pyllëzimi i këtyre zonave do të përmirësonte pamjen vizuale të zonës industriale dhe do të sillte një sërë përfitimesh mjedisore, si mbrojtja e tokës, shtimi i oksigjenit në ajër dhe zbutja e klimës, etj.
  - o Të mbillen pemë të cilat, karahas rregullimit të peizazhit, përshtaten me tokën dhe që mund të zhvillohen në mjedisore relativisht të ndotura. Për mbjelljen e pemëve në zonat industriale rekomandohen bimët si: Pisha e Butë (*Pinus Pinea*), Rrapi (*Platanus orientalis*), Plepi (*Populus alba*), Shelgu (*Salix species*), Eukalipti (*Eucalyptus*) etj.
- **Peizazhi natyror: Të synohet mbrojtja dhe përmirësimi i peizazhit natyror** nëpërmjet shtimit të zonave të pyllëzuara dhe uljes së fragmentimit të zonave natyrore. Masa specifike për përmirësimin dhe mbrojtjen e peizazhit natyror mund të jenë:
  - Të ruhen, ndërtohen aty ku mungojnë, zonat ripariane të lumenjëve, të cilat janë një përbërës i rëndësishëm i plotësimit të peizazhit të territorit të Bashkisë. Ruajtja dhe përmirësimi i zonave ripariane luajnë rol të shumëfishtë, kanë funksion mbrojtës të tokës nga erozioni, njëkohësisht luajnë rolin e brezit buferik (zbutës) të ndalimit të ndotjes nga sipërfaqet bujqësore në drejtim të lumit, kanë një rol të rëndësishëm si korridor lidhës për habitatet dhe për strehimin dhe levizjen e specieve të ndryshme, gjithashtu dhe ndikimet positive në përmirësimin e cilësisë së ajrit, zbutjen e klimës, etj.
  - Ripyllëzimi i zonave të shpyllëzuara dhe të degraduara nga shkaqe të ndryshme do të sillte një ndikim pozitiv në ruajtjen e njetrajtshmërisë dhe

të bashkimit të pjesëve të copëtuara të pyjeve, duke krijuar një peizazh pyjor të vazhdueshëm. Gjatë kësaj ndërhyrje duhet treguar kujdes i veçantë që pemët e përzgjedhura të të njëjtit lloj që kanë qënë më parë, ose të përshtaten pemë të tjera, gjithmonë duke përdorur pemë të cilat janë karakteristike për zonë dhe që e kanë habitatin e tyre këtë territor.

- Të mbillen pemë të cilat, karahas rregullimit të peizazhit, përshtaten me tokën dhe që mund të shërbejnë si mbrojtëse të tokës nga erozioni dhe që nuk përbëjnë rezik për të prishur balancat me bimët e tjera (nuk janë invazive), ndër të tjera rekomandohen: Shelgu (*Salix species*), Plepi (*Populus alba*), Akacia (*Acacia*), Eukualipti (*Eucalyptus*), etj.
- **Peizazhi rural: Mbrojtja e peizazhit rural dhe përmirësimi i cilësisë së tij**, duke e konsideruar si pjesë të pandashme të peizazhit natyror. Kjo do të arrihet nëpërmjet marrjes së masave specifike për rregullimin e elementëve të caktuara, disa prej këtyra masave mund të jenë:
  - Gjatë hartimeve të planeve të zhvillimit të bujqësisë të kihen parasysh elementët e peizazhit, në mënyrë që, aty ku është e mundur, dhe sektori i bujqësisë të përshtatet me përbërësit e tjerë të peizazhit, apo të krijojë një peizazh i cili nuk fragmenton në vijshmërinë pamore (edhe fizike aty ku është e mundur) të peizazhit.
  - Ruajtja, mirëmbajtja e kanaleve vaditëse/kullues dhe mbjellja e brigjeve të tyre me gjelbërim, duke krijuar “damarë” të gjelbërt përgjatë parcelave bujqësore (kryesisht bimësi e ulët, barishtore dhe shkurre të vogla).
  - Të krijohen breza buferike (zbutës) me pemë të larta dhe të ulta në pjesët fundore të tokave bujqësore, me qëllim krijimin e një zone të gjelbërt dhe parandalimin e shpërdarjes së ndotësve në sipërfaqe të gjera (në qoftë se në pjesën fundore të parcelave bujqësore ndodhet një lum, ky brez i gjelbërt të ulte ndjeshëm depërtimin e ndotësve si pasojë e shpëlarjes së tokës bujqësore nga vaditja).
  - Të mbillen pemë/bimë të cilat, karahas rregullimit të peizazhit, përshtaten me tokën dhe që mund krijojnë konflikt me zhvillimin bujqësor. Për mbjelljen e pemëve në zonat industriale rekomandohen bimët si: Pisha e Butë (*Pinus Pinea*), Rrapi (*Platanus orientalis*), Plepi (*Populus alba*), Shelgu (*Salix species*), Eukalipti (*Eucalyptus*) etj.

Masa të tjera, të përgjithshme, për mbrojtjen e peizazhit dhe ndërthurjen e tij me të gjithë përbërësit e peizazhit në harmoni të plotë, me qëllim përmirësimin e cilësisë së jetës dhe ndjeshmërisë emocionale të qytetarëve mund të jenë:

- **Të ruhet dhe konservohet peizazhi natyror dhe ai artificial:** Kjo merr një rëndësi të veçantë për banorët që jetojnë, apo që kthehen në vendin e orgjinës, nga pikëpamja emocionale dhe e qetësisë që i ofron identiteti i vendlindjes/banimit të tyre.
- **Përfitime të tjera nga ruajtja e peizazhit:** Ruajtja dhe konservimi i peizazhit natyror gjithashtu ka një sërë përfitimesh mjedisore, kryesisht në mbrojtjen e tokës, uljen e ndotjes, habitatit për specie e deri tek përfitimet ekonomike të drejtpërdrejta. Bashkia Kuçovë në PPV-në e hartuar në 2016, ka hartuar një sërë projektesh të ndryshëm infrastrukturorë në territorin e bashkisë duke marrë në konsideratë të gjithë përbërësit e peizazhit dhe mbrojtjes dhe përmirësimin e tyre aty ku është e mundur. *Ndaj rekomandohet që gjatë*

zbatimit të projekteve nga PPV-së të merren në konsideratë të gjithë masat që janë dhënë në të për ruajtjen e peizazhit dhe përmirësimit të tij.

Tabela 93. Projektet e planifikuara në PPV që synojnë përmirësimin e peizazhit

Qëllimi	Masa	Projekti
Përmirësimi i peizazhit në territorin e Bashkisë Kuçovë Njëpërmjet shtimit të sipërfaqeve të gjelbra	Shndërrimi në sipërfaqe të gjelbra i zonave industriale	<ul style="list-style-type: none"> - Rehabilitimi mjedisor dhe ristrukturimi i ish-zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese sidhe kthimi në hapësirë gjelbër dhe rekreative. - Krijimi i një parku rajonal në zonën nga Rezervuari i Murrizit deri në fshatin Vlashuk - Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative të zonave ripariante të Lumit Devoll dhe Osum-Seman. - Zgjatimi dhe kthimi në rrugë për këmbësorë i bulevardit kryesor të qytetit. - Kthimi i puseve të nafëts në objekte atraktive (lyerja vendosja e ndriçuesave) për të dhënë një pamje tjetër qytetit. - Rehabilitimi mjedisor dhe rihvillimi i zonës së TEC-it si pol kulturor e rekreativ - Rikonstruktimi i sheshit të pazarit në Kuçovë - Rikonstruktimi i shesheve të brendshme të blloqeve 5-katëshe të banimit në lagjen 1 Maji dhe i shesheve të qendrave të njësisë administrative të Lumasit, Perondisë dhe Kozares - Programi për mbjelljen e pemëve dekorative në rrugët kryesore të qytetit të Kuçovës.
	Shndërrimi i objekteve industriale në objekte zbururimi për qytetin	
	Krijimi i zonave ripariante përgjatë lumenjve	
	Krijimi i parqeve urbane/rajonale	

Burnimi: Co-PLAN, 2016

6.3.2 Masa për mbrojtjen e biodiversitetit

Territori i Bashkisë Kuçovë ka një biodiversitet relativisht të pasur dhe të larmishëm (shih seksionin e biodiversitetit), si nga pikëpamja faunistike ashtu edhe floristike. Megjithatë, qëndrueshmëria e biodiversitetit has në një sërë vështirësish, të cilat lidhen kryesisht me problemet e shkaktuara nga aktiviteti njerëzor në territor. Zhvillimi bujqësor, industrial, urban dhe ai infrastrukturor janë problemet të cilët kanë pasur ndikim të rëndësishëm në qëndrueshmërinë e biodiversitetit. Hapja e tokave bujqësore (vitet e shkuara) ka çuar në tkurrje dhe fragmentim të habitateve natyrore, industria e naftës kryesisht ka patur ndikim negativ në prishjen e cilësisë së tokës dhe të ujërave duke dëmtuar biodiversitetin, zhvillimi urban dhe ai infrastrukturor ka copëtuar gjithashtu habitatet, kryesisht ai infrastrukturor (rrugë) i cili ka copëtuar konsiderueshëm ato, duke vështirësuar apo penguar plotësisht vijueshmërinë e tyre. Si pasojë, shumë specie mbeten të izoluar në habitate të vogla të copëzuara.

Në këtë situatë, hartimi i PPV-së ka synuar Planifikimin e Zhvillimit të Territorit në mënyrë të tillë që të sigurojë mbrojtjen e biodiversitetit në territorin e Bashkisë. Në PPV, bashkia ka marrë disa masa specifike (ka hartuar projekte specifike) për të përmirësuar situatën e për të krijuar mundësinë për një biodiversitet sa më të qëndrueshëm. Këto masa janë përkthyer në projekte specifike të cilat synojnë shtimin e sipërfaqeve të gjelbra natyrore që shërbejnë si habitat për florën e faunën dhe rehabilitimi i zonave ripariante të lumenjve (tabela x). Në funksion të ruajtjes dhe përmirësimit të mëtejshëm të biodiversitetit, krahas masave të propozuara në PPV, në territorin e Bashkisë Kuçove rekomandohet:

- **Hartimi i Planit të Menaxhimit/Veprimit të Biodiversitetit dhe zhvillimin e qëndrueshëm të tij në brëndësi të territorit të bashkisë**, kryesisht për zonat të cilat shihen prioritare për ruajtjen e specieve të mbrojtura. Në këtë rast, Bashkisë i nevojitet bashkëpunimi me Ministrinë e Mjedisit dhe institucione të tjera lokale e qendrore (AKM, ARM Berat, etj.). Ky rekomandim vjen edhe si detyrim ligjor në zbatim të Ligjit nr. 587, datë 20.7.2006 “Për Mbrojtjen e Biodiversitetit”.
- **Inventarizimi i specieve dhe përditësimi i tij për territorin e bashkisë** (në bashkëpunim me Ministrinë e Mjedisit dhe institucionet të tjera vendore dhe qendrore, AKM, ARM, AKZM, ADZM). Inventarizimi përbën bazën mbi të cilën të hartohet plani i menaxhimit të biodiversitetit, përcaktohen zonat që spikaten për larmishmëri flore e faune dhe zonat që strehojnë speciet e rrezikuara. Inventarizimi i shërben Bashkisë për mbrojtjen dhe ruajtjen e biodiversitetit nga ndërhyrjet e njeriut dhe nga elementet natyrore, detyrim ky që rrjedh nga Ligji nr. 139/2015, “Për Vetëqeverisjen Vendore” dhe VKM Nr. 84, datë 27.1.2009 “Për Caktimin e kriterëve për ngriten e rrjetit të inventarizimit dhe të monitorimit të biodiversitetit”.
- **Hartimi i Planit të Mbarështimit të Fondit Kullosor**, në mënyrë që të dihet kapaciteti i territorit për kullotje dhe të merren masa për ndalimin e kullotjes aty ku vlersohet e nevojshme.
- **Hartimi i Planit të Mbarështimit të Bimeve mjekësore dhe Aromatike**, në mënyrë që të njihet kapaciteti i lejuar i shfrytëzimit të këtyre bimeve duke ruajtur balancat e tyre (në bashkëpunim me institucionet vendore dhe qendrore, Ministrinë e Mjedisit, Ministrinë e linjës, ARM, AKM, etj.).
- **Bashkëpunimi me fermerët e zonës për mbarështimin dhe ruajtjen e biodiversitetit e specieve bujqësore dhe blektorale lokale dhe vendase** të cilat janë cilësuar si të rrezikuara nga lista e specieve të rrezikuara në shkallë vendi (në bashkëpunim me Ministrinë e Bujqësisë dhe Ministrinë e Mjedisit).
- **Kontrolli i zbatimit të moratoriumit të ndalimit të gjuetisë dhe prerjeve të pyjeve** (duhet theksuar që për zbatimin e moratoriumit të pyjeve Bashkia është e ngarkuar drejtpërsëdrejti për kontroldhin dhe zbatimin e tij, ndërsa për atë të gjuetisë Bashkisë i lind detyrim nga ligji për mbrojtjen e faunës dhe ligji për mbrojtjen e biodiversitetit). Kontrolli i zbatimit të moratoriumeve, gjuetisë dhe pyjeve, kërkon:
  - Bashkëpunim me institucionet lokale dhe qendrore për të koordinuar punën dhe për të kryer veprimtari të përbashkëta të cilat cilësohen më efikase në bashkëpunim ndërinstytucional (institucionet që duhet të lidhen ura bashkëpunimi janë Bashkitë fqinje, Ministria e Mjedisit, ARM, AKM, Policinë e shtetit, etj.)
  - Ngritjen e sistemeve të informimit në terren, në mënyrë që të raportohen në kohë dëmet dhe të dalin para përgjegjësisë shkelësit (sistemi duhet të jetë formal, krahas punonjëve të lidhen mardhënie të mira me banorët e zonës dhe kryesisht me barinjët).

- Hartimin e planeve të kontrollit dhe inspektimeve në terren, në mënyrë që të gjitha kontrollet të jenë të kordinuara dhe të kenë efikasitet në veprimtarinë e tyre.
- Organizimin e fushatave të ndërgjegjësimit të qytetarëve për rëndësinë që ka ndalimi i gjuetisë dhe prerjes së pyjeve për një afat të paracaktuar, përkatësisht 5 vjet për ndalimin e gjuetisë dhe 10 vjet për ndalimin e shfrytëzimit të pyjeve.
- **Studimi i ndikimit të industrisë së naftës në ndotjen e ujërave dhe marrja e masave për zvogëlimin e ndikimeve negative dhe shpërndarjen e ndotjes:** kjo do të sigurojë përmirësimin e cilësisë të ujërave dhe të tokës, si rrjedhojë do garantohen kushtet optimale për zhvillimin e biodiversitetit përreth zonës industriale dhe më gjerë. Zbatimi i këtij rekomandimi kërkon:
  - Rehabilitimin e zonave të ndotura nga aktiviteti i industrisë së nxjerrjes dhe përpunimit të naftës (zona e UPN-së dhe kanali i Dikatrës dhe zona naftë-nxjerrëse)
  - Mbjelljen e pemëve në zonat ku është e mundur, përreth zonës industriale dhe në brendësi të saj.
  - Kontrollin e shkarkimeve të ujërave të ndotura industriale, gjetja e mundësisë për trajtimin e tyre dhe ndalimi i shkarkimit të tyre në trupa ujorë (në bashkëpunim me organet qendrore e vendore, Ministrinë e Linjës, ARM Berat, AKM etj.)
  - Studimin e zhvillimit të fushave të reja naftënxjerrëse (pus-shpimeve) dhe marrjen e masave paraprake, në mënyrë që ndikimi të jetë sa më i ulët, ose të ndalohet zhvillimi i këtyre pus-shpimeve kur vlerësohet i tillë (Në bashkëpunim me institucionet qendrore, Ministrinë e Mjedisit, Ministrinë përgjegjëse për industrinë, etj.)
- **Marrja e masave paraprake për uljen e ndikimeve negative në habitate nga ndërtimi/zgjerimi i infrastrukturës rrugore** (kryesisht rrugët lidhëse të fshatrave 6-8m gjerësi). Në pikat ku vlerësohet që ndarja e habitateve krijon probleme në biodiversitetin e zonës, të ndërtohen ura/nënkalime ekologjike për të lidhur habitatet e copëzuara. Rrugët lidhëse ekzistuese dhe të propozuara në NjA Lumas dhe në të gjitha zonat natyrore të Bashkisë duhet të kenë parasysh ndërtimin e urave ekologjike pasi këto rrugë kanë ndikim të konsiderueshëm në habitate (copëtojnë habitatet).

Tabela 94. Projektet e planifikuara në PPV për përmirësimin e biodiversitetit

Qëllimi	Masa	Projekti
Zhvillimi i qëndrueshëm i biodiversitetit	Ruajtja e diversitetit të specieve në sektorin e bujqësisë dhe blegtorisë	<ul style="list-style-type: none"> - Programi për mbjelljen e fidanëve të rinj të drurëve frutorë në zonën e kodrave të qytetit të Kuçovës - Krijimi i një parku rajonal në zonën nga Rezervuari i Murrizit deri në fshatin Vlashuk - Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative të zonave ripariane të Lumit Devoll dhe Osum-Seman.
	Krijimi i parqeve rajonale	
	Krijimi i korridoreve lidhës për habitatet	

Burnimi: Co-PLAN, 2016

6.3.3 Masa për menaxhimin e Zonave të Mbrojtura

Në territorin e Bashkisë Kuçovë, kryesisht në NjA Lumas, ka zona tërheqëse, sipërfaqe pyjore e ujore dhe më vlera të larta të biodiversitetit (shih seksionin e Zonave të mbrojtura dhe biodiversitetit). Në NjA Lumas ndodhet edhe Kanioni i Sinecit i shpallur si Monument Natyre, edhe pse nuk është e qartë përkatësia bashkiake e zonës në të cilën ndodhet kanioni. Ky monument ka një gjatësi prej 1.5km dhe shtrihet në kufi me Bashkinë e Gramshit. Deri më sot, kjo zonë është njohur si zonë e mbrojtur e Bashkisë Gramsh. Fatkeqësisht, në mungesë të një harte në të cilën të pasqyrohen kufinj të kësaj zone me ligj, është e vështirë të përcaktohet nëse mbas ndarjes së re administrative, pjesë të këtij monumenti i përketin gjeografikisht edhe Bashkisë së Kuçovës.

Duke patur parasysh se Kanioni i Sinecit ka vlera të rralla biologjike, gjeologjike e peizazhistike të cilat mund ta shndërrojnë këtë kanion në një burim kryesor për zhvillimin e turizmit propozohet (pranë institucioneve përkatëse AKZM, AdZM):

- Krijimi i një parku natyror të përbashkët ndërmjet Bashkive Kuçovë dhe Gramsh ku të përfshihen vendburimi i Sinecit së bashku me shpellën e Xhixhilesë dhe zona të tjera piktoreske. Një gjë e tillë mundëson ruajtjen e këtij burimi dhe kanioneve të tij si dhe shfrytëzimin e tij si një pasuri kombëtare dhe vendore për zhvillimin e turizmit. Në bazë të ligjit nr. 8906/2002 “Për zonat e mbrojtura”, Bashkia ka të drejtë të propozojë dhënien e statusit të mbrojtjes për zona të caktuara natyrore dhe të jetë palë gjatë shpalljes dhe menaxhimit të zonave të mbrojtura në territorin e saj.
- Hartimi i një Plan Menaxhimi për zonën e mbrojtur të propozuar në bashkëpunim me ADZM Berat dhe Elbasan.
- Promovimin e vendburimit dhe kanioneve të Sinecit si zonë turistike që ofron mundësi argëtimi dhe shplodhjeje.
- Hartimi i një programi për ndërgjegjësimin e popullsisë së zonës rreth mbrojtjes së Kanionit të Sinecit e pasurive të tjera natyrore.
- Zbatimi i shkallës së mbrojtjes për Kanionin e Sinecit. Për Sinecin, në cilësinë e monumentit të natyrës, shkalla e mbrojtjes e përcaktuar me ligj është shkalla e parë. Në dy tabelat e mëposhtme tregohen emërtimet, karakteristikat, zonat buferike si dhe shkalla e mbrojtjes së kësaj zone natyrore.

Gjithashtu në NjA Lumas një tjetër zonë e rëndësishme natyrore është dhe zona e kodrave përreth rezervuarit të Belesovës kjo zonë aktualisht nuk ka status mbrojtje si zonë natyrore. Në këtë zonë propozohet pranë institucioneve përkatëse AKZM dhe AdZM:

- Krijimi i parkut natyror të zonave përreth rezervuarit të Belesovës ku përfshihen rezervuari i Belesoves dhe zonat kodrinore përreth.
- Zbatimi i shkallës për parkun natyror të zonave përreth rezervuarit të Belesovës. Kjo zonë mjedisore mendohet të jetë zonë e mbrojtur e kategorisë IV (Rrezervat natyror i menaxhuar). Në dy tabelat e mëposhtme tregohen emërtimet, karakteristikat, zonat buferike si dhe shkalla e mbrojtjes së kësaj zone natyrore.

Në NjA Kozare ndodhet një tjetër zone e cila vlerësohet për natyralitetin dhe shkallën e lartë të biodiversitetit. Ky territor ndodhet në veri të fshatit Kozarë dhe përfshin pjesën deri në afërsi të rezervuarit të Murrizit ose të Thanës siç quhet ndryshe. Kjo

zonë aktualisht nuk ka status mbrojtje si zonë natyrore. Në këtë zonë propozohet pranë institucioneve përkatëse AKZM dhe AdZM:

- Krijimi i parkut natyror rajonal i kodrave të Kozarës ku përfshihet territori nga Rezervuari i Murrizit në veri deri në afërsi të fshatit Kozare në jug.
- Zbatimi i shkallës së mbrojtjes për parkun natyror rajonal të kodrave të Kozarës. Kjo zonë mjedisore mendohet të jetë zonë e mbrojtur e kategorisë së VI (Zonë e mbrojtur e burimeve të menaxhuara). Në dy tabelat e mëposhtme tregohen emërtimet, karakteristikat, zonat buferike si dhe shkalla e mbrojtjes së kësaj zone natyrore.

Tabela 95. Kategoritë e zonave të mbrojtura të propozuara në Bashkië Kuçovë sipas karakteristikave

Kategoria	Emërtimi	Karakteristikat	Zona buferike në metra	Shkalla e mbrojtjes
Kategoria III	Monument natyror	Monumenti Natyror përfaqëson një formacioni natyror (përfshirë edhe dru të veçantë), me sipërfaqe deri 50 ha, formacioni i veçantë gjeologjik dhe gjeomorfologjik, një depozitë mineralesh ose një habitat i një lloji të rrallë e të kërcënuar ose me rëndësi e vlerë të veçantë shkencore dhe estetike, shpallet monument natyror ³²³ .	-	Shkalla e parë (i)
Kategoria IV	Rezervat natyror i manaxhuar/ Park Natyror	Territoret që përfaqësojnë bioqendra dhe biokoridore me rëndësi rajonale e vendore ose zonat me bimë, kafshë, minerale e gjetje paleontologjike, veçanërisht të mbrojtura ose zonat që përdoren për qëllime studimore, edukative dhe kulturore shpallen rezervat natyror i manaxhuar (zonë e manaxhimit të habitateve dhe llojeve).	50	Shkalla e tretë (iii)
Kategoria VI	Zonë e mbrojtur e burimeve të manaxhuara /zonë e mbrojtur me përdorim të shumëfishtë	Zonat që përfshijnë territore të gjëra e relativisht, të izoluar dhe të pabanuara, ku hyhet me vështirësi ose rajone që janë ende pak të populluara dhe që mund të jenë nën presion të vazhdueshëm për t'u populluar dhe përdorur më gjerësisht dhe kthimi i tyre për përdorim intensiv është i paqartë ose i papërshtatshëm, shpallen zona të mbrojtura të burimeve të manaxhuara.	50	Shkalla e katërt (iv)

Burimi: Ligji Nr 8906/2002 Për Zonat e Mbrojtura, i ndryshuar me Ligjin Nr.9868/2008

Tabela 96. Shkalla e mbrojtjes dhe domethënia (veprimtaritë e ndaluara)

Kategoria	Shkalla e mbrojtjes	Veprimtaritë e ndaluara
Kategoria III	Shkalla e parë (i)	<p>Aktivitetet që janë të ndaluara:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) prerja e drurëve dhe e shkurreve; b) përdorimi i kimikateve dhe i plehrave kimike; c) ndërtime të çdo lloji; ç) nxjerrja e mineraleve dhe e torfave; gjuetia dhe peshkimi; dh) ndezja e zjarreve; . e) kullotja, kalimi i kafshëve shtëpiake dhe ndërtimi i objekteve për mbajtjen e tyre; ë) ngritja e objekteve çlodhëse, argëtuese dhe sportive; f) kalimi nëpër shtigje, me përjashtim të pronarit ose të përdoruesit të tokës; g) lëvizja me mjete motorike të çdo lloji, me përjashtim të makinave të administratës së ruajtjes së rezervatit dhe të

		<p>zjarrfikësve; g) vozitja me barka, kanoe dhe mjete të tjera lundrimi; h) riprodhimi intensiv i kafshëve të gjahut.</p>
Kategoria IV	Shkalla e tretë (iii)	<p><u>Aktivitetet që ndalohen me ligj në këto zona:</u></p> <p>a) ndryshimi i gjendjes natyrore të rezervave ujore, burimeve, liqeneve dhe sistemeve të zonave të lagura; b) depozitimi i kimikateve; c) lëvizja dhe parkimi i automjeteve jashtë rrugëve publike dhe vendeve të caktuara për parkim; ç) mbledhja e bimëve, mineraleve, gjetjeve paleontologjike dhe gurëve; d) ngritja dhe funksionimi i objekteve për qëllime ushtarake dhe mbrojtjeje. dh) vendosja e stendave, tabelave të të dhënave, reklamave, shenjave dhe posterave, me përjashtim të atyre që japin të dhëna për objektivat e mbrojtjes së rezervatit; e) ngjitjet alpine, skitë, kampingjet dhe ndezja e zjarreve jashtë pikave të caktuara.</p> <p><u>Veprimtaritë e lejuara me leje mjedisi</u></p> <p>3. Veprimtaritë e parashikuara në pikën 2 të nenit 5 të këtij ligji dhe çdo veprimtari tjetër, që nuk ndalohet nga ky nen, mund të ushtrohen, pasi të pajisen me leje mjedisi.</p>
Kategoria VI	Shkalla e katërt (iv)	<p><u>Aktivitetet që ndalohen me ligj në këto zona:</u></p> <p>a) mbjellja e pyjeve monokulturë; b) neutralizimi i mbetjeve dhe ndezja e zjarreve jashtë vendeve të caktuara; c) shpërndarja e kafshëve dhe e bimëve jovendase; ç) gjuetia me ushqime të helmuara; d) ndërtimi i autostradave, i kanaleve lundruese dhe i zonave urbane; dh) lëvizja me mjete transporti jashtë rrugëve dhe vendeve të caktuara. Ky rregull nuk zbatohet për automjetet dhe makineritë shtetërore, bujqësore e pyjore, të zjarrfikësve, autoambulancave, makinerive të shërbimeve veterinarë dhe atyre të menaxhimit të ujërave; e) organizimi i garave me automjete, motoçikleta e biçikleta.</p> <p><u>Veprimtaritë e lejuara me leje mjedisi</u></p> <p>Veprimtaritë që ndryshojnë përdorimin e territorit, ndërtimet, përdorimi i kimikateve e pesticideve, trajtimi i ujërave të zeza në ferma, për zona më të mëdha se 2 ha dhe veprimtaritë e tjera, që nuk ndalohen shprehimisht nga pika 2 e këtij neni, mund të ushtrohen vetëm pasi të jenë pajisur me leje mjedisi dhe të miratohen në Këshillin e Rregullimit të Territorit të Republikës së Shqipërisë.</p>

Burimi: Ligjin nr.9868, datë 4.2.2008 “Për disa shtesa dhe ndryshime në Ligjin nr.8906, datë 6.6.2002 “Për zonat e mbrojtura”

6.4 Masa për përmirësimin e mbrojtjen e cilësisë së ajrit

Mbrojtja e cilësisë së ajrit është detyrim ligjor për Bashkinë e cili rrjedh nga Ligji nr. 139/2015 “Për vetëqeverisjen vendore”, neni 26, pika 1. Ky ligj ngarkon Bashkinë me përgjegjësinë për të ofruar një mjedis cilësor për qytetarët në territorin e saj. Ligji 162/2014 “Për mbrojtjen e cilësisë së ajrit në mjedis” është ligji kryesor që ngarkon Bashkinë me përgjegjësinë specifike të përmirësimit të cilësisë së ajrit së bashku me ligje të tjera që synojnë mbrojtjen e mjedisit apo përbërësve specifikë të tij.

Gjatë analizës së thelluar të gjendjes së mjedisit në territor është vënë re se cilësia e ajrit në Bashkinë Kuçovë nuk është e mirë, kryesisht në zonat naftënxjerrëse. Burimet e ndotësve të cilësisë së ajrit në Bashkinë Kuçovë janë kryesisht industria e naftës, mjetet e transportit (në zonat urbane), cilësia jo e mirë e naftës së përdorur nga mjetet e transportit dhe sektorë të tjerë të ekonomisë si ndërtimet. Në analizë u vu re edhe mungesa e një monitorimi të vazhdueshëm të cilësisë së ajrit gjatë gjithë vitit (monitorimi në një numër shumë të kufizuar ditësh gjatë vitit dhe mungesa e një rrjeti monitorimi me pajisje fikse në pika të caktuara në Bashki për monitorimin e përhershëm ose ditor të cilësisë së ajrit).

Me qëllim përmirësimit të cilësisë së ajrit dhe përmirësimit të cilësisë së jetës së banorëve të saj, Bashkia Kuçovë ka parashikuar marrjen e disa masave në Planin e Përgjithshëm Vendor të cilat parashikojnë uljen e ndotjes nga mjetet e transportit. Këto projekte parashikojnë uljen e numrit të makinave në qarkullim nëpërmjet fuqizimit të transportit publik, nxitjen e transportit alternativ (siç është transporti me biçikleta) dhe uljen e qarkullimit të numrit të makinave në zonat urbane, shtimin e sipërfaqeve të gjelbra në qytet, hartimin e planeve për uljen e shkarkimeve në ajër nga industria e rëndë, si dhe planifikimin eficient të territorit.

Krahas masave të mësipërme të propozuara në PPV, rekomandohet marrja e disa masave të cilat synojnë uljen e ndotjes në burim. Duhet theksuar se lidhur me ndotjen nga sektori i naftës, rekomandohet që popullsia në të ardhmen të lëvizë në zonën kodrinore të qytetit ku shkarkimet në ajër nga kjo industri ndihen më pak. Megjithatë, për aq kohë sa popullsia vazhdon të bashkëjetojë me pusët e naftës, rekomandohet:

Duke patur parasysh që në territorin e Bashkisë Kuçovë vepron industria e naftës e cila shkarkon në ajër një numër të lartë ndotësish, lind nevoja që Bashkia të ndërmarrë disa masa konkrete të cilat janë renditur më poshtë:

- **Hartimi i një plani për uljen e ndotjes së ajrit nga nafta.** Nevojitet që pushteti qendror, pushteti lokal (Bashki) dhe përfaqësues të industrisë së naftës të identifikojnë praktikën dhe teknikat më të mira të mundshme, që mund të zbutin ndotjen e ajrit nga kjo industri.
- **të shihet bashkëfinancimi Bashki - Pushtet – Industri Naftë për zbatimin e planit për uljen e ndotjes së ajrit nga nafta.** Në bazë të parimit “ndotësi paguan”, është detyrë e kompanisë së naftës që të financojë futjen e teknikave më të mira të mundshme për uljen e ndotjes së shkarkimeve në ajër në zonën e operimit. Megjithatë, me qëllim që mungesa e kapacitetit financiar të kompanisë së naftës që operon në Kuçovë për të financuar ndryshimin e teknologjisë të mos penalizojë popullsinë vendase, rekomandohet që të shikohet edhe mundësia e bashkëfinancimit shtet – kompani naftë. Ndotja e naftës duhet parandaluar që në burim. Në të kundërt, asnjë masë tjetër nuk do të ketë efektin e duhur për përmirësimin e cilësisë së ajrit në Bashkinë Kuçovë.
- **Hartimin e Planit të Veprimit Afatshkurtër për PM₁₀, NO₂ dhe Benzenin,** në zbatim të Ligjit 162/2014 “Për mbrojtjen e cilësisë së ajrit”, neni 8 pika 4. Nga analiza e cilësinë së ajrit në territorin e Bashkisë Kuçovë, përmbajtja e PM₁₀, NO₂ dhe Benzenit në ajër është më e lartë se vlerat kufi të përcaktuara me ligj. Hartimi i planeve të tilla është kërkesë ligjore për Bashkinë duke qenë se përmbajtja e substancave të mësipërme në ajër i kalon kufinj të caktuar me ligj.

- **Përfshirjen e masave për përmirësimin e cilësisë së ajrit në Planet Sektoriale** të Bashkisë (planin e zhvillimit të transportit publik, transportit rrugor, zhvillimit urban, industrial, të pyjeve, etj.)
- **Bashkëpunimin me Inspektoriatin e Mjedisit** për zbatimin e normave të shkarkimeve në ajër nga sektori i industrisë (i naftës në veçanti), i ndërtimeve, etj.
- **Ndërmarrja e nismave të herëpashershme për kontrollin e zbatueshmërisë së kushteve të lejeve mjedisore** (të tipit A, B dhe C) dhe të ligjit në tërësi si dhe pjesëmarrja aktive në dhënien e Lejeve Mjedisore (në bashkëpunim me institucionet përgjegjëse) të këtyre subjekteve.
- **Hartimi i Planeve të Detajuara Vendore (PDV-ve)** duke e bazuar lëvizjen e qytetarëve të Bashkisë në transport publik dhe transport alternativ (këmbësor, biçikleta, etj.). Në PPV, është parashikuar ulja e numrit të makinave në qarkullim me qëllim uljen e ndotjes nga mjetet e transportit. Për të njëjtën arsye rekomandohet hartimi i PDV-ve duke ndjekur shembullin e PPV-së, e cila ka hartuar projekte që kanë si synim fuqizimin e transportit publik, favorizimin e këmbësorëve dhe nxitjen e përdorimit të mjeteve të transportit alternativ (biçikleta ose motorrë, të paktën në zonat urbane), zgjerimin e sipërfaqeve të gjelbra, kufizimin e numrit të makinave në qarkullim në qendra urbane, shtimin dhe zgjerimin e trotuarëve në rrugët më të përdorshme nga qytetarët, fuqizimin e mëtejshëm të transportit publik dhe shtimin e korsive të biçikletave përgjatë akseve të rrugëve në qendra dhe nëpërmjet rrugëve që lidhin NjA-të e afërta në largësi, zhvillimin territorial të qendrave të NjA-ve ose urbane me parimin e përdorimit të tokës/truallit në mënyrë eficiente dhe të përqendruar dhe jo të shpërhapur (përdorime mikse të zonave që nënkuptojnë biznese, banime, dhe shërbime në të njëjtën zonë), me qëllim uljen e kilometrave që qytetarët nevojitet të përshkojnë me makinë për plotësimin e nevojave të tyre (blerjet, udhëtime për në institute, shkolla, qendra spitalore) në jetën e përditshme.
- **Menaxhimi i mbetjeve sipas parimeve të mbrojtjes së mjedisit** (duke shmangur dhe parandaluar djegien e tyre si dhe duke parashikuar kapjen e gazrave që lëshojnë mbetjet gjatë shpërbërjes së tyre jashtë dhe brenda venddepozitimit të mbetjeve. Rekomandohet që venddepozitimet që parashikohet të ndërtohen në të ardhmen të pajisen me sistemin e kapjes së gazrave që çlirohen nga degradimi i mbetjeve në mënyrë që të mos shkarkohen të pakontrolluara në atmosferë.

Monitorimi i ajrit

- **Krijimi i stacioneve të përhershme të monitorimit të ajrit me qëllim monitorimin ditë orë dhe mundësisht orar (24/7) të cilësisë së ajrit në zonat me aktivitet të lartë naftënxjerrës** (në Qytetin e Kuçovës dhe në zonën naftënxjerrëse të Kozarës ku ka një përqëndrim të lartë pusesh). Monitorimi orar shërben për të njoftuar qytetarët në përgjithësi dhe pjesën më të ndjeshme të popullsisë (fëmijët, të moshuarit, gratë shtatzanë, etj.) që të qëndrojnë brenda sa herë që cilësia e ajrit nuk është e mirë. Në këtë mënyrë shmangen shumë rreziqe që i kanosen popullsisë së Bashkisë. Për këtë kërkohet bashkëpunimi me autoritetet përgjegjëse (AKM, ARM Berat dhe Instituti i Shëndetit Publik).

- Shtimi i parametrave të monitoruar. Duke qenë se Bashkia e Kuçovës është zonë me industri naftë tejet aktive në territorin e saj, lipset që monitorimi i cilësisë së ajrit të përfshijë një numër të madh parametrash që tregojnë ndotjen nga nafta. Është mjaft e rëndësishme që pëveç benzenit dhe disa parametrave të tjerë që monitorohen nga AKM-ja, të përfshihen edhe Përbërësit Organikë të Avullueshëm (VOCs).
- Monitorimi i përditshëm i treguesve problematikë të ajrit (P_{M10}, NO₂ dhe Benzenin) në bashkëpunim me autoritetet përgjegjëse (AKM e ARM Berat) deri në uljen e përqëndrimit të tyre në ajër brenda parametrave të lejuar me ligj.

Tabela 97. Projektet e propozuara në PPV që synojnë përmirësimin e cilësisë së ajrit

Qëllimi	Masat	Projekti specifik i parashikuar në PPV
Ulja e numrit të makinave në qarkullim	Fuqizimi i transportit publik	-Mbulimi me transport publik efikas i gjithë territorit të Bashkisë. -Zhvillimi i një sistemi transporti publik brenda bashkisë, për të siguruar aksesin e fshatrave Drizë, Perondi e Lumas drejt Kuçovës.
	Nxitja e transporteve alternative	-Ndërtimi i korsive të Biçikletave në Qytëtin e Kuçovës. -Ndërtimi i një itinerari për biçikleta dhe këmbësorë me hapësira të gjelbra përgjatë kanalit vaditës që kalon në qytet.
	Planifikimi eficient i territorit	Projekte të ndryshme ku përcaktohet intensiteti i ndërtimeve (ngritje në lartësi dhe jo shpërhapje në territor, zonat për ndërtim, etj. në mënyrë që të kufizohet lëvizja me makina (shihni projektet specifike në tekstin e PPV-së)
	Kufizimi i makinave në qendra urbane	Zgjatimi dhe kthimi në rrugë për këmbësorë i bulevardit kryesor të qytetit.
Përmirësimi i cilësisë së ajrit	Shtimi i sipërfaqeve të gjelbra në qytet	-Krijimi i parqeve të vogla urbane në zona natyrore periferike të qytetit (krijimi i parkut në meandrimin e Lumit Devoll në afërsi të venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta të qytetit). -Programi për mbjelljen e pemëve dekorative në rrugët kryesore të qytetit të Kuçovës.
Ulja e ndotjes industriale	Hartimi i planeve për uljen e shkarkimeve nga industriale	Hartimi i planit të uljes së shkarkimeve të zonës së UMN-së dhe industrisë në hyrje të qytetit, si dhe marrja e masave taksative për zbatimin e tij.

Burimi: PPV, 2016

6.5 Masa për mbrojtjen e tokës

6.5.1 Masat për mbrojtjen e tokës/territorit

Në shumë ish-komuna të Bashkisë së Kuçovës, territori ka përdorim bujqësor dhe industrial. Përdorimi i tokës nga industria e naftës, përveç përfitimeve ekonomike që ka sjellë për vendin, ka ndikuar negativisht në ndotjen e tokës, për shkak të mbetjeve të dherave industriale të depozituara në vende të papërshtatshme dhe për shkak të puseve të industrisë së naftës të përdorur gjatë aktivitetit naftë-nxjerrës ndër vite.

Me qëllim përmirësimin e cilësisë së tokës dhe përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve të saj, Bashkia Kuçovë ka parashikuar marrjen e disa masave në Planin e Përgjithshëm Vendor i cili është në fazë miratimi. Masat për uljen e ndotësve dhe shkallës së degradimit të tokës përfshijnë rihabilitimin e sistemit ujitës-kullues, luftën kundër erozionit dhe pastrimi i tokës nga ndotja.

Me qëllim mbrojtjen e tokës fenomene të rrezikut gjeologjik (erozion, përmytje, etj.) dhe nga ndërhyrjet e njeriut, rekomandohen masat e mëposhtme për Bashkinë.

- **Hartimi dhe zbatimi i Planit për Shtimin e Sipërfaqeve Pyjore** për përmirësimin e sipërfaqeve të tokave të gërryera, të braktisura, të zhveshura dhe të shpyllëzuara. Bashkisë së Kuçovës i del si detyrë hartimi dhe zbatimi i këtij plani në zbatim të Ligjit nr. 9385, datë 4.5.2005 “Për Pyjet dhe Shërbimin Pyjor, i ndryshuar” Neni 7, nëpërmjet të cilit synohet shtimi i sipërfaqeve pyjore dhe ripyllëzimi i sipërfaqeve në zonat e braktisura, të zhveshura, të shpyllëzuara dhe të gërryera.
- Parandalimin ose kufizimin deri në maksimum të kalimit të tokës pyjore në tokë bujqësore ose urbane,
- **Përcaktimin e venddepozitimit rajonal** të mbetjeve urbane për shmangien e përmytjes së tokave bujqësore nga Devolli. Duke ju referuar Ligjit nr. 575, datë 24.6.2015 “Për miratimin e Kërkesave për Menaxhimin e Mbetjeve Inerte” Neni 19, Bashkisë i del për detyrë që të bashkëpunojë me bashkitë e tjera për të përcaktuar vendin e venddepozitimit rajonal dhe për mënyrën e funksionimit të tij. Në këtë formë Bashkia e Kuçovës eliminon përmytjen e tokave nga lumi Devoll si pasojë e hedhjes së mbetjeve të ngurta në shtratin e lumit Devoll.

Rrëshqitjet/rrëzimi i gurëve: Në Bashkinë Kuçovë, problemet me rrëshqitjet/rrëzimin e gurëve evidentohen më tepër në zonat kodrinore për pasojë të shpyllëzimit, mosmenaxhimit të tokave e pyjeve dhe ndërhyrjeve të ndryshme. Me qëllim përmirësimin e gjendjes së territorit në zona ku ndodhin këto fenomene (shih hartën në analizën e thelluar të territorit) rekomandohet të merren masa mbrojtëse për të parandaluar këtë fenomen, kryesisht në zonën midis lumenjëve Devoll dhe Lapardha, në jug të NjA-së Lumas, në veri të NjA-së Perondi dhe në kufirin midis Kuçovës dhe NjA-së Perondisë. Ndër masat kryesore përmendim:

- **Hartimin e Planit të Mbarështimit të Pyjeve:** Për fenomenin e rrëshqitjes si pasojë e shpyllëzimeve pa kriter në këtë Bashki rekomandohet të merren masa në mënyrë emergjente nëpërmjet hartimit të Planit të Mbarështimit të Pyjeve. Bashkia mund të marrë masa paraprake duke mbjellë pemë dhe bimë të ndryshme në zonën e NjA Lumas, Perondi dhe Kozare. Struktura pranë Bashkisë ndjek dhe mbikqyr punën për përmirësimin e zonave tek të cilat ka

ndodhur procesi i rrëshqitjes, detyrim ligjor i cili vjen nga ligji për pyjet dhe shërbimin pyjor.

- Kufizimi i sipërfaqeve që kalojnë nga tokë pyjore në tokë bujqësore: Një faktor tjetër, që duhet përmendur përse i përket rrëshqitjeve është dhe shndërrimi i tokave pyjore në bujqësore duke tjetërsuar kështu morfologjinë e tokës në të cilën ndodh. Rekomandohet që Bashkia të mos miratojë kërkesa për kalimin e tokës pyjore në tokë bujqësore në zonat ku shihet dukshëm krijimi i fenomenit të rrëshqitjeve, kryesisht në zonën e NjA Lumas dhe Perondi.

Erozioni në zonat pyjore: Sa i përket erozionit në zonat pyjore, gjendja paraqitet problematike si pasojë e shpyllëzimit, shfrytëzimit pa kriter të fondit pyjor dhe dëmtimit të bimësisë së ulët, në veçanti në zonën e Lumasit. Rekomandohet që Bashkia

- të hartojë Planet e Mbarështimit të Zonave Pyjore: Zonat më problematike ndaj këtij fenomeni shfaqen: brigjet e lumenjëve Devoll, Osum dhe Seman, brigjet e lumit Lapardha (Bardhaj, Sheqës, Vodës, Pëllumbas) si një lumë me karakter të rrëmbyeshëm malor, si dhe në NjA Lumas për shkak të prishjes së digave ujëmbajtëse para digës së Belesovës.
- të marrë masa për sistemimin e shtratit të lumit të Lapardhasë, ndërtimit të veprave inxhinierike me karakter shuarës energjie përgjatë shtratit të tij (sidomos dy digat përpara arritjes së lumit në Rezervuarin e Belesovës) dhe krijimin e zonave ripariane përgjatë lumenjëve që përshkojnë Bashkinë dhe krijojnë probleme me përmytjet e tokave përreth.
- Të ndërhyhet urgjentisht për rehabilitimin e përrrenjve, kryesisht në përrrenjtë e pjesës veriore dhe lindore të NjA Lumas.

Erozioni në zonat fushore: Zonat fushore të Bashkisë Kuçovë përshkohen nga një rrjet i dendur sistemi ujor, që nga kanalet vaditëse dhe kulluese deri tek përrrenjtë dhe lumenjtë e Devollit dhe Lapardhasë duke shkaktuar përmytje të herëpashershme të tokave përreth në rast shirash. Si një problematikë e rëndësishme rekomandohet që:

- të merren masa për përmirësimin e sistemit ujitës dhe kullues duke i pastruar dhe duke i përmirësuar si dhe duke i rehabilituar ato kryesisht në NjA Perondi dhe Kozarë.
- të merren masa për përmirësimin e zonave ripariane në mënyrë, që të minimizohet rreziku i përmytjes së këtyre tokave me qëllim parandalimin e përmytjes së tokave përreth lumenjëve Devoll, Seman, Lapardha.

Përmytjet: Rreziku i përmytjes me rikthim 100-vjeçar në Bashkinë e Kuçovës parashikohet të shkaktohet nga lumi i Devollit ndaj dhe rekomandohet që:

- të përditësohet Plani I Menaxhimit të Përmytjeve me rikthim 50-vjeçar. Planet e sotme janë të vitit 2003 dhe nuk marrin parasysh ndryshimet e regjimit të reshjeve dhe fenomeneve të tjera klimatike në dhjetëvjeçarin e fundit.
- të hartohet një plan menaxhimi në rast përmytjesh me rikthim 100-vjeçar. Fillimisht, rekomandohet të bëhen studime për të përditësuar përmytjet në Bashki.

- Të hartojë dhe zbatojë Plane Veprimi për kontrollin teknik të digave dhe pastrimin e tyre nga materialet e depozituara në liqene me qëllim shmangien e përmbytjeve dhe shtimin e kapacitetit ujëmbajtës të tyre. Më problematike paraqitet situata në digën e Belesovës e ndjekur nga diga në Goraj, Fier-Mimar dhe së fundi në Gegë.

6.5.2 Masa për mbrojtjen e tokës bujqësore

Duke parë rëndësinë e veçantë që ka sektori i bujqësisë në ekonominë e Bashkisë Kuçovë, është e rëndësishme që Bashkia të investojë në mbrojtjen e tokës në përgjithësi dhe tokës bujqësore në veçanti. Në këtë rast, krahas masave të propozuara në PPV-në e Bashkisë Kuçovë, bashkia rekomandohet të marrë një sërë masash të tjera të cilat janë renditur më poshtë:

- Ruajtja ose mbrojtja e tokës bujqësore nga ndërtimet: Bashkia e Kuçovës është përgjegjëse për nxjerrjen e vendimeve të detyrueshme në funksion të ruajtjes së tokës bujqësore. Veprimtari të tilla si ndërtimi mbi tokë bujqësore ndalohen me ligj (Nenet 10 dhe 14 i Ligjit nr. 9244, datë 17.6.2004 “Për Mbrojtjen e Tokës Bujqësore”).
- Ndalimin e çdo zënie ose përdorimi të paligjshëm të tokës në territorin e bashkisë në zbatim të Ligjit nr. 7501 “Për Tokën” i ndryshuar, Neni 21. Për këtë arsye, rekomandohet që Bashkia e Kuçovës të marrë masa për kontrollin e vazhdueshëm për parandalimin e ndërtimeve të paligjshme në tokat bujqësore.
- Studime të mirëfillta mbi erozionin duke përdorur modele bashkëkohore për parashikimin e erozionit të shkaktuar nga uji dhe nga era (përdorimi i ekuacionit universal për humbjen e dherave-USLE ose parashikimi i erozionit nga shiu-WEPP³²⁴) në të gjithë sipërfaqen e bashkisë me qëllim përcaktimin e shkallës/shtrirjes së erozionit në të gjithë territorin. Kjo ndihmon i) për të planifikuar më mirë menaxhimin e tokës, ii) për të vlerësuar më mirë pasojat që vijnë nga mënyrat e ndryshme të punimit të tokës (me përmbyse të dheut në 100% të sipërfaqes së tokës, pa shkulje të bimësisë së kultivuar në stinët e mëparshme me qëllim mbrojtjen e tokës, etj.), iii) për të përcaktuar respektimin e standardeve për mbrojtjen e mjedisit, iv) për të zhvilluar plane për kontrollin e sedimentit në projekte ndërtimi, v) si dhe për të llogaritur vitet që nevojiten për mbushjen e kanaleve dhe digave me sediment.
- Hartimin e një Plani Veprimi për Informimin e Bujqërve për praktikatat e mira bujqësore që me qëllim uljen e erozionit në toka bujqësore dhe rritjen e prodhueshmërisë së tokave. Praktika të tilla synojnë:
  - > Punimin e tokës, duke e trazuar sa më pak atë (ku gjatë punimit të tokës më shumë se gjysma e mbetjeve bimore të kultivimeve të mëparshme lihen të paprekura në vend që të kalben).
  - > Shmangien e lënies së tokës të zhveshur ose pa bimësi ndërmjet të mbjellave ose gjatë stinës së kultivimit. Kjo mund të arrihet nëpërmjet mbjelljes së bimëve me funksion veshjen/mbulimin e sipërfaqes së tokës. Një shembull është mbjellja e bimëve foragjere / legumeve (ose bimë të tjera me funksion mbulimin e tokës) ndërmjet rreshtave të vreshtave, pemëve, ulishtave, etj. ose të gjitha atyre kulturave ku bimët mbillen në rresht si kultura e misrit, etj. Këto bimë mund të mbillen jo vetëm ndërmjet rreshtave gjatë stinës së

kultivimit por edhe ndërmjet stinëve të kultivimit. Në të dyja rastet, këto bimë garantojnë mbulimin e tokës e, si rrjedhojë, shmangien e erozionit.

- > Mbulimin e sipërfaqes së tokës me një shtresë të hollë copash të grimcuara bimësh ose druri në rast se nuk kultivohet. Kjo ndosh në rastet kur mbjellja e dy ose më shumë kulturave njëkohësisht nuk është mënyrë e përshtatshme. Shtresa mbuluese, duke qenë me bazë bimore, shërben jo vetëm për ruajtjen e tokës nga erozioni por edhe për rritjen e prodhimit të tokës, përmirësimin e shëndetit dhe ndalimin e rritjes së bimëve të egra në të.
- > Mbështetjen e fermerëve për mbjelljen e kulturave që shërbejnë edhe për mbrojtjen e tokës (kalimi nga kultura bujqësore në foragjere/barë ose lënia e tokës në pyll) sa herë që paraqitet nevoja, kryesisht në zonat kodrinore me rrezikshmëri të lartë erozioni. Sigurisht që ky ndryshim përdorimi i tokës kërkon investime nga shteti për kompensimin e fermerëve.
- > Stabilizimin e zonave nën ndikimin e erozionit në sipërfaqe të sheshta dhe të erozionit të shkaktuar nga shiu të cilat kanë krijuar kanalizime të parregullta për ujin në tokat e punuara.
- > Në zonat kodrinore: Trajnimin e fermerëve për futjen e mënyrave të kultivimit të tokës që e mbrojnë atë nga erozioni dhe që në të njëjtën kohë, ruajnë lagështinë e tokës. Disa nga këto mënyra përfshijnë terracimin e kodrave, kultimin e zonave kodrinore me drejtim përreth kodrës dhe jo nga lart-posht e anasjelltas dhe krijimin e kanaleve të veshura me bar³²⁵.
- Investime në bujqësi që synojnë mbrojtjen e mjedisit, sipas standardeve të BE-së. Investimet në bujqësi duhet të synojnë edhe mbrojtjen e tokave të brishta /të pjerrëta ndaj erozionit, gërryerjes, etj. Në shumë fshatra ose zona kodrinore, popullsia është e detyruar të kultivojë tokat e brishta në pronësi të saj për arsye ekonomike. Kultivimi kryhet edhe në rastet kur tokat janë tejet të ndjeshme ndaj erozionit e gërryerjes (për shkak të shiut e erës). Me qëllim shmangien e degradimit të këtyre tokave nga kultivimi, rekomandohet që Bashkia të investojë në bujqësi, dhe në veçanti, të nxitë pronarët e tokave të ndjeshme që të mos i punojnë ato në këmbim të kompensimit të tyre.
- Mbikqyrja e punës për përmirësimin e zonave të gërryera në tokat bujqësore: Për problemet me erozionin në toka bujqësore, rekomandohet që Bashkia të drejtojë dhe të mbikqyrë punën për përmirësimin e zonave të gërryera në tokat bujqësore, në zbatim të Ligjit nr. 9385, datë 4.5.2005 “Për Pyjet dhe Shërbimin Pyjor, i ndryshuar” Neni 7.

Ndotja dhe degradimi i tokës: është fenomen që prek zona të caktuara të territorit të Bashkisë Kuçovë. Shkaqet kryesore janë ndotja e tokave nga pusët e naftës, në ish-zonat industriale, si dhe nga venddepozitimet e mbetjeve. Në afërsi të këtyre zonave, problematikë kryesore mbetet ndotja e shpërndarë në rreze relativisht të gjerë. Për përmirësimin e situatës, dhe mbajtjen e saj nën kontroll rekomandohet që:

- të hartohet një program për monitorimin e zonave të ndotur në brendësi të sipërfaqeve ku zhvillohej aktiviteti industrial dhe jashtë tyre, me qëllim që të kuptohet niveli i ndotje dhe rrezja e shpërndarjes.
- Të pastrohet stoku i mbetjeve industriale apo urbane, apo dhe toka që shfaqet tejet e ndotur në territorin e ish-industrive dhe në zonën industriale naftënxjerrëse.

- Mbyllja/rehabilitimi i venddepozitimit të mbetjeve aktuale është një masë emergjente që duhet të merret, pasi krahas ndotjes së tokës, shkakton ndotje të gjerë në të gjithë përbërësit e mjedisit. Në zonat me ndotje të lartë rekomandohet pastrimi fizik i tokës (zhvendosja e dheut sipërfaqësor dhe jo vetëm).
- Të analizohen parametrat fizikë dhe kimikë të tokave në mënyrë që të përcaktohet qartë sasia e inputeve kimike që nevojitet për tokat bujqësore. Në këtë mënyrë shmanget jo vetëm ndotja e tokës bujqësore nga inputet bujqësore por edhe ajo e ujërave sipërfaqësor e nëntokësore. Në rast se këto kimikate përdoren me sasi më të mëdha se nevojat e tokës, përfundojnë në burimet ujore më të afërta nëpërmjet shirave.
- Vaditja me pika: Vaditja me “mbytje” është praktikë që shpëlan tokën nga lënda ushqyese, sidomos në toka të pjerrëta duke varfëruar tokën dhe shkaktuar ndotjen e burimeve ujore. Për këtë arsye rekomandohet, aty ku është e mundur, vaditja me pika, ose me impiante në formë shiu.
- Trajtimi i tokave të braktisura, apo të përdoren instrumenta financiarë për rikultivimin e tyre, pasi tokat e braktisura varfërohen gradualisht.

Tabela 98. Projektet e planifikuara në PPV për mbrojtjen e tokës

Qëllimi	Masa	Projektet
Masa kundër degradimit të tokës	Rihabilitimi i sistemit ujitës-kullues	- Projekti për rehabilitimin dhe pastrimin e kanaleve vaditëse dhe kulluese të parë dhe të dytë në të gjithë Bashkinë Kuçovë - Pastrimi dhe rehabilitimi i kanalit kullues në zonën pranë UPN, në seksionin Porta e Përpunimit-Hipotekë
	Lufta kundër erozionit	- Rehabilitimi mjedisor dhe marrja e masave për minimizimin e erozionit të tokave bujqësore përgjatë Përroit të Lapardhicës.
	Pastrimi i tokave të ndotura	- Marrja e masave për recuperimin e efekteve të dëmtimit dhe ndotjes nga nafta, permiresimi i kushteve fizike të puseve.

Burnimi: Co-PLAN, 2016

6.6 Masa për mbrojtjen e pyjeve e kullotave

Mirëadministrimi i pyjeve dhe kullotave nga Bashkia Kuçovë, sigurimi në realizimin e reformës së decentralizimit të kompetencave në administrimin e pyjeve dhe kullotave publike dhe dixhitalizimi i hartave të fondit pyjor nën administrim mbeten pikënisjet drejt suksesit për përmirësimin e gjendjes aktuale në sipërfaqen e fondit pyjor e kulloror.

Me qëllim mbarështimin dhe përmirësimin e zonave pyjore e kullosore dhe përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve të saj, Bashkia Kuçovë ka parashikuar marrjen e disa masave në Planin e Përgjithshëm Vendor i cili është në fazë miratimi. Masat për mbarështimin e pyjeve në territorin e Bashkisë përfshijnë krijimin e parqeve rajonale e urbane dhe rihabilitimin e zonave riparianë përgjatë gjatësive të lumenjëve në territorin e Bashkisë.

Në funksion të mbarështimit e qëndrueshmërisë së sipërfaqeve pyjore dhe kullosore, krahas masave të propozuara në PPV, në territorin e Bashkisë Kuçove rekomandohet:

- **Inventarizimi i fondit pyjor e kullosor** në mënyrë që të dihet sipërfaqja aktuale. Siç është theksuar më parë, të dhënat zyrtare rreth fondit pyjor e kullosor janë të vitit 1984-1985, kur është kryer inventari i fundit i këtij fondi.
- **Hartimi i Planit të Mbarshtimit të Pyjeve e kullotave** i cilë është detyrim ligjor për Bashkinë, që buron nga ligji nr. 9385/2005 "Për pyjet dhe shërbimin pyjor". Duke qënë se në territorin e Bashkisë Kuçovë nuk njihet mirë kapacitetet që kanë kullotat për t'u shfrytëzuar, lind nevoja edhe për hartimin e Planit të Mbarështimit të Kullotave, i cili do të mundësojë njohjen e kapaciteteve të kullotjes në territorin e bashkisë dhe menaxhimin e qëndrueshëm të tyre.
- **Hartimi i Planit të monitorimit & kontrollit** të pyjeve dhe kullotave me qëllim zbatimin e ligjit dhe shmangjen e dëmtimeve në territor.
- **Përmirësimin e infrastrukturës rrugore** të pyjeve dhe kullotave (rrugë aksesit), të cilat janë jetike për ndërhyrje në rastet e rënies së zjarrit në pyje, kryesisht në NjA-në Lumas.
- **Zgjidhje e konfliktit Pyje –Bujqësi.** Ky konflikt është theksuar vitet e fundit për shkak se pemtaria është shndërruar në sektor fitimprurës për banorët. Në këtë rast rekomandohet që Bashkia, në bashkëpunim me popullsinë, të përcaktojë se deri në cilën shkallë lejohet zhvillimi i pemtarisë në dëm të sipërfaqeve pyjore.
- **Monitorimi dhe zbatimi i moratoriumit** të shfrytëzimit të pyjeve.
- **Masa të tjera:** në sipërfaqet e fondit pyjor është e nevojshme të ndërmerren disa hapa për përmirësimin e gjendjes së pyjeve dhe kullotave. Të tilla mund të jenë:
  - o Kryerja e një studimi të hollësishëm me qëllim përcaktimin e shkaqeve që kanë shkaktuar tharjen e llojeve të bimësisë në seksione të ndryshme në territor.
  - o Studim i hollësishëm për përcaktimin e mundësisë së rehabilitimit të sipërfaqeve të djegura që nuk kanë mundësi të ripërtëriten në mënyrë natyrale.
  - o Mbajtja nën kontroll e sëmundjeve (koncesionares) dhe dëmtuesve, ku shkalla e prekjes është më e madhe se kufijtë kritikë të lejueshëm.
  - o Marrja e masave për parandalimin e zjarreve si krijimi i një rrjeti për njoftimin e rënies së zjarreve (barinjte mund të luajnë një rol tejet të rëndësishëm në këtë rast), ndërgjegjësimin e komunitetit, ndërtimin e brezave mbrojtës, vënien përpara përgjegjësisë të gjithë kundravajtësve që shkaktojnë zjarret, etj.

Tabela 99. Projektet e planifikuara në PPV për shtimin e zonave pyjore

Qëllimi	Masa	Projektet
Marshtimi i pyje	Krijimi i parqeve rajonal	<ul style="list-style-type: none"> - Krijimi i një parku rajonal në zonën nga Rezervuari i Murrizit deri në fshatin Vlashuk - Rehabilitimi mjedisor dhe kthimi në zonë rekreative të zonave ripariane të Lumit Devoll dhe Osum-Seman.

Rehabilitim i zonave ripariane	- Krijimi i parqeve të vogla urbane në zona natyrore periferike të qytetit (krijimi i parkut në meandrimin e Lumit Devoll në afërsi të venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta të qytetit).
Krijimi i parqeve urbane	- Programi për mbjelljen e pemëve dekorative në rrugët kryesore të qytetit të Kuçovës. - Rehabilitimi mjedisor i venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta dhe kthimi në hapësirë të gjelbër me pemë të larta.

Burnimi: Co-PLAN, 2016

6.7 Masa për trajtimin e zonave të nxehta mjedisore

Bashkia Kuçovë nuk ka zona të nxehta mjedisore të shpallura ligjërisht. Megjithatë, mendohet se në territorin e Kuçovës ndodhen disa zona të nxehta (*shih seksioni e Vatrave e Nxehta Mjedisore*) mjedisore që kanë nevojë për rehabilitim sa më të shpejtë me qëllim shmangien e ndotjes së mjedisit dhe rreziqeve që i kanosen shëndetit të banorëve që jetojnë ngjitur ose përreth këtyre zonave. Zonat kryesore të nxehta mendohet se janë venddepozitimi i mbetjeve urbane, Kanali i “Dikatrës, ish-Uzina e Përpunimit të Naftës (UPN-ja) dhe zona naftënxjerrëse.

Me qëllim përmirësimin e vatrave të nxehta mjedisore dhe përmirësimin e cilësisë së jetës së banorëve të saj, Bashkia Kuçovë ka parashikuar marrjen e disa masave në Planin e Përgjithshëm Vendor i cili është në fazë miratimi. Këto masa përfshijnë rehabilitimin e kanaleve vaditëse, ndërtimin e kanalizimeve dhe trajtimin e ujërave të ndotura industriale, pastrimin dhe vlerësimin e ndikimit në mjedis të zonave naftënxjerrëse, rehabilitimin e fushës së mbetjeve dhe ndërtimin e landfillit.

Në funksion të uljes së ndikimit negativ mjedisor të vatrave të nxehta mjedisore dhe rehabilitimin e tyre, krahas masave të propozuara në PPV rekomandohen edhe masa të tjera, si:

- **Hartimi i një plani për venddepozitimin / trajtimin e mbetjeve të rrezikshme** që planifikohet të grumbullohen nga rehabilitimi i vatrave të nxehta (zona e ish-UPN-së, kanali i Dikatrës dhe zona naftënxjerrëse). Mbetjet e depozituara në këto vatra të nxehta mjedisore janë kryesisht të krijuara nga hidrokarburet. Rrjedhimisht, marrja e masave paraprake për trajtimin dhe depozitimin e tyre përfundimtar është e pashmangshme, në mënyrë që mos të krijohet një tjetër vatrë e nxehtë mjedisore (kjo nisëm realizohet në bashkëpunim me organet e pushtetit qendror, për arsye se mbetjet industriale nuk menaxhohen nga Bashkia).
- **Ndërtimi i një stacioni transferimi për mbetjet industriale**, kryesisht mbetjet e krijuara nga industria e naftës, deri në një moment të dytë kur institucionet përkatëse të japin një zgjidhje përfundimtare për depozitimin e tyre përfundimtar.
- **Marrja e masave për parandalimin e ndotjes së mjedisit gjatë rehabilitimit të zonave të mbrojtura**. Më konkretisht, rekomandohet transportimi i dheut të hequr pa u depozituar fillimisht në zonat përreth duke shmangur kështu ndotjen e zonës, përdorimin e makinerive të përshtatshme, shmangien e icidenteve që mund të ndodhin nga grumbullimi i mundshëm i gazit në shtresat e poshtme të mbetjeve të depozituara, etj.

Tabela 100. Projektet e planifikuara në PPV për rehabilitimin e vatrave të nxehta mjedisore

Qëllimi	Masa	Projektet
Rehabilitimi i vatrave të nxehta mjedisore	Rehabilitimi i kanaleve vaditës	- Pastrimi dhe rehabilitimi i kanalit kullues në zonën pranë UPN, në seksionin Porta e Përpunimit-Hipotekë - Ndërtimi i një impianti të trajtimit të ujërave të zeza dhe ndërtimi i tubacionit kryesor paralel me kanalën e Dikatrës
	Ndërtimi i kanalizimeve dhe trajtimi i ujërave të ndotur industrial	- Rehabilitimi mjedisor dhe ristrukturimi i ish zonës industriale të Uzinës së Përpunimit të Naftës, për të siguruar cilësi të mirë jetese sidhe kthimi në hapësirë gjelbër dhe rekreative.
	Pastrimi dhe vlerësimi i ndikimit në mjedis i zonave naftë nxjerrëse	- Kryerja e një studimi të integruar për vlerësimin e ndotjes nga nafta në tokë, ajër, ujëra sipërfaqësore dhe nëntokësore - Marrja e masave për rekuperimin e efekteve të dëmtimit dhe ndotjes nga nafta, përmirësimi i kushteve fizike të puseve.
	Rehabilitimi i fushes së mbetjeve dhe ndërtimi i landillit	- Rehabilitimi mjedisor i venddepozitimit ekzistues të mbetjeve të ngurta dhe kthimi në hapësirë të gjelbër me pemë të larta. - Ndërtimi i një landfilli sanitar për depozitimin e mbetjeve urbane

Burnimi: Co-PLAN, 2016

7. Plani i veprimit për zbatimin e masave mbrojtëse mjedisore

7.1 Plani i veprimit: monitorimi, treguesit e vlerësimit e institucionet e monitorimit

Plani i Përgjithshëm Vendor përbëhet nga projekte specifike nëpërmjet të cilave synohet disiplinimi i tipologjisë së funksionimit hapsinor dhe plotësimi i nevojave të Bashkisë Kuçovë me të gjithë përbërësit fizikë, infrastrukturorë dhe natyrorë. Duke iu referuar Ligjit nr. 10431 të datës 09/06/2011 "Për Mbrojtjen e Mjedisit", në rastet kur janë parashikuar ndërhyrje fizike në territor, PPV-ja shoqërohet edhe me Planin e Monitorimit të Mjedisit i cili siguron respektimin dhe realizimin e Objektivave të Mbrojtjes së Mjedisit që janë kryesisht:

- Parandalimi, kontrolli dhe ulja e ndotjes në ujë, ajër, tokë dhe e ndotjeve të tjera të çdo lloji,
- Ruajtja, mbrojtja dhe përmirësimi i natyrës dhe biodiversitetit,
- Planifikimi i përdorimit të pasurive natyrore me synim zhvillimin e qëndrueshëm dhe të ekuilibruar,
- Përdorimi i qëndrueshëm dhe i zgjuar i burimeve natyrore,
- Ruajtja dhe rehabilitimi i vlerave kulturore, estetike, peizazhiste dhe natyrore,
- Mbrojtja dhe përmirësimi i cilësisë së jetës dhe shëndetit publik.

Me **Monitorim Mjedisor** nënkuptohet "Programi i matjeve sistematike, vëzhgimit dhe raportimit të treguesëve mjedisorë". Plani i monitorimit të mjedisit hartohet si dokument themelor i bazuar në detyrimet ligjore që kanë për synim mbrojtjen dhe përmirësimin e mjedisit në një nivel të lartë, me qëllim parandalimin dhe pakësimin e

rreziqeve ndaj jetës e shëndetit të njeriut e sigurimin dhe përmirësimin e cilësisë së jetës në dobi të brezave të sotëm dhe të ardhshëm.

Monitorimi i mjedisit në vendin tonë bazohet në Ligjin nr.10 431, datë 9.6.2011 “Për Mbrojtjen e Mjedisit”, neni 19 “Mbrojtja e natyrës”; neni 41 “Monitorimi i gjendjes së mjedisit”; neni 45 “Qëllimi dhe funksionimi i sistemit të informacionit mjedisor dhe, nenit 60 mbi “Funksionet e Agjencisë Kombëtare të Mjedisit”. Proçedurat dhe rregullat e monitorimit përcaktohen në VKM nr.1189 të datës 18/11/2009 “Për rregullat dhe proçedurat për hartimin dhe zbatimin e programit kombëtar të monitorimit të mjedisit” dhe në Planin Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit, 2015. Monitorimi kryhet edhe në kuadër të detyrimeve që i linden vendit tonë si rrjedhojë e marrjes së statusit të vendit kandidat në Bashkimin Europian, konkretisht zbatimit të nenit 108 të Marrëveshjes së Stabilizim Asocimit (MSA) për “Zhvillimin dhe forcimin e bashkëpunimit në luftën kundër degradimit mjedisor” në zbatim të të cilit, Ministria e Mjedisit ka krijuar Sistemin e Integruar të Monitorimit të Mjedisit (SIMM). Mbështetur në elementë të këtij sistemi është hartuar edhe Plani Kombëtar i Monitorimit të Mjedisit.

Plani i Monitorimit të zbatimit të PPV-së përcakton treguesit mjedisor mbi të cilët do të bazohet monitorimi, shpeshësinë e monitorimit sipas legjislacionit shqiptar në fuqi dhe institutet përgjegjëse për monitorimin e gjendjes në mjedis. Sipas legjislacionit në fuqi, **treguesit mjedisorë** janë "ndryshorja që jep në mënyrë të përmbledhur dhe të thjeshtë, të dhëna për një dukuri mjedisore duke e bërë atë të perceptueshme nëpërmjet vlerësimit numerik nga matjet përkatëse". Dukuritë mjedisore lidhen me cilësinë e mjedisit, konkretisht të përbërësve të tij, shkarkimet në mjedis, ndotjen aktive, shkallën e dëmtimit dhe ruajtjes e masave të marra. Monitorimi/Matja e treguesve të mjedisit është proçes shumë i rëndësishëm dhe i domosdoshëm për të patur një pasqyrë të qartë të gjendjes së mjedisit me qëllim përcaktimin e shkaqeve/originës së problematikave dhe zgjidhjen e tyre. Monitorimi i treguesve të mjedisit kryhet veçanërisht gjatë zbatimit të projekteve të parashikuara në Planin e Përgjithshëm Vendor.

Plani i Monitorimit të zbatimit të PPV-së ka përcaktuar edhe institucionet përgjegjëse, të cilat do të duhet të monitorojnë treguesit mjedisorë për vlerësimin dhe zbatimin e masave të parashikuara në VSM sipas fushave të përgjegjësisë përkatëse. **Institucionet përgjegjëse** përfshijnë "institutet, laboratorët e qendrat kërkimore-shkencore private e publik të kontraktuar nga Ministria e Mjedisit për të kryer monitorimin e treguesëve konkretë të dukurive natyrore të cilësisë". Insitucionet shtetërore, qoftë në nivel kombëtar apo edhe rajonal si Agjencia Kombëtare e Mjedisit, Agjencia Rajonale e Mjedisit, Inspektoritati Mjedisor, Drejtoria e Mjedisit në Bashkinë Kuçovë do të nevojitet të bashkërendojnë punën në mënyrë që të realizojnë inspektimet në terren për mbarëvajtjen dhe respektimin e kushteve të pëlqimeve apo lejeve mjedisore të projekteve.

Më poshtë është paraqitur Plani i veprimit, monitorimi dhe treguesit e vlerësimit për PPV-në e Bashkisë Kuçovë.

Tabela 101. Programi i monitorimit të mjedisit gjatë zbatimit të projekteve të PPV-së

Nr.	Objektivi Mjedisor	Treguesi Mjedisor	Autoriteti Monitorues	Parametrat Fizik	Frekuenca e Monitorimit
1.	Toka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pjelloria (ushqyesit e tokës) ▪ Ndotja (metalet e rënda dhe përbërësit organikë). ▪ Sip. bujqësore/natyrore/kullosore e humbur nga fondi bujqësor, për shkak të ndryshimit të përdorimit të saj (për ndërtime, infrastrukturë, etj). ▪ Sipërfaqja e tokës së trazuar/degraduar (gërryer, rrëshqitur). ▪ Sasia mujore e tokës së humbur nga erozioni. ▪ Sipërfaqja e tokës e përdorur si venddepozitim i përkohshëm gjatë punimeve. <p>Lloji dhe kohëzgjatja e teknologjisë së përdorur për mbrojtjen e dheut të depozituar në venddepozitimin e përkohshëm nga erozioni i shkaktuar nga era dhe shiu.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Shkarkimet nga tubacionet e naftës ▪ Gjatësia e burimeve ujore që preken drejtpërsëdrejti nga erozioni i tokës ku zbatohet një projekt. ▪ Lloji i teknologjisë që përdoret për parandalimin e erozionit në burime ujore. ▪ Shkarkimet industriale në tokë nga mjetet e rënda. ▪ Rivitalizimi tokave djerr. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Instituti i Shëndetit Publik ▪ Inspektoriati Kombëtar i Mbrojtjes së Territorit ▪ Inspektoriati i Mjedisit ▪ SHGJSH ▪ Dr. Rajonale e Bujqësisë ▪ Minitria e Bujqësisë ▪ Min. e Transporteve ▪ Bashkia (Dep. Mjedisit) ▪ AKM dhe ARM ▪ Roja e Gjelbër ▪ Policia Bashkiake/ Policia e Shtetit ▪ Bashkia Kuçovë ▪ Ministria e Mbrojtjes ▪ Fakulteti i Shkencave të Natyrës, Universiteti Politeknik – Inxhinieria e Mjedisit, Fakulteti i Gjeologji – Minierave ▪ Instituti i Fizikës Bërthamore ▪ IGJEUM 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Na, Cl, SO₄, trashësia humusore, raporti Mg/Cl, aciditeti, raporti N/C, metalet e rënda ▪ Sasia e tokës së humbur (ton/km²) ▪ Sasia e naftës në mjedis ▪ Nr. dhe lloji i fragmentimit ▪ Vlera e tokës djerr ▪ Përqëndrimi i kimikateve dhe pesticideve në tokat bujqësore ▪ Sipërfaqet e ndotura nga industria e naftës. ▪ Sipërfaqet e dëmtuara nga shkarkimet të ndryshme dhe depozitime të mbetjeve urbane e industriale ▪ Shkalla e pjelloris në raport me të dhënat kombëtare 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 10 vende, 2 herë / vit ▪ Raportim 12 herë / vit ▪ Analizat biologjike dhe kimike të tokës, 4 herë / vit
2.	Uji	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Cilësia ujërave sipërfaqësore ▪ Cilësia e ujërave nëntokësore ▪ Cilësia e ujërave për ujitje ▪ Pikat e shkarkimit të ujërave të ndotura industriale. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Autoriteti i Menaxhimit të Baseneve Ujore ▪ Instituti i Hidrometrologjisë ▪ Instituti i Kërkimeve Biologjike 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ NBO₅ ▪ NKO ▪ Metalet e rënda (Pb, Zn, Cu, Ni, Co, Cr, Cd, etj.) ▪ Aciditeti 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ngritja e 4 stacioneve të monitorimit (2 për lumin Osum dhe 2 për Devollin)

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pikat e shkarkimit të ujërave të ndotura urbane ▪ Cilësia e ujit për konsum publik ▪ Koeficienti i shfrytëzimit të ujit ▪ Niveli i trajtimit të ujërave të ndotura ▪ Popullsia e lidhur me sistemin e grumbullimit të ujërave të ndotura ▪ Disiplinimi i ujërave të larta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fakulteti i Shkencave të Natyrës ▪ Këshilli Teknik i Ujit ▪ Agjencia Kombëtare e Mjedisit ▪ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar ▪ Instituti i Shëndetit Publik ▪ Instituti i Gjeoshkencave Enegjisë, Ujërave dhe Mjedisit ▪ Ministria e Bujqësisë dhe Administrimit të Ujërave ▪ Ministria e Mjedisit 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pehashi (pH) ▪ Koeficienti i shfrytëzimit të ujërave të ëmbla ▪ Temperatura ▪ Mineralizimi ▪ Fortësia ▪ Mbetjet e thata ▪ Përmbajtja e natriumit, kalciumit, natriumit, magnezit, amoniakut, klorit, sulfateve ▪ Përmbajtja e nitriteve dhe nitrateve ▪ Përmbajtja e pesticideve ▪ Niveli statik dhe dinamik i ujërave nëntokësore ▪ Përcjellshmëria ▪ HCO₃ dhe CO₃ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Monitorim 2 herë në muaj të rezervuarëve të ujërave të ëmbla ▪ Monitorim 2 herë në muaj për depot e ujit të pijshëm dhe pusshpimeve. ▪ 12 herë në vit për ujërat nëntokësore ▪ 4 herë në vit mbi cilësinë e ujërave për bujqësi
3.	Ajri	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sasitë vjetore të shkarkimeve në qendrat urbane ▪ Shpërndarja e shkarkimeve (trëndafili i erës) ▪ Sasia vjetore e elementëve të rëndë ▪ Vëllimi vjetor i reshjeve ▪ Niveli i grimcave PM në ajër ▪ Niveli i gazit sulfurik në ajër ▪ Cilësia e ajrit në 5 pikat kryesore të qytetit ▪ Cilësia e ajrit në qendrat e NjA-ve ▪ EShkarkimet nga transporti ▪ Rregjistër i shkarkimeve nga industria ▪ Gjëndja e filtrave dhe sistemeve të shkarkimit nga industria e rëndëdhe sektori privat. ▪ Ditët nën trysni nga shkarkimet industriale dhe nga transporti ▪ Krijimi i inventarit të shkarkimeve 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Agjencia Kombëtare e Mjedisit ▪ Agjencia Rajonale e Mjedisit ▪ Drejtoria e Mjedisit në Bashki ▪ Ojftë ▪ Ministria e Mjedisit ▪ Inspektoriati i Mjedisit ▪ Fakulteti i Shkencave të Natyrës ▪ Universiteti Politeknik – Inxhinieria e Mjedisit ▪ Fakulteti i Gjeologji – Minieriave ▪ Instituti i Fizikës Bërthamore ▪ IGJEUM 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PM_{2.5} dhe PM₁₀ ▪ SO_x ▪ NO_x ▪ GHG ▪ Pb ▪ CO dhe CO₂ ▪ CFCs ▪ Vizibiliteti ▪ Shkalla e errësimit ▪ Dioksina dhe furanet ▪ Benzenet C₆H₆ ▪ Ozoni O₃ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ngritja e stacioneve të përhershme të monitorimit. ▪ GMonitorim në kohë reale i cilësisë së ajrit

4.	Pyjet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Përcaktimi i taksonometrisë ekzistuese. ▪ Realizimi i inventarit ▪ Rritja vjetore sipas llojeve ▪ Sasia vjetore e vjelur ndarë në lëndë për përpunim dhe dru zjarri ▪ Sasia e biomasës ▪ Sipërfaqet e dëmtuara nga zjarri e stuhia, etj. ▪ Llojet e rrezikuara ▪ Pyje të shëndetshme/sëmura ▪ Identifikimi i tipologjisë dhe origjinës së sëmundjes ▪ Mirëmbajtja në Zona Natyrore ▪ Kullotat ▪ Ripyllëzim i zonave të dëmtuara ▪ Gjendja e tokës në sipërfaqet e fondit pyjor 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Drejtoria e Shërbimit Pyjor pranë Bashkisë ▪ Inspektoriati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve ▪ Roja e Gjelbër ▪ Njësitë Administrative ▪ Universiteti Bujqësor ▪ Bashkia ▪ Ministria e Mjedisit ▪ Ojft-të 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niveli i riprodhimit ▪ Tipet e pemëve ▪ Nr. total / Moshë / Statusi ▪ Tipi i sëmundjes ▪ Sipërfaqe për mbushje ▪ Sipërfaqe për riprëritje ▪ Plan Menaxhimi ▪ Ton/Vit – përpunim ▪ Ton/Vit – Dru zjarri ▪ Raporti C/N, kapaciteti i këmbimit, pehashi, 	<p>Inventarizimi, proces që zgjat në varësi të madhësisë së fondit pyjor dhe kullusor. Dixhitalizimi. Monitorimi 12 herë / vit</p>
5.	Biodiversiteti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identifikimi i habitateve ▪ DLarmia e ekosistemeve ▪ Identifikimi i specieve në territorin e Bashkisë ▪ Xhepat natyrorë në sipërfaqet ujore ▪ Shtigjet natyrore ▪ Inventarizimi (të gjitha kategoritë) ▪ Specifikimi i standardeve sipas trajtimit të BE-së ▪ Identifikimi i specieve të rrezikuara, të kërcënuara dhe të zhdukura ▪ Shqetësimi nga zhurmat 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Agjencia Kombëtare e Zonave të Mbrojtura ▪ Administrata e Zonave të Mbrojtura ▪ Drejtoria e Zhvillimit Rajonal dhe Integritetit. ▪ Inspektoriati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve ▪ Ojft-të ▪ Ministria e Mjedisit 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sipërfaqja e zonave të mbrojtura ▪ Sipërfaqja e mbuluar me bimësi natyrore dhe pyje. ▪ Numri i habitateve të identifikuar ▪ Rregjistri i specieve në rrezik dhe atyre endemike të rralla. ▪ Habitata të reja ▪ Statusi i shtigjeve natyrore ▪ Makrofitet ▪ Gjitarë, zogj, zvarranik, amfib ▪ Jovvertebrorë ▪ Kërpudhat ▪ Likenet 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Çdo muaj 12 herë / vit
6.	Peizazhi	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sipërfaqet e gjelbërta urbane ▪ Gjendja e parqeve të bashkisë ▪ Sip. me gjelbërim të infrastrukturës Rrugore 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Inspektoriati Kombëtar i Mbrojtjes së Territorit ▪ Inspektoriati i Mjedisit 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sip e gjelbër për banorë në qytet ▪ Sip e pyllëzuar/park për 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Monitorimi në terren, i vazhdueshëm dhe i

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ripyllëzimi i hapsirave të parashikuara në PPV. ▪ Mbushja e kodrës me pemë prodhuese (Ullishte/Frutorë) ▪ Zonat ripariane përgjatë brigjeve të Lumenjve Osum Devoll e Seman ▪ Korsitë e biçikletave dhe shtigjet e gjelbërta ▪ Dëmtimet nga karrierat dhe guoret ▪ Dëmtimet nga erozioni, zjarret, shpyllëzimet ▪ Kullat metalike të puseve të naftës 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Dr. e Urbanistikës ▪ Ministria e Infrastrukturës dhe Transportit si edhe Ministria e Mjedisit ▪ Bashkia (Dep. Mjedisit) ▪ ARM ▪ Drejtoria e Shërbimit Pyjor pranë Bashkisë ▪ Ojftë ▪ Roja e Gjelbër ▪ Policia Bashkiake/ Policia e Shtetit 	<p>banorë në Bashki</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Sipërfaqet e dëmtuara nga guoret dhe karrierat ▪ Eleminimi i puseve jashtë funksionit dhe rehabilitimi i kullave metalike ▪ Siperfaqet e rehabilituara të zonave ripariane ▪ Brezat e gjelbërimit përgjatë infrastrukturës rrugore ▪ Inventarizimi i problemeve peizazhiste 	<p>përditshëm</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Raportimi 4 herë në muaj
7.	Klima	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Shkarkimet e gazrave serë. ▪ Shkarkimet sipas burimit të shprehura në njësi matëse dhe % ▪ Energjia e përdorur në territorin e Bashkisë (Konsumi i elektricitetit, gazit, naftës, biomasës, të rinovueshme) ▪ Rregjistri i temperaturës shprehur në cikël 24orë ▪ Rregjistri i rreshejve atmosferike shprehur në mm/ditë ▪ Rrezatimi mesatar diellor ▪ Shpejtësia mesatare e erës km/orë (në ditë) ▪ Niveli i gazit karbonik në atmosferë. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ministria Mjedisit ▪ Ministria e Ekonomisë dhe Turizmit ▪ Ministria e Energjitikës ▪ Ministria e Bujqësisë dhe Administrimit të Ujërave ▪ ARM – AKM ▪ Fakulteti i Shkencave të Natyrës ▪ Universiteti Politeknik – Inxhinieria e Mjedisit ▪ Fakulteti i Gjeologji – Minieriave ▪ Instituti i Fizikës Bërthamore ▪ IGJEUM ▪ Drejtoria e Shërbimit Pyjor – pranë Bashkisë ▪ IKMT ▪ Inspektoriati i Mjedisit ▪ Dr. e Urbanistikës ▪ Inspektoriati Shtetëror i Mjedisit dhe Pyjeve 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sasia e gazrave serë çlirar në atmosfer(referuar për çdo sektor) ▪ Konsumi në Këë i energjisë nga elektrike, BER, biomas, naftë dhe gaz. ▪ Të dhënat meteorologjike për Bashkinë Kuçovë. ▪ Sasia e reshjeve atmosferike ▪ Temperaturat ditore / vjetore 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ngritja e stacionit të matjeve meteorologjike për Bashkinë Kuçovë. ▪ Analizimi laboratorik 6 herë në vit i shkarkimeve të gazrave serë në mjedis ▪ Monitorim mujor i konsumit të energjisë elektrike ▪ Raportim 3-mujor ▪ Buletin mujor mbi klimën
8.	Kultura	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Objektet e kultit fetar 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ministria e Kulturës 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gjendja e objekteve të kultit 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Monitorim mujor

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Objektet e trashëgimisë kulturore ▪ Objektet e trashëgimisë historike ▪ Pasuritë arkeologjike ▪ Sitet arkeologjike ▪ Trashëgimia arkitektonike dhe mjedisore ▪ Muzeu arkeologjik dhe aulturor ▪ Muzeu industrial ▪ Godina dhe vepra me vlera të larta historike e arkitektonike. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Këshilli Kombëtar i Arkeologjisë ▪ Shërbimi Arkeologjik Shqiptar ▪ Drejtoria Rajonale e Kulturës ▪ IKMT ▪ Bashkia Kuçovë ▪ Instituti i Monumenteve të Kulturës. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Gjendja e objekteve dhe vendeve të trashëgimisë historike e kulturore ▪ Inventarizimi i elementëve përbërës, pjesë e trashëgimisë kulturore dhe historike ▪ Numri i vizitorëve në këto objekte 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Raportim 4 herë në vit
9.	Shëndeti	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jetëgjatësia mesatare e popullsisë ▪ Përbajtja e hidrokarbureve në ajër ▪ Niveli i zhurmave ▪ Aksidentet në punë dhe në rrugë ▪ Rregjistri i sëmundjeve kardiovaskulare ▪ Rregjistri i sëmundjeve të aparatit të frymëmarrjes ▪ Rregjistri i vdekjeve jonatyrale ▪ Familjet nën minimumin jetik ▪ Disponueshmëria e shërbimit shëndetësor ▪ Niveli i trajtimit të urgjencave ▪ Disponueshmëria e ilaçeve farmaceutike ▪ Shkalla e ekspozimit të popullsisë ndaj ujërave të ndotura, tokës së ndotur dhe ndotjeve mikrobiologjike 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ministria e Shëndetësisë ▪ Instituti i Shëndetit Publik ▪ Inspektoriat Mjedisor ▪ Inspektoriat i Punës ▪ AKM-ARM ▪ Bashkia Kuçovë 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Moshë mesatare vjet/muaj/ditë ▪ Nr. i aksidenteve ▪ Nr. i të Sëmurëve (kardio-respirator-toksik) ▪ Statusi dhe niveli i Shërbimit shëndetësor ▪ Mjekimet e munguara ▪ Përbërja mercologjike e ndotjes në Bashki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Monitorim mujor ▪ Raportim 4 herë në vit
10	Socio-Ekonomia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niveli Arsimit të popullatës ▪ Gjimnazet, shkollat, kopshtet, çerdhet ▪ Shërbimet publike ▪ Të ardhurat mesatare për frymë ▪ Niveli i papunësisë ▪ Zanatat 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ministria e Ekonomisë ▪ INSTAT ▪ Bashkia Kuçovë ▪ Prefektura Berat ▪ Zyra e Punsimit ▪ Ministria e Mirëqënies Sociale 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Profesionistët ▪ Teknikët ▪ Zanatçinjtë ▪ Qëndrat e edukimit ▪ Pagat dhe të ardhurat për frymë ▪ Ndihma sociale 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Monitorim mujor ▪ Raportim 4 herë në vit

Punoi: PLGP, Co-PLAN, 2016.

7.2 Çështjet institucionale, ligjore dhe instrumentet që lidhen me masat mjedisore

Hartimi i Planit të Monitorimit të Mjedisit gjatë zbatimit të projekteve të PPV-së është bazuar në Vendimin Numër 1189, datë 18 nëntor 2009 “Për rregullat dhe procedurat për hartimin dhe zbatimin e programit kombëtar të monitorimit të mjedisit” dhe “Programit Kombëtar të Monitorimit të Mjedisit për vitin 2015”. Ky program parashikon monitorimin e ajrit, zhurmave, ujërave sipërfaqësore e nëntokësore, tokës, pyjeve e biodiversitetit³²⁶.

Ajri monitorohet në 51 stacione monitorimit të vendosura në 14 qytete, duke përfshirë Tiranë, Elbasan, Durrës, Shkodër, Vlorë, Fier dhe Korçë. Në Bashkinë e Kuçovës nuk ka stacione monitorimi fikse. Monitorimi ndodh rutinë në qytetet me stacione të përhershme dhe në qytetet kryesore ku janë vërejtur tejkalime (Tiranë, Korçë, Shkodër, Vlorë, Durrës, dhe Elbasan). Në Bashkinë Kuçovë nuk parashikohen monitorime të tilla. Gjithashtu, monitorimi nënkupton edhe shqyrtimin paraprak të niveleve të ndotjes në qytete që nuk mbulohen nga monitorimi sistematik deri më tani (Berat, Lushnje, Gjirokastrë, Pogradec, Krujë, Lezhë dhe Sarandë, Laç dhe Kavaje). Parametrat që synohet të monitorohen gjatë viti 2016 sipas Planit të Monitorimit të Mjedisit 2015 (PMM) janë SO₂, NO₂ (NO_x), CO, O₃, Benzene, PM₁₀ (PM_{2.5}) dhe metalet e rënda

Monitorimi i Ujërave sipërfaqësore (duke përfshirë edhe bio-cilësinë) është parashikuar të kryhet në 54 pika për lumenjtë, 13 për liqenet, 17 për Lagunat, 44 për sedimentet dhe 19/81 për ujërat bregdetareë (81 stacione për treguesit bakteriologjikë). Parametrat që janë parashikuar të maten përfshijnë parametrat meteorologjike, parametrat hidrologjike, pH, O₂, kripësia, TOC, PM, lëndë ushqyese (N, P), metalet e rënda dhe parametrat organike bazë. Lidhur me shpeshësinë e monitorimit, në lumë parashikohet 4 herë në vit për ushqyesit e ujit, 1 herë në vit për kampionët dhe parametrat e tjerë dhe 1 në 3 vite për sedimentet.

Lidhur me ujërat nëntokësore, monitorimi i tyre konsiderohet me përparësi të lartë dhe parametrat që janë parashikuar për matje janë pH, temperatura, TOC, PD, ushqyesit (N, P), metalet e rënda, parametrat organikë bazë dhe mikrobiologjia. Ndërkohë nuk monitorohen parametra me bazë *përbërjet klorure* dhe *PCB* si dhe *pesticidet* dhe *PAHs* për shkak të mungesës së kapaciteteve të laboratorëve për matjen e parametrave të tillë.

Monitorimi i tokës përfshin 19 vende. Ushqyesit maten çdo dy vjet minimumi, ndërsa metalet mund të monitorohen në frekuencë të ulët në varësi të kushteve lokale. Parametrat që janë planifikuar për t'u monitoruar janë parametrat fizike, ushqyesit (NP), metalet e rënda dhe organike.

Në PPM është përfshirë edhe monitorimi i pyjeve dhe biodiversitetit. Sipas PPM-së, për vitin 2015, procesi i monitorimit të pyjeve parashikon tregues të kriterëve Pan - Evropiane C2 dhe C4 dhe në rast mbështetje financiare për treguesin C4.2 ndërsa monitorimi i biodiversitetit përfshin 50 stacione monitorimi.

Institucionet që ngarkohen nga Vkm Nr. 1189, Datë 18.11.2009 Për Zbatimin e PKM-së janë Ministria e Bujqësisë Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave, Ministria e Mbrojtjes, Ministria e Energjisë dhe Industrisë, Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës, dhe Ministria e Mjedisit.

- Çështje ligjore dhe institucionale me ndikim në monitorimin e mjedisit:

Vitet e fundit, vendi ynë ka bërë hapa të mëtejshme për monitorimin e mjedisit . Me hartimin e Planit Kombëtar të monitorimin i jep rëndësi identifikimit të problematikave të përbërësve fizikë të mjedisit me qëllim përmirësimin e gjendjes së tij. Kjo është përkthyer në monitorime me një frekuencë të caktuar kryesisht vjetore në bazë të të cilave përgatitet edhe Raporti i Gjendjes në Mjedis. Sot, ky raport është instrumenti kryesor që paraqet gjendjen reale të mjedisit.

Gjatë zbatimit të PPV-së së Bashkisë Kuçovë, do të jetë monitorimi i mjedisit që do të pasqyrojë ndikimin në shkallë të gjerë të zbatimit të PPV-së në mjedis. Megjithatë, duke patur parasysh se monitorimi i mjedisit ka kufizimet e tij, supozohet që matja e ndikimit real të projekteve të PPV-së në territor gjatë fazës së zbatimit, mund të mos jetë i plotë. Kjo për shumë arsye të ndryshme të cilat janë shtjelluar më poshtë së bashku me masat që rekomandohet të merren për *përmirësimin e monitorimit të gjendjes në mjedis* në të ardhmen:

Mospajisja me laboratorë e institucioneve të monitorimit të mjedisit: Institucionet përgjegjëse për monitorimin e medisit në vendin tonë janë Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural dhe Administrimit të Ujërave, Ministria e Mbrojtjes, Ministria e Energjisë dhe Industrisë, Ministria e Shëndetësisë, Ministria e Transportit dhe Infrastrukturës si dhe Ministria e Mjedisit (VKM nr. 1189 i datës 18 nëntor 2009). Një mangësi që vihet re është fakti se institucionet e ngarkuara me ligj për monitorimin e mjedisit nuk janë të pajisura me laboratorë. Zakonisht, monitorimi i treguesve të dukurive natyrore të cilësisë së ajrit, ujit, tokës dhe të biodiversitetit kryhet nga institucione monitoruese të specializuara të cilat lidhin marrëdhënie kontraktuale me institutet e monitorimit. Pra, institucionet shtetërore nuk monitorojnë drejtpërsëdrejti gjendjen e mjedisit natyral duke lënë kështu hapësira për vonesa apo mangësi të ndryshme në monitorimin e mjedisit për shkak të procedurave të tenderimit që nevojitet të ndiqen në rastet e kontraktimit.

Mungesa e laboratoreve me kapacitete për monitorimin e përbërjeve klorure, PCB-ve, pesticideve, dhe PAHs: parametrave të tillë janë të pranishëm në vendet ku vepron industria e rëndë e cila është e pranishme pothuajse në të gjitha qytetet ose rajonet kryesore të vendit, dhe mbi të gjitha në Bashkinë Kuçovë. Si rrjedhojë, lind nevoja e monitorimit të tyre të vazhdueshëm, sidomos në ujërat nëntokësore, për të patur një pasqyrë të gjendjes së tyre si dhe për të kuptuar ndikimin e ndotësve në shëndetin e njeriut. Duke qenë se shumë nga këto ndotës janë të rrezikshëm për shëndetin e njeriut, monitorimi i tyre është i domosdoshëm. Megjithatë, me gjithë rëndësinë që parametrat në fjalë kanë si tregues të gjendjes së ujërave nëntokësore, nuk monitorohen për shkak të mungesës së kapaciteteve të laboratoreve për të kryer matje të tilla. Në këtë mënyrë, është pothuajse e pamundur të kuptohet se cili është ndikimi i shumë industrive që shkarkojnë ndotës të tillë në shëndetin e popullsisë të zonave përreth.

Numri i kufizuar i pikave të monitorimit: kjo vihet re në monitorimin e pothuajse të gjithë përbërësve fizikë mjedisorë si ajri, ujërat sipërfaqësore e nëntokësore, toka, etj. Për shembull, në rastin e ujërave sipërfaqësore, Baseni i lumit Seman i cili përbëhet nga 4 lumenj të rëndësishëm (Seman, Gjanicë, Osum e Devoll) monitorohet vetëm në 10 pika, Baseni i Lumit Shkumbin vetëm në 6 pika ndërsa Baseni i Vjosës (Vjosa dhe Drinosi) vetëm në 8 pika. Ndërkohë, të tre basenet kryqëzojnë vendin tonë nga lindja deri në

perëndim. Duke qenë se kalojnë zona të ndryshme me aktivitete të ndryshme, numri i pikave duket i pamjaftueshëm për paraqitjen e gjendjes reale të lumenjve.

Frekuenca e monitorimit të ujërave është e pamjaftueshme: sipas PKM-së, ujërat e lumenjve monitorohen zakonisht 4 herë në vit për ushqyesit e ujit, 1 herë në vit për kampionët dhe arametrat e tjerë, dhe 2 herë në tre vite për sedimente. Duke patur parasysh gjendjen jo të mirë në të cilën ndodhen lumenjtë tanë, shpeshtia e monitorimit të parametrave të përbërësve fizikë të mjedisit duket e pamjaftueshme. Në vendin tonë, në shumë qytete si ai i Kuçovës me aktivitete të lartë industrial, monitorimi i ujit nevojitet javor ose, në të paktën e rasteve, mujor.

Vetë-monitorimi i aktiviteteve të pajisura me leje A dhe B shpesh joreal: sipas Planit të Monitorimit të Mjedisit, personat fizikë dhe juridikë, veprimtaritë e të cilëve janë subjekt i lejes mjedisore, monitorojnë treguesit mjedisorë të paraqitur në programet e tyre të vetë-monitorimit, në nivel individual. Aktualisht vlen të theksohet se standartet e përdorura për realizimin e monitorimit mjedisor janë relativisht të ulëta, duke konstatuar këtu se shumica e projekteve apo operatorëve të pajisur me një leje mjedisi, realizojnë procese periodike të vetë-monitorimit nëpërmjet kontraktimit të laboratorëve të akredituar për realizimin e monitorimit. Këto raporte vetë-monitorimi dërgohen në ARM dhe AKM për shqyrtim dhe thuajse në të gjitha rastet, deklaratimet e kryera në këto raporte tregojnë se shkarkimet dhe dëmtimet në mjedis janë gjithnjë minimale dhe brenda normave e standarteve të lejuara.

Mungesa e kompetencave të ARM-së Berat për monitorimin e mjedisit: deri më tani, sipas Vendimit të Këshillit të Ministrave nr. 47, datë 29 janar 2014 “Për përcaktimin e rregullave për organizimin dhe funksionimin e Agjencisë Kombëtare të Mjedisit e të agjencive rajonale të mjedisit”, funksionet e ARM-ve janë të kufizuara kryesisht në *i) dhënien e lejeve të mjedisit të tipit “C”, sipas përcaktimeve në ligjin nr. 10431, datë 14.7.2011 “Për lejet e mjedisit” dhe ii) në mbajtjen dhe përditësimin e regjistrit me të dhëna për instalimet e kategorisë “C”, që ndodhen brenda territorit ku shtrihet fusha e kompetencave të tyre (Kreu V). Me qëllim monitorimin e duhur të mjedisit duke patur parasysh se ARM-të janë të pranishme në territor, sygjerohet dhënia e kompetencave ARM-së Berat për monitorimin e mjedisit. Kjo nënkupton:*

- ndryshimet e bazës ligjore për shtimin e kompetencave të ARM-së
- pajisjen e ARM-së me laborator të certifikuar për monitorimin e parametrave të ndryshëm përfshirë edhe parametrat që nuk monitorohen për mungesë kompetencash laboratorike,
- dhënien e fondeve financiare që bëjnë të mundur një gjë të tillë
- Integrimi i sistemit GIS për hedhjen e të dhënave në kohë reale dhe pasurimin e arkivës elektronike me të dhëna rreth situatës mjedisore në Bashki dhe historikun e ndotjeve në të.
- Organizimi i trajnimeve me qëllim ngritjen e kapaciteteve monitoruese si edhe shkëmbimin e eksperiencave dhe praktikave më të mira.
- Mbajtja e Regjistrit vjetor të Monitorimeve Mjedisore, Shkarkimet në Mjedis të të gjitha tipeve të lejeve (A, B, dhe C).

Mungesa e bazës ligjore/procedurave e programeve për mbrojtjen e duhur të ujërave nëntokësore: Në vendin tonë mungon një kuadër legjislativ i plotë ose programe

të posaçme që garantojnë mbrojtjen e plotë të mjedisit (dhe kryesisht ujit, ajrit, tokës) nga industria e rëndë ku përfshihet edhe industria e naftës. Konkretisht, legjislacioni shqiptar rregullon mbrojtjen e mjedisit nëpërmjet ligjeve të shumta (Ligjit për Mbrojtjen e Mjedisit, Ligjit për Lejet e Mjedisit, e shumë ligje të tjera). Megjithatë, Shqipëria nuk ka ligje të posaçme ose programe që rregullojnë disa procese (shpimin, operimin, ri-injektimin, etj.), të industrisë gjatë aktivitetit të saj. Në përgjithësi, në Shqipëri mungojnë ligje dhe programe që përcaktojnë:

- llojin e teknologjisë së shpimit të puseve (të naftës në rastin e Kuçovës) që i përshtatet çdo zonë që shfrytëzohet nga industria e naftës,
- llojin e teknologjisë që industria e naftës duhet të përdorë për veshjen e puseve të naftës,
- procedurat/teknikat/teknologjitë për izolimin e puseve të naftës kur dalin jashtë funksionit dhe monitorimin e tyre,
- mbulimin e shpenzimeve për izolimin e puseve jashtë funksionit dhe rihabilitimin e zonave naftënxjerrëse në rast falimentimi të kompanisë,
- zonimin e territorit për efekt të ri-injektimit (zona ku lejohet dhe zonat ku ky proces mund të shkaktojë ndotje të mjedisit) si dhe,
- programe që rregullojnë ri-injektimin e ujërave të ndotura. Ri-injektimi është thjesht një mënyrë për të ricikluar ose futur në vend-depozitim përfundimtar ujërat e ndotura nga industria e naftës. Për këtë arsye nevojitet që shteti të hartojë një program në të cilin të përcaktohen të paktën disa kërkesa minimale që parandalojnë ndotjen e burimeve ujore nëntokësore dhe mbrojnë shëndetin e njeriut,
- ligje e programe që rregullojnë shpimet për naftë në afërsi (dhe në akuifer) të një akuiferi uji i të cilit përdoret për furnizim me ujë të popullsisë në të sotmen dhe në të ardhmen,
- ligje e programe që rregullojnë shfrytëzimin e burimeve ujore e nëntokësore nga industria e rëndë (dhe ajo e naftës në veçanti në Bashkinë e Kuçovës) duke patur parasysh se kjo industri përdor sasi tepër të mëdha uji gjatë aktivitetit të saj,
- ligje e programe që rregullojnë shfrytëzimin e ujërave nëntokësore me thellësi mbi 200 m me qëllim shmangien e uljes së relievit të tokës, si dhe
- ligje që përcaktojnë zonat e ndjeshme ndaj uljes së relievit (tabanit) të tokës nga mbishfrytëzimi i ujërave nëntokësore ose i mineraleve.

Për këtë arsye, mund të thuhet se në mungesë të një kuadri legjislativ të plotë dhe të programeve të posaçme që rregullojnë mbrojtjen e burimeve ujore nëntokësore dhe të nëntokës nga industria e naftës, akuiferët mbeten të pambrojtur.

Me qëllim përmirësimit e monitorimit të mjedisit në vend, gjë që do të kontribonte në kapjen e problematikave dhe mosrespektimin e standardeve për mbrojtjen e mjedisit gjatë zbatimit të projekteve të PPV-së dhe projekteve të tjera që zbatohen në Bashki, më poshtë është dhënë një tabelë me rekomandime për përmirësimin e monitorimit të mjedisit.

Tabela 102: rekomandime për përmirësimin e monitorimit të mjedisit

Çështje ligjore, institucionale, procedurale për monitorimin e mjedisit	Masa	Instrumenti
Mospajisja me laboratorë e institucioneve të monitorimit të mjedisit	Pajisja me laborator	Numër laboratorit të çertifikuar në pronësi të institucioneve
Mungesa e laboratoreve që kanë kapacitet të monitorojnë parametra si përbërjet klorure dhe PCB si dhe pesticidet dhe PAHs	Pajisja me laboratorë të specializuar	Rritja e kapacitetit për matjen e përbërjeve klorure, PCB-ve, pesticideve dhe PAHs
Monitorimi i mjedisit bazuar në numër të kufizuar treguesish mjedisorë (parametrat)	Krijimi i bazës ligjore për shtimin e parametrave që nevojitet të maten për monitorimin e duhur të treguesve fizikë të mjedisit (ajrit, tokës, ujërave sipërfaqësore e nëntokësore, biodiversitetit, pyjeve)	Parametra /ndotës që shkarkohen nga industria e rëndë
Numri i kufizuar i pikave të monitorimit	Shtimi i pikave	Numri i pikave
Shpeshtësia e monitorimit të ujërave e pamjaftueshme	Shtimi i frekuencës	Numër i lartë matjesh/vit
Vetë-monitorimi i aktiviteteve të pajisura me leje A dhe B joreal	Kalimi i monitorimit të shkarkimeve të industrisë së pajisur me leje mjedisore (A dhe B) nën kompetencat e ARM-Berat	Monitorim mujor i parametrave
Mungesa e kompetencave të ARM-së Berat për monitorimin e mjedisit	Shtimi i kompetencave	Monitorimi parametrave
Mungesa e bazës ligjore/procedurave e programeve për mbrojtjen e ujërave nëntokësore	Krijimi i programeve të posaçme për mbrojtjen e akuiferëve nga industria e rëndë dhe industria e naftës	Numri i programeve në mbrojtje të akuiferëve

Punoi: PLGP, Co-PLAN, 2016.

Shtojca 1: Lista e Institucioneve/Bashkëpunëtorëve të kontaktuar.

Takimet e kryera në Bashkinë Kuçovë për çështje mjedisore në kuadër të VSM-së					
Bashkia	Institucioni /Grupi i interesit	Personi	Data e takimit	Vendi i takimit	Qëllimi i takimit
Berat - Kuçovë	Agjensia e Zonave të Mbrojtura Berat	Fatos Nako, Drejtor Anila Sina, Specialiste	12 Korrik	Agjensia e Zonave të Mbrojtura Berat	Shkëmbim informacioni dhe diskutime mbi Zonat e Mbrojtura të Bashkisë Berat dhe propozime mbi Bashkinë Kuçovë
Berat - Kuçovë	ARM Berat	Ardian Mile, Specialist Xhako Lamçellari Specialist VNM-je Endrit Kosta, Specialist Kuçovë	12 Korrik	Agjensia Rajonale e Mjedisit, Berat	Shkëmbim informacioni dhe diskutime mbi VSM-në, Zonat Nxehta Mjedisore, Monitorimet, Problemet Mjedisore dhe projektet.
Kuçovë		Bardhi Sula, Drejtor i Mjedisit	28 Prill	Bashki	Grumbullim informacioni mbi fondin pyjor(Hartat e 84-85)
	Drejtoria e Pyjores	Petrit Ruka Drejtor i Pyjores	6 Qershor	Bashki	Grumbullim dhe interpretim informacioni në terren
	NjA. Lumas	Idriz Shuaipi, Specialist Pyjesh		NjA. Lumas	Grumbullim dhe interpretim informacioni në terren
	Bardhi Sula	Dr. Mjedisit	10 Korrik		Shkëmbim informacioni dhe diskutime mbi VSM-në
	Petrit Ruka,	Drejtoria e Pyjores	28 prill	Bashki	Shkëmbim informacioni dhe diskutime mbi VSM-në
	Idriz Shuaipi,	Specialist Pyjesh	6 qershor	Bashki	Shkëmbim informacioni dhe diskutime mbi VSM-në

Shtojca 2: Materiale nga Dëgjesat me Publikun.

Proçesverbal & Minuta nga takimi: “Dëgjesë Publike e Vlersimit Strategjik Mjedisor – Bashkia Kuçovë”

Datë **28-Prill-2016**

Organizuar nga: Bashkia Kuçovë, USAID/Co-Plan

Takimi u mbajt në ambejntet e Bashkiës Kuçovë

Përfaqësues nga Co-Plan: Zenel Bajrami (*Planifikues Urban*)
Arta Alla (*Eksperte Mjedisi*)
Imeldi Sokoli (*Planifikues Urban*)
Silvi Jano (*Urbanist*)
Rodion Gjoka (*Ekspert Mjedisi*)

Në mbledhje morën pjesë përfaqësues nga: Drejtoria Rajonale Mjedisit, Bashkia Kuçovë, Shëndeti Publik, Agronom, Drejtoria Pyjeve, Ndërmarrja Ujësjetllës Kanalizime, Organizata Mjedisore, Emergjencia Civile (Prefektura), Forumi Këshillimor Vendor, K. Bashkiak.

Prezantimi nisi në orën **12:00** pm

Fjala Hapëse: *Kryetari Bashkisë Z.Selfo Kapllani*

Përshkrim i përgjithshëm i situatës dhe i proçesit nëpër të cilin po kalon hartimi i Planit të Përgjithshëm Vendor për Bashkinë e Kuçovës, duke nënvizuar këtu rëndësinë e këtij plani në funksion të mirorganizimit të territorit në Bashkinë e re.

Fton pjesmarrësit të kushtojnë vëmendje ndaj ç[shtjeve mjedisore që do të trajtohen në dëgjesën e sotme duke kërkuar kontributin e tyre për pasurimin dhe thellimin e këtij studimi.

Hyrje përgjithshme: *Zenel Bajrami (Ekspert i Territorit)*

Përshëndetje e shkurtër të gjithë pjesmarrësve, vihet theksi në shkëmbimin e informacionit dhe thellimin e bashkëpunimit si edhe adresohet vonesa e fillimit të takimit për shkak të pjesmarrjes së ulët në orën zyrtare të nisjes së takimit.

Një sqarim mbi fazat që tanimë janë konsumuar, fazën aktualen si edhe fazat e ardhshme deri në mbyllje të proçesit.

(10min)

Prezantimi VSM: Arta Alla

U përshkrua objektivi i VSM si edhe proceset që janë ndjekur në kuadër të hartimit të VSM-së për Bashkinë Kuçovë. Në prezantim u trajtuan të përgjithsuara temat dhe faktet e analizuara, si:

- Kuadri Ligjor & Institucional.
- Territori & Tokat Bujqësore:
- Ndryshimet Klimaterike:
- Ndotja:
- Ujrat Nëntokësore:
- Mbetjet
- Ndotja Industriale e tokave bujqësore.
- Ajri:
- Fondi Pyjor & Kullusor:
- Biodiversiteti:
- Lista Monumenteve Natyrore & Kulturore:
- Sfidat & Problematikat.

Mbyllje e prezantimit, falenderime dhe ftesa për diskutim!

(45min)

Prezantimi përfundoi në orën 12:55 pm

Diskutime & Shënime:

Koment nga kryetari i bashkisë :

Siç dihet Bashkia Kuçovë si burim kryesorë të zhvillimit ekonomik të saj ka zhvillimin e sektorit të industrisë së nxjerrjes së naftës gjithashtu shfrytëzimi i këtij resursi ka sjelle ndikime të ndryshme në mjedis. Është përdorur teknika me plasje të nxjerrjes së naftës dhe shpimit në mënyrë horizontale. Zakonisht përdorimi i teknikave të nxjerrjes së naftës me plasje bëhet në shtresa naftëmbajtëse masive të cilat kanë depozitime të mëdha siç është Fusha e Patoz Marinzës në Fier ndërsa në Kuçovë kjo teknike nuk mund të përdoret sepse kemi shtrsa naftëmbajtëse të shkeputuar dhe të vogla në përmasa. Teknika e nxjerrjes së naftës në mënyrë horizontale përdoret në Kuçovë por nga pikpamja gjeologjike Kuçova është e qendrushme dhe efektet e kësaj teknike në lidhje me problemet mjedisore dhe me shembjet e dheut do të jenë zero. Për nga pikpamja mjedisore në do të bashkpunojmë me institucionet përkatëse të qeverisë qendrore dhe kompanitë e nxjerrjes së naftës në mënyrë që të investohet për rehabilitimin mjedisor të zonave të puseve dhe përdorimin e teknologjive që kanë efekte sa më të vogla në mjedis.

Në lidhje me situatën e mbrojtjes së tokave nga lumenjt, duhet thënë se situata e tokavë përgjatë Lumit Devoll nuk është e mirë si pasojë e përmytjes së tyre. Ne jemi pjesmarrës në një projekt me donator të huaj për marrjen e masave të ndryshme për minimizimin e përmytjeve në këto toka.

Situata në lidhje me shfrytëzimin pa kriter të materialeve inerte të lumenjve monitorohet me rigorozitet nga organet përkatëse por gjithsesi ka dhe raste abuzive.

Në lidhje me rehabilitimin mjedisor të ish-UPN është hartuar një projekt që parashikon një investim prej 35 mln euro sidhe janë gjetur dhe investitorët. Ky rehabilitim konsiston ne rehabilitimin mjedisor dhe ndryshimin e funksionit (kthimin në zonë rekreacionale). Rehabilitimi mjedisor përfshin dhe zhvillimin dhe pastrimin e ujrave nëntoksore dhe pastrimin e ndotjes që ka zona.

Menaxhimi i mbetjeve të ngurta është një problem serioz i cili ka nevojë për një projekt mbi menaxhimin e mbetjeve në mënyrë që të përmirësohet situata e menaxhimit të mbetjeve në bashki.

Koment nga pjesmarrës:

Në lidhje me menaxhimin e mbetjeve, në vitet e sistemit totalitar ka patur skema të mbledhjes së letres dhe riciklimit të saj dhe sot mund të përdoren këto skema të cilat mund të bëjnë mbledhjen e plastikës dhe riciklimin e saj duke patur parasysh se dekompozimi i plastikës zgjat me vite të tëra dhe ka efekte negative në mjedis.

Një problem tjetër është dhe problemi me pusët e naftës sidhe ndotja mjedisore që sjell nxjerrja e naftës. Zonat afer pusëve kanë nevojë për një pastrim rrënjësor si pasojë e teknologjise së vjetruar të përdorur. Duhet përmendur se Kuçova ka numrin më të madh të të prekurve me kancer në rajon dhe kjo vjen si pasojë e mjedisit të ndotur ku jeton kjo popullatë.

Gjithashtu një problem i madh është dhe situata e kanalizimeve të ujrave të zeza që është problematike në disa pjesë të qytetit këto kanale janë të hapura dhe janë burim për semundje infektive të ndryshme.

Koment nga administrator i NJA Lumas:

Duhet thënë se pyjet në NJA Lumas janë një pasuri e madhe por këto pyje janë shfrytëzuar për 25 vite dhe nuk janë në gjendje të mirë duhen projekte për pyllëzim.

Rezervuari i Belesovës paraqet probleme të mëdha sepse është i mbushur me inerte të ndryshme dhe ka problem me dëmtimin e trupit të digës. Duhet të kemi nderhyrje të menjehershme për të garantuar mirëfunksionimin e këtij rezervuari.

Përroi i Lumasit në disa periudha të vitit bën gërryerje të mëdha në tokat bujqësore në këtë situatë duhet të garantohet mbrojtja e tokave bujqësore.

Gjithashtu duhet patur parasysh që një potencial për zhvillimin e turizmit në Lumas janë Monumentet natyrore të Shpellës së Goricës dhe Kanionet e Sinecit.

Koment nga përfaqësuesi i sektorit të nxjerrjes së naftës:

Ndotja nga nafta është e tre llojeve të ndryshme, ndotje gazore, ndotje e lëngshme dhe ndotje të ngurta. Ndotja gazore bëhet nga çlirimi i gazit H₂S në atmosfere nga nxjerrja e naftës. Ky gaz nuk është mbi normën e lejuar por është nën normën e lejuar. Ndotjet e lëngshme bëhen nga uji i cili bën pastrimin e naftës dhe më pas depozitohet në depozita të ndryshme të posaçme dhe më pas hidhet në Lumin Devoll. Në këtë pikë do të përpiqemi që të ndjekim teknikën e rifutjes së këtij uji në pusët të cilët janë jashtë funksioni. Në këtë mënyrë uji që përdoret për nxjerrjen e naftës nuk ka ndikim në ujrat e tjerë në mjedis. Ndotja nga mbetjet e ngurta të naftës është një problem serioz sepse në

Kuçovë nuk ka vendepozitim për këto mbetje. Gjithashtu duhet një investim serioz për përmirësimin e kësaj situatë.

Nga raporti mjedisor i përvitshëm që harton albpetrol si masa për minimizimin e efekteve në mjedis nga nxjerrja e naftës kemi: administrimin dhe rehabilitimin e grykave të puseve sidhe pastrimin e tyre dhe të zonave në afërsi të tyre dhe përcaktimin e puseve të mbyllur të përshtatshëm për futjen e ujit të dekantimit të naftës.

Mbetjet e ngurta të naftës janë një problem që duhet të zgjidhet. Duhet të dimë se në territorin e Bashkisë Kuçovë nuk ka gropë ekologjike për depozitimin e këtyre mbetjeve.

Koment nga pjesmarrës:

Problemi më i madh mjedisor në Kuçovë është përdorimi prania e gropave të naftës (zonat në afërsi të puseve).

Problemi tjetër është Zona ish- TEC-it si një zonë në qendër të qytetit që ka probleme mjedisore dhe si zonë e abandonuar me ndërtesa të vjetra dhe të degraduara.

Koment nga Kyetari i Bashkisë:

Një ndër projektet në Bashkinë Kuçovë është dhe rivitalizimi i zonës së ish- TEC-it dhe zona e ish-UPN që do të kthehen në zona rekreative, zona argëtimi dhe shpłodhjeje për banorët e Kuçovës.

Një problem tjetër mjedisor është dhe aktiviteti industrial i kompanisë BP kjo kompani në ndryshim nga kontrata që ka bërë ka ndryshuar natyrën e aktivitetit të saj dhe ne kemi hapur një proces ligjor për mbylljen e saj sepse kjo kompani ushtron aktivitet i cili ka ndotje të madhe në mjedis. Sidoqoftë këtë vit mbaron dhe kontrata e ushtrimit të aktivitetit të kësaj kompanie dhe kjo kompani do të mbyllet.

Takimi dhe Diskutimi përfundoi në orën 13:⁴⁵ pm

Figura 94: Foto nga dëgjesa e parë me publikun.

Burimi: Co-PLAN, 2016.

Figura 95. Listprezenca nga dëgjesa e parë me publikun.

USAID | ALBANIA
FROM THE AMERICAN PEOPLE

PLANNING AND LOCAL GOVERNANCE PROJECT (PLGP) IN ALBANIA
PROJEKTI I PLANIFIKIMIT DHE QEVERISJES VENDORE NE SHQIPERI

Activity / Aktiviteti Dëgjese Publike VSM Kugavë
Date 28.04.16

Signing Sheet / Liste Pjesemarrjeje

Name Surname	Institution	Title	Contact Number	Email	Signature
Emer Mbiemer	Institucioni	Funksioni	Numer kontakti	Email	Firma
1 Silvi Jano	CO-PLAN	Planifikues	0694085895	Silvijano@co-plan.al	[Signature]
2 Elza Hajdari	Rrethi i Ruzicës	P/zyrës Enj	0698616131	elzahajdari@gmail.com	[Signature]
3 Valente na Shlapin	Bashkia e Këlcës	Zyrtarë	0698974723	valentevali@hotmail.com	[Signature]
4 GLEDI FLOKU	AKPT	Regjistrim	0692482305	gledifloku@plankom.gov.al	[Signature]
5 BLEDI DIMO	AKPT	Regj. Sektor	0697681195	bledi.dimo@plankom.gov.al	[Signature]
6 Kujtim Zela	QRY	Regj. Administrat	0695777192	kujtim.zela@qyri.gov.al	[Signature]
7 Zekir Ahmeti	NDAR-Lumës	Administrat	068652002	z.ahmeti@ndar.gov.al	[Signature]
8 SHIMO Kuli	Ferizaj	Kryetar	0695430022		[Signature]
9 Lili Kumarda	Prenkë	Principal			[Signature]
10 Elza Ruffalo	Shp. G.F.2010	A. Ekonomik	0692600687	elzaruffalo@shpa.gov.al	[Signature]
11 Valon Bekham	Municipaliteti	Municipal	0695080002	valonbekham@shpa.gov.al	[Signature]
12 Hajrullah Durrës	Shp. G.F.2010	P. Publik	0696987044		[Signature]
13 Haxhi Ebi	ISHMP	Inspektori	0695656323		[Signature]
14 Jonida Taba	ISHMP	Inspektore	0695325365	jonida.taba@ishmp.gov.al	[Signature]
15 Fedim Stejlli	ISHMP	Regjistrues	0698511172	Fedim.stejlli@hotmail.com	[Signature]
16 Rindyl Zela	SHKËRRI	LEKTOR	0692306701	rindylzela@shkerri.gov.al	[Signature]
17 Ymer Shagati	SHKËRRI	Inspektori	0694665605	ymer.shagati@shkerri.gov.al	[Signature]
18 Diana Xhushi	SHKËRRI	Inspektore	069236330	diana.xhushi@shkerri.gov.al	[Signature]
19 Endrit Kosta	ARM-Berat	Sp. v. Mbrojtje	0692648237	endrit-06@hotmail.com	[Signature]
20 Agim Mero	Rrethi i Ruzicës	Prizinos	0692155565	agim.mero@rrethi.gov.al	[Signature]
21 Edmir Bekasari	Bashkia e Ruzicës	Administrat	0695572211		[Signature]
22 Jeli Zhejri	Zyrtarë	Inspektori	069348100		[Signature]
23 Haxhi Kocani	Kodulli e Ruzicës	Regjistrat	0692162882	haxhi.kocani@shpa.gov.al	[Signature]
24 Sami Veli	Rrethi i Ruzicës	Administrat	0692321785	velisam@rrethi.gov.al	[Signature]
25 GRAMOS MECAJ	Q.P. Nartës	Shp. Mbrojtje	0699372099		[Signature]
26 Mersit Kulla	SHKËRRI	Inspektore	0693854172		[Signature]
27 Safet Merko	Rrethi i Ruzicës	Privat	069253321	safetmerko@janikom.com	[Signature]
28 Valon Hoxha	Bashkia e Këlcës	Kryetar	0694026000	valonhoxha@shpa.gov.al	[Signature]
29 Naim Ahmeti	NDAR-Lumës	Zyrtarë	0695199707		[Signature]
30 Gjergj Vllasni	Municipaliteti	TEKNIKAR	0694422436		[Signature]
31 Mada Hodo	Municipaliteti	Regjistrues	0664002716		[Signature]
32 Rozeta Doka	Zyrtarë	Administrat	0695388017	rozeta.doka@shpa.gov.al	[Signature]
33 GERALD MORGAN	BASHKIA	Sp. v. Mbrojtje	0693465235	geraldmorgan@shpa.gov.al	[Signature]
34 Apostol Duro	Regjistrues	Sp. v. Mbrojtje	0692260710		[Signature]
35 Imbri Saher	CO-PLAN	ESPERT	0699566802	imbri.saher@co-plan.al	[Signature]
36 Zemer Bajrami	CO-PLAN	ESPERT		zemer.bajrami@co-plan.al	[Signature]
37 Jona Durrës	CO-PLAN	Ekip. Mbrojtje	068282926	jona.durres@co-plan.al	[Signature]
38					

Burimi: Co-PLAN, 2016.

Përmbledhje: Dëgjesa e II-të me publikun datë 01/09/2016

Përfaqësues nga Co-PLAN:	Arta Alla	(Eksperte Mjedisi)
	Rodion Gjoka	(Ekspert Mjedisi)
	Imeldi Sokoli	(Planifikues Urban)
	Kristi Bashmilli	(Menaxhim Mjedisor)

Në mbledhje morën pjesë përfaqësues nga: Bashkia Kuçovë, Prefektura, ARM-Berat, AKPT, Drejtoria Administrimit & Menaxhimit të Tokave, Profesion i lirë, Shoqëri Civile, Arsimi, UK-Kuçovë, ValuAdd, OJF, Shërbimet Publike, Auditi, Këshilltarë Bashkiak, Kryetarë të NjA-ve, Përfaqësues nga sektori i Agronomisë dhe Bujqësisë, Pyjeve, Inxhinier Naftë etj.

Prezantimi nisi në orën 10:00 am

Fjala e Hapjes: Z. Selfo Kapllani (*Kryetari Bashkisë Kuçovë*)

Bashkia Kuçovë është përzgjedhur si një nga 5 Bashkitë model për hartimin e Planit të Përgjithshëm Vendor me ndihmën e USAID nëpërmjet Projektit për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore - PLGP si edhe nëpërmjet asistencës teknike të ofruar nga Co-PLAN.

Kemi realizuar deri më sot gjashtë dëgjesa me publikun, ndërkohë që degjesa e sotme konsiston në Vlerësimin Strategjik Mjedisor të PPV dhe e konsiderojmë si mbledhje përmbyllëse për procesin e Planifikimit. Këtu do të paraqiten impaktet dhe ndikimet e vlerësuara të projekteve dhe ndërhyrjeve që parashikon Plani si edhe do të prezantohen masat konkrete. Bashkia, nga dëgjesa e sotme pret dhe jemi të interesuar që të merrnim mendime dhe qëndrime lidhur me çeshtjet mjedisore që do të trajtohen në këtë dëgjesë. Të gjitha materialet e referuara sot do të vihen në dispozicion të palëve të interesuara në adresën zyrtare të Bashkisë Kuçovë, ku edhe komentet zyrtare priten me shkrim në këtë adresë, përgjatë 7 ditëve në vijim.

Falenderoj ekspertët për punën e tyre dhe i ftoj të paraqesin gjetjet e tyre.

(8 min)

Prezantim Pjesa I: Arta Alla (*Eksperte Mjedisi*)

Prezantimi nis me spejgimin e procesit nëpër të cilin kalon hartimi i VSM-së si edhe legjislacionit ku bazohet hapat e ndërmarra për krijimin e dokumentit të VSM-së, po ashtu edhe detyrimet e metodologjinë e ndjekur. Qartësohen proceset e ndjekura duke vënë theksin në fazat që tanimë janë konsumuar, fazën aktualen si edhe fazat e ardhshme deri në mbyllje të procesit. Pjesa e parë e dëgjesës u përqëndrua në paraqitjen e

rezultateve gjeneruar nga analizat mjedisore kryer pët të gjithë territorin e Bashkisë Kuçovë. Elementët e trajtuar në këto analiza (Toka, Ndotja, Mbetjet, Akuiferi, Ujrat Sipërfaqësorë, Sistemi Furnizimit me Ujë dhe Kanalizime, Pyjet, Erozioni, Ajri, Zhurmat, Infrastruktura etj. *(15 min)*

Prezantim Pjesa II: Rodion Gjoka (Ekspert Mjedis)

Në këtë pjesë të dytë të dëgjësës u trajtua vlerësimi i ndikimit që do të ketë në mjedis nga zbatimi i të gjithë fondit me projekte parashkikuar në PPV. Ky seksion u prezantua fillimisht duke spjeguar metodën e Vlerësimit të Ndikimit dhe konceptin e Përputhshmërisë, për tu ndalur më pas tek vlerësimi i secilit prej projekteve dhe rezultatet e tyre përmbledhëse.

Fondi projekteve të PPV-së për Bashkinë Kuçovë është strukturuar/grupuar në Objektiva të Planit, si rrjedhojë nga vlerësimi i ndikimit dhe përputhshmërisë në nivel plani, u konkludua se:

Ndikimi në mjedis nga zbatimi i PPV-Bashkia Kuçovë do të jetë i ulët nëse rrespektohen masat e parashikuara, ky ndikim kompleks mund të minimizohet dhe mjedisi mund të ripërtërihet normalisht duke adresuar si duhet masat për çdo objektiv mjedisor si edhe duke ushtruar në mënyrë profesionale monitorimin e indikatorëve që do të referohen në lejet mjedisore të secilit projekt.

Lidhur me përputhshmërinë, PPV – Bashkisë Kuçovë, është vlerësuar të këtë përputhshmëri mesatare me Objektivat Kombëtare Mjedisore (Ajri, Uji, Toka, Pyjet, Biodiversitete, Kultura, Klima etj.)

(15 min)

Prezantim Pjesa III: Arta Alla (Eksperte Mjedis)

Pjesa e tretë dhe e fundit e prezantimit konsitsoi në paraqitjen e masave konkrete për mbrojtjen e mjedisit nga ndikimet që do të rrejdhin si rezultat i implementimit të projekteve të parashikuara nga PPV. Krahas masave konkrete mjedisore u paraqiten edhe projekte specifike të cilat kanë karakter rehabilitim të zonave të nxehta mjedisore si dhe ndërhyrje për seksione dhe terrene me probleme të theksuara në këtë Bashki (Rehabilitimi Zonave të Nxehta Mjedisore, Zona ripariane e lumit Devoll-Osum-Seman, rehabilitimi zonave të nxehta mjedisore, Projekte zhvillimore dhe mbrojtëse për zonat me cilësi të larta natyrore Frashër-Belesovë-Sinec) *(14 min)*

**Prezantimi përfundoi në orën 11:¹⁰
am**

Diskutime & Shënime:

Në vijim janë përfshirë komentet dhe diskutimet e realizuara gjatë dëgjësës:

1. Z. Ardian Sevaj (Ing. Naftë) Rafineria dhe në tërësi aktiviteti i nxjerrjes dhe përcpunimit të naftës në Bashkinë Kuçovë ka ndotur jo më pak se një sipërfaqe prej 50ha. Rafineria është mbyllur –përkohësisht por ndërhyrjet në teknologjin e nxjerrjes dhe përcpunimit janë të domosdoshme.

Përgjigje, Rodion Gjoka: Bashkia Kuçovë ka parashikuar disa ndërhyrje rehabilituese ku fillimisht do të ndërhyjnë në zonat e nxehta mjedisore duke rehabilituar TEC-in dhe Ish

Uzinën e Përpunimit. Projekti konkret parashikon rehabilitimin e tokës duke evaduar ndotjen e akumuluar ndër vite.

Lidhur me sipërfaqet e tjera të ndotura, jemi mëse të vetëdijshëm për situatën pasi këto të dhëna i kemi reflektuar edhe në analizën që do të gjeni në raportin e VSM-së.

Konkretisht kemi propozuar se nevojitet që të kemi një ndarje të prerë midis përdorimit të tokës nga industria dhe bujqësia si edhe të planifikohen studime për të adresuar sa më qartë problematikën. Është e nevojshme hartimi i studimeve të thelluara ku të identifikohen saktësisht sipërfaqet e ndotura dhe elementët ndotës për të përcaktuar teknikat më të mira të rehabilitimit të këtij territori.

2. Z. Jani Kurrizo (Ish Ing.Nafte): Ndotja e Ajrit në Bashkinë Kuçovë nuk ka shumë nevoj për referate pasi të gjithë mund ta ndjejnë lehtësisht përmbajtjen e lartë të squfurit në ajrë si edhe gazrat e tjerë që çlirohen nga nafta.

Përgjigje, Arta Alla: Shqetsimi i juaj dhe i gjithë qytetarëve të Bashkisë Kuçovë është mëse konkret dhe plotësisht e vërtet që ndotja në ajër mund të ndjehet fare lehtësisht nga aromat e shpërndara. Shpesh ndodh që thjesht nga vizitat e kryera në terren në kuadër të hartimit të VSM-së si pasojë kemi patur shqetësime dhe turbullime nga përqëndrimet e larta të squfurit në ajër.

Kemi propozuar ngritjen e disa stacioneve statike të monitorimit të cilat do të ralizojnë matje të sakta dhe do të referojnë çdo orë mbi cilësinë e ajrit të Bashkisë Kuçovë.

Duke njohur mirë burimin e ndotjes së ajrit, monitorimi i vazhdueshëm i cilësisë së ajrit do të na japë edhe indikacionin mbi shkarkimet tej normave të lejuara nga burimi i ndotjes. Kështu mund të adresojmë në mënyrë ligjore problematikën si edhe të ballafaqojmë ndotësin me përgjegjësitë e tij administrative dhe penale.

3. Z. Selfo Kapllani (Kryetar Bashkie): Jemi në një diskutim të hapur, ku po vlerësohet mundësia e krijimit të një Akt-Marrveshjeje ku Bashkia Kuçovë do të të marrë një Autoritet Kontrollues mbi Industrinë e Naftës. Kjo do ti japë pushtetin e nevojshëm Bashkisë për të rregulluar procesin e shfrytëzimit të tokës, për të kontrolluar shkarkimet në mjedis etj.

Takimi & Diskutimi përfundoi në orën 12: 48 pm

Figura 96. Foto nga dëgjesa e dytë publike VSM-së, Bashkia Kuçovë.

Burimi: Co-PLAN, 2016.

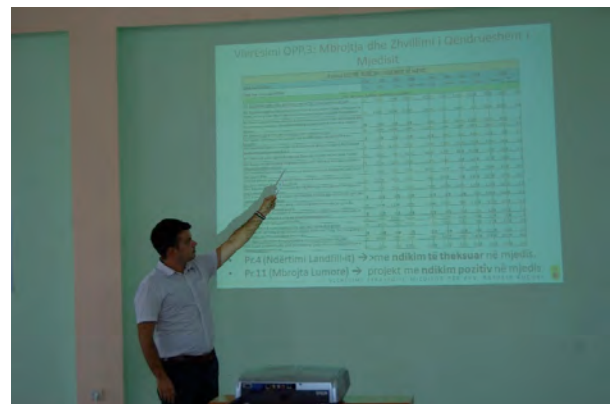

Figura 97: Listprezenca nga dëgjesa e dytë publike e VSM-së Bashkia Kuçovë.

USAID ALBANIA

PLANNING AND LOCAL GOVERNANCE PROJECT (PLGP) IN ALBANIA

PROJEKTI I PLANIFIKIMIT DHE QEVERISIES VENDORE NE SHQIPERI

Activity / Aktiviteti DËGJESA PUBLIKE II "Vlerësimi Strategjik Mbrojtës për PPV - Bashkia Kuçovë"
 Date 01/03/2016

Signing Sheet / Liste Pjesemarrjeje

Name Surname	Institution	Title	Contact Number	Email	Signature
Emer Mbiemer	Institucioni	Funksioni	Numer kontakti	Email	Firma
1 Kristi Bashmili	Cu-PLAN Intern		069643382	Kristi.bashmili@gmail.com	[Signature]
2 Jemi Jlybi	Bashkia Kuçovë	Drejtor SH.P	0692213453	jlybi58@yaho.com	[Signature]
3 Murat Benja	Feshilltare	Antor	0696240040	Mur Benja	[Signature]
4 Xmer Hoxha	Bashkia Kuçovë	Keshilltar	0694026009	hoxhaxmer@gmail.com	[Signature]
5 FIORI BISHA	USAID/NAU ADD LOCAL	EXPERT	0692324882	fbisha@valem-add.org	[Signature]
6 Danirga Gega	USAID/VALUADD	Finance Expert	0692241725	dgega@valem-add.org	[Signature]
7 Arim Vllaku	Instituti Kombëtar Ekonomik	Ekonomist	06973167		[Signature]
8 Arim Nafti	Fiskaliteti Bashk. Kuçovë	Fiskalitet	0683115316		[Signature]
9 Miriam Korhuj	Keshilltar Bashk. Kuçovë	Ekonomist	0696700411	korhuj@shqip.com	[Signature]
10 Aniza Berami	Keshilltar Bashk. Kuçovë	Mirënjohës	0696952079		[Signature]
11 Rindaj Jule	Bashkia Kuçovë	Antor	0682306101	rsuleja@live.com	[Signature]
12 Rindaj Ruzha	Bashkia Kuçovë	Antor	0692377805	rsuleja@live.com	[Signature]
13 Endrit Pjetri	Bashkia Kuçovë	Specialist	031123349	Pjetri Endrit Gjebo	[Signature]
14 GERALD MEXAJ	BASHKIA KUÇOVË	Specialist	0693455249	geraldmexaj@gmail.com	[Signature]
15 Demisa Ramizani	Bashkia Kuçovë	Specialist	0692534348	demisa1666@gmail.com	[Signature]
16 Thoma Nana	Bashkia Kuçovë	Antor	0694026071	thomanana@yahoo.com	[Signature]
17 Adrian Serdaj	OPM KUÇOVË	Ing. Naftë	0697490624	adrianserdaj@hotmail.com	[Signature]
18 Shqipim Fetahu	A.K. Bashkia Kuçovë	Specialist	0622162830	shqipim.fetahu@shqip.com	[Signature]
19 SAMIR PLAKU	ZYRA E PUNES	DREJTOR	0684763052	plaku.samir@gmail.com	[Signature]
20 Ardit Mestire	DREJTORI I MIRENJHES	DREJTOR	0692252524		[Signature]
21 Dhimo Kuli	Org. F. Deshmore	Kryetar	0665430022		[Signature]
22 Jemi Kurriço	Pensumirig	Ing.	068232935		[Signature]
23 Sani Valiu	K. Shpallje P. Drejtor	Kryetar	069421983		[Signature]
24 Tepparim Doko	N. Ad. Luma	Administrativ	0686450158	tepparim.doko@hotmail.com	[Signature]
25 Felmi Gjebo	Bashkia Kuçovë	Administrativ	0695512211	felmi.gjebo@gmail.com	[Signature]

Name Surname	Institution	Title	Contact Number	Email	Signature
Emer Mbiemer	Institucioni	Funksioni	Numer kontakti	Email	Firma
26 Vllash Durr	-	-	0696160154	-	[Signature]
27 Jemi Kurriço	-	M. Keshilltar	0696173612	-	[Signature]
28 Gledita Shkupi	Bashkia Kuçovë	Specialist	06970723	gledita.shkupi@shqip.com	[Signature]
29 GLEDI FLOKU	AKPT	Specialist	06970723	gledifloku@shqip.com	[Signature]
30 Emrijan Kopani	B. Kuçovë	Specialist	0697824617	emrijan.kopani@gmail.com	[Signature]

Activity / Aktiviteti DËGJESA PUBLIKE - II "Vlerësimi Strategjik Mjetësor për PPV-Bashkia Kucove"
Date 01/03/2016

Signing Sheet / Liste Pjesemarrjeje

Name Surname	Institution	Title	Contact Number	Email	Signature
Emer Mbiemer	Institucioni	Funksioni	Numer kontakti	Email	Firma
1 RANION GJORA	CO-PLAN	Ekspert Mjetësor	0692186802	ranion.gjora@co-plan.org	[Signature]
2 IMELDI SOKULLI	CO-PLAN	Ekspert Tërbim	0695566800	imeldi.sokulli@co-plan.org	[Signature]
3 Ermal Zengo	Bashkia Kucove	Sp. Sek. Vet. Mjetësor	0662000020	ermal.zengo@live.com	[Signature]
4 Gentian Gjefokaj	Bashkia Kucove	Dr. Juridik	0688549510	gentian.gjefokaj@gmail.com	[Signature]
5 Enjon Pajari	Bashkia Kucove	Jurist	0698196888	enjon.pajari@live.com	[Signature]
6 Zvezda Delibashi	Bashkia Kucove	Sp. IT	0692198989	zvezda@live.com	[Signature]
7 Merita Morra	Arsim	Mesuese	0695577906		[Signature]
8 Stender Meca	ZVRPPKucove	Ekzaminist	0696130891	stender91@live.com	[Signature]
9 Anush Ademov	N.T. AA. Perudo	Administratë	0688374172	anushademov@gmail.com	[Signature]
10 Andrea Palaei	Kom. Qytetar	Arsimitor	0674046306	andrea.palaei@yahoo.com	[Signature]
11 Mesut Kurti	Shogorice	C.ri.le	0693044192		[Signature]
12 Ahmet Duman	Bashkia Kucove	Keshilltar	0698617128	ahmetduman@yahoo.com	[Signature]
13 Enxhin Pule	sh. K. 2 sh.	SH. sek. K.	0694132505		[Signature]
14 Dritan Rogoz	N.D. Komunale	Ing. Trans.	0686582074	dritanrogoz@gmail.com	[Signature]
15 Adrita Caka	Bashkia Kucove	Sp. Transp.	0694718784	adrita.caka@yandex.com	[Signature]
16 Marjan Piza	B. KUCOVE	Sp. P. Territori	0697262678	marjanpiza@gmail.com	[Signature]
17 Eljan Hajdari	B. KUCOVE	Sp. P. Territori	0666000355	eljan.hajdari@yahoo.com	[Signature]
18 Bledar Manti	B. KUCOVE	Sp. Shkollor	0693333428	bledar.manti@gmail.com	[Signature]
19 Elgert Zaferr	B. KUCOVE	Sp. Imetor	0692888611	elgert.zaferr@yahoo.com	[Signature]
20 Arwinda Bardhi	B. KUCOVE	Sp. Projektor	06956160583	arwinda30@gmail.com	[Signature]
21 XHENISA KOSTRENI	B. KUCOVE	Sp. CIALISTE	0696176325	xheniskostreni@yahoo.com	[Signature]
22 FERDINAND PUTRO	B. KUCOVE	DR. URBANI	0692288863		[Signature]
23 Eljan Hajdari	Bashkia Kucove	Administratë	0698614981	eljanhajdari@gmail.com	[Signature]
24 Enxhin Pule	Bashkia Kucove	Sp. Drejt. P. Lume	0682355302		[Signature]
25 Entela Nako	Bashkia Kucove	Administratë	0694334009	entelalybeshaj@gmail.com	[Signature]

Name Surname	Institution	Title	Contact Number	Email	Signature
Emer Mbiemer	Institucioni	Funksioni	Numer kontakti	Email	Firma
26 Erenora Gashi	Bashkia	Sp. Koordinatë	0686302035	erenoragashi@gmail.com	[Signature]
27 Burbuqe Meca	Bashkia	Sp. Koordinatë	0692182381	burbuqemeca@gmail.com	[Signature]
28 Kozma Shkollor	Bashkia Kucove	Sp. P. Territori	0692562618	kozma.shkollor@gmail.com	[Signature]
29 Bledar Manti	ARM-BERAT	Sp. M. Mjetësor	0692036618	bledar.manti@gmail.com	[Signature]
30 Merina Shkollor	Bashkia	Dr. Finance	0694710430	merina.shkollor@yahoo.com	[Signature]
31 Laura Dugohi	Bashkia	Sp. Mjetësor	0694665605	lauradugohi@yahoo.com	[Signature]
32 Mirza Shkollor	Bashkia	Sp. Mjetësor	0685226661	mirzashkollor@yahoo.com	[Signature]
33 Endrit Kosta	ARM-BERAT	Sp. Mjetësor	0692648237	endrit-06@hotmail.com	[Signature]
34 Nigeta Dila	Bashkia	Administratë	0696296249	nigeta.dila@yahoo.com	[Signature]
35					

Burimi: Co-PLAN, 2016.

Shënime dhe Referenca

- ¹ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, Ministria e Energjisë dhe Industrisë.
- ² Klasifikimi i klimës sipas Köppen-it është një klasifikim klime nga më të përdorurit në sistemet e klasifikimit të klimës. U publikua për herë të parë në 1884 nga klimatologu ruso-gjerman Wladimir Köppen. Më vonë, klimatologu gjerman Rudolf Geiger bashkëpunoi me Köppen-in për ndryshimin e sistemit të klasifikimit dhe tashmë sistemi njihet me emrin Köppen–Geiger. Ky klasifikim lidhet me tipat e vegjetacionit dhe si reagojnë ata ndaj klimës.
- ³ Klasifikimi Csa - Klima e grupit C - Klima mesatare që ndodhin zakonisht në anën perëndimore të kontinenteve ndërmjet gjerësive 30° dhe 50°. Csa - është klima me verë të thatë ose, ndryshe, klima mesdhetare.
- ⁴ SHGJSH, Harta hidrogeologjike, Qarku Berat, Shkalla 1:100,000, 2014
- ⁵ “Akuiferi ose ujëmbajtësi është një formacion nëntokësor shkëmbi të përshkueshëm apo materiali të copëzuar i cili mund të prodhojë sasi të përdorshme uji dhe të merret qoftë nga burimet (natyrale), qoftë nga pusët (artificiale)” cit: Vezir Muharremaj, “Shkenca e Tokës II”, 2014
- ⁶ “Gjeoresurset dhe gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë”, Qarku Berat, fq. 77, 2014
- ⁷ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, 2014.
- ⁸ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, 2014.
- ⁹ SHGJSH 2014.
- ¹⁰ ARM Berat.
- ¹¹ Vendim Nr. 676, Date 20.12.2002 “Për Shpalljen Zonë e Mbrojtur të Monumenteve të Natyrës Shqiptare”.
- ¹² AKZM, http://www.akzm.gov.al/apps/akzm_cd/Elbasan/EL_Mon/EL25.htm.
- ¹³ Strategjia.
- ¹⁴ Burimi ValuAdd & KfË Design Report – Kuçovë.
- ¹⁵ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ¹⁶ The World Bank, *Looking Beyond the Horizon*.
- ¹⁷ Water Erosion Prediction Project
- ¹⁸ Ky ligj është përafuar plotësisht me Direktivën 2001/42/KE të Parlamentit Europian dhe të Këshillit, datë 27 qershor 2001 “Për vlerësimin e pasojave në mjedis të planeve dhe programeve të caktuara” Numri CELEX: 32001L0042, Fletorja Zyrtare e Bashkimit Europian, Seria L, Nr. 197, datë 21.7.2001, faqe 30 – 37.
- ¹⁹ Koeficienti i shfrytëzimit të tokës për ndërtim
- ²⁰ <http://www.seetoint.org/wp-content/uploads/downloads/2014/12/MAP-2015-FINAL-web.pdf> , page 40
- ²¹ <http://www.transporti.gov.al/al/newsroom/njofitime/njofitim-per-liNjAt-e-reja-te-transportit-nderqytetas&page=1>
- ²² *Ligji nr. 8308, datë 18.3.1998, “Për transportet rrugore”, i ndryshuar*
- ²³ *Closed Circuit Tele-Vision* - Video inspektim i seksionit të tubacionit për dëmtime apo ndërhyrje të paligjshme.

-
- ²⁴ Nevoja Biokimike për Oksigjen - NBO.
- ²⁵ “Plani kombëtar i menaxhimit të mbetjeve” - 2010 – 2025, fq. 35
- ²⁶ “Plani kombëtar i menaxhimit të mbetjeve” - 2010 – 2025, fq. 41
- ²⁷ Llogaritje të autorëve
- ²⁸ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, Ministria e Energjisë dhe Industrisë.
- ²⁹ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, Ministria e Energjisë dhe Industrisë.
- ³⁰ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, Ministria e Energjisë dhe Industrisë.
- ³¹ Klasifikimi i klimës sipas Köppen-it është një klasifikim klime nga më të përdorurit në sistemet e klasifikimit të klimës. U publikua për herë të parë në 1884 nga klimatologu ruso-gjerman Wladimir Köppen. Më vonë, klimatologu gjerman Rudolf Geiger bashkëpunoi me Köppen-in për ndryshimin e sistemit të klasifikimit dhe tashmë sistemi njihet me emrin Köppen–Geiger. Ky klasifikim lidhet me tipat e vegjetacionit dhe si reagojnë ata ndaj klimës.
- ³² Klasifikimi Csa - Klima e grupit C - Klima mesatare që ndodhin zakonisht në anën perëndimore të kontinenteve ndërmjet gjerësive 30° dhe 50°. Csa - është klima me verë të thatë ose, ndryshe, klima mesdhetare.
- ³³ SHGJSH, Harta hidrogeologjike, Qarku Berat, Shkalla 1:100,000, 2014
- ³⁴ “Akuiferi ose ujëmbajtësi është një formacion nëntokësor shkëmbi të përshkueshëm apo materiali të copëzuar i cili mund të prodhojë sasi të përdorshme uji dhe të merret qoftë nga burimet (natyrale), qoftë nga pusët (artificiale)” cit: Vezir Muharremaj, “Shkenca e Tokës II”, 2014
- ³⁵ SHGJSH, “Gjeoresurset dhe gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë”, Qarku Berat, fq. 91, 2014
- ³⁶ “Gjeoresurset dhe gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë”, Qarku Berat, fq. 77, 2014
- ³⁷ Republika e Shqipërisë, Forcat e Armatosura, Baza Ajrore, Historiku i Regjimentit "23 Peza"
- ³⁸ Bashkësia e strukturave gjeologjike brenda territorit të Shqipërisë
- ³⁹ SHGJSH, Harta e pasurive minerale, Qarku Berat, Shkalla 1:100,000, 2014
- ⁴⁰ Programi i Kombeve të Bashkuara, Vlerësimi i Rrezikut në Shqipëri, Raporti Përmbledhës i Studimit, 2003.
- ⁴¹ Programi i Kombeve të Bashkuara, Vlerësimi i Rrezikut në Shqipëri, Raporti Përmbledhës i Studimit, 2003.
- ⁴² Programi i Kombeve të Bashkuara, Vlerësimi i Rrezikut në Shqipëri, Raporti Përmbledhës i Studimit, 2003.
- ⁴³ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, 2014.
- ⁴⁴ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, 2014.
- ⁴⁵ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, 2014.
- ⁴⁶ Nyle C. Brady, Ray R. Weil, *Elements of the nature and properties of the soils*, Third edition, 2010.
- ⁴⁷ SHGJSH 2014.
- ⁴⁸ SHGJSH, Harta Hidrologjike e Qarkut të Beratit.

-
- ⁴⁹ Nyle C. Brady, Ray R. Weil, Elements of the nature and properties of the soils, Third edition, 2010,
- ⁵⁰ Agjencia Kombëtare e Mjedisit, *Raporti mbi Gjendjen e Mjedisit*, 2013.
- ⁵¹ Agim Binaj, Pirro Veizi, Enkeleida Beqiraj, Fran Gjoka, Elian Kasa, *Economic losses from soil degradation in agricultural areas in Albania*, Agric. Econ. – Czech, 60, 2014 (6): 287–293.
- ⁵² Programi i Kombeve të Bashkuara, Vlerësimi i Rrezikut në Shqipëri, Raporti Përmbledhës i Studimit, 2003.
- ⁵³ Programi i Kombeve të Bashkuara, Vlerësimi i Rrezikut në Shqipëri, Raporti Përmbledhës i Studimit, 2003.
- ⁵⁴ Programi i Kombeve të Bashkuara, Vlerësimi i Rrezikut në Shqipëri, Raporti Përmbledhës i Studimit, 2003.
- ⁵⁵ Programi i Kombeve të Bashkuara, Vlerësimi i Rrezikut në Shqipëri, Raporti Përmbledhës i Studimit, 2003.
- ⁵⁶ Programi i Kombeve të Bashkuara, Vlerësimi i Rrezikut në Shqipëri, Raporti Përmbledhës i Studimit, 2003.
- ⁵⁷ Programi i Kombeve të Bashkuara, Vlerësimi i Rrezikut në Shqipëri, Raporti Përmbledhës i Studimit, 2003.
- ⁵⁸ Përzgjedhja e kësaj zone si rajon është bërë vetë për arsye studimi. Në këtë territor gjenden burime të shumta ujore, janë përqendruar një pjesë e madhe e HEC-eve dhe parqet nga zona fushore e bregdetare deri tek ajo malore. Pra, nga ana e analizës së metabolizmit i përmban të gjitha elementet e nevojshme për analizim
- ⁵⁹ Burimi i informacionit është Harta e rrezatimit mesatar vjetor, AKBN, përpunuar tek Harta e energjisë në rajon (Co-PLAN)
- ⁶⁰ Atlasi i burimeve të energjisë gjeotermale në Shqipëri, Fakulteti i gjeologjisë dhe i minierave, Tiranë 2004
- ⁶¹ AKBN, 2015 (në përgjigje të shkresës zyrtare nr.1777 Prot., datë 16.10.2015)
- ⁶² Albanian Geothermal Atlas
- ⁶³ Energji të rinovueshme, energjia diellore
- ⁶⁴ “Strategjia kombëtare e energjisë”, 2013
- ⁶⁵ INSTAT, Censusi 2011 (Grid)
- ⁶⁶ Njësi ekonomike familjare
- ⁶⁷ INSTAT, Censusi 2011
- ⁶⁸ Imbotilim është uji i pijshëm i paketuar në shishe
- ⁶⁹ Harta hidrologjike, SHGJSH
- ⁷⁰ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, “Gjeoresurset dhe gjeorrezizet në qarqet e Shqipërisë”, Qarku i Beratit, Tiranë 2014
- ⁷¹ Të dhënat për ujësjellës-kanalizime janë përpunuar nga Valu ADD
- ⁷² Referuar “Hartës së përdorimit të tokës dhe mbulesës së tokës sipas CORINE”
- ⁷³ Në çdo rast, për njësinë administrative Kuçovë prodhimitaria bujqësore e blegtorale është 0.
- ⁷⁴ Ministria e Mjedisit, Agjencia Rajonale Mjedisore Berat, “Raporti rajonal mjedisor- Berat”, Berat 2014
- ⁷⁵ INSTAT (2013), i disponueshëm në: <http://www.instat.gov.al/al/themes/mjedisi.aspx?tab=tabs-5>
- ⁷⁶ “Raporti rajonal mjedisor – Berat”, 2014

-
- ⁷⁷ Vendim i KM nr.175, datë 19.1.2011, “Për miratimin e strategjisë kombëtare të menaxhimit të mbetjeve dhe të planit kombëtar të menaxhimit të mbetjeve”.
- ⁷⁸ Miriam Bogdani Ndini, *Analysis of Surface and Ground Water Exchange in Tëo Different Watersheds*, Institute of Energy, Water and Environment, University of Polytechnics, Albania, 2012.
- ⁷⁹ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, *Gjeoesurset dhe Gjeorrezimet në Qarqet e Shqipërisë Qarku Berat*, 2014.
- ⁸⁰ SHGJSH, Drejtoria e Hidrogjeologjisë, Sektori i Monitorimit të Rrjetit Lumor, *Monitorimi i Dinamikës së Shtratit në Lumenjtë e Shqipërisë në rrjedhën e mesme dhe të poshtme të rrjedhës dhe propozimi i masave për stabilizimin e gjendjes*, Shkurt, 2016.
- ⁸¹ Kriteret mund të ndryshojnë nga vendi në vend.
- ⁸² Ligji Nr. 111/2012 “Për Manaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”.
- ⁸³ Instituti kompetent për studimin dhe monitorimin e gjendjes së shtretërve të lumenjve është SHGJSH-ja, siç përcaktuar me Ligjin Nr. 111/2015 “Për Shërbimin Gjeologjik Shqiptar”.
- ⁸⁴ SHGJSH, Drejtoria e Hidrogjeologjisë, Sektori i Monitorimit të Rrjetit Lumor, *Monitorimi i Dinamikës së Shtratit në Lumenjtë e Shqipërisë në rrjedhën e mesme dhe të poshtme të rrjedhës dhe propozimi i masave për stabilizimin e gjendjes*, Shkurt, 2016.
- ⁸⁵ Sipas Krutaj, F., Gruda, Gj., Kabo, M., Meçaj, N., Qirjazi, P., Sala, S., Ziu, T., Kristo, V. dhe Trojani, V. 1991, “Gjeografia fizike e Shqipërisë”, Vëllimi II, Tiranë.
- ⁸⁶ Ky monitorim i cilësisë së ujërave sipërfaqësore u krye për lumenjtë: Seman (Osum, Devoll, Seman, dhe Gjanicë), Shkumbin, dhe Vjosë. Monitorimi u krye në periudhën qershor-korrik 2015, nga Co-PLAN-i, në kuadër të zbatimit të projektit të USAID-it për Planifikimin dhe Qeverisjen Vendore. Në pellgun e lumit Seman, marrja e mostrave të ujit për analizë u bë në 11 pika, 6 nga të cilat në Osum. Në të gjitha pikat u analizuan në laborator 13 parametra fiziko dhe bio-kimikë (pH, Light Transparency, Electric Conductivity, Total Suspended Solids (TSS), Total Dissolved Solids (TDS), Dissolved Oxygen (DO), Temperature, Biochemical Oxygen Demand (BOD), N-NH₄, N-NO₃, N-NO₂, sulfidet dhe Total Coliform). Ndërkohë, 7 nga mostrat e mbledhura u analizuan edhe për praninë e metaleve të rënda (Pb, Cd, Mn, Ni, Zn, Cu, Co, Cr, Hg, As, Ba, Br).
- ⁸⁷ *Biological Oxygen Demand* – Nevoja Biologjike për Oksigjen.
- ⁸⁸ Normat janë marrë nga *Council Directive CEE/CEEA/CE 78/659* (Direktiva e Komisionit Evropian CEE/CEEA/CE 78/659) për cilësinë e ujërave të ëmbla për rritjen e peshqve.
- ⁸⁹ *Total Suspended Solids*.
- ⁹⁰ *Total Dissolved Solids*.
- ⁹¹ Standardi mjedisor është marrë nga *Directive 2006/113/EC of The European Parliament and of The Council of 12 December 2006 on the quality required of shellfish waters*.
- ⁹² Metalet e rënda janë monitoruar në Seman 1 dhe 2, Gjanicë 1 dhe 2, Devoll 2, Osum 5 dhe 6, si she Vjosë 1 dhe 3.
- ⁹³ Ligji 11/2016 “Për Manaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”.
- ⁹⁴ SHGJSH, 2014.
- ⁹⁵ Bashkia Kuçovë.
- ⁹⁶ AKBN (Agjencia Kombëtare e Burimeve Natyrore).
- ⁹⁷ SHGJSH.
- ⁹⁸ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014, *Gjeoesurset dhe Gjeorrezimet në qarqet e Shqipërisë*, Qarku Berat, Ministria e Energjisë dhe Industrisë
- ⁹⁹ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar, 2014.

---

¹⁰⁰ Studimet e mëparshme të bëra rreth burimeve ujore nëntokësore bazoheshin në sipërfaqen e Qarkut të Beratit sipas ndarjes administrative të territorit përpara Reformës së Re Administrative. Ende nuk ka një studim që përcakton sipërfaqen e akuiferëve në nivel bashkie të re.

¹⁰¹ SHGJSH 2014.

¹⁰² Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku Berat*, 2014.

¹⁰³ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku Berat*, 2014.

¹⁰⁴ USAID, 2014, Projekti “Planifikimi dhe Qeverisja Vendore (PLGP) në Shqipëri”, *Infrastruktura e Ujësjetllës - Kanalizimeve të Ujërave të Ndotura në Planin e Zhvillimit Urban të Bashkisë Kuçovë pas Ndarjes Administrative Territoriale*.

¹⁰⁵ USAID 2014.

¹⁰⁶ USAID 2014.

¹⁰⁷ USAID 2014.

¹⁰⁸ USAID 2014.

¹⁰⁹ USAID 2014.

¹¹⁰ SHGJSH: Deri më sot ende nuk janë kryer studime që përcaktojnë sasinë e ujit të shfrytëzuar nga puse të tilla.

¹¹¹ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku Berat*, 2014.

¹¹² Agjencia Kombëtare e Mjedisit, Raporti i Gjendjes në Mjedis, 2015.

¹¹³ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku Berat*, 2014.

¹¹⁴ Biseda me punonjës të Bashkisë Kuçovë.

¹¹⁵ USAID, Projekti “Planifikimi dhe Qeverisja Vendore (PLGP) në Shqipëri”, *Infrastruktura e Ujësjetllës - Kanalizimeve të Ujërave të Ndotura në Planin e Zhvillimit Urban të Bashkisë Kuçovë pas Ndarjes Administrative Territoriale, 2014*.

¹¹⁶ AKM, Raporti i Gjendjes në Mjedis, 2015.

¹¹⁷ USAID, Projekti “Planifikimi dhe Qeverisja Vendore (PLGP) në Shqipëri”, *Infrastruktura e Ujësjetllës - Kanalizimeve të Ujërave të Ndotura në Planin e Zhvillimit Urban të Bashkisë Kuçovë pas Ndarjes Administrative Territoriale, 2014*.

¹¹⁸ USAID, Projekti “Planifikimi dhe Qeverisja Vendore (PLGP) në Shqipëri”, *Infrastruktura e Ujësjetllës - Kanalizimeve të Ujërave të Ndotura në Planin e Zhvillimit Urban të Bashkisë Berat pas Ndarjes Administrative Territoriale, 2014*.

¹¹⁹ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014, *Gjeoresurset dhe Gjeorreziqet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku Berat*, 2014.

¹²⁰ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014.

¹²¹ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014.

¹²² Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014.

¹²³ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar 2014.

¹²⁴ Mattheë Heberger and Kristina Donnelly , *Oil, Food, and Water: Challenges and Opportunities for California Agriculture*, Pacific Institute, December 2015.

-
- ¹²⁵ Bashkia Kuçovë.
- ¹²⁶ Agjencia Amerikane e Mjedisit (US EPA).
- ¹²⁷ Ligji Nr. 11/2016 “Për Manaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”.
- ¹²⁸ US EPA, //www.epa.gov/uic/aquifer-exemptions-underground-injection-control-program.
- ¹²⁹ <http://www.epa.gov/uic/aquifer-exemptions-underground-injection-control-program>.
- ¹³⁰ *Hydraulic fracturing.*
- ¹³¹ *horizontal drilling.*
- ¹³² Futet sërish në pusin e shpuar.
- ¹³³ Bankers ndërpret aktivitetin e saj në vendin tonë në fund të vitit 2016.
- ¹³⁴ <http://www.bankerspetroleum.com/albania/bankers-albania> (March 30, 2016).
- ¹³⁵ <http://www.bankerspetroleum.com/albania/bankers-albania> (March 30, 2016).
- ¹³⁶ <http://www.bankerspetroleum.com/operations/three-part-operational-strategy>.
- ¹³⁷ EPA, <http://www2.epa.gov/hfstudy/executive-summary-hydraulic-fracturing-study-draft-assessment-2015>.
- ¹³⁸ Deri më tani, ujërat nëntokësore mbulohe nga Ligji 111/2012¹³⁸ për manaxhimin e integruar të ujërave ndërsa mungon legjislacioni për mbrojtjen e nëntokës.
- ¹³⁹ Agjencia e Mbrojtjes së Mjedisit në SHBA (Environmental Protection Agency in USA). <http://www.epa.gov/uic/general-information-about-injection-wells>
- ¹⁴⁰ Agjencia e Mbrojtjes së Mjedisit në SHBA (Environmental Protection Agency in USA). <http://www.epa.gov/uic/general-information-about-injection-wells>
- ¹⁴¹ Agjencia e Mbrojtjes së Mjedisit në SHBA (Environmental Protection Agency in USA). <http://www.epa.gov/uic/general-information-about-injection-wells>
- ¹⁴² Ri-injektimi kryhet kryesisht për ri-injektimin e CO₂, mbetjeve, përmirësimin e prodhimit të naftës, minierat, si dhe për parandalimin e depërtimit të ujit të kripur.¹⁴² Një praktikë e tillë është parë si një mënyrë e sigurt dhe e pak shpenzime për depozitimin e mbetjeve të padëshiruara dhe kryesisht të mbetjeve të rrezikshme industriale dhe nënprodukteve të tyre. <http://www.epa.gov/uic/general-information-about-injection-wells>
- ¹⁴³ “Ndikimet mbi mjedis të industrisë nxjerrëse të naftës, vlerësimi i mjedisit në vendburimin e visokës dhe rrugët që duhet të ndiqen për rehabilitimin e tij”, Nevton Kodhelaj, Nevina Koja, Fatjona Levani.
- ¹⁴⁴ Në SHBA, kongresi ka kaluar ligjin për Mbrojtjen e burimeve ujore (*the Safe Drinking Water Act -SDWA*) në vitin 1974 i cili parashikon mbrojtjen e burimeve ujore që furnizojnë popullsinë me ujë të pijshëm. Në kuadër të këtij ligji, Agjencia për Mbrojtjen e Mjedisit ka hartuar programin e Kontrollit të Lëndëve të ri-injektuara Nëntokë (*Underground Injection Program Control*) i cili përcakton kushtet kur ri-injektimi lejohet me ligj.
- ¹⁴⁵ ARM Berat.
- ¹⁴⁶ David J. Noëak, USDA Forest Service, Syracuse, NY, *The Effects of Urban Trees on Air Quality*, 2002
- ¹⁴⁷ US EPA, <https://www.epa.gov/greenvehicles/greenhouse-gas-emissions-typical-passenger-vehicle-0>.
- ¹⁴⁸ US EPA (United States Environmental Protection Agency), Average Annual Emissions and Fuel Consumption for Gasoline-Fueled Passenger Cars and Light Trucks, 2008.
- ¹⁴⁹ INSTAT, 2010.
- ¹⁵⁰ Ministria e Mjedisit dhe UNDP, *Third National Communication of Albania to UNFCCC, Third Draft, March 2016*.

---

¹⁵¹ Ministria e Mjedisit dhe UNDP, *Third National Communication of Albania to UNFCCC, Third Draft, March 2016.*

¹⁵² Ministria e Mjedisit dhe UNDP, *Third National Communication of Albania to UNFCCC, Third Draft, March 2016.*

¹⁵³ Ministria e Mjedisit dhe UNDP, *Third National Communication of Albania to UNFCCC, Third Draft, March 2016.*

¹⁵⁴ Ministria e Mjedisit dhe UNDP, *Third National Communication of Albania to UNFCCC, Third Draft, March 2016.*

¹⁵⁵ Ministria e Mjedisit dhe UNDP, *Third National Communication of Albania to UNFCCC, Third Draft, March.*

¹⁵⁶ Bëhet fjalë për naftën që përdoret për makina.

¹⁵⁷ AKM 2014, Informacion për cilësinë e lëndëve diegëse.

¹⁵⁸ AKM 2014, Informacion për cilësinë e lëndëve diegëse.

¹⁵⁹ AKM 2014, Informacion për cilësinë e lëndëve diegëse.

¹⁶⁰ AKM 2014, Informacion për cilësinë e lëndëve diegëse.

¹⁶¹ AKM 2014, Informacion për cilësinë e lëndëve diegëse.

¹⁶² AKM 2014, Informacion për cilësinë e lëndëve diegëse.

¹⁶³ Environmental Center for Administration and Technology, Tirana 2008.

¹⁶⁴ Ministria e Mjedisit dhe UNDP, *Third National Communication of Albania to UNFCCC, Third Draft, March 2016.*

¹⁶⁵ Ministria e Mjedisit dhe UNDP, *Third National Communication of Albania to UNFCCC, Third Draft, March 2016.*

¹⁶⁶ Sipas studimit të ECAT në vitin 2008. Nga fushata pilot mbi shkarkimet e gazrave nga marmitat e makinave zhvilluar në qytetin e Tiranës në vitin 2008, është studiuar sasia e shkarkimeve në ajër nga makinat me moshë të ndryshme. Studimi ka testuar 1,036 automjete me vite prodhimi të ndryshme. 880 makina përdornin si lëndë djegëse naftën dhe 156 benzinën.

¹⁶⁷ ECAT, Kontrolli - mirëmbajtja dhe siguria e automjeteve, Tiranë 2008.

¹⁶⁸ ECAT, Kontrolli - mirëmbajtja dhe siguria e automjeteve, Tiranë 2008.

¹⁶⁹ United States Environmental Protection Agency, *Oil and Natural Gas Sector: Standards of Performance for Crude Oil and Natural Gas Production, Transmission, and Distribution*”, <https://www.epa.gov/airquality/oilandgas/tech.html>

¹⁷⁰ VNM - Vlerësimi i Ndikimit në Mjedis.

¹⁷¹ US National Library of Medicine, Korrik 2016, https://toxtown.nlm.nih.gov/text_version/chemicals.php?id=6

¹⁷² US National Library of Medicine, Korrik 2016, https://toxtown.nlm.nih.gov/text_version/chemicals.php?id=6

¹⁷³ US National Library of Medicine, Korrik 2016, https://toxtown.nlm.nih.gov/text_version/chemicals.php?id=6

¹⁷⁴ US National Library of Medicine, Korrik 2016, https://toxtown.nlm.nih.gov/text_version/chemicals.php?id=6

¹⁷⁵ US National Library of Medicine, Korrik 2016, https://toxtown.nlm.nih.gov/text_version/chemicals.php?id=6

¹⁷⁷ Korridor konsiderohet një fashë e gjelbër e cila ka sipërfaqe relativisht të madhe dhe, krahas funksionit për kalimin e jetës së egër, mund të shërbejë edhe si habitat për jetën e egër. Korridor lidhës është një rrip në sipërfaqe të vogël i cili kryen vetëm funksionin e kalimit të jetës së egër dhe nuk ka hapësirë për t'u konsideruar një habitat për të zhvilluar jetën e egër.

¹⁷⁸ Cit. Ligji Nr. 8906, datë 6.6.2002 "Për Zonat e Mbrojtura" (i ndryshuar).

¹⁷⁹ Ligji Nr. 8906, datë 6.6.2002 "Për Zonat e Mbrojtura" (i ndryshuar).

¹⁸⁰ AKZM 2016.

¹⁸¹ Ligji Nr 8906, datë 06.06.2002 Për Zonat e Mbrojtura, i ndryshuar me Ligjin Nr.9868, datë 04.02.2008.

¹⁸² VKM Nr.31, datë 20.01.2016 për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit.

¹⁸³ Strategjia për Zhvillimin e Territorit, Bashkia Kuçovë.

¹⁸⁴ Plani Strategjik i Zhvillimit, Komuna Lumas.

¹⁸⁵ Vendim Nr. 676, Date 20.12.2002 "Për Shpalljen Zonë e Mbrojtur të Monumenteve të Natyrës Shqiptare".

¹⁸⁶ AKZM, http://www.akzm.gov.al/apps/akzm_cd/Elbasan/EL_Mon/EL25.htm.

¹⁸⁷ Gjeoresurset dhe gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë, SHGJSH 2014.

¹⁸⁸ AKZM, http://www.akzm.gov.al/apps/akzm_cd/Elbasan/EL_Mon/EL25.htm

¹⁸⁹ Ligji Nr 9587, datë 20.7.2006 'Për Mbrojtjen e Biodiversitet'.

¹⁹⁰ VKM nr. 31, dt. 20. 01. 2016 "Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit".

¹⁹¹ VKM nr. 31, dt. 20. 01. 2016 "Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit".

¹⁹² VKM nr. 31, dt. 20. 01. 2016 "Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit".

¹⁹³ VKM nr. 31, dt. 20. 01. 2016 "Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit".

¹⁹⁴ VKM nr. 31, dt. 20. 01. 2016 "Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit".

¹⁹⁵ VKM nr. 31, dt. 20. 01. 2016 "Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit".

¹⁹⁶ VKM nr. 31, dt. 20. 01. 2016 "Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit".

¹⁹⁷ VKM nr. 31, dt. 20. 01. 2016 "Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit".

¹⁹⁸ VKM nr 31, dt. 20. 01. 2016 "Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit"

-
- ¹⁹⁹ Unionit Ndërkombëtar për Ruajtjen e Natyrës
- ²⁰⁰ VKM nr. 31, dt. 20. 01. 2016, Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit.
- ²⁰¹ VKM nr. 31, dt. 20. 01. 2016 “Për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit”.
- ²⁰² Strategjia.
- ²⁰³ INSTAT, 2015.
- ²⁰⁴ INSTAT, 2011.
- ²⁰⁵ Drejtoria Rajonale e Bujqësisë, Berat, 2015.
- ²⁰⁶ Nxitja e zhvillimit rajonal nëpërmjet objektivave të mijëvjeçarit për Qarkun e Beratit, UNDP 2013.
- ²⁰⁷ Të dhëna të Bashkisë Kuçovë, 2015.
- ²⁰⁸ Të dhëna të Bashkisë Kuçovë, 2015.
- ²⁰⁹ Agjencia për Zhvillim Bujqësor Rural, 2015. Gjatë viteve 2007-2014 rrethi i Kuçovës ka përfituar nga “Fondi i Programit për bujqësinë dhe zhvillimin rural”.
- ²¹⁰ Agjencia për Zhvillim Bujqësor Rural, 2015. Gjatë viteve 2007-2014 rrethi i Kuçovës ka përfituar nga “Fondi i Programit për bujqësinë dhe zhvillimin rural”.
- ²¹¹ Nxitja e zhvillimit rajonal nëpërmjet objektivave të mijëvjeçarit për Qarkun e Beratit, UNDP 2013.
- ²¹² Agjencia Kombëtare e Mjedisit, *Raporti mbi Gjendjen e Mjedisit*, 2013.
- ²¹³ AKM, 2013.
- ²¹⁴ Shërbimi Gjeologjik Shqiptar (SHGJSH), *Gjeoresurset dhe Gjeorrezizet në Qarqet e Shqipërisë, Qarku Berat*, 2014.
- ²¹⁵ Agim Binaj, Pirro Veizi, Enkeleida Beqiraj, Fran Gjoka, Elian Kasa, *Economic losses from soil degradation in agricultural areas in Albania*, Agric. Econ. – Czech, 60, 2014 (6): 287–293.
- ²¹⁶ ARM, Berat 2014.
- ²¹⁷ Raporti i Gjendjes së Mjedisit Berat, 2014.
- ²¹⁸ Strategjia e Zhvillimit Për Territorin e Bashkisë Kuçovë, USAID, 2016.
- ²¹⁹ Co-PLAN 2015, Harta e Përdorimit të Tokës Kuçovë – Draft.
- ²²⁰ ARM Berat, 2014.
- ²²¹ EU Commission, *Overview of CAP Reform 2014-2020*, Agricultural Policy Perspectives Brief, N°5* / December 2013.
- ²²² Burimi ValuAdd & KfË Design Report – Kuçovë.
- ²²³ Projekti përpiluar prej KfË.
- ²²⁴ PLGP/USAID/ValueAdd dhe KfË Design Report – Kuçovë.
- ²²⁵ SCADA - *Supervisory Control and Data Acquisition*.
- ²²⁶ Bashkia Kuçovë.
- ²²⁷ PLGP/USAID/VALU ADD, 2015.
- ²²⁸ Ligji 10463/2011 “Për Manaxhimin e Integruar të Mbetjeve”.
- ²²⁹ Reforma Territoriale.

-
- ²³⁰ ARM Berat, *Raporti i Gjendjes në Mjedis*, Berat-Kuçovë, 2015, *Kapitulli 1.4*.
- ²³¹ Bashkia Kuçovë.
- ²³² ARM Berat, *Raporti i Gjendjes në Mjedis*, Berat-Kuçovë, 2015, fq.40.
- ²³³ SHGJSH, 2014.
- ²³⁴ Ligji nr. 111, datë 2012 “Për Manaxhimin e Integruar të Burimeve Ujore”.
- ²³⁵ Vendim Nr. 452, datë 11.7.2012 “Për Landfillet e Mbetjeve”.
- ²³⁶ Aneksit 1, përcaktuar në VKM nr. 452, datë 11.07.2012.
- ²³⁷ ARM Berat, *Raporti i Gjendjes në Mjedis*, Berat, 2015.
- ²³⁸ ARM Berat, 2016.
- ²³⁹ Raport Tregues i Vlerësimit të Manaxhimit të Mbetjeve Spitalore në 5 Qytete të Vendlindjes – Rrjeti i vigjilencës mjedisore “Një sy për mjedisin”, Tiranë 2014, SENIORA Project.
- ²⁴⁰ ARM Berat, 2016.
- ²⁴¹ ARM Berat.
- ²⁴² NGO – Për Mirëqënien Sociale e Mjedisore Qarku Berat.
- ²⁴³ Fakulteti i Gjeologji Minerave - Nevton Kodhelaj, *Ndikimet mbi mjedis të industrisë nxjerrëse të naftës, vlerësimi i mjedisit në vendburimin e visokës dhe rrugët që duhet të ndiqen për rehabilitimin e tij*.
- ²⁴⁴ EU, *Management Plan for Berat Region, 2010*, The European Union’s IPA 2010 programme for Albania.
- ²⁴⁵ Assist Impact – USAID, *Studimi i Fizibilitetit – Ndarja në Burim e Mbetjeve Urbane në Bashkinë Kuçovë*.
- ²⁴⁶ EDEN, *Plani i Manaxhimit të Integruar të Mbetjeve*, Bashkia Kuçovë, Qershor 2013.
- ²⁴⁷ ARM Berat, *Raporti i Gjendjes në Mjedis*, Berat, 2015.
- ²⁴⁸ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁴⁹ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁵⁰ The World Bank, *Looking Beyond the Horizon*.
- ²⁵¹ ECN 2008.
- ²⁵² Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁵³ The World Bank, *Looking Beyond the Horizon*.
- ²⁵⁴ SZHT, Bashkia Kuçovë, 2016.
- ²⁵⁵ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁵⁶ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁵⁷ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁵⁸ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.

-
- ²⁵⁹ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁶⁰ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁶¹ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁶² Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁶³ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁶⁴ Republic of Albania, Ministry of Environment, *Third National Communication of Albania to UNFCCC*, draft 2016.
- ²⁶⁵ The World Bank, *Reducing the Vulnerability of Albania's Agricultural Systems to Climate Change*.
- ²⁶⁶ The World Bank, *Reducing the Vulnerability of Albania's Agricultural Systems to Climate Change*
- ²⁶⁷ SZHT, Bashkia Kuçovë, 2016.
- ²⁶⁸ SHGJSH, "Gjeoresurset dhe gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë", Qarku Berat, fq. 91, 2014
- ²⁶⁹ "Gjeoresurset dhe gjeorreziqet në qarqet e Shqipërisë", Qarku Berat, fq. 77, 2014
- ²⁷⁰ SHGJSH, 2014.
- ²⁷¹ Shpetim Nishani, N/Kryetar i Bashkisë Kuçovë, *Historiku i Uzinës së Përpunimit të Naftës, Kuçovë*, 11.05.2012 (prezantim).
- ²⁷² Projekti Çek, Bashkia Kuçovë.
- ²⁷³ United Nations Economic Commission for Europe, *Albania: Environmental Performance Reviews, Second Review*, United Nations, New York and Geneva, 2012, Raporti *South-Eastern European mining related risks: Identification and verification of environmental hot spots*.
- ²⁷⁴ ARM Berat, *Raporti i Gjendjes së Mjedisit*, 2014.
- ²⁷⁵ ARM Berat, *Raporti i Gjendjes së Mjedisit*, 2014.
- ²⁷⁶ Albpetrol, sh.a. 2016.
- ²⁷⁷ Ligji nr. 9117, 2004 "Per percaktimin e formës dhe strukturës së formulës së privatizimit të sh.a ARMO".
- ²⁷⁸ Në momentin e shkrimit të këtij artikulli, Bankers është në proces negocimi për shitjen e kompanisë.
- ²⁷⁹ <http://www.albpetrol.al/kush-jemi/> (30 mars 2016)
- ²⁸⁰ Këto ditë flitet se International Petroleum Ltd. ka shitur aktivitetin e saj. Mbetet ende e panjohur kompania që do të shfrytëzojë këtë zonë në vend të kompanisë Sherëood Petroleum Ltd. Sipas Bankers Petroleum Ltd. Kuçova ka 12 milion naftë fuçi rezervë (rreth 7.1% të rezervave kombëtare)²⁸⁰.
- ²⁸¹ Vendim Nr.686, date 19.10.2007 *Per Miratimin E Marrëveshjes Hidrokarbure, Ndërmjet Albpetrol Sha-Së Dhe Sherëood International Petroleum Ltd per zhvillimin dhe prodhimin e hidrokarbureve, në vendburimin e Kuçovës për vlerësimin, zhvillimin dhe prodhimin e hidrokarbureve, në zonën e kontratës*.
- ²⁸² Aneksi A, Vendim Nr.686, date 19.10.2007.
- ²⁸³ Të dhënat janë marrë nga punonjës të Bashkisë Kuçovë
- ²⁸⁴ Bashkia Kuçovë, 2016
- ²⁸⁵ Të dhënat janë marrë nga Bashkia Kuçovë

---

²⁸⁶ Dr. Shannon L. Ferrell, Dr. Tiffany Dowell Lashmet, Dr. Rusty Rumley, *Petroleum Production on Agricultural Lands in Oklahoma: Managing Risks and Opportunities*, USDA National Institute of Food and Agriculture.

²⁸⁷ Dr. Shannon L. Ferrell, Dr. Tiffany Dowell Lashmet, Dr. Rusty Rumley, *Petroleum Production on Agricultural Lands in Oklahoma: Managing Risks and Opportunities*, USDA National Institute of Food and Agriculture.

²⁸⁸ <http://www2.epa.gov/hydraulicfracturing>

²⁸⁹ Futet sërish në pusin e shpuar.

²⁹⁰ Dr. Shannon L. Ferrell, Dr. Tiffany Dowell Lashmet, Dr. Rusty Rumley, *Petroleum Production on Agricultural Lands in Oklahoma: Managing Risks and Opportunities*, USDA National Institute of Food and Agriculture.

²⁹¹ Matthew Heberger and Kristina Donnelly, *Oil, Food, and Water: Challenges and Opportunities for California Agriculture*, Pacific Institute, December 2015.

²⁹² Agjencia Amerikane e Mjedisit (US EPA), Chapter 5 Oil/water Separators, 2013.

²⁹³ ARM Berat, *Raporti i Gjendjes së Mjedisit*, 2014.

²⁹⁴ ARM Berat.

²⁹⁵ ARM Berat, *Raporti i Gjendjes së Mjedisit*, 2014.

²⁹⁶ *Enhanced Oil Recovery* ose teknika për shfrytëzimin efiçent të naftës.

²⁹⁷ Gazeta New York Times,

http://www.nytimes.com/2013/10/12/business/international/france-upholds-fracking-ban.html?_r=0

²⁹⁸ American Petroleum Institute

²⁹⁹ S. Taku Ide (Dept. of Petroleum Engineering, Stanford University), S. Julio Friedmann (Lawrence Livermore National Laboratory, 7000 East Ave, Livermore, CA 94550), and Howard J. Herzog (Laboratory for Energy and the Environment, MIT Cambridge MA 02139), CO2 leakage through existing wells: current technology and regulations.

https://sequestration.mit.edu/pdf/GHGT8_Ide.pdf

³⁰⁰ Dr. Shannon L. Ferrell, Dr. Tiffany Dowell Lashmet, Dr. Rusty Rumley, *Petroleum Production on Agricultural Lands in Oklahoma: Managing Risks and Opportunities*, USDA National Institute of Food and Agriculture.

³⁰¹ Sipas burimeve të Bankers, kompania ka vetëm një leje shfrytëzimi.

³⁰² Sipas Ligjit Nr. 111/2015 “Për Shërbimin Gjeologjik Shqiptar”, për kryerjen e shpimeve për ujëra nëntokësore me thellësi mbi 15m nga sipërfaqja e tokës merret miratim nga SHGJSH përpar se të dorëzohet projekti hidrogjeologjik tek Këshilli i Basenit.

³⁰³ Sipas të dhënave të Ministrisë së Mjedisit, ky plan është në proces hartimi.

³⁰⁴ US GS (Shërbimi Gjeologjik Amerikan), 2016. <http://water.usgs.gov/ogw/subsidence.html>

³⁰⁵ US GS (Shërbimi Gjeologjik Amerikan), 2016. <http://water.usgs.gov/ogw/subsidence.html>

³⁰⁶ US GS (Shërbimi Gjeologjik Amerikan), 2016. <http://water.usgs.gov/ogw/subsidence.html>

³⁰⁷ Të dhënat janë marrë nga biseda me përfaqësues të Kompanisë Bankers.

³⁰⁸ US EPA, *Protecting Underground Sources of Drinking Water from Underground Injection (UIC)*.

³⁰⁹ USGS, 18 korrik, 2016, <http://earthquake.usgs.gov/research/induced/myths.php>

³¹⁰ USGS, 18 korrik, 2016, <http://earthquake.usgs.gov/research/induced/myths.php>

---

³¹¹ SHGJSH, 2016

³¹² ARM 2014

³¹³ SHGJSH

³¹⁴ ARM Berat

³¹⁵ ARM Berat

³¹⁶ SHGJSH

³¹⁷ SHGJSH

³¹⁸ SHGJSH

³¹⁹ SHGJSH

³²⁰ Rezultatet e monitorimit publikohen në Raportin e Monitorimit të Mjedisit të vitit përkatës.

³²¹ http://www.epa.gov/uic/class-ii-oil-and-gas-related-injection-wells#dw_protect

³²² SHGJSH

³²³ VKM Nr.31, datë 20.01.2016 për miratimin e Dokumentit të Politikave Strategjike për Mbrojtjen e Biodiversitetit.

³²⁴ Water Erosion Prediction Project

³²⁵ Optimizing soil moisture for plant production: The significance of soil porosity, FAO SOILS BULLETIN 79

<http://www.fao.org/docrep/006/y4690e/y4690e09.htm>

³²⁶ Agjencia Kombëtare e Mjedisit, 2014, “ Programi Kombëtar i Monitorimit të Mjedisit për Vitin 2015,